7/7/1982

S.1301A

DECURIÆ

ANNORUM SECUNDÆ

MISCELLANEORUM MEDICO-PHYSICORUM

Sive

EPHEMERIDUM GERMANICARUM ANNUS QUARTUS.

COLLEGIUM CURIOSORUM
ACADEMIAE NATURAE
NUNQUAM OTIOSUS
EPHEMERID. GERM.
MEDICO-PHYSICAE
CURIOSAE
DEC. II
ANNUS III
GERMANIA
Bohemia
Sueviae
Saxonia
Francofurtum
Moravia
Silesia
Pomerania
Prussia
Livonia
Misnia
Brandenburgum
Hassia
Wirtenberga
Palatinatus
Alsatia
Austria
Tyrolis
Bavaria
Franconia
Suevia
Helvetia
Rhenus
Mosella
Mare Germanicum
Mare Balticum
Mare Adriaticum
Mare Mediterraneum
Mare Tyrrhenum
Mare Ionium
Mare Aegeum
Mare Nigrum
Mare Caspium
Mare Rubrum
Mare Arabicum
Mare Persicum
Mare Indicum
Mare Caledonium
Mare Hibernicum
Mare Britannicum
Mare Atlanticum
Mare Pacificum
Mare Australe
Mare Antarcticum
Mare Glaciale
Mare Septentrionale
Mare Occidentale
Mare Meridionale
Mare Orientale
Mare Boreale

MISCELLANEA CURIOSA
SIVE
EPHEMERIDUM
MEDICO-PHYSICARUM GERMANICARUM ACADEMIÆ NATURÆ CURIOSORUM
DECURIÆ II.
ANNUS QUARTUS,
Anni M. DC. LXXXV.

Continens

Celeberrimorum Virorum,
Tùm Medicorum, tùm aliorum Eruditorum in Germaniâ & extra Eam

OBSERVATIONES
MEDICAS, PHYSICAS, CHYMICAS,

Nec non

MATHEMATICAS.

Cum

APPENDICE.

NORIMBERGÆ,
Sumptibus WOLFGANGI MAURITII ENDTERI.
Anno M DC LXXXVI.

POTENTISSIMO

Atque

INVICTISSIMO

IMPERATORI

LEOPOLDO,

SEMPER AUGUSTO,

PIO, JUSTO, FELICI;

ROMANORUM, GERMANIÆ,
HUNGARIÆ, BOHEMIÆ, DALMATIÆ,
CROATIÆ & SCLAVONIÆ

REGI,

ARCHIDUCI AUSTRIÆ

&c. &c. &c.

Annuum hoc Tributum
devotissimè offerunt
cum humillimo Voto,

Annis succedant Anni, justisq; Triumphi
Armis Cæsareis, Augustis Gloria sceptris.

Legibus immunes bene Pactum frangere fœdu S
Et fines, nulla jur Is formidine, ferr O
Odryſii proferre par Ent ſine fine: Tribuna L
Pro magnis parvis que Tenet Regnator in aul A
Omnituens ingente, not Atque, bonisque levame N
Lætitiamque; malis au Tem mala tempore juſt O
Dividit ac tandem miſ Eros ad Tartara trudi T.
Ulciſci omne nefas Ne Meſis ſolet alite pœn A,
Suppliciive moram penſ At gravitate ſuperſtan S.
Indefuum, Leopolde, fe Rox Tibi cedere Thrac E
Maumethem videt, & tris Tatur, inopsque precatu R
Poplite lunato pac Em: ſimul aurea mund O
Exſultant toto jam ſe Cla, poliqúe reſultan T,
Rauciſonaque boant Latè vaga litora voc E,
Auguſtumque ſonant ſ Acro pro nomine magnu M.
Te tegat è cœlo ſup Remum robore Nume N
Obfirmetque ſuo! Sed n Vnc has conſpice grat A
Res tenues cura. Phyſi Sipſa procatur & ora T.

Sic vovent ſubjectiſſimi

Academici Curioſi Naturæ.

EMINEN-

EMINENTISSIMO AC SERENISSIMO PRINCIPI ET DOMINO,

DOMINO

MAXIMILIANO HENRICO,

Archi-Episcopo Colonienſi, S. R. I. Principi Electori, per Italiam Archi-Cancellario, S. Sedis Apoſtolicæ Legato Nato, Epiſcopo ac Principi Monaſterienſi, Leodienſi, & Hildeſienſi, Adminiſtratori Berchtesgadenſi, utriusque Bavariæ, Superioris Palatinatûs, Weſtphaliæ, Angariæ, & Bullionii Duci, Comiti Palatino Rheni, Landgravio Leuchtenbergenſi, Burggravio Strombergenſi, Marchioni Franchimontenſi, Comiti Loſſenſi, & Hornenſi, Domino Borckeloënſi &c.

Domino & Principi Electori noſtro Clementiſſimo.

EMINENTISSIME AC SERENISSIME

PRINCEPS ELECTOR,

Domine Clementiſſime.

MIrabilia in vaſto Macrocoſmi ambitu Thaumaturgi Numinis opera depræ-dicare, inexhauſtos Naturæ theſauros eruere, & ſalutarem medendi morta-

lium infirmitatibus Artem, quantum humanis conceſſum eſt viribus, perficere, cum Academia noſtra ſcopum ſibi poſuerit præcipuum, annuum ſuum denuo publicæ luci eapropter hîc exponit laborem, & Sereniſſimæ Veſtræ Celſitudinis Eminentiſſimo ſub Nomine ſplendidiorem erudito orbi ſiſtere, Veſtræque Electorali Clementiæ devotiſſimè offerre annititur. Magnum equidem eſt quod audemus, non tamen quod Voto noſtro nos excidere patiatur. Principi enim hæc conſecramus, qui ſublimi Patrocinio Palladis ſtudia benigniſſimè fovere ac promovere, qui Ipſe blandis almæ Naturæ amœnitatibus delectari, & curioſo inprimis divinæ Pyrotechniæ ſcrutinio, tot magnorum Imperatorum, aliorumque orbis Procerum deliciis, excelſas, Imperiique ſaluti & ſubditorum tutelæ dicatas curas temperare, Eminentia ſua haud indignum arbitratur. Admittat itaque Sereniſſima Veſtra Celſitudo in optatiſſimam clientelam, ac illuſtrare Gratiæ ſuæ radiis dignetur hanc in Sacro Romano Imperio enatam opellam. Permittat, ut à ſua Clementia Academia noſtra, vel,

cui

cui ea totam se mancipavit, publica utilitas magnum videat incrementum, feliciterque efflorescat! Nos vero Cœlum pro longissima salute Serenitatis Vestræ votis indefessi onerabimus, ut quæcunque tanto Principi exoptare unquam liceat, in Eum effundat quam largissime!

SERENISSIMÆ VESTRÆ CELSITUDINIS
ELECTORALIS

humillimi devotissimiq.

PRÆSES & cæteri COLLEGÆ
S.R.I. Academiæ Naturæ
Curiosorum.

 CATA-

CATALOGUS

Excellentissimorum Virorum,

Qui pro augendo Quarto hoc secundæ Ephemeridum Physico-Medicarum Decuriæ Anno, Observationes communicarunt.

1. D. JOH. ACOLUTHUS, *Physicus Uratislavienſis.*
2. D. BERNHARDUS ALBINUS, *P. P. Francofurtenſis ad Oderam, Sereniſſ. Elector. Brandenb. Medicus Ordin.*
3. D. JOHANNES CHRISTOPHORUS BAUTZMANNUS, *Reg. Maj. Sueciæ in Ducatu Bremenſi & Verdenſi Medicus.*
4. D. DANIEL BSCHERER, *Phyſ. Noriberg.* Academicus Curioſus.
5. D. PETRUS CHIRAC, *Monſpelienſis Medicus*, Academicus Curioſus.
6. D. GABRIEL CLAUDERUS, *Archiater Electoralis & Ducalis Saxonicus*, Academicus Curioſus.
7. D. CHRISTIANUS ERNESTUS CLAUDERUS, *Reipubl. Zvickavienſis Medicus Ordin.*
8. D. ANDREAS CLEYERUS, *Societatis Batavo-Orientalis Proto-Medicus*, Academicus Curioſus.
9. D. DANIEL CRÜGERUS, *Medicus Electoralis & Phyſicus Colbergenſis.*
10. D. JACOB JOANNES WENCESLAUS DOBRZENSKY de Nigroponte, *Univerſitatis Pragenſis Rector & Profeſſor Extraordinarius.*

11. D. JO-

11. D. JOHANNES DOLÆUS, *Consiliarius & Archiater Hasso-Casselanus*, Academicus Curiosus.
12. Dn. GEORG. CHRISTOPH. EIMMART, *Mathematicus Noribergensis.*
13. D. ANDREAS ERNIUS, *Physicus & P. P. Hanovienſis, & Archiater Nassovienſis.*
14. D. JOH. MICHAEL FEHRIUS, *Consul & Archiater Svinfurtenſis*, Acad. Nat. Curios. PRÆSES.
15. D. EBERHARDUS GOCKELIUS, *Archiater Würtembergico-Weilting. Reipubl. Ulmenſis Physicus.*
16. D. CHRISTIANUS LUDOVICUS GOCKELIUS, *Physicus Hersbrucco-Noricus.*
17. D. ERNESTUS SIGISMUNDUS GRASSIUS, *Physicus in Jauer Silef.*
18. D. HERMANNUS NICOLAUS GRIMMIUS, *Poliater Niuköpingenſis.*
19. D. JOHANNES BENEDICTUS GRÜNDEL, *Incl. Styriæ Statuum Physicus, ac Marpurgi Practicus*, Academicus Curiosus.
20. D. MARTINUS JOHANNES HAESBART, *Medicus Clivenſis*, Academicus Curiosus.
21. D. EHRNFRID HAGENDORN, *Archiater Elect. Saxon. & Poliater Gorlizenſ.* Academicus Curiosus.
22. D. GEORGIUS HANNÆUS, *Practicus Otthinienſis in Dania*, Academicus Curiosus.
23. D. JOHANNES LUDOVICUS HANNEMANNUS, *P. P. Chilonienſis*, Academicus Curiosus.
24. D. JOHANNES JACOBUS HARDERUS, *P. P. Basil. Seren. Princip. Durlacenſis Archiater*, Academicus Curiosus.

 25. D. PHI-

25. D. PHILIPPUS JACOBUS HARTMANNUS, *Professor Regiomontanus.*
26. D. GEORGIUS HEINTKE, *Physicus Uratislavienſis.*
27. D. BENEDICTUS HERMANNUS, *Physicus Memmingenſis.*
28. D. JOH. CHRISTOPHORUS HERTIUS, *Archiater Naſſovicus.*
29. D. JOHANNES MAURITIUS HOFFMANNUS, *P. P. Univerſit. Altorffinæ*, Academicus Curioſus.
30. Dn. GEORGIUS CASP. KIRCHMAJER, *Orator. P. P. in Acad. Wittenberg.* Academicus Curioſus.
31. D. EMANUEL KÖNIG, *Medicus Baſileenſis*, Academicus Curioſus.
32. D. ADAMUS à LEBENWALD, *Com. Pal. Cæſar. & Incl. Duc. Styriæ Med. Conſil.* Academicus Curioſus.
33. D. SAMUEL LEDELIUS, *Physicus Grünbergenſis in infer. Sileſ.* Academicus Curioſus.
34. Dn. ROSINUS LENTILIUS, *Med. Licent. Physicus Nordlingenſis*, Academicus Curioſus.
35. D. CHRISTIANUS MENTZELIUS, *Sereniſſ. Elect. Brandenb. Conſiliar. & Archiater*, Acad. Curioſus.
36. D. JOHANNES THEODORUS MOEREN, *Practicus in Ringavia.*
37. D. JOH. CONRADUS PEYERUS, *Poliater Scaphuſanus*, Academicus Curioſus.
38. D. GOTHOFREDUS SAMUEL POLISIUS, *Physicus Francof. ad Viadr. Ordin. & P. P. Extraordin.* Academicus Curioſus.
39. D. SALOMON REISELIUS, *Sereniſſ. Duc. Würtenberg. Conſil. & Archiater Stutgard.* Acad. Curioſus.

40. D. PE-

40. D. PETRUS ROMMELIUS, *Physicus* Ulmensis.
41. Dn. GEORGIUS EBERHARDUS RUMPHIUS, *Ill. Soc. Ind. Or. in Insula Moluccarum Ambona ap. Belgas Senator & Mercator emeritus*, Acad. Curiosus.
42. D. LUCAS SCHRÖCKIUS, Luc. Fil. *Physicus Augustanus, Coll. Med. h. a. Decanus*, Acad. Nat. Cur. Adjunctus.
43. D. CHRISTOPHORUS SCHRÖDERUS, *Consil. & Archiater Gustrovienſis.*
44. D. GOTTOFREDUS SCHULTZIUS, *Physicus* Uratislavienſis, Academicus Curiosus.
45. D. JOH. GEORGIUS SOMMERUS, *Archiater Arnstadio-Schvvarzburg.* Acad. Curiosus.
46. Dn. MICHAEL BERNHARDUS VALENTINI, *Med. Licent. Poliater Francof. ad Mœnum*, Acad. Curiosus.
47. D. JOHANNES GEORGIUS VOLCKAMER, Sen. *Physicus Noribergenſis*, Acad. Nat. Cur. Adjunctus.
48. D. JOHANNES JACOBUS WAGNER, *Poliater Tigurinus.*
49. D. GEORGIUS WOLFGANGUS WEDELIUS, *Archiater Ducalis Saxonicus, in Univerſ. Jenenſi P.P.* Acad. Nat. Cur. Adjunctus.

CATALOGUS OBSERVATIONUM.

D. ANDREÆ CLEYERI.

1. De Moxa. 1
2. De Radice Genſingh. 3
3. De Catechu. 6
4. De Herba Thee, aliisque. 7
5. De Fructu Ananas. 8
6. De Cinnamomo & Caſſia lignea. 8

D. SALOMONIS REISELII.

7. De Avtocaſtratis & Avtoceletomo. 10

D. GEORG. CASP. KIRCHMAJERI.

8. De Lampade volante. 12

D. DANIELIS CRÜGERI.

9. De Phthiſis deſperatæ Cura. 24
10. De Inſania per Venæſectionem tricies repetitam curatâ. 30
11. De Sanguine verbis recitatis ſuppreſſo, ſed malo exitu. 34
12. De Cryſtallo foſſili, verô Arſenici Antidoto. 36
13. De Tumore cum Pediculis. 40
14. De Vidua ducentos Calculos excernente. 42
15. De Plebeo Quartanæ Remedio. 43
16. De Noxa Inunctionis Mercurialis. 45

D. CHRISTIANI MENTZELII.

17. De Phthiſicis curatis. 47

D. SA-

D. SAMUELIS LEDELII.

18. De Cadavere ad quartam diem calido. 49
19. De Usu Hirudinum in variis morbis. 51
20. De Hæmorrhagiæ cura. 52
21. De gravi oculi vulnere. 53

D. ERNESTI SIGISMUNDI GRASSII.

22. De Calore post mortem perdurante. 56
23. De Sulcia Hallensi Tiroliæ. 57

D. GOTTOFREDI SCHULTZII.

24. De Morsu hirudinis noxio. 59

D. PETRI ROMMELII.

25. De Antipathia cum Gammaris. 61
26. De Paralysi singulari. 63

D. EBERHARDI GOCKELII.

27. De Aphonia & Convulsione à terrore. 64
28. De Puero decenni ex dentitione febricitante convulso & syncoptico. 70

D. JACOBI DOBRZENSKY de Nigroponte.

29. De Juvene bis variolis à terrore correpto. 80

D. EMANUELIS KÖNIG.

30. De Fragaria botryformi uno petiolo novem fraga gerente. 83
31. De Cerasis botryformibus. 83
32. De Stridoris seu cantûs Gryllorum organo. 84
33. De Motu Cordis post abscissos omnes nervos spiritus, ipsi communicantes, per 42. horas persistente. 85
34. De Noctuæ anatome, ejusque mira oculorum fabrica. 87

D. ANDREÆ ERNII.

35. De Apertione thoracis Phthisi extincti. 90
36. De Hydropica salivatione curata. 91
37. De Hæmorrhagia in puero variolis laborante innoxia. 93

D. JOHANNIS CHRISTOPHORI BAUTZMANNI.

38. De Morte ex suppurato testiculo muliebri. 95

D. GOTTOFREDI SAMUELIS POLISII.

39. De Vermibus vomitu rejectis. 96
40. De Muscis Polonicis exitiosis. 98
41. De Anserculo quadrupede. 100
42. De Partu post mortem matris. 102
43. De Roremarino in Sarcophago crescente. 103
44. De Ovo Gallinaceo monstroso. 105
45. De Hæmoptysi & consequente phthisi ex terrore contractis & contagiosis. 106
46. De Antipathia opiatorum hæreditaria. 108

D. JOH. THEODORI MOEREN.

47. De Iride. 109
48. De Fulmine mirabili. 116
49. De Tonitru Herniam causante. 119

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.

50. De Cicuta sine noxa comesta. 120
51. De Antipathia cum Mentha. 121
52. De Erysipelate faciei exulcerato. 122
53. De Scopelismis Cymbricis. 124
54. De Memoriæ imbecillis cura. 128
55. De Hæmorrhagia per pulverem Sympatheticum curata. 129

D. HER-

D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.

56. De Rore Indico. 130
57. De Capra Sylveſtri Africana. 131
58. De Mercurii præſtantia medica. 132

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.

59. De Fulminis effectu miro. 133
60. De Canitie à metu. 134
61. De dolorifica ventriculi & diaphragmatis convulſione. 134

D. CHRISTIANI MENTZELII.

62. De Tuſſi ſuffocativa. 135
63. De Urina ſuppreſſa cum hæmorrhagia narium & ſanguine miſſo effluente. 137

D. DANIELIS CRÜGERI.

64. De Præſtantia Spiritus Sulphuris in tertiana. 140
65. De Morſu Viperarum. 143
66. De Veneno Aranei. 144

D. SAMUELIS LEDELII.

67. De à croco externè adhibito ardore ventriculi. 145
68. A violenta ſecundinæ ruptione mors. 145

D. EHRENFRIDI HAGENDORNII.

69. De Partu numeroſo. 146
70. De Eſu Abſurdorum. 147
71. De Ollis fictilibus effoſſis. 148

D. PHILIPPI JACOBI HARTMANNI.

72. De Lumbrico in rene Canis ſanguineo. 149
73. Vermes veſiculares ſive Hydatides in caprearum omentis, & in Pulmonibus alterius, furfuracea. 152

D. JOHANNIS JACOBI WAGNERI.

74. De Chirurgo Osse humerali utriusque brachii destituto. 157
75. De Excrementis alvi per penem ejectis. 159
76. De Præputio filo constricto gangræna correpto. 160
77. De Bulithis. 161
78. De Tophis in articulis seu juncturis ossium bovis repertis. 162

D. ADAMI LEBENWALD.

79. De Morsu lupi rabidi, seu Lycantropia. 163
80. De Tumore inveterato malè curato. 165
81. De Lepida ulcerati pedis curatione & inde damnis. 166
82. De Hydrope ex deligatis pedibus. 167
83. De Ischuria 15. dierum curata acidulis. 168

D. PETRI ROMMELII.

84. De labiis leporinis in porcellis. 169
85. De mortis præsagio. 171

D. SALOMONIS REISELII.

86. De Vomitu cruento lethali. 174
87. De Araneæ ictu lethali. 176
88. De Pomi esu in terram lapsi noxio. 176

D. BENEDICTI HERMANNI.

89. De singularis Epilepsiæ Infantilis causa. 177
90. De Evporisto externo in doloribus tumoribusque artuum. 180

D. JOH. GEORGII VOLCKAMERI.

91. De Chiragra flatulenta. 182
92. Subitus terror quandoque ægris saluti fuit. 185

D. ANDREÆ CLEYERI.

93. De Japanensium arbusculis Tzudzinsic. dictis. 186

D. BERNHARDI ALBINI.

94. De Ovo humano, è dextro teste pendente. 187

Dn. MICH. BERNHARDI VALENTINI.

95. De Fringilla albicante. 187

96. De Ridiculo Uromantiæ exemplo. 189
97. De Hæmorrhoidibus Pueri fluentibus. 190

D. GEORGII HEINTKE.

98. De Mercurio diu in corpore latente. 191

D. JOH. CONRADI PEYERI.

99. De Ruptione diaphragmatis ab immodica ventris extensione. 195
100. De Motu Intestinorum. 197
101. E Muribus atrophiæ remedium. 199
102. De Febrium tertianarum & quartanarum intermittentium remedio. 201

D. JOH. CHRISTOPH. HERTII.

103. De Rara suffocationis causa. 202
104. De Ardore manuum ac pedum intolerabili. 203
105. De Plica Polonica. 204

D. CHRISTOPHORI SCHRÖDERI.

106. De Extractione fœtus vivi matre viva unco stateræ. 205
107. Exclusio fœtus mortui ex parte jam putrefacti & post obitum matris inventi, ultimo naturæ conatu facta. 206

D. LUDOVICI HANNEMANNI.

108. De Fœmina, quæ limpidam aquam copiosè ex ore rejecit. 207

D. JOH. MICHAELIS FEHR.

109. De Carina Nautili elegantissima. 210

D. GEORGII EVERHARDI RUMPHII.

110. De Ceraunia spathula metallica. 212

D. PETRI ROMMELII.

111. De Menstruorum retardatione. 216

D. CHRISTIANI LUDOVICI GOCKELII.

112. De Abscessu inguinis periculoso curato. 219

D. GEORGII HANNÆI.

113. De Raro post Quartanam Symptomate. 220
114. De Abortu Bulliformi. 221

115. De

115. De Ovo Gemello. 223
116. De Bilis deliramentis. 223

D. GEORGII WOLFFGANGI WEDELII.

117. De Aloës vi ad ἐυτοκίαν. 225

D. JOHANNIS DOLÆI.

118. De Exanthematibus scorbuticis nigerrimis totum corpus defœdantibus. 225
119. De Tumore volatili. 227
120. De Infausta inunctione Mercuriali. 228

D. JOH. JACOBI HARDERI ad Illustrem Franciscum Redi. Nob. Aretin.

121. De Viperarum morsu Dissertatio. 229
122. Anatome Muris alpini ad Virum Celebratissimum Jacobum Waldschmidium, Archiatr. Hassiac. 237

D. JOH. GEORGII SOMMERI.

123. Opera Dei admiranda & glorificanda. 244
124. De Dysenteria ex intensa aëris siccitate. 246

D. PETRI CHIRAC.

125. Experimentum Anatomicum circa naturam Vomitionis. 247

D. MARTINI JOHANNIS HAESBAERT.

126. De Matre fœcunda, quæ stante matrimonio nunquam menses passa. 249
127. De Lumbricis inguina perforantibus. 250

D. JOH. THEODORI MOEREN.

128. Calculi inter duplicaturam peritonæi. 251
129. Vulnera cerebri non statim lethalia. 252
130. De Eclipsi lunæ totali, quæ fuit Anno 1685. 10. Decembr. St. N. Vesperi post horam nonam. 254

Dn. GEORGII CHRISTOPHORI EIMMARTI.

131. Eclipseos lunæ totalis cum mora, celebratæ An. 1685. die ult. Nov. & 1. Decembr. St. Vet. Noribergæ habita, sub Elev. Poli. 49°. 29'. 30''. 256

D. GA-

D. GABRIELIS CLAUDERI.

132. De Lapide animali è Sale Microcosmi vel Urinæ. 259
133. De Stomachico Poterii. 262
134. De Stomachico Poterii exaltato. 264
135. De Cornu Cervi Bezoardico. 265
136. De Medicamentorum obsesso infanti exhibitorum effectu. 267
137. De fascino recens-nuptorum sanato. 270
138. De Sanguine Apoplecticorum frigido. 271
139. De Sanguine è naribus frigidè stillante. 272
140. De Urina frigidè emissa. 273
141. De Sternutatione violentissima. 274
142. Suturarum Cranii discessio ab adstantibus percept. bilis, à cephalalgia contumaci. 275
143. Idem adfectus in partu observatus. 276
144. Dolor auris & capitis violentus, aliaque periculosa symptomata post mictionem in aurem. 277
145. De Miserandis torminibus, à formicâ aurem ingressâ. 278
146. Aqua, qua mortuus lavatur, sedat nimium & abusivum spiritus vini appetitum. 279
147. Liquores Chymici, præprimis volatiles, aliunde non sunt transportandi, nisi vitris penitus repletis. 281
148. De Iliaca passione sanata. 283
149. Corium vegetabile è lignô quercinô hæmorrhagias sistens. 284
150. Miranda ac jucunda Vegetabilium plurium structura. 285
151. De Partu quinque Filiorum. 286

D. JOH. MAURITII HOFFMANNI.

152. De Monstro gemello. 288
153. De Plexu Choroide. 290
154. De Uteri hæmorrhagia singulari. 291
155. De Intestino cœco. 292

Dn. ROSINI LENTILII.

156. Febris malignæ singultuosæ non lethalis confirmatio. 292

D. SAMUELIS LEDELII.

157. Pudor intempestivus est causa mortis. 299

D. RO-

Dn. ROSINI LENTILII.

158. Coralia, quæ ruborem perdiderant in corpore ad ſenſum ſano, in cachectico eundem recuperant. 301
159. Noxa panis à furno calentis comeſti. 304
160. De Exciſione tumoris ſielodis in gravida. 308
161. De Proceſſu Phoſphori Hermetici. 312
162. De Proceſſu Aquæ ſtypticæ. 315

D. JACOBI DOBRSZENSKY, de Nigroponte.

163. De Puero tertio ætatis ſuæ anno barbato. 318

D. CHRISTIANI ERNESTI CLAUDERI.

164. Vomitus ſanguineo-carnoſus rariſſimus, lethalis. 318

D. JOH. BENEDICTI GRÜNDELII.

165. Sanguis per Venæ Sectionem, vel hæmorrhagiam narium, evacuatus, quoad tertiam partem chyloſus & lacteus. 325
166. Mania Tartaro emetico curata. 327
167. Gangræna & mors ex levi vulnere ſub barbæ tonſione exorta. 327

D. JOH. ACOLUTHI.

168. Febris acuta, ſudore croceo particulari finita. 329
169. De Potu vini in malignis. 330
170. Senilis fœcunditas. 333
171. Abortus, omni lochiorum fluxu deſtituti. 334

D. DANIEL BSCHERERI.

172. De Arteriæ ſpermaticæ ſiniſtræ propagine rariori. 337

D. LUCÆ SCHRÖCKII, Luc. Fil.

173. De Ægagropila badzahardica. 339
174. Podagra & Oſſium excreſcentia in capone. 341
175. Aſthma ſiccum, convulſivum, eſu raphani ſanatum. 345

ADDENDA.

D. CHRISTIANI MENTZELII.

De Veſpa roſea. 347

EPHEMERIDUM MEDICO-PHYSICARUM CURIOSARUM DECURIÆ SECUNDÆ ANNI QUARTI

OBSERVATIO I.

DN. ANDREÆ CLEYERI,

De

Moxa.

AD quæstionem propositam de Moxa Rev. *D. Buschovii*, cujus in *libello de ea conscripto* meminit, an scilicet ipsa sit Artemisia, utpote quæ priùs præparata eandem cum Moxa in urendo vim exserit; vel an hæc illi falsò substituatur? scias 1. præparationi hujus herbæ, Artemisiæ, quæ in lingua Japonica proprio nomine Moxa adpellatur, multum deberi, cùm subinde alius præparationem ejus elegantiùs præ aliis instituat; 2. herbam Japonicam, Moxam, nihil esse aliud quàm Artemisiam; quamvis negare nolim, plures dari herbas, eundem effectum, atque ad urendum commoditatem daturas. Præparatio verò communiter hunc in modum peragitur; Artemisia, & præcipuè, quæ præstant, ejus cymæ in umbra benè exsiccantur, ligneo instrumento vel cylindro conquassantur & manibus tamdiu agitantur, usque dum

cortex exterior separetur, ac præter internam lanuginem nihil supersit; quæ dein elegantiùs, pectinis ope, pro lubitu carminari potest, ut ex Artemisia esse confectam, vix credere queat, qui ipsi parantem non viderit, aut saltem ab eo edoctus haud fuerit.

(*Ex literis ad Exc. D. D. Sebast. Schefferum A. 1679. d. 20. Novembr. ex Batavia Ind. missis.*)

Cùm in Itinere meo ad urbem Jedò & Aulam Cæsaream Japanicam plures tanscendere montes debuissem, multas ibi plantas Europæas observavi, Moxam quoque ubique conspexi, ipsis etiam scopulis adnascentem. Cujus in præparationem adcuratiùs inquirens, nullum aliud discrimen offendi, præter quod jam olim indicavi. Lanuginem illam albidiorem & nitidiorem quandoque esse, præparationi debetur, majori studio institutæ; qua ratione etiam sericum, linum, cannabem & lanam non parùm differre scimus. Absinthium eidem huic usui, ac Artemisiam, inservire, non vidi; quamvis Ponticum vel Romanum in hunc finem eligere mallem, quod levitate & siccitate præpollens, in montibus arenosis Japanensibus plurimum deprehendi; nullibi verò in itinere illo meo vulgare alterum vidi, aut, licet ut obtinerem illud sollicitus fuerim, impetrare potui.

(*Ex literis ad eundem D. D. Schefferum Malaccâ A. 1683. d. 20. Decembr. in reditu à Legatione Japanensi scriptis.*)

SCHOLIUM.

DE Moxa etiam, quæ Exc. *D. D. Wedelius* noster in *Decadis hujus Anno I. obs. 6.* nec non Nob. *D. Wilhelm. ten Rhyne. in dissert. de Arthritide* hac de Lanugine differuerunt, legi poterunt. (*L. Schröck, L. F.*)

OBSER-

OBSERVATIO II.
DN. ANDREÆ CLEYERI,
De
Radice Genſingh.

RAdix Genſingh vel Nyſi crebro uſui inſervit populis Aſiaticis multæque illi ſingulares virtutes, inprimis calidum nativum quæ confortant, adſcribuntur; unde ad venerem augendam utplurimum in uſum ducitur, ideoque etiam tam caro pretio redimitur, quælibet nempe libra in Batavia pro 40. 50. 60. imò 80. Imperialibus. Interea tamen facilè cariem concipit, ſicque non diu in vigore permanet, niſi major, ſæpius aëri exponendo, cura adhibeatur. Sinæ nullo ferè medicamento in forma decocti utuntur, quod non aliquid iſtius radicis recipiat; rarò tamen vel nunquam ſola per ſe uſurpatur, niſi admodum parva in doſi, ita ut interdum exigua ejus taleola, duorum granorum pondere, ore ſumatur, ſenſimque manducetur. Nimius enim uſus non noxius tantùm, ſed & mortifer exſiſtit; ſanguinem etenim plus juſto accendit; novi quippe venereo amori admodum deditum, qui extractum indè chimicâ arte parare ſibi curaverat, ejusdem, ſpiritui vini permixti, cochleare ſæpius hauriens, libidinique tam diu indulgens, ut febre ardente correptus tandem mundo valediceret. Uſus ideo radicis hujus eſt in debilitatis valde corporibus, ſed providè uſurpanda nec immoderatiùs ſumenda. Provenit potiſſimùm in peninſula Corea, regnum inter Sinicum & Japanicum ſita. Apud Japanenſes non eo in pretio, quali apud Sinas habetur; illis magis Camphoram Borneenſem æſtimantibus, cui gens iſta eandem, magnamque virtutem adſcribit, & omnibus in Decoctis ſuis adhibet. Utraque autem Natio ſimplicibus utplurimum utitur, aut non facilè ternarium eorum numerum in mixturis tranſcendit, eadem cum aqua pauca in parvo tectoque vaſcu-

lo, ex quo nihil exhalare queat, coquens, & succeſſivè ita uſurpans. Radicem hanc nobili Croco comparare ſoleo, qui itidem præſtantiſſimas vires poſſidet, & ipſi iſti Radici præferendus eſt, nèc immeritò à nunquam ſatis laudato *Helmontio* ac *Polemanno* tantopere idcirco laudatur; quamvis & idem cautè ſit in uſum trahendus. Veram effigiem decantatæ hujus Radicis, nec non fruticis nobiliſſimi Thée vel Chiæ, ad *Naturæ Curioſos* hac occaſione mittam, cùm utrumque iſtud vegetabile jam viderim, tenerioresque eorum plantas aliquot mecum Bataviam aſportaverim, tentaturus, an ibidem propagari pariter queant. Habui equidem olim Radicis iſtius delineationem, ſed quæ à mea jam obtenta diſcrepat, & cum Rapunculo noſtro figurâ, ut & flore cæruleo coincidit; nec radice etiam multùm differt, ut ferè crediderim, unam eandemque eſſe, & radicem illius decocto Liquiritiæ priùs impregnatam, ſingulari poſtea dexteritate fuiſſe exſiccatam. Quam verò nunc poſſideo, Trifolii ſpecies eſt; cujus tamen florem videre haud potui.

SCHOLIUM.

RAdicis hujus, ex Corea allatæ, ſub nomine Ninſing meminit Nob. *Ol. Wormius lib. 2. Muſæi cap. 11.* tenuem eam, flavam exteriùs, interiùs verò albam, rugoſam, oblongam, calami ſcriptorii craſſitie, externâ facie Curcumam referentem, ſed quæ colore flavo non tingat, inſipidam ferè, nonnihil tamen amaritudinis, ſi diutiùs maſticetur, habentem, figurâ autem & ſapore ipſo ad Eryngii radicem accedentem, deſcribens; temperatam verò aut in primo gradu calidam pronuncians, cæterùm ab eo, qui attulit, ad venerem excitandam commendatam. *Cl. Joh. Neuhofius* quoque in *deſcriptione regni Sinici cap. 15.)* hujus per totam Sinam celebratiſſimæ radicis mentionem facit, in Jungping regionis Peking, nec non provincia Xanſi (quam & copiosè in peninſula Corea creſcere *cap. 18.* adfirmat,)

adfirmat,) eandem naſci, atque à Japanis Niſi, à Sinis verò Ginſing vocari perhibens, denominatione ſumtâ à figurâ, quæ hominem, Sinis Gin dictum, cruribus divaricatis elegantèr repræſentet, noſtræque Mandragoræ, niſi quòd illa multò minor, tam ſimilis ſit, ut Autor non dubitaverit, ob figuræ & virium ſimilitudinem eandem Mandragoræ ſpeciem facere: Exſiccatam porrò flavi coloris eſſe refert, fibris tenuibus præditam, & circumcirca nigris ſubtiliſſimis maculis variegatam, maſticatam cum aliquali amaritie ingratam dulcedinem præ ſe ferre; virtutem præcipuam in augendis ſpiritibus vitalibus conſiſtere, ſi duodecima tantùm unciæ pars ſumatur; in majori autem doſi vires debilitatas admodum reficere, & blando calore corpus perfundere, ita ut interdum in agone jam conſtitutis tantas vires reſtituat, quò morte retardatâ tempus & occaſio eis ſuperſit, ad alia medicamenta adhibenda, ſæpeque priſtinam hinc ſanitatem recuperandam; unde tantum ejus ſit pretium, ut unica ejus libra tribus argenti libris veneat; naturâ tamen calidiores utplurimum vitæ in periculum conjicere. Plantæ, ex radice illa enaſcentis, quam delineationem in *Catalogo rariorum Naturalium & Artificialium Societatis Regalis Anglicæ* Clar. *D. Nehem. Grevv* dederit, *Ephemerides Eruditorum Lipſienſ. Ann. 1682. pag. 3.* monſtrant; exhibere nempe caulem triticei graminis craſſitie, pedis unius altitudine, cum foliis ſimilibus Leucoji lutei ſive Cheiri, qui adhuc complicati rubeſcant, aperti verò conſpiciantur albi, trini ſemper juncti, ex ſex foliolis compoſiti, & formati ferè inſtar Moly flore orbiculato *Bauhini*, non tamen adeo magni. Quæ licet cum Nobil. *D. Cleyeri*, relatione majore ex parte conveniant, diſcrepare tamen in quibusdam non eſt mirum, cùm & ipſi prælaudato Dn. Collegæ delineationem diverſam à verâ illa planta primò obtinere contigerit. Nunquam enim deerunt, qui in exoticorum cognitione nos ſeducent; ſicque fidem noſtram ex aliorum ſæpe infida relatione meriſque ſomniis dependere,

tempus subinde edocebit. Interea oculato nostro curioso testi primum semper deferemus consensum; à quo inposterum etiam certiora de hoc Vegetabili nos edoctum iri confidimus. (*L. Schröck. L. F.*)

OBSERVATIO III.
DN. ANDREÆ CLEYERI,
De
Catechu.

CAtechu succus est ex variis adstringentibus fructibus expressus. Optimus in regno Pegu colligitur; quamvis etiam in Suratta, magno Mogolis imperio, Malabaria, Bengala & Zeilon plurimum ejus conficitur. Magna ejus quantitas per totum Orientem distrahitur, & ut plurimum omnes inter Pinang cum foliis Betel usurpatur; cujus siquidem usus valdopere, non secus atque Tabaci, passim invaluit. Verus fructus & basis est Acacia orientalis, planta Tamarindo admodum similis. Succus ipse inconvenienter nimis Terra Japanica vocatur, cùm ne minimum ejus ibi proveniat, aut paretur, sed magnâ copiâ illuc à navibus Mauris & Sinensibus venalis adportetur, non exiguo cum lucro, Japanensibus simplicia medicamenta magni æstimantibus & largo pretio redimentibus. Vires tamen ejus, quas alii suas habet, tenui meo judicio hyperbolicè satis cæteroquin extolluntur. Optima ejus descriptio & veritati magis consona apud *Garciam ab Horto* legitur.

Confer. *pag. 463. Decad. I. Ephem. nostrar. Ann. I. obs. 194. Ann. II. observ. 128. 129. 130. 131.*

OBSER-

OBSERVATIO IV.
DN. ANDREÆ CLEYERI,
De
Herba Thee, aliisque.

HErba Thee fruticum generi adscribenda est; qui ipse in Japania vidi, agrorum frugiferorum limites eodem, copiosè atque ordinatim ubique plantato, distingui, quin & integri agri eo instructi & exculti mihi sese exhibuerunt conspiciendi. Eâ quondam in opinione fui, ut impossibile judicaverim, Vegetabile hoc in Europa non inveniri; nunc tamen diversam planè foveo sententiam, & quòd quævis tellus sua proferat. Vidi enim in Japania Rosas centifolias colore elegantissimas, rubras, purpureas, candidas, in altis arboribus mense Januario, aêre adhuc frigido, enatas, odore tamen carentes, ut & variorum generum Lilia, fruticibus lignosis innata, nec non Pæonias flore egregiè plenas, arborescentes, quales in Europa nunquam conspexi. Insitionis artificium Natio hæc optimè callet, quale quid alibi videre mihi nunquam licuit; siquidem Arbusculas summo cum oblectamento, magnis ollis implantatas, vidi, florum viginti, triginta, quin & quadraginta specierum feraces, qui omnes insitionis artificio illic excreverant; Arbores insuper, uti Cerasos, conspexi, flores solùm, foliorum loco, etiam in Februario, frigore adhuc sæviente, nullum verò fructum ferentes.

(*Ex iisdem Literis.*)

OBSER-

OBSERVATIO V.
DN. ANDREÆ CLEYERI,
De
Fructu Ananas.

FIdem adhibere cogor Incolarum noſtrorum relationi de Fructu Ananas, qui à *D. D. Piſone*, *Garzia*, aliisque deſcribitur, & hîc locorum copiosè provenit, calculum nempe ab eo expelli; quamvis cautè cum eo ſit procedendum, ne vis ulla inferatur, hominesque periculum vitæ incurrant, ſi calculus mole exceſſerit, & in medicamenti uſu modus non obſervetur. Fructum hunc, poſtquam maturuit, decorticant & teſſelatim incidunt, vitreæque lagenæ Anglicæ probè occluſæ inditum in aheno, aquam continente & ſupra ignem poſito, inſtar gelatinæ caponis coquunt, ut ſuccus ejus hac ratione exſudet, atque coctură corrigatur, cùm crudior ille vim corroſivam contineat. De hoc liquore pro libitu & exigentia aliquid bibitur, qui ſapore grato palato placet; prout maturus etiam fructus decorticatus & in oblongas partes diſſectus, ſaleque confricatus, vino Hiſpanico ſuperinfuſo, ſuavi ſapore, non ſecus ac optima Fraga, ſe commendat.

OBSERVATIO VI.
DN. ANDREÆ CLEYERI,
De
Cinnamomo & Caſſia lignea.

QUalis differentia inter aroma illud nobile, Cinnamomum, & Caſſiam ligneam ſit, cùm nuper in Epiſtola ſua gratiſſima Illuſtr. *Dn. Præſes* ex me reſcire deſideraverit, paucis hac vice indicare libuit; Cinnamomum nimirum nullibi terrarum in toto Orbe naſci, quàm in ſola inſula Ceylonica, Caſſiam verò ligneam in diverſis Inſulis & regio-

& regionibus Indiæ orientalis; quæ Cassia tamen nec ipsa unius generis est, sed multiplex, quædam etiam Cinnamomo externâ formâ admodum similis; & licet eadem non minùs oleum bonum destillando largiatur, minimè tamen æquiparari illud potest, odore saporisvé suavitate, oleo è Cinnamomo vero prolecto. Eadem ubique ab incolis species Cinnamomi silvestris esse creditur, quod meo judicio polorum diversitati in diversis Insulis potissimùm adscribendum; siquidem in Malabarico tractu, quamvis à Ceylonia non admodum & paucis tantùm gradibus remoto, jam mutatio illa invenitur, ita ut arbores canelliferæ habitu, stirpe & foliis invicem quidem similes deprehendantur, oleo tamen tantopere differant, ut Malabarica Canella neque pro genuino Cinnamomo, neque vera Cassia admitti queat, oleo ejusdem mixturam quasi ex oleo Cinnamomi & oleo Camphoræ referente; cujus usus externus est in arthritide quidem vaga, non verò in podagra confirmata. Camphora ex ejus radice prolecta amœno pollet odore, vulgarem illam longè superans, quæ tamen à gente hac nullo modo censetur Borneensi comparanda.

(Ex præfatis literis.)

SCHOLIUM.

CAssiam ligneam, qualis quidem ad nos deportari solet, non ipsa solùm adcuratior inspectio, cortice tenuiore & glabro in cannulas minores convoluto, sed odor etiam, languidus & nonnihil à Cinnamomi discrepans, nec non sapor exiguæ acredinis particeps, quin & cum subadstringente vi visciditatem aliquam inter masticandum linguæ exhibens, à Cinnamomo discriminant, cùm hoc crassior cortex exsistat, in ampliores & scabras magis cannulas contractus, odore validiore polleat, acriusculo dulcedini mixto sapore linguam vellicet, & dentibus contritus lignosi quid post se relinquat. Cæterùm de Cinnamomo & Cassia lignea, præter *Garziam ab Horto*, etiam

Phil. Baldæus in histor. Malabar. & Coromand. cap. 50. Joh. Neuhof. descript. regni Sinic. cap. 5. Joh. von der Behr in Itinerar. Orient. Walth. Schulzius lib. 2. Itiner. or. cap. 20. P. Mich. Boym. in Flora Sinica. Tobias Aldinus in horto Farnesiano cap. 4. fol. 63. 64. &c. Henricus van Rheede in horti Malabarici tom. 1. fig. 57. CARVA. Joh. Bapt. Tavernier, Itiner. Ind. l. 2. c. 12. nec non *Ephemeridum nostr. Dec. I. Ann. IV. obs. 130. 202. & Dec. II. Ann. III. obs. 209.* aliique videri poterunt.

(*L. Schröck. L. F.*)

OBSERVATIO VII.

D. SALOMONIS REISELII,

De

Autocastratis, & Autoceletomo.

HOs Autolithotomo *Dec. I. Anni III. obs. 192.* producto liceat adjungere. Chirurgus Stutgardiensis expertissimus *Christophorus Völter* nunc p. m. qui post editum A. 1679. *Tractatum de Obstetricum officio* dictum Hebammen-Schul / plurimas Observationes collegit in praxi suâ amplissimâ & felicissimâ in posterum publicari dignas & destinatas, inter eas sequentia habet violentæ sibi ipsi illatæ manus exempla singularia. Hanns Jacob Weber faber lignarius in pago Friehenhausen sibi persuadens, siquidem ex maleficio non semper mente constabat, calculum se gerere in vesica, ambos testiculos sibi amputavit cultro vinitorio, quem alius quidam vir aliàs honestus præteriens per fenestram porrexerat, (quod verò hic omninò negat) hortatus ut calculum sibi eo exscinderet. Ad quem demum post tres septimanas dictus Chirurgus veniens, vulnus priùs ab ipso ægro & domesticis deligatum, fistulosum invenit, restituit tamen, qui aliàs hecticus ægrè usque mortem vixit.

Alius

Alius nimirum Mercator de Reutlinga Imperiali civitate, nomine Hofstetter A. 1665. in Bavariam profectus, ruri sub horreo cubans, subito terrore & capiendi metu perculsus, fugit à sodalitio per silvas & latebras, triduo jejunans, sitim verò obviis quibusvis aquis sedans, pastorem offendit, ab eoque cultrum poscit, quo abripiens se usque ad trecentos passus sub quercu caligis sepositis penem cum scroto & testibus rescindit, hinc fugiens iterum per quatriduum, Augustam Vindelicorum cruentato indusio transit: unde ab aliis agnitus Reuthlingam deductus & à *Völtero* Chirurgo curatus fuit. Quia verò in frusto virgæ abscissæ digitum adhuc transversum longo, vulnus aliud prope pubem erat, urethram penetrans; per fistulam plumbeam immissam urinâ emissâ, Emplastris convenientibus consolidatum fuit, vixitque aliàs vegetus ille vir & maritus adhuc A. 1681. Abscissum membrum & testiculos pastor unà cum cultro suo invenit, cum de viri facinore anxius & curiosus esset, & inventum obtulit Electoris Bavariæ Archiatro Monacum, qui has balsamo conditas & exsiccatas reliquias Reuthlingam, durante adhuc curâ vulneris misit.

Sed tertium exemplum pro Monstro Curationis adducendum est. Adolescens 25. annorum, Vinitoris filius, prope Eslingam à duodecim annis herniam, capitis magnitudine, occultavit, à bubulco in herniæ sectione curato quæsivit, quomodo liberatus fuerit à suo malo. Quæ observans, ut sibi quoque remedium quæreret, domi solus 10. Maji 1672. sub tecto domus, repressis intestinis, cultro pertundit scrotum. Sed quia is non satis acutus erat, descendit & alium sumsit panarium, cote acuatum, longiori vulnere findit scrotum, eripit testiculum & rescindit, ligationis vel constrictionis immemor, quiescit tandem in lecto. Domestici redeuntes totum cruentatum inveniunt, ejusque causam rogant. Inde Physici *D. Wagner & D. Calisius* cum Chirurgis Juratis *Joh. Jac. Funckio & Carolo Schotto* à Magistratu, cui id relatum fuerat, missi,

vulnus tegunt & cordialia adhibent & prognostico relinquunt ægrum, qui vomuerat biliosa & vermes, & sanguinem profuderat copiosissimum. Sed convaluit præter spem, & uxorem duxit, quod vidit ipse *Völterus*, qui à *Schotto* Chirurgo cultrum istum celicidam pro memoria servavit.

SCHOLIUM.

CONf. *Zodiacus Med. Gall. Ann. 2. Mens. Jul. obs. 7.* ut & *Joh. Hellwigii observatio phys. med. 131.*

(*L. Schröck. L. F.*)

OBSERVATIO VIII.
DN. GEORG. GASP. KIRCHMAJERI,
De
Volante Lampade nocturna.

QUam in præcedente *Ephemeridum harum Anno pag 44. & seqq.* de admiranda lunari Iride dedimus Celeberrimi nostri *Phosphori II.* observationem, uti placuisse Eruditis scimus, ita nunc alteram ab Eodem in memorata tum Dissertatione epistolica propositam, de Volante Lampade nocturna, curiosis naturæ Scrutatoribus sistere volumus.

Anno 1683. Augusti die $\frac{17}{27}$. paullùm ante vespert. IX. silente Lunâ equidem, sed cœlo amœnissimè sereno improvisa fax, & lampas splendida obstupefecit oculos mortalium, æqualis παντελήνῳ apparentis magnitudinis, superior fulgore. Pleniùs etenim & clariùs illuminabat Lunâ plenâ aêrem, per quem trajectio fiebat, & cum ædibus plateas. Altitudo loci, qui primò apparuit, ex analogia sideris majoris Ursæ & Bootis judicari potest. Motu progressivo lampas ignea à septentrione in occasum descendebat in Jordanem, instar globi physicè rotundi, stridulum alicubi relinquens sonum. Horizontem nondum

strinxe-

ſtrinxerat, cùm fulguris diſſiliens in morem radios cæruleos ignitos latiùs diffunderet. Viſum ſimul eſt mirabile phænomenon in locis ſingulas ad mundi plagas maximoperè à ſe diſtantibus: *Hamburgi*, (horâ mediâ in XI. veſpert.) *Lipſiæ* ac *Wittenbergæ* 4. aut 5. ante nonam, *Jenæ* paulò poſt auditam nonam, memorante Celeberrimo *Weigelio;* ſed longè ſeriùs, ſi quidem omnibus habenda fides, *Francofurti ad Suevum*, *Francofurti* etiam *ad Mœnum*, *Caſſellis*, *Coburgi*, *Islebiæ*, *Numburgi*, *Geræ*, *Altenburgi*, *Dresdæ*, *Budiſſæ Luſatorum*, *Berolini*, *Halberſtadii*, & in *Poloniæ* ac *Marchiæ confinibus*. Quarum urbium & civitatum genius à poli altitudine ſpectatus, juxtaque longitudinem locorum atque latitudinem expenſus, ſi cum teſtimoniis obſervatorum plurium, & collatione graduum cæleſtium cum circulo terreſtri maximo examinetur, calculus teſtabitur, per quot & quanta milliaria phænomenon potuerit videri. Artificibus ἀνείβειαν hanc calculi relinquimus; ut veram ſimul magnitudinem, ſuppoſitâ per obſervationes factas altitudine, eliciant per inſtrumenta parallactica inprimis. Unumné fuerit phænomenon, an plura? inde diſcimus, quandoquidem paralleliſmus temporis reſpondet & itineris. Nec obſtat per minuta, etiam 30. propter horologiorum fidem ſæpe lubrica varietas. Nec dubitabimus, correctum mathematicè fuiſſe à quibusdam Curioſis tempus. Sapienter ſæpius ad *Rothmannum Tycho Brahe* monuit Epiſt. lib. 1. *in vicinis quoque Horizontibus diverſam aëris occurrere conſtitutionem.* Pone interim fuiſſe plura; ſequeretur, maximum telluris aërisque tractum per tot ſpatia æqualiter diſpoſitum tum temporis fuiſſe; aliud ut appareret hîc, & alibi locorum meteoron aliud. Quas rationes in propoſito ferè ſimili, labore tamen longè accuratiore & ingenioſiori, Mathematicus Italiæ inſignis urſit ante Annos aliquot, *Dn. Petrus M. Kavina, Faventinus. Locum generationis*, aut (ſi hic terminus diſpliceat) *conglobationis*, facilè invenient, qui & atmoſpheræ altitudinem

intelligunt, & distantiam volantis lampadis à centro superficieque terræ per tot loca observatæ metiuntur. Regioni tertiæ assignat meteora hæc *Fromondus* 2. Meteorol. c. 5. *capras, trabes, faces, bolides, dolia, clypeos, stellas discurrentes &c.* quod in universum atque semper haud concedi potest. Quousque aër sensibiliter extendi possit, illud ex initiis crepusculorum & eorum fine, nec non à profunditate Solis infra Horizontem ordinariè determinandum est. Quam in rem subtiles, speculationes contulit *Johannes Pena* in præfatione nobili de usu Opticæ, & varias collegit, nulli à labore inexhausto cedens Teutoni, *Joh. Bapt. Ricciolus* Tom. 1. Almag. N. lib. 8. sect. 1. c. 14. problem. 4. 5. 6. qui ad 24. milliaria Germanica extendit Atmosphæræ altitudinem, & contrahit ad 4. interdum. Aër enim sensibiliter evadit major à temperie calidiori dilatatus in æstate; & constringitur à frigore brumali tempestate, seu reprimitur in arctiora spacia, experimentis Thermoscopiorum. Vapulant ingeniosissimi Philosophi *Keplerus* & *Varenius* à Dn. *de Guericke* lib. 5. spac. Vac. c. 7. cum dimidium is saltem miliare, hic non nisi unicum concedat atmosphæræ: ipso per immensum ferè liberali l. 5. c. 9. Vulgò in tres regiones aërem dispescunt; sed nec accuratè rem, quam explicant, in applicatione probant; nec per omnia conveniunt. Quis nobis hactenus Geometra, aut quis Astronomus demonstrativè confirmavit primò Atmosphæræ altitudinem, diversam in æstate, & per brumam? Quis dimensus excelsissimos in Orbe montes est secundùm perpendiculum? *Veneris* in *agro Patavino*, in *Insula Tenariffa Cenis*, in *interiore Scythia Imaos*, in *superiori Pannonia Carpathicos* à curiosis exploratos scio. Hos adduco in exemplum, quoniam non solùm altitudine excedunt reliqua *Helvetiorum*, *Tyrolensium*, & *Italiæ* insana juga; sed & arduo conatu superati sunt à sedulis observatoribus: h. e. à *Zabarella*, *Comite Digbæo*, *Strausio*, *Frölichio*. Decantatissimi *Germaniæ*, partim propter famam veteris memoriæ, partim propter

pter mineralia, celsissimique montes sunt in *Saxoniæ inferioris Bructerus*, *Germaniæ* umbilicus, quò tendebam Ann. 1663. Augusto mense; mons & pagus à *dono Dei* (aliàs die Gottes-Gabe) dictus, in extremis *Misniæ* ultramontanæ finibus, ad *Vallem Joachimicam*, quâ per præcipitia, in profundissimas *Bohemiæ* subjectas & amœniores valles solet despici; hac viâ transitus patebat Mense Junio adulto Ann. 1675. ad *Thermas Carolinas* mihi invisendas; *Pinifer Voitlandiæ* ingenti tractu claret; cujus regionem & vicina loca Principali jussu atque comitatu diligenter equidem, sed penitiora Ann. 1678. propter paludosas passim scaturigines, & gramine doloso tecta stagna, etiam ex equo explorare non sum ausus; dissuadentibus inprimis accolis & venatoribus conatum. Quæ mihi tamen usu venerint, exponam. In conscendendo *Bructero* jam manè inter nebulas (nam pridie ingens inter fulmina & pluvias tempestas nos *Goslariæ* excepit, quam à virunculo anemoscopo sagacissimus Architas Magdeburgicus, *de Guericke*, cum raris variisque demonstrationibus exhibitis præsagiebat ante per sextiduum) gradu satis lubrico, limoso, madidoque per ambages, haud ita procul *Ilsenburgo* ventum per subjectos colles fuit. Post bihorium (in promptu enim horologium portatile indicavit tempus) invalescens ventus, nebulas attenuans in nubes dissipavit; supra eas aura satis frigida, sed pura & amœna sequebatur. *Wisenthalio* digressus in *Bohemiam* cùm juxta semitam compendiosiore viâ, equitando, montem alterum jam superassem, in alterius pede densam per convalles nebulam offendi, moxque inter turbines ventorum nive copiosâ & conglaciatâ adeo persensi frigefactas manus, ut vix moderandi capax equi ampliùs existerem in summo vertice, (ubi rara æstas, rariorautumnus) quo *vallis Joachimicæ* despicitur castellum, amœnissimâ fruebar claritate; idq; contigit octiduo ante festũ Johannéum. Judicent, qui à diversitate alterati aëris & meteorum, tempore eodem variorum, partiuntur regiones, in

qua

qua constituti tum fuerimus? diversi scilicet inferioris regionis admittendi gradus sunt, hinc oppidò in ima, sed non in gradu ejus imo hæsimus. Insignis Mathematici, *Davidis Frölichii*, scrutinium inprimis curiosum laudo, & quantumlibet prolixius, adduco, propter rariora quædam observata. *E montibus Hungariæ*, inquit, *primas tenet Carpathus. Horridiora & sublimiora juga, nubes transcendentia, existunt in Comitatu Sepusiensi; ad patriam meam dulcissimam, Cæsareopolim, vulgò* **Keßmarck** *dictam; à qua civitate etiam* **Keßmarcker Gebürge / item das Schneegebürge** */ quòd perpetuis ferè nivibus tegantur; à Slavis Tatrii vel Tarczal, quasi calvi & abrasi montes, nuncupantur. Ego Mense Junio Ann. Chr. 1615. tum adolescens sublimitatem horum montium, cum duobus comitibus Scholaribus, experiri volens, ubi, cùm in primæ rupis vertice, magno labore me summum terminum assecutum esse putarem, demum sese obtulit alia, multò altior cautes; ubi per vasta vacillantiaq; saxa (quorum unum si loco à viatore dimovetur, & versus convallem dejicitur aut volvitur, aliquot centena decuplo majora secum rapit, & quidem tanto cum fragore, ut illi metuendum sit, ne totus Mons corruat, eumq; obruat,) enixus essem, iterum alia sublimior prodiit; atq; ita aliquot minores vertices, quorum posteriores semper anteriores altitudine superârunt, per totidem convalles, summo vitæ periculo emetiri coactus sum; donec ad supremum cacumen penetraverim. Ex declivioribus montibus cùm in subjectas valles vastis arboribus consitas prospexissem, nil nisi obscuram noctem, cæruleum quid, instar profundi aëris quod vulgò cœlum sudum appellatur, observare potui, mihiq; videbar, si de monte caderem, non in terram, sed rectà in Cœlum prolapsurum. Nimiâ enim declivitate species visibiles extenuatæ & hebetatæ fuerunt. Dum verò altiorem montem peterem, quasi intra nebulas densissimas hærebam. His eluctatis, post aliquot horarum intervallum, cùm jam non procul à summo vertice essem, de sublimi quiescens prospexi, atq; animadverti, iis in locis, ubi antea videbar*

debar intra nebulas hæsisse, compactas atq; albas se movere nubes, supra quas, per aliquot milliaria, & ultra terminos sepulti commodus mihi prospectus patuit. Alias tamen nubes etiam altiores, alias item humiliores, nec non quasdam æqualiter à terra distantes vidi. Atq; hinc tria intellexi; (1) me tum transiviſſe principium mediæ aëris regionis; (2) distantiam nubium à terra non esse æqualem, sed pro ratione vaporis, alicubi altiorem, alibi humiliorem; (3) distantiam nubium terris proximam longè minorem esse, quàm quidam Physici statuunt; & quidem non 72. milliaria Germanica, sed tantùm dimidium milliare Germanicum. In summum montis verticem cùm perveniſſem, adeò tranquillum & subtilem aërem offendi, ut ne pili quidem motum sentirem; cùm tamen in depressioribus montibus ventum vehementem expertus sim. Unde collegi, summum cacumen istius montis Carpathici ad milliare Germanicum, à radicibus suis imis exsurgere, & ad supremam aëris regionem, ad quam venti non ascendunt, pertingere. Explosi in ea summitate sclopetum, quod non majorem primò sonitum præ se tulit, quàm si tigillum vel bacillum confregiſſem; post intervallum autem temporis murmur prolixum invaluit, inferiores q; montis partes, convalles & sylvas opplevit. Descendendo per nives annosas intra convalles, cùm iterum sclopetum exonerarem, major & horribilior fragor, quàm ex tormento capaciſſimo inde exoriebatur: hinc verebar ne totus Mons concuſſus mecum corrueret: duravitq; hic sonus per semiquadrantem horæ, usq; dum abstruſiſſimas cavernas penetraſſet, ad quas aër undiq; multiplicatus resiliit &c. Scythiæ immanes montes *Ararat*, in quibus requievit ac subsedit *Arca Noæ*, non sine maximâ difficultate ac moleſtiâ per plures exantlatâ dies Anno 1670. conscendit Vir curioſus aliàs & pannifex, *Johannes Janzonius Strauſſius*, *Amſtelodamenſis*, & in summo horum culmine accepit teſtimonium ab Eremita *Domin. Alexandro Romano*, d. 22 Julii; qui, si ad Frölichii exemplum eas

observasset circumstantias, quas maximè desideramus, multa regionum aëris phænomena intelligi faciliùs, feliciusque explicari possent. De Monte *Veneris* in agro *Patavino* verò falsas miscuit hypotheses Aristotelicus *Jacobus Zabarella*; ipse *Aristoteles* non bonâ fide retulit, in *Olympo* monte nullum aëris motum, nullum ventum percipi, & ascendentes montem non continuare posse vitam, nisi spongias humectas aquâ vel aceto plenas secum ferant. Contrarium etenim ab aliis hoc adhuc seculo compertum est, & *Augerius Busbequius* oculatus testis memorat, *Olympum montem in æstate quoq; nivibus oppletum deprehensum esse.* Qui credit facilè, decipitur facilè. Cur in summis maximorum montium culminibus non commodè diuque durent homines, in causa est non aëris defectus, sed materiæ nitrosæ atque respirabilis, ob subtilitatem atmosphæræ summam. Supponamus igitur, (cùm per dimensionem geodæticam in stationibus diversis rarò deprehensa nubium altitudo fuerit excedere quadrantem milliaris nostri,) in medio secundæ regionis meteoron igneum hoc magnum generatum, in hanc coivisse molem, & ad minimum unius milliaris Germanici distantiâ fuisse elevatum supra terram; demus illi magnitudinem minoris montis, sive templi alicujus, sed figuræ sphæricæ: haud dubitandum est, videri potuisse hoc phænomenon per aliquot Germaniæ provincias. Supponit sollers Mathematicus *Kavina*, magnitudinem Italici unius milliaris adæquasse, altitudinem phænomeni à se descripti 90. milliar. Ital. & visibile per 950. fuisse milliaria, in partibus *Europæ* plurimis, tum *Asiæ* ac *Africæ*.

Tempus generationis & materialem causam nunc spectemus. Mensibus Junio, Julio, & dimidio ferè Augusto graviores tempestates, horribiliora fulmina & tonitrua existere, quem verò clam est? Sol enim magnus Orbis magnes attrahendi vim potentiorem exerit, quò rectiores vibrat radios, & Æquatorem prætervectus, partem borealem etiam aggreditur, videlicet dimidium hunc nostrum orbem citra Æquatorem, nivibus

vibus contectum magis, & refertum nubibus; ut rectè loquitur *Carteſius* Meteorolog. c. 4. n. 7. Particulas ſulphureas & nitroſas probant meteora ignea, & tempeſtates ſimiles. Deinde odor ipſemet ſulphureus, qui nares afficit in fulmine urente, ac ſurgentia indeſinenter magno numero effluvia nitroſa comprobant id omne à poſteriori & effectu. Reſinoſæ arbores in vaſtis ſylvis, quibus plurimum *Germania* abundat in *Sileſia*, *Bohemia*, *Saxonia*, *Thuringia* &c. e. gr. pinus, tædæ, piceæ, abietes, & aliæ prædictis menſibus immenſam copiam exſudant, etiam non vulneratæ, in apicibus deinde plurima arborum iſtarum pinguium lanugo, ſive flos, aut etiam fuligo deprehenditur; ex qua materia, quomodolibet incenſa, fumus tenuis reſolvitur, & vaſe concavo excipitur. Nec arbores ſolum modo, ſed mineralia inprimis, igne ſubterraneo ac ſupraterraneo elicita, hoc tempore potiſſimùm, quo Sol in ſignis calidis verſatur, ſymbolam in copia abundanti ſuam conferunt. Paria cum ſulphure, imò majora præſtat nitrum. Nitri etenim ubique obvii, (in aquis, terrâ maximè, & aëre,) vis illa eſt, quæ de præſentia & operatione ſua omnibus in meteoris igneis, potiſſimùm fulminibus, ſtellis cadentibus, & ſimilibus phænomenis teſtatur. Flammæ alioqui proprium aſcendere. At nos ſemper obſervemus, meteora ignea deſcendere; non ab externo aliquo agente violenter, *ſed à propria natura, quæ conſpicitur, in Nitro.* Chymicis, hoc accuratè notum, & in arte pyrotechnica verſatis. vid. *Guilielm. Clarcke* Angl. hiſt. nat. Nitri c. 2. & inprimis D. *Joh. Mayovv*, Med. Londinens. curios. in operibus medico-phyſ. c. 2. 3. Nitrum tale eſt ſubjectum, ſine quo nec naturale fulmen fieri, nec artificiale aliquod conſueto more poteſt: Per conſuetum morem pyrotechnicum intelligo communem. Ajunt Chymicorum aliqui, ex Marte fulmen etiam parari poſſe, cujus nunquam ego quidem vidi demonſtrationem. Singularis mihi notus modus præparandi fulminis, ſed uſu minùs commodi, ac operoſi ex cryſtallis ſacchari Saturni. Aurum fulminans, quantumlibet vehementiſſi-

mum effectum edat, sine auro tamen terribilia parantur alia. Recip. Nitri ʒiij. electi & pulverisati probè, salis tartari ʒj. cum semisse, & sulphuris ʒj. pulverem fac indè minutissimum, probeque misce, infer cochleari ferreo & leni igne urge. Statim atque ignis minima particula partic. nitri inflammabilem tetigerit, exorietur fulmen. Hoc quod vides suprà terram, ante manus; quodque in eversione urbium, castrorum, & vallorum audis juxta atque infra terram; idem fieri cogita in aêre. Non malè igitur *Kavina* lampadem volantem à se quondam illustratam, propter plurimas convenientias cum pilis igneis comparari posse statuit, quæ noctibus festivis cogi solent, ut per aërem discurrant, aut vi impetûs ex æneis tormentis elevatæ, è sulphure & halinitro concretæ, accensæ ac projectæ sunt. Sed idem meliùs egisset, si per ignes descensorios, non ascensorios rem explanasset. Propiùs ad rem *Fromundus* in Lovaniensi Academia Primar. Professor olim & Philosophus in Meteorol. l. 2. c. 1. *Magnam*, inquit, *stella cadens cum pyrobolis nostris, & id genus ignibus artificialibus habet cognationem: nisi quòd hoc flamma levet in altum; stellæ verò cadentes contra naturam, & cum injuria ignis* (hoc in quæstione est) *exploduntur deorsum. Aliàs sæpe in his, ut illis, materia paullatim in ipsa trajectione incenditur, sed non cum tanto strepitu stellæ in fine dissiliunt, quia materia loculamentum & claustra rumpenda non habet, ut pulvis chartâ toties replicatâ pressus & constrictus in pyrobolo. Hoc etiam discriminis est, quòd, quò magis pyrobolus flammam rapit, hoc magis festinat in cœlum, ubi stella contra incremento ignis tardatur; quia levitas resistit motui deorsum.* Materiem determinare quando voluit *Libertus*, nimis liberè ac ὡς ἐν πλάτει loquitur: *Causa materialis transiens meteororum ignitorum est ἀναθυμίασις, seu exhalatio idonea flammæ. Hæc enim est, quæ inflammatione corrumpitur in ignem: qui & materia permanens hujus meteori. Ut autem exhalatio flammam, saltem visibilem concipiat, debet esse viscosa, aut pinguis.* Quæ postrema

verba

verba apertissimè testantur, fulminis & phænomenorum igneorum originem & subjectum ignorasse ipsum. Quid quæsò opus exhalatione istiusmodi viscosâ? ne de pingui dicam? Ubi viscus, aut materia viscosa, cùm præparatur pulvis pyrius, aut per eundem apparatus varius pyrobolorum? In manifestatione fulminatricis flammæ nihil tale observatum. Gaudet nitrum igne subtilissimo, cœlesti, penetrabiliqúe supra modum; non viscositate. Frustrà sunt, qui Nitrum inflammabile esse negant cum Autore clari nominis in Chymia experimentali, sub init. de separat. rer. p. 57. Contrarium Natura docet, & Chymia. Fatentur Viri ab experientia insignes, *Quercetanus*, D. *Matth. Unzerus*, de Sale c. 18. circa fin. *Mayovv* maximè de Nitr. c. 2. qui *Wilisio* respondit exquisitè, negans, propter sulphur, inflammabile dicendum Nitrum. Nuper admodum qui scripsit *Moses Charas*, Gallus, Doctor Medicus Britanniar. Regis Pharmacop. Reg. Chym. c. 14. de Nitr. p. 226. nostram suo calculo sententiam confirmat. Neque tanti est momenti dubium, quod ab αὐτοψία petiisse vult *Robertus Fluthus*, Scriptor Anglus, olim nominis majoris, asserere: *se quondam ignem fatuum noctu secutum & assecutum; & materiam invenisse non igneam*, sed viscosam & lubricam, compactam in modum spermatis ranarum, *distinguentibus nigris & exiguis maculis sub albidam, quæ vice speculi redderet stellarum lumen.* Parum, quid aut viderit, aut non viderit *Robertus*, refert; nec de igne fatuo nunc quærimus. Poëta princeps elegantiùs Georg. I. cecinit?

— — *Cælo delapsa per umbras*
Stella facem ducens multâ cum luce cucurrit.
Illam summa super latentem culmina tecti
Cernimus Idæâ claræ se condere sylvâ,
Signantemq́; vias: tum longo limite sulcus,
Dat lucem, & latè circum loca sulphura fumant.

Invenimus materiam phænomeni; quæramus & *efficientem.* Furoris, non erroris species videtur, id, quod Majestati suæ reservavit Numen, Dæmoni tribuere. Deus noster in cœlo est, & quæ vult, facit: pluit, tonat, fulminat, serenat, ventos excitat, & patrat mirabilia. Laudant omnia hæc Creatorem suum, & apertè clamant: Tu fecisti nos, non ipsa nos. Audi quæso, quanto mugiat opere illius tonitru! *Helmontium*, censorem aliorũ tam sagacem & nasutum, miror hæc de tonitru scripsisse in Anomalo Meteor. *Cùm tonitru non habeat planè naturalem in nubibus meteori, credo prorsus causam ominem habere non supra, sed præter naturam, adeoq; esse effectum portentosum. Inprimis namq; credere tenemur, Cacodæmonem esse principem;* & quæ seqq. Eadem de fulmine *Bodinus* asserit: *à geniis dæmonibusq; fulmina cieri projiciq;*; cui satisfecit oppidò perplexè ac ambiguè *Fromundus* l. alleg. Nullâ indiget sententia hæc confirmatione: *Deus summa & universalis, sæpe etiam immediata, omnium* (eorum etiam, de quibus agimus) *effectuum est causa.* Creatura etenim in esse suo bona, necessariò dependet à superiori eodemque liberiori agente. Nunc consideremus stellas, an, & quanta sit in illis ad phænomena hæc producenda virtus? Portentosa sunt, quæ c. 8. Meteor. profert *Paracelsus*; cui proprium hoc dedit confidentia ingenii, ut aut temeraria, aut falsa, aut miracula ebuccinet. Sic ipse: *In stellis fulminalibus est sulphur in summo gradu, salpetra in summa pinguedine, Mercurius in summa contrarietate. Ex his tribus tonitru, fulmen, & tempestates fiunt.* Ecquis compendiosiùs exprimere rem potuisset? Sed heus, Vir optime, probari paradoxa debent. Philosophia hodie apparet oculata; credit, quod videt, aut immotis deprehendit verum esse argumentis. Quæ illæ fulminales stellæ? aut sulphureæ, nitrosæ, similesvé? Scit, quæ nescit, quæ nec facta, nec futura sunt *Aureolus.* Ad rem, cur non distinctè appellavit *Solem, Jovem, Mercurium, Saturnum, Martem*, cor Leonis, aut illius caudam?

caudam? Cur configurationes Planetarum, sive mutuos adspectus, aut illorum oppositiones, aut conjunctiones prætermisit? Et conjunctionem quidem magnam Anni proximè superioris meritò Astrologi urgebunt. Sed cùm hæ universales ac remotæ nimis causæ videantur, propiores indagandæ potiùs in terra. Toto mense *Junio* videlicet & *Julio*, & ultra dimidium *Augusti*, diebus paucis admodùm exceptis (3. 23. 27. & 28. Junii, 4. 5. 12. 16. 20. & 31. Julii, itemque 1. 11. 29. 30. & 31. Augusti,) aut insolitæ densæque nebulæ, aut pluviæ, aut fulmina, aut psecades cum ventis alternantibus in Horizonte nostro & viciniâ observabantur. Positis, nec impeditis causis hisce proximis, non potuit non sequi extraordinarius effectus.

Finis supereſt. Qui talibus phænomenis signatum aut eventum tribuunt prodigiosum, veluti Cometis, *Julium Obsequentem* pro ductore habent. Neque Romanus Sapiens abhorret. *Vidimus* (inquit *Seneca*, in qq. natural.) *non semel flammam* ingentis pilæ specie, *quæ tamen in ipso cursu suo* dissipata est. *Vidimus, cum de Sejano actum, nec Germanici mors sine denunciatione tali fuit.* Trabs sæpe visa. Trabem olim conspectam, cùm Lacedæmonii classe victi, Græciæ imperium amiserunt, narrat *Plinius.* Huc illa faciunt *Lucani*, l. 1.

Ignota obscura viderunt sidera nocte.
Ardentemq; polum flammis, cæloq; volantes
Obliquas per inane faces, crinemq; tremendi
Sideris, & terris mutantem Regna Cometen.

Nolumus innumera auctorum aliorum cumulare testimonia. Hoc dicimus: per causas & effectus quoque naturales præternaturalia sæpissime eventa designare Numen. Testes Irides, immanes venti, aliæque tempestates. Unius rei possunt plures esse fines, in subordinatione, non in oppositione æstimandi. Notus scripto publico t. t. vulgato vates, qui Obsidionis *Viennensis* appellavit indicem hunc globum igneum.

igneum. Veruntamen cùm jam obsidione mediâ fervente fulserit, *Vulcanum* fortè imitatus fuerit, qui, quando die artificiali unico, ab oriente Sole ad occasum somniavit se præcipitem è Cœlo in Lemnum decidisse, infeliciter ἐγκωμίσησε τὴ ὑπερφάνια.

OBSERVATIO IX.
D. DANIELIS CRÜGERI.
De
Phthisis desperatæ cura.

ULcera pulmonum insanabilia nonnulli statuerunt, gravissimis rationibus adducti. Contrà alii, ut *Arcæus de febrib. c. 8. Thomas Erastus*, *Forestus* experientiam in contrarium vocant, atq exempla verorum phthisicorũ curatorum exhibent. Ego, distinctione adhibitâ observavi, ubi character ille phthiseos cum semine jam communicatus, & ubi malum hoc hæreditarium, vix restitutionem in integrum locum habere. Debilis enim constitutio parenchymatis pulmonum naturalis ex rara textura primordiali, & pauco calido innato dependet, unde fit, ut per se, nullis illatis injuriis pulmo putrescat, & homo aliquando, parva saltem accedente tussi, sideratis pulmonibus moriatur, uti exempla extant. Vid. *Riverius Cent. 3. in observationibus communicatis :* in quibus tantùm cura palliativa locum habet, ut diutius vitam protrahant, absterso quotidie medicamentis ulcere, & temperando hectico calore.

Aliquando v. contingit, ut ex inordinatâ diæta, inflammatione, vulneratione vel alio modo pulmo ulcus contrahat, neque in familia character hic sit deprehensus; tunc sæpissimè pulmo sanationem admittit, quod exempla allata probant. Interdum etiam per contagium illis, qui consvetudine phthisicorum continuè utuntur, communicatur. In talibus decocto Li-

cto ligni sancti in principio μίασμα phthiseos sæpè tollitur, uti ap. *Riverium Cent. I. obs. 99.* videre licet, & alii testantur.

Sed ut ad exempla nostra revertamur: Dominus Walther Artis palæstricæ in exercitiis Colbergensibus Magister, ex inordinatâ diætâ phthisin contraxerat, ita, ut per semestre domo non egressus, tandem per aliquot septimanas lecto affixus & hecticâ consumtus, ab aliis morti destinatus & derelictus esset, nec tantùm etiam purulentam & sangvinolentam materiam, sed etiam venularum capillamentis conspicuam expectorabat, sudore nocturno diffluebat, & vix ossibus hærebat, idcircò etiam ludo illi gymnico alius, Dn. Daber, affinis meus præficiebatur, qui strenuè adhuc hoc fungitur officio. Vocatus igitur ego, nil nisi lactis curam superesse monebam: ille vitæ avidus morem gessit; idcircò præcepi, ut nil nisi lacte vaccino, Conservâ rosarum diluto, & intrito pane triticeo vesceretur. Difficulter assvescere huic ferculo potuit, perque vomitum aliquoties id reddebat. Verùm id non ampliùs affatim, sed cochlearis quantitate paulatim assumendo dehinc assvescere didicit, ut post quatuor menses se illius usu abdicare amplius non potuerit. Huic diætæ præscripsi pulverem Haly recenter confectum, pro lubitu in die aliquoties usurpandum, cum Syrupo expectorante de jujubis, de liquiritia. His remediis hectica & sudor nocturnus sensim desiére, somnus melior rediit, usque dum ἐυσαρκίαν Athleticum per DEI gratiam habitum rursus acquisiverit, hoc tempore Capitaneus Electoralis Brandeburgicus constitutus, meritissimus.

Hujus Patientis reconvalescentia sicut plurimis hîcce Colbergæ nota; Ita potissimùm & ipsi Pharmacopœo, à quo ultra 20. libras Conservæ rosarum ad quotidianum usum obtinuit, satis cognita fuit.

Alterum exemplum curæ lactis est Dominus Capitaneus de Quitzo, qui Stargardiæ eodem modo ad 8. Septimanas tractatus, postea diu adhuc curam lactis continuavit; atque in hac

curâ ultra triginta libras Conserv. Rosarum consumsit, quotidie ejus usum continuans. Hæc si non suffecerint, tria adhuc possem addere exempla: nec proinde video, cur quidam Conservam Rosarum adeò reformident: Experientia certè omnem debet dirimere litem. At verò per tot secula Conservâ Rosarum multos curatos fuisse ægrotos, probatum est. Videatur *Avicenna l. 3. fen. 10. tr. 5. c. 6. Mesues C. de phthisi, Valescus de Taranta l. 3. c. 11. Valeriola l. 5. obs. 5. Crato in Consiliis. Mont. 152. Forestus l. 16. obs. 58.* Et inter Recentiores *Riverius cap. de phthisi* dicit, sibi pharmacopœum phthisicum notum, ingentem sacchari Rosacei quantitatem sibi ipsi præparantem, idque perpetuò comedentem hoc solo remedio sanatum fuisse. His allatis ipsa nostra experientia adstipulatur, nempe, quòd ego ante aliquot annos hecticâ ex apostemate Mesenterii per integrum annum detentus, nec hypocausto egressus, ita ut vix ossa, carne denudatâ cutis tegeret, uti Dominis meis Patronis optimè notum, & solâ Conservâ Rosarum & ptisanâ hordeacea loco lactis, intrito simul pane triticeo, per DEI gratiam sanatus sim, per aliquot menses hoc solo victu utens.

Nec illorum ratio mihi satisfacit, qui in Saccharo acidum inesse proferunt: ergò Saccharum Rosarum in phthisi; quia aciditas hunc affectum fovet, non esse adhibendum. Ut jam, misso brevitatis gratiâ posteriore, ad prius saltem respondeam; in Saccharo est acidum, ergo Saccharum ipsum est acidum, non valere, ajo consequentiam; & impugnare manifestum gustûs sensum; quin ad coagulationem lactis inventriculo prohibendam additur Saccharum, quod sanè, si actualem haberet aciditatem, præstare non posset. Nec etiam sequitur, in quocunque est acidum, illud in phthisi non est admittendum: Sed in sulphure est acidum, acidus quippe Spiritus. Ergò. At *Crato* ait in *Consil. p. m. 227. in fol.* ad consolidationem ulceris nihil præparato seu sublimato Sulphure utilius:

utilius: & *Quercetanus*, flores Sulphuris magni in affectibus pulmonum facit. Præterea nulla est Consequentia, in lacte est acidum; ergò lac non conducit phthisi. Est enim acidum ex aliqua re vel in destillatione per novam genesin. Ita enim *Helmont. l. de arb. vitæ p. n. 798.* Eò, quòd illa sit ignis proprietas, non quidem simpliciter separare, sed propria authoritate sub se alterare & commutare, &c. Vel per principiorum dissolutionem, quando mistum in sua principia resolvitur. Iccircò, quamdiu acidum in suo misto est tanquam principium vel copula connectens reliqua principia, nequaquam officit phthisicis, nam hoc modo in saccharo à partibus oleosis & sulphureis atque contrariis particulis ita acidum est ligatum, temperatum & combinatum, ut nequaquam obesse possit; sed, ut totum mixtum cum suis principiis in ventriculo, non ut in retorta per principiorum resolutionem; sed per novam mutationem, & alterius formæ introductionem in Chylum cum aliis cibis convertatur; & tantùm abest, ut in aciditatem degeneret, ut potius in calidioribus naturis in bilem abeat, uti *Sennert. in Instit. l. 4. p. 1. c. 3.* rectè sentit. Prævalent enim in saccharo oleosæ & sulphureæ partes. Et si ista ratio quid ponderis haberet, nullum cibum homo sine detrimento capere posset; nam nullum datur mistum in cibis, in quo hoc principium acidum non sit: prohiberetur panis quotidianus, qui per fermentum acidum fermentatur: & idcircò quàm plurimis particulis acidis constat, tolleretur: Sal culinare, quod egregium spiritum acidum continet, sine quo tamen neque pisces, neque caro sine sanitatis detrimento assumi possunt, neque ritè digeri, ita ut certè acidum, quatenus in misto est, sit necessarium requisitum in coctione, digestione, & nutritione hominis, & idcircò in saccharo tanquam misto, quatenus inter alimenta cum discretione usurpatur, non est rejiciendum, nempè, ut condimentum; & fides illis magis est habenda, qui ex professo de aliquâ re tractant, nam ita *Angelus Sala in tract. de*

saccharo: quod sit condimentum cuilibet ætati & sexui conveniens. *Et Joh. Bapt. Porta l. 5. phytogn.* scribit: Sit igitur familiare saccharum vitam prolongare cupientibus, quia nec cibum, nec humores in ventre putrefieri permittit. Ex eo solo ingentia vulnera sanari vidimus. Cur igitur saccharum è curâ phthiseos rejiciendum, cum sit optimum detergens, expectorans, putredinem corrigens, & externè etiam vulnera sanans; & eò magis conducit, quoniam Rosis, tanquam cordiali ejus sulphureitas est correcta, ut inde duplex medicamentum factum, & hecticæ refrigerando resistat. Ego in longâ mea praxi nunquam aciditatem eructantem, sed potius suavem dulcedinem & sputum ex eo dulce alteratum, & labra quasi glutine illita deprehendi.

Sed ut Saccharum, ceu medicamentum porrò considerem, dico cum *Tackio cap. de saccharo;* si sulphur commune tantâ superbit majestate, totque gaudet honorum titulis, præsertim à Chymicis in phthisi curandâ; quid dicetur obsecro de purissimo aliquo Naturæ sulphure, saccharo nimirum, quod longè transcendit sulphur commune, &c. & totum postea φλόγιστον seu inflammabile instar sulphuris communis, quod toties pharmacopœi experiuntur, quotiescunque potentiore igne quàm par est, illud coquunt.

Interdum etiam acida actualia, ad promovendam coctionem in corpore requiruntur, vid. *Tackium in Chrysog. anim. & min. p. 33.* Hinc experientissimus *D. Grimmius*, Practicus in India felicissimus in *compendio Medio-Chymico* utilissimo, ubi theses suas mox observationibus & experientiâ probat, sæpius spiritu acido salis Armoniaci utitur, in inappetentiâ, calculo, ictero, & aliis morbis, quàm urinoso. Moderatum igitur acidum ut sit in corpore, necesse est; hinc malè sibi consulunt, qui sine ratione & judicio Medici Sal volatile singulis diebus affatim ingurgitant, saltem, quia jam ita moris est. Observavit enim accuratissimus *Wedelius* appetitum dejectum, lassitudi-

tudinem membrorum & torporem ex continuo ejus usu excitatum; *c. 10. de usu Salium volatilium:* Consentit *Ettmullerus.* Deficiente enim tali moderato acido *Tackius* ad incitas fermè redactus, solius aceti & ovorum esu pristinum habitum recuperavit, uti ipse fatetur in *Chrysogonia sua.*

Verùm quò dilabor? hoc tantùm dico; Conservam rosarum antiquâ dignitate quam experientia acquisivit firmam, adhuc ratione & experientiâ persistere; & de dignitate sacchari concludo cum *Tackio* prælaudato, qui sufficienter ad argumenta *Helmontii* saccharum eludentis in *tripl. phas. sophico, tract. de auro, sacch. & quint. essent. vini* respondit *p. m. 25.* O ergo cœlestem planè sacchari naturam! ô sulphur inæstimabile! Admiror fœcundam divitemque Naturam, quæ te in lucem edidit: Adoro Creatorem Summum, qui non infimum tibi inter tot creaturas assignavit locum. Si scirent mortales sacchari vires &c. Sed hîc tacere præstat.

SCHOLIUM.

Effectum curæ hujus ipsemet etiam hoc tempore, quo prelo committere observationem hanc animus est, in puero octenni, catarrhis aliàs & ulceribus capitis obnoxio, expertus sum; in quo, postquam morbillis, epidemicè apud nos grassantibus, laboraverat, iisque usu pulveris rubei Pannonici (quem tanquam panaceam nostri quibusvis ferè puerilibus in morbis absque discrimine propinant, quod etiam noster quondam Poliater non incelebris, *Phil. Hochstetterus dec. 5. obser. med. cas. 9.* observavit,) Parentes ei remedium paraverant, tussis tamen, certus morbillorum comes, cùm non recederet, sed indies potiùs incrementum sumeret, tandem in consilium vocatus, ipsam jam adesse phthisin cognovi; cui equidem variis remediis obviam ire haud destiti, nullo tamen vel exiguo cum successu, tussi non tantùm continuâ ægrotum atrociter diu noctuque, cum copiosa materiæ purulentæ expectoratione,

infestante, calore hectico vires depascente, adpetitu prostrato, sudoribusque largis corpusculum vix ossibus hærens planè enervantibus. Tandem lacteam hanc curam persuasi; unde cùm matutinis & pomeridianis horis caprini lactis haustum adsumeret, interposito conservæ rosarum rubrarum, pulveris nostri anonymi dicti, & nocturno tempore aliquot guttularum Tincturæ antiphthisicæ cum guttulis paucis Laudani cydoniati non inspissati permixtæ usu, post aliquot elapsas septimanas in meliorem statum morbus commutari cepit, ita ut nunc planè restitutus vivat & pancraticè valeat. Qualem etiam laudabilem successum ab usu lactis caprini & conservæ rosar. rubr. *Exc. D. D. Georg. Tob. Dürr, &c.* Collega meus honorandus, ob curam hanc itidem in consilium vocatus, in femina non ita pridem vidisse se, testatus fuerat.

(*L. Schröck. L. F.*)

OBSERVATIO X.

D. DANIELIS CRÜGERI

De

Insania per venæsectionem tricies repetitam curatâ.

IN Melancholicis totum sanguinem malè dispositum & à naturali statu planè dejectum, sæpius ex venæsectione patet, aliquando enim est planè grumosus, uti conspexi in matronâ dignitate maximè conspicuâ, cui, cùm vena secaretur, sanguis planè subsistebat, etiamsi foramen satis amplum phlebotomo inflictum esset, ita ut adhibitis frictionibus venarum, concretus pisorum instar prosiliret, hinc in melancholicis non tam propter quantitatem quàm qualitatem, sanguis est mittendus, ut eò melius circuletur & ille qui in venis minutissimis crassus subsistit agitetur. Utinam mesaraicæ venæ ita pro lubitu

bitu evacuari possent, magnum aliquando exinde resultaret commodum, quemadmodum naturam interdum facere videmus per hæmorrhoides, unde postea melancholia curatur, uti testatur *Hipp. aphor. 11. sect. 6.* Verùm ut ad majores venas revertamur, ex illis aliquando sanguis admodum niger educitur, qualis igitur sanguis talis sanitas: si igitur niger sanguis, tenebricosi, impuri & crassi Spiritus inde emergunt; quales spiritus, talis ratiocinatio; anima enim quamdiu in corpore est, spiritibus utitur claris & lucidis: esse autem revera lucem in corpore nostro & flammam vitalem cordis, lumen per totum corpus spargentem, manifestâ demonstratione probavit Excell. *Balduinus* in *append. anni I. decur. 2.* sphærulâ aliquâ ori insertâ lucente de collo inter mammas appensâ: hinc melancholici propter spirituum tenebricositatem tenebras amant; uti *Wirdig. lib. 1. med. spir.* asserit. Quemadmodum enim atramentum, quando coquitur, nigrum effumat halitum, sic & sanguis fervens nigricantes generat spiritus. Sanguinem hunc crassum, nigricantem si quis sensim alterare tentat, sæpius finem non obtinet propositum. Sanguis enim hic se habet instar ampullæ acetariæ, ubi quando sensim liquor affunditur, & is in acetum degenerat. Meliùs res per venæsectionem succedit, ibi enim ampulla hæc repetitis venæsectionibus citiùs & immediatè exhauritur, quod & exemplum præsens, experientiam *Plateri* confirmans, evincit:

Capitaneus quidam, è Galliâ redux, subitò corripitur melancholiâ & dementiâ, & licet per 8. septimanas à Medicis tractatus, morbus tamen in deterius vergebat, ita ut præludia maniæ animadverterem, venæsectionem (quæ hactenus omissa erat) adhibendam esse censui, itaque conspecto primâ vice sanguine nigriore, & quoad consistentiam tam crassam, ut scalpelli acie portari posset, postquam concretus erat frigiditate, hinc concluси, si possibile esset, ut totus sanguis unâ vice extraheretur, & alius bonus infunderetur, sanitatem citò acquiri posse.

ri posse. Tentavi igitur, vincto patiente, alternis diebus ejus detractionem, mox in dextro mox siniſtro brachio, hinc in dextro & post in siniſtro pede, tandem venam frontis, & hunc ordinem repetii usque dum tricies sanguis missus esset. Et quemadmodum sanguis sensim in curatione melior prodiit, ita ut tandem roseus in conspectum veniret, nec ulterius scalpelli manubrio portari posset, sic sanitas & rationis usus sensim redierunt. Singulis vicibus ad minimum ʒiiij. sanguinis eductæ vel plus secundùm tolerantiam, ad summum ʒvj. vel ʒviij. ab initio, progressu temporis bis in septimanâ repetita est venæsectio. Interjectis diebus virum chalybeatum laxativum cum specificis antimelancholicis adhibuit. Chalybs enim secundùm *Jul. Cæsar. Claudinum* alexipharmacum melancholici humoris, secundùm *Zacut. Lusitanum* Panacea cachexiarum, secundùm *Etmullerum* optimum melancholiæ digestivum dicitur, & secundùm meum judicium optimum humoris melancholici expulsivum, quoniam ipsius vitriolum seu sal per urinam & alvum crassos & feculentos humores deturbat. Duo adhuc exempla adducere possem, si opus esset, alteri tamen ex his venæ ceu varicosæ in pedibus intumuerant, quas singulis diebus sensim aperiri curavi, & inde sanatus est: Sæpe admiratus sum, quosdam solis primis qualitatibus morbos explicare. Quidam solum acidum in Melancholia accusant, atque meris salibus alcalibus curationem instituunt, verùm quoniam hìc in Pomerania tum civici ordinis, tum præcipuè Rustici sæpissimè ad saturitatem se brassicâ muriaticâ sat acidâ replent, mirum cur nemo inde unquam spleneticus vel Melancholicus fiat; Vah! quàm magna quantitas salis alcalini ad absorbendum hoc acidum hîc esset necessaria; sed sæpissimè morbus hic ex alia causâ oritur, ut in Capitaneo nostro ex peregrinatione continuâ æstivâ, deflagratis scilicet partibus sanguinis spirituosioribus, & in vappam quasi vergente sanguine, & valdè à naturali statu alterato; neque hoc sufficit, siquidem

sodales

sodales ipsius incolumes revertebantur, sed dispositio specifica ad introducendum hunc & non alium affectum requiritur. Hinc *Bierlingius* recte dicit: habet humor iste occultioris quid in se, quod & Veteres agnoverunt, & horrenda & mirabilia effecta id ipsum arguunt. Sed ut hoc cum *Sennerto. l. 1. p. 2. c. 8.* addam, qualis illa dispositio præternaturalis sit, facilè explicari non potest. Hinc ut cum Practico meo veterano, Clariss. *Thonero Observ. 1. lib. 2. de convulsionibus epilept.* concludam, τὸ Θεῖον & vim occultam in morbis pauci respiciunt, solis purgantibus & obstructiones referantibus cunctos morbos propulsare in cassum annitentes. Hinc quoniam plurimi morbi specificâ formâ præditi sunt: Ita etiam & medicamentis totâ substantiâ specificâ agentibus (ut ajunt) evertendos esse existimo.

SCHOLIUM.

Joh. Bapt. Tavernier de Nosocomio in Goa Indiæ Orient. urbe celeberrimâ verba faciens, potiorem Europæorum partem in eo ob exiguam, quæ tum temporis, quo ipse ibidem versabatur, ægrotis adhibebatur, curam emori contigisse l. 1. Itin. Ind. c. 13. memorat, mox sequentia subjungens: Non ita dudum remedium est inventum, quo aliquibus vita servatur; per frequentem nempe venæsectionem, quæ, prout necessitas id exigit, tricies vel quadragies, imò tamdiu repetitur, quousque sanguis depravatus exire deprehenditur; qualè quid etiam mihi ipsi in Suratte contigit; quamprimùm verò sanguis hic morbosus, qui instar puris apparet, est evacuatus, ægrotus extra periculum versatur.

Tale quid præcipuis inter Agyrtas Chirurgis in usu esse solet, quòd furiosis ejusmodi hominibus, loris sive catenis benè vinctis, vi ori diducto, infundant infusum ex helleboro albo præparatum, cui Syr. ex croco metallorum catholicum admiscent, ut vomitionem apud illos cieant. Quâ advenien-

te unam, & alteram interdum venam, vomitu etiam nunc durante, incidunt, copioseque sanguinem effluere permittunt. Exinde maniaci mitiores reddi incipiunt, ut molliùs deinde tractari queant. Porrò continuant venæsectiones quotidie, donec istam compescant ferociam, sanæque restituantur menti ejusmodi ægroti, quod toties observavi. Tali quippe ratione spiritus in sanguine vitalis, ab astris fortè incensus, nimiumque in cerebro insolescens domari & refrenari commodè potest. Sed hæc cura in morbi hujus principio suo non carebit effectu.

(*Helianthus.*)

OBSERVATIO XI.
D. DANIELIS CRÜGERI
De
Sanguine verbis recitatis suppresso, sed malo exitu.

QUoniam ex officio multoties occisorum corpora visitavi, duo admiranda exempla observavi, quæ notanda duxi. Nobilis quidam capitali odio à vicino ejusque rusticis diffidebat, tandem in domum Rustici hastatus irruens, cum hospitem ut hostem vi adoriretur, Rusticus tridente, quo vitam sustentabat, vitam etiam defendebat, nobilisque collum appetebat, atque dente altero vertebram colli secundam ἐπιστροφεὺς dictam tetigit; sanguinem inde largissimè fluentem, vetula quædam accurrens, recitatis quibusdam verbis suppressit. Chirurgus accitus turundam digestivo consueto illitam applicat, sed semper sanguine atro tinctam sine pure extrahit, vocatus & ego hæc cum admiratione considero. Præcipuè quòd sanguis quidem extra vulnus non prosiliebat, sic enim incantatrix finem suum obtinebat: at eâ

ratione

ratione oscula venarum non erant occlusa, quæ lege naturali Chirurgus pulvere constringente vel aliâ ratione obturare potuerat, sed sanguis extravasatus cutem circa collum & totum brachium dextrum & digitos suffundebat rubro colore, degenerante sensim in flavum, fuscum, lividum, & tandem carbonis instar nigrum. Nobilis hic primis diebus obambulabat, sed 5. die accedente febre decumbebat, & septimo accedentibus convulsionibus & delirio, nec non brachii gangrænâ, decimo, mortuus est. Post apertionem sangnis circa collum planè grumosus & corruptus conspiciebatur, unde febris & convulsiones ortæ, & tandem mors.

Alterum exemplum, vidi in Ancilla in diœcesi Treptovienſi; Quæ dum à servo quodam, cultro in abdomen adacto, sauciata erat; eodem modo per incantationem à vetula tractata, & suppresso sanguine indeque turgescente abdomine, & obortâ putredine, undecimo die mortua est. Hinc patet, vulnus, etiamsi aliquando per se non sit lethale, inordinatâ tamen sanguinis suppressione, accedente simul malignâ qualitate, fieri posse lethale, talesque sagas tum potissimùm ut homicidas esse respiciendas.

SCHOLIUM.

FEliciori successu tentatam hæmorrhagiæ narium curam magicam, inscribendo nempe cum sanguine ægroti, fronti ejus literas has: OIPULU, frontemque dein obligando, memorat in *Chirurg. parv. tract. 2. Johann. Agricola;* quam licet defendere à superstitionis labe aliquo modo quis laboraverit, adsensum tamen plenarium à Medico Christiano haud facilè impetraturus est. De curatione Homerica, itidem superstitionis rea, quâ sanguinem carminibus certis & verbis sisti posse, antiquitùs fuit creditum, agit Cl. *Dan. Georg. Morhofius diss. de scyph. vitr. &c. cap. 17.*

(L. Schröck. L. F.)

OBSERVATIO XII.
D. DANIELIS CRÜGERI
De
Cryſtallo foſſili, vero Arſenici Antidoto.

STudioſus quidam, Præceptor vicini mei à Steinbach in pago noſtro Pegelo præſervationis gratia ſudationem intendit, & idcircò in repoſitorio quodam fruſtum arſenici albi apprehendit, exiſtimans eſſe Cornu Cervi, Hoſpes arſenicum hoc pro callis equorum abſumendis recondiderat. Aſſumta igitur 3j. arſenici pulveriſati, incidit in horrenda ſymptomata, vomitum, dyſenteriam, ſummum ventris cruciatum, convulſiones, epilepſiam. Pagus hic milliare diſtabat Stargardiâ; miſſo igitur curru, & egregio ſcilicet hoc medicamento, quod expondere minerale eſſe atque arſenicum cum Pharmacopolâ mox cognoſcebam, non diu cunctandum, ſed inſtructis medicamentis neceſſariis properandum exiſtimavi. Quatuor tamen horæ elapſæ erant antequam neceſſaria medicamenta exhiberi poſſent, Accedens igitur ægrotum in ſummis anguſtiis & prædictis ſymptomatibus ſtipatum, quoniam ſatis vomuerat, vomitoria non dedi, ſed Cryſtalli foſſilis ℈iiij. exhibui, certè cum ſubitaneo auxilio, imò poſt horam iterum 3j. cryſtalli dedi, & hoc remedium poſt 2. & 3. horas iteravi, propter ſitim verò inexhauſtam, nihil niſi lac vaccinum conceſſi, emulſionem tamen pinearum pervices etiam hauriebat, aliquando etiam lapid. bezoar gr. XV. interjiciebam & theriacam, & quoniam venenum nervos aggrediebatur, & patiens reſolutis nervis ingredi non valeret, exhibitâ theriacâ & pulvere Cæſaris rubeo manè & veſperi corpus ad ſudorem diſpoſui, & ita tandem poſt 4. ſeptimanas, Dei auxilio & meâ induſtriâ, ſalvatus eſt. Similiter & vocatus ſum ad mu-

ad mulierem quandam Stargardiæ, dum Dicasterium Electorale ibidem subsisteret, quæ poculum Aquæ arsenicalis, quâ muscæ æstivo tempore interficiuntur, ex errore pronunciationis pro aqua sambuci emerat, gefft im fliegenwater / pro fieber-water Idiomate Pomeranico dixerat. Hâc methodo hanc per Dei gratiam restitui, quoniam mox accurrebam, statim ʒvj. butyri liquati tepidi porrexi, hinc post moram butyrum planè nigrum vomitu reddebatur, deinde crystallum fossilem sumsit, lac bibit, & sumtâ theriacâ sudavit, ac alterâ die sana prodiit.

Idcircò nihil est, quod Crato scribat, Crystalli usum non esse tutum, cum ego multoties cum fructu eam adhibeam; non pridem filia Consiliarii Buchii motibus convulsivis ventriculi horrendis, singultuosis, singulis diebus circa vesperam corripiebatur, exhibui oc. cancr. præp. & lapid. percar. ana ʒß. aliquoties, & alia remedia, sed his nihil juvantibus, Rec. Crystall. fossilis ʒß. Smaragd. præp. gr. vij. primâ vice remisit & tertiâ exhibitione planè intermisit. Filio Domini à Thun 40. Septimanarum adhuc lactenti exhibui hunc pulverem in Epilepsia: Recip. Crystalli fossil. smaragd. præp. ana ℈ß. margar. or. præp. gran. v. corall rubr. præp. gran. iij. præsenti auxilio. Imò Blücherianæ soboli per multos dies talem pulverem in epilepsia dedi, & pluribus aliis, qui omnes adhuc sani degunt. Et in dysenteria hîc olim grassante crystalli & smaragdi usum proficuum expertus sum. Unicum adhuc de erodente arsenici qualitate adjiciam: Mulier Treptovienſis pro crustâ tineæ sobolis removendâ adspergit pulverem Arsenici, verùm unâ operâ postea Chirurgus & crustam & subjectum cranium quasi excisum aufert, uti ipse Chirurgus *Ludovicus Müller*, testatus est; puer hìc duodecim annorum bis (ex arsenico illo tineæ conspersò) epilepsiâ correptus est, tandem tamen sanatus. Alius quidam pulverem arsenici & oxycroceum anaticâ proportione mixtum clavis pedum imponebat & cla-

vos multos uxoris extrahebat hocque pro arcano commendabat, ego timidior sum, quàm ut hoc tentem.

SCHOLIUM.

QUàm malitiosum in arsenico lateat venenum, tot lugubria exempla passim loquuntur; id verò in acrimonia quadam corrosiva & sanguinem corrumpente consistere, non minùs certum est. Hinc arsenicum venena inter acria & salibus abundantia refert celeb. *D. Simon Paulli digress. de febb.* §. 26. quæ insigniter sanguinis circulationem turbare & impedire solent, *sanguinis nimirum temperie corruptâ penitus internecinâ corruptione.* Hinc ad mercurii sublimati naturam accedere, *cap. 23. de purgant.* innuit Nob. *D. Joh. Nicol. Pechlinus*, essèque ex mercurio partim, partim alio metallo & sale caustico, oleoque inflammabili conflatum; cujus venenatum principium in acido sit quærendum; & hunc acorem corrosivum non minùs agnoscit *Beat. D. Mich. Ettmüllerus* in *Med. Hippocr.* Ipse etiam ex antiquioribus *Dioscorides lib. 6. de nat. med. cap. 29.* calcem, sandaracham, & arsenicum epota, alvum & intestina cum vehementi erosione excruciare tradidit. Id quod non minùs in corporibus ab eodem neci datis subsequa anatome confirmat: prout stomachum ancillæ, quæ volens biberat arsenicum, perforatum vidisse se, *Joh. Bapt. Helmontius tract. tumul. pest.* & corrosos ab eodem aliorum stomachos *Henricus ab Heer Observ. 16.* testantur; idem totus lividus in puella eo necata comparuit, è quo inciso sanguis nigricans proruperit, apud Clar. *Pythagoram & Paonem* in *exercit. anat. med. 41.* ejusdem corrosionem cum inflammatione & venis sanguine turgentibus in alio observavit *Henr. Salmuth cent. 1. Observ. 10.* & *Joh. Faber* in canis ventriculo rugas ac veluti vibices sanguine atro subductos conspexit, uti refert in *expost. ad N. A. Recchum pag. 475.* sanguinem quoque coagulatum in muribus veneno hoc enecatis recensèt *Anton. ab Heyde Observ. med. 48.* nullo utpote

pote sanguine inter dissecandum vasis effluente. Hinc facilè jam adparet, qualis cura veneno huic adsumto debeatur; scilicet, quod consilium est præfati *Dioscoridis*, præbenda cuncta, quæ suo admistu illius acrimoniam habetant, ac solvunt, & facilem lubricamque alvum reddunt. Idcirco præstantissimum antidotum, ut ejus Scholiastis, *Petr. Andr. Matthioli* verbis utar, censetur fossile crystallum, in tenuissimum pulverem contritum, drachmæ pondere ex dulci amygdalino oleo potum. Pariter *Ebesina*, post vomitum frequentem lactis potum, mucilagines, viscosa & unctuosa *libr. 4. sen. 6. tr. 1. cap. 9.* commendat. Sic lactis usum salutarem in hujusmodi intoxicatis expertus est *Petr. Borellus cent. 4. obs. 19.* copioso lactis bubuli potu multos veneno hoc infectos liberâsse, *Joh. Bapt. Montanum*, ex ejus *Consil. med. 367.* constat. Coërcent autem pinguia hæc venenum illud, ubi prælaudatus *Ettmüllerus* differit, quatenus acoris corrosiva obtundunt & quasi invisçant aculeos; crystallus verò, quia acidum absorbet, istudque, dum inservit pro corrosione, concentrat, quò minùs corpori nocere queat. Ex quo patet, quàm sæpe antidoti contra venenum hoc deprædicentur ab agyrtis, varias fraudes idcirco ad decipiendam plebem in veneno hoc deglutiendo nefariè committentibus, quæ talas revera haud exsistunt; & quàm genuinum sit judicium *Jacob. Primerosii, lib. 1. de vulg. in medic. errorib. cap. 7.* haustum videlicet lactis vaccini adversus arsenicum & mercurium sublimatum plus præstare, quàm omnia agyrtarum antidota.

(*L. Schröck. L. F.*)

OBSER-

OBSERVATIO XIII.
D. DANIELIS CRÜGERI,
De
Tumore cum pediculis.

LAnarius, qui lanæ carminatæ texturæ operam dabat, & jam per biennium pauper ac morbosus, manuum pedumque impotentiâ laborans decubuerat, conquestus est de dolore & tumore dorsi inter scapulas, steatomatis instar concreto, ovi columbini magnitudine, & pruritu vehementer lacessente, ita ut dies noctesque lamentando consumens, Chirurgum, *Nicolaum Matthiæ*, ad tumorem hunc aperiendum instigaret. Qui desiderio patientis tandem annuens, An. 1679. d. 12. Augusti putatitium apostema, sive cutem tenuem admodum & rubicundam discindit, sed ecce conditorium pediculis albis, parvis pariter & magnis, plenum offendit, quibus exemtis, & vulnere consolidato, patiens melius habuit.

SCHOLIUM.

VEsiculas pediculorum plenas internè ventriculo adfixas, in cadavere humano deprehensas *Joh. Heurnius cap. 6. de morb. capit.* & strumam in collo, fortuitò ense vulneratam, pediculis vivis refertam memorat *Petr. Forestus* in *schol. observ. 15. lib. 8.* ubi & pictoris juvenis atque puellæ gibbosæ casum refert, illi nempe, cùm totum dorsum enormem pruritum sentiret, Medicique consilio, ad ignem denudato dorso sederet, vesiculas fuisse excitatas, in quibus apertis pediculi innumeri fuerint inventi; hanc verò, cùm ibidem maximo pruritu in gibbo torqueretur, inciso eo, abscessum comparuisse pediculis plenum. Notari etiam meretur observatio *Petri Borelli*, quam

cent. 1.

cent. 1. hist. med. 20. habet de satellite, qui post morbum chronicum convalescens, vesicis per totum corpus scatuit, quasi ab admoto vesicante remedio universali, è quibus apertis parvi pediculi innumeri exire visi sunt. Qua ratione verò tumores hi generentur, non adeo patet; siquidem ex corruptione sanguinis aliorumvé humorum corpuscula ista organica, viva, affabrè ex variis partibus composita, & sibi invicem etiam similia oriri, vix est credibile, præcipuè cùm & ipsos pediculos ex oculis pronasci, Cl. *Francisc. Redus de gener. insect. p. m. 312. & 313.* probatum dederit. Unde ex seminio proprio in peripheriam corporis delato prodire, verisimiliùs adstruitur, sive jam animalcula illa cuticulam & cutem perfodientia, in vulnusculo inflicto, quod ab exsudante è vasculis hiantibus glutinoso alimentario succo dein iterum consolidatur, hospitium sibi quæsiverint, aut ovula fœcunda ibidem deposuerint; sive etiam hæc ipsa ovula cum cibis deglutita, inque vasa chylifera & sanguifera suscepta, unà cum alimentali sanguine illuc delata, ibique exclusa fuerint; præsertim cùm viventia pleraque, si non omnia, quod suspicatur prælaudatus *Redus p. 314.* molestis hisce sordibus subjecta sint, ita ut in minutioribus etiam deprehendantur; quod de Scarabæis *Mouffetus*, & de formicis *Redus* testantur, & mihiipsi in vulgaribus nostris muscis minutissimum tale insectorum genus, celeri cursu ventrem earum pererrans, multoties per microscopium fuit visum; unde si non ab homine, ab ejusmodi tamen animalibus, quæ vel in cibum veniunt, vel sordes suas eidem &c. inspergunt, talismodi fœtus corpori nostro inferri, & inibi hospitari poterunt.

(*L. Schröck. L. F.*)

OBSERVATIO XIV.
D. DANIELIS CRÜGERI,
De
Vidua ducentos calculos excernente.

SOcrus mea, Matrona 60. annorum, incidit in suppressionem urinæ totalem A. 1683. concomitantibus doloribus nephriticis acutissimis, cum ejulatu. Dedi primò ℥j. Tartari Vitriolati, post duas horas sensim Elyxyr Juniperi ʒj. cum ʒß. Spirit. terebinthinæ, exteriùs cataplasmata & unguenta, hinc sensim prodiit urina cum calculis rotundis, formâ & magnitudine pisorum, interdum iterum subsistebat urina, unde ordinavi succi citri ʒij. cum vini Rhenani ℥vj. & sirup. violar. sicque prodiit urina cum calculis; post consului vinum alkekengi: ℞. ʒij. baccar. alkekeng. affunde sensim ℔ij. vel q. s. vini Rhenani, terantur ut arilli in pulverem abeant, colaturæ adde rob cynosbati ʒj. sirup. fragor. ʒij. calcinati salis q. s. ad acorem. Mirum quantoperè conduxerit hoc vinum. Deinde ℞. radic. pimpinell. bardan. petroselin. an. ʒj. fol. parietar. chærefol. veronic an. Mj. baccar. juniper. ʒiß. cicer. rubr. ʒß. coq. in s. q. Franc. vini, colaturæ ℔ij. adde sacchari q. s. bibat singulis diebus pro lubitu haustum aliquoties. His vulgaribus remediis continuatis singulis diebus ad minimum quindecim excrevit calculos, æquales, quasi in una forma fuissent compacti, magnitudine pisorum; excretionemque hanc tamdiu continuavit, usque dum numerum ducentesimum compleret, & ni remedia prædicta in usum adhiberet, urina mox cum calculis subsistebat. Urina cum tam viscosa pituita prodibat, ut fermè ulnis, uti in proverbio est, demetiri eam quis potuisset. Lapillos istos omnes tùm temporis ad D. D. Weissium &c. transmisi. Post semestre spa-

ſtre ſpatium eodem parturiendi calculos conatu afficiebatur Matrona prædicta, iterumque eodem modo ducentos edidit lapillos, quos adhuc aſſervat, iisdemque remediis curata eſt, interjectis aliquando purgantibus. Colligi ex hac obſervatione poteſt, calculum in inſtanti generari poſſe in renibus, ſiquidem uno die ad minimum quindecim geniti ſunt, fiuntque ex diverſorum ſalium concurſu, quemadmodum ex confuſione olei tartari & calcinati vitrioli videmus fieri. Obiter hoc adjicio, in meipſo valde proficuum inveniſſe me uſum aniſi in cerviſia decocti, & cum butyro conditi, ſed ad minimum ʒß. aniſi in ℔j. cereviſia ſumſi, quod decoctum calidè hauſi urgentibus doloribus. Operculum cochlearum bis in uſum revocavi, remittentibus exinde doloribus, ſed in lapidibus aſelli Merlangi (Dorſch) idem expertus ſum. Nam remedia iſta ebullitionem in corpore ſedant, & ſalia fermentantia præcipitant.

OBSERVATIO XV.
D. DANIELIS CRÜGERI
De
Plebeo quartanæ remedio.

TAbellarius Colbergenſis, Martin. Spickermann à Matrona nobili ex pago Schönenwalde ad Concionatorem in Taber, medicinæ practicum tùm famoſum, remedia contra quartanam petitum, miſſus, in via medicamenta tribus chartis incluſa cùm perdidiſſet, ab hoſpite ſuo adjutus, ſequenti compoſitione jacturam reſarcire ſtuduit, permiſcendo nimirum paſſerinum, gallinaceum & ovillum ſtercus, cum zingibere, alumine, alnique julis. Cujus mixturæ cochlear integrum poſtquam nobilis illa deglutiiſſet, purgata exin, convaluit; reliquum à vicina ejus, hujusque filia itidem adſumtum, purgando & vomitum inſuper movendo,

à febre tertiana easdem restituit. Quo percepto, tabellarius germano suo per idem remedium opem attulit.

SCHOLIUM.

Quamvis in hac febrium cura, ægri in remedium fiducia, à famoso utpote dispensatore, uti credebatur, transmissum, maximam sanationis partem conferre potuerit, quod nempe in febribus hisce intermittentibus, ab imaginatione & confidentia sola profligatis, sæpius accidit: stercoribus tamen quanta in medendis humani corporis affectibus vis insit, tum ab aliis abunde jam est ostensum, tum non ita pridem in *Decadis hujus A. I. obs. 81.* etiam confirmatum. Inprimis verò passerinum, gallinaceum, & ovillum excrementum alvinum nitroso sale abundare constat; quod ipsum sal cùm refrigerandi, incidendi, aperiendi, & purgandi quoque vi pollere communiter tradatur, ceu apud *Galenum diversis in locis*, nitrosa ad alvum dejiciendam conducere, legimus, eoipso etiam vitiosos crassosq; humores incidendi, bilioso alterandi, atq; è corpore eliminandi, ac consequenter causam tollendo, febrem pariter domandi virtutem exseret. Ut de julis alni, quorum usus hucusque, quantum scio, in medicina nullus fuit, nec vires satis cognitæ, nihil dicam, quos tamen matris suæ indolem sequi, & alcalinâ suâ virtute, qua instar granatorum corticum & similium, nigrum colorem largitur, ad febrium curam momentum aliquod conferre haud est improbabile. Aluminis porrò vires antefebriles, præter *Hadrian. Mynsichtum*, cui cum sanguine draconis maritatum, sub nomine Aluminis tincti, in febribus, etiam in ipsa quartana, miranda præstare, in *Thes. med. chim.* dicitur, extollit *Joh. Hartmannus* in *prax. chimiatr.* illudque satis laudare se in quartana haud posse, fatetur; quo de consuli tamen pariter merentur *D. Mich. Ettmüllerus chim. lib. 1. cap. 11*, & *D. M. Charas. Pharm. reg. chim. lib. 2. cap. 19.*

cap. 19. Quin & tandem Zingiber dum viscidos peccantes humores incidit, symbolum itidem aliquod tribuere potuit.

(*L. Schröck. L. F.*)

OBSERVATIO XVI.
D. DANIELIS CRÜGERI,
De
Noxa inunctionis mercurialis.

INunctiones mercuriales, juxta monitum Cl. *Sennerti lib. 6. Pract. med. part. 4. cap. 21.* non sine discrimine, seu magna cum cautione, in pueris præsertim tenerioribus adhibendas esse, etiamnum quotidiana docet experientia. Hoc enim præsenti die, Magistratus hujus loci rogatu, unà cum Chirurgo castrensi gemellos (puellum & puellam) dimidium annum natos, subitò extinctos conspicere & examinare licuit Collegæ meo honorandissimo, *D. D. Johanni Avenio.* Gemelli enim hi proximè præterito die Solis, tempore matutino, unguento ex butyro & mercurii vivi ʒj. præter propter confecto, in inguinibus, dorsis & capitibus semel saltem fuerunt inuncti, atque eodem die, circa noctem horâ octavâ puellâ obesior fraterculo suo natuque prior, puer verò subsequenti mane diei, nimirum Lunæ, è vita excesserunt, ambo convulsionibus epilepticis priùs miserè excarnificati. Idem ferè non pridem in puero unius anni conspicere licuit, quem Chirurgus cingulo mercuriali cinxerat, hinc revocatis intro aphthis, achoribus & favis capitis, faciei & corporis, in vitæ discrimen puer conjectus, vix convenientibus remediis expellentibus servabatur ex morbo gravissimo.

Ex literis Colbergâ 5. Martii A. 1685. missis, ad D. D. Mentzelium.

SCHOLIUM.

HAnce exitiosæ vel periculosæ inunctionis mercurialis historiam illustrant exempla quæ collegit beatus noster *D. Phil. Jac. Sachsius in schol. ad Dec. I. Ann. Eph. Curios. obs. 25.* exstant etiam alia in *An. I. obs. 80. Bald. Timæi respons. med. 43. Joh. Rhodii cent. 3. obs. med. 86.* Simile quoq; mox in principio praxeos meæ in filiolo filiolaque zythopœi cujusdam nostratis, Joh. Stegmanni, observavi, utroque ob scabiem à mercuriali unguento illito retrogredientem, in summam pectoris angustiam, totiusque corporis intumescentiam præcipitato, quibus tamen, divinâ adjuvante gratiâ, aqua cardialis sudorifera à me exhibita, præsentaneam opem attulit; quale periculum etiam sexennio abhinc tres filioli, P. A. Consulis in vicina aliqua Bavariæ urbe, sed alia ex causa, subierunt; cùm enim pediculis & tineâ in capite graviter essent adfecti, insperso, ex aniculæ consilio, tabaci pulvere, omnes corpore toto & capite præsertim intumuerunt, inque difficilem respirationem cum virium prostratione inciderunt; quorum natu secundus, cùm illuc vocatus, quamvis absque mora advenissem, jam vitâ excesserat, reliquis duobus à datis unâ alteraque vice cum Mithridatio Damocr. aliquot lapidis bezoardici orientalis granulis; paulò post, sudore excitato, priori sanitati restitutis.

(*L. Schröck. L. F.*)

FOemina quædam pro curanda capitis scabie & profligandis pediculis tabaci vulgaris pulverem butyro permixtum tribus filiolis simul illinit, sed teneræ mox omnes in vertiginem & vomitiones enormes abripiuntur, æstuant, sudant, animo linquntur, idque per ipsum diem naturalem 24. scil. horarum, instar temulentarum trepidant, titubant, nauseant, quiete & syrupo de citro sæpius exhibito, refectæ.

(*Argonauta.*)

OBSER-

OBSERVATIO XVII.
D. CHRISTIANI MENTZELII,
De
Phthisicis curatis.

OBservationibus in hoc Ephemeridum Tomo recensitis Cl. Dn. Crügeri, Collegæ mei in Pomerania vicini, de phthisi aliquoties curata, adjungere visum est, quæ itidem mihi in praxi hoc in passu experta esse, jam incidunt. Recordor in phthisicis carne emaciatis, sed vasis peramplis & sanguine turgidis cum calore p. n. adjuncto, non semel felici cum successu venæsectionem me adhibuisse, ubi phthisis incipiens quidem curata, inveterata verò cum juvamine ægrotantis manifestè ad aliquot annos protracta fuit. Sic in castris subinde evenisse novi, ut qui per pectus transversim gladio vel sclopeto fuerunt trajecti, nihilominus curati, vitam licet anheli per multos annos traxerint, subinde nunc pus, nunc aliquid de substantia pulmonum, ossiumvé pectoris extussientes. Ita contigit, ut, cùm in castris A. 1658. in Holsatia Ducem Generalem de Phuel, qui Legionibus Brandeburgicis præerat, febre ardente decumbentem curarem, is tussi molestissimâ, quam contraxerat (ut juratò affirmabat) tunc temporis ante 20. annos ex vulnere sclopeto per integrum pectus ei in certamine inflicto, & feliciter curato, festucam vel frustulum ex costarum aliqua sclopeto ei fracta ad dentes elideret, quod ex ore eximens mihi monstrabat, & talia subinde per 20. annos perpessum fuisse à dicto vulnere ajebat. Et cùm acida phthisicis rarò prosint & prohibeantur, accidit tamen, ut non rarò ea, moderata quidem, salutaria deprehendantur. Ita, missis certis medicamentis acidis, præcedente anno juxta fontem salutiferum Freienwaldensem occurrit mihi Ecclesiastes quidam ex pago ad Oderam sito Sachsendorff, vir 65. annum agens,

Samuel

Samuel Weitzman, qui à Medicis phthisicus dijudicatus & derelictus, ex hoc fonte per aliquot dies hausto, sanitatem integrã recuperaverat, licet aquæ ejus sint semi-acidulæ, plurimumque de ferri minera participent; cumque ejus relatione non essem contentus, quòd ejusmodi aquæ acidulæ à phthisicis non sine vitæ discrimine soleant hauriri benè conscius, rogavi, ut ejus rei mihi testimonium suâ manu exhiberet, quod Seren. Electori transmitterem, actutum id præstitit. Quod ex „ Germanico translatum pauciſſimis placet adjungere: Sub- „ scriptus ego, Dei placito, ulcere pulmonum diu fui detentus, „ atteſtantibus, quos conſului, Medicis. Tuſſis igitur mole- „ ſtiſſima cum reſpiratione difficili, & ejectione purulenta cùm „ nullis medicamentis cederet, contuli me ad filium meum „ in pago Ramph prope Freienwaldiam commorantem, cui „ affectus meus erat notiſſimus; hic mihi de mira fontis Frei- „ enwaldenſis in vicina exiſtentis virtute & efficacia multa e- „ numerabat, unde dictum factum, nos ambo ad fontem con- „ tulimus, ex quo aquas bibimus, & aliquot vaſa iisdem reple- „ ta & obturata nobiſcum reportavimus domum, ubi manè, „ meridie, & veſperi circa noctem eas hauſimus. Indè paullo „ poſt per Dei gratiam levamen aliquod affectûs mei ſenſi, tuſſi „ validâ & purulentâ ejectione indies decrementum ſumenti- „ bus donec intra ſesqui-hebdomadam per Dei clementiam „ ad priſtinam & integram ſanitatem redierim. Pro hoc de- „ bitas Deo meo perſolvo gratias, obnixè orans, ut Idem Di- „ vinum Numen huic fonti ulteriores virtutes velit largiri, „ quò &c. &c. Dabam in Pago Ramph d. 26. Auguſti ſt. v. Anno „ Salutifero 1684. Samuel Weitzman, Paſtor in pago Sachſen- „ dorf, anno ætatis meæ 65. muneris verò Eccleſiaſtici mei „ quadrageſimo &c. Dixerim, Aquas has, cùm non ſint ve- ræ acidulæ, aut plurimo vitriolo, nitro, ſale, calce, ſulphure, ferro, aliisque mineralibus imprægnatæ, ſed ex limpido vivido fonte, pauco ſulphure & ferri qualitatibus conſtante, ſcaturien-

curientes, à phthisicis, sed non omnibus, minùs periculosè posse bibi. Sunt & aliæ causæ, quæ phthiseos curam confirmare possint, Medicique prudentiæ subministrantur.

[Berolino ad D. D. Volckamerum missa.]

OBSERVATIO XVIII.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Cadavere ad quartum diem calido.

SUdorem post mortem dedi *Observat. 83. Ann. III. Dec. I.* cui similem inseruit observationem Exc. *D. Frommann ejusd. Decur. Ann. VI. obs. 185.* Casus, quem jam describam, est oppidò rarus: Obibat hîc Grünebergæ ipso Nativitatis Christi die Anno 1684. Vir primarius, mediæ staturæ, succosus & optimæ naturæ, jam 72. annorum, vino adsuetus. Corripiebatur causode cum inflammatione & tumore pedum ac abdominis insigni, & nonus morbi dies ipsum morti tradebat. Ante obitum intestina gangrænosa in scrotum delapsa ita inficiebant eum, ut testiculi deciderent: membrum autem virile penitus disparuerat; quod an intra abdomen se receperit, an ut putridum natura segregaverit, & inter lecti excrementa latuerit, adstantes declarare nequibant. Corpus demortui pro more lavabant & in conclave frigidum (erat autem in nostris oris intensum frigus) recondebant. Circa vesperam domestici conclave ingressi tangunt corpus, exploraturi an obriguerit, (nostris quippe id superstitionis alentibus, ut, cadaver si non sit rigidum, plures consanguineos morte succesSuros credant,) & calidum inveniunt; secundo die iterum accedentes eundem calorem tum in abdomine tum in tergo observant; prout & tertio ac quarto die aliquis tepor tangentium manibus cùm se obtulisset, quinto demum die

evanuerat. Obibat novem abhinc annis Nobilis à L. marita suffocatione hysterică ; cui cùm Pharmacopola nodulum laxantem cum manna dedisset in puerperio, ipsa ob dulcedinem mannæ statim fuerat correpta dicto morbo; cumque adstantes ejusdem iterationem urgerent, & ipsa, coacta licet, obsequeretur, malo aucto, spatio 24. horarum moriebatur. Ego accersitus, inveniebam omnia desperata, idque indicabam, beatâ analysi mox mox insequente. Summus calor totum urebat corpus, & tribus post mortem horis in capite adhuc calorem palpabam, qui tandem pedetentim desinebat cum rigore totius corporis.

SCHOLIUM.

UTi calor in corpore humano sæpe à putrescente aliquo humore, vel viscere exoritur, febrilem adfectum excitans: ita si eadem putredo aucta nimis continuet in cadavere, non mirum est, exortum hinc calorem unà perdurare. Idque eò magis accidet, si externus ambiens aêr frigore suo particularum effervescentium vel fermentantium exhalationem impediat, sicque eas in cadaveris cavitatibus concentrando, majorem illis activitatem tribuat. Similem ad putredinem tendentium corporum calorem fœnum madidum, aliavé hujusmodi congesta æmulantur ; qua ratione etiam equinum stercus, licet vitâ omni privatum, quamdiu calorem retineat, Chimici, quibus pro digestione idcircò inservit, non ignorant. Quòd hydropici aliquando ad tertium usque post obitum diem caleant, Exc. *D. Franciscum de le Boë Sylvium* observâsse scio; quale quid & ipse unâ alterâque vice in cadaveribus deprehendi, ut non tantùm altero die post obitum anatomico cultro aperta, vaporem putrido fœtore ingratum adhuc manifestò ex abdo-

abdominis cavo emiserint, sed & superficies externa tangenti manui teporem ostenderit: Hinc Hystericæ, Apoplectici & Epileptici ea de causa seriùs terræ sunt mandandi. *Cam. l. 7. memor. p. 41. A.*

(L. Schröck, L. F.)

OBSERVATIO XIX.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Usu hirudinum in variis morbis.

QUod hirudines profuerint in cephalalgia & tumore linguæ, habet *observatio 9. Anni VI. Decad. I.* Adjunge sis *Rolfincii Ordin. & method. medic. special. commentat. pag. 405.* Mercator Grunbergensis, Papelbaum, laborabat hæmoptysi ob fluxum hæmorrhoidum; applicabantur hirudines ano, aliaque huic affectui destinata dabantur, cum successu. Virgo scorbutica 20. annorum laborabat dolore dentis concavi, suadebam ut admitteret hirudinem, quæ gingivæ adhibebatur, & dolor omnis abibat. Scorbuticus laborabat gonagrâ, admittebat suctionem 5. hirudinem in loco affecto, sicque à dolore liberabatur. Mercator patiebatur dolores hæmorrhoidum atroces, geminâ vice suadebam admissionem hirudinum, & restituebatur. Habuimus, quamdiu hîc vixi, (vixi autem ultra 16. annos,) in nostra civitate plures scorbuticos & spleneticos, ob vina nostra pendula & minùs defæcatam cerevisiam, hi si non singulis annis semel aut bis adhibuerint hirudines, plurimis fuêre correpti ægritudinibus. Nobilis à Stentsch sensit eos proficuos in melancholia hypochondriaca, post usum aliorum remediorum, & adhuc tales experitur. Hoc etiam liceat addere: Hirudinem petulantia sodalium cujusdam servi calefactoris balnearum, hirudines ad rivulum quærentis, dum somno obrueretur, glandi virili

applicuit; qui expergefactus nil mali inde habuit, nisi quòd erectio penis ad aliquod tempus cessarit, quæ tamen paulatim postea rediit. Vide *observat. 142. Dec. II. Ann. II.*

OBSERVATIO XX.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
Hæmorrhagiæ cura.

VIrgo Lipsiensis 22. annorum, mense Martio hujus Anni 1685. ad nos veniebat, invisura fratrem. In itinere cùm nimiùm saltasset, & post saltum cerevisiam avidè ingurgitasset, paulò post corripiebatur febre tertianâ intermittente, quam Pharmacopola expellere tentabat purgante & sudorifero; illud sex concitaverat sedes, hoc nil nisi efferveſcentiam sanguinis, cum eruptione mensium leni, & copiosissimâ narium hæmorrhagiâ; postea menses subsistebant, at nares continuò ad plures horas stillabant. Deliquia animi cùm mala præsagirent, anxiè meum imploratum consilium: ego, exprobratis exprobrandis, jubebam insufflare in nares pulverem *observ. 151. Anni IX. Dec. I.* annotatum, qui me nunquam destituit, & pronuper in contumaciſſima lanionis nostri, Joh. Schmidii, hæmorrhagiâ omne tulerat punctum; plurima item interna accersebam, & Saphænæ sectionem jubebam; suadebam quoque Magnifici *D. Volckameri* liquorem stypticum *Ann. II. Dec. I. obs. 223.* notatum; & tardiores guttulæ, erumpebant, fluxu tamen non penitus intermittente. Tandem ex impatientia relicto lecto, terram petit, & ita prostrata jacet, facie à copia sanguinis deturpatâ; cùm, ut abstergerent, monerem, una adstantium strophiolo aquæ frigidæ immerso totam faciem abluebat: dictum, factum, sanguis subsistebat ob terrorem (habebat enim oculos clausos ut semimortua) à frigiditate conceptum. Sic insperatò profuimus. Affusio aquæ

aquæ frigidæ circa nucham in hæmorrhagia renitente & profuit & nocuit: nocuit in dicta observatione *Magni Volckameri:* si profuit absque succedente noxa, laudamus: nostra autem lotio cum aqua frigida nil poterat damni creare, nisi quòd ob lenem terrorem sanguis in cor irrueret, isthocque pacto à liquore styptico venulæ narium apertæ constringerentur, qua ratione sanguis, qui jam erat valde imminutus, substitit; cùm in principio, meâ quidem opinione, nil lotio hæc valuisset.

SCHOLIUM.

SImilem casum de hæmorrhagia narium à terrore, à frigidæ perfusione concitato, cohibitæ, habet *Dominic. Panarolus pentecost. 5. observ. med. 27.* Quàm periculosum autem sit, idem in his casibus tentare, differentem videre licet Exc. *D. Herman. Grubium de arcan. medic. non arcan. pag. 184.* Conferatur etiam de eadem cura, tutiori methodo adhibenda *Laur. Bellini* discursus, quem habet *tract. de sanguin. miss. propos. 8, pag. mihi 154.*

(*L. Schröck. L. F.*)

OBSERVATIO XXI.

D. SAMUELIS LEDELII,

De

Gravi oculi vulnere.

MIles, homo quadratus, 33. annorum, natione Colonienſis, in obsidione Budæ An. 1684. hac ratione vulneratur: Cùm Turcæ tormentum majus explosissent, globus in lapidem grandiorem, cum utriusq; disruptione illidit, & ex frustis hinc indè dissilientibus, globi frustulum ferit nostrum circa nasi radicem per canthum sinistrum deorsum, sic ut per orbitam usque ad cavitatem post

aurem penetrârit, & cute non discisâ ibi subsiterit. Chirurgus adveniens oculum aliquot musculis adhuc inhærentem discindit, & taliter qualiter, ut in bello fieri solet, deligat, nec ulteriùs ipsum invisit. Partes læsæ statim intumuerunt cum magno cruciatu. Altero die alius ipsi emplastra imponit, & consequenter modò hic, modò ille. Comedit & bibit quidquid in promtu erat, remittentibus nonnihil doloribus, præprimis ubi copiosè pus per os & nares excrevit. Interim summo cum dolore perfodit natura illam cavitatem sub aure, ubi hæsit frustulum, inscio tamen ipso vulnerato, & aliquid materiæ purulentæ excluſit. In quo statu ad decimam quartam usque septimanam permansit, quo tempore ad nos venit. Consuluit in itinere, quando potuit, sed obiter tantùm, varios Chirurgos. Partitis vicibus per os ejecit ossicula aliquot, & clauso priore foramine, natura aliâ duo fecit in medietate colli, summo cum dolore, frustulo ob gravitatem descendente, & materiâ purulentâ sat fœtidâ copiosè de die in diem per foramina effluente. Apud nos barbitonsor ipsum per 4. septimanas deligavit sine ulla mutatione. Tandem petitu Senatûs & Colonelli, in meam & alterius Chirurgi curam pervenit. Collum tum adhuc tumebat, aderat fœtor abominabilis, materia fluebat per duo illa colli foramina copiosissimè, & geminum foramen etiam apparebat in interstitio clavicularum sub jugulo. Expurgo caput & corpus, mundifico sanguinem ob scorbutum, adjungo alia, cum bona diæta: Chirurgus itidem sua faciendo, palpebras observabat, excrescentiam carnis absumebat, & aliqualem, quantùm possibile, decentiam cavitati oculi procurabat, ulcera superiora ritè expurgata claudebat. Sub jugulo autem extantia foramina, quia in unum coaluerant, aperta detinebamus, & paulò post aliquid duri offendebamus, quod putabamus esse ossa à natura huc trusa ob læsam calvariam: impero, ne naturæ vim inferat Chirurgus, aut vi extrahat, cui cùm obtemperaret, natura indies plus protrudebat,

usque

usque dum fruſtulum hocce metalli excluderet, idque 22. Septimanâ, à vulneratione. Miles autem jam optimè valet, iterum petiturus Hungariam. Fruſtulum metalli hîc mitto, ut æri incidatur, cujus pondus eſt ℥j. ℥vj. ponderis medicinalis.

[Ex literis, Grünebergæ d. 5. Maji, 1685. ſcriptis.]

Fig. I.

SCHOLIUM.

Cum obſervatione hac aliquam cognationem habet caſus à *Phil. Höchſtettero Dec. 6. obſ. medd. caſ. 9.* memoratus, de Nob. *Dn. Magno Jacobo Seizio*, adfinitate mihi juncto, qui puer, quatuordecim annos natus, ab alio ſagittâ in oculi ſiniſtri pupillam A. 1594. d. 1. Auguſt. ictus, cuſpidem ferreum cum ligni particula, fruſtrà à Chirurgo, ut extraheretur, ob ægri accedentem debilitatem, tentatum, triginta annorum ſpatio, ſine ullo incommodo in capite circumtulit, oculo videndi quidem poteſtate deſtituto, motum tamen & nativam ferè faciem retinente, usque dum poſt febrem tertianam duplicem ſubortus catarrhus, multas ſternutationes ipſi concitans, cuſpidem illum ad naſi foramen ſiniſtrum protruſerat, hinc forti inſpiratione ad palatum retractum, perque os expulſum. Cujus ideo facere mentionem hîc libuit, cùm ejusdem hiſtoriæ αὐτόγραφον, ab ipſo vulnerato conſcriptum, & poſtea ab ejus Vidua Char. Parenti meo, unà cum dicto mucrone oblatum, hujus dono poſſideam; cujus mucronis figuram hîc itidem dare liceat, parte ejus ſuperiore, quam lit. *a.* notat, ipſum cuſpidem ferreum, & lit. *b.* particulam ligni cuſpidi inhærentem deſignante.

(*L. Schröck, L. F.*)

Fig. II.

OBSER-

OBSERVATIO XXII.
D. ERNESTI SIGISMUNDI GRASSII.
De
Calore post mortem perdurante.

QUotidie observata morientium conditio abunde nobis ostendit, quòd simul ac inexplicabile illud Animæ & Corporis dissolvitur vinculum, eodem planè temporis articulo & anima hominis brutalis sive sensitiva evanescat. Nimirum subtilissimæ illæ fluidorum nostri corpori moleculæ (quas spiritus vocamus) vitali suo, quo ornatissimam corporis humani machinam pro determinata cujusque partis conformatione, dum vivimus, exercent, destituantur motu, & corpori terreno mors gelida brevi abominabile inducit frigus. Unde sublimis *Plato in Phæd. p. m. 573.* mortem per animæ à corpore solutionem appositè expressum ivit, & mortuum esse solutum ab anima, corpus per se seorsum esse, seorsum quoque à corpore animam solutam ipsam per se ipsam existere. Et, qui subtilitatis famam olim acquisivit *Scaliger exercit. 370.* mortem appellat omnium animæ functionum cessationem propter compositi dissolutionem. At verò regulæ hujus naturæ qualemcunque exceptionem sequens innuere videtur Observatio: Matrona nobilissima, cachectica, primis conjugii annis, ter in uno quinquennio paralysin gravissimam passa, tandem tympanitico-ascitica evadit, & actis in conjugio sterili 12. annis, quinto affectûs hydropici mense moritur Anno 1682. Post mortem observatum fuit, pedes prætumidos in curvo, quem in vivis necessitas injunxerat, situ mox obriguisse, collum, brachia & manus post 18. demum horas; sed abdomen 24. horis adhuc naturaliter caluit, calore hoc spatio 6. horarum sensim evanescente; ut adeo calor 30. horis

horis post mortem permanserit, nec omnem mors, calor enim non datur absque motu, sustulerit actionem in corpore. *vid. supra obs. 18.*

OBSERVATIO XXIII.

D. ERNESTI SIGISMUNDI GRASSII,

De

Sulcia Hallensi Tiroliæ.

EXoptatissimum illud pariter ac summè necessarium ciborum condimentum Sal tot in Germania Salinarum scaturigines tantâ funduntubertate, ut inter præcipuas felicis Germaniæ dotes Salium isthæc affluentia referri mereatur, sed & antiquitatis gloriâ superbiunt nobiles hi fontes, ut nec *Tacito Annal. lib. 13. cap. 57.* nec *Plinio lib. 31. c. 6.* neque *Varroni lib. 1. de re rust. cap. 8.* fuerint incogniti. Non enarrabo antiquissimam extrahendi salis artem veterum Germanorum per infusionem Salinarum ardentibus lignis, de qua videndi citati *Plinius* & *Varro.* Sed operæ pretium erit referre, quo ingenio Tirolensium Sal haud incelebre Halæ uno milliari ab Oeniponte dissitæ hodierno tempore confiat. Est sal istud medium quasi inter sal fontium & fossile. Etenim licet instar fontium satis excoquatur, extrahendus tamen est priùs latex iste salinus ex minera lapidosa inter durissimas rupes in cameras certæ dimensionis excisa, beneficio aquæ dulcis, in eodem monte salientis, eò derivatæ. Atq; hac ratione industria hominum imitiari videtur, quod intra telluris corticem ipsa agit officiosa natura, quæ salis jam eloti largissimos rivos in fontes exprimit salsuginosos. Plenius descripsit istam salis Tirolensis confectionem Mercator solertissimus, *Dn. Joh. Georg. Steinerus* in literis ad me datis, Winterthur 3. Maji 1679. Die verlangten Saltzsteine / welche ich selbst zu Halle im Innthal / ein Meil unter Insprug abgeholet / kommen aus

dem Tiroliſchen Saltzberge / welcher zwiſchen den harten Felſen (die offt viel Klaffter lang mit groſſer Arbeit müſſen durchgebrochen werden) dergleichen Saltz-Gewächs gleichſam gebieret. Dann da werden groſſe Kammern oder Stuben in die Saltz-Felſen eingehauen / in welche das aus dem Stein-Felſen darbey entſpringende ſüſſe Waſſer (ſo recht verwunderlich) durch Teuchel gerichtet / und darinn ſo lang gelaſſen wird / biß es Saltz genug an ſich gezogen / und die Sur gerecht iſt. Die wird probirt mit einem Ey oder ſonſt höltzernen Inſtrument / wenn es nicht mehr zu Boden fällt. Alsdann wird dieſe Stuben in einem darzu gerichten Gang / gleichwie ein groſſes Faß / angezäpffet / und durch einen groſſen Reibhanen nach belieben abgelaſſen. Das Saltzwaſſer oder Sur wird durch Canal und Teichel hinab biß zur Pfannen geleitet / und in groſſen eiſernen Pfannen geſotten / da man alle 4. Stund ſchönes Saltz abziehen kan. Alsdann wird das Saltz in Fäſſer eingeſtoſſen / und dem Kauffmann an die Hand gegeben. Ich habe das Saltz ein Gewächs genennet / dann wann eine Stuben oder Kammer geleeret iſt / ſo wird ſolche um 4. in 5. Schuh nicht mehr ſo tieff ſeyn / als ſie geweſen / ehe ſie mit Waſſer angefüllet worden. Alſo indem das Waſſer das Saltz an ſich zeuchtl ſo zeucht es zugleich ſoviel Erden empor / daß man die Stuben wieder ſäubern muß. Und wo etwan die Gänge durch die Saltz-Felſen gehauen ſind / daß ein Mann aufrecht und zween neben einander gehen können / mag es doch in 5. oder 6. Jahren ſo viel wieder wachſen / daß ich ſelbſt durch einen ſolchen Gang gebückt und allein kümmerlich kommen können. Transmiſſi à Domino Steinero Lapides candicantes & egregiè cryſtalliſati, aliqui rufeſcentes nec minùs cryſtalliſati, omnes verò valde duri exiſtunt. Salis rupei Indiani duriſſimi exempla ex *Petro Martyre*, *Paulo Veneto*, & *Cadamuſto* refert *Eraſm. Franciſci part. 2.* deß O. und W. Indianiſchen / auch Sineſiſchen Luſt-Gartens *p. m. 1168.*

[*Ex literis Jaueræ Siles. d. 6. Maji A. 1685. exaratis.*]

SCHO-

SCHOLIUM.

DE Salinis istis Hallensibus etiam quædam leguntur apud *P. Athanas. Kircherum* in *Mundi subterr. lib. 6. sect. 1. cap. 4.* & *Hippol. Guarinonium libr.* von Greueln der Verwüstung Menschlichen Geschlechts *lib. 3. part. 1. cap. 11. & 12.*

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO XXIV.

D. GOTTOFREDI SCHULTZII,

De

Morsu hirudinis, noxio.

HIrudines Corpori humano in variis affectibus ad evacuandum sanguinem magno cum emolumento applicari; si tamen imperitè tractentur, non levem quandoquè noxam eidem inferre, notius est, quàm ut multis hîc recensere verbis opus sit. Lubet tamen paucis enarrare, quid ab improvidâ earum administratione Amicorum cuidam haud ita pridem acciderit.

Vir iste sanguineus & ἕυσαρκος ex vitio dietæ rubedinem faciei, & imprimis nasi contraxerat tantam, ut sibi à guttâ rosaceâ jure metueret. Hanc ut præcaveret, inter cætera pinnis & globulo nasi Hirudines applicabat, idque aliquoties optimo cum successu. Accidit autem, cùm aliquando tres saltim hirudines ad manus essent, (plures enim, unâ vice adhibere solitus erat,) ut, defectum earum iteratâ applicatione suppleturus, unam earum ab hausto sanguine turgidam deciduamquè sale conspergeret, edoctus à barbitonsore, hâc ratione hirudines omnem sanguinem, quem suctu imbibissent, egerere, denuoque famelicas reddi. Quo facto, illa quidem partem cruoris hausti evomuit, sed vehementissimè simul moveri, varios-

què in gyros contorqueri visa est, quos motus in aquâ, cui salis abluendi causâ eam injecerat, diu etiam continuavit.

Tandem quietiorem factam naris dextræ pinnæ rursus apponit, statimque ac illa fugere incipit, dolorem acutissimum vixque ferendum percipit, paulloque post hirudo mortua decidit. Mox in loco admorso tumorem durissimum oriri sentit, qui paullatim latiùs sese explicans, aliquot horarum spatio maximam faciei partem, imprimis dextram, ipsumque adeò collum ad usque claviculam occupat. Hic tamen ab iteratò sumtis sudoriferis internè, adhibitisque externè discutientibus, tridui spatio omnis evanuit, nullo sui vestigio, ne in ipsâ quidem parte læsâ, post se relicto.

[Ex literis, Uratislaviæ d. 18. Julii A. 1685. scriptis. Vide supra Observ. 19.]

SCHOLIUM.

HIrudines cùm sanguinis dulcedinem mirè adpetant, eumque trifido suo osculo (quem in medio tubulum rotundum mobilem habere animadvertit noster Exc. *D. Joh. Muraltus pag. 579. Cl vis med.* circa quem undique tribus radiis papillæ disponantur, quibus insident totidem secures sive lanceolæ splendentes, convexæ, acutissimæ, corneæ; iisque in poros cutis defixis vulnuscula infligant,) avidè & vel ad necem usque hominis, ceu puella in *Dec. hujus Ann. II. obs. 142.* testatur, exsugant, quòd sale, dulcori isti admodum contrario, conspersæ sanguinem haurire desinant, haustumque revomant, adeò mirum haud esse potest. Unde etiam accidere fortasse in hoc casu potuit, ut sanguisuga inimico hoc sapore irritata nimiùm, morsu suo, aliorum animalium instar nocuerit; vel ipsa à peregrino hoc sale læsa in convulsivos motus inciderit, sicque spiritus suos inordinato motu isto tumultuantes, cum oculi humore, sale infecto, in nares admorsas derivaverit, qui motu seri & san-

& sanguinis jam antea in statu naturali positi, eò facilius ibidem pervertendo, noxam illam dein induxerunt; præsertim cùm hirudines non omnino ab omni veneni labe immunes censeantur, quod an aquâ simplici elui possit, quum perpetuò in aquis degant, non immeritò dubitat *D. Thom. Bartholinus cent. 4. hist. anat. 74.* Cæterùm ad tollendos rubores faciei jam ex antiquioribus Medicis *Trotulam lib. de passion. mulier. cap. 61.* sanguisugarum adplicationem circa nares & aures ex utraque parte, proposuisse legimus: ex recentioribus etiam easdem commendat *Zacutus Lusit. de princip. medic. hist. obj. 3. lib. 1.*

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO XXV.
D. PETRI ROMMELII,
De
Antipathia cum Gammaris.

AMici cujusdam mei integerrimi, Medici extranei uxor nobilissima, præ aliis ferè eduliis astacos fluviatiles in deliciis habet: sed quotiescunque iis vescitur, voluptatem hanc, vix non momentaneam, sat gravi, tædiosâ, imò ipsius valetudini insidiosâ pœnâ luere cogitur: Post esum enim eorum immodicâ & sat diuturnâ corripitur sternutatione, quæ tam frequens & vehemens esse solet, ut præter dolorem capitis vehementem, vires etiam ad tempus aliquod haud parùm labefactet, proinde volens nolens ab esu illorum (ni subinde hæc perpeti symptomata velit) abstinere cogitur. Hanc à comestis cancris causatam sternutationem rectè Excell. *D. D. Framus, Prof. Heidelberg.* ad sympathiæ naturalis cum antipathia animali luctam refert. Notum enim est, sæpe palato aliquid esse spidissimum, quod alteri sive visceri sive facultati inimicum & gravissimum est, & spiritus cum carne

læpe luctari. Non rarum etiam, modò citati Excell. *D. D. Franci* experientiâ, quosdam vini & ventriculi sympathimate certos, vino tamen largiùs poto, immensùm sternutare, quòd animalis œconomia ferendo non sit, quæ naturalis concupiscit, & vice versâ. Addi hæc Observatio posset *Capiti 4. lib. 2. Gammarolog. curios. D. D. Phil. Jac. Sachsii*, ubi de noxa ab assumptis cancris agit.

SCHOLIUM.

STernutatio uti levis quædam est convulsio, atque nervosarum partium ab irritatione dependet : ita materiam aliquam acrimoniâ infestam concurrere supponit ; quam sanè in gammaris, sale aliquo volatili instructis facilè deprehendimus, quod factâ in stomacho digestione resolutum, dum sanguini, penetrando per porosas ventriculi membranas, ut & chylo sese immiscendo, communicatum, atque ad nares vel eas succingentem membranam, crassioris menyngis sobolem, delatum, aut etiam ex ipso stomacho per œsophagum & palati foramina illuc penetrans, nervosas narium partes vellicat, serumque ibi occurrens rarefacit, ad explosionem illam disponere valet. Quòd verò non omnibus in individuis, & rarissimè quidem, hunc motum excitet gammarorum comestio, diversa membranosarum istarum partium, plurimis fibris nerveis instructarum, à constitutione, i. e. majore minoréve sensibilitate provenire dicemus ; qua ratione quosdam rariùs vel nunquam, alios crebriùs & facilè sternutare videmus : tum etiam in ipsam maternam imaginationem, talismodi antipathiâ fœtum signantem, causam rejiciemus ; qua fortè potuit fieri, ut feminæ nobilissimæ in hac observatione memoratæ mater, filiam hanc cùm utero gereret, odorem gammarorum coctorum ægerrimè tulerit, vel etiam intensiùs expetierit, unde jam spiritus, narium incolæ, hoc noto odore excitati, inque majorem motum concitati, serum propriis advenisque gammarorum

marorum salinis spiculis armatum, unà vehementiùs agitant, & illud in nervosas fibrillas violentiùs impellunt. Confer. singularis antipathiæ cum gammaris exempla in *Ephem. harum Decad. I. Ann. I. obs. 135.* & *Ann. II. obs. 145.* memorata.

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO XXVI.
D. PETRI ROMMELII,
De
Paralysi singulari.

DOminus Schellingius, Specialis Superintendens Blavifontanus, Ducatûs Würtembergici, vir nonagenarius, post apoplexiam in dextri brachii paralysin terminantem, à duobus annis dicti brachii gravitatem & tumorem, sed saltem noctu dolorificũ, luctumq́; minimè tolerantem patitur, de die nihil dolorum sentit; interim neque manum neque digitum, præter pollicem (ita tamen ut motus vix observari, vel ita nominari possit) movere valet: quando verò oscitat, tunc cum auriculari etiam annularis digitus spontè & liberè se movet, tamdiu, donec oscitatio cesset; quâ finitâ, motus etiam dictorum digitorum cessat, & extra hanc, licet maximè de motu horum & aliorum, ipsius etiam manus, sit solicitus; nihilominus tamen omni prorsus movendi facultate destituuntur. Singularem hîc nervorum constitutionem, communicationem & harmoniam adesse necesse est.

[Ex literis Ulmæ d. 20. Jul. A. 1685. scriptis.]

SCHOLIUM.

IN casu hoc satis obscuro si quid hariolari licet, causam momentaneæ hujus curæ (si loqui ita liceat) in paralysi, ipsa fortè natura oscitationis detegere aliquo modo poterit; qua nempe œso-

pe œsophagi tunica interior nervea, ad humiditatem nimiam, si eâ aggravetur, discutiendam, à spirituum explosione quadam, uti *Thom. Willis part. 1. Pharmaceut. ration. sect. 1. cap. 2.* statuit, vel eorundem rarefactione expanditur & ampliatur. Cùm enim in hac œsophagi extensione etiam nervorum ibi locorum præsentium extensio unà fiat, quæ spiritus à libero influxu ibidem excludit, hinc retroactos majori copiâ & impetu ad alias partes deferri, & sic majori robore hoc instrui contingit. Si jam in hoc paralytico eam nervorum flaccidita-tem & porulorum in eis concidentiam ponamus, quæ spiritus animales, à perpessò antea insultu apoplectico, nec non ipsa summa senectute admodum debilitatos ac imminutos à libero influxu impediat, ab istis jam in oscitatione concentratis sicq; majori impetu agentibus nervorum flaccidas fibrillas magis extendi, sicque in porulos eorum aditum concedi dicemus. Neque mirum est, ad solum auricularem annularemque digitum spirituum hunc fieri influxum, cùm in paralysi non æqualis omnino partium omnium adfectarum conditio semper exsistat, unâ videlicet præ alia magis resolutâ & adfectâ; ceu pollici in hoc ipso etiam casu aliqualem motum superesse, Excell. Dn. Autor nos edocuit.

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO XXVII.
D. EBERHARDI GOCKELII,
De
Aphonia & convulsione à terrore.

ANno 1684. circa Festum Divi Martini, Petrus Winckler, puer novem annorum, & Orphanus, à Pago Urspring / in agro Ulmensi sito, licentiâ priùs ab avo suo impetratâ, solus in vicinum pagum Ballendorff / nata-

natale solum, sine dubio consanguineos ibidem salutandi gratiâ, ambulavit, ibidemque genio suo indulsit; cùmque expleto hoc suo desiderio ad avum redire, domumque reverti tentaret, in sylva densa & spacioſa per unam alteramve horam oberravit, ubi ipsi ex improviso venator, qui cervum cornibus in dorsum reflexis fugientem tubo pyrio insequebatur, glandeq; paulò post plumbea non sine fragore prosternebat, in conspectū venit, qui puero adhuc præsente, dictam feram humi dejectam, pedibusque tractam in dumeto recondidit, posteaque cum cane, quem manu ducebat, ex vepreto reversus, puerumque adorsus, interrogavit, an non proximè rursus cum ipso venationi interesse desideraret? A quo stupendo, execrando, & inopinato consortio atque conspectu, Puer, qui sibimetipsi Cervum ante oculos positum, ac venatorem prosternentem, cum cane venatorio, altius sibi imaginabatur, totus perterritus, pavore, angoreque perfusus. horrendùm vociferatus, tandemque terrore plenus, viâ regiâ inventâ, domum reversus est; ubi per octo dies totus perturbatus degebat, eaque, quæ ipsi acciderant, domesticis, cum angore, referebat. Elapso verò octiduo, malum, ab hac visione terroreque conceptum, prorumpebat, ubi aphonus factus, convulsionibus gravissimis, apertione ac distorsione oris & palati histrionica, jactatione totius corporis, membrorum vibratione, vultu torvo, inverso, ac atroci, oculis minantibus, gestibusque teterrimis atque stupendis, aliisque diris mirandisque symptomatibus per duos integros menses, die nocteque, cum stupore ac terrore omnium adstantium, cruciatus fuit, frustraque ipsi remedia à vicino Medico adhibita sunt.

Quapropter Dn. Pastor Ursprungensis, qui spiritualibus remediis ipsi prospicere fideliter tentabat, cum Præfecto Ballendorffensi, casum hunc miserrimum ac deploratum ad Amplissimum Magistratum illustris Reipublicæ Ulmensis detulerunt,

tulerunt, ejusdemque opem & auxilium implorarunt; Quo facto, præfatus Puer in Nosodochium publicum Ulmense receptus, curæque meæ demandatus fuit, quem decimo die Januarii, Anno 1685. prima vice inspexi, ipsumque quidem aphonum, sed non prorsus auditu & ratione carentem, pedibus verò cruciatim inflexis, versusque corpus arctissimè contractis, adque extensionem totaliter ineptis, maximoque dolore in extensionis conamine affectis, linguâque immobili, & ad exporrectionem ante os indisposita, cum calore præter naturali totius corporis, deprehendi.

Ad hoc itaque mirandum malum legitimis remediorum præsidiis faciliùs curandum, in causas priùs inquisivi, ubi tam ex relatione superiùs nominati Domini Pastoris, & Præfecti, quàm ex ipsâ inspectione, cæterisque circumstantiis, hunc affectum à causâ tam externa quàm interna, partimque magica, partim verò naturali provenire, judicavi.

Externa causa magica, est apparitio cervi, venatoris, & canis, in deserta solitudine, quæ probabiliter nil aliud, quàm spectra & illusiones diabolicæ fuerunt, cùm neque de venatore, neque de cervo interfecto tum temporis ulli hominum aliquid compertum sit, & experientiâ constet, quòd hujuscemodi Dæmones meridiei, in sylvis & locis desertis, aliquando solo pavore spectrorum ac terriculamentorum, aliquando etiam pestilenti afflatâ lue, vel alio damno dato, hominibus nocivi & exitiales sint, sylvarumque & desertorum habitatione gaudeant: Quam Dæmonum meridiei speciem Jatricus BEBER, noctis verò KETEB nominat. De hisce Dæmoniis meridianis legitur, quòd hujusmodi Pan in sylvosis montibus novem rusticos ligna secantes, acuto suo cantu, diroque ejus furibundi aspectu corporis interfecerit. In Russia Orientali, sub meridiem, messis tempore, rura Dæmon, habitu lugentis viduæ, obambulare solitus erat, operariisque, nisi protinus viso spectro in terram proni venerarentur, brachia cruraque frangebat. *Cosdrois*

Cosdrois item & *Justiniani* tempore, *Procopio* referente, cùm ingens & admiranda lues orbem fermè totum depopulabatur, visi sunt Dæmones in humana specie versari in publicis, privatisque locis, obviosque percutere, quosque percussissent, eos confestim, mediante virulento & ardenti afflatu, morbo gravissimo & exitiali correptos fuisse. *Martinus Del-Rio Disquisit. Magicar. lib. 2. quæst. 27. sect. 2. pag. mih. 313. 314. 315. & seqq.*

Causa interna maximâ ex parte naturalis est, nisi etiam per malignum afflatum causa magica conjungatur; Dum enim per hanc dæmoniacam apparitionem puer hic maximo terrore perfusus & consternatus fuit, eo ipso spiritus animales unà cum humoribus in Capite & Cerebro contentis vehementissimè perturbati sunt, sicque humores secum in magna abundantia in nervorum canales violenter rapuerunt, quibus mediantibus nervi infarcti & in latum distensi versus Caput & Cerebrum, utpote suum principium retrocedentes, partim convulsiones excitarunt, ac simul tali modo breviores facti, per contracturam nervorum sextæ conjugationis pedes sursum versus corpus secum arctissimè traxerunt, adque extensionem inhabiles reddiderunt; partim verò, propter obstructionem nervorum septimæ conjugationis, loquelæ destinatorum, linguæ immobilitatem cum aphonia causarunt

His ita perpensis, causisque hujus mali penitiùs examinatis, tàm ad obstructiones nervorum reserandas, illorumque situm ac motum naturalem reassumendum, actionesque secundùm requsitum naturæ promovendas, quàm etiam spiritus animales in pristinum statum reducendos atque roborandos, facultatemque animalem ad officium suum excitandam, sequentia Remediorum genera internè ac externè applicanda, præscripta & ordinata fuerunt. Qualia sunt, 1. die 10. Januar. ad motus convulsivos temperandos, caputque & spiritus animales roborandos. Recip. Aq. Cerasi. nigr. ℥ij. Epilept. Lang. ℥j.

Spir. Cephal. Anhalt. compl. ʒj. Sacch. perlat. ʒß. fiat mixtura, sæpius de die cochleatim sumenda. 2. Ad obstructionem nervorum reserandam: Recip. Ung. Nervin. ʒjß. Ol. hyperic. ʒß. M. f. Liniment. nuchæ & spinæ dorsi manè & vesperi calidè inungendum; Quo unguento adhibito, Patiens die 11. & 12. Januar. cum omnium admiratione pedes contractos extendere, stare, atque ambulare potuit.

Die 15. Januar. iterum ad convulsiones arcendas, aquam sequentem accepit; Recip. Aq. Ceras. nigr. ʒij. Epil. Lang. ʒj. Lavend. cum vino destill. ʒß. Spir. Ceph. Anh. Compl. ʒj. Spir. theriacal. camphor. Ceras. nig. ana ʒij. Julap. rosar. ʒvj. Usus & dosis, ut prioris. 4. Die 18. Januar. ad Loquelam revocandam, tale Emplastrum vertici capitis, abrasis prius capillis, fuit impositum; Recip. Empl. de Tacamahac. ʒij. malax. cum Ol. majoran. fiatque l. a. Emplastr. extend. super alutâ magnitud. imperialis; à cujus usu patiens voce leni & obtusâ, primâ vice loqui cœpit; Ad clariorem verò vocem reddendam, die 19. Januar. usus est tali Linctu; Recip. Syr. violar. liquirit. de jujub. ana ʒj. fiat mixtura cochleatim sumenda: Præter hanc mixturam totâ die succi liquiritiæ inspissati aliquid in ore devolvit, à quorum continuato usu indies vox clarior facta est, ita, ut brevi tempore preces articulatè recitare, animique sensa clarâ distinctâque voce exprimere potuerit. 5. Die 22. Januar. & seqq. reiteratis vicibus hæmorrhagiam narium immodicam passus est, contra quam talem potiunculam iteratò hausit: Recip. sperniol. Croll. gr. v. Laudan. Opiat. ſ. gr. j. Croc. Martis adstring. ℈ß. Syr. papav. errat. myrtin. ana ʒij. Aq. burs. pastor. tormentill. ana ʒvj. M. pro dosi una. Et, Recip. Conserv. ros. rubr. ʒj. Corall. rubr. præp. Bol. armen. præp. ana ℈j. pulv. rad. tormentill. ʒß. cum Syr. myrtin. ʒij. fiat Electuarium, de quo sæpiùs avellanæ quantitas sumatur. Die 29. Januar. ad insultus novos convulsivos & spasmodicos coërcendos, Recip. Aq. ceras. nigr. flor. tiliæ, pæon, ana ʒj. Epil. Lang. ʒß. Syr. flor. pæon.

pæon. ʒß. M. usus & Dosis, ut supra. Et, Recip. Pulv. Marchion. Mirabil. Epilept. Mynsi. ana ℈ij. Cinnab. nativ. præp. Cinnab. Antimonii ana ℈j. Magist. Cran. homin. Magist. succin. Magist. Corn. alces ana ℈ß. M. f. pulvis. Dosis. M. & V. quantum Cuspide Cultri capi potest, in aqua antepileptica præscripta. 6. Die 9. Februarii, febre tertianâ spuriâ correptus est, ad quam profugandam sequentis pulveris portionem aliquam M. & V. in convenienti vehiculo deglutivit, Recip. C. C. præp. Ocul. 69. præp. Pulv. antifebr. Croll. ana ℈ij. Sal. Card. bened. ℈jß. M. Pro potu verò ordinario tali Decocto usus est. Recip. Rasur. C. C. ʒvj. hord. integr. ʒjß. Spec. pro decoct. pector. fl. & fr. ana ʒj. M. f. decoct. cum ℔ij. mensur. aq. font. ad tertias. 7. Et quia ab hoc morbo, ac Symptomatibus, hæmorrhagiâ videlicet aliquoties perpessâ, ac febre vires defecerunt, iccircò die 12. Febr. tali roborante refectus est: Recip. Conf. ros. antiq. ʒjß. Julap. ros. ʒß. f. Elect. sæpiùs avellanæ quantitate sumendum. Die 13. Mart. Convulsio Epileptica Patientem de novo adorsa est, contra quam sequentia medicamenta adhibita fuêre, & quidem, ad materiæ morbificæ exterminationem: Recip Pulv. rad. gialapp. ℈j. pulv. Syrii gr. iiij. Castor. gr. v. Syr. ros. sol. de cich. c. Rhab. ana ʒij. Aq. Cerasi. nig. ʒvj. M. f. potiuncula unâ vice haurienda. Et, Recip. Aq. Cerasi. nig. flor. til. pæon. ana ʒj. hyrund. cum Castor. Epil. Lang. ana ʒß. pulv. Marchion. ℈ß. Syr. pæon. fl. tunic. ana ʒij. Man. Chr. perlat. ʒiij. M. ad vitr. Dos. Cochlear. 2. M. & V. 8. Tandem, die 19. Mart. ad debilitatem stomachi, cacochymiam, ac incipientem Leucophlegmatiam corrigendam Elix. Propr. Paracelsi, quotidie guttatim in brodio carnis, vel aqua appropriata stomachica sumendum ipsi præscriptum fuit, à cujus, aliorumque recensitorum medicamentorum usu per Dei gratiam totaliter convaluit, & sic pristinæ sanitati restitutus est.

OBSERVATIO XXVIII.
D. EBERHARDI GOCKELII,
De
Puero decenni, ex dentitione febricitante, convulso & syncoptico.

GEorgius Wilhelmus Holzhaii, Orphanotrophii publici Ulmensis Moderatoris integerrimi filius, puer decennis, Anno 1681. die 28. Februarii, Diarrhœâ symptomaticâ laborabat, quæ ob metum dejectionis virium, adstringente & roborante Electuario, (quia nemo de dentitione suspicabatur) sublata fuit; Quo facto, per insequentes tres vel quatuor septimanas, materiâ peccante ad interiores partes regurgitante, tàm malè habuit, ut præ lassitudine caput vix erigere potuerit: Hanc lassitudinem febris erratica intermittens excipiebat, quæ postea quotidiana facta, bis de die patientem invasit, ac toties, quoties reversa, ad amussim per horas duas durabat, quos paroxysmos febriles sub finem animi deliquia, per quadrantem horæ manentia, comitabantur; quocirca urina crassa, rubra & turbida, extra paroxysmum verò nonnunquam clara, naturalisque coloris ac consistentiæ conspiciebatur. Et hic Affectus procedente tempore in tantum auctus & exacerbatus est, ut bini paroxysmi febriles, qui de die antea diversis temporibus ægrotantem divexabant, tandem in unum combinati, quasi conjurati hostes, unitis viribus, unoque impetu, circa meridiem per quatuor integras horas, singulo paroxysmo duplum graviore existente, in miserè decumbentem sævierint, quorum uno paroxysmo vix finito, statim convulsio, & post hanc, confestim animi deliquium secutum est, quæ Symptomata, per tres quadrantes anni, quotidie ac sine intermissione ægrotantem invaserunt: Hique paroxysmi tàm strictèurationis suæ tempus observarunt ut uni-

uscujus-

uscujusque finis, inversâ ac elapsâ clepsydrâ exactissimè, & ad arenulam mensurari præsciriq́ue potuerit. Postquam verò febris emansit, nihilominus violenta convulsio, cum mox insequenti infirmitate syncoptica patientem aggredi perrexit, quæ indies uno paroxysmo adaucta, tali incremento quotidiano; tribus elapsis septimanis, alternatim de die vicies reversa est, cumq́ue sic summum cursûs sui fastigium attigisset, tandem, singulis diebus uno paroxysmo absciisso, elapsis viginti Solis luminibus, cum erumpentibus inferioribus dentibus caninis, dira hæc Symptomata evanuerunt. Cumq́ue postea duo dentes canini superiores, ac molares quatuor caninis vicini, dextri ac sinistri lateris superiores ac inferiores, per alveolos sibi exitum parare ac erumpere moliebantur, dicta symptomata paroxysmorum convulsivorum & syncopticorum redierunt, ac crescendo decrescendoq́ue fermè superiùs designatum typum, (excepto numero, qui ultra tredecim paroxysmos de die non excedebat) retinuerunt, iterumq́ue per tres quadrantes anni, ascendendo & descendendo, perseverarunt, donec quatuor posteriores dentes molares utriusque maxillæ, superni ac inferni, sicq́ue octo molares, terebrando gingivasq́ue discindendo, exitum sibi quæsiverunt, quibus erumpentibus, loco prioris convulsionis, histrionica & ridicula pandiculatio brachiorum ac manuum observata fuit, quæ, postquam dicti dentes in lucem prodierunt, etiam evanuit.

Durante hujus affectûs tempore, corporis vires maximè defecerunt, pedesq́; in tantum infirmati sunt, ut per integrum biennium, ab anno videlicet 1681. usque ad annum 1683. neq; pedibus insistere, multò minùs ambulare potuerit, ac interdum ambobus genubus, de loco ad locum in hypocausto, rependo quasi, se moverit; Quotiescunque etiam pedes ipsius, vel manibus duriùs apprehensi, vel fortiùs fricati vel inuncti sunt, patiens semper, & ex tempore, ob consensum cordis ac cerebri, animo deficere, magnumq́; dolorem in capite sentire cœpit

re cœpit: Ac insuper, dum molares erumpebant, tanta Cephalalgia & Odontalgia per vicissitudines invaluit, ut ipsi, ad evitandum majus malum, & præcavenda pejora Symptomata, opiatis internis, ac cataplasmatibus anodynis, aliisque externis succurrendum fuerit.

Cæterùm, per totum morbum, Patiens, extra paroxysmos, animo sibi constabat, pulsus erat æqualis & eurythmos, in paroxysmis verò, pro febris, convulsionis, & deliquii ratione, mutabilis, celer, ac debilis, cibosq; boni ac laudabilis succi capiebat ac concoquebat, alvusque naturaliter respondebat. Interim, pleraque remedia, purgantia, antifebrilia, Epileptica, Cordialia, Cephalica, Emulsiones, Clysmata, Epithemata, Unguenta, & quæ fuerunt alia, magno precio comparata, præter pauca roborantia & anodyna, toto dentitionis termino, donec dentes numeroso apparatu in apricum exibant, frustrà fermè, cumque parvo commodo ipsi adhibebantur.

Tandem dentibus novis maximâ parte exclusis, patiens anno 1683. sedato morbo & symptomatibus, vires recuperavit, solus ambulare, & munia naturalia rursus obire didicit, dentesque interea temporis, ab anno 1681. usque ad annum 1685. antiquiores omnes, præter unicum, (qui sine dubio priores sequetur) abjiciendo amisit, ac horum loco recentes, firmos, ac stabiles, à Deo & natura obtinuit, sicque jam, Diâ favente gratia, prosperâ valetudine fruitur.

Similem etiam dentitionem, uno eodemque tempore, in Virgine quadam nobili, hîc Ulmæ, pari symptomatum syndrome gravata, vidimus, quæ pariter lecto, per longum tempus affixa, febricitans, convulsa, & syncoptica, septem tandem dentes, anno ætatis decimo quinto, excludebat.

SCHOLIUM.

DEntitio inter omnes morbos & symptomata, præprimis infantibus accidere solet, ac eapropter iis magis propria est. Etsi

Etsi verò Dentitio opus naturæ sit, & quibusdam infantibus dentes facilimè ac sine ulla molestia erumpant; Difficilis tamen dentitio, propter morbos & symptomata varia, quæ ipsi conjungi solent, inter morbos recensetur.

Infantes autem, dum nascuntur, dentibus suis jamdudum præditi sunt, qui verò in alveolis suis adhuc latentes, gingivis teguntur, ac postea, destinato suo tempore, beneficio facultatis expultricis naturæ, erumpunt; Qui excluſi, inter osseam ac petrosam, mediam habent substantiam, & ignibus sunt invicti, test. *Plinio nat. hist. lib. 7. cap. 16.*

Tempus dentitionis, pro ratione subjectorum, naturarumque variat, dum apud infantes dentes vel citiùs, vel tardiùs, & quidem tertio, quarto, septimo, octavo, nono mense, aliquando saltem post annum prodeunt: Observatum tamen est, infantes cum dentibus eminentibus ortos fuisse; Sic refert idem *Plinius, nat. histor. allegato lib. 7. cap. 16. Marium Curium* & *Papyrium* cum dentibus natos fuisse, eamque ob causam *Curium, Dentati* nomen meruisse. In fœminis ea res inauspicati fuit Exempli Regum temporibus. Cùm ita nata esset Valeria, exitio civitati, in quam delata esset, futurum, responso auruspicum vaticinante, Suessam Pometiam illa tempestate florentissimam deportata est, veridico exitu consecuto. Narrat quoque *Balduinus Ronsæus, de vitæ humanæ primord. capite de dentitione*, Anno 1564. Goudæ se puellam vidisse, quæ dum ordiretur lucem, duos incisores dentes in maxilla inferiore haberet. Nec minus Ulmæ ante paucos annos in *Doct. Joh. Pfauzii*, Medici tum temporis Xenodochialis, ac Physices nostri Gymnasi PP. diverso tempore recens natis prolibus dentes prominentes & enixos vidimus. Aliqui vice dentium, continuo osse gignuntur, sicuti Prusiæ Regis Bithyniorum filius supernâ parte oris, uti *Plinius supra allegato loco* testatur. Infantibus autem omnium primi solent erumpere incisores medii, tam inferiores, ut plurimum præcedentes, quàm superiores, sive

simul erumpant, sive seorsim postea succedunt, externi, in totum octo, illos verò canini & molares sequuntur.

Ad majorem deinceps ætatem provecti, & septennes facti, plerumque primos dentes infirmiores minoresque, (germanicè Milchzähn) amittunt, ac alios novos firmiores & stabiliores acquirunt. Imò & senibus nonnunquam novi dentes prodeunt, quorum duos maxillares in illustrissimo quodam Comite vicino, annum quinquagesimum quintum vel sextum agente, & quinque in superiori maxilla Dn. Parentis mei dilectissimi, annos septuaginta octo habentis, nuperrimè vidi ac observavi, qui sine omni dolore ac molestia eruperunt.

Dum verò dentes difficulter eduntur, varia symptomata, utpote dolor, oris calor & ariditas, gingivarum inflammatio, febres, vigiliæ, alvi profluvia, convulsiones, hujusque generis alia prava atque periculosa oriuntur, â quibus haud rarò infantes & adulti extinguuntur.

Hæcque vel mitiora vel graviora sunt, quantò dentitio vel levior vel difficilior, & vel plures vel pauciores dentes simul, ac unâ vice erumpere conantur.

Causa dentionis difficilis, aliquando in dentibus ipsis, sæpius etiam, in gingivis solet existere. In dentibus, quando segniùs excrescunt, gingivasque longiùs rodunt, vellicant, ac terebrant: In gingivis, si ipsarum substantia est solidior ac durior, sicque liberum transitum prodeuntibus dentibus difficulter permittit. Ubi autem segniùs gingivarum divisio procedit, ob partes earum sensiles, ac substantiæ attritum, maximus dolor excitatur, sanguisque ex ipsarum vasulis effunditur, ac in earum substantia sistitur, unde inflammatio cum dolore ac ardore summo sequitur, quam, pro dispositione humorum in corpore existentium atque peccantium diversitate, agitatione, ac perturbatione, febres, alvi profluvia, & vigiliæ comitantur, simulac tum bilis, tum pancreatici succi ob acrimoniam, humores in tenui intestino vitiosè efferve-

scunt,

scunt, ita quidem, ut halitus acres & acidiusculi, imò quandoque vi narcoticâ prædicti, tunc erumpentes, ad cerebrum assurgant, ibidemque convulsiones ac epilepsiam producant.

Quod ipsum in hoc nostro Patiente decenni factum est, ubi tam ob duriorem ac solidiorem gingivarum substantiam, ac primorum seu antiquorum nonnullorũ dentium validâm adhuc & tenacem in gingivis inhæsionem, via novis erumpendis dentibus intercluſa, quam etiam ob segniorem plurimorum, unâ vice ac simul exitum quærentium proventum, partiumque gingivarum sensibilitatem, & cum dura matre, cerebro, nervisque affinitatem, earumque attritum, maximus dolor, inflammatio, ac oris ardor insecutus fuit, quæ jam enarrata symptomata, magna humorũ ac spirituum confusio, agitatio, & perturbatio excipiebat, ex quorum præternaturali statu ac dispositione, acrimoniâ quin etiam & aciditate, mediantibus halitibus igneis, acribus, & acidiusculis, febris accensa, repetita convulsio oborta, ac simul ob sympathiam spirituum vitalium, eorundemque perturbationem ac dissipationem, ex maximo dolore & inflammatione obortam, creberrima lipothymia insecuta est. Quæ symptomata, statim à primo invasionis tempore indesinenter per tres quadrantes anni, usque dum dentes ad prodeundum maturi excluſi fuerant, patientem ob dictas causas fixas & pertinaciter inhærentes, divexabant; post eorum verò excluſionem, recollectis viribus, ac humoribus spiritibusque quiescentibus, adque priorem naturalem statum redeuntibus, remittebant; posteà verò, reliquis dentibus ad parem maturitatem provectis, similemque excluſionem molientibus, pari modo & ratione revertebantur, atque simile durationis tempus retinebant. Quòd autem in principio morbi, de die duo paroxysmi febriles, unus videlicet horis antemeridianis, alter verò pomeridianis invaserit, postea verò invicem uniti, in unum paroxysmum duplo longiorem transierint, procul dubio factum est,

quia materia febrilis primo morbi invasionis tempore in corpore ac humoribus dispersa atque partita, duos motus febriles, postea verò, procedente tempore, ob magnam humorum confusionem & agitationem unita, & confusa, unicum saltem, sed fortiorem & longiorem paroxysmum excitavit, quem, ob relictos acres mordacesque, corruptos itidem, ac salinos vapores, aliasque causas superiùs enumeratas, convulsio, animique deliquium sequebantur. Durationis tempus unius cujusque paroxysmi periodicum ad amussim & arenulam æquale, ex motu materiæ peccantis æquali ac ordinato proveniebat. Ridicula verò & histrionica pandiculatio, quæ ultimis erumpentibus dentibus accidebat, erat imperfecta convulsio, quæ mitescente & decrescente morbo ac symptomatibus, dentibus videlicet numerosioribus jamjam exclusis, quoque remittebat, tandemque sedata resolutaque morbi causa, ex toto evanescebat.

Signa hujus morbi, cùm fuerint manifestissima, meritò silentio prætereuntur.

Prognostica verò, cuique dentitioni accommodanda, sunt sequentia. 1. Gravis, imò sæpè periculosa est dentitio in infantibus, ob morbos & symptomata, quæ conjunguntur ac superveniunt, ita, ut non pauci febribus ac convulsione accedente, moriantur; & eò majus periculum est, quò difficiliùs & longiore tempore dentes erumpunt: Gravior etiam nonnunquam est dentitio in pueris & adultis, ob gingivas firmiores, duriores & compactiores, quia eorum transitum impediunt & retardant. 2. Quibus, cum dentes erumpunt, alvus crebrò demittit, minùs convulsione tentantur, quàm quibus alvus rarò subducitur, test. *Hippocr. libr. de dentitione.* 3. Quibus in dentitione febris acuta accedit, ii rarò convulsionibus tentantur, *Hippocr. loco allegato.* quia febre materia, quæ convulsionem excitare poterat, absumitur. 4. Qui in dentitione, benè habito corpore permanent, gravique somno premuntur,

muntur, periculum est, ne eos convulsio prehendat. 5. Quibus hyeme dentes erumpunt, si cætera benè se habeant, ii faciliùs evadunt. *Hipp.* Et quibus dentientibus hyems supervenit, ii, si diligenter curentur, ob tum temporis caloris nativi concentrati vigorem, faciliùs ferunt. *Rhases* tamen *in continent.* scribit, dentitionem, quæ fit vere, (forsan ob laxiores & rariores gingivas,) esse minùs molestam. 6. Non omnes, dentibus erumpentibus, convulsione tentati, moriuntur, sed plerique etiam servantur. *Id. Hipp. lib. de dentitione.* 7. Dum infantes caninos dentes edunt, pejus habent, ac graviùs laborant quia, illi acutiores & graviores dolores infantibus inferunt.

In Curatione observandum. 1. Ut gingivæ laxentur & emolliantur, sicque dentium penetratio promoveatur. 2. Dolor & inflammatio refrigerantibus non adstringentibus, sed emollientibus mixtis, liniantur. 3. Febris & convulsio præcaveatur vel curetur. 4. Superveniens alvi profluvium non præmaturè, intempestivè, & statim in principio, viribus præsertim adhuc robustis, cohibeatur & sistatur. Ac 5. bona diæta observetur.

Primò itaque ad gingivas emolliendas, confert butyrum insulsum solum, vel cum melle mixtum, lactis cremor, candela ex cera virginea masticanda data, mucilago sem. Cydonior. cum aq. malvæ extracta, cerebrum leporinum, sanguis promanans è galli crista recenter incisa, quæ singula seorsim gingivis illiniri, affricarique debent. Externè quoq; foveantur maxillæ decocto altheæ, flor. chamomill. anethi, vel succo malvæ aut butyro insulso, aut melle passulato & butyro non salito; vel mucilagine sem. Cydon. & altheæ, cum vitello ovi mista.

Vel Recip. flor. chamomill. summit. aneth. ana Mj. sem. lini fænugr. ana ʒß. M. f. sacculus in lacte coquendus, ac pro fomentatione calidè applicandus, ac aliquoties repetendus.

Ut etiam eò meliùs & faciliùs dentes gingivas crassas densasque penetrent, instrumentum inter gingivas collocandum ex ebore, crystallo, aliave materia solida & dura parari potest, ut gingivis morsum, motum & agitatum, faciliùs eædem perforentur ac aperiantur. Hunc in finem etiam lupini, aliorumque ferociorum brutorum dentes, ut qui sale volatili, halitibusq; salinis penetrantissimis abundant, maximè commendantur.

2. Dolori & inflammationi, tam anodynis, remediisque modò allegatis, quàm frigidis, utpote succo solani, lactucæ, & similibus, mistis, succurritur. Externè, Recip. Micæ panis albi q. v. coq. cum lacte, addendo sub finem, Ol. rosar. ʒß. Croc. Or. ℈ß. M. & applicetur calidè.

3. Febri conveniunt antifebrilia specifica, qualia sunt, CC. præp. Ocul. cancr. præp. & similia. Convulsioni verò conferunt antepileptica, & quidem ad præservationem, infanti, quamprimum in lucem editus est, seq. pulvis cum lacte exhibeatur. ℞. Rad. pæon. maris, decrescente lunâ collect. ℈j. Magister. Corall. ℈ß. fol. Auri dimid. M. f. pulv. vel, ℞. ungul. alces, succin. alb. præp. ana gr. vj. vel ℈ß. fol. Auri dimid. M. f. pulv. Ad curationem ℞. Cinnab. Antimon. ʒß. Magist. Epilept. ʒj. Cordial. ʒß. fl. pæon. ʒjß. M. f. pulv. M. & V. Dosis quantum cuspide cultelli capi potest, in aq. Cerasor. nig. pæon. flor. tiliæ, vel alia appropriata, [Aut, ℞. Cinnab. nativ. præp. Cinnab. Antimon. sem. anis. rasur. succini, vel succin. alb. præp. Ocul. cancr. præp. sem. Cynæ ana ʒß. pulv. Epil. Mirab. Mynsicht. ℈ij. gr. v. M. f. pulv. Dosis & usus, ut prioris. Vel ℞. Cinnab. nativ. cum aq. Epil. præp. ʒij. Corall. rubr. præp. Margar. Or. præp. ana ℈j. Croc. Austr. ℈ß. Magist. Cran. hom. Magist. succin. Magist. Ungul. alces ana gr. v. fol. Auri num. vij. M. f. pulv. subt. Usus & dosis, ut prioris. Et, ℞. Aq. Cerasor. nigr. flor. til. pæon. ana ʒj. Epil. Lang. hyrund.

cum

cum Castor. ana ʒß. pulv. Epilept. Marchion. ℈j. Syr. fl. pæon. ʒij. Sacch. perlat. ʒß. fol. Auri j. M. Dosis, cochleare unum vel alterum, sæpius repetendo. Oculus lupi, vivente adhuc effossus, ac sub axilla, mediante ligaturâ, detentus, insultus epilepticos arcere creditur, quem noster patiens, ob maximam excitatam alterationem, ferre non potuit.

4. Quia per alvi profluvium (ut prognosticor. Regulâ 2. supra docuimus) ob humorum peccantium, ac materiæ acris, corruptæ, mordacisque expulsionem & egestionem, convulsiones utplurimum præcaventur, iccircò præmaturè & in principio, constantibus adhucdum viribus, adstringentibus sistendum non est, nisi valdè urgeat, viriumque lapsus & imbecillitas idipsum requirat. Quod, si in nostro Patiente in morbi principio, (quamvis tum temporis nulla dentitionis suspicio aderat) observatum fuisset, forsan à recensito morbo ac symptomatibus, liber & immunis extitisset.

5. Quod denique Diætam concernit, in ipsa dentitione, ad præcavendam febrem ac inflammationem victus frigidior convenit, quo apud infantes nutrix utatur; Infantes pulmento vel panatellâ cibentur: Provectioris verò ætatis hominibus & adultis prosunt sorbitiones ex hordeo & avena parata, ova sorbilia, pruna, lactuca, endivia, & quæ sunt similia, è contra salsa, acria, mordacia, vinum, &c. evitentur.

[Ex literis Ulmæ d. 28. Julii A. 1685. ad D. Wurffbainium scriptis.]

OBSER-

OBSERVATIO XXIX.

D. JACOBI DOBRZENSKY de Nigroponte,

De

Juvene bis variolis à terrore correpto.

NObilis & Doctissimus Dn. Henricus. B. Prænobilis & Consultiss. Domini Fabiani B. Viri mihi dilectissimi Filius septennis conspicit Fœminam infantem ex Variolis defunctum circumportantem, stipemque pro sepeliendo illo ostiatim petentem, terrefactus, immediatè ægrotare cœpit & graviter ex Variolis copiosis decubuit, à quibus feliciter liberatus vixit vitam incolumem decem Annis. Post denuo simili spectaculo fortuito viso, iterum terrefactus, denuo variolis multò graviùs quàm antea laboravit, à quibus tamen feliciter restitutus vivit hucusque.

De primo Variolarum accessu non disputarem, illum ex dispositionibus jam à primo Ortu in Corpore latentibus ortum duxisse, spectaculumque illud Matris deferentis infantem, fuisse Causam occasionalem tantùm, moventem internos humores ad propellendam Materiam morbillosam in sangvine dudum latentem, quæ copiosis prorumpentibus Variolis non dubito quin tota tùm evaporaverit.

At de secundo Variolarum accessu mihi nascitur dubium: an ille ex miasmate adhuc in sanguine latente aut tantùm ex apprehensione illa terrifica purè Ideali, Sigillum varioloſum sanguini illo instanti imprimente, ortum suum duxerit. Ego certè non aliter mihi imaginor; Notæ enim mihi sunt Historiæ, sic Variolas, sic dysenteriam, sic etiam pestem ex solo terrore alibi locorum conceptam fuisse. Nævi Materni fætui impressi, infinitis Exemplis confirmant, solam terrificam apprehen-

prehensionem aut rei alicujus cupitæ & illo instanti denegatæ, imaginationem sufficientem esse ad pingendum id in corpore Embryonis, quod Mater appetiit, & quidem eo loco, ubi fortuitò manum corpori suo tùm appposuit ; Novi hominem mihi perquàm dilectum, qui viso in pueritia sua, dum prandaret, spectaculo assidentis ad mensam hominis Senis Apoplexiâ correpti, ita tùm terrefactus est, ut immediatè dextram manum & pedem instar stipitis sibi esse adverteret ; Habuerunt Consanguinei ejus multos dies quod agerent, quibus Juvenis illius brachium & pedem pristino sensui restituerent. Hic homo Juvenis tùm erat duodecennis, jam agit 53. Annum, aliàs optimæ Complexionis & commodæ valetudinis, sed omni minimo terrore ex levi quacunque causâ perculsus, immediatè brachii dextri & pedis plus minùs acuto sensu destituitur, paroxismusque ille integrâ die durare solet, maximè si summo manè (quod sæpissime fit) id ipsi contingat. Mutationes futuræ auræ stupor manus & pedis, nullâ terroris præcedente causa, longè ante præsagire solet. Si irâ excandescat, etiam quidem corpore sed modico, partes illæ afficiuntur. Omnium tamen plus terror ipsum percellit, ita ut unicus latratus canis inadvertenter factus, unicus repentinus intuitus aut allocutio ab homine inopinatè erga ipsum facta, brachium & pedem in ictu oculi ita stupidum reddant, ut totâ imposterum die valdè ineptus ad munia sua obeunda sit, jamque ætate ingravescente dum tali paroxysmo terrifico corripitur, etiam obtusitatem capitis & linguæ modicam sentire incipiat ; Unde in domo ejus Lege quasi sancitum est, ut homines fortiter ambulent, & priùs, antequam portam cubiculi aperiant, tussiant, leniter strepitent, per hoc signum dantes, se ante portam esse, velleque ingredi.

Si igitur unicus actus terrificus tantam impressionem causare potuit & de facto causat immediatè stuporem corpori

inducendo, quæ ampliùs non eradicari nec deleri potest' quam probabiliter aliquando sequetur etiam Paralysis.

Unde non mihi videtur impossibile, idem cum aliis morbis, nullis aliis dispositionibus prævis, solùm per fulmen terroris imaginationi communicatis & fortiter apprehensis, effici posse; adeoque solam Idealem Apprehensionem fortiter Menti & postea Spiritibus communicatam, ex non Ente Ens Reale in corpore nostro producere posse: ita ego, quantum per tempus licuit, submittendo me aliorum Doctissimorum Virorum judicio, sentio.

Et ut rei narratæ majus pondus addatur, allego hîc litteras Clarissimi Domini Parentis dicti Domini patientis, quas proximè causâ hujus ad me exaravit.

Præ-Nobilis, Excellentissime & Magnifice Domine, Patrone gratiosissime.

Mille refero gratias pro memoria Servi sui. Significo autem Filium meum Henricum paulò ante completum 8. Annum, ex solo aspectu mortui Infantis pustulati, eundem morbum variolarum contraxisse. Post decem iterum Annos, sine tribus vel quatuor diebus, ex solo & pari visu repentino similis Infantis pustulis pleni, recidivam cum summo periculo recepisse. Hæc prout in notatis meis habeo, fide bona testor; nec mirum, dum namque in Juventute Lintii pro aliquo tempore degerem, vidi hominem sexagenarium pustulis mortuum, & prout ex domesticis ipsius accepi, bis ante morbum hunc sustinuisse.

[Ex literis, Pragæ d. 8. Augusti A. 1685. exaratis.]

OBSER-

Frustulum globi metallici.

fol. 54. Fig. I.

Cuspis sagittæ.

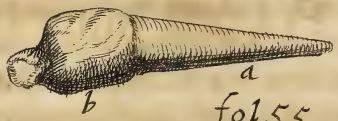

fol. 55.
Fig. II.

Fragum botryforme

Fig. III. fol. 83.

OBSERVATIO XXX.

D. EMANUELIS KÖNIG,

De

Fragaria botryformi uno petiolo novem fraga gerente.

PRæter Fragariam montanam vulgarem in usum alimentarium & medicamentosum præprimis expetitam, alias adhuc se vidisse refert species excellens ille Botanicus *Sim. Pauli Quadripart. Botan. Class. III.* nimirum *Fragariam fructu parvi pruni magnitudine*, item *fructu hirsuto rubro*, ac *Fragariam pleno flore frugiferam*; His adnumerari, nî fortè monstrosa sit, & prolifera instar plantæ Uldrupiensis apud *D. Joh. Daniel. Majorem in Dissert. Botanic.* posset *curiosa* illa *Fragaria*, cujus iconem exactè delineatam mihi transmisit & communicavit *Clariss. & Excell. Dn. Carolus Josephus Müllerus, Medicinæ Doctor & Physicus Tugiensis*, amicus meus, nimirum fraga novem unico petiolo gestantem, qui quidem petiolus unicus erat sed vulgari duplo crassior, cujus & capitulum, unicum quidem, omnia fraga, quæ illi innata erant, respiciebat, ut ex *Figurâ III.* adjunctâ jucundiùs Lectori conspicere licet.

Fig. III.

OBSERVATIO XXXI.

D. EMANUELIS KÖNIG,

De

Cerasis botryformibus.

DAtur equidem *Cerasus racemosa*, qualem in *horto Regio Montispessulano* videre licuit, cerasis uvarum instar à racemo dependentibus, sed præter hanc *cerasa botryformia* etiam in vulgaribus quibusdam observantur, in

quibus sed rarò duo vel tria cerasa unico petiolo appensa & quasi adnata invicem observantur, divisione etiam tali interiùs in nucleo se manifestante; Verum rarior videtur illa cerasus, quam itidem in horto suo alit, prædictus *Clarissimus Dn. D. Müllerus*, quæ nunquam unicum saltem fructum fert, sed frequentissimè novem ex unico petiolo prodeuntes, semper verò duos vel tres; ubi tamen id discriminis, quod in tali multiplicatione ea nunquam magnitudinem attingant vel assequantur cerasorum vulgarium, ceu in quibus vis naturæ fortior est, quia minus dispersa, natura enim in his rarioribus minusque frequentibus materiam dividit, spiritusque ejus ex plexibus quibusdam ei obstantibus (in quibus formandis disponendisque mira præstare aliàs valet artificium humanum) aliter sic in motu diriguntur.

Fig. IV.

OBSERVATIO XXXII.

D. EMANUELIS KÖNIG,

De

Stridoris seu Cantûs Gryllorum Organo.

HIstoriæ naturalis Insectorum Scriptores referunt, Grylos in Africâ in caveis ferreis ali, magnoque divendi pretio, eò quòd stridore suo suaviter sic somnum concilient, imò & Fessanos arguto hocce sono similiter delectari ac Hiberni & Walli plectri harmoniâ. In organum verò hujus stridoris inquisiturus offendet membranam plicatilem, ferè ad instar illius ventilabri, quo Virgines & Matronæ in Galliâ & alibi ad ventilandum aërem fervidissimo Syrii æstu utuntur; Huic verò membranæ sub eorum alis annectitur tendo longiusculus cum musculo, qui dum contrahitur, plicare facit

Cerasa botryformia.
fol. 84. Fig. IV.
Vermes vomitu ejecti.
fol. 97. Fig. V. VI.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

facit hancce membranam, minimè humidam sed summè siccam, ut sonus talis edatur, qui etiam hinc post eorum mortem tractione tendinis imitari potest; ceu & jam alii notârunt, quod si Gryllus in medio dividatur & capite truncetur, eum adhuc canere & diu nihilominus (quod & illustrare poterit observationem sequentem) vivere; Quare & inferre liceat, stridoris hujus causam minimè esse attribuendam alvi fistulæ, ut *Scaliger* voluit.

OBSERVATIO XXXIII.
D. EMANUELIS KÖNIG,
De
Motu Cordis post abscissos omnes omninò nervos spiritus, ipsi communicantes, per 42. horas persistente.

EXperimentum hocce Anatomicum in mei præsentia tentavit *Nobiliss. & Celeberr. Dn Chirac*, Medicus & Anatomicus Monspelienſis accuratissimus, nim. Cani jugulum aperuit & nervos recurrentes vicinosque alios, qui cor ferire aut surculos ipsi communicare poterunt, dextrè digitis evulsit, pulsu cordis ad attactum aucto celeriorique reddito, sicque persistente ejus motu & vitâ, dimisso cane, ad 42. usque horas magnâ mei cum admiratione; quod experimentum aliquoties postea repetitum, multis aliis, quibus retuli incredibile visum; Verùm quia ex attentâ machinæ motus cordis & pulmonum, mutuas operas sibi præstantium, investigatione hoc minimè impossibile est, confirmatque hoc experimentum motum cordis aëri plurimùm debere, sequentia consideranda, Sanguinem scilicet in continuo motu, quamdiu homo vivit, versari, motumque hunc cor itidem ad systolen

& diastolen instigare, dein motus non sanguinis saltem sed & spirituum in Infante in utero materno esse eosdem, diversos verò quamprimùm Infans utero exiit, quo in statu Infanti impossibile est absque aëre vivere, ceu eleganter de hisce Excellentiss. & Celeberr. *Bohnius*, Fautor meus, in *Dissert. Physiolog.* quo verò patet vitalem cordis motum dependere ab aëre, qui sanguinem priùs ad motum disponat, sicque cordis diastolen efficiat ac post systolen, ac quia aër semel haustus & efflatus quantumvis refrigeratus, iterum receptus ineptus est ad vitam, esse in aëre, uti mare salsum est, sal aliquod vivificum nitrosum, quod respiratione sanguini insertum ipsum agitet, fermentet venasq & cor distendat, & cordis systole per arterias in habitum corporis, glandulasque ejus innumeras ferè distribuatur; unde patet, quantum interfit aërem salubrem haurire, quàmque expetendum sit, anatomen aëris, quoad varias ejus constitutiones, pro possibili instituere. Eleganter itaque ac verissimè *Hobbes Tr. de Homine Cap. 1. p. m. 7.* sicut non ab aëre puro sive æthere, sed ex corpusculis in ipsis fluitantibus motumq; habentibus vitali motui sanguinis contrarium, nascuntur morbi epidemici, ita ex corpusculis terreis motu præditis naturæ nostræ congruo, vita & motus sanguinis debitus continuatur, His annectit brevem quidem sed accuratam valde *pathologiam*, quam non pigebit hîc adnectere: Mortis vel cessationis sanguinis (præter vim externam) variæ sunt causæ. I. Vasorum, in quibus circumfertur sanguis, obstructiones; nam fieri potest per contumaciam musculorum, ut via sanguinis obstruatur, dum coagulum adest viscosi vel mucosi humoris in musculis, impediens quò minùs facilè sanguis arteriosus per arterias capillares meet, ac in venulas recipiatur, unde Febres, & ni vis motûs cordis vincat, mors. II. Si materia purulenta aliqua in ipsis venis sanguini immista fluitet, idem erit in sanguine per arterias in musculos extrudendo cordis labor, i.e, febris, & succumbente corde mors, vincente ulcera in carne,

nimirùm

nimirùm à materiâ purulentâ per musculos extrusa; hæc verò materia in venis nascitur exulceratis; quod fieri potest ab iis corpusculis quæ hauriuntur per respirationem, & intrantes in sanguinem vasa corrodunt, vel ipsum sanguinem coagulant, ut in morbis pestilentibus; fieri etiam potest à corpusculis quæ in cibo & potu recipiuntur, quæ cum chylo intrantia in venas, ipsas exulcerant: idem etiam fieri potest à morsu serpentum & canum rabidorum, unde vulnerata aliqua vena, vel utcunque veneno in sanguinem immisso, fit exulceratio in venis sanguinem venenatum recipientibus. III. Undecunque ad venarum interna pateat aditus, inde incipere potest vasorũ exulceratio, ut in lue venereâ initio facto à meatu urinario, prorepit venenum per Ureteres, Renes, Venas emulgentes & Cavam secundo sanguine ad cor & inde per aterias in corporis habitum. Eodem modo fieri possunt morbi & mortes propter obstructionem materiæ quæ defertur per nervos. Cumque aliæ sint mortis & morborum viæ, omnium tamen unum est opus, ut sanguinem sistant, vel intercipiant, vel exhauriant, vel aliquo modo impediant.

OBSERVATIO XXXIV.

D. EMANUELIS KÖNIG,

De

Noctuæ anatome, ejusque mira Oculorum fabrica.

NOctua sub crepusculum conspecta sclopeto percussa paralytica decidit, mihique apportata sectioni die sequenti est subjecta; Denudato ventre infimo ac detracto scuto pectoris, fabrica seu structura ventriculi notatu digna inprimis apparuit: erat enim is summè durus, callosus & tantùm non cartilagineus, capite vespertilionis (qualiter

liter apparet in ejus sceleto, quo caudâ quoque eam donatam esse monstratur, *Anno IV. & V. Miscellan. Curios. observ. CLXXXII. p. 240.*) ut & pedibus latis ac pelle pilosâ refertus. Ante ejus ostium Oesophagus amplior plurimisque glandulis miliaribus, liquorem fermentalem stillantibus, erat obsitus. Semoto parùm hepate in lobos diviso, vesicula fellis nucis avellanæ grandioris magnitudine bile viridi æruginosâ turgida, per ductus binos in intestina, in quibus contenta summè erant fluida, se exonerans, in conspectum venit. Pancreas erat quadruplex, secundùm intestinorum ductum protensum, (in quæ se ductibus lateralibus non longitudinalibus se exonerare videtur) ut in Gallo gallinaceo aliquando animadvertere quoque datum. Intestina cœca bina satis longa aderant, & Cloaca inflata vesicam velut ostendit. Spinâ quæ fundamentum carinæ, quam pectus ceu navium ichnographia repræsentat, lustratâ, in ipsâ medullæ spinalis substantiâ granum plumbeum paralyseos nimirum causa, reperire datum fuit. Renes erant instar gallinarum, nec ut in Aquilis apparent, agninis similes. Supra eos rudimentum ovarii. Præ cæteris verò admirabilis erat oculorum structura utpote, digna hinc æstimata ab Immortali *Thom. Bartholino*, quæ in *Musèo Wormiano*, inter alia rara servaretur. Hanc verò fabricam quod attinet, ea in quibusdam cum oculis nonnullorum quadrupedium convenit, in quibusdam discrepat; Convenit quòd primò adfuerit membrana nictatoria insignis, similis omninò configurationis & magnitudinis, ut conspicitur in oculis Caprarum, quæ juxta *Plinium* itidem noctu ut Noctuæ vident, dein quòd adfuerit summa & eminentior quædam humorum, maximè vitrei, limpiditas, humorisque crystallini propior ad pupillam accessus; Discrepantia verò est tum quoad situm, quod non extra cranium sed intus propè cerebrum, cujus magnitudinem fermè excedebant, fuerint constituti; tum motum, quòd immobiles, tum figuram quòd nec figuram ellipticam ut oculi humani,

nec

nec rotundam ut aliorum, exprimebant, sed erant instar globi in medio à Tornatore ab utroque latere excavati cum serie circulari portionum ossearum, prout depingitur apud *Severinum, in Zootomia p. 336.*

SCHOLIUM.

SUmmam Conditoris sapientiam non solùm de die ex operibus luculenter radiare, sed & è spissis tenebris elucere, scrutinium Noctuæ detegit, quod causas ordinationis sapientissimæ & prohibitionis esûs earum in Lege manifestè quoque edocet. Ordinatio sapientissima patet ex eo, quòd in Avibus dierum & noctium observentur alternantes vices, quibus ejus providentia quasi ex amplâ & perenni scaturigine nobis haurienda subministratur; Esûs prohibitio fundata est non saltem ratione Physicâ, quòd nimirum immunda sint animalia odorque eorum specificus (quem summè tetrum & penetrantem longo post sectionem tempore adhuc olfeci) summè sit homini adversus, sed & morali, ex signaturâ rerum, quâ Natura aliàs muta, nobis prædicat, de quo vid. *Boëhm de signatur. Rer. cap. 1.* desumta, ut scilicet opera tenebrarum fugiamus & lucem nostram coram hominibus sinamus lucere, nec in rebus apertis cœcutiamus. Quod si in interioribus hujus Avis reperta consideremus, ea cum naturâ ejus & actionibus summè convenientia esse observabimus; quia enim rapax est avis & carnivora, integraque deglutit animalia duris ossibus instructa, utique necesse erat ventriculum taliter fabricare, ut debita esset inter agentia & patientia proportio, cibi nimirum ritè subigerentur & in animalis commoda subrogarentur, in quorum contemplatione totus est contra Epicurum *Gassendus Syntagm. Philos. Epicur.* Inprimis autem hîc notare datur, quòd quædam, quæ homini sunt præter naturam & magnam molestiam inferunt, brutis quibusdam soleant esse naturalia & summè salutaria, qualia hîc duo occurrunt, Bilis æruginosa & Mydriasis:

driasis: *Bilis æruginosa* quantas turbascieat in Hypochondriacis, quotidiana ferè eorum querela est, dum ad alimenta assumpta digerenda ea ceu menstruum improportionatum forte nimis concurrit, vitiosamq; & dolorificam in Intestinis parit fermentationem. *Mydriasis* verò ipsis commodum affert, quia pupilla cum corneâ non cohærens ampla nimis est & lata, sicque lux in humores, nimis limpidos confertim irruens oculis magnam molestiam inferret.

[Basileæ d. 2. Septembr. A. 1685.]

OBSERVATIO XXXV.
D. ANDREÆ ERNII,
De
Apertione thoracis Phthisi extincti.

ANno 1684. mense Maji, Domini C. Wedelini, Chirurgi dum viveret, expertissimi, post decubitum multarum septimanarum, emortui corporis thoracem, amicorum permissu, aperuimus, ejusque faciem interiorem lustravimus; quo aperto nullum Mediastini, utpote penitus absumpti, vestigium inventum, ubi Sterno aliàs inseritur, plurimæ vesiculæ pure livido turgidæ, in conspectum veniebant, quibus dissectis & dilaceratis, cartilaginum substantia, illis in locis ubi locatæ erant, ab acrimonia puris inclusi, carie exesa livescebat ex nigro.

Pulmones, mirabilem exhibebant adspectum, utpote qui nigro tincti colore & ferè consumpti, tenaciter musculis intercostalibus per pleuram, itidem putridam & variis in locis perforatam adnati erant, haud aliter modificati, ac si fermento depascente & cancroso infecti fuissent; simili modo ut in mulierum mammis cancrosis nonnunquam videre contingit. Nullum fundebant pus vel aliam materiam, sed exsiccati & materia tar-

ria tartarea quasi fabulosâ ipsis intertexta erat, ita ut quis credidisset, in lapidem concrescere destinatos fuisse. Propagines asperæ arteriæ aliorumque vasorum sanguiferorum, quod mirandum, albescebant, & ita, absque ulla dilaceratione, à pulmonum deperdita substantia, solutæ cernebantur, quasi peculiari liquore, hodiernis Anatomicis, satis noto, studiò fuisset peractum. Cor flaccidum itidemque exsiccatum, ejusque Pericardium variis in locis, quod mirum, perforatum erat; quo per medium dissecto, in utroque ejus ventriculo, sanguinis coagulati nigerrimi latebat portio, quæ cum digitis tractabatur, explorantibus nobis & aliis adstantibus, ac in pulmonibus repertum materiam intermixtam offerrebat. Cætera, nempe in reliquis cadaveris regionibus contemplari non fuit concessum. Tractavit hic vir, uti celeberrimo Illustr. Colleg. Natur. Curios. Andromacho, Patrono & amico nostro colendissimo, notum, satis feliciter multa ulcera, cancrosa, à lue venerea inducta & alia, virulenta miasmata spirantia, sed nimis audacter & ut plurimum jejunus, quapropter nullus dubito, extinctum hunc chirurgum, malum & mortem ab inspiratis ejusmodi acrioribus fermentis, contraxisse.

OBSERVATIO XXXVI.

D. ANDREÆ ERNII,

De

Hydropica salivatione curata.

VIrgo 26. Annorum Scorbutico-Cachectica, à quâ lunare tributum per spatium aliquot Mensium haud exsolutum erat; ineunte æstate 1684. febri tertianâ affligebatur, quæ tamen certis adhibitis medicamentis, sed nimis præcipitantibus, brevi pòst profligata; Præterlapsis aliquot septimanis, dum tumorem pedum in dies magis ma-

gisque sese augentem animadvertit, recrudescit febris & abit in quotidianam, cui insequitur & magna abdominis & faciei intumescentia, Urinam pauca in quantitate illamque lixivioso colore imbutam excernebat, spiritum difficulter trahebat, sitiebat continuò & exanthemata ex nigro livescentia in cruribus sese conspicienda præbebant; ita ut perfectam hydropicam faciem exhiberet. Sic per duos Menses infecta, meum expetebat consilium, cui ut satisfacerem, præscripsi Tincturam Rhabarb. quotidie ad aliquot cochlearia, quibus aliquot Guttulæ spiritus salis armoniaci anisat. admiscebantur, assumendam, ut & pulverem ex hydroticis & mensium fluxum procurantibus, ex tartaro vitriolato, Trochisc. de myrrh. Mercurio dulcificat. millepedib. præparat. flor. salis armoniaci Martiat. Quibus cum utitur, liberior urinæ profluxus causatur, respiratio faciliori negotio perficitur & maculæ in cruribus evanescunt; nihilominus tumor recensitis in partibus perseverabat; quapropter Catharcticum ex Mercurio dulc. Rhab. & magist. Gumm. guttæ ordinavi, quo ingesto, quamvis satis valido, nulla alvi subsequuta commotio; Sed ab illo tempore, quo prædictum purgans propinatum, magnus humoris limpidissimi per palatum initium duxit effluxus, qui per 14. dies noctesque continuatus, ita ut singulis diebus plus quam quatuor libras exspueret; erat huic lymphæ tanta intermixta acrimonia, ut linguam, gingivas reliquasque interioris oris partes profundissimis ulceribus depasceret; quæ cum aguntur, magnum intumescentiæ abdominis & pedum observo decrementum, propterea naturæ minimè in munere excretorio obicem ponendum ratus, quod tamen anxiè expetebat ægrota, omnem dentium & linguæ deperditionem metuens, collutionem ex antiscorbuticis & mundificantibus usum aggressus, ad omnimodam intumescentiæ sublationem usque. Tandem linimento ex diascord. Fracast. melle rosar. antimonio diaphoret. Balsf. sulphuris terebinth, & oleo vitrioli dulc. ulcera optimè persa-

persanata sunt. Sicque in totum ab utroque molestissimo malo liberata & perfectæ sanitati restituta.

SCHOLIUM.

MOrbos salivatione spontaneâ curari, rarum equidem est, fieri tamen hoc nonnunquam, phthisis tali modo soluta testatur, quam *Ephem. harum Ann. I. Dec. II. obs. 122.* exhibet, ubi in *Scholio*, similem eventum etiam ab aliis in febre ardente, vertigine, ac scorbuto fuisse observatum, monui. *Contingit aliquando*, scribit *D. Franc. de le Boë Sylvius lib. 4. prax. med. tract. 6. de hydrope*, §. *324. licet rariùs, salivatio sponte, quod in hisce regionibus nonnunquam factum observavi, & quidem cum notabili ægrotorum commodo, & liberatione à morbis chronicis à pituita semper pendentibus.* Unde qui naturam ducem in hoc passu providè sequuntur, quin laudabilem à procurato per mercurialia medicamenta ptyalismo, humore seroso ac pituitoso sic liquato atque è corpore sensim educto, obtinere queant effectum non potest esse dubium; quam methodum, præter laudatum *Sylvium l. c.* etiam innuit *Franc. Osvald. Grembsius in tr. arbor. integr. & ruin. homin.* qua de videatur quoque *D. Franc. Ignat. Thiermairius Consil. medic. lib. 2. cap. 10. in scholio.*

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO XXXVII.
D. ANDREÆ ERNII,
De
Hæmorrhagia in puero variolis laborante innoxia.

NUllus sanè medicorum est, qui non ut plurimum, variolis laborantibus, dum in illis per alvum & urinam excretiones sanguinolentas observat, funesta

prædicet; De quibus & ego nullum è mortis faucibus, cui simile accidit, ereptum vidi; Præter puerum 5. annos natum, ad quem ut ipsi manus auxiliatrices porrigerem, vocatus; primo intuitu deprehendo illum maximè æstuantem, unâ cum magnâ pustularum copia expulsarum stipatum. Adstabat inter alias nasuta anus, inquirens, quodnam expellens hîc exhibendum, cui dedi responsum, hactenus nullum, cùm natura se ipsam in munere hoc exequendo satis validam præbeat, modò diæta & conclavis calor ritè observetur; Tantummodò de abigendis frequentioribus supervenientibus symptomatibus cum parentibus agens, discessi: vix deserueram ædes, statim præpostero hujus vetulæ consilio puero ℈j. pulv. marchion. & aliquid diascord. aquæ fumariæ diluti propinatur: quibus assumptis, tantus subsequutus febrilis fervor, ut in totum deliquescere videbatur puer, quo in statu per integrum diem desperatus quasi jacuit, ut nemo non in singula momenta animam exhalaturum suspicaretur. Ego iterum accersitus, invenio miserum ægrotantem, ex naribus, oculis vesica & alvo sanguinem fundentem, quasi ab Hæmorrhoo morsum; Statim horrenda hæc symptomata ab intempestivo expellente producta adstantibus exposui. Quapropter citissimè emulsionem, cui admixta erant leviter sanguinis ebullitionem & acrimoniam temperantia, propinari, præcordiis autem pullum columbinum per medium dissectum imponi jussi. Pro potu erat spiritus terræ sigillatæ &c. Quibus adhibitis, præter omnium exspectationem sanatus puer, quem Charon jam cymbâ suâ exspectaverat.

OBSER-

OBSERVATIO XXXVIII.

D. JOHANNIS CHRISTOPHORI BAUTZMANNI,

De

Morte ex suppurato testiculo muliebri.

COmitissa quædam animi & corporis dotibus sexûs sui facilè princeps, cùm per duodeviginti menses dulcissimos Amoris fructus in conjugio auspicatissimo legisset, annos nata novemdecim, uterum ferens, ultimis gestationis mensibus aliquoties de dolore Hypochondrii dextri conquerebatur, in partu tamen, quo filiam lectissimam, quæ etiamnum in vivis est, Stadæ Suecorum Anno 1675, die 30. Januarij enitebatur, omnia benè & ex voto succedebant, secundinâ liberè subsequente, Lochiis verò non nisi cum fœtore fluentibus. Octavo à partu die autem febricitare, de ardore in regione matricis lamentari, tumq; Diarrhœâ laborare cœpit, abdomine prægnantis ad instar elevato. Et quamvis complurium Medicorum Consilia adhiberentur, nihilominus tamen die 12. Februarii mentis compos, inter suspiria & preces propinquorum placidè obdormiebat. Avidissimè & Cognati & Medici morbi & improvidæ mortis causam scire cupiebat, quare post anxiam & longam deliberationem, defunctæ corpus tandem examini cultelli anatomici concedebatur. Aperto igitur mediâ nocte à me & Johanne Wiedefeld, tum temporis Chirurgo præsidiario sedulo, nunc Celsissimi Principis Cellensis Chirurgo aulico, cadavere, vulnereque facto, statim post leviter sauciatum Peritonæum, aura graveolens, acida, putrida, & quam vix ferre possemus, nostras petebat nares. Detecto autem Omento & datâ portâ, illico intestina quasi fugam machinantia, prorumpebant, clara, pellucida, & non nisi flatibus referta omnia, purulentæ aquæ, quæ hac & illac effluebat, innatantia, ut priusquam dignoscere quidquam liceret,

hujus

hujus cum pure permixtæ libras quatuor, & supra, spongiis excipere opus haberemus. Pure cum aquis educto, intestinorum Diaphragma versus supra ventrem exteriùs expansorum partes illas, quæ dextrum hypochondrium tetigerant, purè foris & livore quodam inquinata obductaque reperiebamus. Lustrando pergentes, uterum, ut decet post partum, naturaliter tam intus quàm foris constitutum inveniebamus, ejusque Testiculum sive Ovarium sinistrum cum Tuba & ligamentis salvum, dextrum verò, putridum, exesum, fœtidum, disruptum, sine parenchymate, quem sacculum potiùs, cujus vulnus Tubam versus vergebat, dixisses. Ab omni tamen putredine subjacentem Renem liberum deprehendere licuit, utpote qui naturali suâ tunicâ & pinguedine adhuc investitus erat. Hepar autem à vesicula fellea livore inquinatum. Ex quibus adstantes omnes uno ore pofitebantur, morbi & insperatæ mortis causam Testiculum suppuratum fuisse, qui fortè ex labore parturientis disruptus fuit. Hinc cum effluens pus atque serum nullum exitum invenire posset, fermentatio in abdomine orta, ex qua Febris, & tandem MORS ipsa.

[Ex communicatione D.D. Jo. Dan. Majoris.]

OBSERVATIO XXXIX.

D. GOTHOFREDI SAMUELIS POLISII,

De

Vermibus vomitu rejectis.

MUlier quædam hujus loci plebeja, juvencula atq; primipara, per maritum consilium petit, conquerens de cruciatibus, rosionibus atque torsionibus, quas per aliquot jam hebdomadas circa ventriculi orificium perpessa, iisque immanissimis atque per intervalla recurrentibus, quibus adjuncta molesta alia phænomena, uti nausea,

ad

ad vomendum frequens, potissimùm tamen inanis conatus, capitis dolor, & ad obeundos domesticos labores pigrities, donec tandem, prægressis suetis rosionibus & lancinationibus, antè octiduum vermem, molestissimum hactenus ventriculi hospitem, & quidem multipedem per os rejecerit, cujus facies ex Figura V. adpictâ conspicua: sequenti aurorâ insecutus alter ejusdem formæ & farinæ; præterlapso quatriduo tertius domicilium relinquit: Per microscopium examine instituto, miram insectum hoc præ se ferebat faciem: cornutum erat caput, oculi orbita prominebat, corpus reliquum loricatum quasi & coloribus variegatum cernebatur: pedibus instructum erat quàm plurimis. Cum verò his rejectis symptomata præfata minimè remitterent, & suspicio indè plurium nasceretur, exhibitum Emeticum, quod verò frustrà & sine effectu, præter pauca quædam excreta phlegmata, propinatum; hinc reiteratus ipsius usus, doloribus perseverantibus, quo demum unà cum materiâ quâdam lentâ atque viscidâ, comite ingenti præcordiorum anxietate, alius vermis flavus & sextipes (wie ein Mehlwurm) vid. Fig. VI. expulsus, quem per 8. septimanas vivum in vitro asservatum marcor tandem, ut non nisi exuviæ reliquæ, enecabat. De generatione ejusmodi insectorum controvertitur inter Authores: præsupponendum tamen videtur aliquod seminale principium, quocunque etiam modo intra corpus fuerit receptum: de ranis, bufonibus atque serpentibus clara res est, quòd haud rarò in corpore humano generentur hausto cum aquâ seminario: & quamvis hæc animalia insectis paulò perfectiora videantur, indè tamen nec his tale aliquod seminarium videtur denegandum, quo sese multiplicare queant. Ast plura eruditiorum & acutiorum judicio atque arbitrio excutienda relinquo.

Fig. V. VI.

SCHOLIUM.

CUm nobis non radices tantùm, fructus, sed & herbæ, semina, aromata, animalia & eorum partes &c. in cibum veniant, diversissimas & sæpe horridas admodum vermium species, tot passim id testantibus Medicorum observationibus, in corpore humano hospitari, haud adeò mirum esse potest; maximam siquidem corporibus naturalibus inhærere quasi per naturam talismodi insectorum diversitatem, Microscopiorum inprimis fide, à diligentibus Scrutatoribus deprehensum fuit; dum vel quælibet planta proprium suum, notante id *Athan. Kirchero sect. 1. scrutin. pest.* alit insectum, & visceribus humoribusque animalium talia inesse, vix ullus ampliùs hoc tempore dubitare potest. Similes itaque vermiculi vel eorum ovula dum cum cibis eorumvé condimentis, aut in potu etiam, & medicamentis ventriculo ingeruntur, ejusdem se parietibus, mediante viscido humore, sæpe ibi hospitante, illi se adglutinare, blando ejus calore foveri, à cibis quotidie ingestis nutriri, sicque etiam ab alimento ibi abundante in majorem, quàm aliàs in libero aëre & consueto domicilio obtinent, molem abire queunt.

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO XL.

D. GOTHOFREDI SAMUELIS POLISII,

De

Muscis Polonicis exitiosis.

NOtum est, antè aliquot annos, in Majori Poloniâ Marchiæ nostræ confini, genus quoddam muscarum sivè Insectorum volucre atque alatum, agmine facto, conspectum fuisse, quod non tantùm animalia bruta, sed & homines, eosque incautos pungendo, læsit, ut non pauci intra

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

fol. 99.

Fig. VII. VIII.

Muscæ polonicæ vera facies antica.

Muscæ polonicæ antica facies per microscopium observata.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

Muscæ polonicæ vera facies postica.

fol. 99.

Fig. IX. X.

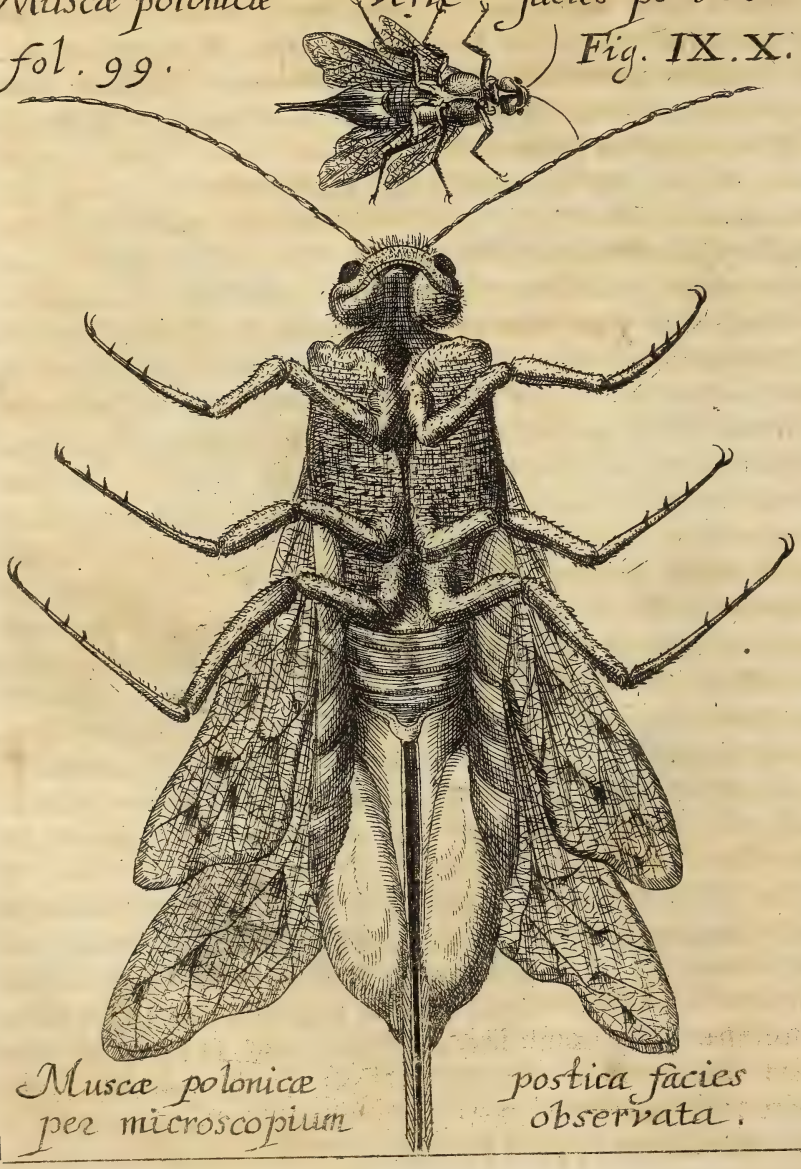

Muscæ polonicæ per microscopium postica facies observata.

Anni

ci intra XXIV. horarum ſpatium, potiſſimùm in principio advolatûs peregrinorum horum hoſpitum, & antequam medela quædam contrà haſce puncturas inventa, vitam cum morte commutare coacti fuerint. Extat equidem jam de Muſcis his Obſervatio in *Ephemerid. noſtrarum Anno decimo, Decad. primæ, obſ. 184.* ita ut ſupervacua videri poſſet hæcce mea: nihilominus tamen eandem lubet inſerere, cum microſcopii beneficio ipſarum facies clariùs expreſſa videatur. Ex muſcarum itaque genere inſecta hæc fuiſſe, ſedula examinatio & metopoſcopia edocuit: quantum autem corporis ſtructuram concernit, ſuppeditavit tunc nobis notatu quædam digna Microſcopium, cujus ope ea quæ aliàs viſu cognoſci non ritè poterant, ſeſe manifeſtiora præbebant. Obſervavimus namque corpus texturâ loricatum, horridâ duritie pollens, aſperâque in ventre medio: caput magnum & nonnihil hirſutum adparebat, ornatum intrà oculorum ſpatium parvis tribus rotundis eminentiis nigricantibus, figuram Trianguli efformantibus: in fronte cornicula ſivè antennas numerò binas gerebat valdè longas, quæ meris articulis interſtinctæ videbantur: oculi protuberabant; os amplum erat, & totum caput pilis conſitum cum medio ventre, cui annexæ erant alæ ex pelliculis conflatæ, percurrentibus flavis lineolis, quæ cum in radiis ſolaribus expanderentur, varii colores non ſecus ac in formosâ pavonis caudâ exhibebantur: pedes habebant numero ſex, colore ex rubro flaveſcente, cute aſperâ & durâ, articulationibus ſivè junctûris tribus donatos, quarum ultima itidem tres peculiares juncturas monſtrabat cum adnatis ungviculis: poſtremò autẽ in fine medii vel apice infimi ventris infixus hærebat ſtimulus, intra duas laminas cæruleſcentes vaginam quaſi efformantes conditus, quæ notabiliter excavatæ erant, ut figura ejus rotunda æquabilem capacitatem adipiſci poſſet. Et hæc ſunt, quæ mediante microſcopio obſervare licuit. Cæterum ex literis à Birnbaum oppido Poloniæ & undecim milliaribus ab-

hinc dissito sequentia habeto. Was die Polnische schädliche Würme oder giftige Fliegen anbelanget/ so berichte ich/ das innerhalb 4. Wochen etliche 30. Personen durch selbige getödtet worden: und soll ausser der Art/ so ich übersende/ noch eine andere seyn/ welche so groß/ als eine kleine Fledermaus/ auch so rauch/ und auf den Rucken/ zwischen den Fliegeln/ einen Schild führet/ dabeneben ein Bordt oder Zwiesel ein Viertheil der Elen lang hat/ und selbige artig zusammen gewickelt/ daß man muthmasset/ es müsse ein giftiger Stachel darinn hafften: Die von dieser Sorte getroffen/ sind innerhalb 24. Stunden gestorben: Sie sollen aber sindt der Zeit kluger worden seyn/ und die gestochen/ alsobald auf den getroffenen Ort Köpffe setzen lassen/ dadurch dern viel erhalten worden. ꝛc.

Fig. VII. VIII. IX. X.

OBSERVATIO XLI.

D. GOTHOFREDI SAMUELIS POLISII,

De

Anserculo quadrupede.

IN villâ vicinâ anserculus ovo excluſus, quatuor pedibus, uti effigies ostendit, instructus fuit: præternaturales bini in currendo obstaculo nonnihil fuerunt: vixit ad aliquot tempus, mortuum peculiariqúe liquore priùs conditum Bibliothecæ Academicæ, ubi visitur, inseri curavit Excell. Dn. Bibliothecarius, D. Becmannus. Causa hujus monstrosæ aberrationis meritò in δύναμιν πλαστικὴν & phantasiam rejicienda, quæ etiam in brutis à scopo suo aberrare potest; quod multis aliis exemplis comprobari posset. &c.

Fig. XI.

SCHO-

Anserculus quadrupes.

Fig. XI. *fol. 100.*

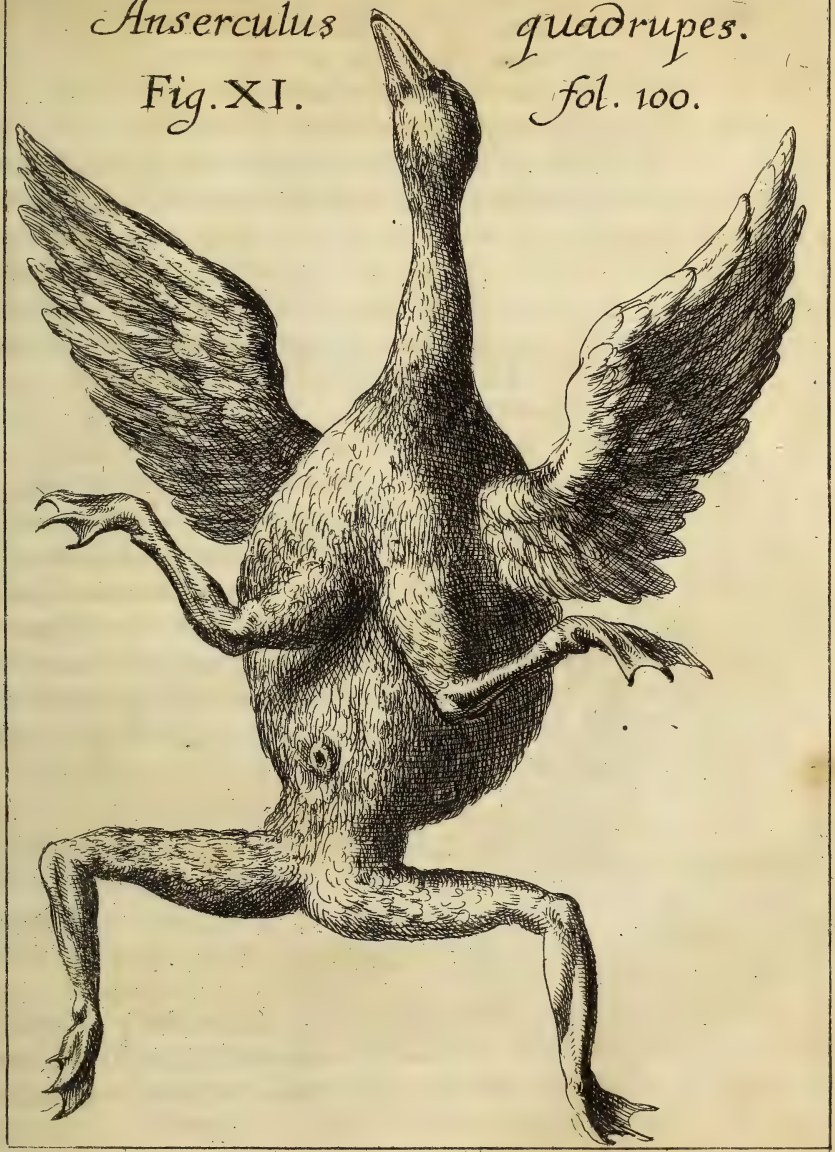

SCHOLIUM.

EX omnibus Avibus frequentiora in Anſeribus eſſe monſtra, *Caſp. Schvvenckfeld* in *Theriotroph. Sileſ.* monuit, ſimulque itidem anſeris quatuor pedibus monſtroſi mentionem fecit; alterius quoque quadrupedis meminit *D. Ol. Borrichius* in *cent. 4. epiſt. med. Bartholin. 92. Caſp. Schottus lib. 5. phyſ. cur. part. 1. cap. 26.* & *Vlyſſ. Aldrovandus Ornitholog. lib. 19. c. 17.* Aliàs gallinam quadrupedem *Martin. Zeillerus cent. 6. epiſt. 99.* gallum conſimilem *Jo. Jac. Leibnitzius* in *deſcript. Biblioth. Noric. p. 18.* & pullos gallinaceos *Frid. Wilh. Schmuckius* in *faſcic. admir. nat.* & paſſerem *Hornungi Ciſta med. epiſt. 77.* nec non columbam *epiſt. 245.* ſic etiam tribus pedibus horridulam gallinam *Borrichius l. c.* gallum tripedem *Th. Bartholinus cent. 2. epiſt. 83.* paſſeres tribus pedibus, ut et columbas tribus alis præditas *Jo. Joach. Bockenhofferus* in *Muſ. Brackenhoff.* memorant. Ad cauſam, quæ hujusmodi monſtroſa bruta producit, dilucidandam faciunt, quæ *pag. 404. ſeqq. Dec. hujus Ann. II.* & *pag. 481. &c. ejusdem Ann. III.* Exc. noſter *Pæon* & *Theſſalus* diſſeruerunt. Interea verò ipſa generationis ſecundùm naturæ ordinem & indies factæ hiſtoria uti tenebris multis adhuc eſt involuta, ita in illa, quæ præter hanc naturæ intentionem, rariusque fieri videtur, eò majorem caliginem experimur. Nihilominus ſi colliquamentum illud, quod in volatilium horum ovis vitello adnatum conſpicitur, totius fœtûs rudimenta, ex quorundam ſententia, jam contineat, illas ipſas particulas, pedibus producendis deſtinatas quadruplices aliquando, Naturæ luſu, efformari, ſuſpicari liceat, ſicque etiam, ſine imaginationis maternæ concurſu, pullus poſtmodum quatuor pedibus inſtructus ex ovo prodibit; qua ratione etiam in corporum conſtitutione interna abundantes ejusmodi partes quandoque reperiri obſervatur; nullâ tamen imaginatione, quantum quidem conſtare potuit, easdem producente; quale quid de

stomacho duplici habet *Annus proximè præcedens Ephem. obs. 154.* & *Riolani anthropograph. lib. 2. c. 20.* quod etiam de Liene, Renibus, Vesica, &c. numero excedentibus, alii notarunt.

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO XLII.

D. GOTHOFREDI SAMUELIS POLISII,

De

Partu post mortem matris.

MUlier quædam rustica in pago vicino paulò ante mensem ingravidationis ultimum, laboribus domesticis nimis intenta, & uti putabatur, rupta, malè habere cœpit, accedente febre acutâ; præterlapsis paucis diebus diem suam obit; moreque solito sandapilæ committitur; elapso biduo fœtus mortuus ad pedes defunctæ matris provolutus cernitur: Quæritur; utrum infans ergastulum suum vivens relinquere coactus fuerit, extinctâ ante binos dies genitrice? puto quod sic: cum omninò fœtus superstes, matre demortuâ, in utero esse queat, & non matris sed propriâ vitâ in eodem fruatur.

SCHOLIUM.

CONferatur in *Anno præced. Observatio LIII.* Quamvis autem, fœtum in hoc similibusvé casibus utplurimum ex demortua matre vivum prodiisse, haud sit incredibile, cùm ejusdem conatum, ad partum ritè ac benè absolvendum, esse necessarium, vel hanc ob causam etiam statuatur, quia & pullorum e. g. partus vel exclusio non tam incubanti matri, quàm ipsi pullo, corticem ovi effringenti, debetur; non tamen revera mortuas semper esse matres, quæ tales esse judicantur, non minùs certum est; quin & embryo, in procinctu dum est ad egre-

ad egrediendum, si moriatur, laxatis post mortem matris (vid. *Ephem. Dec. l. Ann. III. obs. 318.*) omnibus hujus membris & simul ligamentis uteri, gravitate suâ descendere potest, præsertim ubi loca muliebria effluxu aquarum, ex ruptis fœtum involventibus membranis, lubrica magis fuerint reddita, aut stagnans in utero humorum colluvies fermentationẽ subiens, aëremque magis expandens, & quasi in flatum resoluta, ad fœtum expellendum unà concurrerit. Unde quàm grave sit, in simili casu certum dare de facta vivi mortuivé fœtus exclusione judicium, adparet. Licet ejusdem fœtûs instituta anatomica inquisitio certiorem aliquam decisionem suppeditare queat, cùm, vivus ille ex utero si eruperit, non possit non mox inspirando aërem captare, à quo verò pulmones alterari contingit, utpote qui rubicundiores in istis, aërem qui nunquam inspirarunt, comparent, dum vicissim ab aëre suscepto dilatati albedinem induunt: *eoq; indicio*, verbis loquor *Guil. Harvæi exerc. 70. de generat. anim. facilè internoveris, materné vivum an mortuum fœtum pepererit: illico enim ab inspirato aëre mutatur pulmonum color; qui, etiam post repentina fata, idem permanet.*

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO XLIII.

D. GOTHOFREDI SAMUELIS POLISII,

De

Roremarino in Sarcophago crescente.

SEdini Pomeranorum ante multos jam annos Mercator quidam primarius sepultus, cujus manibus sueto more ramulus Rorismarini inditus: aperto antè aliquot annos loculo ramulum istum adstantes consanguinei in tantam longitudinem excreviſſe viderunt, ut barbam affabrè perreptan-

reptando faciem integram, egregio spectaculo virens contegeret.

SCHOLIUM.

SI Rorismarini non ita difficilem germinationem perpendamus, dum vel ramulus ejus à stirpe sua decerptus, humidæque terræ commissus, aut etiam aquæ tantùm impositus, radices agere non admodum renuit, aqueis nempe particulis ita in locum earum, quas è sitibundæ plantæ porulis aër circumstans continuò exhaurit, succedentibus, & sic ejusdem augmentum, tam supernè in majorem ramuli longitudinem & amplitudinem, quàm infernè fibrillas in radiculas expandendo, procurantibus; si, inquam, germinationem hanc facilem perpendamus, miræ quoque excrescentiæ hujus rationem capere fortasse licebit. Vegetus enim ejusmodi ramulus, recenterque à stirpe desumtus, manibus demortui hujus, paulò post sepulturæ tradendi, si fuerit impositus, præcipuè aëris temperies frigidiuscula tum unà si exstiterit, & sic neutiquam marcescens in tumulum pervenerit, vigorem suum aliquandiu servare, &, cùm loculus non minùs quàm terra ei injecta liberum aëri accessum denegaverint, dissipationem humoris insiti naturalis & vegetantis devitare potuit, quem ipsum etiam exhalantes ex putrescente cadavere humidæ particulæ, ut et quas terra injecta, à pluviis fortè tum liberaliter madefacta, suppeditavit, non tantùm diu integrum conservarunt, sed quoque non parùm adauxerunt, quò ita, interno agitante spiritu, in majorem molem ramuli extendi & germinare potuerint.

(L. Schröck, L. F.)

OBSER-

Ovum gallinaceum monstros:
Fig. XII. fol. 105.

Capra sylvestris Africana.
Fig. XIII. fol. 131.

Fig. XIV.

Tracheæ sectæ facies antica et lateralis.

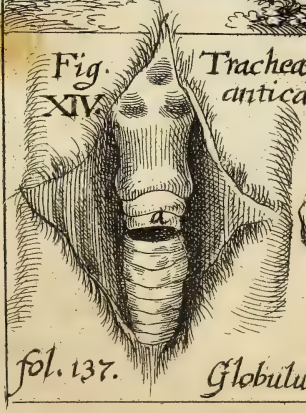

Fig. XV.

Fig. XVI.

fol. 137.

Globulus pituitæ.

Calculi renales.

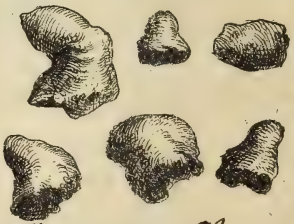

Fig. XVII. fol. 139

OBSERVATIO XLIV.

D. GOTHOFREDI SAMUELIS POLISII,

De

Ovo gallinaceo monstroso.

POlydædalam naturam nunquam otiosam semper curiosis spectatoribus in theatro suo nova proponere spectacula, verè scribit Beatissimus *Sachsius Ann. I. Ephem.* in *scholio observat. XXXVI. p. 120.* Regnum Vegetabile plantas suggerit monstrosas plurimas: in Minerali varia sæpius lapidibus inprimuntur phænomena: Animale non caret insolitis monstrosisque generationibus, præcipuè in avium genere, potissimumque in Gallinis, & quorum numerosus partus est, juxta *Aristot. de Generat. Anim. l. 4. c. 4.* Ut alia sicco pede præteream, Ova tantùm in scenam produco, quorum monstrosæ generationes non immeritò quempiam in admirationem trahunt: Prostant in *Ephemeridibus nostris passim* notatu digna: ita mentio fit in *Anno I.* Ovi partu enixi *p. 12.* prægnantis *p. 120. 122.* Insolitæ figuræ: *p. 310.* Serpentis in ovo: *p. 123.* in *An. III.* Ovum producitur in ovo: *p. 51.* Serpentiferum gallinaceum: *p. 354.* in *Anno IV.* Ova à gallo gallinaceo posita memorantur; & aliud Eclipsi lunari insignitum *p. 301.* subjungitur. His annecti meretur ovum, quod hîc locorum antè biennium fortè spectatum: Scilicet mulier quædam plebeja domi suæ aliquot gallinas aluit; hyeme cessante, una ex illis ova parere cœpit & quidem in loco exclusioni aliàs destinato: interjectis aliquot diebus non in loco solito, sed in foci cineribus unum eâ, quam Figura 12. ostendit, monstrosâ facie posuit, clamore ingenti avolando: accedens materfamilias reperit monstrũ hocce insolitum, quod tamen terrefacta attingere non audet, vivum aliquot inesse animalculum existimans: re ad me delatâ, jubeo ovum adferri; miratus ipse ejusmodi monstrosam efformationem, aliis

nem, aliis conspiciendum præbeo: quò tamen de contentis certò constaret, aperio illud, oviqúe albumen cum vitello more solito formatum reperio, testâ tamen non induratâ, sed molli existente: præterlapsis duabus septimanis eodem in loco alterum denuò ejusdem formæ & figuræ, præterquam quod cauda longior & tortuosior adpareret, peperit; cætera verò & naturalia quidem in loco consueto semper posuit: Superstitiosæ mulierculæ nescio quid ominis indè sumebant.

Fig. XII.

OBSERVATIO XLV.

D. GOTHOFREDI SAMUELIS POLISII,

De

Hæmoptysi & consequente phthisi ex terrore contractis & contagiosis.

COntagiosos plures dari morbos, nec solos Epidemios, sed & sporadicos tales existere, cum contagium utrisque interdum commune sit, ex Medicorum monumentis satis superque manifestum evadit. Horum classi inseri solent Catarrhi, febres malignæ & pestilentes, Ophthalmiæ, Phthises, Dysenteriæ, & alia corpori nostro exitium minitantia mala: talia de subjecto in subjectum migrare, ac in disposito corpore sub vaporum formâ, & in minima corpuscula resoluta seminaria morbifica deponere & queunt & solent. De Hæmoptysi ambigi posset, utrum & hæc consternatione quâdam contrahi atque contagiosa esse possit? Ast sequens Casus, ut opinor, omne excutiet dubium. Vir quidam Reverendus, consistentis ætatis, sputo sanguinis aliquoties jam laboraverat, donec tandem phthisis comitem sese adjungeret: cumque desiderio teneretur invisendi socerum, Virum de Orthodoxâ Ecclesiâ hujus loci optimè meritum, nec commodè pro-

dè propter infirmam valetudinem liceret: tandem tamen, ut voti & desiderii compos fieret, in viam se dans ad nos delatus est: vix per biduum substiterat, cum lecto detentus denuò Hæmoptysin pateretur, & tantâ quidem vehementiâ malo adfligente, ut unà cum purpureo liquore ipsam ejecturus animam videretur: attonita videns subitaneam hanc Adfinis mutationem accurrit Filia prænominati venerandi Theologi, octodecim annos nata, Virgo corporis morumque venustate commendatissima, ministrantisque vices obitura, cum solitaria esset in conclavi, caput hæmoptoici pro more sustinet: cessante sanguinis sputo, ægroque nonnihil refecto, adventantibus domesticis narrat, quæ cum Adfine acta fuerant; hi consternati omnem impendunt operam, ut convenientia remedia ægroto exhiberentur: sequenti verò nocte Virgo idem incurrit malum, roseum liquorem in satis magnâ copia ex pulmonibus exspuens: Parentes attoniti statim Medicum, Parentem scilicet meum desideratissimum b.m. pro instituendâ medelâ accersiri curant, qui posteà aptis medicinis cruentam rejectionem quidem cohibuit, prohibere tamen non valuit, quin phthisis tandem & tabes formosum hocce corpus consumerent, vix præterlapso semestri spatio. Ex Casu hoc apertè liquet, Virginem ex consternatione, & imaginatione Hæmoptysin contraxisse, quatenus effluvia contagiosa ex decumbentis Adfinis pulmonibus egressa sanum corpus infecerint, & pulmones ad dispositionem talem redegerint: phthisin verò tandem vitæ filum abrupisse, mirum non est, cum Hæmoptysin insequi soleat. Juxtà *Hipp. Aph. 15. sect. 7.*

SCHOLIUM.

CUm Virum hunc præter hæmoptysin etiam phthisis tenuerit, hujus autem natura in exulceratione pulmonum consistat, quæ cum aëre exspirato putridas suas atomos unà expellit, hæ in præsenti casu, majori impetu & copiâ, reseratis

nempe simul magis, in violenta sanguinis ejectione, læsorum pulmonum cellulis vel putredinis foco, extrusæ aërem vicinum inficere, atque à virgine propinquiore, dum caput ægroti sustinuit, copiosè inspirari, sicque pulmonibus ejus se insinuando, labem eis adfricare potuerunt; idque eò faciliùs, dum & sanguis terrore subitaneo, à visa in adfine gravissimâ cruoris copiosi effusione, in motu suo primò inhibitus, mox, naturâ se recolligente, majori impetu propulsus agitatusque fuit; & imaginatio vel recordatio horridæ excretionis sanguinem ad locum similem sive pulmones magis direxit. Cæterùm hæmoptysin contagiosam etiam non nunquam observâsse se refert Exc. noster *D. Wedelius* in *Dec. I. Ephem. harum Ann. VI. obs. 2.* nec non *Physiolog. med. sect. 3. cap. 19.*

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO XLVI.

D. GOTHOFREDI SAMUELIS POLISII,

De

Antipathiâ Opiatorum hæreditariâ.

ANtipathiarum limites valdè esse extensos, ex multitudine Exemplorum patescit; & quidem quod naturale fastidium atque odium certorum ciborum & potuum concernit, videmus toto die, quod non pauci carnibus, piscibusque planè abstineant; alii vinum, cerevisiam, caseum, butyrum, mel &c. aversentur; quidam poma, pyra, aliosque horæos fructus non attingant: præter ejusmodi alimentorum fastidium & antipathiam, etiam certorum Medicamentorum aliud in quibusdam exsurgit: notum est, Opiata ritè præparata & decenter adhibita multum magnumque usum in pellendis multis affectibus p. n. obtinere; quicquid etiam nonnulli contrà eundem ogganniant; inprimis in Catarrhis

tarrhis tenuibus atque serosis, Tussi item ab ejusmodi defluxione proveniente, in quibus ægritudinibus sine Opiatorum ope nulla cita, tuta ac jucunda sit curatio: Vid. *Opiologiam* Excellentiss. *D. Wedelii l. 2. sect. 2. c. 2. 3. p. m. 108. 109.* Quæ quamvis ita se habeant, reperiuntur nihilominus subjecta quædam, quæ Opiata perferre non possunt, antipathiâ jure quodam hæreditario introductâ: veritatem sequens Casus stabiliet. Anno præterlapso cum vocarer ad nobilem Virginem, Catarrho tenui acri & seroso detentam, tussique gravi afflictam, ut erecta in lecto sedere cogeretur, & Catarrhus suffocativus metueretur; expertis in ejusmodi affectibus remediis nil proficientibus, ad Opiata tandem deventum, & Pilulæ Catarrhales Opiatæ circa vesperam exhibitæ, quæ instantis noctis requiem adeò turbarunt, tantamque anxietatem, & angustias, vomitus item molestissimos excitarunt, ut nobilissima Virgo de se actum putârit: mane visitanti mihi referebat, quæ noctu acciderant, symptomata, quærens, utrum hesternæ Pilulæ Opiati quid in se continerent? affirmanti mihi regerebat, se ex Opio parata medicamenta ex naturali quodam odio & antipathiâ perferre non posse, sibique recenti adhuc hærere memoriâ, similia symptomata quondam Heidelbergæ sese usu præscripti opiati perpessam, causam rejiciens in hæreditariam dispositionem, à Parente suo Opiata similiter aversante in se translatam.

[Communic. Francofurto cis Viadrum D. D. Wedelio.]

OBSERVATIO XLVII.
D. JOH. THEODORI MOEREN,
De
Iride.

MOnuerunt me præcedentis anni observationes Nob. *D. Mentzelii*, ut si quid in simili materia observare daretur, illud quoque observationum numero con-

jungerem. Manè itaque hora 4. anni 1685. Julii prima ſt. n. in Ringaviæ Meditullio (ubi nunc praxin Medicam exerceo) ſubitò evigilans ſingularem albicantem aëris univerſi rubedinem per feneſtras adverti, unde relictis lecti latebris plagam verſus Sudweſt iridis pulcherrimæ terræ incumbentis partem intueor, cœlo exiſtente ibidem nubibus gravido & pluviam illic uberiorem excutiente; vera iris ejiciebat de ſe in Meridiem ſpuriam ſuam, ut fieri aſſolet, ubi verior præſertim iris fortiùs coruſcat.

Pede ſuo ſtabat iris in planitie ab altera parte Rheni, ubi retro iridem ſurgebant montes, qui illo diſtrictu à deſcendente iride amœniſſimè depingebantur. Jucundiſſimum hoc ſpectaculum & de cœlo quaſi nata pictura omnes Morphei reliquias meis ex oculis proſcripſit, coloresque quinque ſequentes in iride adverto. Primus meum Zenith verſus erat purpureus. Secundus erat ruber, & hi duo taliter uniebantur ut liberis oculis difficile erat determinare utriusque extremitates unitas. Tertius erat aureus & quartus flavus, qui duo etiam in ſui amplexu ægrè poterant diſtingui, ita ut ipſam unionem circumferentiarum dicerem mixtum colorem alium reſultantem, & ſic in iride ſeptem colores diſtinguerem. Quintus erat viridis perfectè à cæteris diſtinctus.

Jam occupabar in accuratiori colorum iridis perluſtratione, ecce ſubitò in Medium latus jam examinatæ iridis incidebat fruſtum alterius cujusdam iridis modo penè ſingulari, cujus ſplendor non omnimode aſſequebatur prioris iridis lucem, quam incidentiam hac rudi virgula lit. *a* effingo.

Cum inſolitam hanc mihi nunquam viſam connexionem perluſtro prior iris lit. *b* paulatim totaliter evaneſcebat, alterum verò incidens fruſtum ſic alto cœlo imperfectum pendebat, donec etiam poſt aliquam moram occultato nubibus ſole, quem ob adjacentium ædium cacumina videre non poteram, interiret.

Curio-

Curiositate sua regnum aëreum vel si mavis æthereum aut uno nomine cœleste non cedit tribus aliis vulgatis regnis, & sane, qui hisce sidereis & aëreis plagis altiori genio liberiùs indulgent, non uno nomine universam philosophiam sibi habebunt obstrictam, constanti enim historiarum, observationum & experimentorum perpetuitate poterit suo tempore ingeniis philosophicis ejusmodi lux exoriri, ut non ampliùs probabilia & inevidentia in rebus naturalibus sequi cogamur & posteri cogantur.

Doctissimus *Mentzelius observat. VI. Dec. 2. Anni III.* ponit Iridum colores alio ordine, quàm ego in hac iride observavi. *Loc. cit.* inquit: *primò supremam arcus cœlestis regionem tenet ruber color seu phœniceus, secundò sequitur luteus vel aureus, tertiò viridis, quartò cæruleus, quintò puniceus vel purpureus.*

Sequitur ergo, hanc à me visam Iridem esse vel singularem, vel non semper certò hos se colores invicem sequi, sed pro varietate Dispositionum aliter & aliter resultare. Vel enim pluviæ cadentis guttæ sunt majores aut minores vel disjunctæ aut conglobatæ, vel venti impulsu rectè vel obliquè feruntur, & pro similium diversitate dispositionum, diversimodis quoque coloribus oculos aspicientis incidunt, ut mihi certum videatur, si uno eodemque momento à duobus uno alterove milliari distantibus eadem (si possit) iris observetur, certè alia & alia erit colorum raritas vel densitas, alia transpositio, alius splendor.

Obiter liceat quærere, an illi colores in Iride procedant à Sole, & in illo resideant? negativa placet; ratio est, quia in Sole non sunt isti diversi colores, multo minùs in radiis; radii namque sunt continua propages effluviorum igneorum Solis. Sed sola est guttarum dispositio, ut jam supra innui, quæ si sub certa figura Soli & radiorum incidentiæ objiciantur,

ciantur, diversos colores in oculos nostros projiciunt, ut in vitro Trigono & alterius figuræ vitris, quæ autem sit ratio hujus & illius præcisè resultantis coloris, ut & determinatio figurarum pro hoc vel illo colore intimæ est optices demonstrare.

Physicè autem totum mysterium aliquatenus explicando iris aliter non fit, nisi, ut nunc capio, quod quævis guttula Solem repræsentet, & eum etiam perpetuo redderet, nisi & gutta guttam truderet, ventus variè frangeret, ipse lapsus contorqueret & continuò quoque Sol moveretur: ex hac ergo confusione oritur color in iride medius, qui vel est flavus vel aureus Soli æmulus, dico medius; nam cum Sol sit centrum iridis utpote circuli, linea circuli erit color medius. jam cum utrinque laterales circuli discedant tum à linea media circuli, tum à centro alios colores mutuant, vel à Sole minus directè incidente, vel ab ipso colore medio per refractiones & reflexiones projiciente.

In mea nunc observatione ubi frustum illud novæ iridis incidit in partem prioris sic mihi imaginor, quod pars illa nubis, quæ repræsentabat novæ iridis particulã, extra cæteras nubes extiterit, ut illa eminentia nubis de loco etiam jam moto Sole in eundem circulum iridicum, ut ita loquar, prolapsa sit: non poterat enim projici à priori iride, quod stante utraque cogitabam, nam antiquiori iride evanescente perseverabat frustulum illud superiùs satis longo adhuc tempore.

Circa octavam narrabam hanc observationem viro optimo & perdocto D. *Jo. Wendelino Cronberg* hospiti & loci Prætori, qui sæpius simile quid se observasse referebat, vocavitque germanica lingua similem Iridis particulam ein Windgal quasi receptaculum venti, indeque augurabatur fortiorem ventum brevi secuturum, nec augurium fefellit, horâ enim nona exortus impetuosior ventus cum pluviâ in partibus occidentalibus, quæ tempestuosa & fœda aura per duos adhuc insequentes dies perseverabat.

At quæ

Atquæ connexio ? Si conjecturari liceat nec Sol per se neciris, nec cum iride Titan Æolum ad iram provocarunt. Sed quomodo sunt signum futuræ tempestatis, cum tamen iris debeat esse signum pacis, & Sol amœnitatis indicium ? credo prognosticon una alteravè vice coincidisse, & sic frustra connexio eruitur. Si autem perpetua observatio tollat dubium, ego tamen manebo scepticus.

Non putem me hîc excedere Philosophiæ limites, si ad calculum revocem illud ex Sacra Scriptura, ubi consternatis post generalem impiissimi orbis inundationem mortalibus, in solatium data est iris pro signo reconciliationis Deum inter & homines, utrum nimirum ante diluvium fuerit iris ?

Negat *Helmontius* qui in *Meteoro anomalo* dat causam hanc. *Mortales alioqui jure conquesti fuissent ; jam enim sæpe ante vidimus itidem, & tamen Mundus Cataclysmate periit. Quam ergo nobis securitatem per Iridem polliceris assuetam, suspectum hoc nobis fœdus pudorem non tollit :* affirmant alii, eò quod semper fuerint in natura requisitæ ad iridem causæ per totum id tempus quo mundus steterat, & quæ ante diluvium fuerat solùm signum tempestatis futuræ, post diluvium mansit signum tempestatis & simul ex infallibili Dei verbo signũ fœderis, cum signum ab instituentis arbitrio dependeat & pro illius voluntate etiam diversa & contraria significet ; & his affirmantibus minùs arridet propensa in S. Scripturam credulitas *Helmontii*, quasi pro tuenda prioris asserti sui veritate ne nunc quidem haberet iris sui causam naturalem ; cum ex *Helmontii* suppositio contineatur falsitas causarum naturalium iridis, quas dant Philosophi. Ego in hac incertitudine ab utriusque litigantis parte abstrahens reservata secretiori responsione, hoc tamen monitum volui, ut videatur, utrum in Armenia & præsertim ejus montibus, ubi sine dubio Noê cum suis post redditam terræ siccitatem morabatur, occurrant causæ iridis naturales, si ut mihi videtur ob Climatis diversitatem vel montium altitudinem

non adsint omnes requisitæ causæ, statuendum erit iridem, quam in signum fœderis Deus dedit, fuisse planè singulare à prioribus & posterioribus Meteoron. Si dicatur, quod nos ergo posteri non ampliùs gauderemus illa certitudine quod mundus deinceps aquis non sit perieturus; respondeo plura esse in Sacro Codice, quæ posteris promissa sunt & tamen nunc non, ut olim, nobis exhibeantur. Et cui hæc responsio non satis facit, adeat & inhabitet altos Armeniæ montes, & ibidem forsan singulis annis videbit iridem fœderis promissi indicium. Cætera quæ *Helmontius* de iride tractat vel nulla sunt, vel probanda aut refutanda ex optica, ad quam remittimus eos, qui totam iridis Explicationem demonstrativè desiderent.

SCHOLIUM.

Liceat & mihi, cum pace Clar. Domini Autoris, mentem meam de Iride illa, Noaho in signum fœderis proposita, paucis subnectere. Et quidem ante diluvium jam comparuisse Iridem, talem nempe, qualem quotannis sæpius apud nos in aëre depingi notum est, mihi certissimum esse videtur; cùm enim Iris hæc à causa naturali, sive à nubis roridæ solaribus radiis oppositione oriatur, antediluviano verò tempore nubes pluviarum feraces per aërem oberrasse, atque ita etiam, Sole vel oriente, vel occidente, easdem in oppositа cœli plaga exstitisse, nec impossibile est, nec improbabile: qua sanè ratione, positis causis in actu non impeditis, effectum esse secutum, sive Iridem comparuisse, necesse est; cùm impeditas ante diluvium fuisse Iridis causas, nemo probare facilè queat; 2. hac ratione etiam in Armenia iridem comparere, non est incredibile: Si enim in summo montis Ararat cacumine iridis causas non dari, ponamus, quis tamen certò adfirmare queat, Noahum sacrificium illud, post egressum ex arca, in cacumine montis, non verò in valle aliqua ampliore, vel decliviore aliqua montis parte, in qua utique causæ istæ esse poterant, insti-

instituisse; imò 3. quamvis non præfractè negandum, incertum tamen mihi esse videtur, an Iris aliqua tum temporis, cùm eadem in fœderis dati confirmationem à Divina Majestate Noaho proponeretur, in aêre spectandam se præbuerit; siquidem ex verbis textus *Genes. cap. 9. §. 13.* illud haud adeò liquet, DEO non in præsenti, sed in futuro, hunc in modum loquente: *Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & terram* &c. 4. Posito, Iridem tum in aêre adfuisse, ita ut DEUS, quasi monstrando eam, dixerit: *hunc arcum meum pono in nubibus* &c. non video tamen, cur illa ipsa Iris haud exstiterit per causam naturalem; siquidem potuisse nihilominùs signum esse reconciliationis, vel historia Abrahami docere posset, cui DEUS *Genes. 15. §. 5.* immensam generis multiplicationem promittens, in signum copiam stellarum innumerabilem, corporum utique, nemine contradicente, naturalium proponit; quin & circumcisio, actus, quà talis, nihil supra naturam involvens, *ibid. cap. 17. §. 11.* signum fœderis DEUM inter & Abrahamum vocatur; & sic rectè signum ab instituentis arbitrio dependere dicitur; 5. Iridem, si quæ tum comparuerit, non fuisse singularem, aut in solis Armeniæ montibus comparentem, inde liquere puto, siquidem DEUS Iridem in signum fœderis non tantùm Noaho, sed omnibus hominibus, omnivé animæ viventi, non illis tantùm, qui altos Armeniæ montes inhabitant, dederat; & tale quidem signum, quod in nubibus cœlo obductis conspiciendum sit, & ita ubi per causas naturales arcus ille in nubibus comparuerit, tum DEUS fœderis recordari se velle, promiserat; verba textus *§. 14.* & *15.* hæc sunt: *cùm obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus in nubibus cœli, & recordabor fœderis mei* &c.

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO XLVIII.

D. JOH. THEODORI MOEREN,

De

Fulmine mirabili.

DEfatigavit non mediocriter etiam ingenia subtilissima non tam ipsius tonitru quam fulminis sæpè admiranda vis & velocitas. Multa & copiosa est antiquitas in recensendis fulminis operationibus fidem humanam exsuperantibus, & credo etiam infido plerumque calamo plures fulminis effectus annotasse authores. *Plinius* ut fuit in historiis referendis facilior, sic & huic docto & accurato sæculo incertior audit: non tamen ego ullas fulmini vires facilè negavero, si rectè concipiam motus ejus tam violentiam quàm velocitatem.

Per Dies aliquot summus æstus languente præ exæstuante calore naturâ provocaverat vesperi die 14. Junii ab occidente crassiores nubes, quæ circa medium noctis & in aquam & in ignem solvebantur, reboabat aêr perpetuò. Intonuere poli & crebris micabat ignibus æther; Tanto semper succedente fragore, ut in Ringaviæ Medio unà omnium Incolarum esset consternatio, & ego qui parùm aliàs meteorologicis terriculamentis moveor, penè à me ipso aberam: Interim subitò advenientium hominum lachrymæ sollicitabant me, ut comitarer ad quendam non remotè adeò distantem fulmine tactum, illicò sequor per fulmina nimbos & undas, ubi accedo, plurium hominum manus aderat opem latura domui, quam cœlesti igne correptam crediderant vicini; at ubi domui nulla ab igne noxa quaquaversum, in hypocausto suffultis brachiis circumducebant domûs filium è fulminis ictu adhuc debilem.

Peto

Peto facti speciem, ubi anheloso spiritu dictus filius circa mensam cui assederat libellum precatorium volvens ostendit & ex fortiori fulminis ictu, quem dorsum transiisse putaverat, sensisse, quod ab inferiori corporis parte utpote ventre & pedibus retrocesserit vita, atque sic se sine sensu, sine motu esse, nisi quod putarat immensum quantum pedes increvisse & intumuisse, durissimoque frigore inferius corpus correptum esse. Sederat in adstanti lecto filii jam penè quadragenarii mater, quæ nihilum læsa altè opem pro filio petiit, qui è sede prolapsus sui vix potens mortua quasi mole humum onerabat. Accurit famula, quæ cum matre ægerrimè filium poterant erigere. Servus interim vicinos convocabat, qui fortiori manu filium sublevantes ducunt & reducunt, ut ex isto motu rediret mediæ corporis parti spiritus vitalis. In hoc adhuc debilitati motu cum accessissem, suasi ut pauxillum nobilioris vini sumeret, quò corpus magis incalesceret, sic sibi redditus post aliquot etiam dies usus balneo plene restitutus est.

Desinente Tonitru, remotisque è nostri cœli horizonte inquietis nubibus auroram diemque adesse conspeximus, soleque orto plenius ludentis fulminis effectus per domum lustravimus. Domus illa quatuor angularibus Columnis quiescebat Diagonalibus trabibus mixtim connexa & firmata, unam harum columnarum advenienti tonitru obviam per medium confusè diffractam vidimus, insertumque trabem comminutum, sine ullo ignis indicio, & ubi columna murum radebat, fulmen murum transiit, ut ex ingenti comminutione & amplo hiatu advertimus: abhinc bono passu distabat in culina promptuarium, ubi fulmen ridiculo gyro hinc lignum raserat, inde compacturas etiam glutine firmatas diviserat, ollas quas liquida Materia implebat evertit, & rodentium tinearum pulverem è suis cavernulis doctè excussit; uno verbo, confudit omnia.

Ab altera tecti parte tegulas integro ordine removit de-

scendentesque trabes sine lege conscidit & tumultuario gressu subintraverat secretiorem domûs locum, quo quæque obsoleta & vetusta conjecta erant, summa imis miscuit.

Admirabundi item sedentis in Tonitru filii locum contemplabamur, & ecce! subtilibus hiatibus & rimulis hiscebat paries tum supra quam infra scamnum, unde facile fulminis vicinitatem filii dorso agnoscentes gratulabamur de evasionis fortuna.

Huic Historiæ paucula liceat addere formata illa quæstione. *An detur fulmen frigidum?* Ansam huic quæstioni dederunt cæteri homines, qui unà mecum fulminis lusum observabant. Qui cum ne ullum ignis aut combustionis indicium nec odore nec visu dignoscerent, facili conclusione descendebant in eam sententiam, frigidum fuisse fulmen, quod sua lingua exprimebant, Es ist ein kalter Schlag. Aliàs nempè fulmine tactæ ædes, ut jam pluries vidi sui esse cineribus commendant.

Ego ut quæstionis negativam defendam, pro ratione affero domum illam non vero fulmine tactam fuisse, sed fortissimo & conglobato aëre afflatam, cujus vis venti turbine juncta & à fracti nubis blas propulsa in domum conspiravit, ubi variis & cavernulis & porulis se inseruit, inde tamen exitum necessariò quærens vel disrupit fregitque omnia, vel elevavit separavitque modo illo, quo facilius impetuosior ille aër suam sibi libertatem vendicaret, aliàs sane subtiliores igneæ fulminis particulæ isthoc velocissimo motu physica necessitate in aridis lignis accommodatissimum pabulum invenissent. De cætero cur inferior solùm filii pars corporis exanimata sit, ex sequenti observatione clariùs innotescet.

OBSER-

OBSERVATIO XLIX.

D. JOH. THEODORI MOEREN,

De

Tonitru Herniam causante.

HOrrisono cœli murmure & repentino fragore concûti ipsa intestina totumque corpus quasi enervari non rarò observavi in timidiori sexu fœmineo, at in pleno die in masculino sexu ubi plures homines adsunt Herniam à tonitru causari mihi inauditum.

Jam penè annus est quo adhuc Confluentiæ familiarissimè utebar Excellentissimo *Fürstio* nunc S. R. J. Acad. Nat. Curios. dignissimo Æolo. Ubi invitabamur ambo â præsenti tunc temporis Confluentiæ Herniotomo, ut sectioni spectatores essemus; felici operationi interfuimus. Ubi & Excellentissimus *Æolus* testiculum exsectum & denudatum dextrè divisit, rugasque quibus tanquam cellulis semen vel elaboraretur vel detineretur ostendit, nullus tamen humor huic spermaticæ officinæ etiam digitis compressæ inerat, sed jejunis & crassiusculis plicis hiabat; in nupero tamen Gallinaceo, cujus ego testiculos divisi tam liquido & albo humore turgebant, ut minima sectione copiosius efflueret liquor ad flacciditatem usq;, quasi ipsi testiculi in putrilaginem abiissent; at de his alibi. Restituto nunc nostro secto, quæsivi Herniæ illius Originem & sequentia percepi.

Juvenis erat viginti & unius annorum, patria vix hora distat Dusseldorpio Seren. Principis Neoburgici Sede, ubi ante binos annos molendinum inhabitaverat quod ex certi generis opere, quo Pannus adhuc rudior majorē nanciscitur in firmitudine perfectionem, vocabat eine Walckmühl / in eo gravi se sæpè panni mole pressum fuisse referebat, usque dum certo æ-

statis

statis tempore graviùs solitô pondus humeris impositum esset, atq; ex ea mole quendam circa inguina dolorem sensisset.

Post aliquot inde Dies ex æstu cœli nimio tonitru pluviasque jam procul minitante domum veniens circa prandium, cæteros homines mensæ invenit assidere, quibus se jungens avidè cibum hiante stomacho excepit. Jam acriùs instabat ventus, nimbi, fulgura, tonitrua, sed commensales ex hoc nil moti, mensam adhuc pleno ore circumstant & subitò fortius roboante tonitru insolitoque fragore descendente, se procubuisse in terram, scroti pubisq; dolorem altè incusando testabatur. Cæteris nihil nisi isthoc terrore concussis, elevatus & chirurgo commissus ex tonitru eum in Herniam incidisse constabat, cum quid ex corpore in scrotum prolapsum esse accuratissimè senserit, & exinde per binos sequentes annos perpetuum sibi auræ mutandique aêris Calendarium fuisse hanc Herniam.

Vix historiam narrando absolvit & eum sæpius acerrimè veritatis admonui, ne quid referret quod veritati dissonum esset, ubi constanti asseveratione hanc fidem apud me promeruit, qualem patientes seu ægri suos dolores enarrantes promerentur.

OBSERVATIO L.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,

De

Cicuta sine noxa comesta.

Festo Pentecostes currentis anni 1685. cujusdam Domini coqua olus paraverat, & loco Petroselini veri Petroselinum dictum caninum (*Helvetius*, autor *aurei Vituli* accenset herbis saturninis, de cujus signatura vel physiognomia multum dicendum, si esset hujus loci,) in sat magna quantitate receperat; de hoc olere comederunt omnes familiæ personæ, sed citra ullam (Dei gratiâ) noxam; cùm tamen

men ejus usu multos legamus esse dementatos & furore extinctos. Congessit istius tristis evētûs aliquot exempla *Thom. Burnetus* in suo *Thesauro Medicinæ practicæ*, sub titulo de Cicuta. Cùm sollicitè inquireretur, ex quotnam speciebus hoc olus constitisset, responsum est, duntaxat tribus: (1.) Cherefolio, (2.) Beta alba, (3.) pseudopetroselino: sicque proculdubio Cherefolium, cujus maxima pars fuit pessimi istius veneni (teste *Tabernæmontano*) antidotus. Confer. *observat. 43.* Nobil. *D. D. Cornelii Stalpalt. Van der Wiel, pag. 139.* usque ad *pag. 150*,

SCHOLIUM.

CHærefolium sale suo volatili aromatico, quo abundare illud, præter odorem, sapor evincit, & de quo *Æmilius Macer* cecinit:

Est Chærefolio vis acris & ignea valde,

sulphur Cicutæ narcoticum & dementans emendasse, fortè dicere licebit. Cæterùm sine noxa alias etiam ob causas quandoque Cicutam stomacho ingeri constat; quo de plura congessi in *Scholio ad observ. 42. D. D. Joh. Hellwigii*, hîc itaque non repetenda.

(L. Schröck, L. F.)

OBSERVATIO LI.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,

De

Antipathia cum Mentha.

PRosocrus mea Menthæ odorem, nec quidem herbæ ejus præsentiam sine animi deliquio ferre non potuit.

OBSERVATIO LII.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,

De

Erysipelate faciei exulcerato.

PRæcedentis Anni Ephemerides evolvens incidi in oppidò raram *Observationem Num. X. pag. 48. & 49.* quam Excellentissimus *D. D. Georgius Francus*, Collega honoratissimus cum Amplissimo nostro Collegio communicavit, doctissimoque scholio eruditissimus *Luc. Schröckius* illustravit, cujus occasione hanc communico observationem. Socer meus b. m. Petrus Johannes de Calis, Senator Urbis Fridrichstadii, dum viveret, integerrimus, hoc cum malo sæpius conflictatus est, & quidem levi occasione in ejusmodi Erysipelas faciem exulcerans incidebat, imò si duntaxat carne anserinâ vesceretur, illico corpus primò rigore concuti, & pandiculatione convelli incipiebat; hæ enim corporis passiones infallibilia erant signa imminentis istius Erysipelatis; paulò enim post, integra facies monstrosè intumescebat, hæcque intumescentia 9. dierũ spatio accrescebat, totidemq; diebus detumescebat, & ubi ad statũ pervenerat, varia ulcera magnæ molis in facie & capite oriebantur, quæ tandem in unum tumorem aspectu horrendum confluebant, qui successu temporis sponte aperiebatur, & pus indè promanabat flavum, viscidum, tantâque acrimoniâ præditum, ut partes, quas attingeret, non secus ac aqua chrysulca urendo exulceraret denuo. Corpus, antequam tumor rumperetur, febri causo non absimili urebatur. Cura istius affectus ipsi erat consueta, alvum semper habere lubricam, sæpius sudare, & confortantibus uti. Exulcerationibus nihil præter lintea pura admovebantur. Diæta consistebat plurimùm: ut aër semper esset calidus; omne enim frigus noxium; totus

eo tem-

eo tempore erat Stoicus, quoniam levis ira mali recidivam causari poterat, quieti prorsus deditus. Ego aliquando curæ ab ipso adhibitus, lenia purgantia, quæ alvum apertam servarent, sæpiusque clysmata pro re nata præscripsi; ad sudorem eliciendum dedi Rob sambuci cum antimonio diaphoretico, ex aqua sambuci; illa enim medicamenta, quæ ex sambuco parantur, ipsi affectui apprimè utilia sunt. Potus curationis tempore erat serum lactis. Topica, præter siccos sambuci & chamomillæ flores, nulla admovi. Nam ante crustæ eruptionem, quo tempore omninò ulcus exsiccari incipit, pinguia & oleosa Soceri affectus non ferebat. In Belgio vocatur hic affectus BelRoose, curam ejus more suo, i. e. eruditè descripsit Excellent. *Blancardus* in sua *chirurgia cap. III. lib. 3. pag. 170. ad p. 176.* Ego in hoc affectu, dicto BelRoose (salvo aliorum judicio) nullum locum concedo topicis, nisi siccis; scio enim istorum usu homines fuisse occisos; horum siquidem applicatio venenum vel malignitatem, qua non caret, è circumferentia in centrum viscerum intrinsecum, non sine vitæ discrimine repellit; omni autem conatu studendum, ut virus hoc in externis partibus remaneat, & ut hoc obtineamus, sudorifera crebrò propinanda sunt, & talia remedia, quæ æstum vel sanguinis orgasmum sedare, & particulas volatiles præcipitare queunt. Acidum in hoc affectu prædominari volunt moderni Medici, sed & nec Veteres à veritate ablúdunt, quando bilem accusant; videsis *Raymundi Fortis Tom. 2. consult. & respons. medicinal. cent. 4. consult. 86. pag. 597. & 598. It. cent. 1. Tom. 1. consult. 95. pag. 117.* ubi ratione curæ nobiscum consentit, & repellentia improbat usque ad aliquot dies. Pauca hæc ex ipso hîc annotare placet: 1. Affectus equidem non spernendus, nam ex levi aliquo errore, aut externa occasione lethalis evadere posset, si ab extra ad intra retrocedat humor, unde phrenitides nonnunquam succedunt, quandoque etiam anginæ, quandoque pariter suppurant. 2. Ab oleosis verò & pingui-

bus omnino abstinendum. 3. Quibus addendum, quòd nihil pernicioſiùs esse possit, quàm faciem aëri frigido aut ventis exponere &c. Scio & meum Socerum, contra hanc ultimam regulam si peccaret, recidivam esse passum. Et duo prælaudati Collegæ, veneno morbi penitus devicto, ultimò cùm ægrorum conditio in portu navigaret, nec ampliùs periculum ad intra receſsûs esset, ad balsamum Locatelli, & unguentum saturninum & sparadrappum venerunt. Quorum methodo & ego subscribo, eamque ambabus amplector ulnis.

OBSERVATIO LIII.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,

De

Scopeliſmis Cymbricis.

Die 16. Junii Anni 1684. quidam Generoſiſſimus Dominus me, ut de valetudine ſua conſervanda mecum conſuleret, accerſivit: inter prandendum mentio fiebat cujusdam hominis, (quem Herculem furentem apud *Senecam* Tragicum merito diceres,) qui cuidam Nobili promiſerat, ſe velle omnes ſaxorum acervos ex ejus agris, & quidem ſuis ſumptibus removere, ſi ei theſauros ſub eis defoſſos concederet. Hi enim acervi in hac noſtra Holſatia ſunt frequentes, ubi ingentis molis ſaxa ſibi invicem impoſita incumbunt, & creduntur esse ſepulchra vel monumenta Gigantum, ſub quibus urnæ cinerum reconditæ. Et nemus est inter Kiliam & Ecklerfordam, dictum Schnelmarckt, in quo tales ſcopeliſmi ſepulchrales apparent, ex quorum uno aliquando theſaurum fuiſſe effoſſum fide digni homines commemorant. Horum effoſſioni etiam hic vultur inhiat; optandum autem esset, primò evolveret tragica talium theſauros effodientium exempla, quæ paſſim apud autores leguntur; ſufficiat

ciat unum inspexisse, *Bohislaum Balbinum* in sua *histor. miscell. regni Bohemiæ.* Occasione hujus discursûs Generosiss. Dominus hanc referebat historiam: contigisse aliquando suorum Parentum ætate, quasdam feminas curiositate intempestivâ impulsas, viris in convivio vino intentis, convocâsse aliquot glebæ asscriptos viros, ut talem scopelismum effoderent, quid accidit? In effosso Gigantis cubili reperiunt ollam cineribus plenam, & veterem quendam cultrum, novemque cuneos fulminares, elegantes & quasi politos; peracto labore in convivium revertuntur; quæritur, quid interea temporis feminarum chorus molitus esset? re quasi benè gestâ, facinus vel curiositatem pœnitentiâ dignam recensent; succenset & indignatur convivii caput vel hospes, malum indè futurum prædicit: eventus præsagium probavit: Mors etenim atra, quot fuerant fulminares lapides, ex illustri familia unà cum hospite è vivorum societate unius anni spatio proscripsit. Hinc discimus, dormitoria mortuorum, utut paganorum, non esse turbanda. Credo, quòd in paganismo nobiles horum Ducatuum sub ejusmodi scopelismis suorum cinerum urnas recondere consueverint. Malè dicunt Gigantum sepulchra, dubium enim, an unquam in his oris Maris Balthici Gigantes exstiterint. Posset hîc quæri: 1. an licitum sit, thesauros inquirere, & inventos effodere? 2. ad quos pertineant effossi thesauri? 3. an inventor sibi ea vendicare posset? 4. an bonâ conscientiâ thesauros in terra abscondere liceat? 5. an dentur cunei fulminares? 6. an Gigantes in Cymbria exstiterint? 7. an Gigantes sint monstra? 8. quare tam sanctè observare dormitoria mortuorum præcipiat Jus gentium? 9. occasione eâ quærerem: quonam ergo jure cultro sæviamus in mortuos, cùm ne quidem turbare liceat eorum vasa, quibus inclusi. Et hoc etiam obtinet apud barbaros populos, dormitoria sua hac lege muniant, ne iis inferatur injuria. Dum supra dixi, credere me, quòd in paganismo nobiles sub his scopelismis urnas re-

condiderint, confirmari id potest, cùm Romani sepulchra hæreditaria & familiaria habuerint in agris; habuerunt etiam Judæi, *Genes. 23. vers. 9. 2. Paralip. 26. vers. ult. Matth. 27. vers. 7.* adde *Ramirez pentecontarch. c. 17.* Scopelismi mentionem facio, sed non eo sensu, quo apud JCtos sumitur, iis scilicet Arabiæ crimen, & nihil est aliud, quàm lapidum positio, cùm inimicus in prædio inimici lapides ponit, indicio futuros, eum, qui agrum istum coluerit, malo letho periturũ, insidiis eorum, qui lapides posuerint. Saraceni Hispaniæ regno expulsi complures tales scopelismos erexisse dicuntur, qui exitio fuerunt, & mortem præsentem in agros istos intrantibus, & avibus iis insidentibus attulerunt. *Pineda comment. in Jobum* trahit huc locum *cap. 5. vers. 23.* cum lapidibus agri erit fœdus tuum; sed quàm benè, vide Exc. *Schmidium* nostrum *in hunc loc. comment. p. 217.* Hac mea appellatione alludo ad istos Arabum scopelismos. De vindicatione thesauri, an sit inventoris, consuli possunt JCti. Thesaurus, ait *Wissenbach disp. X. §. 32. p. 131.* quem quis in loco suo invenit, cedit inventori. *§. Thes. 39. inst. de rer. decis. l. un. c. de thes. lib. 10. l. nunquam 31. §. 1. D. de A. R. D.*

SCHOLIUM.

VOluntati Nob. D. Autoris, additamentum aliquod hîc à me deposcentis gratificaturus, missis reliquis quæsitis, de Cuneis tantùm fulminaribus, Gigantibus ad Monstrorum classem referendis, nec non Anatomia demortuorum, pauca subjungere mihi liceat. Et fulminares quidem lapides, quorum, præter *Ans. Boëtium*, aliosque, *Olaus Wormius* plures describit in *Mus. lib. 1. sect. 2. cap. 12.* quod concernit, quamvis similes concrescere in aëre posse, tum aliorum lapidum ex eo in terram delapsus evincere videtur, tum ipsa Venus aurea, nostro *D. Christ. Adolph. Balduino* sic nuncupata, comprobat, quam idem singulari libello, in *Append. Decad. I. Ephem. Curios. Ann. VIII.* legendo, recensuit, generationemque similium ingenio-

ingeniosè monstravit ; vereor tamen, ne idem subire fatum urplurimum teneantur, cui in *præcedente Ephemeridum Anno* alterum illud aëreum vulgi ostentum, sive Scutellæ ex Iride solari deciduæ fuerunt expositæ ; & revera suspectas atque fictitias esse de iisdem lapidibus relationes curiosè ostendit Nob. noster *D. Joh. Daniel Major tract. Gen. err. cap. 29.* Porrò Gigantes à quibusdam monstrorum ordini adjungi scio, ab aliis verò eodem eximi, & utrumque equidem certo respectu admitti potest, prout monstri nomen laxiori vel strictiori sensu accipere quis velit ; sic monstrum si corpus vivens à consueta & naturali membrorum externorum conformatione, in ipso formationis opere, multùm degenerans : si corpus vivum insolitâ specie præditum, rarò comparens, & eapropter horrorem videntibus incutiens, dicamus : ibi non erunt dicendi monstra, hîc autem vix eorum numero eximendi ; prout vicissim inter monstra non erunt referendi, si *Aristotelem* consulamus, *lib. 4. de generat. animal. cap. 3.* monstrum esse id, enunciantem, quod non est simile suis parentibus; quod nempe *cap. 4.* ad ipsas solùm partes vel deficientes vel abundantes restringit, *deesse aut superesse quidquam, monstrosum esse*, enuncians. Denique quo jure cadavera exenterare pro conditura quondam Ægyptiis licuit, (qua ratione nec illius DEO dilectissimi Patriarchæ, Jacobi balsamationem ab Ægyptiis, jussu ipsius Josephi filii, modo consueto, non sine evisceratione, institutam, meruisse divinam iram aut inhibitionem, ex *Genes. cap. 50.* colligimus,) eodem, si non majori, in proximi nempe amorem & utilitatem cedentem, anatomen physico-medicam celebrari, dicemus ; neque ulla lex, contrarium quæ suadeat, nobis lata est. Ut itaque non tantùm licita sit, sed etiàm utilis & necessaria hæc anatome ; id quod in *Ventilabro medico-theolog. Mich. Bondevvyn part. 1. quæst. 37.* prolixiùs demonstrat; eamq; nec impiam, crudelem, inutilem, fœdam aut indecoram eleganter probat *D. Guern. Rolfincius diss. anat. lib. 1. c. 2.* cujus insuper

ſuper uſum in Theologia, Jurisprudentia, Medicina & Philoſophia *cap. 5. 6. & 7.* eleganter exhibit. Sepulchra tamen ea propter reſerare, ubi ſcilicet non tam in ſepulti corporis morbum, vel mortis genus, quo interiit, ob graviores cauſas, & in ſalutem proximi, vel pœnam facinoroſi, inquiritur, quàm ſolius exercitii anatomici causâ, ſi quis defectum hunc faciliùs alio modo reſarciendum conſideret, haud omnino excuſari poſſe videtur; violari enim hac ratione ſepulchri jura, dicere licet; quibus de conferri meretur, præter noſtrum Exc. *D. Garmannum lib. 1. de miracul. mortuor. tit. 3. §. 34. Henricus Salmuth not. in Panciroll. lib. 1. tit. 62.* Ut periculum, quod ſæpè apertionem illam inſequitur, taceam, cujus exempla apud *Dominic. Panarolum pent. 1. obſ. 18.* & *Thom. Bartholinum cent. 4. obſ. 32.* nec non *diſſert. 9. de medic. Danor. domeſt.* exſtant. Cæterùm de Scopeliſmis his Cymbricis videri etiam poſſunt, quæ habet laudatus *Bartholinus* in *cent. 4. hiſt. anat. 32.*

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO LIV.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,

De

Memoriæ imbecillis cura.

QUædam femina puerpera A. 1685. in tam ſtupidam ſimplicitatem & memoriæ imbecillitatem incidit, ut nec differentiam ſexûs dignoſceret, ſed promiſcuè viros feminas, & has viros appellaret, propriam ſuam matrem non agnoſcebat, omnium oblita. Tempore puerperii elapſo, ad eam curandam meum implorarunt auxilium, annui petito, & ſequentibus, divinâ gratiâ, reſtituta eſt. Primò purgai 20. Mart. hac potiunculâ: Recip. Conf. Hamech. 3v. Electuar. Florenz. 3j. Aq. lil. convall. ʒiij. cinnam. 3j. M. Sex

Sex indè habuit sedes. Capiti applicuit hanc cucupham. Recip. Herb. rorismar. lavendul. betonic. salviæ an. Mß. Flor. lil. convall. rosar. tunic. an. Mj. Ligni sassafr. 3ij. caryophyllor. cinnam. an. ℈j. croci ℈ß. macis ℈iß. Schœnanth. ℈j. succini ℈ij. styr. calam. ℈ijß. M. F. Species, quæ irrorentur ol. rorismar. ℈ß. balsam. apoplect. gr. v. Recip. Axung. castor. 3j. Ol. piper. ℈j. majoran. dest. rorismar. lavend. an. ℈ß. caryophyllor. gt. xv. N. M. express. 3jß. macis express. ℈iiiß. M. F. l. a. Balsamum, eo inunxit locum memoriæ, & sic benè confortata fuit. Moschum, Zibethum & Ambram in hoc sexu adhibere non licuit.

OBSERVATIO LV.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,

De

Hæmorrhagia per pulverem sympatheticum curata.

STudiosus quidam hæmorrhagiæ narium quam maximè obnoxius, aliquando ad me invisens, cùm inter alia sermo incidisset de pulvere sympathetico, huncq; illi ostenderem, aliquid ejus quasi furtim in peram immittit, illudque incidit in peram multis foraminibus perforatam, in qua odorifera solitus asservare, postea pixidem fortiori aspiratu olfaciens, incautè pollinem istius pulveris naribus haurit, & ab eo tempore hæmorrhagia desiit, ac si quid sanguinis è naribus promanat, quasi coagulatus est; quod suum honestum furtum postea Studiosus ipse revelavit.

[Kiliâ ad D.D. Volckamerum 1685. 28. Aug. missa.]

OBSERVATIO LVI.

D. HERMANNI NICOLAI GRIMM,

De

Rore Indicô.

CUm in Batavia Ind. degerem, occasionem habui rorem explorandi, unde summo manè ante Solis exortum, eundem colligendum curavi; & cùm aliquando pueri eum ad me detulissent, magnâ cum admiratione sals-acidiusculo atque nonnihil vitriolato sapore præditum deprehendi. Filtratus & leni B. M. calore evaporatus, ponderosum flavoque colore tinctum liquorem dedit, admodum salsum & vitriolatum; quo cum varias solutiones, non sine successu, tentavi, aurum scilicet cum eo in calore extrahendo; cui cùm ejusdem liquoris parum addidissem, pulvisculus subluteus præcipitabatur, auro tamen parum admodum de pondere suo amittente. Luna aliquantùm faciliùs cum eodem solvebatur; Venus itidem, quæ in evaporatione caudam pavonis eleganter præsentabat; Mars in dulce admodum vitriolum abibat; Mercurium etiam, Jovem, & Saturnum in liquorem album cum eo redigebam, qui destillando spiritum instar aceti destillati, sed multò fortiorem suppeditabat; in collum retortæ candido crystallino sale, instar Mercurii sublimati, se sublimante, atque in fundo sale, marini æmulo, remanente. Quòd verò ros hoc præstet, Sol in causa est, qui intenso suo calore aquam marinam attrahit, & noctu eundem cum sale terræ ac aeris unitam instar roris iterum demittit.

OBSER-

OBSERVATIO LVII.
D. HERMANNI NICOLAI GRIMM,
De
Capra silvestri Africana.

SIngularis hæc est Capræ silvestris species, quam in Africa ad Caput bonæ Spei, in Castello vidi; colore est obscurè cinereo, in medio capite fasciculum pilosum erectum gerens; in utroque latere, nasum inter & oculos, duas cavitates exhibet, quæ pinguem vel oleosum flavum liquorem continent, qui in nigram materiam coagulatur, odoreque inter Castoreum & Moschum medio pollet; quâ oblatâ, nova mox iterum effluit, iterumque ab aëre coagulatur; cavitates hæ nullam cum oculis habent communionem, sed, quod probè notavi, separatæ ab eis existunt, ut ita à Lachrymis cervi aliorumvé animalium omninò differat. Certum itaque est, materiam hanc à dictis cervinis Lachrymis virtute & naturâ differre, dubioque procul singularem suam præclaram virtutem obtinet; optassem, ut quantitatem ejus aliquam colligere licuisset, sed, cùm iter in patriam instituere cogerer, occasio me deficiebat.

Legi merentur, quæ nobilissimus *Dn. Joh. Jacob. Harderus, Prof. Publ. Basil. in primo hujus Decuriæ anno*, ad umbilicum appendicis, de Rupi-capris succinctè disseruit.

(*Helianthus.*)

Fig. XIII.

OBSERVATIO LVIII.

D. HERMANNI NICOLAI GRIMM,

De

Mercurii præstantia medica.

EQuitis cujusdam uxor à multis derelicta Medicis, guttur valdè exulceratum habens; uvulâ in tantum consumtâ, ut uno tantùm latere dependeret, & vox ferè ablata esset; nasus non tantùm inflammatus erat, sed quoque cùm premeretur, ossa invicem collidebantur. Rogatus itaque, curam ejus adgressus sum, & in cubiculo calido locatam ægram singulis septimanis semel seqq. Pilulis purgavi: ℞. Extr. panchymag. Croll. ʒß. cochiar. ℈j. Mercur. dulc. gr. xv. Misc. F. Pilulæ. Gargarismum hunc continuò adhibuit: ℞. herb. agrimon. betonic. plantag. an. Mj. solani, semperviv. an. Mß. rad. aristoloch. ʒß. coq. in s. q. aq. simpl. In colat. ʒxxiiij. solve mell. rosar. chelidon. diamoron an. ʒj. Alumin. crud. ʒß. M. F. Gargarism. Pro exulceratione detergenda cùm diutiùs fuisset usa hâc Mixturâ: ℞. Ung. Ægyptiac. ʒij. mell. rosat. chelidon. diamoron an. ʒß. sacch. saturn. ʒß. Misc. dent. in fict. Sequentem aliam ter quatervé in die usurpavit: ℞. Aqua calc. viv. ʒiiij. succ. solani chelidon. an. ʒj. Mercur. sublim. ℈j. Misc. Decoctum hoc pro sudore eliciendo inserviit: ℞. Lign. guajc. ʒiiij. sassafr. ʒj. rad. lapath. maj. ʒß. asari ʒiij. passul. minor. mund. ʒij. antimon. crudi in petia ligati, ʒß. aq. font. lib. xvj. Macerentur per 24. horas in loco tepido, dein bulliant ad tertiæ partis consumtionem, vase probè cooperto, sub finem addendo fol. sennæ ʒj. cinamom. ʒj. factis iterum aliquot ebullitionibus, refrigeratum exprimatur & coletur; tum ℞. hujus Decocti ʒij. Tinct. Antimon. ʒß, Antim. diaphoret. ℈j. M. f. Sudoriferum. Pro potu ordinario Decoctum ex remanentia primi fuit paratum. Præparato sic corpore, curam ulteriùs instituit cum Mercurio præci-

præcipitato rubro, qui cum spir. nitr. concentrato paratur, à quo dein sæpius Spir. vini fuit abstractus; primò tria ejus grana dedi, dosin dein usque ad lenem salivationem augens, & postea iterum dosin diminuens, quo modo per 14. dies continuavi; hocce durante tempore, ulcera planè fuerunt consolidata, uvula iterum firmior reddita, vox restituta, ossicula nasi conglutinata, ipsáque sic plenariè restituta.

[1685. 12. Sept. ex Niuköping ad D.D.Volckamerum.]

OBSERVATIO LIX.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,

De

Fulminis effectu miro.

DEttler Stoltenberg, Chirurgus in Pretz, quem, præter alia, artis peritia & gravis annorum ætas recommendant, mihi nuper hanc mirabilem & memorabilem historiam de quodam rustico in pago Wulffsdorff habitante narravit: Hic per tonitrua & fulmina, pessimo exemplo, jurare fuit solitus. Tandem vindex DEI manus hoc pacto ipsum feriit, dum subitò tempestas suborta est, & hic fulmine ictus, quod exteriorem ejus tunicam exiguo quodam foramine in sinistra parte pectoris, è regione sinistræ papillæ, perforavit, reliquo amictu, quo corpus circumvolutum, prorsus illæso, & totum hominem à vertice ad calcem cute exuit, vereque excoriavit, ut ne atomon ejus apparuerit. Prælaudatus Chirurgus ipsum felicissimè, integrumque hominem emplastris involvendo, curavit, restituitque.

[Kiliâ 1685. 17. Sept. ad D.D.Volckamerum.]

OBSERVATIO LX.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,
De
Canitie à metu,

QUidam Juvenis nobilis annorum 24. ex antiquissimo stemmate de Meinesdorff (quod unà cum ipso annihilatum est,) in militia contra Barbaros captus, carcereque incluſus, ex metu imminentis mortis, quam Barbari minati fuerant, unius noctis pervigilio canus factus est, tandem tamen periculo liberatus. Ex relatione Generosissimæ cujusdam Matronæ de Wonsfleet, quæ stirps cum Brockdorffiano stemmate simul uno eodemque die cœpit. Confer: *Decad. hujus Annus I. observ. 69.*

[Kiliâ ad D. D. Volckamerum A. 1685. 28. Sept.]

OBSERVATIO LXI.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,
De
Dolorifica ventriculi & diaphragmatis convulsione.

ANni 1683. quendam Studiosum Theologiæ & Ministerii Candidatum, mirabili morbo laborantem curavi. Is sæpius in die recurrente laborabat dolorificâ ventriculi & diaphragmatis convulsione, tanta cum respirandi difficultate, ut suffocari videretur. Multa à quodam Medico fuerunt adhibita, purgantia, sudorifera, & venæsectio, sed omnia incassum. Medicus prior arbitrabatur, vivum quoddam animal ventrem ejus obsedisse, & in eo natum, nam adeo in altum venter attollebatur, & pectus sese movere visum,

visum, quasi quoddam animal intrinsecus pectus & ventrem commoveret. Ego tandem consultus, sed clanculùm, ne alterum Medicum offenderent, jussi, sæpius cochlear olei amygdalorum sumeret; & interdum biberet emulsionem ex amygdalis dulcibus cum quatuor seminibus frigidis; sicque tridui spatio convaluit, ut paulò post concionem è suggestu ad populum peroraret: causam hujus anomali motûs convulsivi ventriculi & diaphragmatis conjeci in pulverem emeticum, quem frater ejus, pharmacopœus Lubecensis, ipsi dederat, quòd forsan una aut altera ejus particula plicis ventriculi inhæreret, & hunc motum convulsivum faceret. Posse & viros affectione hystericæ simillimâ affici, probat *Blancardus centur. 1. obs. 70. pag. 64.* & quendam sartorem Amstelodamensem restituit hac potione: Recip. Aq. pulegii hystericæ an. ℥j. olei succini gt. iij. ocul. 69. ℥j. spiritus sal. armoniac. ℈j. M. F. Mixtura. Et præter hunc adhuc duos vidit simili morbo correptos. Forsan & similis nervorum passio sese junxit affectui in Studioso nostro.

[Kiliâ 1685. 30. Sept. ad D. D. Volckamerum.]

OBSERVATIO LXII.

D. CHRISTIANI MENTZELII,

De

Tussi suffocativa.

CUm repentinè præcluditur animanti aura vitalis, morsq; indè subsequitur, sive id fiat stertore, tussi, aut aliis symptomatibus, quæ respirationem concernunt, vulgus Medicorum catarrhum suffocativum culpat: verùm cùm talis vitæ terminus non semper ab impetu humorum ex capite in fauces, pectus, pulmonesq; subitò ruentium proveniat, quod vulgò catarrhũ vocamus, manifestè mihi innotuit ex observatione sequente, quam ideò Ephemeridibus nostris

stris dignam inferi censui, ut porrò distinctio quædam catarrho suffocativo adhibeatur, nisi forsan id priùs à nonnullis observatum & consignatum fuerit, quod jam refero. Anno 1669. die 26. Martii puellula duorum cum dimidio annorum, proximè ædes meas altera filiola tubicinis Electoralis N. Enter (præsente matre, sedente, & nente) vegeta & sana cum sorore sua natu paululùm majore ludens in hypocausto, improvisò tussi corripitur adeò validâ, ut crebro & uno spiritu eliso, nullo verò per respirationem redeunte, misella nunc in matris gremium irruens, nunc sub mensam præ anxietate se præcipitans, sanguine in vultum suffuso (licet mater succurrens, ut mos est, tergum crebrò percuteret) moritur statim sub mensa. Fit à matre ejulatus, accurrit ad me, enarrat plorans casum, obsecrat præsentiam, auxilium. Actutùm mulierem comitans invenio puellam sub mensâ jacentem, vultu brunno strangulatæ simili, planè mortuam. Quô visô matrem consolatus, quòd catarrhus suffocativus puellam ita sustulerit, abeo. Intereà casum hunc abiens variis dubiis mente discutio, utrùm talis catarrhus desuper in fauces & pulmones ruens, spiritum omnem ad mortem usque præcludere possit, tussi existente tam validâ, quæ potiùs suffocationem reprimere quàm accersere potuisset, & annon potiùs ex pulmonibus sursum per tussim crassior quædam pituita tracheam occludere & spiritûs attractionem pulmonibus denegare valuisset, quæ sanior videbatur ratio. Hujus rei ut certior redderer instanter rogavi matrem, ut filiolæ cadaver mihi in ædes meas transferri concederet, quò causam morbi per chirurgum vicinum sectione parvâ explorarem; Annuit mater. Afferri igitur per famulum meũ, parvum cadaver indusio suo indutum cum tumba in ædes meas curo, accersò chirurgum vicinum meum Johannem Gerhardum Groneck Westphalum, in hunc usque diem viventem, & qui Legioni Electorale corpus custodienti officio suo præest. Hunc enarrato casu jubeo tracheam persecare paullo

paullo sub larynge, ut constaret, an in ea parte aliquid hæreat, quod tussis elidere non valens spiritum præcludere potuisset. Id cùm dextrè peregisset, cute scilicet in ea parte cruciatim dissectâ & cùm aspera arteria in conspectum veniret, sectione inter annulum cartilagineum secundum & tertium sub larynge & scutiformi cartilagine factâ, ecce pituita quædam crassissima magnitudine pisi ea ipsa in parte adeò impacta hærebat, ut summa vi illa arctiùs imprimi non potuisset, unde puellam spiritu sic intercluso, necessariò suffocari & mori oportebat. Felici successu peccantem materiam cultro suo attigit, ut eam rectà per medium secaret, uti Figura monstrat. Notandum, quod in hoc subjecto puellulæ aspera arteria adeo exilis & tenuis fuerit, ut cujuslibet anseris trachea eam facilè superaret crassitie, quæ causa forsan etiam fuit, quò minus frustulum illud pituitæ ex pulmonibus elisæ potuerit per laryngem in os ejici. Vide Figuram, ubi (a) sectionem trachæ sub larynge: (b) eandem sectionem in trachea à latere præsentatam. (c) verò notat frustulum pituitæ pisi instar rotundæ, in qua linea diametralis sectionem ejus transversam significat.

Fig. XIV. XV. XVI.

OBSERVATIO LXIII.

D. CHRISTIANI MENTZELII,

De

Urina suppressa cum hæmorrhagia narium & sanguine misso effluente.

ANno 1679. vocabar hìc ad sartoris cujusdam uxorem viginti aliquot annorum, febre continuâ laborantem & cui urina per septimanam erat suppressa. Cumque ex symptomatibus facilè intelligerem, ægram simul nephritide & inflammatione renum decumbere, renesque

procul dubio à calculis, quibus aliquoties fuit obnoxia, essent obstructi, nec suppressionis urinæ vitium in vesica latere (quod Medicus quidam Gallus, quem ut amicum meum ad hunc rarum casum mecum adduxeram, syringâ in vesicam missâ explorarat) insuper & ægra & maritus mihi enarrarunt, urinam ipsi cum sanguine per nares aliquoties extillasse: sumptis indicationibus à febre, cephalalgia, nephritide, hæmorrhagia; venam in brachio secandam jussi, ut simul experirer, an in sanguine & cum ipso circumiret serosus urinæ humor. Quô factô, & sanguine ad uncias quinque detractô, post horas quatuor urinam cruori innatare cum bile mixta deprehendi. Ægræ licet varia medicamenta pro solatio ordinassem, pro desperata tamen habui, quod paucos post dies mors consecuta confirmabat. Cadaver libenter sectione perlustrassem, cui tamen maritus pertinaciter resistebat. Ast paucas ante septimanas, die tamen 28. Julii hujus anni vocor ad uxorem promi-condi Electoralis in vicinia mea habitantis, quæ in nonum usque diem suppressione urinæ totali quoque decumbebat. Mulier quadraginta annorum, calculo obnoxia, cui per unum & alterum mensem menstrua substiterant, cum marito ad nundinas Francofurti ad Oderam profecta, cùm in reditu esset, & fortè equi currum trahentes effreni extra viam deviarent, periculum aliquod evitatura ex curru prosilit. Hôc saltu fortiori sentit quidquam in dorso circa renes (ut ajebat) ei prolabi, ex quo tempore ei urina penitùs supprimebatur usque in nonam diem, quâ moriebatur. Varia ei medicamina à vocatis Medicis, D. D. Weisio seniore & D. D. Zornio erant præscripta, quæ simul uterum molâ quadam obstructum & vesicæ incumbentem, ne quid urinæ illa posset reddere (uti alterius mens erat) respiciebant. Ego verò nonâ die demum vocatus, quod dolorem in dorso circa renes etiam sentiret, habitâ cum præfatis D. D. consultatione prædixi calculos in renibus esse, qui ureteres obstruant, urinam prohibeant, & ægrotanti mortem sine

tem sint allaturi. Quô auditô mulier aliàs nullis lethalibus symptomatibus affecta, post usum Sacræ Eucharistiæ mediâ nocte lectum repetit, optimâ ratione constans, ultimum vale marito, parentibus suis, uxori meæ & aliis circumstantibus dicit, animamque DEO reddit. Hîc ego conjecturarum mearum certior ut existerem, rogavi maritum & parentes cadaveris apertionem admitterent, quam etsi initiò penitùs abnuerent, ad voluntatem tamen Electoris prætensam concesserunt. Vocatô itaque eodem Chirurgo Grôneck, ut vicinô, præsente D. D. Zornio, exenterationem cadaveris obesi admodum (ultra enim tres uncias adeps abdomini inhærebat, omento nil nisi adipe existente, cæterisque partibus multâ pinguedine obsitis) instituimus, vesicam & uterum penitus inanes, at renes per longitudinem dissectos calculis & arenulis plenos tanquam uniones in conchis latentes & emicantes offendimus, omnes glabros, coloris lutei albicantis. Vid. Figuram XVII. Casus hic ultimus nil quidquam rari continet. Placuit solùm priori adjungere, ut constet, artem nostram conjecturalem non semper incerta, sed plurimùm demonstrativa contra cavillatores continere. Addidissem Figuram calculi ex rene sinistro Principis Radziwilii Anno 1652. Bononiæ Italorum exempti, qui formam & magnitudinem passerculi præsentabat; verùm quia ejus pictura, quam tunc temporis Bononiæ perfeci, inter chartas meas latitans, jam reperiri nequit, forsan illa tempori alii inserviet.

[Berolino 1685. d. 6. Octobr. ad D. D. Volckamerum.]

Fig. XVII.

OBSERVATIO LXIV.

D. DANIELIS CRÜGERI,

De

Præstantia Spiritus Sulphuris in tertiana.

PErquam Generosus & Stemmatis claritate coruscans Dominus Ernestus d. Crocko Director Dicasterii Electoralis Brandenburg. longè meritissimus, postquam conservandæ sanitatis gratiâ per aliquot dies potui herbæ Thee indulgeret, in morbum incidit, febrem nempe tertianam, cujus paroxysmus primus tam exquisitus, ut fractis viribus & conquassatis quasi omnibus membris profiteretur, se multis paroxysmis sustinendis imparem esse. Vocatus ego sub finem paroysmi, cùm sitis urgeret, ordinavi in cerevisia secundaria spiritum sulphuris ad gratam aciditatem usque sumendum, julepos enim respuebat. Postero die sequens purgans. ℞. tamarind. ʒß. prunor n. viij. passular. ʒj. zibeb. ʒß. dactylor. n. iiij. jujub. n. v. fol. senn. ßß. ʒß. anis. cumin. an. ʒj. coq. in s. q. aquæ com. colatur. ʒiij. adde mannæ ʒvj. syrup. rosar. solut. ʒß. cremor. tart. ʒj. Quinquies leniter & cum euphoria dejecit. Deinde cùm multa remedia non ferret, ordinavi, ut in omni potu posteris diebus in & extra febrem in cerevisia secundaria, quâ delectabatur, spiritum sulphuris ut leviter saltim degustaretur ex. gr. in ℥j. ad gt. xij. q. s. instillaret. Nam si quis totum sanguinem alterare vult, & bilem infringere, non sufficit alternis diebus paucas guttulas adhibere, sed ut medicina humori alterando par sit, considerare, hinc secundus paroxysmus adhuc mitior, quamvis anticiparet. Die 11. Julii ante tertium paroxysmum exhibui. ℞. aquæ cardui bened. ʒiij. spir. sulph. gut. xv. sal. absinth. ʒß. syrup. acetos. citr. ʒß. M. d. s. Schweißtranck / bene sudavit. Spiritus sulphuris eo & posteris diebus

in potu

in potu continuatus, hinc urina copiosiùs prodiit, cùm antea rubra, & sine sedimento, imposterum signa coctionis meliora apparuerunt cum sedimento. Interim ad dolorem capitis mitigandum contulit emulsio sequens externa: ℞. aq. flor. sambuc. verbenæ ana ℥iij. semin. papav. alb. ʒiij. nucleor. cerasor. ʒij. persicor. n. iiij. F. emulsio cum linteis applicanda capiti. Die intermissionis manè sumpsit. ℞. Unicorn. Cornu Rhinocer. ana ℈ß. cum jusculo sine sudore; & quia à venæsectione abhorrebat, cucurbitulas eo die sibi applicari jussit. Tribus horis ante quartum paroxysmum $1\frac{1}{2}$ hor. anticipantem dedi. ℞. Ocul. cancr. è vivis desumptor. contusor. ℈ij. pulv. è conchis Crollii. ℈j. in aq. cardui bened. sine sudore. Febris mitior valdè. Exhibui igitur ante quintum paroxysmum. ℞. aquæ card. bened. ℥ij. sal. absinth. ℈ij. spir. sulph. ℈j. syrup. acetos. citr. ℥ß. hæc potio per sudorem, urinam copiosè, & bis per alvum operata & febris emansit. Et ego magnâ curâ liberatus Deo gratias egi. Rogavi ut adhuc in potu spir. sulph. per dies duos continuaret, & pristinus appetitus rediit. Ut hoc addam, diebus intermissionis semper clyster emolliens ordinatus, in quo fol. senn. ʒiij. incoctæ, qui egregiè opem tulit ac si purgans sumpsisset. Quidam nullum discrimen inter sp. sulph. & spir. vitriol. esse putant, verùm aliquis deprehenditur, si accuratè attendatur; quando spir. sulph. modo potui instillatus est & scyphus agitatus naribus admovetur, odor particularum oleosarum vel salium volatilium diaphoreticalium sulphuris percipitur, secus ac in spir. vitrioli. Quæstio hîc movebatur; utrùm ex potu herbæ Thee febris hæc orta, putabant enim quidam ventriculi tonum nimis esse laxatum, acidum ventriculi nimis propter copiam aquæ dilutum, unde coctio non ritè in ventriculo hoc pituitoso peracta, cruditates prognatæ, & febris conciliata; quam litem dirimere nolui. Sed hoc dixi, certum jam esse, potum Thee febrem præcavere non potuisse, etiamsi effectum debitum præstiterit: sudor enim

indies & urina copiosè fluxerunt, & alvus aliquoties soluta, quibus tamen effectibus febres curari solent. Ideoque manifestò liquet, non quid fiat videndum sed quibus remediis fiat, & in omnibus morbis specifica necessaria esse, nec indefinitè remedium aliquod tanquam panaceam contra omnes morbos esse adhibendum. Neque ulli Auctor ero, ut potui Thee largiori quotidiano indulgeat, qui ventriculum habet pituitosum debilem, calidum innatum debile, cùm jam dum *Antonius de Heide* in Hollando observaverit in *Cent. observ. 76.* quosdam interiori frigore abdomen concutiente ex ejus usu nimio esse correptos. Et ipse Excellent. *Herm. Nic. Grimmius* in India notaverit *Observ. 36.* quosdam in macredinem & diabetem delapsos. Hinc nequaquam valet consequentia, ille & iste bibit potum Thee, & benè se habet, ergo & ego bibam & mihi quoque conducet. Nam omnis medicina ad certum & specificum effectum & consideratione variorum temperamentorum ex consilio est determinanda. Et consideret modò quis, quanta copia aquæ singulis diebus ingurgitetur, certè inter agens & patiens in corpore est mutua actio & reactio; si igitur assumpta medicina agit, calidum innatum ut reactionem instituat, necesse est, & aquam in corpore alteret & iterum expellat, in qua quotidiana actione an non calidum innatum sensim hebescat & obtundatur, aliis considerandum relinquo: siquidem & ferrum acutissimum quotidianâ actione obtunditur; nec potu hoc sicuti pane & vino quotidiano calidum innatum corroboratur & sustentatur, sed potius qualitas ab Autoribus suprà recensita corpori introducitur, potatoresque Thee ab omnibus obviantibus ex colore faciei mox dignoscuntur, quemadmodum heluones Tabaci. Idcircò usus ex consilio Medici adhibendus, abusus tollendus, ne post Thee tandem exclamandum sit: Væ mihi!

OBSER-

OBSERVATIO LXV.
D. DANIELIS CRÜGERI,
De
Morsu Viperarum.

STudiosus artis Pharmaceuticæ insectans Viperas, morsum dolorificum persentiscit hor. 4. vespertin. locum affectum itaque mox oleo Scorpionum illinit, & sumpsit Tinct. bezoardic. spiritus C. C. ana ʒß. Aquæ theriacal. River. ʒiij. post duas horas secutus vomitus, per 6. horas continuans, manus & brachium intumescebant, dolor, tremor artuum & singultus accedebant, post 5. à morsu horas vocatus dedi ʒij. theriacæ cum aqua theriacal. frigid. River. ʒiij. hunc potum per vices repetii, non obstantibus vomitionibus, externè impositum est linimentum ex theriaca & cæpis, locus abluebatur spiritu theriacali, cataplasma ex stercore capræ impositum, & cùm pars tumida brachii ad nigredinem vergeret, factum est decoctum & fotus ex tapso barbato, Levcoio rubro & caryophyllata, cum urina & aceto, hinc post duas horas tumor valde adhuc intumescebat, forsan quod venenum cum medicamine fermentescceret, & extraheretur ad musculos, fotus hic per diem est continuatus cum linteis duplicatis, sepositio igitur hoc fotu, adhibitum emplastrum ex diachylo simplic. & spermate ranarum, ex quo emplastro sensibiliter pars detumuit; ranarum forsan natura viperis adversatur. Verùm sudorifica interna & alexipharmaca singulis 6. horis reiterata, ut Tinct. theriacalis Zwelffer. ʒij. spiritus C. C. ʒß. Aquæ flor. sambuc. scordii. à ʒj. Item costi Ægyptii veri ʒj. cum vino, & sic salvus evasit.

OBSER-

OBSERVATIO LXVI.

D. DANIELIS CRÜGERI,

De

Veneno Aranei.

QUæstoris Provincialis Pomeraniæ Generalis filius natu major 4. annor. Fratri natu minori 1½ annor. araneum devorandum in os intrudit. Vix Nutrix hoc obsérvans pedes aranei adhuc ore extrahit, meque veloci cursu accersit, Ego mox ℈j. vitrioli albi in aquæ calidæ cochleari exhibeo, hinc vomitus unus comestorum tantummodo cum araneo sequebatur, non sufficientem arbitrabar hunc vomitum, idcirco mox vitrioli albi crudi ℈j. infundo cum aqua, hinc multa pituitosa & tandem bilem vomitu reddidit, & sic omni materiâ venenatâ ejectâ, post horæ dimidium, bolum Armenam ad ʒß. cum lapid. bezoar. gr. vj. dedi, quæ dosis manè repetita, & sic nullis supervenientibus symptomatibus puer lepidissimus liberatus, nisi quòd ab initio circa ventriculum tormina sentiret & lingua pustulis referta intumescceret. Sæpius notavi vim emeticam in vitriolo albo per correctiones multùm imminui, idcirco crudo vitriol. albo feliciùs usus sum, quod in talibus casibus intra horæ quadrantem & citiùs operationem suam absolvit.

[Colbergâ ad D.D. Mentzelium.]

OBSER-

OBSERVATIO LXVII.
D. SAMUELIS LEDELII,
De
A Croco externè adhibito ardore ventriculi.

CRocum in Medicina utramque facere paginam docet Nob. *Hertodii Crocologia curiosa*, eruditione singulari tincta. Uti autem omnia medicamenta sine ratione & modo adhibita sunt tanquam gladius in manu furiosi, ita etiam Crocus. Laborabat febre putrida Comitissæ à Promnitz minister primarius, tùm 50. annorum: qui ejus curæ præerat, ad promovendum somnum suaserat linteolum odore Croci imprægnatum, ut temporibus applicaret. Hoc facto statim ardorem ventriculi incurrit, qui non intermisit usque dum linteolum removerunt, & usus croci ipsi adhuc est molestus.

OBSERVATIO LXVIII.
D. SAMUELIS LEDELII,
A Violenta secundinæ ruptione mors.

PRimipara 21. annorum laborabat partu difficili, & excludebat sanam puellam, secundina retenta. Obstetrix vocatur ad opulentiorem parturientem, ideò, ut solet vehementer manibus discerpit secundinam, insequente uteri hæmorrhagia copiosissimâ, cum animi deliquiis: Succurritur huic malo & remittit, succedente causo cum leni delirio, singultu & morte. Videmus ex hacce observatione quid noceant imperitæ & nimis festinantes obstetrices.

[*A. 1685. d. 6. Octobr. Grünbergâ Sileſ. missæ.*]

OBSERVATIO LXIX.
D. EHRNFRIDI HAGENDORNII,
De
Partu numeroso.

ANni sunt propè quatuor, cùm in pago Quolsdorff/ tribus milliaribus ab urbe Gorlicii distante, hortulani cujusdam, nomine Hanns Fischers / uxor (quod relationi Generosi Domini à Nostiz, Hæreditarii ibidem, debeo) inauditô antehàc his in oris exemplô, felicissimo nixu, quatuor uno partu enitteretur filios, ex quibus duo filioli, totidemque filiolæ non tantùm vitales in auras excludebantur; verùm singuli quoque Sacro Baptismatis ritu initiabantur. Hinc gavisi optimi parentes nonnisi de modo mediisque eosdem educandi cogitârunt. Sed aliquot à Baptismate horis bini iterum mundo valedixerunt, viribus inopinatò fatiscentibus; Reliqui verò integrâ adhuc valetudine, quantum scio, per Dei gratiam utuntur. De partubus ejusmodi numerosis in Observationibus D. D. Hellwigii olim quoque egit Excell. *D. D. Schröckius, Acad. Cur. Adjunctus, observ. 143. pag. 386.* itemque venerandus Ejusdem *Parens Anni II. Ephem. German. Decur. 2. p. 26, 27. 28. 29.* qui pariter bigemellorum unô partu natorum historiam, nostræ quoad numerum sexumque per omnia similem, tradidit, curioseque in causas rei insolitæ inquisivit.

SCHOLIUM.

QUandam Generosam Matronam ex perillustri stemmate de Slepegrell uno partu quatuor fœtus esse enixam, nuper etiam retulit Exc. noster Collega, *Nestor, II. ad Helianthum.*

OBSER-

OBSERVATIO LXX.

D. EHRNFRIDI HAGENDORNII,

De

Esu Absurdorum.

MOrtalium fami sedandæ, latrantiqúe eorum stomacho placando DEUS, ejusqúe Amanuensis Natura, complura tàm ex Regno animali, quàm vegetabili, creavit benignissimi instar patrisfamilias edulia, tantô ubiqúe proventu, ut, si annonam excipias, quilibet habeat, unde sê suosqúe sustentare, vitamqúe sic conservare queat. Imò ex tàm ubere esculentorum materia quædam in escam hominibus cedere prohibuit lege non tantùm divinâ, sed Naturæ quoque ipsi certas posuit limites, ne ultra vetita excedat, contenta salubrioribus esuiqúe destinatis. Videas tamen passim hasce Dei Naturæqúe leges, sive protervia quadam, sive innato quodam in parentibus vitio, transgredi nonnullos adeò, ut etiam ab horrendis, venenosaqúe qualitate infamibus, abstinere non vereantur. Cujusmodi monetæ sunt, qui araneos, scorpiones, aliaqúe insecta gratissimo pro edulio habent, quorum historias in *Ephem. Germ. Ann. II. obs. 205. p. 307.* itemqúe *Anno Eod. obs. 10. p. 29.* collectas habebis. Quibus adjungere visum est virum quendam plebejæ sortis, optimè mihi cognitum, cui per plures annos nihil magis in deliciis fuit, quàm araneos fortè obvenientes in escam capere, cancros viventes, crustaceaqúe veste adhuc indutos deglutire, candelasqúe sebaceas amplo oris hiatu devorare, non sine adstantium stupore & horrore. Sed quid inde! Nihil noxæ. Per omnia Janus, liberorumqúe aliquot pater munia sua lætus peragit.

OBSERVATIO LXXI.

D. EHRNFRIDI HAGENDORNII,

De

Ollis fictilibus effossis.

LIcet materiæ vilitas non mereatur, ut doctiorum luminibus iterum sese sistat historia. Quoniam verò occasione hujus *Anno Ephem. Germ. III. obs. 137.* primitùs communicatæ, postmodum & viri quidam curiosi in *Analectis ad hunc locum*, rem amplius dilucidare non sunt veriti, novissimè etiam *Ann. Eph. II. Dec. 2. obs. 36.* Exc. *D. D. Ledelius* observatione propriâ calculum adjecit suum, hinc mihi haut vertetur vitio, si uti ex *Casp. Schvvenckfeldii*, Medici olim Gorlic. clarissimi, egregio *libello*, quem de *stirpibus & fossilibus Silesiæ* inscripsit, cum in paucorum versatur manibus, locum insignem mutuari, negotioque huic lucem quandam fœnerare satagam. Ita autem ille *l. 3. p. m. 406. & 7.*

Ollæ, urnæ fossiles, sind Töpffe / gewachsene Töpffe / Zwerg-Töpffe. Horum collum plerumque est angustum, venter tumidus. Quædam ansas habent singulares, alia binas, partim ternas. Nonnulla operculis tecta, alia non item. Quædam cinerei sunt coloris, alia flava sunt, aut rubent: In summa, quantitate & forma multùm differunt. Plerisque locis ad Gubenam, Soraviam, Sommerfeld & alibi effodiuntur, propè madida, mollia & terrena: mox paululùm in aërem sublata & detenta indurescunt, & subduriora redduntur. Vulgus in terra natas opinatur. Multi Nanos his ipsis usos credunt. Eruditi conjectantur istîc olim sepulturas gentium fuisse, qui cùm urnis carerent, ollas interim cum cinere, igne, favillâ, & reliquis instrumentis, ex rogo relictis in signum pietatis collegerunt, condentes tumulo, mediâque inhumârunt arenâ.

[Gorlicii 1685. 6. Octobr. Noribergam missa.]

SCHO-

SCHOLIUM.

CONfer *obs. 137. Anni III. Dec. 1.* & in eandem Notas *Anni IV. p. 300.* cumprimis desideratissimi nostri Collegæ *Dn. Christiani Adolphi Balduini* Hermetis primi Acad. Nat. Curios. elegantissimam Observationem de urnis Gentilium & Veterum Germanorum in *Appendice Anni VI. p. 105. (Argonauta.)*

OBSERVATIO LXXII.

D. PHILIPPI JACOBI HARTMANNI,

De

Lumbrico in Rene Canis sanguineo.

MOlossus, cætera sanus, Renum dextro albis crassisque membranis densè consuto, suspicionem injiciebat alicujus monstri, aliis itaque & aliis suspensâ manu detractis involucris, per tunicam tenuiorem funiculi in se reflexi certa quasi series translucere; vid: Fig. XVIII. B. eadem incisâ lumbricus erepere totus sanguineus. Per diem & ultra vitam traxit; arreptusque manum gyris suis involvit; variè quoque corpus agitans ubi tepidæ erat impositus.

II. Ne minimum quidem Parenchymatis renalis extabat indicium; bursam præsentabat tunica membranea diversis recessibus excavatam. Vid: Fig. XIX. XX.

III. Nulla ex emulgentibus in cavitatem via.

IV. Ad ureterem autem patebat aditus. Vid: Fig. XXI. A.

V. Ren sinister per omnia sanus.

VI. Nullo quoque vesicæ vitio.

VII. Vermis sanguine, quo totus rubebat, adeò turgidus erat, ut, ad ventris sectionem, erumpens adsistentium decoloraret facies.

VIII. Interaneorum minimè simplex structura, quam Figuræ XXII, XXIII. XXIV. probè cætera ediffèrent, nisi quòd gyros intestinorum minùs expressèrint.

SCHOLIUM.

OMnem animati corporis partem aptam natam esse, quæ fomitem & incunabula vermibus præbeat, liquere æstimo. II. Alimentum coloratum, quo aliquod vivens ab ortu utitur continuo, minus dilutum, similem tandem corpori inducere posse colorem, præterquam quod aliis & nostro exemplo probari & illustrari potest. III. Rationem nutritionis variâsse credo; integris renibus ex sanguine puro succum hauserit nutritiũ, arrosis vasis; accrescens autem, mole sua emulgentia indies arctiùs atque arctiùs compresserit, unde sanguinis liberior arceri commeatus, vasa collabi, carnes contabescere, inque densas albicantesque abire membranas, relicto hospiti ingrato hospitio; qui ex allabentibus minimis vasis de futuro suctione sibi prospexit alimento; vel ipsius laticis vitalis massa existens sanguinea, quemcunque novum in sui similem mutavit succum. IV. Quî carnes sive Parenchymata evanescant, ut cutis atque macies ab atrophia supersint, ex hoc argumentum capies. V. Ζήτημα; Exanguium an sanguineorum numero hic adscribendusné, lumbricus? Idem sanguisugas, idem pulices & culices sanguinea deputet animalcula; quamvis nôrim qui contrarium statuminent. VI. Uretere patente, an aliunde serum illâc transmissum per involucrorum scilicet fibras ac meatus? Vero similimum est, quod nostram historiam; non verum, siquidem experimentum hanc in rem non instituimus. VII. Ex Fig. XXII. XXIII. XXIV. elucet, quam in minimis tota sit natura, quum abjectissimum vermem non unis viscerum

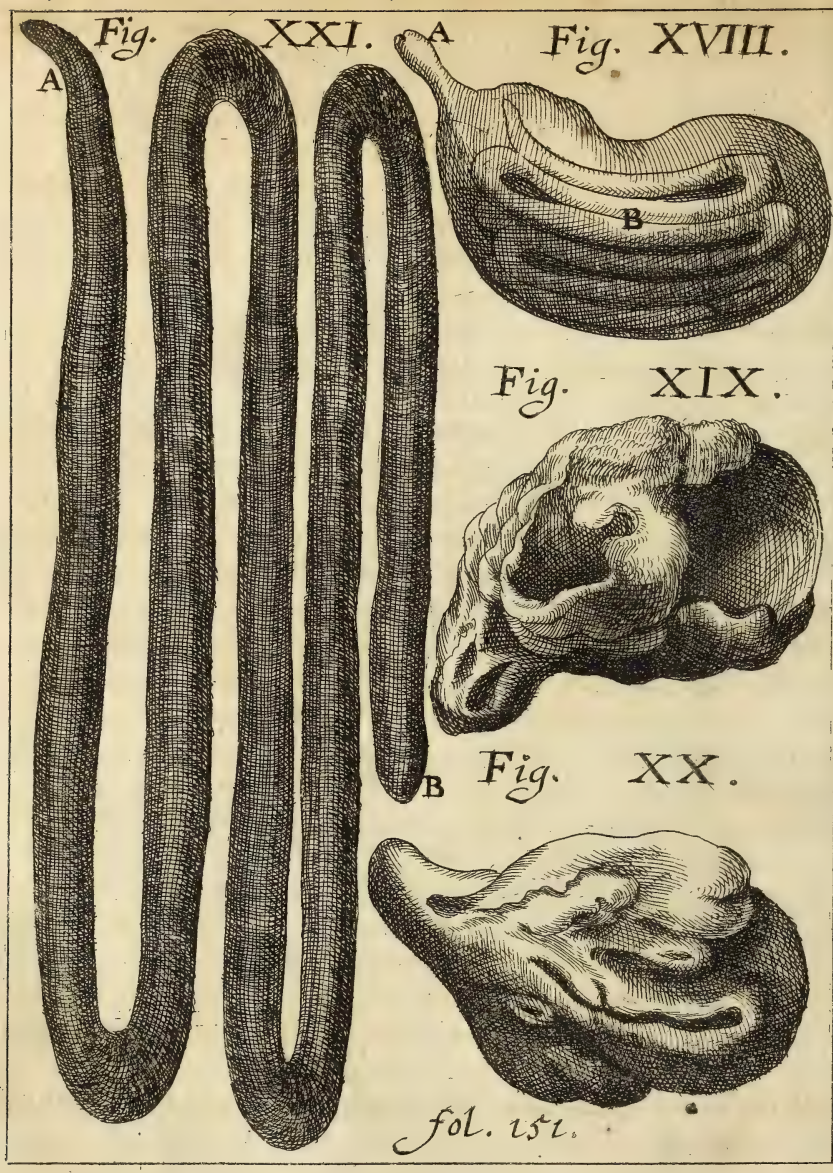

Anni

viscerum officinis instruxerit liberalissimè. Quo tamen non obstante, alia aliis perfectiora rectè adserentur animalia.

Fig. XVIII. Exhibet gyros, *quibus convolutus Vermis totum Renem occuparat, dextrum situm sinistro inferiorem.*

A. Est ureter, *qui solus pervius, obliteratis planè & in ligamentum conversis Emulgentibus.*

B. Gyri, *quos crassiores esse conveniebat, cum quadrata esset Figura Renis, non plana.*

Fig. XIX. Renis *inversi, ab una parte rugas crassissimas exhibet, ut vermis non transpareret, quum nullas solvissem.*

Fig. XX. *Easdem ab altera parte.*

Fig. XXI. Vermis *justa longitudo & crassities sub ventre potissimùm lucido rubicundissimo, aliis in locis fusco-purpureum afferens colorem, ubiq; sanguineus: cum enim ex secto magnâ vi non parva copia rubicundi sanguinis erumperet. A. Caput. B. Cauda, longitudine erat ulnæ* $1\frac{1}{4}$.

Fig. XXII. XXIII. XXIV. Vermis accuratè ad ventrem dissecti ut nulla, pars interna fuerit læsa, tres portiones offerunt.

Fig. XXII. A. Dissecti *caput in principio tubuli.*

B. *Tubulum fungosum, quo inflato sanguinis motus erat conspicuus per totum dissectum.*

C. *Insectio in prominentias, quas flatus extollebat.*

D. *Intestinorum principium, cujus stigma ad superiorem partem erat conspicuum.*

E. *Venter, qui crassior, albissima viscosâ materiâ instar puris erat plenus, longit. digiti & ultrà: ab hoc propendebant filamenta alba, qui sunt loco intestinorum.*

F. *Prominentiæ, quas corcula velim, uti in aliis insectis, quæ medium totius dissecti occupabant, sed non æquali ubiq; figurâ & magnitudine.*

G. G. *Membranulæ cum vasis expansæ, à lateribus corculorum, utrinq; legentes vermium interiora.*

Fig. XXIII.

Fig. XXIII. A A. Filamentorum *alborum magnitudinem, numerum & gyros spirales seu anfractus exponit; cum corculis & membranis vasisq; expansis.*

Fig. XXIV. A. *Est portio filamenti albi, ad finem tendentis.*

B. *Finis filamentorum alborum à gyris spiralibus explicatorum.*

CC. *Talis facies erat corculorum h. l. citra expansionem membranarum & vasorum.*

OBSERVATIO LXXIII.

D. PHILIPPI JACOBI HARTMANNI,

Vermes vesiculares sive Hydatides in capreārum Omentis, & in Pulmonibus alterius furfuracea.

I. EX morbo, quamprimum interierat, allata Caprea, secta ostendit Omenti membranam tenuissimam superstitem, deficiente prorsus pinguedine. II. Ad majorum vasorum ramificationes plures hytacides vulgò dictæ, scil. vesiculæ hydatides, quarum maxima ovum gallinaceum excedebat. III. Adverti tunicis propriis ipsas gaudere, quare leniter incisis communibus, integras exemi plurimas. IV. In extremitatum altera appendiculam quasi contemplans, quæ circulariter incisa fisso hiatum præ se ferebat, stilo experiebar, si qua hoc intruso viam quæ humorem in vesicam duxisset, rescisicerem; sed quum eundem trajicere non daretur, albam istam globosam appendiculam leniter pressi, quo hiatûs ratio constaret? isto ipso extrorsum particulam adegi, quæ insectam lumbrici teretem caudam offerret; atque videbar mihi videre qualemcunque ejus motum. Vid. Fig XXV. XXVI. V. Cujus rei certitudinem ut indipiscerer tepidæ vesiculam imposui: tunc verò submersæ fundoque inhæ-

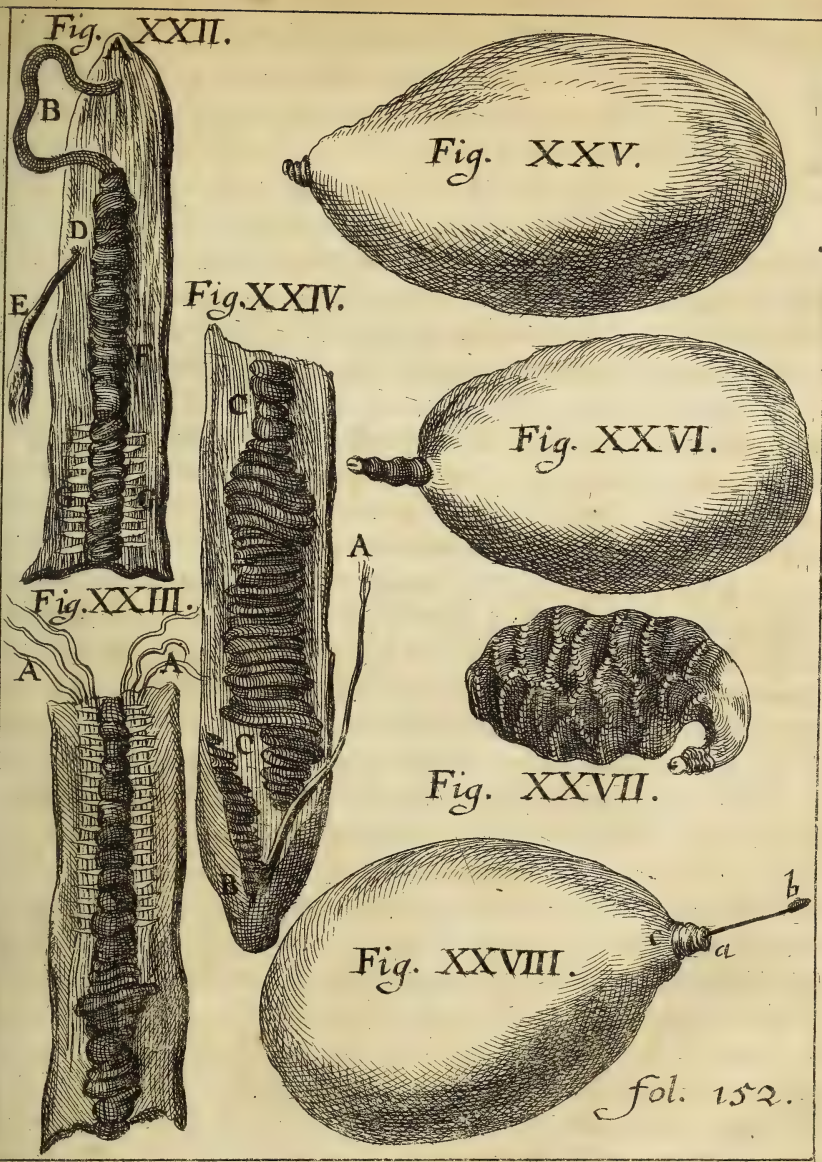
Fig. XXII.
A
B
D
E
F
G
Fig. XXIV.
C
A
C
B
Fig. XXIII.
A
A
Fig. XXV.
Fig. XXVI.
Fig. XXVII.
Fig. XXVIII.
b
c
a
fol. 152.

inhærentis non proboscidem solùm, sed & utriculare corpus mirum in modum conciere vidi motus : Singulari undulatione commovebat, systolen & diastolen quidem elatione ac depressione partium ostentans æquè ac in bombycibus, &c. insectis, est advertere; sed quod non solùm rectâ, verùm etiam ad latera, iisdem momentis, tunicæ subtilissimæ evibraret fibrillas, fluctuationis intus concluſæ aquæ partem evolventis, partem frangentis, partem celeritate agitationis quasi erispantis, mirabilis erat species, aquæ fluenter undantis instar, hujusque rei experimentum plures aliæ præbuêre deinceps. Vid. Fig. XXVII. VI. Utriculus purissimam & liquidissimam lympham effundebat incisus; nihil sedimenti servans : in quibusdam frustulum adiposum quoddam latum deprehendi extremitatibus, aliquantum acuminatum. VII. Structuram ; Utriculus præter lineas parallelas nihil organici commonstrabat ; neque aliam quam quæ vis obvia tenuis membrana faciem offerebat, lævissimus extus & intus : cum sub aqua fluctuaret, à collo quædam subtilissimæ fibræ ad ipsum pertendere videbantur, ac si his in undulatos motus concitaretur. VIII. Analogum cordis inquirens, datâ opera centrum evulsi, atque ita aquæ impositæ vesiculæ immotæ subsidebant, immotâ & proboscide. Centri autem pars ori juncta, tenuior ; utriculo proxima, globosior & glandulosa. Vid. XXVIII. IX. Tunica communis, quæ omenti erat, nullas fibras, nullos ductus in utriculum aut corpus vermis derivabat. X. Proxima, à qua istos vermes exploravit, die, alia allata caprea à morte adhuc calens, quæ cùm mihi non vacaret, à discipulis gratissimis Domino Thormanno & Domino Litio, Med. Cand. secari jussa, similes vesiculares vermes ipsis & pluribus aliis conspiciendos obtulit : motûs hîc manifestos communi adhuc omenti membrana involuti prodiderunt similimos. XI. Color autem liquoris utriculis contenti variavit in his illis, sanguineo rubicundus, dilutus, magis, minus

aqueus. XII. Sanguineus, quorum erat liquor, horum egregium, sub aqua agitantium corpus, spectaculum; cum capitulũ album ex aqua semicans rutilantem utriculum instar rubini fulgidum redderet, undante motu. XIII. Hi sanguineis vasis propiùs innexi observati. XIV. Cæterùm prior caprea non istis tantùm obsessa erat hostibus, sed & alio plura infensa habuit domestica mala, quippe cum κοιλία μεγάλη feculento humore redundans ascite omne abdomen impleverat, deturbatis ex sedibus suis interaneis in tantum ut ne creni in sinistro latere esset locus, quem elongatis multum emulgentibus dextro contiguum propellendo reddiderat, in neutro pinguedine comparente. XV. Memorabile autem, quod pectus aperientes, tussiculæ, qua viva laborârat, indagandi causam ergo, plerosque lobos non lateribus solùm, sed & diaphragmati connatos ac si unum corpus essent, offenderemus. XVI. Incidentesq; arteriam spiritalem *Lactantio* dictam, fœtor licèt disuaderet, flatu dispositionem rimaturi, deprehendimus in eadem: multum feculenti liquoris restagnare, quem intentis lustrantes oculis ejusdem naturæ ac in ventre majori observaveramus, videmus, cum non minus pabuli manifesta proderet signa, fœni vel straminis diceres, aut graminis. XVII. Indagavimus summo studio, si qua pulmones ex ventre illuc transiissent sordes, præsertim quod venter diaphragmati, loco opposito, ubi pulmonis arctè connexus esset; fermè nulla patuit via, omni stilorum subtilitate elusa. XVIII. Quare lobos pulmonum concidimus undique, atque similem feculentiam, futuram crassiorem ex omnibus bronchialibus erumpere manifestò oculis contuiti, manibus insuper palpavimus.

Fig. XXV. XXVI. XXVII.
Fig. XXVIII. a. *Exilior pars ori adhærens.*
b. *Crassior pars glandulosa.*
c. *Sedes crassioris partis s. analogi cordis.*

SCHO-

SCHOLIUM.

1. AN ulli Eruditorum vesiculares isti vermes observati, an etiam scriptis proditi, me quidem latet; Saltem nolim in hoc mustaceo laureolam quærendam: idem casus, eadem solicitudo cuivis hæcce talia offerre potis est. 2. an verò in aliis etiam animalibus passim, Hydatidum nomine traditæ vesiculæ hydatides similiter animatæ fuerint, hoc est in quod inquiri vellem, cum mihi hâc vice sors denegaverit ansam: conjecturam ejus capio, quando animo revolvo, appendiculas albas, in boum, ovium &c. vesiculis aquosis mihi non semel visas: nec tamen illud assero, donec certioribus edocear argumentis. 3. In Hydropicis vesiculas aquosas passim memorant Historiæ Anatomicæ. *Bartholinus*, Vir in tantum laudandus, in quantum industria intelligi potest. *Hist. Cent. II. 66.* Hydropem thoracis in hydatidas ingentes ad diaphragma refert, & *4. 25.* in hydropica vesiculas istiusmodi abscessuum nomine recensuisse videtur. 4. Nec in hydropicis tantùm, sed & in cætera sanis animalibus istas deprehendes; Opiliones & laniones ex hausta avidè aqua illas oriri volunt: Vel 50. in pulmonibus, nec pauciores in Epate ejusdem bovis adverti, cum nec diaphragma illarum foret expers; in alius, itidem saniissimi cætera, hepate & pulmonibus pariter comparebant, minori licet numero. 5. *Steno* in *Act. Barth. Med. I. 135.* in Rangifero morbo confecto duas hydatidas in omenti circumferentia observatas describens; Videntur, inquit, hæ hydatides in Cervorum genere naturales, in aliis antea à me visæ: an ad celeritatem cursus aliquid conferant, alii inquirant n. 1. Humani aliquid passus hîc *Steno*. 6. An quoque quando l. c. minorem vesiculam lymphaticam in majori tanquam prægnante refert est falsus? quod à membrana communi non distinxerit? Neutiquam. Cum & in memoratis capreis varios lusus Natura circa vermes vesiculares animadverterim: quædam coalitæ

videbantur, sub unâ communi membrana, ut tamen haud ægrè divellerentur; cuidam in utroque extremo capitulum erat; sed & observata intus molecula pinguis, rei possibilitatem arguit; præterquam quod & reipsa alteram alterâ prægnantem viderimus. 7. Veram hydropis originem quomodo omento Exc. *Volckamerus* assignet, id ex *Schol. ad obs. 18. Ephem. Germ. Ann. IX. X.* est petendum. Omentum in Hydropicis consumtum, mihi non una monstravit Anatome, idem confirmantibus aliorum Observationibus. In Capreæ verò istius abdomine nihil aquæ stagnabat, pinguedo licet omento deesset æquè ac renibus. 8. Quæ ratio generationis vermium? Generationi vermium multiformi quamcunq; animati corporis partem aptâ esse, adstruit sensus: Cur verò talis species vermium exsurrexit? Ratio non potest dicere quare: Partes tamen glandulosæ ut vesiculis excitandis aquosis aptissimæ ita quoq; & vermibus vesicularibus. An natura loci non sinens longos formari lumbricos corpus reliquũ ob abundantiam alimenti non concoquendam in utriculos extendit? 9. Sed quæ ratio nutritionis? qualis aliorum insectorum, centro infixo sucti liquorem attrahentium. 10. Ex alimento varius color humoris in utriculis, uti centrum ex sanguineis vasis eduxit ex ichoros. &c. 11. Cordis analogum, extremum centri glanduloſum: quo exempto vivere desinebant. 12. Exanguium generi adscribendi hi vermes omnes, licet quorundum utriculus sanguinem funderet. 13. *Plato* potum per ἀρτηρίαν quæ τραχεῖα dicitur, fibris pulmonis illabi dicens, magno studio adversus *Erasistratum* defenditur. Vid. *Plutarch. Quæst. Conviv. 7. 1.* & illum exscribens *Macrobius Saturnalior. 715. Gal. 8. de plac. Hip. & Plat.* experimentis pro Philosopho certat; elegantissimè autem *Gellius 17. N. A. 11.* Statum controversiæ ob oculos ponit; Utcunque ista se habuerint, si per hunc canalem esculenta induci contingit, quidni & potulenta per eundem delabantur? 14. Quod in *Act. Med. Barth. V. 33.* traditur; aquæ turbidæ, in dissectione thoracis

mate

materiam innatasse furfuraceam, lobumque pulmonis dextrum furfurea materia hinc inde fuisse obductum, an huc trahendum ambigo: quod verò in *Act. Phil. Soc. Angl. an. 1665. in Novemb. D. Clericus & Dn. Lovverus* affirmant: Alter se diversis vicibus in pulmonibus ovium reperisse satis magnam copiam graminis in ipsis ramis asperæ arteriæ; alter, se in bove, qui duobus tribusve diebus continuis collum suum tenebat erectum, & interierat morbo, partibus spectantibus ad collum & guttur dissectis, reperisse ipsam cavitatem asperæ arteriæ repletam gramine, quasi magno robore intruso. Hoc puto nostræ historiæ fidem addet.

[Regiomonto 1685. 14. Octobr. ad D. D. Hannemannum.]

OBSERVATIO LXXIV.

D. JOHANNIS JACOBI WAGNERI,

De

Chirurgo Osse humerali utriusque brachii destituto.

CUm mense Majo An. 1685. Badæ Helvetiorum degissem, N. *Schmid*, Civis Arovianus, Lithotomus atque Kelotomus inclytus, consilii alicujus medici causâ me convenit: primo aspectu brachia ejus admodum curta, cæteroquin optimum corporis habitum observavi; in illius rei causam cùm inter alia quoque ex eo inquisivissem, responsum tuli, se Osse humerali in utroque brachio carere; miratus hoc, institi ut brachii alterutrius tangendi veniam mihi concederet; mox sine ulla tergiversatione, exuto thorace atque induso, id impetro; Ossis autem humeralis nullum indicium percipio, brachii partem non modò inferiorem, sed & superiorem & carnosam & lacertosam, at hanc justô minorem seu contractiorem deprehendo; cicatrices etiam passim extabant, quæ ossis illius partes inde extractas fuisse, indicabant: in pueritia nempe Variolis cùm labo-

râsset, humor acris atque vitiosus prædicta ossa etiam invasit, erosit atque corrupit, cum musculorum ibi sitorum tumore atque dolore intensissimo, quem affectum *Severinus Pædarthrocacen*, *de Marchettis & Pandolphinus*, *Spinam ventosam*, alii *Cancrum ossium*, Germani ein Wind-Dorn / Beinsauger & Beinfresser appellant; cùm autem hoc malo diu domi laborâsset, omnia in pejus ruissent, & in cassum medicamentis usus fuisset, tandem Tiguri in Nosodochio publico ossa hæc cariosa puero exempta fuére, quæ penes se adhuc domi suæ servat, & feliciter spatio 14. mensium curatus fuit. Viribus felix hic Chirurgus, quinquagenario major, in brachiis suis nihil ominus insigniter pollet, ac si ossibus iis minimè destitutus esset.

SCHOLIUM.

Quamvis confirmatione ad veritatem prædictæ observationis minimè opus sit, non possum tamen non addere, me miram ejusmodi, brachiorum brevitatem, qua nihilominus secundùm desideratum Celsi, Chirurgus hic *manu est strenuâ*, *stabili*, *minimè tremulâ*, in ipso binâ vice observasse, unâ dum in convivio Doctorali Medici cujusdam Aroviani togam exuendo cicatrices relictas monstraret sponte, alterâ verò dum in consultationem advocaretur quoque Amplissimi & Prudentissimi DN. Consulis Crugii, p. m. Cognati & Fautoris mei honoratissimi, ulcere pedis parvi dextri à clavo in digito quarto, cui, insana medicastra escharotica sinistrè (de qua re tristi aliàs) applicuit, exorto, laborantis; Mirum certè post ablationem ossis tendines musculorum, præsertim deltoidis, qui summè robustus & multiplex, ita invicem concurrere posse, ut membrum nihilominus, in robore, quod aliàs ossa ipsi conciliant, persistat; sed quis ignorat Naturæ artificia, quæ à nemine docta ea quæ necessaria sunt, expedit, & deficientia recompensat; Illâ nim. flante prosperè navigat æger & interdum ipsa duce incredibilia peragit Medicus, ceu & scitè *Seneca*:

Naturam

Naturam sequentibus omnia facilia & expedita sunt, contra illam viventibus non alia vita est, quàm contra aquam navigantibus. Imò inde intento velut digito sapientissimus Conditor suam potentiam & majestatem in Chirurgicis etiam nobis commonstrat.

[D. D. Emanuel König.]

OBSERVATIO LXXV.

D. JOHANNIS JACOBI WAGNERI,

De

Excrementis alvi per penem ejectis.

VIr Reverendus, D. I. I. E. P. G. calculo renum atque vesicæ laborans, ingentem imprimis dolorem circa pubem aliquandiu passus est, ita ut tandem alvi excrementa non amplius per anum, sed per penem tantùm summo cum dolore excernere inceperit, quod sex circiter menses duravit: interea jusculis atque pulticulis variis tantùm sese sustentabat; quòd si autem fortè in pulte pomorum, partem interioris dissepimenti, ex incuria ibi derelictam, deglutiisset, acutissimum postmodum dolorem inter ejus excretionem sentiit. Viribus autem hoc affectu tandem destitutus exhaustus, anno ætatis suæ L. naturæ debitum persolvit.

Verisimile est casum adeò insolentem ab ulcere quodam vesicæ & intestini recti, quod à calculo productum, provenisse, atque hinc partem aliquam intestini recti omnimodè coaluisse.

SCHOLIUM.

QUòd hîc ab exulceratione per penem ejecta fuisse excrementa alvi, persistente aliquandiu vita observavit Vir Excellentissimus, id per vulvam, exeuntibus unà quoque hinc flatibus,

flatibus, accidisse quoque observârunt alii ; Ob exulcerationem elusmodi per abdomen hinc perforatum, quendam ego nuper militem portarum urbis custodem, similiter excrementa alvi per locum p.n. reddentem observavi, is nimirum inflammatione intestinorum ex colicâ biliosâ laborabat, unde factum ut ventris latus sinistrum insigniter doleret, tumoreq; molli se monstrante abscessus tandem aperiretur ; *injectionibus* vel *mundificantibus* & *consolidantibus* res saltem eo deducta est, ut labia ulceris callosa redderentur, & ne excrementa in abdominis cavum exciderent, prohiberetur, sed per foramen illic apertum pòst continuò exirent, quod ipsi adhuc indies contingit; adeo universâlitet verum haud est, vulnera & ulcera intestinorum omnia statim esse lethalia, maximè si illis in locis fiant, ubi carneæ musculorum abdominis portiones existunt, agglutinatis tunc mutuò utrinque & intestinorum & musculosæ carnis, vulnerum in ambitu labiis, de quo *Platerus in Observat.*

[*D. D. Emanuel König.*]

OBSERVATIO LXXVI.

D. JOHANNIS JACOBI WAGNERI,

De

Præputio filo constricto gangrænâ correpto.

IN Orphanotrophio nostro puer decennis C. U. lectum crebrò noctu perminxit, ac ob id ferulâ pœnas dedit : ut verò plagas in posterum eivitaret, præputium ita validè constrinxit, ut penis sequenti die magnopere intumuerit & præputium gangrenâ correptum fuerit : quamvis puer dolorem alto silentio aliquamdiu pressisset, acerbitate tamen ejus victus, rem uti gesta fuit exponere coactus fuit ; admotis verò eam in

rem

rem idoneis medicamentis, intra paucos dies integræ sanitati restitutus fuit.

SCHOLIUM.

QUod in Orphanotrophio Tigurino taliter accidit, ejus simile exemplum ante aliquot annos habuimus hîc Basileæ in Lazareto, in quo Maniacus peregrinus conclavi inclusus filo arrepto penem sibi taliter validè quoque constrixit, ut re non statim à Chirurgo ordinario animadversâ, gangræna mox in sphacelum abierit, ut dimidia pars penis abscindenda fuerit, vivente hinc eo adhuc taliter mutilo. In abscissione verò ejusmodi penis, ut obiter dicam, id præprimis attendendum, ne fungosa substantia penis etiam naturaliter nigricans, Chirurgum decipiat, pro sphacelatâ eam similiter habendo, quod Monspelii contigisse, retulit mihi Excellentiss. Universit. inibi Cancellarius.

[D. D. Emanuel König.]

OBSERVATIO LXXVII.

D. JOHANNIS JACOBI WAGNERI,

De

Bulithis.

IN equorum intestinis Hippolithos reperiri, non usque adeò rarum, quod *Jordanus*, *Hornicæus*, *Sachsius*, alii, & nuper demum *Excellent. D. Lucas Schröckius*, *Luc. filius*, *in Ephemerid. Curios. Germ.* testatum dederunt: his autem Bulithi rariores sunt, adeoque & horum observatio silentio haud involvenda erit. Bulithus apud nos asservatur, qui & in urbe nostra ante aliquot annos in vaccæ ventriculo secundo, quem κεφάλον sive reticulum appellant, fuit extractus; lapis est rotundus, globiformis, subflavus, substantiæ densæ atque spissæ instar silicis, eiusque pondo est ʒxiii. & ʒiiij. Videatur Figura XXIX. *Martinus Martinius* equidem, *Atlantis Chinensis pag. 59.* mentionem etiam facit Bulithi flavi, mollis, instar ochræ, qui in

vaccarum ventriculis apud Chinenses reperiatur, quem Medici ibi locorum lapidi Bedzohar præferant: hic tamen à nostro longè differt Bulitho, neque ei vires bedzohardicas promittere ausim: minùs autem aptè *Martinius* existimat Chinensium Bulithum (Kühstein) eundem esse cum Lapide fellis (Gallenstein) *Petri Bellonii, Singularium Observat. LIII. cap. 46.* qui Arabum *Alcheron Haraczi* est, cùm hic in Taurorum vesicula fellis natales suos tantùm habeat; quo de *J. C. Scaliger, Exercit. CXXV.* quoque consulatur.

Hoc ipso Anno 1685. mense Julio alius Bulithus in bovis intestinis apud nos repertus fuit; coloris est cinerei, oviformis, texturæ raræ, pondo ejus ʒj. & ʒj.

Fig. XXIX.

SCHOLIUM.

TAm in orientalibus quàm occidentalibus locis magnum numerum lapidis bezoar inveniri tradit *Joh. Baptista Tavernier lib. 2. Ind. Itinerar. cap. 24.* qui ex vaccis desumitur, tantæ quandoque molis, ut nonnulli 17. vel 18. unciarum pondus habeant; quamvis non ejusdem hic sit cum notiori illo præstantiæ, sex hujus granis plus operantibus, quàm ab alterius illius granis triginta sperari debeat.

(L. Schröck, L. F.)

OBSERVATIO LXXVIII.

D. JOHANNIS JACOBI WAGNERI,

De

Tophis in articulis seu juncturis ossium bovis repertis.

BOves calculis renum laborare, cognitum atque compertum habemus: fidem hujus rei mihi quoque fecerunt calculi ex rene bovis à me extracti, quos etiam penes me

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

Fig. XXIX. fol. 162.

a.

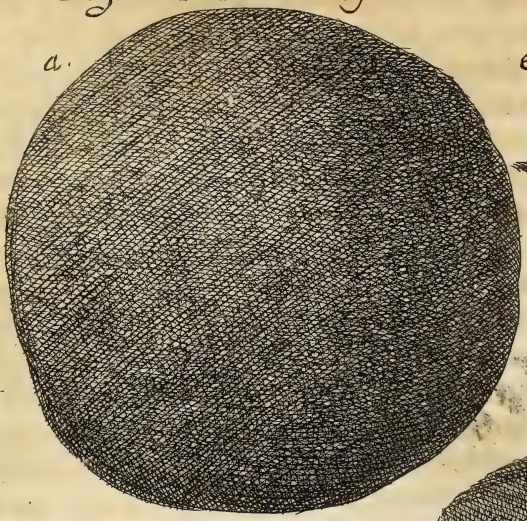

Tophi
ex articulis bovinis.

Fig. XXX.
fol. 163.

Bulithi.

Fig. XXIX.
fol. 162.

b.

Fig. XXX.
fol. 176.

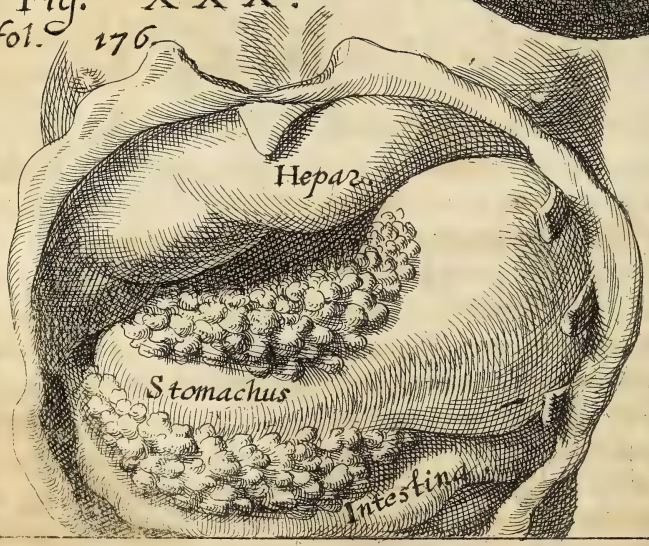

Costæ à cartilagi-
nibus separatæ.

nes me adhuc servo: at his insolentiores sunt tophi, qui in junctûris ossium apud eos quandoque reperiuntur. A. 1685. d. 12. Apr. ex medio coarticulationis ossis femoris & tibiæ bovis, tophos quàm plurimos exemi, qui partim tendinibus seu ligamentis circumdati ac incluſi, partim etiam extra ea extrusi fuerunt: substantia eorum est alba instar calcis, summæque acrimoniæ: illud dignum est visu, quomodo materia hæc terrestris coaluerit, & partes aliæ postalias ope spirituum naturalium ad extremitates usque junctûrarum extrusæ fuerint. Hinc etiam & hoc concluditur, Boves ab arthritide nodosa non penitus solutos esse.

[Basileâ 1685. 14. Octobr. à D. D. König missa.]

Fig. XXX.

OBSERVATIO LXXIX.

D. ADAMI A LEBENWALDT,

De

Morsu lupi rabidi, seu Lycanthropia.

DUm aliquot ante annos iter 10. milliarium susciperem, ad Cœnobium celebre, vernalis Venæ-sectionis celebrandæ causâ, occurrerunt in via plurimi homines adhortantes & obnixè rogantes, ut periculum magnum evitarem, eò quòd lupus rabidus viam percurrat regiam, jamque 10. personis morsu vulnus inflixerit, & omnes in rabiem acti vitam miserè finierint. Ego ulterius proce-

dens, sclopetis benè provisus, audivi lupum prædictum jam à Rusticis fustibus obtruncatum fuisse. Ad Cœnobium appropinquanti mihi obviavit sacerdos, qui famulo rustico ab eodem lupo vulnerato Sacrum administravit Viaticum, curiosè ab eo inquiro, quænam symptomata patiatur æger, qui hoc responsum dedit: Ego domum ingrediens ægroti, vidi illum supra scamnum sedentem, indusio tantùm vestitum, tremulâ & clangosâ voce ejulantem, oculis scintillantibus, facie tumidâ & inflammatâ, præsentem sibi tamen in mentalibus actionibus, me observato, scamno exsiliit mihi obviam currens altaque voce inclamans, ô mi Pater, cum quanto desiderio illum expectavi, uror, uror & cordis æstu pereo, pereo, hæc ille. Hoc percepto volui infirmum accedere & antidota contra morsus venenatos animalium exhibere, sed relatum mihi fuit, eum jam animam exhalâsse. Cupiebam cultro anatomico rimari viscera interna, sed obstitit conatui meo præpostera erga cadavera reverentia & vana plebis superstitio; hoc tamen didici

Non homo tantùm homini est, sed lupus ipse lupus.

Hîc annotare volui, quod Lycanthropia propriè sit species melancholiæ, qua ægri putant se in lupos conversos; unde quadrupedum more incedentes, noctu domo egrediuntur: Ululatu lupos imitantur, hinc inde vagantur, cadavera abripiunt & secum collo gestant, de die homines fugiunt; quidam tamen ut canes mordent, de quo videatur *Castellus* ex *Aetio* & *Æginet. l. 3. c. 16.* frequentius tamen sumitur Lycanthropia pro imaginaria diabolica hominum in lupos conversione, quâ se lupinam formam habere existimant, imò & aliis tales videntur, quod Dæmonum ope accidit ludificantium sensus: talis fuit ille rusticus in Borussia, de quo dicitur, quòd certis anni temporibus mutaretur in lupum, sylvas adiret, lupis se associaret, homines & canes morderet, infantes devoraret. Vid.

Sennertus

Sennertus lib. 2. institut. med. p. 3. s. 1. c. 7. & *med. practic. p. 2. c. 16.* Demum Lycanthropia dicitur rabies hydrophobica, in qua homines lupos imitantur ululatu, aquam metuunt, quod communiter contingit, si à lupo rabido morsus infligitur. Mira dicuntur de hujus animalis astutia, ut legitur apud *Plinium, Albertum Magnum, Ælianum, Portam*, sed plurima sunt fabulosa & falsa, sæpe enim de hac Bestia cum venatoribus & pastoribus colloquium habui; Verum est, quòd sit animal rapacissimum, voracissimum, infensissimum ovinæ gregi, quam velut Apitianas dapes appetit. Quandoque istæ Bestiæ gregatim incedunt, terribiliter noctu ululant, præsertim hyemali sæviente frigore, ad pagos se conferunt, boves & oves invadunt, anseres jugulant, nec equis parcunt, canes domesticos etiam catenatos abripiunt, per fenestras ingressi trahunt secum alimenta coriaque, imò vestes auferunt. Laborant podogrâ, anginâ, rabie & in senectute edentuli fiunt. Nullum animal ita proverbiale est quàm lupus, de quo 12. collegi adagia, sed hæc ad Zoologos & Moralistas. An cor antiepilepticum, corium anticolicum, adeps antipodagricum, oculus antifebrile, guttur antianginosum medicamentum, consulatur experientia: hoc quidem expertum habeo, quòd in tali pellicio seu tegmento, lupinis pellibus subducto, non maneant pulices.

O charum generi famineo medium!

OBSERVATIO LXXX.

D. ADAMI A LEBENWALDT,

De

Tumore inveterato malè curato.

NObilissima quædam Domicella ob Catamenia impedita, incurrit tumorem durum modicè dolentem circa vertebras colli, qui aliquot annis perdurans incrementum sumpsit lunaris tributus tempore, decre-

mentum verò suscepit applicatis in dorso cucurbitulis, cum & sine scarificatione. Huic ægræ nullis præmissis Universalibus aut Catamenia promoventibus, applicatur cataplasma emolliens, quid fit? tumor ab illo loco discedit ad axillas, sub carne & colli musculis sedem figit, dolore affligit ingenti, attracto sanguine in abscessum mutatur, qui ob duritiem cutis & materiæ crassitiem prorumpere nonpotuit, licet emollientia, maturantia & pus foràs trahentiaplurima adhibita fuerint. Vocor ego, postquam hæc tragœdia jam in septimam septimanam acta, suadeo loci affecti vel caustico vel lanzetta apertionem, sed disuadetur ab aliis. Unde materia purulenta progressa totũ dextrum brachium occupavit, in ingentem tumorem elevavit, ex quo ad finem ultra 2. mensuras lymphæ & saniei profluxit, nec cordi & pulmonibus pepercit hæc materia, sed circulatione sanguinis eò delata, sævissima symptomata cum exesione & erosione pulmonum fauciumque produxit, cum tanta ejectione putrilaginosâ uttota massa sanguinea in pus conversa videatur, sic misera per aliquot septimanas cruciata vigiliis & doloribus enervata, tandem delira & suffocata periit.

Discant audaces mores nimiumq; loquaces!

OBSERVATIO LXXXI.

D. ADAMI A LEBENWALDT.

De

Lepida ulcerati pedis curatione & inde damnis.

DUm hæc scribo, venit ad me vir 60. annorum, artis statuariæ, Dædali æmulus, qui per aliquot annos defluxione ad pedes laboravit cum exulceratione tibiæ, hujus molestiæ pertæsus sibi ipse Chirurgum agit & recipit aquam bitumine ad viscositatem coctam & pultem conficit,

ficit, totumque pedem depingit quasi auro vel coloribus obducendum, sistitur defluxio, exiccatur ulcus; sed ecce paulo post incipiunt oculi caligare, caput vertigine rotari, & non obscura signa apoplexiæ se prodere, quare statim jubeo fonticulum poni in pede, præscribo hydragoga, caput & oculos corroborantia, quid futurum expecto:

Non natura suo est impedienda opere.

OBSERVATIO LXXXII.
D. ADAMI A LEBENWALDT,
De
Hydrope ex deligatis pedibus.

VIr nobilis sexagenarius, corporis cacochymici, multis diebus consequenter comessationibus & compotationibus in conviviis deditus, unde hospitium præbuit cruditatibus, humoribusque in hypochondriis collectis, quorum copiâ & qualitate natura irritata, expulsionem molita est ad pedes, ibique tumores œdematosos causavit. Consulitur casca, lusca & panda anus, quæ suadet ut pedes per totum fasciâ fortiter involvantur, ne humores descendere possint: obtemperat intemperans consilio, salvantur pedes à defluvio, sed serositates salsæ aperiunt sibi viam ad abdominis cavitatem producuntque hydropem incurabilem.

Incidit in Scyllam cupiens vitare Charybdin.

OBSER-

OBSERVATIO LXXXIII.

D. ADAMI A LEBENWALDT,

De

Iſchuria 15. dierum curata acidulis.

FOemina nobilis trium demortuorum maritorum uxor, nullius prolis mater, ſplenetica hypochondriaca, calculo renum obnoxia, ſumpſit à Medico præſcriptam potiunculam purgantem, non præmiſſis præparantibus & aperientibus: & licet aliquoties alvo dejecerat, ſtatim tamen ſequebatur dolor & tenſio in renibus per ureteres ad veſicam, cum urina modica ſabuloſa, quam excepit ſtranguria & dyſuria, demum Iſchuria ſeu omnimoda urinæ ſuppreſſio; adhibita ſunt varia nephritica, lithontriptica, diuretica, ſed fruſtrà. Ego accerſitus inveni rem in anguſto poſitam, venter enim & hepar intumuit, reſpiratio erat difficilis, cor quaſi ſuffocatum, urinæ fœtor jam odoratum & guſtum feriebat, denique omnes partes videbantur innatare microcoſmico lixivio. Pronuntiavi Iſchuriam eſſe illegitimam ex obſtructione renum & ureterum à materia ſabuloſa & calculoſa, quare ad acidulas, quas ego tunc ad manus habui, confugiendum eſſe aſſerui, perſuaſique ut ægrota intra quadrantem horæ ſumeret menſuram unam; dictum factum, removentur per harum potum obſtacula, urina cum calculoſa & ſabuloſa materia liberè profluit, & Iſchuria mutatur in hydropem ad matulam, ita ut per illum diem ultra 30. libras ſtagnantis prius lymphæ effluxiſſe ſenſerit, paulo poſt in integrum reſtituta. Suppreſſio totalis urinæ duravit per 15. dies, quibus tamen aliquoties ſeroſa alvo dejecit, cautè itaque propinanda catharctica in calculoſis.

Hæc tamen evaſit naufraga mortis aquas.

[Leobio 1685. 17. Octobr. Auguſtam Vind.]

OBSER-

OBSERVATIO LXXXIV.

D. PETRI ROMMELII,

De

Labiis leporinis in porcellis.

NEmo est qui ignoret, quantum imaginatio in hominibus sanis & morbosis, præprimis etiam in gravidis valeat, licet modus, quomodo id fiat, plurimos lateat, fereque omnes adhuc torqueat & solicitos habeat: Non minùs tamen mirandum videri posset, imaginationem talia etiam in brutis, (quibus nonnulli etiam mentem & rationem, non omnino brutè, tribuunt,) efficere posse. Præteritâ æstate, Civis cujusdam apud nos scrofa, aliquot porcellos, ore leporino sive bifurcato labio notatos, enixa est; quos, quia ob hanc causam sugere, atque ita nutriri non potuerunt, in præterfluentem Danubium abjicere necessum fuit. Causam monstrosæ hujus efformationis, porcæ Dominus aliique rei pecuariæ gnari, dixerunt fuisse imaginationem & terrorem, quo porca prægnans, in agris & campis pascens, à lepore de improviso ex latibulo surgente fugâque se propripiente, perterrefacta fuit. Utrùm occulta qualitas, vel potiùs illud locum hîc inveniat, quod à quibusdam affirmari solet, si nempe contingat mulierem gravidam (quod etiam de bestiis dici & intelligi posse puto) sedem leporis transiisse, fœtum tunc labio bifurcato, leporum instar, notari? hæreo. *Olaus* quidem *Magnus lib. 18. Histor. Gent. Septentr.* fidem aliquo modo dictis fœnerari, videri posset, dum scribit: Esum, vel saltum super caput leporis factum, gravidis esse noxium, infantesque leporino (diviso scil.) labio notari, docetque ibidem, quomodo huic malo sit medendum. Notum est ex *Moyse* & Historia Jacobi, quid Patriarcha hic magnus, virgis & baculis

ſuis bicoloribus & variegatis in ovibus ſoceri ſui Labani effecerit; ibi tamen nullus terror, ſed aſpectus repetitus virgarũ diverſorum colorum in agnis cauſa dicitur. Occulti aliquid hîc ſubeſſe, credi poteſt, quia ſolus terror vix hoc præſtare potuit, quia non credendum, ſuem, leporem inopinatò ſurgentem, celerrimâque fugâ non caput ſed terga monſtrantem, tam accuratè, præſertim ejus faciem & os contemplatam fuiſſe, nævumq; ita prolibus ſuis impreſſiſſe.

SCHOLIUM.

MErentur hîc adduci, quæ *Guil. Harvæus exerc. 69. de generat. animal.* animadvertit, ubi in damarum fœtu, dum agit de ejus generatione, ut ſe in tertio à coitu menſe habet, buccas & labia, ceu partes cutaneas, ultimò perfici ſcribit, addens: *in omnibus fœtibus (etiam humano) paulò ante partum, oris rictus, ſine labiis & buccis, ad utramq; aurem protentus cernitur. Eandemq; ob cauſam, niſi fallor, multi naſcuntur cum labro ſuperiori fiſſo (Angli harelipt. i. e. leporina labia habentes nominant, qualia ſcil. lepori & camelo ſunt) quia in fœtus humani formatione ſuperiora labra tardiſſimè coaleſcunt;* atque *exercit. 56.* omnium ultimò in humano fœtu lineam illam coaleſcere teſtatur, qua labia ſuperiora committuntur. Hinc etiam trahi huc fortè poſſent, quæ *Petr. Borellus cent. 1. hiſt. 71.* de ſeptimeſtris partus notis, ex relatione obſtetricis, monuit, tales nempe, præter auriculas, habere labia quodammodo imperfecta, cùm rubra valde ſint & ſanguinea, imò & ſanguinem quandoque reſudent. Quanquam illud, quòd paulò ante partum oris rictus adhuc ſine labiis & buccis eſſe dicatur, paulò liberaliùs (ni error aliquis ſcribæ vel typothetæ ſubſit,) proferatur; cùm experientia nos contrarium edoceat, & ipſi octimeſtri fœtui nihil horum deeſſe, non uno exemplo certus, ipſe ſciam. Conſtat tamen hinc faciliùs, quomodo in humano fœtu, ab imaginatione materna, in primis graviditatis menſibus, labiorum,

quæ

quæ leporina dicuntur, vitium promtè satis fœtui imprimi, aut etiam circa finem gestationis adhuc laxiùs cohærentia minori cum difficultate iterum divelli queant. An autem in hac Observatione dicemus, scrofam quacunque de causa vehementiùs perterrefactam tum temporis fuisse, quo labia fœtuũ in utero nondum per naturam coaluerunt, sicque à terrore isto, in ipsos fœtus derivato, sanguinis & spirituum aliquem ad centrum regressum contigisse, unde etiam motum sanguinis in labiis porcellorum moram fuisse passum, & labia ipsa hinc exsiccationem subiisse? An verò leporem in dumeto aliquo dormiturientem, & à superveniente scrofa excitatum, præfortuito metu, versus caput ejus exsiliisse, divinare licebit? ceu simile quid in timidiusculis itidem animalculis, muribus, in cista aliqua latitantibus, & subitò excitatis, quandoque contingere novimus, ut in faciem accedentis hominis, priusquam terga in fuga vertant, prosiliant, non tam vindictæ cupidine, quàm ex subitaneo metu confusæ?

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO LXXXV.
D. PETRI ROMMELII,
De
Mortis præsagio.

NOn desunt hinc inde apud auctores tam medicos quàm historicos varia exempla eorum, qui eodem mensis die, quo ante plures annos in lucem editi fuêre, iterum mortalitatem exuerunt; eorumque qui sibimetipsis diem & horam quasi, futuræ beatæ analyseos prædicere potuerunt. Non ero prolixus in colligendis & exscribendis ejusmodi historiis, passim, ut dixi, obviis, sed binas hîc indicâsse sufficiat. Mulier plebeja, Barbara Schmutzin, vi-

dua sexagenariâ major, ultra triennium valetudinaria & cachectica, jam ante biennium ascitica facta, & à me, DEO benedicente, integrè restituta, post plures in rebus naturalibus commissos & iteratos errores, hac præteritâ æstate variis iterum doloribus & symptomatibus, quæ illam denuo lecto affixerunt (absque tamen hydropis recidiva, vel saltem minimo ejus indicio aut metu,) molestari, insuperque medicamenta ferè omnia negligere, susque deque habere, indeque magis ac magis viribus deficere, consumi & cymbæ Charontis adpropinquare cœpit. Hæc aliquot ante obitum diebus, (semper integrâ, usque ad ultimum ferè mortis articulum, ratione utens) me præsente, adstantes, futuros suos hæredes, fictas partim lacrumas fundentes, bono animo esse jussit, dicens: Ne contristemini Amici, nec opus est hodiè lachrymari, scio enim, me ante diem (*nî fallor*) Martis, qui erit recordatio diei mei natalis, non morituram; quod etiam juxta ejus prognosticon factum, nam eodem mensis die, ut dixerat, quo nata erat, defuncta est, & sic dies natalis, illi etiam fatalis extitit. Altera sic se habet: Civis honestus, Vir ob priscam & Germanam fidem optimæ famæ, 68. annos natus, à morbo, quem ex infortunato cum equo casu contraxerat, ut sibi videbatur restitutus, post aliquot præterlapsas septimanas, denuo ægrotare, indiesque infirmior fieri, ac de reconvalescentia tandem dubitare cœpit: uno die, cùm lecto ejus adsidens, varios cum illo, non tam illius valetudinem, quàm alias etiam res concernentes sermones miscerem, inter alia in hæc tandem prorupit verba: Ah Domine Deus, quàm immensas ego tibi debeo gratias, pro tam innumeris in me indignissimum collatis beneficiis, quæso te per Christum Filium tuum, Salvatorem meum dilectissimum, animulam meam tam charè redemptam, brevi ut sentio ex hoc meo ergastulo emigraturam, clementissimè propter meritum Filii tui suscipere, ultimumque & maximum beneficium reliquis superaddere velis &c. Ego illum consolaturus, variis verbo-

verborum & solatiorum lenociniis, bono animo esse, mortisque timorem abjicere, item ratione adversæ valetudinis, meliora sperare jussi &c. At ille subridens regessit: Vanæ sunt & superfluæ tuæ consolationes, nec ego mortem timeo, sed illam potiùs, quia DEO meo ita placere scio, tanquam omnium humanarum miseriarum finem expeto, atque proximo futuro die 6. Augusti illam expecto, (erat 28. dies mensis Julii, cùm hæc diceret,) scio enim, me dicto die moriturum, & susequente die Solis, qui dies erit maximè serenus, cum sat grandi, funus meum comitantium, comitatu, sepultum iri; quæ etiam omnia ita, quomodo prædixerat, evenerunt: nam circa sextam matutinam, die 6. Augusti, seipsum precibus & dictis sacris apprimè huc facientibus (artem enim benè moriendi jamdudum didicerat) semper erigens & consolans, alienis consolationibus & admonitionibus (licet inter adstantes non deerant, qui tali officio consolatorio optimè fungi sciebant,) minimè indigens, liberis insuper, & circumstantibus pacem & mutuum amorem inculcans, paternamque benedictionem, ut optimam hæreditatem singulis impertiens, usque ad ultimum ferè vitæ suæ halitum, sensibus sensim deficientibus ratione tamen integrâ, loquebatur, donec tandem sine omni mortis metu & motu, tam placidè & dulciter, non moriens, sed blandè quasi obdormiens, animam exhalârit & Creatori reddiderit, apud omnes etiam adstantes, maximum, similiter olim obeundi, desiderium reliquerit. Suspicari aliquis de facto Astrologico prognostico, vel erecto aliquo themate natalitio hîc posset; sed nihil talium interveniisse certissimus scio: mihi enim & vita & actiones ejus præ omnibus aliis perquam notissima erat; fuit quidem homoplurimæ lectionis, sed non inter literatos numerandus, harum vanitatum ignarus, imò ut & omnium superstitionum osor & contemptor acerrimus, facetus aliàs, ast conscientiosus, cultûs divini rerumque sacrarum amantissimus, unde hanc instantis mortis præscientiam

potiùs instinctu & motu interno diviniori factam & adscribendam esse censeo.

[Ulmâ 1685. 17. Octobr. Augustam Vind.]

SCHOLIUM.

CUr morituri ad præsagiendum apti? in suo *Jatrosoph. Miscellan. tractatu 46.* explicare nititur *Joh. Bapt. Sitonus.* Quæ num satisfacere Curiosis queant, prudentiorum potiùs subjicere judicio, quàm ipsemet aliquid determinare volo.

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO LXXXVI.
D. SALOMONIS REISELII,
De
Vomitu cruento lethali.

NIcolaus Dauner auriga aulicus Stutgardiensis, emeritus, annorum nempe sexaginta octo, habitu procero & macilento, crapulæ adsuetus, ab autumno usque Anni 1682. questus de doloribus in sinistro ventriculi latere, sentit duritiem ibi cum torminibus, revomit plerumque quod manducavit post dolores. Quæ symptomata à tumore quodam oris ventriculi, aut constrictione venire suspicatus sum. Itaque cum alvus per octo dies concluſa fuerit, Mannatam potionem dedi, hinc Clysterem, quibus bene fuit evacuatus: mox succum nasturtii aquat. cum sero lactis, cui incocta rad. bryoniæ, impositò insuper Emplastro malactico. Fine Decembris, factis istis, per dies quatuor, mollior videbatur esse tumor. Nondum fert cibos, decoctum verò quamvis ingratum, non tamen rejicit. Clysteres postea per vices repetiti, & rad. lil. alborum in lacte coctæ alvum solverunt, datæ scilicet ad emolliendum tumorem. Anno 1683. Januarii

Januarii initio atra copiosa vomit, hinc nono die cruentis mista & fœtida. Nihil sumsit cibi, solo vini vitro contentus & restauratus; tredecimo, cùm per multos dies alimentis abstinuisset, totus consumtus, matutinâ sextâ moritur.

SCHOLIUM.

APerto abdomine, omentum siniſtrorsum sponte reclinatum erat, dextrorsum inteſtinis nudis manentibus. Pancreas durum glandulis magis quàm naturaliter rotundis, conſtans, affixum ad fundum ſtomachi, nullum enim aliud apparuit pancreatis ſignum, utut multæ ſatis grandes glandulæ & ad ſpinam dorſi & in meſenterio in conſpectum venerint. Stomachus ipſe venas valde tumentes oſtendit extrà. Pylorus externo tactu durus, & citra hunc dura quædam linea. Quales infra ſtomachum glandulæ fuerunt inventæ, tales quoque ſupra ſtomachum, ita ut inter has anguſtatus fuerit dimidius, reliquâ ſiniſtrâ parte tanto ampliore factâ & aſſurgente ad epar repreſſum, pluribus tamen hic ſed minoribus & inſtar cannabis grana, ſparſis glandulis. In cavitate ubi venæ quoque valde tumebant, materia cruenta, ſubnigra fluida, acidum olens, qualem excrevit demùm pridiè morbis & antea copioſiſſimè ad menſuras multas. Membranoſa quoque puls & viſcida erat admiſta, credebaturque membranam illam ventriculi tunicis adhæſiſſe, quia aſperæ fuerunt alicubi.

Hepar ſanum, & boni coloris. Lien pallidus. Mediaſtinum tenue & quaſi ſimplex. Pulmonum dexter lobus inferiùs parùm ſterno affixus. Muſculi omnes conſumti. Hic in dextro cubito ichoroſum olim fluxum habuit, qui tandem juxta alia medicamenta fonticulo inuſto paucis menſibus ante mortem ſiccatus & repreſſus fuit.

Quæritur nunc: an ille ſanguis copioſus vomitu rejectus in cavitate latuerit, an in veſicula ſingulari, quæ tandem rupta fuit, veluti in Natta: Dein unde affluxerit, an ex liene, qui pallidus

pallidus & quasi exanguis videbarur, & vasa ad ventriculum tendentia valde distenta, an aliunde? cum nota nulla aperti alicujus vel erosi vasis fuerit, non facilè licuit conjicere: neque propter festinatam sectionem vacavit inquirere.

Fig. XXX.

OBSERVATIO LXXXVII.
D. SALOMONIS REISELII,
De
Araneæ ictu lethali.

ANno 1683. Mensis Septembris 10. die vir robustus Goppingæ, oppido Acidulis celebri, dum in horreo esset, sensit in collo aliquid titillans. Tetigit & compressit eò delapsam araneam, unde ardere & pungi sentiebat. Talia verò non advertens, altero die abiens ruri hilariter bibit, tertio inflammatio colli; quarto etiam pectoris accedit cum deliquiis, cui Tonsor Nutritum lithargyrii imposuit; quinto Medicus accedens sudores præcipit, & Theriacam imponit, sexto moritur.

OBSERVATIO LXXXVIII.
D. SALOMONIS REISELII,
De
Pomi esu in terram lapsi noxio.

IDem Medicus & Physicus Goppingensis Martinus Naskosky, tum temporis referebat, quod puella jam adulta ab esu pomi in terram delapsi non multò post vomitum & diarrhœam aliaque circa cardiam symptomata passa fuerit: quo ipso ego ipsi narrabam, quod, cùm pomum sub arbore delapsum non decorticatum non devorassem quidem, sed

succum

succum ad sitim & æstum levandum in citata equitatione sumsissem, sensérim statim post & per dies aliquot in inferiori labro primò veluti capillum inibi hærentem, dein pulsantem quendam tumorem veluti à venula seu vermiculo latente, cum tamen nullum viderem tumorem. Quod symptoma tamen intra paucos dies sine ulla alia noxa evanuit. An à rore seu pruinâ maligna, an ab insecto aliquo noxio pomum infectum fuerit, dubium est.

[*Stutgardiâ 1685. 14. Novembr. ad Helianthum.*]

OBSERVATIO LXXXIX.

D. BENEDICTI HERMANNI,

De

Singulari Epilepsiæ Infantilis causa.

VExatio dat intellectum : πολυθρύλητον hoc & mihi haud ita pridem se verum probavit, cùm mense Aprili proximè prætérito Filiolam lectissimam mihique charissimam, vix octavum ætatis mensem emensam, nec ultra quatriduum ægram, dura mihi Fata ex improviso eriperent. Erat nempè, quamdiu vivebat, optimè sana, vegeta, benè colorata, sanguinis succique plena, donec d. 11. Aprilis circa nonam vespertinam desubito clamore & ejulatu totas repleret ædes, satisq; sic innueret, se non levibus internè torqueri doloribus, toto mox corpore flaccidior, caput vix erectum sustinebat, calore p. n. æstuabat, vomitu rejiciebat assúmta, eâ quin etiam nocte vel septies dejiciebat, hisque perseverantibus symptomatibus postridiè accessére convulsiones, quæ adeò exagitabant tenerum ejus corpusculum, ut tantis insultibus ferendis impar, & frustrà in auxilium vocatis vel selectissimis remediis, d. 14. Aprilis redemtam à Salvatore suo animulam, & Sacro Spiritûs S. Lavacro ablutam, Creatori suo redderet. Maximo

itaque mœrore affectus, in Physicam tàm subitæ metamorphoseos causam inquirens sollicitè, cui hanc adscriberem rescire nil aliud potui, quàm quòd Uxor charissima pridie morbosæ hujus accessionis nil mali cogitans, squamosam illam in vertice crustam, ex continuis per cranii hiatum elevatis, & per aërem externum coagulatis vaporibus natam, ut emolliretur & tolleretur postea, butyro inunxerit: Cumque meminerim, ante hos tres annos à simili inunctione in filiolo etiam convulsiones, licet non lethales, esse subsecutas: Uxor etiam admonita in memoriam sibi revocaverit, & binos filiolos in primo suo conjugio susceptos brevi post ejusmodi inunctiones convulsionibus extinctos: non dubitavi in hanc ipsam inconsideratam inunctionem (quæ oleosis etiam aliis fieri solet) præcipuam hujus mali causam procatarcticam, mihi hactenus non lectam, conjicere. Cogitavi siquidem, quemadmodum charta bibula sibi relicta, liquoribus aquosis, salsis, spirituosis facilem; inuncta verò oleo vel aliâ pinguedine difficilimum concedit transitum: ita & obstructi ab inunctione istâ cutis verticalis pori fuliginibus vaporibusque heterogeneis consuetam, & ab ipsâ Naturâ solicitè fabricatam viam denegant, qui adeò intra cerebrum coërciti, & tàm quantitate quàm qualitate nervoso generi infensi, in hoc sese retrogradi insinuant, spirituum humorumque motum turbant, Archæum irritant, qui molestos sibi hospites excussurus omnia tentat, vomitus sedesque movet, sanguinis motum accelerat, convulsiones concitat, sed perturbatâ tandem totâ animali œconomia delassatus victusque fatiscit. Meritò itaque mos iste inungendi perquàm noxius, & mulierculis sub specioso, sordes nidum pediculis præbentes tollendi, titulo imponens inculpatur, &, si omninò illa crustæ remotio necessaria aliquando videatur, consultiùs vel liquoribus magis resolubilibus, aqueis aut spirituosis, peragitur, vel ad omnimodam cranii coarctationem differtur.

SCHO-

SCHOLIUM.

INgeniosam hanc & rationi conformem conjecturam meritò Hippocraticam dicemus, cùm divinus Senex *libr. de morbo sacro*, in fœtu pituitoso, si ulcera in capite &c. erumpant, salutis spem denunciet, illi verò, qui purus fuerit, & neque ulcus ullum habuerit, periculum præsagiat, ne scil. is comitiali morbo corripiatur. Ex quo patet, quàm benignè Natura mater cum puerulis agat, dum causam illam, tanti morbi productricem, è corpore in partes externas eliminat; quam itaque in corpus repellere, non potest non maximum discrimen adferre; cùm non tantùm humoris copia, sed inprimis ejusdem etiam acrimonia cerebro & nervosis partibus quammaximè adversetur; quam nempe acredinem Veterum etiam nonnulli expressè nominant, & salsam crassamque pituitam accusant, à lacte eâdem qualitate donato generatam. Ne autem gratis hæc dicantur, exemplum de epilepsia ex achoribus repressis inducta apud *Jerem. Martium, observ. med. 24.* legi potest; quo respectu etiam communiter Practici, remedia adstringentia, frigida, & materiam in corpus repellentia, esse fugienda, innuunt. Interea tamen eosdem nihilominus inunctionem cum oleosis, quale butyrum est, in hoc adfectu commendasse, legimus: sic *Marcellus Cumanus* plurimos infantes, uti *obs. 23.* apud nostrum *Welschium* in *Sylloge observ. medd.* testatur, hoc modo curatos vidit, lavando caput cum decocto hordei, malvæ, & hederæ, imponendo dein caules leviter torrefactos, & indè caput ungendo cum butyro loto; Confer etiam *Bald. Timæi lib. 5. cas. med. 3.* Verùm cùm hæc non nisi post aliorum, abstergentium, & quæ Antiquorum methodus utplurimum præsupponit, universalium, eaque inter præcipuè purgantium usum, adhibita fuerint, eò minori etiam cum periculo id factum fuisse, credibile est. Hinc est, quòd Nob. *D. Joh. Dolæus Encyclop. med. lib. 6. c. 11.* lotiones & inunctiones non statim

esse adhibendas, moneat, sed demum, datis aliquamdiu purgantibus & expellentibus; varia dein unctuosa præscribens, & inprimis butyrum geranii virtute imprægnatum, ad totum caput illinendum, ceu propriâ experientiâ comprobatum medicamentum, commendans.

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO XC.

D. BENEDICTI HERMANNI,

De

Euporisto externo in doloribus tumoribusque artuum.

ANno præterito Textoris servus viginti aliquot annos natus dolores primùm vagos per totum corpus oberrantes sensit, qui postmodum fixi magis, dextram potissimùm manum, pedemque sinistrum, ab ischio ad plantam usque, adeoque spatio etiam inter juncturas medio, occuparunt, ita ut, si vel manum vel ejus digitos flectere tentaret, quamplurimis in eâ parte compungi aciculis, si verò pedem versùs abdomen retraheret, acutorum instar cultrorum sensum in hoc sibi percipere videretur, pedi etiam huic absq; insigni dolore insistere vix auderet, nullo interim in partibus affectis vel tumoris vel mutati coloris apparente vestigio. Obtundendis his acrium humorũ spiculis varia opposui, tàm interna præcipitantia dicta, cinnabarina, anodyna, diaphoretica, purgantia, quàm externa lumbricalia, sálina volatilia, spirituosa, camphorata, &c. vix ullo cum notabili levamine. Suadeo tandem recentia Raphani rusticani folia, ad succum eliciendum parùm contusa, instar cataplasmatis manui affectæ applicanda, eo quidem cum successu, ut primùm sub aliquot horarum inhæsione non solùm vix ferendum contraherent fœtorem, sed

& post-

& postmodùm, novis semper substitutis, haud procul ab infimo minimi digiti articulo ulcusculum excitarent, quod acre sensim & flavescens stillavit serum, subsequènte mox & doloris remissione, & liberiore manûs motu, & spontaneâ tandem ulcusculi hujus occlusione. Cùm verò tùm temporis, mense sc. Octobri, ob ingravescens quotidiè hibernum frigus, & tectas nive plantas, vegeta non suppeterent folia ad idem experimentum in afflicto quoque pede prosequendum; hoc demùm anno suo Marte, illud in hoc pede reassumsit, eodem quo in manu, i. e. peroptato cum successu, simili etiam suprà genu excitato fonticulo, omnem doloris causam fundente, eaque fusâ sponte coalescente. Aliâ vice, cùm Ancilla mea tumorem pedis erysipelatodem incurreret, cum tensione summè & dolentem & rubentem, isque tàm internis quàm externis, acidum erysipelaceum aliàs debellantibus, & liberum hinc humoribus stagnantibus motum reconciliantibus vix auscultaret; meo suasu parti affectæ, jam ad colorem fuscum inelinanti, Raphani rusticani recentia folia leviter contusa imposuit, prioribusque sensim exiccatis alia substituit, eâ felicitate, ut brevi omnis dolor, rubor, tumor, insensibiliter discuteretur.

[Memmingâ 1685. 27. Nov. Augustam Vind.]

SCHOLIUM.

NOb. *D. Thom. Bartholinus* in *addit. ad Diss. 4. de medic. Danor. domest.* Nobilem quandam feminam doloris dentium remedium quærere, scribit, ex raphano rusticano contuso, venis cubiti lateris adfecti impositio; cujus remedii effectum dilucidat Exc. *D. Hermann. Grabe* in *tract. de arcan. medic. non arcan. pag. 190.* & cauterii vicè quodammodo sustinere judicat, quo lymphæ particulæ tenuiores & acriores absorbeantur & educantur. Sic easdem radices ischiadicis quoque impositas laudat *Joh. Theodorus Tabernamontanus* in *herbas.* Quæ omnia, ceu & reliquas virtutes eidem adscriptas, sali volatili acerri-

mo, quo vegetabile hoc pollere, vel oculorum fide, quibus sæpe lachrymas ejusdem comesti vel contusi spicula exprimunt, adjudicanda esse, nemo diffitebitur.

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO XCI.

D. JOH. GEORG VOLCKAMERI, Sen.

De

Chiragrâ flatulenta.

VIr præcipuæ authoritatis & integritatis, Senator apud nos gravissimus, de compressione pone scrobem pectoris, sinistrorsum, fuit apud suos conquestus medicos. Illi fluctuationis illius molestiam sub papilla læva animadvertentes, lienem affectum esse asseruére, ignorantes veram lienis sedem sub scapula sinistra, & superiore stomachi orificio delitescentem. Nec enim lien propter denegatam ipsi cavitatem flatus in se fovere potest, ut neque hepar: solida nimirùm sunt utraque parenchymata: ventriculum verò tot ructibus impletum nôrunt ii, qui noctes diesque suo indulgent genio. Variis proinde medicamentis carminativis Dominum illum, podagricis interdum tormentis ante miserè divexatum aggressi sunt, irrito licet conatu. Tandem supra axillas utrinque exorti sunt tumores sat insignes, non usque adeò dolentes, qui fotu emolliente tentati non sublati fuére: Compressi verò sub manibus cedere cœpére, secedentibus illis deorsum per brachia ad extremos usque digitos, levi attritu fuére promoti. Manus utraque inde tumidior reddita paulatim ad solitam redire cœpit formam, subsequentibus doloribus arthriticis, nihilo quàm ante modestioribus. Tali deinde quotannis flatulentâ usque ad obitum suum, certis tamen temporibus, fuit correptus Chiragra.

SCHO-

SCHOLIUM.

FLatus arthritidis esse causſam, Medicorum nonnullos statuisse, notum est, in contrariam tamen sententiam aliis majori numero euntibus. Et quamvis *Hippocrati* in *libr. de flatib. in spiritu*, ut *Celsi* verbis utar, sive flatu, *omne vitium sit;* atque obfirmatorum & inhærentium morborum, qualis esse arthritis censetur, causam à flatibus dependere, cuivis esse manifestum, spiritumque, ubi ad loca tenera & inadsueta incubuit, adinstar spiculi infixi se habere, *ibidem* innuat, cùm tamen in *libr. de vet. medic.* amarum, salsum, dulce, acidum, acerbum &c. morbos facere & hominem magnopere lædere, idem doceat, eo ipso spiritus hos sive flatus non simpliciter ita consideratos, sed ut spiculis variis armatos, esse accusandos, supponere videtur. Et sanè uti flatus in corpore humano à diversorum salium, quale est acidum & alcalinum, violento concursu & lucta generari, manifestis indiciis modernotum Medicorum solertia comprobatum dedit: ita etiam in arthritide flatus, si qui subsint, de simili impetuoso salium conflictu testantur, à quorum salinorum corpusculorum spiculis, dum à debita proportione aut unione cum cæteris partibus recedunt, membranosisque articulorum partibus se insinuant, dolor ille utplurimum producitur. Dico, utplurimum; etenim flatus quoque violenter nervosas partes distendendo, aut etiam ab invicem divellendo, aliquem posse dolorem concitare, vel colici cruciatus, sæpe à solis flatibus retentis dependentes, evincunt. Unde in hoc quoque casu, à Nobilissimo nostro *Dn. Heliantho* proposito, raritate maximè se commendante, licet flatus in brachiis arthriticis substitisse, satis clarum exsistat, salia tamen inimica, articulos lancinantia, nihilominus unà adfuisse, dolores acerbi, flatibus jam aliorsum regressis, superstites loquebantur. Quomodo verò flatus hi, levi manus attritu, ab axillis per brachia ad extremos usque digitos ferri potuerint, paulò obscurius esse

rius esse videtur: num procreati à crudorum vel vitiosorum, aciditate atque lixiviali sale peccantium, humorum effervescentia in manum articulis flatus, sensim musculos inter & cutem se insinuarunt, porosque ubivis obvios & cavitates ita ingressi, easdem sensim magis magisque distenderunt, atque in naturali tono, & arctiore cohæsione immutarunt, sicque ulteriùs progressi usque ad axillas adscenderunt, ubi collecti, faciliùs dein, manûs operâ adacti, versus principium suum sive manum extremam, per patentiores jam vias recesserunt? Differt hic casus à morbo illo, quem *Abulcasimus*, vulgo *Albucases* dictus, Nakir (vid. *nostri Georg. Hieron. Welschii exercit. de vena Medin. cap. 2. pag. 49.*) vocat, & vel eundem, vel cognatum tamen arthritidi vagæ scorbuticæ esse adfectum, præter alios, Exc. *Dn. Möllenbrock tract. de ea*, adserit. Licet enim *Albucasimus* in eo parvam inflationem in vena brachii mulieris cujusdam viderit, cùm tamen dolor conjunctus ad humerum adscendisse, & postea in alias quoque corporis partes transiisse dicatur, hanc à sanguinis vitiosi effervescentia subortam inflationem in ipsa vena hospitium habuisse, credibile est; quem locum etiam eidem adsignat Ill. *D. Paulus de Sorbait*, qui in viro doloroſum hunc tumorem, sub flatus furiosi nomine, à metacarpo per venas instar vermis ad humerum usque adscendentem, *cap. 1. Observation. rarior. pag. 725. Operum suor.* proponit.

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSER-

OBSERVATIO XCII.

D. JOH. GEORGII VOLCKAMERI, Senioris.

Subitus terror quandoque ægris saluti fuit.

FOemina quædam Oenopolæ conjux, continua graviter febre ægrotavit cum summâ virium prostratione. Illa quasi nullo ad resurgendum nisu decumbens in conclavi sola, dum ab agnato visitaretur, qui propè lectum sellæ insidens amico illam alloquio adjuvare studebat, & aliquandiu, ne sola prorsus relinqueretur ibi morabatur, protinus de sella decidit epilepticus; Consternata nimium, neminem licet quantum poterat, vociferata fuisset, evocare statim in auxilium potuit. Tandem tamen, redeunte paulatim ad seipsum agnato suo, venére, qui humi prostrato auxiliares porrexére manus: Illa verò ab eo tempore vires recuperare suas, & integræ restitui sanitati cœpit. Alia quædam matrona ex longo decubitu summa fuit debilitate oppressa, ut etiam pulsus jam intermittens spem omnem sanitatis decollare videretur, ideòque adstantibus proximam noctem periculo non carituram prædixi. Illa ipsâ nocte in somnio vidit egenam stipem ab ea de fenestrâ petentem. Cum verò manum sinistram auro repletam abscondere in dorso conaretur, cum dextra verò eleemosynam porrigere vellet, propter ruinam pavimenti cui insistit, subitaneam, se lapsam cum summo terrore credens expergefacta fuit. Altero insequente die rediens pulsum ita vegetum observavi, ut integram eidem polliceri sanitatem non dubitaverim, quam à decem & quod excurrit, annis inviolatam hucusque servavit.

[Confer: *Anni præcedentis observatio 93.*]

OBSERVATIO XCIII.

DN. ANDREÆ CLEYERI,

De

Japanensium arbusculis Tzudzinsic dictis.

CUm ante annum in Japanensis Imperii portu, Nangasaki dicto, degerem, missus eò ad Imperatorem Japanensem ab Illustr. Societate Belgica Protolegatus, permultas ibi inveni plantas observatu dignas, quas delineari & suis coloribus illustrari curabam. Inter Floræ autem Japanensis delicias primæ mihi sunt, quas Japanicè vocant Tzudtzinsic, Arbusculæ floribus elegantissimis iisque variis refertæ. Non excedunt mensuram trium pedum. Folia ejus lata, glabra, acuminata decidunt tempore autumni, & denuò cum floribus suis Vere prodeunt. Flores sunt toti vel rubri, vel albi, vel lutei, purpurei vel ex his coloribus mixti, similes iis, qui cernuntur in Mirabili Peruviana. Flos uti in Anemone, simplex est, sine odore ullo. Solent Japanenses in hac Arbuscula alios flores elegantiores vel viginti specierum diversarum insitione propagare, ut eò magis elegantiâ florum superbiat. Hinc fit, ut eas in vasculis porcellaneis plantatas ante eorum ædes pro spectaculis exhibendis collocent. Altera species priori & magnitudine & varietate florum & virtute æquat, nisi quòd folia separatim & flores seorsim suis caulibus producat.

[*Ex literis Cleyerianis ad D. Mentzelium communicata 1685. 30. d. Novembr.*]

Fig. XXXI. & XXXII.

OBSER-

OBSERVATIO XCIV.
D. BERNHARDI ALBINI,
De
Ovo humano, è dextro teste pendente.

Die 15. Octobr. 1685. ad puerperam juvenculam, quæ, pridiè puellam enixa, alium adhuc mortuum in utero habebat fœtum, accersebar; quæ, cùm sequente die fatis concessisset, à me secta, exhibebat testes, ovis turgidulis, pellucidis & copiosis refertos: è dextro teste pollicis latitudine, mediantibus vasis sanguiferis, versus tubam Fallopianam, ovum pendebat, quod magnitudine pisum majus adæquabat, & vasis sanguiferis copiosissimis refertum erat, analogum illis ovis, quæ gallina per aliquot dies incubavit, in quo mira vasorum sanguiferorum texturam reticularem, (adhuc enim illud asservo) cum admiratione videre licet, & liquor in eo contentus non adeò, ut reliquorum pellucidus, sed turbidus erat.

[Ex literis ad D. Mentzelium missis.]

OBSERVATIO XCV.
DN. MICH. BERNHARDI VALENTINI,
De
Fringilla albicante.

STupenda prorsus est Dei T. O. M. providentia, quâ in primævæ Creationis benedictione, de quavis minimarum quoque avicularum Specie conservanda ita solicitus fuit, ut suo quævis habitu optimè discernatur & cujuslibet, ut ita dicam, individua quoad extima corpusculorum integumenta eodem ferè colore gaudeant: Adeò quidem, ut in

proverbium abierit, ex plumis internoſci avem, man kenne den Vogel an den Federn. At verò ut in humanis, ſic & in aliis ſæpè ludit Divina Potentia rebus, naturaque ſueti ſibi tramitis ſubinde obliviſcitur. Elegans hujus rei exemplum nuper vidi in illâ fringillarum ſpecie, quæ Noſtris der Blutfinck audire ſolet, & ob cantûs, qua homines æmulari amat, dulcedinem, magno ſæpe in pretio habetur. Harum 5. genitali adhuc nido contentas venum haud ita pridem exponit ruſtica quædam puella, quas inter erat, quæ tota plumarum compage prorſus candicabat, exceptis ſaltem oculis & roſtello, ſanguineô ferè rubore tinctis. Avis erat elegantiſſima, unà cùm cæteris ab Amico, mihi domi notô, tolerabili ſatis pretiô coemta & à mirabunda civitatis noſtræ plebecula oſtenti loco habita. Cùm verò brevi poſt (ut fieri ſolet) exſpiraverit, impetrato ab Amico corpuſculo pellem detraxi pennis ſuis obſitam, quam in fumô exſiccatam ſpeciebus quibusdam corruptionem arcentibus ſuffarcinavi, interque alia Naturæ collectanea adhucdum conſervo.

SCHOLIUM.

HAud equidem de pane lucrando ſunt hæc talia; cùm tamen ad ſpecialiorem Phyſices partem aviumq; hiſtoriam ſuum quoque ſymbolum addant, hujus quoque rei mentionem facere non dubitavi, cùm id & aliis in Præcedentibus Ephemeridum Annis non diſplicuerit. Huc enim pertinet *Corvus* ille *albus* Wetteraviæ *Ephem. Germ. Dec. 1. An. 3. obſerv. 57.* *Aquila* item *alba* Cnöffelii *Dec. I. 4. & 5. obſ. 58.* Variæ *aves* p.n. *albæ Ejusdem anni obſ. 184. Aves Canarienſes albæ* Dn. Schröck *Dec. I. An. 6. & 7. obſ. 230.*

OBSER-

OBSERVATIO XCVI.

DN. MICH. BERNHARDI VALENTINI,

De

Ridiculo Uromantiæ exemplo.

QUidam Artis Pharmaceuticæ Studiosus eôdem quo hæc scribo annô, me convenit & oblatâ urina de fratris sui Germani valetudine consulit. Cùm verò in præviô priùs discursu obstinatè satis responderet, nec ulla ferè quæstione sibi aliquid extorqueri pateretur, generalia tandem scorbuti symptomata ipsi recensebam, cujus haud pauca in urina indicia erant. His equidem faciliorem sese præbebat, pro ulteriore tamen satisfactione scisitabatur, annon ex urina pariter conspici posset, si quis ligna findendo, membraque fortius justô distendendo corpori suo incommodaret: *Ob man nicht auch sehen könnte / wenn einer Holtz gehauen / und sich weh gethan?* Id enim fratri paulô ante contigerat. Ridebam stupidam hominis simplicitatem & tacitè mecum execrabar splendidam Medicorum miseriam, qui ab infimæ plebis opinione pendentes, panem quotidianum ex abjectâ ejusmodi & incertâ Uromantiâ, summis licet ingratiis sæpè quærere tenentur.

SCHOLIUM.

PUrgatorio ferè comparat Uromantiam animosus *AMMANNUS, in Parenæsi ad discentes.* Utinã verò essent, qui huic Augiæ stabulo repurgando animum admoverent? Quis enim absque conscientiæ vulnere tot suo proximo glaucomata objicere poterit, quot ii sæpe solent, qui ob turpissimi lucelli pretium ea se in urinæ liquore conspicere palam profitentur, quæ hominum sensus prorsus superant. Novi & optimè novi Practicum magni quondam Nominis, qui, si Ventriculum

fortè malè habere observaret, hæc ferè ex urina profiteri solebat: Der Magen ligt im Leib wie eine Waschlumpe. Alius Phthisicis atque tussientibus hunc sæpe palpum obtrudebat, ut pulmones in coagulo quodam saponiformi natare assereret: Die Lunge liege in einem Schaum wie Seiffenwasser. Quibus similia ferè stratagemata docet Author *Machiavelli Medici MSS.* qui multis est in pretio. Quæritur, an hæc talia salva conscientia fiant? Dubito herclè, quin prorsus nego. Novi equidem, quô se purgant, dicterium: Volenti non fit injuria. Novi & distinctionem Ethicorum inter mendacium malitiosum, officiosum & jocosum. Vereor autem, ut coram supremo, quod restat, judicio, hæ valeant sequelæ, ubi nec Plato nec Aristoteles distinguere noverint. Optandum E. foret, ut unanimi Medicorum consensu summus hic & detestandus Uromantiæ abusus prorsus eradicetur & non tam bursæ, quàm conscientiæ consulatur, quæ auro contra pretiosior æstimanda.

OBSERVATIO XCVII.
DN. MICH. BERNHARDI VALENTINI,
De
Hæmorrhoidibus Pueri fluentibus.

UT in sexu sequiori præmaturus sæpe menstruorum fluxus in tenerrimis quoque annis observari solet, ut plura hujus exempla referunt *Præcedentis Decuriæ Anni.* Ita quòd mage mirùm est, in pueris subinde hæmorrhoides officium suum pariter obire satagunt, quæ adultæ aliàs & declinantis ætatis beneficia sunt. Elegans hujus rei testimonium habet *Annus IX. & X. Dec. I. Obs. 178. Ephem. Germ. Cur.* ubi hæmorrhoidum cæcarum dolor in puerulis 3. vel 4. annorum legitur. Fluentes verò hæmorrhoides haud ita pridem observare licuit in puello 8. ferè annorum Per-Reverendi Dn. J. P. Eck-

J. P. Eckhardi, Pastoris & Diaconi Megalindani, qui menstruis ferè periodis excretionem ejusmodi in filio suo observans ejus gratiâ me consuluit. Cùm verò nil hactenus mali inde perfentierit puer, totum hoc negotium naturæ potius relinquere, quàm beneficio ejus obicem ponendo aliis fortè incommodis fores aperire malui.

SCHOLIUM.

STrictè nimis hæmorrhoidum vocem acceptum hactenus à Practicis Generalioribus observo, quæ generaliter quamlibet notat venam in cavitate quâdam p. n. protuberantem. Sic *narium hæmorrhoides* ex Arabum doctrina observat *MARCUS AURELIUS SEVERIN de reconditâ abstr. natura p. m. 290*, Quas alii cùm polypo confundere solent. *Uteri* pariter *hæmorrhoides* hinc inde prostant apud Clinicos, & recordor quibusdam abhinc annis easdem in muliere quadam Francof. curatas esse à Cl. Viro *Dn. JOH. DAN. HORSTIO*, νῦν ἐν ἁγίοις, quod ex vivâ ejus relatione habeo. Dum interim à potiori fit denominatio, hæmorrhoides intestini recti, per excellentiam ita dici poterunt, ob suetam venarum illarum notationem Anatomicis communem, à quâ tamen argumenta ducuntur admodùm infirma.

[*A. 1685. 1. Decembr. Francofurto Augustam missa.*]

OBSERVATIO XCVIII.
D. GEORGII HEINTKE,
De
Mercurio diu in corpore latente.

MUlieri temperamenti Phlegmatici, præterpropter 49. annorum, aliquando copiosis maculis scorbuticis cum alvi obstructione validissimâ affectæ, postquam laxantibus & clysmatibus ipsâ per 14. ferè dies frustrà se con-

se tentasset, dedi binis vicibus ʒv. Merc. vivi, sicque conjunctim ʒx. cum laxantibus & stomachicis permistas; sed sine fructu; hinc tertiò porrexi potiunculam, ex resina Jal. c. Vitell. ovi subactâ, & purgata fuit sufficienter, hinc aliis successivè ad morbum reliquum directis, alterantibus &c. necessitate urgente repetitæ fuére aliquoties laxationes, & convaluit, non tamen sine levi seu aliquali indicio salivationis. Post 2. septimanas ab assumto Mercurio è lecto surrexit, probè comedens & egerens munia sua obiit, libera à salivatione visaque restituta. Sed post iterum 14. dies aliquando sedens in Gynæceo surgens præterpropter, tota hausta copia Mercurii exclusa fuit, cum ingenti risu muliercularum nescientium, quid in pavimento se manifestaret. Id mihi relatum miratus fui, *quòd tam diu in corpore, tot adhibitis laxantibus & fortiore purgatione, item clysmatibus cum dejectionibus etiam solius naturæ beneficio subsecutis, Mercurius latere potuerit sine copiosiori & diuturniori salivatione.*

[Uratislaviâ 1685. d. 8. Decembr. ad D. Helianthum.]

SCHOLIUM.

HYdrargyrum vel Mercurius, ob maximè mobilem suam naturam vivi nomen adeptus, dum rotundis suis & ponderosis particulis, loco stare nesciis, facilè huc illuc fertur, ad ventrem obstructum penetrandum & reserandum quomodo conducere queat, haud difficulter hinc colligitur. Si tamen excrementis viscidis & copiosis alicubi implicetur & obruatur, aut etiam in parciori dosi, quàm quæ scybalis intestinalem fistulam infarcientibus, penetrandis ac propellendis, intestinisvé dilatandis sufficiat, propinatus fuerit, aut etiam in cæco intestino substiterit (uti fortasse in hoc Casu delituit, usque dum tandem motu corporis agitatus, vel cùm mulier illa sederet, ex bursula ista compressa extrusus fuerit,) haud mirum, si aliquandiu

quandiu in corpore deliteſcat. Sic memini, A. 1684. d. 22. Junii, Matronæ cuidam ſeptuagenariâ majori, ex vaſta & antiqua umbilicali hernia in iliacum adfectum incidenti, à Collega meo, Exc. *D. D. Vito Riedlin*, me itidem, in conſilium propterea vocato, haud diſſuadente, fuiſſe exhibitas Mercurii vivi ſex uncias, ſine ullo tamen effectu; eâdem etiam doſi ſequenti die, ſed fruſtrà pariter repetitâ; & quamvis enematum, aliorum laxantium &c. uſu per aliquot dies contra rebelle malum ſtrenuè inſuper depugnatum fuerit, præter excrementa pauciſſima liquidiuſcula, nihil tamen excernere, neque ullam interea ſalivationis alteriusvé mercurialis operationis indicium præbere viſa eſt, ſicque poſt novem dierum decurſum animam Creatori ſuo reddidit; nobis verò, aperto poſt mortem abdomine, ex inteſtino ileo, liquidis fecibus maximè diſtento, livido & in umbilicalis cutis extenſione repoſito hydrargyrum, quod hauſerat, colligendum reliquit. Scilicet hujus particulas in minimas atomos non disgregatas, aut etiam ſalinis corroſivis ſpiculis haud armatas, ſed ſibi relictas atque unitas, in cavitate ventriculi aut inteſtinorum ſi hæreant, noxam corpori haud inferre, tot iliacorum & alvo obſtructorum exempla, quibus feliciter fuit exhibitus, teſtantur; quæ inter maximè huc quadrat militis, cujus in *Ephemer. noſtr. Dec. I. Ann. IV. obſ. 76.* mentio facta eſt, qui 20. unciarum pondus epotum, ſexto demum die ſine ullo incommodo, à diuturna mora metuendo, excreverat. Quam ſextiduanam moram etiam, in minori quidem pondere à Parente meo exhibiti, vir quidam pingendi arte præſtantiſſimus quondam absque ullo incommodo hîc expertus fuerat. Ubi verò in ipſum ſanguinem, ſubtiliſſimas in atomos reſolutus, penetravit, ſerum fundendo & agitando, varios in corpore effectus producere ſolet; quos inter inprimis, dum ſerum ita turgeſcens ad conſuetas excretorias vias copioſius deducit, ſalivatio ſubſequitur. Unde in hoc Excell. Dn. Autoris Caſu, vel à ſero in inteſtina per ductus

solitos depositó, aut etiam ab adsumpto aliquo medicamento, cibo potuvé quasdam mercurii particulas fuisse solutas, sicque dein in vasa lactea receptas, vel globulos ejus aliquo muco vel excrementis intestinalibus involutas, interiori intestinorum parieti adglutinatas, ac ita per eorum poros in sanguinem penetrasse, & salivationem aliqualem excitasse dicemus; non secus ac in mercuriali dicta inunctione per cutis poros idem insinuare se aliàs consuevit. Quomodo verò Mercurius stomacho ingestus, ex eo ad intestina, ob grave pondus suum, deferri queat, cum utrumque illius orificium in æquali situ locatum, non in fundum terminetur, sedeminentiori loco oriatur, si quæritur: Decubitum ægri & motum in lecto, qui in torminibus illis satis inquietus esse utplurimum solet, dum justam ipsi agitationem conciliat, & progressum per anfractuosas vias promovet, ad exitum multum tribuere arbitror, præcipuè si lateri dextro æger incubuerit, sicque per pylorum recta in intestinum duodenum via aperiatur. Ridicula autem exclusio mercurii in Observatione nostra recensita, alterius cujusdam memoriam mihi revocat, dum haustum à pictore superiùs memorato hydrargyrum in fundo solii, cui idem pro impetranda & feliciter etiam subsecuta alvi apertione insederat, ancilla, post aquæ pro balneo adhibitæ effusionem, conspicens, aliquem argenti se reperisse thesaurum crediderat, à fugitivo tamen illo & manibus sese illico subducente servo delusa, aliorumque risui exposita. Nec possum quin & me ab improbo illo ferè deceptum aliquando fuisse, referam; videlicet cùm reculas meas, quas ex Italia redux, cistæ majori inclusas, per aurigam Patavio huc deferri curaveram, perlustrarem, in porulis quorundam carie hîc illic exesorum ossium viri marasmo senili defuncti, atque privatæ meæ sectioni à Nob. *D.D. Antonio de Marchettis* gratiosè concessi, quæ pro sceleto conficiendo ex arte mundaveram, inque minori cistula, majori illi inclusa, reposueram, mercurii vivi globuli sese conspiciendos exhibuerant;

rant; unde cùm in cadaveribus nonnunquam hydrargyrum, ab adhibita quondam ejus inunctione reſiduum, fuiſſe inventum recordarer, (prout tremulas hujusmodi guttulas circa junctúras vidiſſe ſe, *Nicol. Fontanus reſpons. & curat. med. pag. 100.* atque in oſſibus *Joh. Langius lib. 1. epiſt. med. 43.* teſtantur,) & ex oſſium carie, virum illum lue venereâ infectum, dictaque inunctione fuiſſe curatum, ſuſpicarer; facilè rariores inter caſus hoc phænomenon repoſuiſſem, niſi mox vitri, quod mercurio vivo reſuſcitato impleveram, & minori illi ciſtæ, ad explenda vacua ſpatia, juxta cum aliis rebus indideram, recordatus fuiſſem, cujus etiam globulos per orificium non ſatis arctè obturatum penetrare, ſicque oſſium poros ingredi potuiſſe animadverti. Nemo hîc mihi vitio vertet, ſi verba magni *Dan. Sennerti*, à gallina aurea Windleriana decepti, ex *lib. 21. Med. pract. part. 1. cap. 15.* huc poſuero: *Caſus hic omnes naturæ ſcrutatores meritò monere debet, ne cauſas rei & τὸ διότι priùs quærant, quàm τὸ ὅτι ſit manifeſtum, & de re ipſa planè conſtet.*

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO XCIX.

D. JOH. CONRADI PEYERI,

De

Ruptione diaphragmatis ab immodicâ ventris extenſione.

NOtum eſt, & *Plinio* quoque obſervatum, pecorum ventres vel pabuli nimietate, vel aſſumta aliqua re extranea & venenata interdum uſque adeo diſtendi, ut fracto fibrarum robore crepent, aut rumpi periclitentur. Retulimus idipſum in merycologia nupera, & ruminationis impedimentis annumeravimus. Rarum verò adhuc, nec ſcriptorum ulli quantum ſcio commemoratum, immodi-

co distentu non tam ventrem quam diaphragma distiluisse. Excidii specimen, commentationis nostræ quoddam quasi supplementum, quod neque incuriosum videatur, neque prorsus inutile, *Ephemeridibus* tradere allubescit. Prægnantem ovem enormis tumor abdominis hac æstate ad cibi fastidium, ruminandi impotentiam, anhelationem perpetuo increbescentem, tandemque veterinario nihil proficiente ad ultimum vitæ redegerat exitium. Quem casum observans eximia doctrina & sagacitate medicus nostras *Alexander Stokarus*, peculiare morbi genus subesse ratus, cadaver nobis dissecandum sumministravit. Inciso abdomine prorupit magnus venter, impense flatu turgidus: manibus tamen fortiter compressus nihil per œsophagum reddidit, adeo pertinaciter occlusum erat orificium. Tumebant etiam cæteri ventriculi. Secundus autem, quem Kekryphalum Græce vocant, non spectabatur in abdomine; verùm mutato situ ad thoracem penetraverat, mediis adscriptus pulmonibus. Transitus erat ei per rupturam transversam diaphragmatis, in parte superiore carnea, inter costas & tendinem medium seu centrũ nerveum. Magnitudine palmum excedebat hiatus, laceris fibris utrinque dependulis. Liquet ergo novo hoc experimento, quantam fibris inferat vim musculorum justo vehementior expansio, cui tamen rectæ quantumvis crassæ & robustæ fibræ citius succumbunt spiralibus etiam tenuioribus. Quæ ratio me simul adducit, ut credam, ruminantium ventrem utut tenuis fragilisque videatur, rarenter nec nisi validissimo conatu disrumpi. Deinde constat etiam, quæ causa sit difficilis respirationis in ascite, cur denique præpingues homines suminato abdomine, etiamsi vitio caruerint pulmones, plurimum anhelent.

OBSER-

OBSERVATIO C.
D. JOH. CONRADI PEYERI,
De
Motu inteſtinorum.

ACcidit nuper me viragini aſſidente, cui menſtrua defecerant, ut rugitus per vices in ejus ventre oborirentur, aliis etiam exauditi in eodem conclavi diſtantibus. Qua occaſione retulit illa mihi, hujusmodi ſtrepitu inteſtinorum tumultuoſo identidem ſe infeſtari, durante interdum per horas aliquot, atque in omnes abdominis oras ſurſum deorſumque ac ad latera ruente, mane potiſſimum; nullos tamen ventris crepitus, neque dejectionem poſtea ſequi. Hæc igitur mecum penſitans experientiæ omnino conſentaneum reperi, quod alibi jam aſſerueram, inteſtinorum, præcipue tenuium, motum non tantum recta deorſum à pyloro verſus anum, ſed etiam reciprocatione quadam ſurſum vergere, ſic ut materies in iis ultro citroque agatur. Iſtam vero ſententiam experimentis & rationibus aliis atque aliis à me ſtabilitam & defenſam *Theodulus Kemperus* vel potius *Joh. Erneſtus Richelmannus* diſſertatione peculiari de valvularum ſtructura & uſu *Cap. II. §. IV.* rejicere voluit, quaſi autopſiæ contrariam, dum ſcripſit: *Valvularum conniventium in jejuno & ileo uſus eſt, ut remorentur alimenta, ne cito nimis præterlabantur, ſed ut intra duas ubiq; illarum contignationes, tanquam ventriculum ſingularem, ulterius ſolvantur, digerantur (quare & hic maxima glandularum copia adeſt) & ut chylus in vaſa lactea eo commodius exprimatur. Harum q; intuitu non opus eſt, ut cum Peyero heic motum periſtalticum naturæ ſtatuto ſurſum quoq; ferri ſtatuamus; quippe* αὐτοψίᾳ etiam refragatur. Nihil facile adſtruo, quod rerum natura non ſuadeat, nec dictet evidentia, quam maxime ſtandum anatomicis. Arbitror autem argumenta mea eſſe

ejusmodi, ut non prius dimovear ſententia, quàm ſolide quis confutaverit. Profecto tenuium inteſtinorum valvulæ neque tanta ſunt amplitudine, neque eo pollent robore, ut alimenta tanquam carcere claudere ac detinere poſſint. Moram tamen aliquam huc illuc ruentibus injiciunt, ac velut repercutiunt illidentem chylum, quemadmodum torrens crebris frangitur & langueſcit repagulis: fitque hoc ideo, ut bilis & ſuccus pancreatis atque humor peculiaris inteſtinorum cum cibo penitius commiſceatur. Cujus permiſtionis gratia valvulæ chylum remorantur aliquantillum, neutiquam ut in ventriculo concludunt. Alias dum fervet concoctionis opus, ſpiritibus ubertim affluentibus, & bile ſimul ex hepate affatim profuſa, concipi nequit inteſtina quieſcere. Quodſi vero tunc deorſum tantum commoverentur, materiem ex alvo omnem ocyus propellerent, magno nutritionis detrimento. Nec video an quisquam probabiliter ſtatuere poſſit, valvulas motui inteſtinorum tantopere reſiſtere, ut earum conatus ſuperet ac eludat nixum validum impulſionemque fibrarum ſpiralium circulariumve, quibus inteſtina ſtipantur. Quid quod ipſæ valvularum fibræ à fibris inteſtinorum dependeant, nec admodum differant poſitu. Quod denique omnium evidentiſſimum ac prorſus ineluctabile videtur, ab autopſia repetam: conſtat omnibus in zootomia paulum exercitatis leporino generi avibusque compluribus & piſcibus inteſtina cœca eſſe prælonga & varie intorta, utplurimum materie farta nec valde tenui nec perquam craſſa, ac illi plane ſimili quæ ſtabulatur in vicinia. In hæc vero inteſtina anne, quæſo, ingredi quicquam aut ex iis egredi rurſum poterit, niſi reciproco fibrarum motu per naturam ultra citrave fuerit impulſum? Quare cum alternæ motionis hujus viciſſitudinem manifeſto demonſtraverimus, non putamus eam temere eſſe rejiciendam.

OBSER-

OBSERVATIO CI.

D. JOH. CONRADI PEYERI,

E Muribus atrophiæ remedium.

FElium præda mus, animal domesticum, nihil quidem commodi mortalibus, nocumenta vero plurima afferre vulgo creditur; quippe vel solo adspectu aut inopinata præsentia territans interdum non mulieres tantum, sed etiam viros. Nobis autem mage animatis, atque aliter quam vulgus sentientibus, nulla res creata tam vilis aut pernicioſa videtur, quin ad utilitatem aliquam ab humano possit ingenio converti. Eximium sane est ac perquam curiosum, quod nunc commemoro, sanatam atrophiam particularem desumto à muribus remedio. Cùm enim præterito Vere textoris uxor juvenca in pago urbi nostræ vicino ad cataractas Rheni gemellos uno partu edidisset, ad consuetos labores à puerperio reversa, coxam dextram sentit dolere ac impediri gressum. Dolore postea augescente, noctu potissimum, ac per intervalla vehementius affligente maritus imploravit opem medici. Hic operam pro virili parte daturus, ut ischiadem tolleret, usitata remedia incassum adhibuit. Tandem observatum est crus ipsum decrescere atque sinistro tenuius reddi. Compararunt ergo sibi medicastri nostratis amuletum, à multo jam tempore famosum, constans è gnaphalii montani foliis & radicibus filicis certò die ante Solis ortum quæsitis. Verùm & hæc spes illos frustrata est. Novissimè fortuito transiens extera mulier suasit murem vivum caperent, & filo in acu per ejus tergũ trajecto de contignatione tamdiu suspensum relinquerent, donec commoreretur. Postea detracto filo vincirent femur, qua parte maximè doleret: isto namque auxilio insperantes plurimos revaluisse. Obtemperant monito, & faustissimo successu profligatum morbum experiuntur, superstitione

stitione nulla, nullo etiam incantamento. Itaque cognoscimus in vilissimis sæpe rebus stupendarum virium medicamenta latere. Mirum vero in eodem animali atrophiæ remedium inveniri, quod annonam nobis victumque ultro depascitur atque consumit.

SCHOLIUM.

QUàm varia exspectare à muribus Medicina queat subsidia, prolixè diversis ex Autoribus enumeravit Cl. *Conr. Gesnerus* in sua *quadruped. viviparor. historia;* vim etiam eorum antepilepticam recensèt *Hieron. Reusnerus obs. med. 152.* ut & *notis in illam* noster *G. H. Welschius;* quid in urinæ incontinentia præstare queant, Ill. *Dn. Præses* noster in *Dec. I. Ephem. Curios. Ann. VI. observ. 88.* ut & Exc. *D. D. Sommerus* in *Dec. II. Ann. II. observ. 173.* consignarunt. Cæterùm quid in doloribus arthriticis valeant, *Plinius lib. 30. hist. natur. cap. 9.* edocuit, dum podagras à muribus dissectis impositis leniri scripsit; in ipso coxendicis morbo ex muscerda remedium, superstitiosum tamen & ridiculum *Marcellus* commendat. Qua ratione verò in Observatione nostra expositum murinum remedium hoc coxæ morbo laborantes juvare queat, aliis, & ipsi curiosissimo nostro *Pythagoræ* dijudicandum relinquere malo. Num fortè ad Helmontiani amuleti, quod ex bufone paratum in *tumulo pest.* describit, operandi modum recurrere licet? dum terror bufonis, quem viso homine concipit, interimere & annihilare studet ideas territi Archei humani; unde & terror muribus innatus, inque filum, quod per tergum eorum trajicitur, derivatus, ideas Archei humani, sive spiritum à dolorificis infixis spiculis perterrefactorũ annihilet, sicque dolorem abigat; id quod tamen, nî alterum illud suppositum, bufoninum nempe amuletum, majori certitudine roboretur, ipse pro certo venditare minimè velim.

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSER-

OBSERVATIO CII.

D. JOH. CONRADI PEYERI,

De

Febrium tertianarum & quartanarum intermittentium remedio.

FEbribus tertianis intermittentibus & quartanis varia parant remedia, in quorum possessione tanto major gloria, quanto morbi sunt contumaciores & sanatu difficiliores. Nuperrime rursus increbuit à multo tempore neglectus cortex Peruvianus, Anglis Gallisque de novo concelebrantibus, atque medicaminis Talboriani omnium sermone prædicati fundamentum perhibentibus. Quo factum, ut medici certatim imitantes ejus rei periculum facerent. Quidquid vero narrent alii aut opponant, præsidium in eo reperi certissimum. Corticem tenuissime tritum cum extracto trifolii aquatici, quod aliqui fibrinum nominant, in pilulas redigo pisi vulgaris magnitudine. Quinas intermissionis tempore hausti cum vino aut congruo liquore alio propino ter de die, si tertiana, quater si fuerit quartana, donec paroxysmus novus accesserit. Eo finito pergendum ut ante. Nec facile postea insequitur febris, nisi aliquando in quartanis; quæ si ingruat porro continuandum est. Paroxysmis autem evanescentibus per octiduum adhuc mane & vesperi sumenda dosis pilularum, rursusque quolibet mane per aliud octiduum. Nullus sic imminet recidivæ metus, dummodo insignis error in victu non fuerit commissus. Ab initio re hortante emetica præmitto, tandemque diuretica, quod observaverim materiam heterogeneam sæpissime cum lotio evacuari. Subjungi etiam possunt majoris securitatis ergo leniora cathartica. Trifolium denique fibrinum ideo mihi videtur aptissimum, quod eundem saporem quem cortex ille

peregrinus gustatu referat, neq; tantopere ingratum sit quam gentiana & centaurium.

[*Scaphusiâ Augustam Vind. 1685. 11. Decembr. allatæ.*]

SCHOLIUM.

ET hujus Trifolii fibrini salutarem in febribus vim etiam commendat Exc. *D. Joh. Val. Willius* in *Act. Med. Hafn. Bartholi. Volum. 3. obs. 75.* Porrò vid. *Dec. I. Eph. an. 4. 5. fol. 133. & Dec. II. f. 170.*

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO CIII.
D. D. HERTII,
De
Rara suffocationis causa.

PUer quidam nobilis, postquam ex lapsu graviori pectoris sinistrum latus non parùm læsisset, de dolore pectoris obtuso per plures menses conqueri cepit, cum aliquali saltem respirandi difficultate, appetitu interim constante, Pueroque in cæteris satis alacri, adeò ut parentes eum magis morbum fingere, quàm revera ægrotare existimarent, donec tandem de morbo indies increscente meliùs informati, varios Medicos consuluerunt, medicamentisque usi selectissimis, sed frustrà & sine ullo levamine; postremo morbi decursu somnum nonnisi mensæ decliviori inclinato capite capessere potuit, cumque aliquando uvas liberaliùs ingurgitasset, subitò suffocatus periit. Recluso thorace, molem quandam carneam pendulam pleuræ & costis proximè adhærentem invenimus, quæ dissecta duo osticula persimilia illis, quæ in corde cervi reperiri solent, primò non adeo dura, sed nunc durissima exhibuit; ab hoc sanè corpore in pulmones incidente, eosq; comprimente & respirationem impeditam, & mortem illatam fuisse certum est.

OBSER-

OBSERVATIO CIV.
D. D. HERTII,
De
Ardore manuum ac pedum intolerabili.

VIdi hîc locorum Virginem 26. annorum, quæ diu affligebatur ardore ſive æſtu manuum ac pedum dolorifico ferè intolerabili, nullis remediis cedente. Plurimorum enim conſilio ſine ullo ſucceſſu uſa, adeo ut deſperata quaſi proprio auſu manus pedesque aquæ frigidiſſimæ immitteret per plures dies, eamque incaleſcentem (brevi autem incaleſcebat, quod admirandum, quaſi actuali igni fuiſſet appoſita) renovaret, continuaretque tamdiu, donec vigore vitali totaliter proſtrato, pedum & manuum gangrænâ fuerit correpta, omnesque digitos in pedibus, plurimos in manibus amiſerit; ſingula iterum conſolidata, præter dextrum pedem carioſum, adeoque ferro extirpandum, quod remedii genus hactenus recuſavit.

SCHOLIUM.

LYmpha per totum corpus circumflua uti de aciditate naturaliter participare ſtatuitur, cujus acorem in glandulis ſpiritus animales ibidem occurrentes temperent: ita vigoris ſui defectum illi ſi patiantur, ſicque lymphæ acorem non ſatis mitigare valeant, aut ejus in obvias partes furendi impetum non refrenent; aut ſi viciſſim ſpiritus iſti aliàs, ſive cerebri, ſive partium, ad quas perveniunt, vitio qualitatem peregrinam alcalinæ æmulam induant, à debiliori hîc lymphæ acido non ſatis ſaturandam; aut ubi lympha juſtò acidior exſtiterit, & ſic ubique debita ac naturalis ſalium horum proportio deſideretur, hoc vel illud prædominium habens in partes

obvias agere, illas vellicare, agitare, & ita calorem inducere haud desinet; quanquam & idem accidere queat, si utrumq; excesserit, sic enim impetuosiùs congrediendo eundē calorem excitare poterit; ceu simile quid ex. gr. in spiritûs vini, cui spiritus animales comparari à quibusdam solent, rectificati, cum puri spiritûs nitri, cujus indolem ob acorem lympha quodammodo repræsentat, mixtura videmus; utpote quæ tantam in liquoribus istis salium agitationem & calorem producere valet, ut vel in flammam ipsam erumpat. Et tale quid in præsenti casu etiam contigisse, videtur esse verosimile. Cùm verò liberalior aquæ frigidæ usus non tam naturam salium horum peccantium enervet, quàm congressum eorum impediat, motumque in vasis reprimat, à quo consequenter ipse etiam sanguinis motus cohibeatur necesse est, quomodo is gangrænam partibus inducere queat, facilè hinc colligitur. Confer. *observatio 57. Ephem. harum Anni præcedentis.*

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO CV.
D. D. HERTII,
De
Plica Polonica.

VIdi ante aliquot septimanas infantem quatuor circiter annorum, triplici plicâ Polonicâ laborantem, unam in vertice, alteras in bregmate habentem, cui Parentes tres prædictas plicas præciderunt sine omni noxa, & quod admirandum, unius trihorii spatio plicæ abscissæ de novo sunt conspectæ intricatissimæ, ut nullo artificio extricari potuerint.

[*Ex literis ad Dn. Lic. Valentin.*]

Conf. inprimis *Dec. I. Ephem. nostr. Ann. VI. observ. 138. & dec. 1. anni 2. obs. 1.*

OBSER-

OBSERVATIO CVI.
D. CHRISTOPHRI SCHRÖDTERI,
De
Extractione fœtus vivi matre vivâ unco stateræ.

CONradi Wegners Rustici Bruderdorffensis in Præfectura Durgunensi Ducatus Meclenburgensis Uxor, quadraginta annos nata, primipara, 13. Calendas Februarii hujus 1685. anni conatum pariendi, absque ullâ, ob viarum angustiam, promotione, per triduum fermè cum doloribus partus sustinuit quàm atrociſſimis. Copiosæ adstantes cum obstetrice Mulierculæ de vita matris & fœtus desperant, tristi præsagio festinant, marito anxio rotundè & rusticè indicant, dubiaque perculsæ solicitudine ad patienter ferendum animum deponunt, quod mater post insignem totius corporis diu durantem horrorem, nec conatum nec motum fœtus sibi amplius supereſſe affirmaret; Exhorruit miser hoc tristi prognostico extrema cuncta ante obitum uxoris tentanda reputans, obstetricem querula voce ita alloquitur: miser ego, qui intra annuum spatium bis à Deo eodem crucis onere affligor! (ad secunda enim vota, nondum exactâ istius anni revolutione, transierat) contendo atque efflagito, ut fœtum, quem putamus mortuum, hoc unco stateræ manu apprehenso, ope istarum mulierecularum, ut viâ hâc quamvis dubia, uxorem meam mihi vitâ meâ chariorem, ab onere per Dei gratiam dissolvas. Huic desiderio toties reiterato, in extremo miseræ vitæ periculo morem gerens obstetrix, uncum stateræ singulari divinâ providentiâ, casu nuchæ fœtus tam providè applicat inscia, ut eundem fœtum vivum & innoxium leviter quamvis vulneratum rarò & inaudito exemplo extraxerit sa-

tis robustum, ita ut in præsens tempus adhuc sanctissimo Numini exacta laude, gaudeat incolumitate.

[Attestantibus P. Sforis illius loci Domini Jonæ Buceri, quas possideo, literis.]

OBSERVATIO CVII.

D. CHRISTOPHORI SCHRÖDTERI,

Exclusio fœtus mortui ex parte jam putrefacti & post obitum matris inventi, ultimo naturæ conatu facta.

NObilis quidam in vicinia Pomerania 30. circiter annorum primipara Anno 1680. post tot in partu per spatium novem noctium dierumque exantlatos dolores, fœtu, jam in utero putrescente, ut ex summo fœtore constabat, nono die me in consilium vocat, sed frustrà omnia, etiam ipsius unci applicatio, qui ob vires exhaustas, succumbente naturâ, in usum trahi non poterat; Undè circa vesperam eodem die, quo vocatus eram, placidè in Domino exspirat: Astantes igitur circa lotionem corporis laborant solicitæ, quicquid abluendæ immunditiei esset, decernunt. Hisque & aliis circa curam talem exactis, fœtum putrefactum, ex insperato intra femora defunctæ matris inveniunt, ultimo providæ Naturæ conatu excluſum, quem nulla ars manusq; adstantium sedula poterat promovere: Sic & hodie mira in natura fiunt.

[Ex communicatione Dn. D. Günth. Christophori Schelhammeri, Noribergam in principio Anni 1686. delata.]

OBSER-

OBSERVATIO CVIII.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI,

De

Fœmina, quæ limpidam aquam copiosè ex ore rejecit.

QUædam honestissima hujus loci Matrona magna cum virium debilitate insignem aquæ limpidissimæ copiam ejecit : (similem casum in mea dilectissima Matre sum expertus,) hæc jam bis isto fluxu, & quidem summa cum virium prostratione laboravit. Mirum autem est, quo loco sit tam limpidus scaturiens fons, & quidem cum tam insigni copia ? limpiditate enim suâ fontanam superat, omnis odoris & coloris expers, totoque cœlo ab urina differt : neque caret admiratione, quod huncce aquæ effluxum tanta comitetur virium debilitas, quæ & tanta est, ut animam agere videatur. Si conjecturæ locus, forsan vasa lymphatica oscula sua aperiunt, & istam lympham evacuant : necesse etenim, ex loco aliquo notabili promanet hic liquor, qui cæteroquin vires ita haud debilitare posset. Quod si duntaxat ex vesica, alioque loco sentinæ corporis excipiendæ destinato profluueret, hoc viribus integris & salvis fieret. Concludo ergo, ex loco profluere spiritibus vitalibus pleno, qui unà magnam jacturam patiantur, unde debilitas. Omnis enim debilitas spirituum jacturæ vel vappescentiæ effectus est, imò & ipsa mors nil aliud est, quàm spirituum vappescentia. Plura addat Academiæ nostræ *Celsus*.

[*Kiliâ Noribergam in fine Anni 1685. allata.*]

SCHOLIUM.

UT desiderio Nob. Dn. Autoris, & ita sine contradicendi aut temerè censendi animo, qua suspicione nemo bonorum me

rum me onerare jure poterit, satisfaciam, existimo, limpidum hunc humorem ex ore profluum, non alium agnoscere fontem, quàm ex vasorum lymphaticorum, limpidissimo utpote sero turgidorum, numero dicta salivalia; sive jam patentiora tantùm Warthoniana, Stenoniana, & Bartholiniana, (qua ratione in Studioso domestico, cùm linguam manè attolleret, ductum talem sublingualem, adparuisse refert celeberrim. *Thom. Bartholinus cent. 4. epist. med. 27.* lympham copiosam rivuli instar extra os profundentem; atque ex vasis etiam salivalibus superioribus, ab inunctione mercuriali humorem hunc insigni cum impetu prosiliisse vidit Nob. *D. Joh. Conr. Brunnerus*, ut in *diatrib. de lymphæ & pancreat. usu cap. 12.*) sive minora etiam illa numerosè in palati, labiorum, imò reliqua faucium glandulosa tunica occurrentia, nomine hoc donare unà velimus. Cùm verò lympha in ductibus his contenta, ex arteriis, spirituosissimum sanguinem vehentibus, in glandulas proprias fuerit separata, ibique etiam spirituum animalium per nervos ad hasce protensos excurrentium connubio vigorata, si justò copiosior excernatur, magnam simul spirituum contingere debere jacturam, & consequenter virium prostrationem, hinc elucescit. Id quod eò minùs mirandum, cùm salivalem hunc humorem non simpliciter excrementitium, sed maximè utilem esse, nemo negare queat; quamvis & excrementa vitales ac animales spiritus contineant, (confer. *schol. observ. 81. Decad. II. Ephem. nostr. Ann. I.*) unde in pure empyicorum, & sero hydropicorum per paracenthesin evacuando ne nimis prodigi simus, monere solent communiter Practici, experientiâ pariter edocti, & Hippocraticâ autoritate *sect. 6. aph. 27.* suffulti; non secus ac ipsius urinæ largam nimis excretionem esse periculosam, in *scholio obs. 79. Eph. dd.* exemplo probavi; & de pure quoque ex magno abscessu educto *C. Celsus lib. 2. cap. 7.* olim edixit: *sive aqua inter cutem quem implevit, sive in magno abscessu multum puris coiit, simul id omne effudisse æquè mortiferum*

Figuræ XXXVI. Fig. 3.

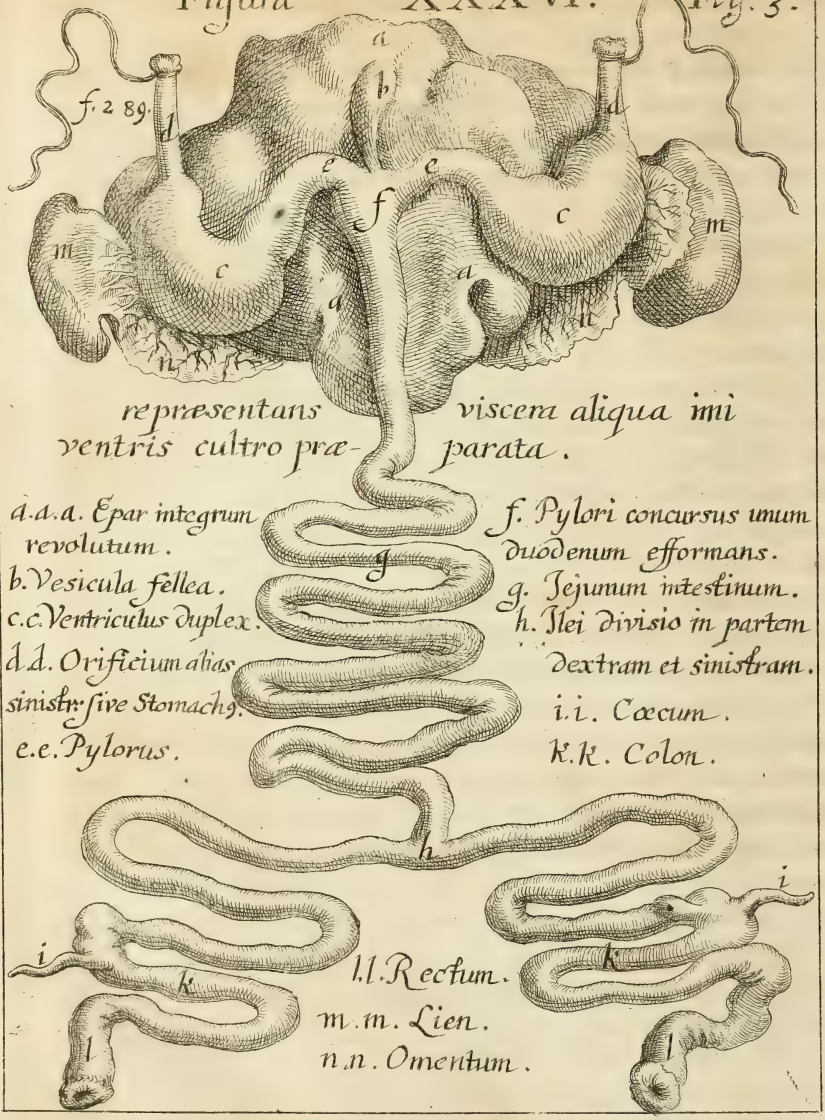

repræsentans viscera aliqua imi ventris cultro præparata.

a.a.a. Epar integrum revolutum.
b. Vesicula fellea.
c.c. Ventriculus duplex.
d.d. Orificium alias sinistr. sive Stomachi.
e.e. Pylorus.
f. Pylori concursus unum duodenum efformans.
g. Jejunum intestinum.
h. Ilei divisio in partem dextram et sinistram.
i.i. Cœcum.
k.k. Colon.
l.l. Rectum.
m.m. Lien.
n.n. Omentum.

tiferum est, ac si quis sani corporis vulnere factus exsanguis est; ut de immodica sudoris & seminis excretione, magnam spirituum jacturam, & hinc virium prostrationem inducente, nihil dicam. Et hæc virium debilitas eò magis comitari copiosum hoc lymphæ profluvium debet, si causa in sanguine minùs temperato, minùsque ob spirituum paucitatem vegeto, atque hinc in abundantis sui seri dimissionem eò magis proclivi residеat: qua ratione immoderato ejusmodi ptyelismo, diu noctuque per aliquot menses perseveranti, apud *August. Thonerum* in *observ. med. pag. 145.* in viro tandem hydropem; atque in sene cum crurum sphacelo ipsam mortem, apud *Joh. Helvvigium obs. med. 64.* ut & in alio apud nostrum Exc. *Avicennam pag. 17. Regni animal.* successisse contigit. Unde verò salivatio hæc ortum trahat, ni plures historiæ circumstantias noverimus, difficiliùs conjecturâ adsequi licebit; cùm & in massa sanguinea, copiâ seri gravata, & quacunque de causa ac impulsu ab hoc onere, non secus ac in critica etiam salivatione quandoque fieri solet, se expediente, rationem quærere liceat: & ipsis salivalibus glandulis peregrinum aliquod (si loqui ita liceat) fermentum innasci, aut saltem proprium, si quod habent, intendi queat, quod dein vel poros & oscula vasorum glandulis his implantatorum, magis dilatet, sicque ad emissionem largiorem, disponat, vel etiam secretionem copiosiorem ex sanguinea massa instituat; non secus ac in apophlegmatismis aliàs medicamentorum acrium ope, simile quid fieri consuevit.

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO CIX.

D. JOH. MICHAELIS FEHR,

De

Carina Nautili elegantissima.

COncha hæc Nautili carina dicta, ab Haliæeto sive Aquila marina prædam quærente ex aquis cum Incola suo, polypo pisce, in sublime abrepta, sed ab Unguibus Avis polypo solùm innexis soluta, in littus Amboinicum fertur & à Piscatoribus loci *Domino Georgio Eberhardo Rumphio*, Germano Hanovia-Franco, Batavorum in Indiæ orientalis Insulis Historico affertur, qui Eandem statim cistulæ santalinæ inclusam, mihi S. R. J. Acad. Nat. Cur. Præsidi misit, pro collato sibi Plinii agnomine, cum adjecto disticho:

Argonauta, Tibi donatur Eoa carina,
Quam maris Amboinici Nautilus incoluit:
Sit munus Plinl vestro modo munere facti,
Gratus ob id Vobis Rumphius esse cupit.

Elegantissima autem hæc concha etiam apud incolas in magno habetur precio, quia propter subtilitatem rarò integra reperitur, purissimi argenti aut perlarum Orientalium instar pellucida, ac limpidissimis striis artificiosissimè contexta, ipsum biennium terrâ marique incolumis jactata est, at fractâ, quâ Hamburgo Berolinum advehebatur, in Albi flumine navi, cum cistula sua in aquas juxta cum reliquis pretiosissimis mercibus mergitur, sed ex fundo fluminis feliciter extracta, atque à *Domino Christiano Mentzelio*, Consiliario & Archiatro Elect. Brandenb. Acad. N. C. Apolline, exsiccata, nihil damni passa est, præter maculas quasdam luteas, quibus ab impura aqua exterior ejusdem cortex nonnihil livoris attraxit, intùs forisque autem niveo splendore refulget tota. Amboina sive Ambona verò est Insula Indiæ Orientalis inter Moluccas primaria, caryo-

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

Carina

Fig.
XXXIII.

Nautili.
f. 211.

Fig. XXXVII.

fol. 339.

Vespæ roseæ.
fol. 349.

caryophyllis aliisque aromatibus refertissima, Batavorum Imperio cum munitissimo castro, Victoria dicto, subjecta.

Concham prælaudatus noster *Apollo*, donum verè regium & ad invidiam usque elegans, etsi non aureum, ob raritatem tamen & mirabilem naturæ artem auro carius & charius vocare sustinet, quæ non nisi in Magnatum aliquo Gazophylacio asservari mereatur; AUGUSTISSIMO itaque IMPERATORI hac cum Epigrapha offerre eam ausus sum:

Victoriosissime Imperator LEOPOLDE.

Hac TIBI VICTORI gratatur, MAXIME CÆSAR
Dux Avium prædâ, littore ab Ambonico:
Argonauta offert, Academia læta triumphat,
O nostri vivas Dux LEOPOLDE chori!

Sacræ Cæsareæ Majestatis

Humillimus servus

S. R. J. Acad. Nat. Curiosorum I. Adjunctus jam 20. annorum Præses secundus, d. Argonauta.

Joh. Michaël Fehr, M. D.
Physicus Svinfurt. Ordinarius, Urbisque Imperialis Prætor.

Svinf. Cal. Jan. 1686.

Fig. XXXIII.

OBSERVATIO CX.
D. GEORGII EVERHARDI RUMPHII,
De
Ceraunia ſpathula metallica.

MIttoquoque ſub numero 81. Ceraunia metallicam: hujus parem Magno Duci Hetruriæ quoque miſi. Rem miram, Europæis forſitan inauditam, &, prout quotidiè experior, prorſus incredibilem; mihi tamen diligenti inquiſitione & ſufficiente teſtium examine ſatis exploratam. Hæc itaque Ceraunia, ſicuti vides, ex ære conſtat non puro, ſed neſcio quibus ſordibus & auri particulis permixto, eaq; tali figura, quali conſpicitur, gravi tempeſtate per fulmen dejicitur. Contingit id maximè in Inſula Celebes, nobis verſus Occidentem propinqua, ubi multi montes metallici, ferrum, æs, & aurum ferentes, è quibus conjectura eſt, vapores cum particulis metallicis, ſaxeisque in nubes tolli, & illic in igne fulmineo concentrari, unde Ceraunię dejiciuntur, modò lapideæ, modò æreæ, modò ferreæ, rarò etiam aureæ, ſæpè etiam è pluribus mixtæ. Metallum hoc fulmineum plerumq; impurum eſt, primæ fuſioni ineptum & difficulter tractabile. Indi plerumque aurum admiſcent, & annulos ex eo faciunt, quos contra varios morbos & ad victoriam conſequendam geſtant. Idcircò Ceraunias hujusmodi nec pretio, nec precibus ab illis redimere poſſumus, niſi vel aperto bello, vel clanculũ per amicos, qui clam ſuis Magnatibus illas nobis vendunt. Non ita diu eſt, quod illas poſſideo, quare nulla, adhuc experimenta proferre poſſum, quæ tamen incolæ ad ſtuporem usque jactant. Si quid tale in Europa notum aut viſum ſit, rogo, ut mihi communices.

[Ex literis ad D. Mentzelium miſſis ex Amboina Inſula die 30. Auguſti anno 1683. & hinc Auguſtam 1686. d. 16. Januar. delata.]

SCHO-

Ceraunia spathula metallica ad magnitudinem æquatam delineata.

Fig. XXXIV.
fol. 213.

Anvii

SCHOLIUM.

DAri meteora metallica & deturbari quandoque deorſum ex cenſu mineralium lapides & id genus alia, apud me dubitandi rationem non invenit, nec ab experientia multorũ id alienũ eſt. Sic *Hermes noſter primus, p.m.* chryſocollam tempeſtate vehemente detruſam ipſemet oculatus teſtis Academicis noſtris monumentis in æternam ſui memoriam nobis & poſteris ſacravit. Sed Jovem ceraunium per æthereum aliquem Vulcanum in altiſſimis montium jugis ſpathas æreas & metallicas omnis generis tam artificioſè fuſas & fabricatas, cum fulmine ſuo in terram ejaculari, id mecum in aula noſtra ægrè credunt, quicunque κεραυνὸν hunc, vel telum hoc ceraunium intuentur. Verùm enim verò quidni fidem habeamus viro fide digno? & quid non accidit quotidie, quod captum plurimorũ ſuperat? Curioſam hanc ſpathulam impoſui chartæ & ductis circumcirca terminis calamô ſcriptoriô ad magnitudinem æquatam delineavi: ei ſchedula eſt appenſa cum hac inſcriptione belgica: **Diß kupfferne Schifflein iſt mit dem Donner heruntergeſchlagen / faſt eines Fadens tieff in die Erden / auf** Corſora **der Oſt Küſten auf der Inſel** Celebes. Ceraunia hæc ſpatha ponderat ferè uncias undecim, ſplendet æs ad luteũ aurichali colorem ad cujus manubrii latera ſtriæ ſive lineæ aliquot tanquam arte factæ incurvantur: ſuperior pars tenuior & in acumen rotundum deſinens plena eſt foraminulis non perviis, adeò ut formam ſive modulum, cui æs illud mixtum infuſum fuit, non admodum lævè & terſè confecerit, quicunque fuerit, æthereus ille Chemicus.

[D. Chriſtian. Mentzelius.]

Fig. XXXIV.

CÆterùm cùm, præter hanc Ceraunian ſpathulam metallicam, plura exotica laudatiſſimus Dn. Rumphius ad me

ex Insula Moluccarum Ambona An. 1683. mense Septembris miserit, eandem cum rariſſima illa *in priori observatione descripta* Nautili carina sortem perpessa, Catalogum eorum hîc subjicere volui, quorundam descriptionem in posterum daturus, quæ verò in appensâ notatæ modò carinæ schedula consignavit Dn. Rumphius, cum Lectoris curioſi venia repetiturus:

1. Cassis cochlearum maxima. 2. Cassis rubra. 3. Murex ramosus. 4. Unguis odoratus major vulgò, Blatta Bizantina. 5. Tribulus, 6. Haustellum 7. Murex minor, 8. Cassis verrucosa. 9. Harpa. 10. Auris gigantum. 11. Umbilicus major. 12. Umbilicus marinus minor. 13. Furnus cochlea. 14. Trochus. 15. Trochus longævus. 16. Laciniata cochlea. 17. Nautilus major. 18. Nautilus minor s. tenuis. Elegantiſſima & rariſſima hæc est concha, apud Incolas magno in pretio habita, quia rarò integra reperitur. Hujus incola similiter parvus est polypus (ut Nautili majoris incola) cujus duo posteriores cirri latas habent palmulas, quibus carinam suam gubernat, dum in mari remigat; flante verò vento membranam inter priores pedes extendit, & ita velificat. Duo reperiuntur in peculiari capsula, quorum majorem dono mitto Dn. Præsidi Nostri Collegii Johanni Michaeli Fehr, dicto Argonautæ, in exiguum monumentum & gratitudinis symbolum pro concesso testimonio. Rogo igitur Dn. Christianum Mentzelium, ut Carinam hanc prædicto Domino Suinfurtum transmittere velit.

Carinæ huic mirabile quid contigit: in mari velificans ab Aquila marina sive Haliæêto prædam quærente in auras evecta est, unguibus verò carnem polypi forsan tenens, carinam demisit, quæ in subjectum littus cadens, miro successu nihil damni accepit, præter exiguam portiunculam, quæ, ut vides, in anteriori margine facta est, ipsa verò carina statim à piscatoribus sublata & ad me perlata est. Habet igitur Dn. Argonauta Carinam, quæ instar Palladii è cœlo delapsa est, sed ni-

sed nimis angustam, ut aliquot Illust res Argonautas in Colchidem vehat. Nostris Malais vocatur, Ruma-Grorita. i. e. domuncula Polypi, nostri Carinam Nautili appellant. Alia minor est, & in prioris ventre continetur, quam Dn. Mentzelius pro se retineat, majorem enim nunc mittere non possum, quia quas possideo fractæ & parvæ sunt, rarissimè enim integra reperitur. Utraque Nautili Carina conferatur cum illis, quæ in Mari Mediterraneo reperiuntur, & apud Authores describuntur.

19. Cornu Ammonis, 20. Cochlea picta, 21. Buccina Tritonis. 22. Pseudo purpura, 23. Unguis odoratus minor. 24. Fusus. 25. Turris Babylonica, 26. Strombus, 27. Corona Papalis. 28. Cymbium. 29. Voluta Marmorata. 30. Voluta musicalis, 31. Voluta cerea, 32. Voluta aculeata. 33. Attagen. 34. Epidromos. 35. Heptadactylus. 36. Pentadactylus. 37. Porcellanà guttata. 38. Porcellana litterata, 39. Ovum. 40. Caurium vulgò Cauri, vel Caudi. 41. Caurium granulatum. 42. Cylindrus. 43. Auris marina. 44. Solea. 45. Denticulus Elephantis. 46. Chama squamata. 47. Chama striata; 48. Chama lævis. 49. Chama literata. 50. Candisca. 51. Tellina gari. 52. Tellina virgata. 53. Unguis sive dactylus. 54. Fragum rubrum & album. 55. Rostrum anatis. 56. Musculus arenarius. 57. Pholas. 58. Pinna. 59. Marculus. 60. Ostrum echinatum. 61. Accarbarium nigrum ramosum. 62. Hippuris saxea. 64. Flabellum. 68. Erica marina. 66. Abies marina. 67. Lithodentron calcarium. 68. Amaranthus saxeus. 69. Fungus saxeus, 70. Radula saxea. 71. Caryophyllum saxeum. 72. Saxum calcarium. 73. Tuber regium. 74. Sagitta marina. 75. Caput Barbirussæ. 76. Sperma ceti in massa. 77. Ambra nigra impura. 78. Ambra nigra pura. 79. Dammara Silanica, 80. Dammara alba Ambonica. 81. Ceraunia metallica. 82. Chamites. 83. Calappites. 84. Reticulum saxeum. 85. Ramula. 86. Dammara canarina. 87. Umbilicus.

88. Echi-

88. Echinometra digitata. 89. Ejus digiti lapidei. 90. Fragum album superius indicatum. 91. Dupa. 92. Echinus marinus tenuis. 93. Avicula. 94. Piscis arcularius. 95. Fructus Rottanus major. 96. Fructus Rottanus minor. 97. Pila lapidea. 98. Dactyli Idæi, 99. Pecten Jacobæus. 100. Canarium sylvestre. 102. Idem Sylvestre. 103. Crusta accardarii. 104. Quadra Saguava est panis Ambonicus è medulla cujusdam Arboris Sagus dicta confectus &c.

Cuilibet rei peculiaris speciei appensa est schedula cum suo nomine.

Rumphius.

Nomine Rumphii subscriptum
Hendrich Schröder.

OBSERVATIO CXI.
D. PETRI ROMMELII,
De
Menstruorum retardatione.

QUam utilis imò necessaria sit sexui sequiori menstrua purgatio, tanquam præcipua sanitatis causa; quot & quantorum è contra morborum & periculosissimorum symptomatum author existat purgatio hæc, vel imminuta vel inordinata, immoderata vel etiam suppressa &c. nemo est quem lateat, totoque die id Practici experiuntur; unde minime succensendum videtur Virginibus Hispanicis, barbaricisque mulieribus aliis sibi invicem magnificè de mensium fluxu gratulantibus, linteaminaque virgineo cruore madida & tincta gloriosè ostentantibus; multo minus contemnenda feminarum nostratum sedula solicitudo, qua omni conamine studeant, quò nulla huic fluxui menstruo injiciatur remora,

mora, ipſæque, hoc ritè ſe habente, integra fruantur valetudine. Inveniuntur tamen & virgines & maritatæ, quæ ſine ullius periculi metu, aliquando hoc lunare debitum, non ſiſtere, ſed inſtantem jam fluxionem, ad aliquot dies morari & retardare ſatagunt. Non credidiſſem hoc fieri poſſe, niſi iteratæ experientiæ aliter me docuiſſent & credere jusſiſſent. Non enim recordor me unquam legiſſe, inſtantia menſtrua pro lubitu, & juxta arbitrium fœminarum, imò ſine noxa, retardari poſſe, menſesque jam jam inſtantes exitumque parantes, uſu alicujus medicamenti tam obſequioſos eſſe, præfixumque terminum tàm adcuratè obſervare, & ad nutum quaſi imperantis expectare. Novi virgines & uxores honeſtas, quæ quando vel conviviis & feſtis nuptialibus, aliisque hujusmodi ſolennitatibus, unum vel alterum diem duraturis intereſſe conveniebat; vel iter aliquot dierum aggrediendum erat, præ foribus jàm expectantem menſium ordinarium fluxum (ad evitandum conſuetas moleſtias, utque eò melius & hilarius choreis, epulis & comeſſationibus, vel & itineri expediendo, & neceſſariis occupationibus vacare poſſent) eſu trium, 4. 5. 6. 7. & plurium etiam (ad numerum nonarium aſcendendo) granorum piperis albi, ad totidem dies retardarunt Catamenia ipſis, commodiori tempore, celebraturæ. E. g. ſit craſtina dies terminus tributi lunaris ſolvendi, adſintque jàm conſueta ſigna, tormina, dolores, & alii fluxûs inſtantis ordinarii prodromi, tunc ſtatim prædicta grana integra, tot numero, quot dies à menſtrua purgatione immunes adhuc eſſe deſiderant, deglutiunt, & voti compotes fiunt: nam numerus dierum exactè numero granorum deglutitorum reſpondet. Mirum ſanè λευκοπέπερι, aromati nobiliſſimo, quod Magnatum menſis in India inferri ſolet, & quo, ut nos ſale culinari, utuntur, tali virtute menſtrua retardandi, præditum eſſe, præſertim cum *Dioſcorides* aliique virtutem potius contrariam, urinas nempe (menſes) ciendi, partum accelerandi & promovendi adſcribant, ni po-

tius, ut in plurimis aliis, superstitioni hîc aliquid tribuendum. An verò semper successurum sit hoc, ut superius dixi, repetitum experimentum, non ausim arrogantius affirmare, sed aliorum etiam Experientiæ & limatiori examini relinquo.

[Ex literis ad D. J. Paulum Wurffbainium, 2. Decembr. 1685. datis.]

SCHOLIUM.

APud nos quoque fœminis quibusdam secretum hoc innotuisse, scio; quo de tamen cùm experimentum sumere eædem dubitaverint, aliud non addere volo, quàm *Ludov. Septalium in comm. in Aristot. problem. Tom. 1. sect. 1. probl. 43.* cùm propriè dicta diuretica urinam movere eâ ratione dixisset, quòd crassitiem humorum ingenti caloris vi non solùm extenuent, sed sanguinem ipsum etiam fundant, ejusque tenuem & aquosam partem secernant, hisce piper quoque adnumerasse; id tamen menses ciere non solere, aut certè quam minimum, addens, propter nimiam exsiccandi facultatem. Quæ si majori probabilitate dicerentur, prædicatam piperis virtutem aliquo modo detegere possent. Sed nollem his immorari. Cæterùm si effectus ille revera ita se habeat, nescio, quid aliud dicere liceat, quàm fermentum illud uterinum, quo sanguis in menstruum illum ὀργασμὸν cieri solet, à piperis albi specifica & nostri intellectus imbecillitati abstrusiore virtute (quales sanè omnino negare in aliis quoque haud possumus,) sopiri, ac ita pro majori minorive adsumti piperis quantitate vel granorum numero, per brevius longiusvé temporis spatium ligari, usque dum discussâ illa ac evanescente, ad pristinum genium redire valeat.

(L. Schröck, L. F.)

OBSER-

OBSERVATIO CXII.

D. CHRISTIANI LUDOVICI GÖCKELII,

De

Abscessu inguinis periculoso curato.

LÆsionis in corpore *magnitudo* ex partium nobilitate fluit; intestinorum vulnera quis omnia à lethalitate vindicabit? *Modus* tamen *læsionis* limites hîc ponit notabiles jubetque, quæ circumstant, conditiones attentè trutinare. Ut de vulneribus cæsim punctimve immissis sileam, quantum inter se differunt foris & intus, sensim & cum impetu eidem quamvis membro, in loco licet eodem inflicta. Natura interim arbiter horum optimus est & quovis judice certior. Non facit nec patitur hæc saltum; hostem, qui per interpretes veluti agit & dat inducias, oppugnat & fugat nonnunquam, ἀθρόως invadentem ipsa fugit vitæque dispendium in prædam non rarò relinquere cogitur. Istius exempli copiam observatio sequens pathologica porrigit, quâ fidem nuperrimè datam liberabo. Virgo ruri nata in pago Algersdorff/ 26. annorum, mense Majo anni ferè elapsi cruciatus enormes in abdomine, circa umbilicum præprimis, per intervalla sentit, pausam ad tempus laboribus consvetis injicientes. Urget quandoque vomitus ventriculô nunc inani, nunc cibis refertô, munia autem sua paroxysmo velut exantlato repetit; appetitus bene se habet, quin solito major est. Parentes malum pro colica habent & haustum frigidæ è proximo lacu æstuanti nuper stomacho ingestum in culpam vocant, parum de remedio solliciti. Junio subsequente abscessus in inguine dextro à nucis juglandis ad pugni molem excrescit, adhibitis emollientibus rumpitur, prosilitque simul ac semel materia purulenta fœtoris teterrimi ad libram unam & amplius. Post dies aliquot lumbrici in conspectum prodeunt, quorum decem à Chirurgo

per vices eximuntur, singuli viventes & spithamæ longitudine haud inferiores. Repurgato sic maximam partem ulcere, paucis à pastu horis quotidie magma primò chylosum elabitur, sequuntur summo cum ardore assumtorum recrementa lymphæ ichoresceni immersa. Molestissimo huic non minus, ac periculosissimo affectui ut consuleretur, interne travmatica anthelminticis maritata propinavi successu adeò felici, ut fluxus ille chylosо-stercoreus (sit venia verbo) indies imminutus, penitus tolleretur; externè præter emplastra appropriata in arcenda verminosa putredine mirè se gessit balsamus sulphuris terebinthinatus cum oleo tartari fœtido mixtus & instillatus calidè. Hisce Divini Numinis gratia ægra pristinam sanitatem recuperavit nullius rei, quàm frigoris impatiens.

Consul. *Ephemer. harum Dec. II. Ann. I. observ. 126.* ut & *Ann. III. obs. 55.*

OBSERVATIO CXIII.

D. GEORGII HANNÆI,

De

Raro post Quartanam Symptomate.

DUm sedulus in Rorismarini (cujus Analysin graphicam, juxta Methodum Curiosorum, quantum meæ indultum est mediocritati, Deofavente, daturus sum propediem, in mea LIBANOTIDOGRAPHIA,) vires inquiro, hinc aliis atque aliis nobilitatum virtutibus cum voluptate observo. Certè, usum Olei Rorismarini (ut cætera, huc spectantia, nunc reticeam,) me suadente, admodum proficuum nuper expertus est aliquis, de immani Ossis coccygis dolore adeò querulus, ut, quò se verteret, nesciret: illum enim tam feliciter sopivit, modò ter vel quater illitum, hoc Oleum, ut optatò evanuerit, quasi admotô incantamentô. Et hic ipse

ægrotus

ægrotus fassus est etiam, se, post diuturnam Quartanam, solitò factum salaciorem. Quoties autem, in amplexu Conjugis, sperata frui gestit voluptate; toties, ad effluxum genitalis liquoris, sentit in Urethra intensissimos dolores, à quibus tamen, extra hunc actum, liber est atque immunis. Spolium est invisæ Quartanæ, præbens indicium Acidi, nimiùm in corpore dominantis: accedunt quoque salia scorbutica, quorum cum acido lucta excitat subinde in ipsius pedibus pustulas satis molestas. Ego suasi, ut Alterantia Evacuantibus interpolans, illud Augiæ repurgaret stabulum, odiosumque Priapo tolleret fastidium, quô, ultra biennium, nauseosus fuerat.

OBSERVATIO CXIV.

D. GEORGII HANNÆI,

De

Abortu Bulliformi.

PEriculosus apud nos fuit Puerperis hic, quem modò terimus, Annus! neque enim meminimus, per Annos benè multos, vel plures Puerperas, aut tristiùs laborasse in partu, aut spiritum Egeriæ reddidisse atque Pertundæ; vel plures Obstetricum auditas querelas, de malè dispositis ad partum infantulis, Pertundæ injuriâ, quàm hoc ipso Annô, sive id factum fuerit occulta Numinis lege, sive irâ Olympi. Hinc non solùm multa audivimus Gynæcea miserandis personuisse parturientium gemitibus; sed & varia, proh dolor! suas Dominas, vel non pares partui, vel à partu recentes, vel abortantes, modò seriùs, modò ocyùs, remisisse ad umbras. Una, præ cæteris, mihi heic memoranda abortiens. Uxori Pistoris, 13. antea liberorum matri, sistebatur sua sponte lunare tributum, unde se gravidatam suspicata est, intumescente sensim, una cum Mammis, ventre, per septimanas octodecim. Dum hæc fiebant, affligebatur in tantum valetudo ipsius, ut lecto ali-

quot menses affixa teneretur, Quatuor ante Festum Paschatos, proximè elapsi, septimanis, in ipso scilicet mense quarto post prima hominis (ut suspicabatur,) inchoati indicia, solvuntur occlusa muliebris profluvii repagula, continuatâ, nec intermissa, vacuatione, donec tertiâ Paschatos Feriâ ipsum Partus tempus instat & urget. Advocata suæ Artis callentissima Obstetrix, partui vicinam gravissimè afflictam offendit, & de atrocissimis suis doloribus, ventrisque lancinationibus, quales antea nunquam perpessa fuerat, immane quantum, conquerentem, nihilque in votis habentem prius, quàm ut Lucinam prævalidè anteverteret Obstetrix, cruciatus tantos, vel millies expetitâ morte, si aliter non posset, finitura. Tandem, per ruptas interiùs cataractas fluere sponte cœperunt aquæ, partus prænunciæ, novos secum afferentes dolores, & quidem prioribus adhuc truculentiores. Nec ita multò post, non sedit Uterus, sed, cum fœtore mephitico, effundit, mirum dictu! magma oculeum, (bullulis, quas conflant ex aqua & smegmate pueri, quàm simillimum,) & quidem in tanta copia, ut tres impleviſſet cantharos, atque eò ampliùs. Cum jam illuc perventum esset, ut exploraret Obstetrix, intusne latitaret Secundina quædam; extraxit aliquam membranam, in qua inusitatus hic habitaverat Abortus, cessantibus brevi torminibus. Tale spectaculum quia nunquam viderat Obstetrix, quæ aliquot millenis præfuerat parturientibus, nihil certi de eo statuere ausa fuit. Sed aderat mulier ætate senior, nec inficeta, quæ pro seminio hoc habuit canino, ut ut ad spermatis ranarum analogiam propiùs, me judicè, accessisse videatur. Nisi fortasse impuri Uteri pituitosum viscum, ita, per fermentationem animaverint inclusi flatus, ut inde olida surrexerit soboles, satis infausta. Verùm de non visis, iisque, miraculo vicinis, judicare, difficillimum est. Ipsâ fœmina hodie salva vivit, licèt in mense Augusto hujus ipsius

Anni,

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

Ovum gemellum.

fol. 223.

Fig.

XXXV.

Figuræ

XXXVI.

fig. 1.

fol. 288.

Anni, eandem iterum cantilenam cecinerit, sed suaviore modulamine.

Confer. Anni præcedentis Observ. 157.

OBSERVATIO CXV.
D. GEORGII HANNÆI,
De
Ovo Gemello.

OVum ovo innatum observavit olim maximus Præceptor meus, Divus & Illustris D. Th. Bartholinus; ego Ovum ovo adnatum possideo, quod hôc Anno peperit apud nos, non Leda, sed Gallina. Subventaneum est utrumque, sed vitello plenissimum, cum interjacente collo, non flaccido, sed rotundissimo, utriusq; ovi conjungente vitellos,

Fig XXXV.

Plura de Ovis nunc scribere mei non fert instituti ratio, potissimùm, cum Oologiam satis accuratam Erudito promiserit Orbi Excellentiss: Oribasius, cujus elegantissimæ purpuræ hanc meam modò assuere volui laciniam. Vide Athanas. Kircheri Mundum subterraneum *tom. 2. lib. 8. cap. 8.*

OBSERVATIO CXVI.
D. GEORGII HANNÆI,
De
Bilis Deliramentis.

QUæ de Catarrhi Deliramentis jampridem commentatus est Ingeniosus *Helmontius*, novit satis Eruditus Orbis; nunc pauca delibabo de Bilis Deliramentis, cujus

cujus ferociam nuper vidi in quodam Generoso Barone. Hic, immodico exagitatus & prorsus intolerabili dolore, ventriculi acriùs vellicante orificium, nec quiescere potuit, nec dormire; aderat Alvi obstructio, Siti, Anorexia, & Vomitu, (quoties nauseanti aliquid ingerebatur stomacho,) nimium molesto comitata. Ego in auxilium vocatus has turbas Bili adscribendas prædixi, ejusque salibus oleoso-volatilibus cum succo pancreatico confligentibus, cujus indicium manifestum præbuit, præter alia, Icterus larvatus, qui, (quod mirari licet,) quavis horâ sæpiusculè & apparuit, & disparuit, quasi myinda lusurus. Neque levem mihi scrupulum injecit ex atro virideſcens urinæ color, oleaginosa inhorrescens superficie, unde adstantes mortem certissimam præ foribus, ceu ipsum ante portam Hannibalem, metuebant. Verùm ego, qui, sæpiùs fallentia, Uromantiæ prognostica adeò superstitiosè nec miror ubique, nec moror, nondum omnia planissimè conclamata monui, licet ferale pallens ægrotus ipsemet ultimam & exspectaret, & præ doloribus expeteret, fatorum petitionem. Nec promissis, Deo gloria! excidi. postquam enim ferocientem, & quasi in furias actam, compescuissem Bilem, evanuit funestus iste dolor, mox liberaliùs se manifestante, qui intra siparium hactenus delituerat, Ictero, donec, post tot hostium desideratum exsilium, ovans cum triumpho rediret sanitas.

[Othoniâ Augustam Vind. 1686. 17. Jan. allat.]

OBSER-

OBSERVATIO CXVII.

D. GEORGII WOLFFGANGI WEDELII,

De

Aloës vi ad εὐτοκίαν.

CUm hepar anguillæ tantopere deprædicet *Helmontius*, idque virtutem suam unicè ob fel junctum exerceat, cogitavi id convenientius præstari posse à felle vegetabili, externo quasi. Dictum factum. Remiscui aloës Socoterinæ aliquot grana pulveri ad partum ex borace, croco, cinnabari nativa, oleo cinamomi, succino, cum felicissimo & præsentaneo successu per aliquot annos.

[Jenâ Augustam 1686. 20. d. Januar. allata.]

OBSERVATIO CXVIII.

D. JOHANNIS DOLÆI,

De

Exanthematibus scorbuticis nigerrimis, totum corpus defœdantibus.

AD felicem morborum curationem instituendam causarum notitiam perquam esse necessariam, nemo cordatiorum Medicorum ibit inficias, quàm verò abstrusum sit hoc causarum scrutinium, Practici mecum sæpius toto pectore ingemiscentes experiuntur, ceu hîc quoque casum referam: Puer nonum nondum egressus annum, aliàs sanus absque ullo præcedente frigore, calore, nullo capitis dolore aut corporis lassitudine manè surgens totum per corpus lividis & nigerrimis maculis & pustulis conspurcabatur, quæ in ipsa lingua, labiis & tota facie apparebant maxima in copia: Parentes ad me deferunt filium, quem nudum aspexi, mirum

dictu! dorsum non aliam præ se ferebat faciem ac si fustibus fuerit dedolatum, interspersis maculis truttæ maculis non absimilibus. Unde hæc subitanea pustularum eruptio orta sit, meretur meditationem; puer tamen intra paucos dies antiscorbuticis medicamentis pristinæ restitutus fuit valetudini.

SCHOLIUM.

CUm venia Nobil. D. Autoris conjecturam meam adponere de hoc Casu si liceat, existimo, quòd, uti massæ sanguineæ per naturam insunt variæ particulæ, quibus aliæ sæpius se jungunt heterogeneæ, quæ tamen arcto connubio sociatæ & à benignis reliquis quantitate superantibus quasi subjugatæ, placidè per corpus circulantur, ita quamprimum quacunque de causa excitatæ & exaltatæ secessum ab iis moliuntur, variorum symptomatum causæ fieri possint. Unde in hoc puero, scorbuticâ labe infecto, impuras ejusmodi partes sanguini fuisse permistas, hariolari liceat; quæ sive mole suâ nimis adauctæ, sponte à reliquis tandem secedere aptæ, sive à cibo aliquo ingesto, aliavé causa externa non ita obvia aut animadversa commotæ fuerint, dum per corpus cum reliquo sanguine circulum obeunt, ad cutem quoque delatæ fuerunt, in cujus emunctoriolis subsistentes & coagulatæ maculas istas & pustulas hac suâ stagnatione præsentarunt; etenim dum laxiùs sanguini probo cohærent, aëris cutem undique ambientis occursu, aut alia aliqua etiam occasione ab unione cum sanguine divelli, à spiculis suis acidis, quibus turgent, utpote sui juris jam factis, condensari, atque ob hanc crassitiem suam, porulorumvé ineptitudinem, quia neque venularum in oscula recipi, neque per insensibilem transspirationem diffari aptæ, subsistere ibidem possunt. Inesse autem sanguini scorbuticorum utplurimum tale acidum, quod sanguinem coagulandi vi pollet, Medicorum modernorum unanimis ferè est sententia; sic grumosum sanguinem in duobus scorbuticis observavit *D. Joh. Theod. Schen-*

Schenckius hist. de sero sangu. cap. 5. & in scorbuticis vasa omnia sanguifero chylo coagulato repleta videri, *D. Richard. Loverus cap. 2. de cord.* testatur. Cùm verò hæc particularum vitiosarum à sanguine separatio, & acidi salis eliquatio vix absque aliquâ sanguinis effervescentia accidere queat, mirum, quòd nullus caloris, frigoris &c. sensus antea in puero fuerit observatus; unde si motum hunc sanguinis, nocturno utpote tempore institutum, in somno contigisse, & ita minùs fuisse perceptibilem, dicere non liceat, saltem, eam nonnunquam laxiorem cum sanguine unionem fuisse particulis istis heterogeneis, dicemus, quæ absque notabili motu dissolvi potuerit; qua ratione etiam variolas & morbillos quandoque sine alio sanitatis notabili observato detrimento, non advertentibus ægris, erumpere notum est, & hoc ipso tempore apud nos uni alterive sic erupisse scio. Quàm levi autem de causa morbosæ ejusmodi in sanguine delitescentes efflorescentiæ sæpe excitentur, experientia crebriùs loquitur; exempli loco esse poterit Consul Servestanus, cujus *Phil. Salmuth cent. 3. observ. med. 28.* mentionem facit, in quo pustulas scorbuticas nigerrimas post nimium vini meracioris potum primùm erupisse vidit; & solam per hortum matutinis horis, ineunte vere, deambulationem easdem copiosissimas in pedibus Matronæ nobilissimæ, sine graviori incommodo, aliquoties elicuisse memini.

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO CXIX.
D. JOHANNIS DOLÆI,
De
Tumore volatili.

PUella 5. annorum post variolas in manus tumorem incidit, præscripsi linimentum discutiens ex ol. chamomill. aneth. dest. &c. quo perungebatur manus; sed quid fit?

peractâ inunctione tumor evanuit, & cubitum petiit; cubito inuncto, iterum manum jucundo spectaculo infestavit, quod aliquoties repeti curavi, tandem puellæ hydragogum exhibui, quo facto penitus tumor sublatus fuit.

OBSERVATIO CXX.

D. JOHANNIS DOLÆI,

De

Infausta inunctione mercuriali.

BArbitonsor quidam inter gregarios Stolz dictus militem quendam arthritide vaga laborantem unguento mercuriali inunxit, & quidem totam spinam & omnes articulos, à quâ inunctione miser miles adeo largam sustinuit salivationem, ut omnes dentes eximere potuerit; dein aliquot post dies accessit sphacelus, à quo lingua, gingiva, fauces, maxillæ, imò tota facies cum maximo fœtore absumebantur, & sic æger tristi certè spectaculo vitam miserè amisit.

[1685. 21. Decembr. Cassellis Augustam Vind. missa.]

SCHOLIUM.

QUamvis arthriticorum aliquos salivationis mercurialis beneficio fuisse restitutos, inprimis duo Lycei Salani lumina, beat. *Guern. Rolfincius ord. & meth. med. spec. comment. lib. 6. sect. 3. cap. 1.* & *D. Georg. Wolffg. Wedelius lib. 2. de medic. facult. sect. 2. cap. 12.* testentur, non semper tamen curam hanc conducere posse, atque in arthritide inprimis vaga, turgescentibus humoribus, nec corpore priùs satis dispositio, plenam esse periculi, nemo Medicorum diffitebitur. Unde conferri hîc merebitur casus, quem recenset in *cent. 5. observ. med. 76. Nicol. Binningerus;* quibus add: judicium *Franciſci de le Boë-Sylvii prax. med. lib. 4. tract. 8. §. 171. & seqq.*

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSER-

OBSERVATIO CXXI.

D. JOH. JACOBI HARDERI,

Ad Illustrem

FRANCISCUM REDI, Nob. Aretin.

De

Viperarum morsu Dissertatio.

IAm in experimentis circa viperas faciendis occupamur, visuri quid ipsarum morsus venenatus possit. Heri quidem in columbâ, cujus alam sinistram una momorderat, funestum ipsum comperimus, alâ mox intumescente, & sanguine extravasato gangrænam unà inducente, cum spiritus dispendio, præcedentibus aliquoties motibus epilepticis: circa præcordia verò, sanguis rutilus magis & fluidus, quàm coagulatus exstitit. Morderi hinc curavimus sub vesperam aurem sinistram canis mediocris magnitudinis, ab unâ alteravé, qui deinceps ingenti vomitu corripiebatur, per alvum dejiciebat fœtida, atque cùm urinam cruentam copiosè reddidisset, sex circiter horarum spatio interiit. Sectioni, quam primo mane die seq. instituimus, adfuére Viri aliquot Excell. & Clariss. Inter integumenta abdominis communia & musculos, sanguis extravasatus paucus hîc illic conspiciebatur: paulò copiosior in epiploo. Viscera imi ventris nullam labem monstrârunt: Ventriculus & intestina tantisper distenta: In renibus sanguinis extravasati vestigia nulla. Urinæ verò tenuis & cruentæ idoneam adhuc copiam vesica exhibuit. Mediastinum sanguinem extravasatum & coagulatum variis in locis ostendit, cujuscemodi pulmones penitus caruerunt. Cordis thalamus dexter cum auriculâ prætumidus sed non renitens, incisione factâ, sanguinem summè tenuem & acrem fudit, qualem etiam in vasis majoribus, venis æquè ac arteriis offendi-

mus. Similem quoque stillavit auris vulnerata incisa. Eodem manè morderi curavimus canem alium majorem, in crure siniſtro, hinc etiam in pudendis: Viginti hic horas substitit antequam corrueret: ab initio equidem evidentis noxæ nihil comparuit, post meridiem verò, crus, quod summopere intumuit, affectum claudicare, & salivare per vices cepit: sub vesperam alvum dejecit vehementius: totâ die nihil comedit sed quietus jacuit: urinam hinc cruentam minxit, tandemque alterâ die postquam motus epileptici ipsum haud obscurè vexassent, periit. Separatis integumentis, præsentibus Viris Excellentiss. *DD. Jo. Rod. Burcardo DD. Rothio* aliisvé, musculi cruri affecto interius incumbentes, planè denigrati fuerunt ac gangrænati, sanguine ad adspectum grumoso, fluido tamen, ex læsis vasorum osculis stillante: similem quoque in abdominis musculis, anterius & interius, maximè ponè pudenda observavimus. Abdomine aperto, in abdomine & mesenterio, sanguis grumosus copiosè satis deprehensus fuit. In hepate nulla manifesta labes: vesicula fellis liquore suo tumuit. Renes salvi ac incolumes, nec vesica urinaria ita sanguinolenta. Thorax reseratus sanguinem extravasatum & coagulatum, pariter hic illic ostendit, in cordis præprimis auricula & thalamo dextro, ubi insigniter grumuerat: similem quoque in vasis huic appensis comperimus. Eâdem quâ canem hunc vulneravimus die, animum subiit capite viperæ abscisso, vulnus alæ columbinæ infligere; experturi quid inde eveniret: bihorio ergò pòst cùm ala itidem intumuisset & gangrænam concepisset, vidimus motus convulsivos illam prehendere tandemque corruere, liberatâ à funesto hoc exitu gallinâ, quam vipera alia momorderat, ope ferri igniti, quod è longinquo parti vulneratæ applicuimus, & incolumi persistente capellâ, quæ â tot morsibus inflictis, citra ullam medicamentorum exhibitionem, nihil prorsus detrimenti sensit, felicior in hoc cane alio, qui ex aure morsu vulneratâ, haud dubiè succubuisset, nî

sale

sale viperar. exhibito, mali vires infractæ fuissent; multum etenim auris intumuit, ipseque lassus, mali serpentis enormitatem monstravit.

SCHOLIUM.

NIhil est nostro judicio, quod mentem veritatis avidam, magis oblectet atque in cognitione rerum naturæ magis confirmet, quàm curiosa experimenta, præcipuè de iis rebus, quas prisci scriptores aut omiserunt penitùs, aut ancipiti ac diversâ ratione exposuerunt. Identidem tamen officit etiam, turbatque experimentorum contrarietas atque dissensus, licet enim illa quandoque facem veritati illustriorem accendant, accidit nihilominus ut ipsa non rarò sint suspecta & dubia: De viperarum sanè morsu elegantissima argumenta *Vir Nobiliss.* in medium protulisti, quibus cum non parum refragari videremus Cl. *Charras* in suâ viperæ Anatome, in rem præsentem ire nobis libuit, viperas subministrante peritissimo *D. Eglingero*, Pharmacopolâ quondam nostro, qui eas ad theriacam conficiendam, è Gallia adferri curaverat: Antequam autem utriusque Vestrûm sententiam excutiamus, effectus in nostris animantibus productos, tantisper rimabimur: utque ab animali mitissimo ordiamur, columbæ ala, venenati morsus damnum mox luit, irritatis partium membranosarum & tendinosarum incolis, in quos sanè vel maximè vim suam hostis hic exercere videtur, sanguinisque, massâ infectâ, cujus portio extravasans, gangrænam funestam induxit: nec immunes evasére canes, licet alter paulò diutiùs substiterit, cujus causam equidem, nunc in parte morsui magis resistente, nunc in ipsius veneni citiore vel tardiore communicatione quærendam arbitramur. Uterque vel salivavit, vel vomuit, alvum dejecit vehementius, & cruenta minxit, evidenti indicio mali cùm fibras nerveas, spiritumque animalem illicò aggredientis, & in motum impetuosiorem concitantis, unde cùm œsophagi, tum

gi, tum ventriculi & inteſtinorum fibræ ad expulſionem ſtimulatæ fuerunt, tam ipſum vitæ principium maſſam humoralem graviter fundentis, unde ſanguinis nimiùm attenuati particulis ſerum imprægnatum, urinæ tincturam ſanguinolentam conciliavit, cujusmodi à ſpiritu nitr. aëreo incitato, cordisq; machinâ in motum velociorem actâ, malum quandoque ſubſequitur. Clariora hujus effectus veſtigia ſectione prodierunt, in cane præcipuè priore, utpote cujus thalami cardiaci, cum vaſis appenſum, ſanguinem tenuem & acerrimum fuderunt: in altero vim ſuam præcipuam luſit, in crure affecto, vaſisque iſtud cum partibus vicinis perreptantibus; præterquam enim quòd muſculoſæ partes intumuerunt, denigratæ fuerunt inſuper, à liquoris & ſanguinis eô infecti corruptelâ, qui fluidus ex vaſculis ſingulis prorupit, aliquâ ejus portione in partibus reliquis (craſi deſtructâ) nunc grumeſcente nunc fluiditatem concipiente, cujusmodi effectus, rationi conſonus omninò videtur; nec enim fieri poteſt, quin ſolutis particularum conbinatione & motu legitimo, aliquæ heic illic ſeſe prehendentes, grumeſcant & in motu ſubſiſtant: Eandem noxam intulit alæ columbæ viperæ caput abſciſſum, gallinâ ope ignis, veneni communicationem cohibentis liberatâ, cujusmodi emolumentum ſal viperarum, cani ultimo attulit. Mirum verò capellam nihil damni prorſus ſenſiſſe, animal quod etiam cicutam innoxiè comedit, cujus rei cauſam alii pro lubitu explicent: id apud nos ratum eſt, non modo exugendo vires ejus infringi, aut ignearum particularum ope extrahi ſubtiles veneni particulas poſſe, ſed etjam quod ſupra innuimus, variâ triturationè ſubigi, mucoque involvi, imò partem nunc minus commodam eſſe, aut aliter reſiſtere, ut venenatus liquor oſculis vaſorum decenter inſtillari nequeat, quandoque etiam vires ſuas eundo amittere, inprimis ubi vipera fuerit fatigata, à frequentiore morſu: Imò ipſius maſſæ humoralis talem poſſe eſſe διάθεσιν, cui enervandæ ilicò, tale venenum

nenum non sufficiat: De activitate autem hujus liquoris, nunc majore, quæ præter regionis diversitatem, ab ipso etiam materiæ solaris copiosiore influxu (unde animalis istius vivacitas vel torpiditas) pendere videtur, evidenter fortè testari possunt, experimenta, imminente boreæ tempestate, in pharmacopolio præstantiss. *D. Frey*, Art. pharmaceut. Magistri iterata; tum enim vulnera canibus inflicta, præter partis intumescentiam, unde difficulter incesserunt noxam nullam intulerunt, quæ quidem subsequi debuisset, si in sola spirituum ex morsu irritatione, nocivi insultus deducendi essent. Periit tamen ex morsu graculus, motibus convulsivis, corculiqúe palpitatione confestim insequentibus, cum alæ qualicunque intumescentiâ & gangrænatione. Atque in funestæ hujus labis causam, maliqúe genium & fontem, jam penitius est inquirendum: Tu Vir Nobiliss. in Tuis *de viperis observ.* liquorem flavum quem glandulæ vaginales suppeditant, potissimùm in scenam trahis: Verba *pag. 23. & seq. Edit. Amstelod.* ita habent: Sed prætermis-„ sâ hac digressione, redeo ad descriptionem liquoris illius flavi,„ qui intra vaginas dentes contegentes invenitur. De hoc cum„ ore assumptus, neque hominibus neque brutis lethalis, per-„ gam inquirere, an fortassis vulneri instillatus, causâ mortis exi-„ stat. Et verum est, spatio trium quatuorvé horarum, mor-„ tuos esse omnes gallinaceos, omnesque columbinos pullos,„ quorum vulnera eo infecta fuerunt, tamque necare liquorem„ viperarum vivarum, quàm desumptum è palato & vaginis vi-„ perarum mortuarum, etiamsi mortuæ sint ante 2. vel 3. dies,„ quod ipsum in *Epist. ad Eruditiss. Broudelotum & Morum* confirmas. Equidem de liquore isto seorsim nulla fecimus experimenta, id tamen Tuæ, Vir omni laude dignissime, sententiæ stabilimento esse videtur, quod nî pars à liquore maduerit, sanguinemque stillarit, symptoma pejus inde subsequi nunquam viderimus, infallibili communicationis cum cruore necessâriæ argumento: Columba quoque quæ à capite viperæ abscisso

vulnerata interiit, liquoris nocivam vim satis prodit, cui morsus solus utcunque insufficiens esset, imò ineptus, si sæpe laudatam in experiundo industriam tuam consideramus. Clariss. *D. Charras* qui post Te eadem experimenta tentavit, morsu plurima animalium internecioni dedit; nec enim quòd quidam canes evaserunt, ad illius impunitatem argumentatur, cùm ipse viderit, à vipera vivaci, si partem imprimis laxam, aut vasculis sanguiferis copiosè instructam momorderit audactius, interitum ilicò afferri: De liquore verò paulò aliter sentit; Enim verò quòd hic ore animalium absumptus, & pergulam in ventriculum trajectus, pejus malum non inducit, mucus quo dictæ partes oblinuntur, in causâ esse potest, ejusdemque postmodum & subactio & cum particulis aliis comixtio, unde pari sinceritate cum cruore impossibile misceri potest (videsis quæ alibi de cantharidibus memoravimus.) Corruunt hinc primùm *Charrasii* experimenta de panis taleolâ, quæ cum succum flavum è gingivis sex viperarum irritatarum exhausisset, cani famelico innoxiè objecta fuit, hujusque impuni ab hominibus etiam per os assumptione. Id verò majoris momenti est, quod prædictus Vir Clariss. astruit succum flavum in vesiculis contentum partique vulneratæ citra morsum instillatum, nullum gravius symptoma induxisse, contra quàm Illustris Aretine experimentis iteratis, supra laudat. ad *Abbatem Bourdelotum Epistolâ* comprobavisti; Arduum sanè negotium nec expeditu facilè, ubi propria experientia deficit: In partes verò tuas ut eamus, plura sunt quæ nos movent; partim liquoris à spiritu animali viperâ excandescente major actuatio unde morsu massæ humorali immissus, turbas funestas infert, quâ cadere utcunque posse videtur, ni extractus, in momento ferè vulneri recenti instilletur; volatile enim illud est & in auras abit citissimè, à quo singulæ liquoris particulæ, siquidem vivaces fuerint, acrimoniam nocivam acquirunt; partim rationum quibus *D. Charras* labem lethalem evincere satagit, obscu-

ritas:

ritas : vult nempe viperæ phantasiam ab idæa vindictæ quam sibi finxit, irritatam, motum quendam inexplicabilem spiritibus conciliare, atque vi impellere, per nervos eorumque fibras, versus dentium cavernulas, quasi infundibulum, exinde in sanguinem animalis demorsi deferri mediante foramine ab iis inflicto, unde cuncti effectus emergant! Ast æquè crassa est hæc viperæ phantasia, quàm idea vindictæ, imò *D. Charras* ratiocinium : cur quæso illam sibi fingit demum, mali illati conscia? ecquis ipsam edocuit, spirituum explosioni per dentes perforatos viam esse? quàm facilè non avolarent animali ad morsum sese componente? quis fibrarum nervearum multam seriem in cavernulas ipsorum inferri ipsi monstravit? Stagiræ hæc nata videntur, & multo magis inexplicabilia esse, necdum veritati congrua quàm est spirituum motus: Atrox sanè evadit iste & concitatur animali irritato, ceu istud convulsiones celeres, cum linguulæ protensione ostendunt. Inde verò vel phantasiam vel ideam vindictæ non arguit: Cogitet *D. Charras* animal unumquodque sui defensionis & conservationis studiosum esse, indeque singulari providentia summi Opificis, motibus certis gaudere ac instrui, quibus inimicum depellat, quem nec novit nec nôsse potest: perpendat aculeos aliorum insectorum, liquorem ictu immittere, quem de ipsis pendulum in apibus & vespis sæpe numerò vidimus, cùm tamen æquè perviis, spiritus animalis ad vindictam concitatus sufficisset, & probè consideret, huic explosioni, in capitibus quindecim viperis præsciissis, & per quatriduum in vase vitreo coacervatis, locũ amplius non fuisse; fuisse tamen enecationi quinq; gallinaceorum & quinque pullorum palumbinorum, ceu Tu feliciter observasti: ut sileamus *D. Charras* nunquam vesiculas illas, è quibus liquor nocivus jugiter suffunditur, penitus resecuisse, quò de præconceptâ & effictâ hâc spiritus irritati per denticulos concavos explosione, symptomatum quorumvis unicâ matre, ipse melius constaret: Nova certè & inaudita opi-

nio, quæ hanc dentium cavitatem, ejusmodi tutelæ loco insectis pluribus datos esse pronunciat. Verum enim verò ne philosophemata ipsius tantum rejecisse videamur, datâ occasione, succo ipso plura tentabimus, quamvis de morsu à capitibus viperarum præscissis illato, experimenta cum nostris non conveniant: Sed satis de his, de naturâ liquoris hujus adhuc quædam delibabimus; quam alkalinam acerrimam esse, sanguinis fusio & tenuitas, cum partium vulneratarum gangrænatione, mictio sanguinolenta, aliaque, nobis persuadere optimè possunt, nec obstat magnopere, quod in cane altero sanguis circa præcordia coagulatus fuit; lentius enim in illo labes nociva serpsit, inque parte ipsa fluidum fundendo acrimoniam suam prodidisse verisimile fit. Quis autem non novit sanguinis crasi ita dejectâ, dum heic summam fluiditatem induit, alibi sæpenumero coagulari, ceu supra jam innuimus; Ipsemet *D. Charras* iis qui in spiritibus animalibus, arcanam quandam latere aciditatem credunt, respondet, acidum istud in massâ sanguineâ generari potuisse, ab ipsiusmet partibus, quæ disgregationem & dissolutionem passæ sunt, cùm à veneno infectæ fuére & corruptio ipsas invasit, videsis cap. 1. turbato itaque motu massæ humoralis, ejusque crasi à liquore morsu præcipuè communicato dejectâ, quis non videt varios effectus haud difficulter succedere; Id verò mirari subit, modò nominatum Virum Doctiss. *ibid. loci* adjicere: *Neque etiam vipera inter animalia, sola morsu lethifera est, quæ in rabiem aliquando transeunt, si in iram concitata fuerint: fidem faciunt canes, lupi, quin imò & homines ipsi*: At unde in his spirituum excandescentium explosio, dentibus ita perviis non existentibus? Vereor ut sibi ipsi similis heic sit, quod de *D. Redi* incautius dixerat; Etenim aut aliunde illa petenda est, quod etiam in viperis obtinebit, aut morsum liquor salivalis irâ aculeatus, activitate suâ præcipuè sustentat. Contrà acidæ naturæ venenum hoc esse, sal volatile viperarum, quod vulneratis solatio esse solet, probabiliter

biliter evincit, cùm aliter non juvet quàm spiritus animales promptissimè instaurando & coagulum præcipitando, à fermenti venenati contage oriundum: Sed etiam succus citri, qui alkali non est, teste Clariss. *Hofmanno*, morsui venenato medelæ est, & quæ ab acido corrumpuntur partes carnosæ, rubent magis, nigredine (quam in cane altero deprehendimus) contrarium ejus insequente; fortè etiam volatilia sanguinis grumescentiam, quam ex ejus fusione aliquibus in locis necessariam conjecimus, tollendo juvant, ut difficile sit utrinque, sententiam infallibiliter dicere. Commodè de his liquor ipsè sanguini instillatus plura & certiora docebit.

OBSERVATIO CXXII.

D. JOH. JACOBI HARDERI, Anatome Muris alpini.

Ad Virum Celebratissimum

JACOBUM WALDSCHMIDIUM Archiatr. Hassiac.

ANnô 1682. quum in thermis Fabarienfibus Venator loci, qui nuper Rupicapram attulerat, murem alpinum vivum adhuc donavit, auriculis ursi, colore leporis oblongiusculô, ceu quoque pedum digiti sunt, magnitudine cuniculi. Ventriculi & intestinorum facies, Porcelli Indici ferè similis erat: Simplex illa fuit, tenuis membranaceus, à cujus sinistris Lien rubellus, longiusculus, teres, à dextris verò hepar quatuor lobis conspicuus, cujus cavum cystis fellea occupavit: Mesenterium pingue, cujusmodi pinguedine etiam capsulæ, atrabilariæ infarctæ erant: Renes phaseolum perbellè imitabantur: Ovarium elegans: Cor cum pulmonibus uti in aliis hujus generis animantibus: Anno sequenti urgente brumæ sævitiâ, allati nobis fuerunt ex

Vallesiâ Musculi duo dormitantes, & in semetipsos prorsus revoluti, ut instar pilæ quocunque libuerit, illos volutare licuerit, respiratione manu abdomini adhibitâ vix perceptibili: Paulatim tamen in loco calido detenti, per corporis blandam expansionem vitæ indicia exhibuerunt, & quod adhuc magis oculos recreabat, post meridiem in camera lucidâ Solis radiis expositi, alacriter renixerunt, & discurrerunt; iisdem verò recedentibus, paulatim ad pristinum morem obdormierunt: In utriusque sectione præter modò nominatas partes plurimas glandulas mammarias æmulantes, in dorso cervicem versus conspicati fuimus.

SCHOLIUM.

MUris alpini enutritione, & hinc Sectione Excell. *Velschius* etiam delectatus fuit, ceu videri est *Observ. 1. Ann. 1. Ephemerid. German.* Et Clarissimus *Fabricius Hildanus Observ. Chirurg. Cent. VI. obs. 97.* plura de animali hoc lectu non minus jucunda, quàm utilia commemorat. Sunt denique Authores alii, inter quos præprimis est *Stumpfius in suo Chronico*, qui de ipsius docilitate multa debuccinant, quibus fidem prorsus non denegamus. Naturæ providentia est, & hujus Authoris, sui tutelam animantibus variè commendantis, quod sub terrâ se tam artificiosè abscondant, parentque domicilium adversus hostem externum, quo ipso equidem quam graviter ejus dictamini obsequantur rationis experta, homini palàm fit: Nec verò locum tutiorem in alpibus degens, totamq; hyemem stertens, quærere potuisset, quàm terræ reconditos sinus; boreæ enim spicula cohibendo, & figendo sanguinis, in quo vita ipsorum consistit, motum, destructionem protenùs inferrent, à quibus immune tantisper persistit, in specubus delitescens, foribus terrâ fortiter obseratis; Id autem asserere nondùm audemus, quod aliqui audacter contendunt, animal humi stratum, & instar plaustri fœnô onustum, ab aliis caudâ appre-

apprehensâ ſpecum verſus trahi, cujus indicio ſit dorſum pilis denudatum: Scimus iſta à venatoribus perhiberi, ſed num teſtes oculati ſint, ignoramus. Geſticuloſum ſatis eſt, & feſtivum animal, ſuæque alimoniæ ſtudioſum, quam tamen æſtivo tempore ſibi parat facilè unumquodque: Nec caret ſuis inſidiis, quas ingruente hyemis ſævitiâ frequentiſſimas eſſe, nobis conſtat, attendunt ſiquidem ad foveas ipſorum alpium incolæ æſtate, & inde tempore opportuno mures iſtos dormitantes multo numero capiunt: Habet etiam uſum ſuum dorſi caro glanduloſa (quam munimenti loco inſervire, dum dicto vectionis officio funguntur, *Hildanus* auguratus eſt) eumque nobilem, materiæ viæ oleaginoſæ, ſulphureæ, in pinguedinem deinceps transeuntis ſecretionem paulatinam, cujusmodi etiam in abdomine, & pellem inter & muſculos copiosè ſequeſtratur, imò tantùm non ibi in certas quaſi veſicuals reconditur, quod æſtivo tempore ubi pabulo ſaginantur, animadvertere eſt faciliùs, quam hyemali, cùm per pluſculum tempus dormierunt; tunc enim illa ſenſim funditur, perque vaſa convenientia reſorbetur, profluere, nec eſcam pariter accommodatam, vel ſapidam præbent, quod etiam de cochleis ſui tempore demonſtrabimus: Illuſtrationem verò ni fallimur, merentur, quæ laudat. Obſervat. *Hildanus* memorat. *Primò* inquit *occurrit pellis, in qua raritas & paucitas pilorum & lanæ, obſervatione digna eſt; Unus enim cuniculus, qui magnitudine murem alpinum exæquat, hoc tempore hyemali plus habet crinium & lanæ, quàm duo mures alpini: Putasné hoc ſine cauſa à Summo Genitore ita factum fuiſſe? minimè. Quia enim animal hoc in Autumno ſe abſcondit, & per totam hyemem in cavernis profundis, & calidis dormit, & non niſi in fine Veris, quando aër iterum incaleſcit, ex locis iſtis ſubterraneis, & calidis prodit, ſuperfluum fuiſſet, ſi crinibus lanâ, uti reliqua animalia, quæ dies noctesq; aëris inclementiæ, imbribus ac nivibus expoſita ſunt, veſtitum onuſtumq; fuiſſet: Superfluum, inquam non ſolùm, verùm etiam*

damno-

damnosum id fuisset : Calor enim ille externus & adventitius calorem innatum exstingueret, humidumq; radicale animalis absumeret, & vix ad æstatem superviveret : Scribit Excell. Gesnerus se murem alpinum dormiturientem initiô hyemis in vas ligneum, scandulis abiegenis concinnatum & fœno semiplenum, addito suo operculo deposuisse, & post dies aliquot mortuum repe. risse : Causam fuisse respirationem excluſam existimat Gesnerus; Ego potius calorem illum nimium fœni & vaporem sulphureum in ipso contentum mortem accelerâsse arbitror : In ipsis enim montibus, ut item Gesnerus testatur, aditus cavernarum tàm solidè arctéq; occludunt, ut mirum sit, quî fiat, quod respiratio iis non intercipiatur : Hæc ille : quibus vereor, ut nostra sententia prorsus consona sit. 1. enim nostri hyemales hospites pelle satis pilosâ, quamvis teneriore fuerunt instructi : argumentum verò, quod de aëris inclementiâ, imò caloris innati exstinctione, humidique radicalis absumtione depromit, forsan huc totum non quadrat, etenim nec cuniculi. Borea sæviente suis in cellulis delitescere detrectant, nec calor ille externus, quem pili exhibere possunt tantus videtur, qui in foveis alpinis detentum animal, quarum exterior facies riget & congelascit sæpius extinguere valeat, quinimo antiperistasis Aristotelica contrarium potius evincit, terræ finibus internis per hanc satis calidis existentibus, unde fluidi motus longè vegetior esse deberet, quàm verò in dormitantibus deprehenditur, ipsa quoque naturæ providentia, quâ spicula brumæ subterfugiunt, ceu summè nociva, motumque vitalem interceptum simile quid dictitare videtur, pariter secundò aliquantisper miramur, quòd cum fœno Excell. *Gesnero* contigit, cùm aliter non, quàm isti involuti, vasique ligneo inclusi ad nos advehi citra damnum consueverint, valeretque maximè vapor fœni sulphureus, nî tum temporis præcipuâ ex parte deferbuisset, credimus tamen, eo prorsus non rejecto, loci regionivé rationem heic habendam esse, nec enim apud nos contra frigus ita

gus ita obmuniendi videntur, uti in locis alpinis, ubi particulæ deleteriæ magis urgent; Utque hinc ad dormitationem ipsorum aliquid dicamus, dubii sumus valdopere, an respiratio iis quodammodo non intercipiatur, ceu jam ulterius ibimus illustratum: Constat eruditis cùm ex insectis tùm volatilibus plurima, quæ hyemali adventante frigore, tantùm non emoriantur, varieque sese recondant, Solis sub adventum, cum primis æstatis delitiis blandè revictura, imò esse etiam animalia grandiora inter, quæ aëris usuræ, quamvis assueta, imperfectorum tamen more, per hyemem latebras quærunt, in quibus tutè stertere, & mutatâ scenâ mortem obstinatissimo somno referre possint: In hisce monente Excellent. *Pechlino* illustr. *de alimenti & aëris defectu meditatione*, hoc notari debet, alia unam & perpetuam, hyemem domire, alia exactis temporum periodis, movere se nonnihil & instructâ ante somnos penu ali, vel ex suo ipsorum corpore delibare, si Diis placet, quod deinde sustentet & inferciat pellem; de ultimo genere, quid sentiendum, dicere heic non vacat. Ad primi generis mures alpini referuntur, de quibus præfatus Vir Celeberr: ita nobiscum judicat: *De Mure alpino, de Erinaceo quoque nostratibus, eos abdi certissimum est, circa Martini festum, & nares pedum anteriorum cavis ceu manibus excipere, cætera profundo somno sepultos nil aliud, quàm mortem simulare, quod adeo etiam in vivis deprehenditur, ut quo magis tundas, verberes, torqueas eò minùs sensum superstitem, & vitalem motum manifestent, imò ad sævissimos ferri, ignium cruciatus, spinosissimo illo & in orbem collecto corpore obdurent: de quibus videri potest in actis Hafnienſium, Vir incomparabili eruditione Olaus Borrichius, delitium nostrum. Illud autem animal modò lentum, nunc jubente impetu pernix, inediam diutissimè tolerat, atq; imminutâ respiratione, sanguinisq; motu abditur, ad Martii demum calorem reviviscens, murium domitor acerrimus. Hic tamen nemo existimare debet, animalia in isto corporis habitu nihil spi-*

rare vitæ, spirant enim profectò, sed lento & indeprehenso motu. Et sanè materiæ solaris in hæc inferiora influxus adeo necessarius, ut ferè ne per momentum quidem, corpora nostra illo carere possint: In plantis res satis evidens est, quæ quò uberius illius motu fruuntur, reseratis terræ propriisque poris, ad motum vivaciorem concitato succo alibili, promptè germinare incipiunt, cùm prius per hyemem tantùm non emortuæ obriguerint: Id ipsum quoque in corporibus nostris patet, in quibus eò vegetior est fluidi motus, ac promptiores singularum partium actiones, quo illius præsentiâ ad votum magis beamur, humoresque motu impertito ita disponuntur, ut organa suis muniis felicius fungi possint; cùm è contrà Brumâ ingruente imminutum per Solis recessum ejus motu & præsentiâ à particulis rigidioribus pori stringantur, occludantur, fluidumque ipsum cogatur magis & torpescat: Quod ipsum Artis nostræ Parentem latuisse non potest, quin hic *sect. 2. aphor 25.* οἱ θερεινοὶ τεταρταῖοι τὰ πολλὰ γίνονται βραχέες οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ μακροὶ, καὶ μάλιστα οἱ πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες. Quid mirum ergò si musculi nostri obdormiscant, ab externi hostis injuriis immunes, si ex fluidi subtilis imminuto vivifico influxu magis vitæ animalis indicia non edant, quàm ob massæ humoralis viscositatem aliquam, cui in motum celeriorem agendo, illud ob sui paucitatem minus sufficiat? Perirent certè animalia isthæc ob alimoniæ, quam durante brumâ sibi difficillimè, imò non citra periculum pararent defectum, si pristinos motus, in terræ specubus detentis, fluidum ingeminaret, satius longè imminui ipsum, & singulari Dei providentiâ, coagulum nocivum materiæ subtilis influxu impediri. Satius fibram motricem feriari, spirituque irrorante; quem nares aliàs copiosè receperunt, musculos multâ ex parte orbari, respirationemque imminui, quàm sanguinis impulsu, vasa in pulmonibus & partibus musculosis adimpleri, aërisque usu sanguinem nimium rarescere, qui deinceps novo fomite non accedente, cum vitæ animalis

dispen-

dispendio, fatiscere necesse haberet, imò satius in isto statu, Endymionis instar tamdiu stertere, donec itu redituque caloris subterranei & solaris, motum à fluido subtili novum accipiat, qui deinde insolida perinde ac liquida transeat, vitamque instauret; succrescente paulatim novo victu conservandam: Ut proin nonnisi superficiariam respirationem in iis agnoscamus, in quâ diaphragma non multùm figuram mutet, imò ita movetur, ut explorari motus ille difficulter possit: Propterea autem à motu omni cor non cessat, ceu Illustris *Harveus* suspicatus est *Exercit. 51.* qui inde sanguinem particulam sanguinis principalem, Cor verò & vasa transmittendi & distribuendi gratiâ extructa esse, evincere satagit, in quo posteriore adversarium magnopere habet neminem; motum autem à particula hac principali minus feliciter separat, utpote quo ablato prærogativa ista desinit: Jam verò quî possibile sit, sanguinem vasis suis contentum in motu concipere, negato obscuriore vel cordis arteriarumvé motu, qualem vel ante puncti salientis comparitionem, in ovo incubato necessarium statuimus, alii judicent, quî sine isto conceptum nec esse nec subsistere posse nobiscum nôrunt. Ast à capite, quòd ajunt, seu vitâ, ad caudam transimus, quâ Marmotas (sic enim animal nostrum appellat) penè destituit *Scaliger Exercit. 203.* Verba ipsius ceu quæ in cæteris descriptionem nostram confirmant heic apponemus; *Quare, inquit, ex tuâ Philosophiâ, rectissimè horum animantibus Marmotas attribuisses, ibi enim frequentes; quarum Plinius cùm nullam fecerit mentionem, hîc ultrò earum naturam scribere constituimus: Melis sunt magnitudine & pilo, caudâ enim nullâ penè: eundem quoq; ad modum crura brevia, aures brevissimæ, auriculis curtissimis, atq; ad adspectum nullis; Ungues longi, acuti, firmi, unci nigri: Leporum capita non malè suis capitibus referunt, hybernos totos menses sopore transigunt &c.* Similiter etiam *Cardanus l. X.* in historia murium, alpinos recensèt, àque Mediolanensibus Marmotas vocatas,

juxta tamen cum muribus præter nomen nil commune habere asserit: Omnes sanè quotquot vidimus & secuimus caudam humi pendulam habuerunt, valdeque ambigimus an in isto genere alii sint, ἄκερκοι, caudatuli alii? Utrumque quis reluctante αὐτοψίᾳ asseverabit, quam fide æque si non magis dignam censemus ac *Johannis Struiis* Scriptoris novitii, qui in suis peregrinationibus Lugduni gallicè editis, homines caudatos in formosâ insulâ prope Sinarum oram non paucos observari asserit.

OBSERVATIO CXXIII.

D. JOH. GEORG. SOMMERI, Opera DEI admiranda & glorificanda.

DE anni 1684ti hyemis rigidissimæ, deque subsequentis veris & æstuantis æstatis effectibus, v. gr. de maribus citra solitum solidâ glacie obductis, de multis frigore perditis hominibus, brutis, arboribus, aliisque vegetabilibus; item de morbis & morte hominum atque brutorum aëre præcalido spiritibus ferè effœto inductis, de fontium exiccatione, urbium, pagorum, sylvarum & cespitum numerosis incendiis, de frumento æstivali in terra propter defectum pluviæ plurimam partem sine germinatione jacente, post messem autem, exortis pluviis, denuo progerminante, eodemque autumno in ipsas luxuriantes aristas excrescente &c. procul dubio Curiosi multa admiranda posteritati relinquent.

Ego hæc insolita piâ speculatione considerans inter alia non semel admiratus sum, quod dicto anno à tempore sementis vernalis usque ad & post ipsam messem cœlum nostrum nec guttulam pluviæ, nec noctu quicquam roris in fruges tunc adolescentes demiserit, & propter Solis fervorem valdè intensum terra ita fuerit are- & rarefacta, ut segetes radicibus suis vix so-

vix ſolo hærentes tantùm non penitus exaruerint, maximè cùm profunditate terræ ulnam, & quod excurrit, infra ſegetum radices, ab agricolis explorata, non niſi pulverulenta terra, & ne minima humiditatis nota ad ſenſum advertenda fuerit, eademque de cauſa multæ etiam arbores ſtatu cœli hoc ficciſſimo, pingui ſuo humore nutritio depauperatæ, contabuerint, multaque pratorum tum pinguium, tum ceſpitum compita quaſi canitie marceſcente obducta, penitus exaruerint; imò quod majus eſt, quod contrà factum, ut frumenta hyberna potiſſima culmis & ſpicis luxuriantibus feliciter ſuccreverint, & grana polline, plus panis, quàm frumenta aliorum annorum elargiente, turſerint.

Quod ſanè teſtimonium eſt omnipotentiæ & immenſæ benedictionis divinæ, quo ipſo etiam verum eſſe demonſtratur, quod vulgò dicitur, benedictionem divinam, (vel potiùs modum & motum ejusdem,) non eſſe viſibilem.

Inter media autem, per quæ Deus hac in parte egit, & cauſas ſenſibus perceptibiles inprimis fuiſſe videtur ventus frigidus, quem Deus ex theſauris ſuis non rarò producebat. Quotiescunque enim *cælum*, ceu ſonant verba *Pſalmi 104. v. 3. aquis contignatum* apparebat, & itanubes in aëre ſuſpenſæ, ſe in pluvias jam jam reſoluturas terræ aquis anxiè inhianti promittebant, toties inter ſeptentrionem & occaſum oriebatur ventus frigidus à Phyſicis *Cyrcius* vocatus, qui quamvis nubes diſpelleret, &, abs præeunte pluvia cœlum redderet ſudiſſimum, intereà nubium ſpiritu imprægnatus reficiebat vires omnium ſupra & intra terram viventium, qua de re *Hippocr. lib. de Natura Pueri* huc congrua reliquit, ſcribens: *Ex nubibus, quæ ſunt aqua continua, ſemper ſpiritus prodeunt, & terra, quæ aquam plus minusve ſemper in ſe continet, vento perflatur, & per eam ſpiritus percolatur.* Qua ratione ſcilicet terra crebrius novis ſpiritibus imprægnabatur, ſicque frugibus ſubinde nova vis vegetans & occultum alimentum afflabatur,

& ita frumenta, inprimis hyberna, ad vix expectatum maturitatis & perfectionis gradum feliciter pertingerent.

OBSERVATIO CXXIV.

D. JOH. GEORG. SOMMERI,

De

Dysenteria ex intensa aëris siccitate.

QUod *Hippocrates aphor. 16. lib. 3*, scribit, *per siccitates fiunt dysenteriæ*, illud non de simplici siccitate, sed de intensa & extensa aëris siccitate intelligendum est, ceu illud præter vocis pluralitatem contextus ratio, & è contrà multorum annorum sicca constitutio dysenteriam tamen nullo modo producens addocet. Quare liquidum est, cœli intensè calidi & sicci inclementiam, maximè diuturnam, & inprimis intenso frigore, sine singulari qualitate aëris interveniente media, permutatam, solam fieri posse dysenteriæ causam. Siquidem talis aëris contrarietas valde collidit temperaturam corporis humani, cujus sana & annosa hyparxis in qualitatum partium vitalium symmetria consistit, de quo *Sylvius Prax. med. Append. tract. 5. §. 70.* ita scribit: *Subitæ aëris mutationes, eaq; notabiles destruunt potenter hominis sanitatem, inter quas omnium pessima est frigus acre magnum æstum subitò excipiens.* Quorum effatorum confirmationem satis effectuosam suggesserunt anni 1666ti æstas & simul dysenteria per potissimas Europæ partes æstuans, ut & anni 1684ti hyems humorum vitia concentrans frigidissima, ver subsequens siccissimum, & æstas tota calidissima spiritus omnis generis dissipans, humores etiam per se acriores reddebat, fundebat & ad ὀργασμὸν disponebat, & demum, spiritibus exhaustis, omnium facultatum principum actiones labefaciebat. Quare Illustris noster *Hercules* in *Physiologia pag.* 154. ita scribit: *Aër à calore solis aut ignis externo nimio valdè attenuatus nec ad refrigera-*

tionem

tionem sanguinis, multo minùs ad restitutionem spirituum sufficit, imò eosdem quovis modo atterit.

Harum causarum pedisequæ erant appetitus ad cibos maximè actu calidos dejectus & ad potum frigidum affatim ingerendum excitatus, & ita vigore coctionis & chylificationis fracto ad crudorum humorum farraginem materia suggerebatur, quæ cum humoribus acribus ex massa sanguinem per arterias meseraicas cum sanguine humorum motu exagitato in intestina depositis conjuncta importunas intestinorum Furias excitabant, & sanguinem cum humoribus per alvum exturbabant.

Hisce causis autem si aër corruptus etiam conspirabat, aut malum erroribus diætæ, v. gr. fructibus horariis, inprimis aëris vitio ad corruptionem dispositis aliisque facilè putrescentibus cibis, potu impuro, actu & potentia frigidiori, inprimis glacie, (ceu, effato Hippocratico, gravissima & pessima aquæ partè,) in isto fovebatur, eò etiam magis ventriculi & intestinorum facultas coctrix à priori vigore remittebat & retentrix relaxabatur, sicque etiam eò citius, malignius & periculosius in diarrhœam, dysenteriam, omnis generis febres & alia mala magis vel minùs contagiosa à solo aëris vitio prædicto produci apta incidebant. *[X. Jan. 1668.]*

OBSERVATIO CXXV.

D. PETRI CHIRAC,

Experimentum Anatomicum circa naturam Vomitionis.

EXperimentum nuper feci circa naturam Vomitionis explorandam, quod clarè, ut opinor patefacit actionem ventriculi in vomitu nullatenus esse in Contenta ejus; Dedi Cani in offâ panis mercurii sublimati corrosivi 3j. quam

quam mox postea evomuit cum incredibili vomendi conatu ulteriori, tum temporis ipsi abdomen aperui sec. musculorum rectorum longitudinem, quo citò observarem quid in ventriculo fieret, verùm nullatenus observare datum motum adesse aliquem in ventriculo extraordinarium, motus enim peristalticus leviter ac confusè saltem apparuit cum contractione fibrarum ita debili & parvâ, ut quamvis nil esset in capacitate ventriculi (jejuno enim ventriculo ipsi bolus exhibitus erat) ille tamen inde incapax esset se vel ad vigesimam partem constringendi, prout fieri deberet ad evacuationem ejus per orificium vel superiùs vel inferiùs; interea tamen temporis inanis vomendi conatus sæpius recurrebat; unde ulteriùs mecum constitui ventrem apertum consuere, relicto non nisi exiguo foramine ad experiundum digito immisso quid ibi perageretur; hoc facto, continuatisque in Cane vomendi conatibus, nulla contractio in fibris ejus observanda fuit, sed solummodo quòd ventriculus esset planus ob pressionem viscerum ad inferiora ex motu diaphragmatis & constrictione musculorum abdominis, vel, ut verbo dicam, eo tempore quo vomebat canis nulla omnino erat contractio; tum ergo de novo ventrem aperui, rursusque aliquoties dicto modo clausi, verùm nil novi præter hactenus dicta observandum erat, nullis apparentibus indiciis alicujus constrictionis fibrarum ventriculi ad ejicienda contenta in eo foràs per orificium vel superiùs vel inferiùs.

[Ex literis ad Cl. D. D. Emanuel. König. 1686. 25. Januar. Augustam allatis.]

OBSER-

OBSERVATIO CXXVI.

D. MARTINI JOHANNIS HAESBAERT,

De

Matre fœcundâ, quæ stante matrimonio nunquam menses passa.

PRæterita æstate, Vir quidam egregius (cujus nomen uti petiit, supprimo) mihi præsentibus aliis, historiam retulit, cui nunquam similem me vel legisse vel audivisse recordor, *Fabricius* quidem *Hildanus libr. Observ.* historiam de mensibus sine noxa retentis refert: Verùm longè alia ibi res est, non fluxêre menses durante virginitate neque in matrimonio & tamen peperit. Affinis quoque casus est, quem alibi legisse memini, ubi nec durante virginitate neque in matrimonio fluxêre menstrua, at sterilis erat mulier. Hinc neminem experimentis vel leviter tinctum latere potest, quantum ad sanitatis rationem conferant dispositа benè fermenta, & quantum contra damnum inferant eadem malè temperata. At nos hîc alium casum observatu dignissimum exhibemus, juvencula quædam est honesta viginti annos septem nata, judicis cujusdam uxor: Ea licet durante virginitate fluxu menstruali laboraverit toto, matrimonii tempore (in quo tamen aliquot liberos peperit, quorum major pars adhuc in vivis est & iterum gravida) nunquam menses passa est, mulier egregiæ formæ sana atque vegeta. Unde hæc mixturæ turbatio procedat nunc dicendum esset, sed me facilè excusatum iri spero, si hoc in difficultatum pelago, in scopulos mediis in undis sitos fortè impingam, videntes enim rem à nullo hactenus explicatam ejusque causam, sacro adhuc tegi involucro hoc solùm dicemus quòd corruptioni usque adeò exposita sit corporis nostri materia, ut eo ipso momento, quo formari cœ-

pimus illicò corrumpi & alterari incipiamus. Sit ergò Oedipus, qui hæc divinet necesse esse. Ego rem Curiosis ulteriùs indagandam relinquo; Quid ulteriùs continget, Deo vitam & valetudinem conservante significabimus.

SCHOLIUM.

PRæter illud à *Guil. Fabricio Hildano* recensitum exemplum feminæ fœcundæ, quæ nunquam tamen menses passa fuerat, alia etiam leguntur apud *Dominic. Panarolum pent. I. observ. 17. D. Laur. Straussium de fœtu Mussipont. pag. 99. Hieron. Reusnerum in Syll. obs. Welsch. obs. med. 99.* nec non *Ephemeridum nostrar. Dec. I. Ann. III. obs. 132. Ann. VI. obs. 64.* nec non *Dec. II. Ann. I. obs. 41.* Confer. quoque *Dan. Sennertus medic. pract. lib. 4. part. 2. sect. 2. cap. 1. quæst. 1. Joh. Prævotius de morb. uter. cap. 3.* & *Joh. Bened. Sinibaldus geneanthrop. lib. 6 tract. 1. cap. 11.* an mulier concipere posset, cui nunquam menses fluxerunt, ibidem quæstionem moventes. Rarum non minùs est, feminæ eosdem, cum gravida esset, tantùm prodiisse; ut ita, cum fluere inciperent, certa de imprægnatione fuerit, vid. *dd. Ephem. Dec. I. Ann. III. obs. 348.*

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSERVATIO CXXVII.
D. MARTINI JOHANNIS HAESBAERT,
De
Lumbricis inguina perforantibus. &c.

UXor cujusdam rustici, habitans in Ducatu Clivensi multorum liberorum mater, de atrociss imis, quos per intervalla in abdomine sentiebat doloribus conquesta, aliâs satis robusta & hucusque vix aliquo morbo tentata, tempore autumnali 1684. febre correpta, per aliquot septimanas, sine omni cibo, solo potu cerevisiæ secundariæ contenta,

tenta, denique vomitibus ſuccedentibus, cui diverſa adhibita remedia fruſtrà omninò fuêre: Nullum enim inde levamen ſentiens, lecto affixa permanens, pejora indies ſymptomata experta eſt, adeò ut ſibi jamjam ad plures abeundum putans, marito atque aliis adſtantibus extremum valediceret. Quid fit? maritus Chirurgi qui in proximo habitabat conſilium atque opem implorat, hic nihil aliud, niſi apertionem tumoris inſtituendam uti judicabat ita ſuadebat. Ægra cruciatuum impatiens facilè conſenſit, proximo itaque die Chirurgo ad ſe accerſito tumorem oſtendit, qui locum, quem expellendo oneri demonſtrabat officioſa natura, perforante manſit ægra exitio ſuo ſuperſtes, nullo ferè artis ingenio ex orci faucibus erepta. Nam facta apertione duodecim vermes quartam ulnæ partem præterpropter longi exiêre, dehinc applicatis idoneis remediis ne quid mali accederet pro viribus cavit, ſicque trium menſium ſpatio mulierem à moleſto illo tumore feliciter liberavit, quæ in hunc usque diem dum hæc ſcribo, bona fruitur valetudine.

OBSERVATIO CXXVIII.

D. JOH. THEODORI MOEREN,

Calculi inter duplicaturam peritonæi.

QUanquam penè mihi ſuperfluum videbatur ulterius loca corporis humani recenſere, ubi fabuloſæ materiæ congeries ſpiſſo luteoque coagulo ex vaſis lymphaticis per Glandulas credo exſtillante in veros calculos abierit, præſertim cum Nobiliſſimus *Graſſius*, ut refert in ſuo de *ſucco pancreatico* tractatu, *cap. VII.* plus quàm vigeſies calculos in glandula pineali obſervaverit: & paſſim *Ephemerides* noſtræ curioſa Calculorum farragine turgeant.

Nolui tamen Obſervationem conticere, quam ad me nuper ex *Agrippinatum Colonia* ſcripſit Magnæ famæ & ſcientiæ

Vir *Johannes Baptista Lambsvverdt.* Facultatis Medicæ Colonienſis novum Columen in his formalibus:

A quatuor diebus aperui cadaver fœminæ miſerè per annum decumbentis, & ut vulgò fertur incantatæ, ſed inveni ſaculum plenum calculis & arenulis inter duplicaturam peritonæi circa ejus glandulam enatum lumbaribus muſculis annexum, Major ex illis pendit ℔. j. & ℥iv., tumor tantus erat in abdomine, ut ſe primo gravidam, ut & poſtea ejus Medicus fœtum mortuum in utero latentem putabat, ſed culter Anatomicus noſter veritatem, detexit.

OBSERVATIO CXXIX.

D. JOH. THEODORI MOEREN,

Vulnera Cerebri non ſtatim lethalia.

NOn poſſum non quin identidem gaudeam & tripudiem ob ſeculi hujus noſtri felicitatem, ubi ſolertiſſimis naturæ Curioſis indies obtrudantur ampliſſimæ materiæ, è quibus tanquam ex Abyſſo proliciatur prioribus ſeculis aut ignota, aut etiam oppugnata veritas, imò tam benevolè annuit fortuna, ut non ſimplex & una ſolùm obſervatio veritatem relinquat dubiam, ſed multiplicatæ hiſtoriæ concordantia ejusdem propoſitionis dubiam ante veritatem luculentiſſime ſtabiliat & roboret.

Quam ſcrupuloſam fidem habuit *Fabritii Hildani* cura Cerebri? quum ejusdem portiunculam quandam detraxerit, & quanquam plures de hac materia hiſtorias recenſerit *Schenckius* aliiqúe, præſertim & recentiùs *Ephemerides* noſtræ, dubia tamen quibusdam manſit fides, at ego alterius infortunio certior redditus genuinam hiſtoriæ relationem referre volui.

Cum me Confluentiæ & ibidem ipſa Excellentiſſ. *Æoli* lactaret humanitas ſub ſolutæ hyemis Epilogum, quo lapidicida quidam adoleſcens adhuc ſexdecim circiter annorum, exſcindendis

dendis lapidibus ad montis radicem novam daret operam, & nescio quo fato ab alto lapis ingens & irregularis in capitis latus sinistrum dicti adolescentis fecit impetum; evocatus è Confluentiâ Chirurgus qui eo vesperi simplicis vulneris ligatura contentus, graviora symptomata metuens jussit eum in civitatem deportari.

Altera die, manè cum alio Medico advocatus, juncto Chirurgo, unam impendimus operam. Convulsio erat dextræ utpote oppositæ partis corporis in similibus casibus fieri solita, ut habet *Bartholinus in Cent. 5. hist. anat. 2. & Helvvigius* mihi *fol. 70.* ubi variè de illo puncto discurrit in *additamento suo* Doctissimus *Schröckius*: aperto vulnere cum fractum esset cranium, utramque tabulam sed frustatim concisam exemimus, quibus partibus cranii in mensa conjunctis spatium volæ manus implevimus, horruimus vulneris istius immensitatem hiscentibus labiis & saltante instanter cerebro, manente tamen sibi præsente vulnerato.

Grandis hæc contusio & duram piamque meninges ruperat, ipsamque Cerebri substantiam confuderat, & sanguis se ipsis Cerebri glandosis cavitatibus inseruerat, quem stylo adaptato bombicino flore suaviter exsuximus vulnereq; depurato, debitis Medicamentis extra intraque adhibitis caput ligamentis involvimus.

Indies æstimavimus miraculum, protuberabat enim continuo suo pulsu Cerebri substantia ut ut fungosa, quæ sui cautam ablationem indies duplicatis etiam vicibus requirebat, ubi apto licet forfice non potuimus cavere, quin non quandoque gravem hæmorrhagiam causaremus, quæ cogeret, ut stylo etiam ad ipsos oculi tubos opticos descendente sanguinem è cerebri cavernis purgaremus, graviora sui alias restagnatione symptomata causaturum. Inter hos cruciatus & dolores craniique sæpe in molestas apices excrescentis dolationes, mansit ad omnium stuporem interturbatum judicium, ut nobis pro

ligamentis firmandis acum quærentibus ipse vulneratus in lecto jacentem & digito & voce monstraret.

Cæterùm & Medicè & Chirurgicè tractatus jam videbatur natura post vigesimum primum diem se ipsam juvare velle, & nobis de curæ felicitate gratulabamur, ubi ego ad negotia extra civitatem evocatus aliquot dies emansi, cæteris ad curam sufficientibus; at interea temporis advenerat vulnerati parens, qui ubi solus filio confabularetur quoque duceretur appetitu, quæreret, respondit filius se haleces crudos cerevisiamque affectare solita in sanitatis statu edulia: parens utrumq; adfert clanculo, avideque cum filio devorat; sed altera die accedente Medico & chirurgo inventum Cerebrum in fœdum quasi liquamen seu gelatinam abiisse, ipsaque adhuc die penè putridam (sit verbo venia) emisit animam.

OBSERVATIO CXXX.

D. JOH. THEODORI MOEREN,

De

Eclipsi lunæ totali, quæ fuit Anno 1685. 10. Decembr. St. N. Vesperi post horam nonam.

VIx ausus fui simplicem hanc observationem in chartam conjicere, novi enim, quo instrumentorum apparatu sextantibus, quadrantibus aliisque requisitis machinis debeat excipi lunæ labor, non mihi *Tychonis* Uraniburgum nec nova *Hevelii* specula, quibus tanquam in Camera obscura diversas lunæ phases, montes, maria, sinus aut è *Ricciolo* Mathematicos distinguerem.

Tota nostra mensuratio consistit in denominatione duarum stellarum notiorum per perpendiculum in uno verticali. Praxis hæc ut ut simplex Curiosis aliqualiter satisfaciet, qui norunt ex stellis in eodem azimuth constitutis horam tempusque elicere.

Locus

Locus Observationis est *Mittelheimium Ringaviæ*, ubi poli elevationem observo $50^{\circ} - 6'$.

Spem omnem observandi ademerant nubes, quæ tamen instante Eclipseos tempore omninò è cœlo flante vento ab ortu autumnali, recedebant, ubi è musæo lunam conspicatus, eam tumere seu penumbram adesse observo, mox hortum intro & in uno verticali jam erant η & ζ Orionis & ipso momento tubus seu Telescopium initium instare Eclipseos suggerebat.

Cum media luna obumbrata esset in uno verticali, erat μ Orionis cum Sirio; Initium Eclipseos totalis erat, cum ipsâ luna patiens cum meridionaliori cornu ☽ eundem in horizonte gradum secaret, item verticalibus α & η. item β & χ ursæ majoris.

Luna jam æqualiter sanguinea alto pendebat cœlo non sine meis variis interea cogitatis de secundaria isthac luce, & verticales erant η & δ Orionis, stetit nunc luna in recta linea cum duobus cornubus ☽.

Redunte albidiore rubedine à parte orientaliore idem verticale subibant λ & ζ Orionis, item ν & ϱ ♌is.

Momentum emersionis accuratè erat azimuthalibus μ & η ♌is item α & δ ursæ majoris. Item β Orionis & χ cum μ leporis.

Revixerat jam media Cynthia & in idem incidebant azimuth ε Orionis & α leporis; item ν & δ ♌is.

Universum à Sole lumen recepit luna, & in eadem linea verticali erant α & genu sinistrum Orionis; item ζ Orionis cum β leporis; item λ & regulus ♌is; item ε & ν ursæ majoris.

Restabat penumbra, quæ paulatim evanescens sui nulla reliquerat vestigia, dum in eodem verticali filum esse denotaret α & ζ ursæ majoris.

Si nunc quid valet *Procli* prognosis de Eclipsibus lunæ, hæc nostra utpotè in secundo Denario ♊ & sub medium Eclipseos in initio 19. gradus subsistens protendet repentinos

Exerci-

Exercituum motus, privatarum publicarumque rerum sollicitationes, ego ab hac minùs doctè exculta materia libenter abstraho.

OBSERVATIO CXXXI.

GEORG. CHRIST. EIMMARTI,

Eclipseos Lunæ totalis cum mora, celebratæ An. 1685. die ult. Nov. & 1. Decembr. St. Vet. Noribergæ habita, sub Elev. Poli

° ′ ″
49. 29. 30.

LUnaris hujus Deliquii phases quamplurimas ab initio ad finem usque considerare, ejusque potiora momenta cum aliis hûc spectantibus & conducibilibus apparentiis observare, invitante propitia Cœli serenitate, perquam feliciter contigit, etiamsi aër in horizonte nostro diebus aliquot ante & post densioribus nubibus ac tristiori peplo esset obvelatus, Cynthia tamen votis nostris desideratissimis gratè abblandiens, toto durationis in umbra tempore sese liberrimè conspiciendam præbuit. Cùm itaque Observationes, opitulantibus Amicis ac sociis, eâ, quâ fieri potuit dexteritate ac circumspectione peractæ, annotatæ, inque gratiam Curiosorum, quò eas cum alibi notatis ritè conferre queant, fideliter ante hac Typis mandatæ fuerint, Lector benignus, ibidem singula membratim suo quæque loco collocata, ut & circumstantias nonnullas alias ubertim descriptas, si lubuerit, internoscere potest: Quia vero paucioribus Typis excusæ sunt, ac proinde Viris Eruditioribus minus fortasse cognitæ, ut quoddammodo amplior earum qualium, qualium, ûsus evaderet, easdem hûc transcribere non incongruum fore judicatum est, quare præcipue ex illis in Synopsin redactæ, præsenti Tabula proponuntur.

Tabula

Tabula ad Phases crescentes.

Ordo Phasium.	Digiti Eclipt.	Tempora per culminantes fixas H. /. //.	Altitudines Lunæ o. /.	Azimutha ☾ Centri o. /.	Distantiæ ☾ à fixis. o. /. //.
		culm. lucida ♈.	limbi sup. 42. 34.	ab ortu 15. 10. ad mer.	limbi occidentalis à luc. ♈ 46. 10. 0.
immersio in penũbrã densiorem.		post culminantem lucidam ♈. 0. 43. 38.			
Phas. I.	0. $\frac{1}{2}$. ferè.	hinc. 0. 4. 29.	limbi sup. 49. 18.	26. 20.	
II.	1. $\frac{1}{2}$. ferè.		50. 18	27. 30.	
III.	2. & paulo plus.	culm. mandibula Ceti.	51. 18.	29. 20.	
IV.	3. $\frac{1}{2}$.		51. 32.	30. 5.	
V.	4. $\frac{3}{4}$.	culm. lucida lateris Persei.	52. 19.	32. 30.	
VI.	5. $\frac{1}{2}$. circiter.		52. 40.	limbi occident. 34. 6.	ab humero Orionis 16. 25. 15.
VII.	6. 0.	culm. in suffragine dextra Tauri.	54. 18.	36. 20.	
VIII.	8. $\frac{1}{4}$.		54. 23.	36. 55.	
IX.	10. $\frac{1}{6}$.		55. 48.	39. 30.	
X.	11. $\frac{1}{8}$.			41. 15.	
immersio totalis.			58. 0.	centri ☾ totaliter obscuratæ 48. 12.	
		culm. Aldebaran.	post totalem obscurationem 61. 1.	62. 30.	
		culminat ferè in pede sinistro, circa pectus Tauri.			ab Aldebaran 15. 6. 0.

Altitudo Meridiana limbi ☾ superioris 63°. 23′. 50″. erat tunc hora per culminantes fixas supputata H. 12. 1′. 8″.

Transibat cum limbo ☾ orientali fixa occidentalissima in baltheo Orionis.

Eodem instanti distabat limbus orientalis Lunæ à Procyone 34°. 34′. 0″.

Tempore totalis obscurationis observata fuit diameter ☾ apparens 30′. 7″.

Proportio semidiametri coni umbrosi Terræ æstimabatur circiter dupla ad semidiametrum disci Lunaris.

Tabula ad Phases decrescentes.

Ordo Phasium.	Digiti Ecliptici.	Tempora per culminantes fixas.	Altitudines limbi Lunæ superioris.	Azimutha Lunæ. à meridie ad occasum.
I.	11. ferè.			
II.	9. $\frac{3}{4}$.	culminat humerus Orionis ferè.		cornu superioris. 9. 20.
III.	8. $\frac{1}{2}$.		63. 0.	13. 30.
IV.	6. circit.		62. 56.	17. 27.
V.	4. $\frac{1}{4}$.		62. 36.	21. 58.
VI.	3. $\frac{1}{6}$.		61. 55.	24. 50.
VII.	2. $\frac{2}{3}$.		61. 50.	26. 0.
VIII.	2. $\frac{1}{4}$.		61. 20.	centri ☾ 28. 6.
IX.	1. $\frac{3}{4}$.		61. 18.	29. 28.
X.	1. $\frac{1}{6}$. ferè.			30. 36.
XI.	0. $\frac{1}{6}$.			32. 24.
Emersio ex umbra.		culm. in manu sinistra Castoris.		34. 0.
Emersio ex penumbra.		culm. in dorso Castoris ferè.		40. 0.

OBSERVATIO CXXXII.
D. GABRIELIS CLAUDERI,
De
Lapide animali è Sale Microcosmi vel Urinæ.

NOvit Curiosus Lector, me Tractatui de methodô balsamandi cadavera majora sine evisceratione adnexuisse caput integrum, quomodo parandæ sint variæ essentiæ & liquores chymici sine igne, sine destillatione, modis extemporaneis; & hoc quidem pro compendifaciendis sumtibus, ac laboribus tædiosis-periculosis, in ægrotorum, præcipuè pauperum, singulorumque curiosorum commodum, ac Artis nostræ honorem. Cùm autem perceperim, nonnullos Chymiurgos, & Chymicorum carbonum tractatores mihi indignari, quòd ob Publico communicatas similes enchirises eorum labores vilescant; imò ipsi pauperes reddantur; Et egomet nec ulli è proximi mei Familiâ nocere velim, constitui proponere, unum alterumvé medicamentum, laboriosum satis, diuturnam atque expertam exposcens manum chymicam, quod tamen certè tædiosam laboris tarditatem rarâ virtutis suæ gravitate ac penetrabilitate compensabit. Prodeat hîc igitur 1. salinum. De Salium naturâ & efficaciâ præmittere nonnulla, operæ esset pretium, nisi vererer, ne noctuas portarem Athenas; cùm moderni Pharmaciæ chymicæ Scriptores adcuratâ diligentiâ hoc enucleaverint, imò integri publicâ utentes luce libri illud edoceant & declarent. Duobus proinde saltem addo verbis, illum qui Chymiatriâ hodiè profitetur, nec salia medicamentis tantùmnon omnibus in edomandâ morborum Hydrâ Lerneâ anteponit, nec intelligit, quantũ lucis hæc accendant reliquis operationibus chymicis, indignum sanè magnæ suæ Artis proclamandum

mandum esse filium. Si itaque salibus in genere tantùm laudis competit, multò magis tali superbire potest ac debet illud, cujus virtuosa efficacia per arcanam methodum adhuc magis sit exaltatum, fixatum, concentratum. Inter talia primæ notæ est dictum Sal microcosmi, quod chymicis lapis animalis audit, veluti è reliquis duobus aliis regnis etiam datur lapis mineralis & vegetabilis. Sequenti autem modô erit procedendum: Colligantur urinæ puerorum libræ 80. ad centum circiter, (nonnulli adcuratiùs rem tractari credunt, si labor ita instituatur Sole ingrediente in arietem) impone in cellam, vel locum à Sole immunem ad putrefactionem; (donec Sol ingrediatur Virginem) tunc ℞. cucurbitam magnam, infunde urinam putrefactam, ut pars tertia impleatur; destilla ex arenâ primô ignis gradu spiritum; dum phlegma vult prodire, (quod patet è guttulis collo cucurbitæ adhærentibus,) tolle recipiens; Spiritum optimè munias, ne quid exhalet; adpone aliud, auge ignem unô gradu, ut phlegma omne prodeat, (quod etiam seorsim servandum,) & remaneat liquor crassus saltem in cucurbitâ; è quâ frigefactâ exime, destilla ex retortâ per gradûs ignis, donec prodeant guttæ sanguineæ; tunc auge ignem, donec nil ampliùs prodeat; hinc adhibe quartum gradum, ut retorta cum materiâ igniatur; refrigescat caput mortuum & destillatum, inde oleum serva optimè. Destillationem hanc ita continua, donec omnis urina abierit in spiritum, oleum & caput mortuum. Tunc illa ita rectifices: Spiritum indas cucurbitæ fortiori, destilla ex arenâ igne leni, ut impuritas & phlegma s. a. separentur; refrigescat, spiritum & sal volatile serva conjunctim in vitrô optimè munitô; continua destillationem, donec omnis spiritus ab impuritate sit separatus; & ita spiritum & sal volatile conjunctim rectifica septies, vel tamdiu, donec nullæ remaneant fæces, ac omne in recipiens prodeat; & sic spiritus cum sale volatili fixatus est, & perfectus. Posteà ℞.

phlegma-

phlegmata, rectifica septies, vel donec nullæ fæces remanent; serva usui. Tunc ℞. caput mortuum optimè calcinatum, cum phlegmate tuô extrahe sal fixum, quod rectifica, donec planè fiat crystallinum, ac in calore leni fluat; sic enim redditur volatile, quod hîc necessariò requiritur; hoc serva, ab aëre optimè munitum. Hinc ℞. caput mortuum, è quibus sal extraxisti, calcina; aquâ communi edulcora, ut fiat terra mortua siccissima; Huic superfunde oleum tuum, (quod separetur ab adhuc admixtô phlegmate, quantum quidem erit possibile,) mixta optimè destilla successivè igne forti; dum nil amplius prodit, ℞. Bolum aliquem, hunc calcina optimè, edulcora, exsicca, cui infunde oleum tuum, destilla septies, uti in præcedenti factum, semper sumendo terram vel bolum recentem; ita purissimum fit, & deponit fœtorem. Postea ℞. omnes terras, calcina in tigillô per horæ dimidium, superfunde in vitrô aquam puram, & acquires aquam cœruleam, quam evapora, & habes sal viride. Jam sequitur conjunctio & fixatio: ℞. Olei rectificati part. 1. spiritûs, in quô solutum est sal volatile, partes duas, salis tui fixi partes tres, omnia seorsim serva; tunc ℞. hoc sal fixum, in phiolâ optimè munitâ imponatur arenæ, accende paulatim ignem, usq; dum fluat, uti gummi vel cera; tunc ignem statim supprime, ita tamen, ut phiola eôdem ignis gradu temperatô servetur. Jam ℞. oleum ponderatum, tolle phiolæ operculum, instilla guttam unam tui olei, & subitò rursus claude, donec materia quiescat, & olei guttam ingurgitaverit; hoc continua, donec oleum sali fixo sese univerit. Tunc ℞. spiritum ponderatum, infunde hunc guttatim ad sal fixum, ad quamlibet guttam, vitrum rursus obturando; id continua, donec omnis etiam spiritus infusus, sali fixo unitus & in unam substantiam omnia fuerint redacta; Phiolam sigilla hermeticè, pone in Balneum in gradu ignis æquali, donec incipiat rubescere; tunc exime è Balneo & impone cineri, quæ æqualis cum materiâ contentâ sit altitudinis;

tudinis ; ſtet in calore , donec acquirat ruborem pulcherrimum ; Hinc impone arenæ , admove ignem per gradûs, ſingulis tribus horis augendo gradum ; in gradu quartô ſerva ignem per 24. horas ; tunc eſt fixum & abſolutum medicamentum incomparabilis efficaciæ , veluti vinum vendibile, hederâ neutiquam indigens , contra morbos herculeis clavis etiam aliàs non obedientibus ; Doſis ſunt gr. ij. iij. Hujus remedii gran. j. libræ uni aquæ vel vini mixtum ſanguineô colore jucundè & utiliter imbuit. Poſſem heic nonnulla de ejus exaltatione ad opera alchymica adnectere, ſed ſufficiant jam Medicis medica à Medico ; atque eſto hâc vice ſapienti ſatis.

OBSERVATIO CXXXIII.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

De

Stomachico Poterii.

SErvandorum hominum artem legitimè exercere, atque labores ſuos fine laudabili coronare qui ſatagit, eò intendere animum neceſſe habet, ut ante omnia adcurata cauſæ morbificæ cognitio ipſi conſtet; deinde , ut genuinâ methodô aggrediatur morboſa ſymptomata; ac tandem, ut hoc perficere audeat mediantibus medicamentis penetrabili efficaciâ ac probatâ experientiâ ſeſe commendantibus. Cùm enim Divina Majeſtas Regale ſuum , lapidem Philoſophicum intelligo, ob cauſas varias in Tractatu de Tincturâ univerſali à me propoſitas , rariſſimè ac pauciſſimis innoteſcere concedat, Medicus rationalis ægrorum ſaluti, propriæque conſcientiæ ac honori conſulturus noctes atque dies eò laborat , ut medicamentis aliis efficacibus ſeſe muniat ; Non aliter , ac prudenti & provido militi incumbit , ad expugnandum hoſtem ſuum non modò callere exercitia militaria , & debitâ generoſitate pollere;

pollere; sed insimul etiam armis eximiis & decenter paratis instructum esse; sine hôc enim priores, laude suâ aliàs summè conspicui, à scopô sanè longiùs aberrare coguntur, oleum operamque perdendo. Inter similia arcanæ virtutis remedia, stellas velut inter Luna minores emicuit Guidonis Poterii, Medici Romani celeberrimi, stomachicum quod vocat, quippe quod juxta plurima in scriptis suis proposita testimonia plerisq; optatô effectu opposuit symptomatum generibus. Genuinam præparandi illud methodum summè occultavit, adeò, ut non pauci crediderint, cum Autore ipso eundem in tumulum esse sepultum. Nihil ominus ex ore & colloquiô literariô multorum Chymiatrorum succesivè varia mihi innotuerunt, quæ adcuratè ventilavi, combinavi, ac in sequentem formam Lectori curioso coêgi: ℞. Nitri purissimi pulverisati q. v. pistillô ligneò agitetur per tempus, ut omnem perdat humiditatem; (NB. Alii nitrum arenæ mixtum tenuiter igne reverberii calcinant, postea arenam hanc nitratam in aquâ solvunt,) solve in aquâ pluviali; evapora in sal, hoc denuò ita pulverisa pistillô ligneô, idque sic aliquoties repete, usque dum fiat omnis saporis expers, ac egregiè crystallisetur. ℞. hujus nitri, sulphuris communis ana q. v. subtilissimè pulverisata misce; materiæ mixtæ ʒß. per vices immittatur ollæ fictili non vitreatæ in anemiô priùs candefactô; & sic perge, donec omne immiseris, sed olla semper unde quaque candeat. Materiâ omni immissâ olla operiatur tegulâ, ne cineres vel carbones ingrediantur; impone carbones ad dimidii pedis altitudinem, & sic relinque, donec vas refrixerit; tunc exime materiam sub albido rubescentem; quam denuò, si placet, aliquoties solve in aquâ pluviali, & coagula in crystallos purissimos. Per hoc sal crystallinum extingui & suffocari materiam quamcunque febrilem, similiumque adfectuum è sanguinis & seri salsi p. 2. ebullitione orientium experti testantur cum *Poterio* plures; Proindè scorbuticæ putredini hodiernæ magis-

magisque

magisque dolori ingravescenti obex erit incomparabilis. Si cuidam libuerit crystallos hosce generales contra hunc vel illum morbum reddere magis adpropriatos & exaltatos, pro lubitu suô per vias chymiæ cognitas ipsis admiscere poterit Lunam, Jovem, Martem, Saturnum; Confortans & purificans autem extraordinarium Tibi compones, si cum aurô denuò fluant. Obiter heic adnectendum censui optimè meritum nostrum *Georg. Hieron. Velschium, mictomim. Centur. 3. observat. 1. Ephemerid. Germanicar. Anno IV. adnexarum* quidem referre, Medicum quendam sibi detexisse, Poterianum hoc stomachicum constare è Saccarô rosatô & oleô sulphuris multiplicabili; Cum quò quidem neutiquam litigabo, sed suo abundare sensu concedam; & hôc eò facilius, quòd ipse laudatus noster Velschius adsensum ipsi non præbeat.

OBSERVATIO CXXXIV.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

De

Stomachico Poterii exaltato.

MEdicamento Poteriano in præcedente observatione fideliſſimè descripto hederam extendere supervacaneum sanè judico; certius unicuique de hôc testimonium suppeditabit experientia, communis illa rerum omnium Magistra. Nihilominus, cùm inventis facilè sit addere, primicerius quidam Chymicus vires ejusdem mirumquantum augeri, & sanè non immeritò, statuit per regulum Martis stellatum prudenti manu Chymicâ ipsi adjunctum, aurô insimul non omisso. Mirabilem enim efficaciam huic regulo adscribunt modernorum Chymiatrorum nonnulli, ac inter sua arcana reservant Ita autem unitur ille Poteriano, ut paucis multa, crenâ tamen candidâ: ℞. reguli antimo-

antimonii martialis partes octo, auri purissimi partem 1. mixta optimè pone in crucibulo ad ignem, addendo successivè triplum dicti nitri Poteriani; fluant ita per 12. ad 15. horas; compositum frigefactum postea edulcoretur aquâ communi, aliquoties solvendo & coagulando; pro dosi unicum Tibi sufficeret granum.

OBSERVATIO CXXXV.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

De

Cornu Cervi bezoardico.

CErvus inter quadrupedes animal sanè summâ admiratione ob plurimas causas dignum, non modò carne suâ speciale ornamentum est culinarium, sed etiam, & quidem præprimis morboso Generi Humano exhibet commoda innumera, è partibus suis spagyricè compositis Medicamentis laude insigni conspicuis. De hisce per ambages multa enumerare, extra meum est scopum; præprimis, cùm præter alios peculiari in Tractatu curiosâ elaboratione illud non ita pridem edocuerit Collega noster honorandus, *Dn. Joh. Andr. Grabe.* Hîc Egomet saltem intendo, ex ejusdem cornu, utpote potiore parte medicamentosâ, egregium publicare remedium. Virtutem igitur therapeuticam laudati Cornu cervini potissimùm consistere in sale volatili, Chymiæ etiam Tyrones non latet; sal hoc sibi soli ita liberum relictum, efficacibus privatur atomis, hisce successivè in aêrem evolantibus; Econtrà per acidum aliquod affusum figitur quidem; sed insimul bonam virtutis innatæ perdit portionem. De spiritu ejus, si ritè ac decenter sit depuratus & exaltatus, eandem ferre cogimur sententiam. Cornu cervi sine igne vel philosophicè (uti cum Pharmacopœis loquimur,) præparati qualitatem

coctione partim imminutam experimur ; partim nimis fixa adhuc latitat. Cornu cervi ustum verò vix alias ampliùs in se continet operandi vires, quàm illas, quæ peraguntur absorbendo, & figendo ebullitiones cruditatum acidarum & sylvestrium, veluti quidem idem præstant creta, conchylia, aliaque communi modô calcinata.

Propterea sequens Tibi commendo, Curiose Lector, bezoardicum cervinum : Cape instrumentum ovale, (quod à figurâ suâ ovum philosophicum vocitant, ac à manu pictoriâ delineatum est,) in mediô manubrium pervium vel foramen

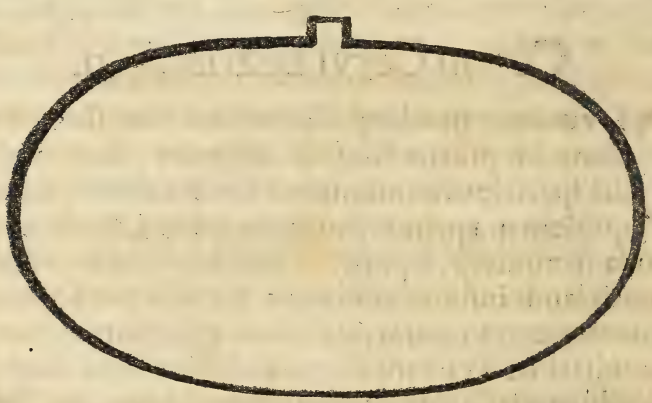

obtinens, libram I. ad II. capiens, immitte rasuræ C. C. puræ uncias aliquot, ut sexta vel ad summum quinta pars circiter vasis repleatur ; foramen sigillô hermeticô optimè claude, impone arenæ, suppositô leniore ignis gradu, (cavendo, ne calor nimis augeatur, aliàs certè videbis atomos volatiles imprudenter commotas, carceris impatientes, vitrum in plurimas particulas esse divisuras (more bomborum novorum militarium) vitrum hoc singulis 10. ad 12. horis circiter invertatur, eô modô, quô Clepsammon horarius tractatur, quod duabus septimanis ita continuetur ; tunc exime materiam circulatam, pulverisa & cribra ; quod cribrationi non obedit, vitro Tuo denuò

nuò concrede, ac eô, quô dictum, modô, procede. Hâc methodô Salia volatilia & ſpiritûs eſſentiales à Naturâ inditi à compedibus modeſtè liberantur, cautâque hâc circulatione in ſeipſos agendo magis ita uniuntur, ut poſtea in reſiduâ corporis ſui parte amicè nidificentur ac reſtant. Sic acquiris medicamentum virtute ſuâ alexipharmacâ, ſudoriferâ, purificante, ſanguinisque cruditates generosè corrigente, dubiæ lapidis bezoar operationi longè anteponendum; Cùm negari neutiquam poſſit, horum plurimos fictitios, è gypsô, calce vivâ, &c, compoſitos hodiè ad Nos transferri per Judæos Luſitanos, aliosque fraudulentos. Monendus hîc adhuc eſt Medicus aut Chymiurgus, ſi in promtu non eſſet, nec facilè obtineri poſſet vitrum tale ovale, ſubſtitui poterunt duæ cucurbitæ parvæ, vel vaſa urinalia arctâ ligaturâ & combinatione, mediante veſicâ bovinâ humectatâ quadruplicatâ, conjunctæ.

OBSERVATIO CXXXVI.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

De

Medicamentorum obſeſſo infanti exhibitorum effectu.

QUamvis me non lateat Medicorum non paucorum opinio, medicamenta incongruè & inutiliter exhiberi contra faſcina & incantationes, multò magis verò abſurdè obſeſſis ideò, quòd remedia naturalia in diabolum, utpotè incorporeum, ob proportionis neceſſariæ abſentiam agere nequeant. Alii tamen contrariam fovent ſententiam, cùm Divina Majeſtas tali etiam in ſtatu per medicamenta à ſe creata (precibus quidem præmiſſis & conjunctis,) gloriæ ſuæ augmentum expectet; adducuntque exemplum

Tobiæ junioris, per hepatis piscini suffumigium ab Asmodi liberati; item Regem Saulum, *1. Reg. 16.* à diabolicis insultribus Musicâ Davidicâ aliquoties sanatum. Plures insuper veneficæ fateantur, herbam ac flores hyperici, aliaque vegetabilia, ac res physicas ipsis, ac earum operibus summè contrariari, imò esse intolerabilia. (Quâ de re consulatur *Frommannus* in elimatô & lucernam olente *de Fascinationibus opere*, item *Gansius Tractatu de Coralliis, p. 171.* ac alii.) Quæ sententia mihi non videtur inconcinna; præprimis, cùm non desint diversi, qui hæc adhiberi posse statuant limitando, licèt immediatè in diabolum ita semper non agant res physicæ; illud tamen fieri posse directè & mediatè, dum scilicet Satanas ad similia sua opera sæpè uti soleat humore melancholicô, vel bile atrâ, quam vocant, aut impuritatibus massæ sanguineæ summè incrassatis, & corruptis, quas ideò nonnulli pulvinar diaboli vocitant; De quibus ac similibus evolvendi *Melch. Sebizii* & *Hieron. Jordani* elegantissimi *de Divino in Homine libri.* Europa nostra habet, de quô sibi gratuletur, ac divinæ clementiæ operosas reponat gratias, quòd Adamitico isti hosti nostro rarissimè permittat, ut tam manifestè inquilinos suos tali in statu angat ac cruciet, veluti quidem olim accidebat Judæis; illudque adhuc hodiè experiuntur reliquarum Orbis partium incolæ, licèt divinum diabolo exhibeant cultum. Non inutile fore judicavi, producere raram hâc de re historiam, veluti eam olim curiositatis gratiâ, adnotare placuit: Quinque ad 6. abhinc lustris in pagô propè Delicium, (Delitsche) oppidum tribus milliaribus Lipsiâ distans, puellus sexennis à Dæmone obsidebatur, qui miserè eum torquebat, sæpè blasphema verba ex ejus ore effutiebat, Verbique Divini ministros, ob preces & cantica peragenda alternatim accedentes eludebat, deridebat; inter quos tamen nonnullorum ob vitæ piæ ac honestæ integritatem extraordinariè conspicuorum adventum indignabundus prædicens, præ aliis eos metuebat. Post aliquot menses Sata-

nas pro-

nas profert, sese ob precum efficaciam cogi deserere hoc hospitium; Econtrà autem velle diei sequentis horâ 12. eôdem modô, intrare & tractare obsessi hujus Fraterculum I. anni. Quod & jam ita eveniebat; dictâ enim horâ sexennis puellus incipit iterum naturaliter sese gerere; minor autem, cùm tenerrimæ ejusdem ætati loquelâ uti per se non competebat, tunc cœpit miserè angi, labia variè torquere ac alios insolitos ac miserabiles gestûs & tormina ostendere, cum vomitibus, abdominis elevatione flatuosâ, & similibus. Mirandum miserandumq; hoc fatum tandem ad aures celeberrimi Lipsiensium Medici, *D. Joh. Michaëlis* quoque deferebatur, qui succesſivè sequentia exhibebat Medicamenta; primò quidem potionem ex aquâ florum hyperici tiliæ, & fumariæ, cum essentiâ suâ fumariæ compositâ, flor. hyperici, & Tincturâ corallorum, ejusque Syrupô. Hâc aliquoties assumptâ totum corpusculum acquirebat colorem variegatum è cœruleô quasi subrubrum, aut lividum, fæcesque per alvum copiosè dejiciebat deterrimas. Hinc suffumigium totius corporis simul instituebatur, quod constabat è flor. hyperici pij. herb. & semin. antirrhini 3ij. corallor. rubrorum, alborum, ac dentium Hominis demortui ana 3j. His ita aliquot diebus peractis, diabolus aliquando concedebat somnum & quietem; per vices tamen denuò miserè cruciabat innocentem; proinde interna potio dicta repetita; Atque ita anxiis symptomatibus, tumore item, ac colore abdominis lividô succesſivè remittentibus, integra cœlitùs reddebatur reconvalescentia. Sæpiùs tunc dolebamus, quòd priùs obsesso, utpote magis adulto non fuerint propinata medicamenta, ut mediante solitâ loquelâ innotuerit, quomodo in horum propinatione sese gesserit Cacodæmon. Qualem sese ostenderit in juvene obsessô iste idem, & quòd ille hâc ipsâ horâ, quâ exitum & desertionem ejus hic promiserat, fuerit mortuus, videre est apud *Binningerum, observat. Medicinal. Centur. 2. observat. 27.*

OBSERVATIO CXXXVII.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

De

Fascino recens-nuptorum sanato.

OB analogiam materiæ in præcedente observatione propositæ, ac medicamentorum morbo oppositorum, placet hîc subjungere, Cacodæmonem per amanuenses suos, veneficos, Neonymphis inter alia mala & hoc inferre, quòd non rarò lectum ingredientes, opusque connubiale utpote primarium Conjugii scopum aggressuris, non modò inermes sint milites amatorii; sed etiam variis symptomatibus dolorosis vexentur, imò aliquando contabescant; & ita, dum homines generare intendunt, ipsis infeliciter mori cogantur. Tali in statu, uti antea plus vice simplici in meâ Praxi factum; paucas ante septimanas, dum hæc scribo, tali misello militi optatô effectu exhibui Tincturam meam corallorum mixtam Essentiæ flor. hyperici ex ejus extractô spiritu propriô factam. Sequens tamen simul amuletum adplicui, omissis omnibus quæ superstitionem aut impietatem olent. ℞. flor. hyperici, aquilegiæ, folior. herb. Paridis, capillor. Veneris ana piij. semin. aquilegiæ, hyperici ana 3iß. granor. Paridis num. vj. Mercurii vivi in nucem avellanam inclusi 3ij. Mixta indantur sacculo è sindone, appendantur collo. Quicquid igitur de operatione similium remediorum philosophari etiam subtilissimè placeat nonnullis, suô quidem in locô relinquo; Ego tamen unum alterumque experimentum practicum antepono centum rationibus theoreticis.

OBSERVATIO CXXXVIII.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

De

Sanguine Apoplecticorum frigido.

QUantam caloris innati ventilantis, ac virtutis balsamicæ consuetæ depauperationem, quantamque incrassationem, præter ordinarii circuli sui impeditionem patiatur sanguis Apoplecticorum, inter alia è sequentibus clarescit: In duabus Matronis violentô paroxysmô apoplecticô correptis observavi, dum pro sanguinis ventilatione, ac in circulum ordinarium reductione statim venam aperiri curaveram, eundem emissum mihi adstanti improvisò in manum prosiliisse actuali præditum frigiditate, non sine animi stupentis alteratione. Ambæ tamen cum Deô sunt restitutæ, alternatim, ac successivè exhibendo essentiam castorei volatilem, essentiâ meam alexipharmacam è sale fuliginis, liquorem C.C. succinatum, sal volatile C. C. & succini, cinnabarim meam nativam fixatam succino mixtam; elæosaccarô item succini & extractô theriacali linguæ impositis; non minùs capite, nuchâ, ac spinâ dorsi inunctis spiritu salviæ, rutæ, juniperi, salis armon. camphoratis; spirituque salis armon. naribus admotô. Deinde, post vires quodammodô reductas, non omissa laxantia, repetita sudorifera, purificantia ac balsamum massæ sanguineæ ordinarium reddentia, v. g. Essentia mumiæ aloëtica, Elixir proprietatis alcalicum, Essent. Terræ catechu; Fonticulus etiam cruri inustus &c.

OBSER-

OBSERVATIO CXXXIX.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

De

Sanguine è naribus frigidè stillante.

ARtificiosissimæ ac mirabilissimæ istius machinæ, Microcosmum intelligo, œconomia vigere & subsistere neutiquam valet, nisi massa sanguinea, singulæque partes calore innatô ac spiritibus vitalibus decenter conserventur, ac quotidiè denuò quasi balsamentur. Nihilominùs, veluti in Naturâ aliquando fiunt monstra, ita etiam dictâ in Oeconomiâ rara aliquando contingunt, & insolita. De frigidô apoplecticorum sanguine in præcedente egi observatione; Meretur heic, subjungi, quòd alteri cuidam fœminæ ob cachexiam sanguinis scorbutici inveteratam, varia symptomata patienti, narium etiam hæmorrhagia sæpiùs acciderit, ubi quidem sanguis modô insolitô frigidus exstillabat. Post diversa in antecedente historiâ adducta remedia, putridam sanguinis crassitiem balsamicè restaurantia, ac cachecticam seri acrimoniam dulcificantia cautè adhibita partim alcalia, partim serum incrassantia, v. g. Ess. mumiæ alcalica, Ess. Terræ Japonicæ, theriacalis, pulveres item martiales, sulphurei, è præparatis è mumiâ, &c. vitales Archæi actiones in naturalem successivè reducebantur suum circulum.

OBSER-

OBSERVATIO CXL.
D. GABRIELIS CLAUDERI,
De
Urina frigidè emissa.

SAnguinem actu frigidum apoplecticis per venæsectionem esse emissum, aliisque eâdem qualitate è naribus stillâsse, in præcedentibus declaratum est historiis. Notatu digna non minùs est sequens observatio: Quidam solitis melancholiæ hypochondriacæ, iisque variis hæreditariè molestatur symptomatibus. Crescentibus autem annis, crescunt eidem symptomata; præprimis verò ipsi augetur tartarus circa viscera chylo- & sanguificationi destinata ob imperfectam coctionem, necessariamque puri ab impurô separationem; Hinc ipsum sæpè invisunt dolores tam totius abdominis, quàm nephritici, item penis, tartarô mucosô simul copiosè per alvum & urinam exeunte. Unde aliquoties factum, ut, doloribus circa vias urinarias vehementer auctis, urinam actu frigidam prodire persenserit; quod quidem dictarum partium ob multas à cruditatibus acido-salsis passas injurias debilitatem, caloris innati ibidem inopiam demonstrat. Post exhibita tamen alternatim remedia balsamica, Ess. nimir. castorei volat. Ess. è sale fuliginis, mumiæ alcal. Elixire propriet. alcal. Ess. Terræ Japonicæ, cortic. aurantior. malvaticô juniperinô, sale volatili oleosô succini, & anisi, Tincturâ meâ corallorum; externè item applicitis cataplasmatibus è carminantibus, nervinis, nephriticis spec ebus, spiritu item compositô externô in antecedentibus propositô, necessarius partibus calor egregiè renovatus est, ac revocatus.

OBSERVATIO CXLI.
D. GABRIELIS CLAUDERI,
De
Sternutatione violentissima.

SI Sternutatio unicâ saltem vice cuidam accidens Medicorum pluribus, & quidem non immeritò, audit apoplexia parva, nullus dubito, quin sequentem relationem insigni admiratione singuli sint percepturi: Ancilla 20. annor. experitur nimiam massæ sanguineæ tenuitatem, ac serosam salsedinem, inde ortos & similes, quos dicunt catarrhos; cætera sana, & negotiis suis peragendis idonea, corripitur à serô hôc acri nares p. n. petente ac stimulante improvisò sternutamentis uti vehementissimis, ita frequentissimis per integras octo horas, & quod excurrit, aliquot mille vicibus; & hoc quidem stimulô tam continuô, ut sermonem distinctum proferre, & medicamenta interna deglutire neutiquam ipsi licuerit, ob motum capitis, imò totius corporis concussi continuum. Proinde ad externa saltem remedia confugiendum erat; applicitô itaque clystere revellente è speciebus fl & fruct. ac carminativis; cum electuarii hier. picr. & agar. ʒj. nitri refin. ʒj. &c. per nares attractis incrassantibus & dulcificantibus ex oleô amygdalar. ac hyoscyami, admixtô opii extractô, mucilagine semin. cydonior. Capitis item partibus ac nuchæ illitô spiritu externô compositô aliquoties in præcedentibus allegatô, additâ extracti opii portione, successivè cessavit malum hoc symptoma, miserabile adstantibus exhibens spectaculum; Postea causa fuit correcta & remota per laxantia, sudorifera, sanguinem dulcificantia, ejusque serum tenuius ac largius incrassantia.

OBSER-

OBSERVATIO CXLII.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

Suturarum Cranii discessio ab adstantibus perceptibilis, à cephalalgiâ contumaci.

UTi universa Microcosmi structura jure meritò singulos rerum naturalium scrutatores in extraordinariam rapit admirationem, ita globus huic impositus, caput intelligo, specialem meretur stuporem, in quô, præter plurima mirabilia alia, non minùs arctè, quàm artificiosè Cranii partes mediantibus suis fissuris cohærere voluit ac jussit Natura naturans, Deus. Coalitus hicce in adultis adeò firmus est, ut cruditatibus vaporosis aliqualis transitus difficulter ulteriùs pateat. Hôc tamen non obstante, aliquot in personis observavi, aliquando tam violenter ac p. n. ebullire atomos sanguinis impuri dolorosas, atque exitum moliri, ut subsecutæ suturarum Cranii divaricationes à quôlibet adstantium manifestô sensu percipi potuerint; (daß man es knacken höret;) Tali in statu partim obviam ivi symptomati dolorosè urgenti, partim causæ mordax illud serum capiti communicanti; Hoc autem peregi bonam partem per medicamenta in antecedentibus commendata interna & externa, v. g. Ess. castorei volatilem, in *Dissertat. meâ de Tincturâ univers.* descriptam, liquorem C. C. succinatum, sal volatile oleosum succini, &c. quæ volatilia tamen cum incrassantibus sunt alternanda, ipsisque addenda essentia opii, vel è succô hyoscyami, despumatione purificatô per spiritum verbenæ extracta; Aliis tamen palmam hîc præripere observavi uti omnia Cinnabarina (antimonii, & nativæ) succino, cranio humano, denti equi marino, spinis vi-

perarum, radic. pœoniæ, cum modicô laudani opiati mixta, ita præprimis Cinnabarini nativam Hungaricam meâ methodô præparatam, veluti in *peculiari Tractatu* descripta est.

OBSERVATIO CXLIII.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

Idem adfectus in partu observatus.

QUæ jam jam in genere de futurarum Cranii digressione proposui, præprimis etiam in partu difficili accidere observavi; dum tumultûs isti uterini dolorosi, ad illum actum quidem necessarii, ob substantiæ nervinæ uteri consensum cum principiô nervorum (non aliter, ac chorda arctè extensâ in unô locô tacta, per totum suum corpus motum & sensum statim experitur,) Archæum adeô in furorem sæpè concitant, ut partim convulsiones epilepticæ, partim cephalalgia contumax, futurarumque Cranii divaricationes sensibili sonô adstantium aures replente, non rarò inde succedant. Duro satis huic nodo commodum quærens cuneum, adhibui tam in præcedente observatione notata tamen mixta pro complexionum, symptomatum, ac circumstantiarum diversitate, quàm causam simul respicientia, nervosum genus & caput roborando, v. g. cinnabarinis succinô, &c. miscui cineres secundinæ, Sal succini volatile, pulverem borracis & similia. Vigilare autem jubetur Medicus prudens simili in casu, ne statim ob partum feliciter succedentem triumphum integram canat ante victoriam; sed debilitato postea consulat Cerebro per antea adducta; aliàs sanè œconomiæ Microcosmicæ interitum minantia instant incommoda.

OBSER-

OBSERVATIO CXLIV.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

Dolor auris & capitis violentus, aliaque periculosa symptomata post mictionem in aurem.

GEnuinam morbificæ causæ cognitionem dimidiam absolvere partem in sanandô morbô, veritati summè consentaneum Ego semper credidi; imò hujus rei plurima è propriâ experientiâ producere possem exemplâ; proinde Philiatros ac novellos Practicos cautos hîc esse, ac vigilare, candidè moneo. E pluribus unicum hâc vice proferam casum: Semiebrius quidam frivolâ stimulatus petulantiâ Socio ebrio inter pocula obdormiscenti mingit in aurem. Expergefactus iste, vaporosâ crapulæ narcosi quodammodò dissipatâ, sentit dolorem auris, imò totius capitis tantum non intolerabilem, succedente delirosô capitis stupore, ac calore insigni, ob lixivioſam urinæ, organa auditûs delicatissima partesque nervosas titillantis atque debilitantis, salsedinem. Remediis variis incassum exhibitis, ob causæ genuinæ, nec per somnium conceptæ ignorantiam, cùm in pejus ruere omnia perceperit malitiosus morbi artifex, conscientiæ metuens cauterium, quid jocosè peregerit, detegit; propterea pro acri lixiviô immisô & partes inflammante dulcificandô auri infunditur mucilago è semine psyllii & cydoniorum aquâ symphyti facta; vapor item è flor. verbasci, pœonia, chamomill. semine lini, &c. in lacte coctorum eidem per infundibulum communicabatur; interne verò exhibitis nervinis roborantibus antea aliquoties propositis, item alterantibus Tinctur. flor. pœoniæ, papaver. errat. nitratis, & præprimis cinnabarinis, non

omiſsâ inſimul opiatorum portiunculâ, pro ſopiendô ſpirituum Cerebri ac nervorum fervore, ſanitatem cum Deô recuperavit.

OBSERVATIO CXLV.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

De

Miſerandis torminibus, à formicâ aurem ingreſsâ.

OB adfectûs homogeneitatem lubet ſequentem ſubjungere obſervationem: Inſecta in aures aliquando irrepere, dum in pratis decumbitur, aliisque de cauſis variis, notum eſt. Hæc à cautâ manu Chirurgicâ commodorum inſtrumentorum ope feliciter plus vice ſimplici extrahuntur; non tamen ſemper procedit, veluti ſequentia docent; Puello ſeptenni in pratô obdormiſcenti formica aurem intrabat, ac parvâ, eâque agili corporis ſui mole ad ejus interiora penetrabat; Hinc dolor intenſiſſimus, quem miſellus geſtibus miſerandis ac clamore exaltatô adſtantibus ſatis oſtendebat, ut ſic inflammatio interna, ac ejus pediſſequa, convulſiones; veluti Hannibal ad portas, fuerint metuendæ. Chirurgus accerſitus eludebatur inſtrumentis ſuis aliàs efficacibus, utpote ferreis; Cùm igitur remediis fortioribus vix domandus videretur hoſtis iſte, in proprium ſimul interitum ruens, ad ſtratagemata & blanditias, more in caſtris conſuetô, confugiendum fore, cenſui; Proinde juſſi lac calefactum auri adponere; dulci hujus vapore vix ingrediente, regrediebatur moleſtiſſimus iſte hoſpes, atque hôc reditu & puero, & ſibi vitam ſervabat.

OBSER-

OBSERVATIO CXLVI.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

Aqua, quâ mortuus lavatur, sedat nimium & abusivum spiritûs vini appetitum.

DE operatione medicamentorum per sympathiam aut antipathiam, & quæ his cognata sunt, factâ laboriosè tracta fuit hactenus controversiarum serra, & adhuc trahitur. Eam quidem hîc meam non facio; Liceat tamen libertate medicâ uti, ac sine bile, aut in alios censurâ, salvôque singulorum judiciô, pauciſſimis saltem, ὡς ἐν παρόδῳ præmittere, *Danielem Sennertum*, alterum illum Hippocratem, atque communem in re Medicâ saniorem Præceptorem, cum plurimis assectis infelicitate sui temporis variâ ad occultas qualitates retulisse, quorum causâ hactenus per rationes manifestas facilè demonstrari potuit; cui rei extra dubium plurimum lucis accendit acutissima Philosophia Cartesiana, ac adcurata atomorum doctrina; Nihilominùs, dum quidem ab hisce ita in contrarium iri solet laudabili subtilitate, tenui meô judiciô videtur, in omnibus nondum omnem absolvi paginam solere, vel posse, quia scilcet variarum rerum actiones (olim pro occultis habitas,) manifestis qualitatibus fieri, clariùs demonstrare nequeunt, quàm ut statuant, hunc vel illum effectum absolvi modô peculiari, modô singulari. Judicent autem alii, num modus hic peculiaris aut singularis occultas antiquorum qualitates oleat, aut eas penitùs tollere sufficiat; nec obscurum per æquè obscurum explicetur, aut petitio principii committatur? Intereà repetere cogor philosophicum illud suspirium *Heinsii*: Quantillum est, quod scimus. Quantum est, quod ignoramus! Sed ad rem: Spiritûs vini, vinorum-

norumque generosorum potus moderatus (moderatus dico, nec abusivè institutus,) Oeconomiæ Microcosmicæ, sartum-tectum servandæ pluribus complexionibus non modicũ sanè commodi confert; præprimis verò in castris, in peregrinationibus, & in specie quidem navalibus plurimi ante dies suos ad plures migrare cogerentur, nisi atomis putridis ac nimiùm humidis ob varias causas massæ sanguineæ ibidem communicatis dictus potus foret quasi alexipharmacus, & balsamicus. Econtrà homines leves non paucos potu hôc abusivè hausto ita assuefieri, ut nullô planè modô eundem postea deserere liceat, irreparabili sanitatis, imô vitæ jacturâ, quis est, qui nesciat; Dum scilicet ordinarius sanguinis circulus turbatur, plus solitô acceleratur, ejusdem virtus innata debilitatur; ut inde, si non statim Phthisis vel hectica, tamen cachexia hydropica adsit eorum pedissequa, quam altera insequitur pedissequa, mors. Propterea plus vice simplici aures meas fatigârunt, ac dedignantes reddiderunt querelæ uxorum, liberorum, cognatorumque, num ars servandorum hominum tantâ tandem polleat experientiâ, ut duro huic nodo decentem & adpropriatum adponere valeat cuneum. Quamvis quidem ad remedia Theologico-politica, monita scilicet severa Confessionarii, Magistratûs, & qui hujus vicariâ pollent autoritate, Agnatorum remiserim; nihilominùs in mentem mihi venit, subtilem *Helmontium* verrucis extirpandis illinire sudorem morientium; aquam item, quâ mortuus fuit lotus, similibus externè applicari indicationibus; additque insimul rationem, quòd Archæus, vitæ nostræ promuscondus ac conservator abhorreat talia mortuis analoga, & ita harum applicatione perterrefactus deserat verrucas. Hæc ego ventilans, num & internè data talis aqua emortualis, inhonestum illum spiritûs vini amorem enecare fortè valeret; Exhibui itaque fœminæ de dictâ mariti temulentiâ querenti libram semis talis aquæ mixtam libræ uni spiritûs vini, jubens, ut marito inscio pro solitô

vini

vini aduſti potu propinaret. Quid fit? iſte cum bigâ compotatorum itidem inſciâ veſperi dictam ebibit mixturam. Ambo hi ſocii manè ſequenti redeunt, valdè invehentes in potum heſternum, fortaſſis improvisò vitiatum, aut impurum redditum, cùm hucusque perſentiſcant inſignem in vinum aduſtum nauſeam; Maritus autem de aliquali ſaltem nauſeâ querebatur, extra dubium ideò, quòd in incomparabile hocce nectar pertinax confidentia nimis altas egerit radices, acidéæ appetitûs imaginativæ, & conſuetudo vetuſta in primam quaſi naturam degeneraverit. Unde Autor fui uxori, ne intermittat, repetitis vicibus eundem ita fallere; quòd nullus dubitem, quin ad adſueta hæc natura ſpuria à priore congenitâ furca malæ conſuetudinis expulſâ, tandem plenariè ſit recurſura.

OBSERVATIO CXLVII.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

Liquores Chymici, præprimis volatiles, aliunde non ſunt transportandi, niſi vitris penitùs repletis.

ENchiriſes aurò contra caras in Laboratoriis Chymicorum paſſim eſſe obvias, atque earum plurimas, quot diebus quaſi, magis magisque innoteſcere uni & alteri curioſo ſcrutatori,, experientiâ conſtat quotidianâ; Optandumque eſſet, ut in alorum inexpertorum, ac novellorum Medicorum favorem, imò Proximi ægrotantis commodum ingenuè communicarentur, nec tàm invidè ſupprimerentur, aut ad umbras ſecum raperentur, ſanè non ſine inuſtô conſcientiæ propriæ ſtimulô. Unam eamque ægrotis valdè profituam hâc vice ſum producturus enchiriſin: Obſervavi, li-

quores Chymicos, v. g. Spiritûs, essentias, præprimis Sale volatili abundantes, multum virtutis innatæ perdere, dum aliunde transportantur, vitris non planè plenis. Quamvis enim vitra mediante cerâ, vesicâ bubulâ, & similibus cautè munita tam guttulis ipsis, quàm qualitatibus virtuosis transitum omnem denegare soleant & valeant, tamen hôc non obstante, agitatione istâ & motu continuô per vacuum vitri spatium ipsis concessô efficaces illæ atomi in se ipsas agentes & lascivientes fatigantur, ac pedetentim consumuntur. Pro meliori rei declaratione jucundum subjungam exemplum; Incomparabilis Chymiater, *D. Joh. Michælis*, mittebat olim Medico cuidam in aliam Urbem Spiritûs sui anticolici egregii libram unam. Hic autem componebatur è tribus partibus Spiritûs vini fortis cum speciebus carminativis vegetabilibus digesti & abstracti, ac postea cum parte 1. Spiritûs nitri puri per aliquot menses circulatione uniti. Tramissus hic Spiritus tunc nondum absolverat debitum digestionis necessariæ tempus, ideoque dictus Medicus etiam monebatur, ut ante usum adhuc magis figi & uniri concederet Spiritûs sulphureo-volatiles cũ Spiritu acidô nitri. Amanuensis præcipitis autem incuriâ spiritus hic immittebatur vitro nimis capaci, ut vacuum in eô spatium relinqueretur. Tabellio spiritum huncce cum aliis scatulæ inclusum dum in sarcinâ tergo impositâ portat, ejusdem particulæ in sibi contrarias ac nondum unitas pugnando, atque fermentativè ebulliendo vitrum rumpunt non sine magnô fragore & sonitu. Tabellarius aliis intentus, hâc re subitaneâ valdè perterritus, veretur, ne à latrone globulô sit transfossus à tergô, ac subito in Terram procidit; Ad se autem successivè rediens, vitamque sibi supersesse persentiscens, percipit dorsum esse humefactum; hinc sese saltem vulneratum credit; Cùm autem manum dorso admotam retraxerit sanguine albô, non verò cruore tinctam, & sarcinâ depositâ observaverit, liquorem

quorem album è scatulâ effluxisse, discit, quænam tam insperati latrocinii falsò suspecti fuerit causa.

OBSERVATIO CXLVIII.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

De

Iliaca passione sanata.

QUam miserabilis sit affectus Ileus aut Volvulus, vel inde satis claresci t, quòd communi nomine etiam audiat Miserere mei, quâ denominatione nullus sanè morbus alius insignitur; Proinde hujus adfectûs optimum accidens esse judico, quòd talis æger ob obitum ferè semper certè insequentem eò commodiore fruatur occasione, animæ suæ curam gerere. Cùm tamen aliquando, licèt rarissimè, reconvalescant, mihique licuerit esse tam felici, ut unam, Divinô auxiliô restituerim, in gratiam juniorum Practicorum heîc proponere, quomodo eam tractaverim, non inutile fore, censeo: Matrona quinquagenaria à lixivioſis scorbuticis eruditatibus per plures annos multa patiens, circa viscera coctionis præcipuæ, v. g. tensionem abdominis flatuosam, dolorem nephriticum, tumultûs hypochondriorum anxios, duritiem alvi frequentem, eamque summè molestam, &c. corripitur torminibus ventris & lumborum, vomitibus biliosis, per 2. dies, urinâ valdè lixiviosâ, ut metuerimus, instare solita doloris nephritici symptomata; proinde exhibebam ipsi antea aliquoties utilissimam Essentiam meam è Sale fuliginis, & Essentiam mumiæ alcalicam (veluti in Tractatu methodi sine evisceratione balsâmandi easdem describo,) additâ portiunculâ Essentiæ theriacalis; Externè item adplicui pro seri salsi in flatûs dolorosos ebullientis sedatione spiritum juniperi, flor. chamomillæ, & Salis armoniaci volatilem. Sed his hâc vice præter consuetudinem irrito effectu exhibitis succedebant ter-

diore exsiccatâ. Pulchrum hocce folii vitis sceleton multis tamen parasangis superat fructus halicacabi vel vesicariæ, (Judenkirschen;) dum ejus folliculus modò dictâ methodô in arenâ absconditur; Sanè sine mentis exhilaratione recordari non possum summè artificiosi illius reticuli fructum hunc rubeum maturum continentis. Possem alia adnectere hôc modô tractata, vel arenâ extracta, præprimis radicem magnam cicutæ, cujus solæ fibræ ita restantes mirabili naturæ artificiô jucundissimè repræsentabant nassam, receptaculum illud piscatorium, die Fischreusse; sed sufficiat, curiosis viam curiosam monstrâsse ingenuè.

OBSERVATIO CLI.

D. GABRIELIS CLAUDERI,

De

Partu quinque Filiorum.

FOeminas nostras præter Geminos aliquando etiam excludere 3. imò 4. liberos, uti ex aliorum, ita etiam è propriis observationibus practicis mihi constat. Utplurimùm tamen tales non sunt planè perfecti, ideoque etiam non diu vivaces, ob debiliorem virtutis spermaticæ imprægnantis magis dispersæ efficaciam. Vidi tamen semel inter trinos tales Filios, binos mundum, quem vix adspexerant, statim rursùs deseruisse; tertium autem vegetam superstitem, post longa per Germaniam, Italiamque itinera, post varios casûs, post tot discrimina rerum, superatô ætatis suæ annô 67. fatis demum cessisse. Hisce quasi obiter præmissis, pergo ad scopum, quem titulus docet; cujus hæc est Historia: Dum præteritô mense Aprili milites Lunæburgici Saxoniam nostram superiorem transibant, Hungariam petituri, ac Hosti communi anti-Christiano cum aliis sese opposituri, (veluti quidem,

Iapanensium Tzudtzinsic duæ species.

fol. 186.

Fig. XXXII.

Fig. XXXI.

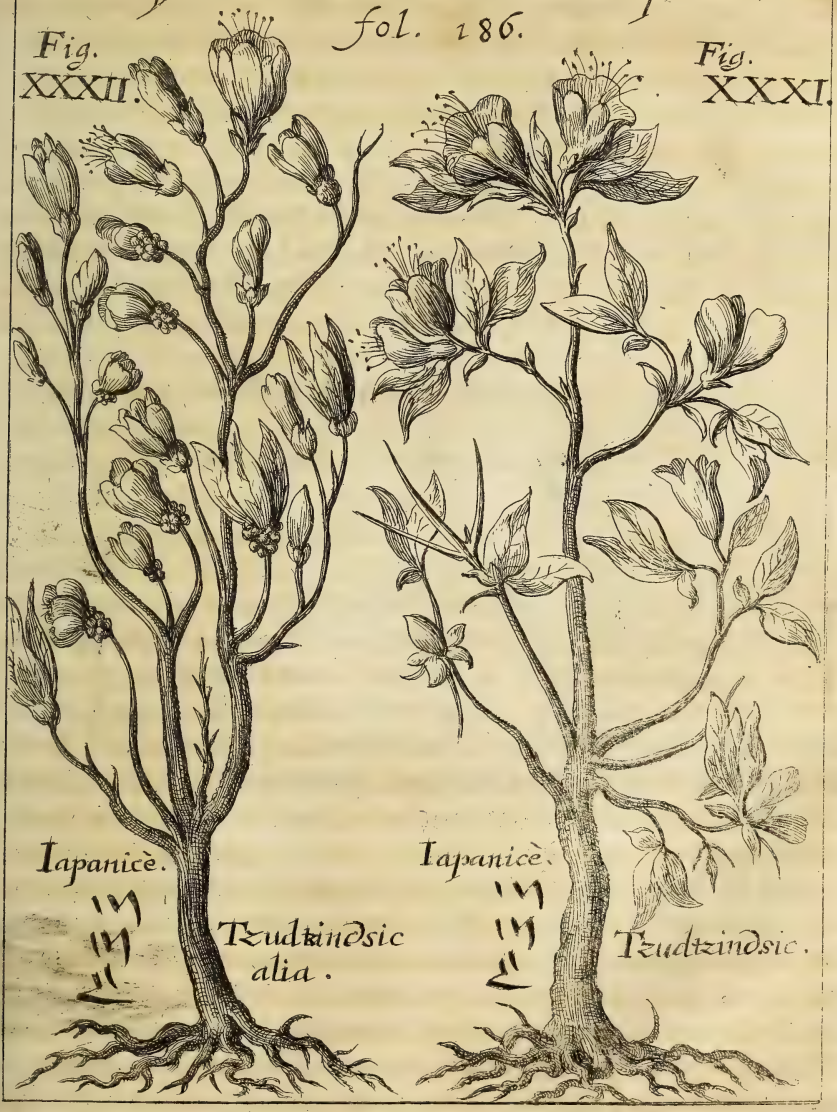

quidem, sub umbone Divinô, summâ laude postea præstiterunt,) nonnulli pernoctabant in pagô Königshofen/ propè Eisenbergam, Misniæ urbem, dum Hospita die antecedenti peperat Filiolam; Inter gaudia & pocula convivalia consueta miscentur quoque discursus de re militari; ubi inter alia miles magis consultum fuisse dicit, si exclusus fuerit Filiolus, ne deficerent glorioſissimo nostro Imperatori milites necessarii. Cui Hospes jocosè reponit, imposterum pro virili virum sese fore præstiturum. Quid fit? Togatus hìc in castris venereis miles, absolutô Puerperii tempore, uxorem denuò reddit gravidam; & accidit, ut illa, dictis militibus Lunæburgicis principiô Mensis Decembris (dum hæc scribo) rursus heic transeuntibus, ac domum repetentibus, partu septimestri enitatur quinque Filiolos, quorum tres vivi sacrô Baptismate statim imbuti, cum reliquis duobus vitam extra uterum non expertis, communi nostræ Matri, Terræ, uni loculo inclusi, fuerint redditi. Nimius extra dubium, fuit rustici hujus in coitu fervor; hinc spiritûs seminales in ovariô muliebri largiùs disseminati conatum ejus intentioni insufficientem reddiderunt. Varii inde orti joci; Ut desint vires tamen est laudanda voluntas! Utinam unusquisque Subditorum aut Vasallorum Imperatori nostro pio, felici, Augusto, tantum, quantum posset, conferret, pro Turcicorum, canum latratu magis magisq; sopiendô! Medicas Ego Observationes hâc vice communicatas subjectissimô finio votô:

IoVa IVVa, VIreat LVnâ LeopoLDVs InerMI!

OBSER-

OBSERVATIO CLII.

D. JOHANNIS MAURICII HOFFMANNI,

De

Monstro gemello.

MOnstrum si cum *Liceto* quis appellaverit, quod ob sui novitatem quamprimum visum, cum admiratione atque stupore ab unoquoque unicuique alteri monstretur, tale mehercle attulit nobis novi anni auspicium. Nono namque, Martiali in festis sacro, Januarii die Margareta Treuberin, quadragenariâ major, vidua, conceptas ex inhonesto concubitu, in vicino pago Hagenhausen enixa est favente Lucinâ primùm vivas, & baptismatis fonte irrigatas, mox tamen subsecutâ morte peremtas, fœmellas, gemellas, si capita & artus atque viscerum plurimorum interanea spectes, thorace medio unico concluſas, quas delineatas sisto in Fig. I. Capita nempe erant bina adversâ fronte se intuentia, siniſtrum tamen paulo majus & rotundum bihorio prius quam dextrum oblongè depressum uteri clauſtra perruperat; collum geminum numero parem capitis Olympum geminâ excipiebat cervice, pectus medium à parte anteriore & posteriore cernebatur, illic & hîc prostante sterno, unâ tamen tantùm relicta intus thoracis cavitate costis, à vertebris dorsi quasi extremis ad sternum medium geminum arcuato ductu protensis. Artus conspiciebantur geminati tàm superiores quàm inferiores, brachiis verò in mutuos amplexus circumvolutis fœmellas hasce gemellas in dias luminis auras egressas fuisse, obstetrix aliæque partui adstantes mulieres affirmabant. Ita se oculis noſtris ingerebat exterior monstrosi partus forma: Posthac interiora rimanti mihi spectaculum haud unum obtingebat jucundum; apertum thoracis cavum lymphâ exundabat limpidâ argentei nitoris comulâ; cui cor ac pulmo-

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

Figuræ XXXVI. Fig. 2. exhibens viscera in situ, quo conspiciebantur anteriori gemellarum fœmellarum trunco aperto.

f. 289.

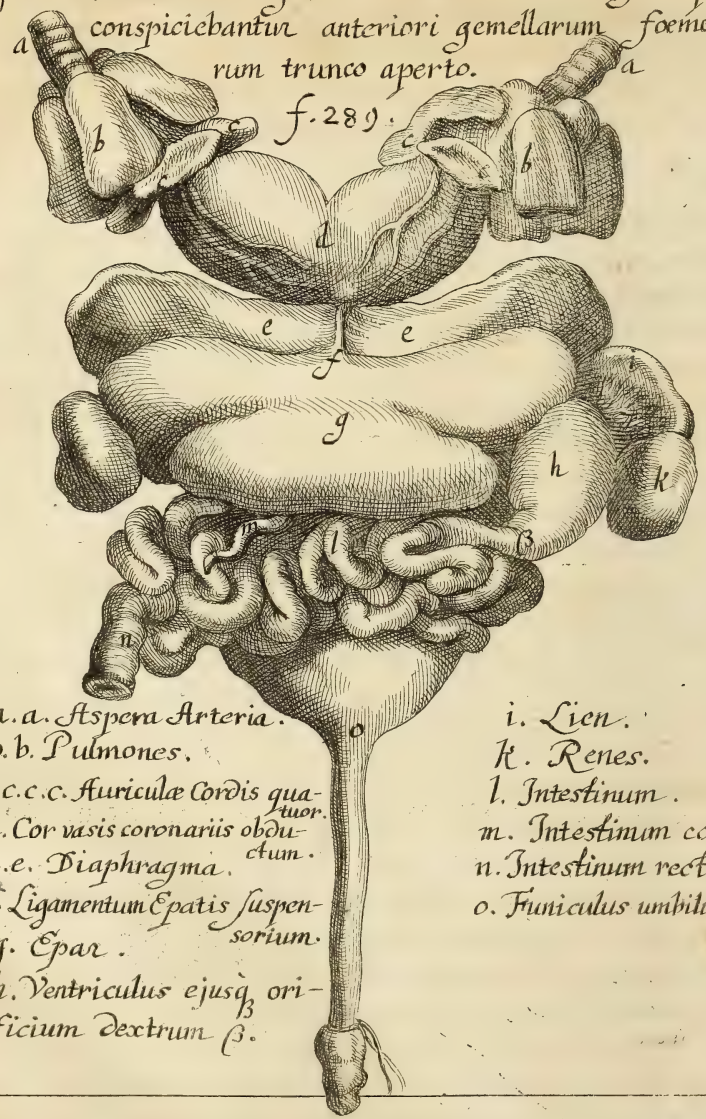

a. a. Aspera Arteria.
b. b. Pulmones.
c. c. c. c. Auriculæ Cordis quatuor.
d. Cor vasis coronariis obductum.
e. e. Diaphragma.
f. Ligamentum Epatis Suspensorium.
g. Epar.
h. Ventriculus ejusq; orificium dextrum β.
i. Lien.
k. Renes.
l. Intestinum.
m. Intestinum cœcum.
n. Intestinum rectum.
o. Funiculus umbilicalis.

pulmones innatabant, ac prorsus simili pericardium repletum erat; pulmones geminæ annexi asperæ arteriæ, vid. Fig. II. lobis quinque utrinque divisi obveniebant, flatu per tubulum Tracheæ immisso leniter expansi vasorum lymphaticorum propagines exteriores eâ prorsus facie, quâ à *Willisio*, Viro immortalitate digno, fuerunt delineatæ, obtutui nostro præbentes. Cor primo aspectu apparebat geminum, lineâ quasi divisum, sed revera in medio concretum; auriculæ intereâ numerabantur quatuor, duæ anteriorem, posteriorem duæ in cordis basi locum occupantes, quibus numero & situ pares subjiciebantur ventriculi. Diaphragma unum thoracem ab abdomine sejungebat, sub illo singularis magnitudinis recumbebat Epar ligamento suspensorio annexum, numero unum, sed quasi geminum quibusdam intestinis intrà cavum in medio sui patens reconditis circumplicatum, dum ex parte superiore sive anteriore ejusdem vesicula fellea, ex parte inferiori l. posteriori vena umbilicalis exortum sumere videbatur. Porrò ventriculus conspectum subibat duplex, alter à sinistris situ anterior, alter à dextris posterior, unicuiq; Lien per vasa brevia gastricaq; minora & expansionem membranaceam erat connexus, omentum insuper omni excluso pinguedinis consortio vasa alebat gastroepiploica communia atq; epiploica propria, proximis intestinorũ voluminibus contactu junctum. Ceterum in admirationem me inprimis rapiebat Intestinorũ distributio, ventriculus siquidem duplex pylori facto mutuo occursu in unum desinebat duodenum, vid. Fig. IIItia, quod ductus à vesicâ felleâ ulteriùs exporrectus cholidochus subintrabat, à duodeno simplex excurrebat Jejunum, quod comitabatur Ilei portio prior simplex, posteriorem autem πολυμήχανος illa μήτηρ natura in duplicem separavit dextram ac sinistram, cui dein cœcum colon, ac denique rectum meconio ex atroviridi summè distentum æquâ divisionis lege utrinq; succedebant. Renes quatuor bini semper sibimet impositi incum-

bebant, ureteribus quatuor de se dimissis: uterus geminus ligamenta teretia & lata, hisque tortuoso situ circumflexas tubas post sedulam inquisitionem ostendebat, quin etiam ovula in ovario sub bullularum formâ conspicienda microscopium oculis pandebat. Causam propositi monstri sagaciores inquirant Viri,

— — — *Tritonia Pallas*
Quos docuit, multaq; insignes reddidit arte.

Tale namque ne per somnium quidem sibi unquam visum interrogata respondit mater; an illiciti concubitus dulcedo mutuo brachiorũ amplexu proritata ab ipsâ haud dissimulata Ideam talem impresserit? an potiùs ovulorum duorum ab ovario secessus, & eorum facta conglutinatio aut rectiùs coalitus accusandus sit, in medio relinquo, Davum namque hîc me profiteor probabilia conjicientem, non Oedipum certa augurantem.

Fig. XXXVI.

OBSERVATIO CLIII.

D. JOH. MAURICII HOFFMANNI,

De

Plexu Choroide.

Cùm Cadaveris masculini suspensi Anatomen publicam elapsi proximè anni Mense Aprili hîc adornassem, inter alia plexum choroidem intuitus, præter arteriolas à carotidum vertebraliumque propaginibus dimissas, in Venas etiam inquisivi, ratus easdem propter prægressam sanguinis & unà animæ cum fune interceptionẽ turgidiores promtiùs subituras esse conspectũ, tot verò quot *Highmorus disquisit. Anatom. lib. III. part. I. cap. 6.* describit, & in *Tab. XV. fig. I. lit. h. h. h.* designat, cernere haud licuit, quin potiùs secundùm mediam plexus nominati longitudinem inter arteriolas

riolas extensam unicam vidi venam sanguine atrorubente distentam, & primò statim conspectu ab arteriarum proximarum habitudine distinctam, qualem observatam etiam posteà legi à *Diemerbrockio Anatom. lib. III. cap. VI.* ubi scribit: *His arteriolis* (scil. plexus choriodis) *bis terve vidimus unam venulam manifestissimam, secundùm totam plexus longitudinem admisceri, (quæ alioquin rarò conspicua est) suumq; sanguinem in tertio ventriculo infundere venæ illic medio plexu semper interjectæ, ac se in sinum quartum exonerantis.* Atque hac occasione in sui contemplationem me simul invitabat copiosa seri lymphatici in cerebri ventriculis vulgò sic dictis anterioribus colluvies, ob sanguinis per sinus & venosa vasa cohibitũ refluxum procul dubio adaucta, quemadmodum aliàs ligatis venis jugularibus seri extravasationem notavit *Lovverus.*

OBSERVATIO CLIV.

D. JOH. MAURICII HOFFMANNI,

De

Uteri hæmorrhagia singulari.

MAtrona nobilis temperamenti Cholerico-serosi, annos 23. nata, cùm primum puerperium subsecutâ tertiâ septimanâ alvi constipatione laborâsset, ex consilio vetulæ medicastræ umbilico admovit salviam cum butyro frixam, & ecce post aliquot horarum spatium alvus soluta officium fecit, tanta verò per uterum simul excitata est uteri hæmorrhagia, ut in supremo vitæ discrimine versaretur puerpera: notabilis simul obveniebat mammarum antea lacte turgidarum subitanea flacciditas, & momentanea lactis evanescentia, nec alimentis nec medicamentis lactificis postmodum restaurabilis, certissimo indicio, sanguinem omnem ad supplendum vasorum uterinorum inanitorum spatium properâsse, naturamq; de eodem restaurando & individui potiùs

quàm speciei conservatione solicitam chylum omnem sanguini destinâsse.

OBSERVATIO CLV.

D. JOHANNIS MAURICII HOFFMANNI,

De

Intestino Cœco.

COEci Intestini, exiguam licet, cavitatem, in fœtu humano fæcibus semper repletam Anatomicorum primicerii docent, ego verò cùm hisce diebus monstri gemelli & abortus seximestris humani dissectioni vacâssem, nullibi à cœco, flatu tantùm occupato, vel tantillum meconii observare potui, an ergò in brutis potiùs credemus, cœcum perpetuò fæcibus infarctum esse?

OBSERVATIO CLVI.

D. ROSINI LENTILII,

Febris malignæ Singultuosæ non lethalis confirmatio.

OBsecro Naturæ Curiosos, ut observationes à Collegis *Ephemeridibus* communicatas, cumprimis Practicas, data in eam rem occasione, periclitentur, atque, ubi aut similia observare, aut effectus dexter contigit, suo easdem testimonio roborare non graventur; Sic enim utilis ferè labor noster erit, nec quidquam peccabimus, si forte unius generis observatio vicibus aliquot recensetur, quæ, nobis inde certioribus factis, majorem adeo fidem promerebitur. *Decad. II. Anno II.* inseruit Excell. *Zephyrus noster*, mulieris *historiam Ordine 62.* ex febre maligna singultuosa curatæ; quam

quam eandem curationem confirmatam sequenti observatione sisto. Vir in hac Urbe Primarius, annorum circa LVI. domum post epulas reversus, occasionem frivolam nactus, in ferventissimam iram exanduit: Noctu quassatur ingenti horrore, quem insequitur æstus; & presso pede tanta artuum debilitas, ut, è lecto surrecturus, temulenti ad instar, gressibus incertis titubaret: Posteris diebus in deterius omnia ruere, dejici appetitus, sitis ingruere, sine tamen dolore capitis. Die quarto singultus levi brachio ægrum corripuit, cui & medicamentis primum levioribus contra itum: Sub noctem, cum intensiore conamine ægrum exerceret, exhibitus è C. C. usto, mithridatio, laud. opiato & miva cydoniorum bolus, extra è stomachicis sacculus; aliquoties inde quiescere visus, manè atrociori conatu revertebatur, exhibiti pulveres è C. C. usto, Terra Sigill. bez. mineral. lap. prunellæ & laud. op. cum Camphora. Vesperi delirium inopinato ingruit vehemens unà cum singultu; omnia in deterius nunc ire visa, periculosissimo symptomate singultu lugubria quæque comminante. Accitus ad curam honoratissimus Collega meus *D. D. Welschius*: Communicatis proinde consiliis illico pulverem supra dictum cum bolo armena & duplicata laud. opiati dosi, nempe ad grana duo, præscripsimus. Interea, ut delirio obviam iremus & æstui, parata frontalia, it. epithemata pro pulsibus pedumque plantis, gargarismi imperati, decocta refrigerantia & Julebi ob singultum parcius adhibita, alvo adstrictiori cottidianis clysteribus prospectum. Jamjam morbus idemtidem invaluit, & salutis spes parca: Denique commodum inciderunt mihi species diacretæ Mynsi. quas cum alexipharmacis & laudano sociatas, aliquoties propinavimus hunc in modū: ℞. Spec. diacret. Mynsi. ʒj. Bezoar. mineral. lap. prun. ana ʒß. laud. op. gr. ij. Parata rursum Emulsio *Zephyri nostri l. c.* descripta, foris regioni stomachi applicabatur Cataplasma è fermento panificum, theriaca & nuce moschata. Omne punctum tulisse videbantur

diacretæ ſpecies, remiſit enim ſenſim ſingultus; ita, ut in ſingulos dies laudani doſibus detraheremus; Die 12. prorſus evanuit, æſtus deferbuit, & jam deſperata valetudo reverſa erat. Quis jam dubitaſſet nos in vado conſiſtere? Sed quàm ſint vanæ ſpes mortalium, triſtis eventus comprobavit; Cum enim Patiens jam dies computaret in publicum proditurus, enormi diæta multis modis convaleſcentia ſua abuſus, in recidivam, ſine tamen ſingultu, lapſus, urina ſana, pulſu ſano intra triduum interiit.

SCHOLIUM.

SIngultum in febribus malignis utplurimum lethalem nemo miraretur, quisquis cum *Helmontio* ſedem Animæ in ſtomachi membrana interiore collacaret. Utique enim eſſet metuendum, ut, quæ tot impetuoſis pulſibus feriret januam languens Anima, nidum illinc brevi migrare intenderet. Abundat hic ſuo, ut in plurimis aliis, ſenſu, magnus ille Toparcha, quem, cum Animæ bruta & ignobili ſede valere merito jubent ſaniores! Poſſet equidem tolerari, ſi ſolam animam ſenſitivam nidoroſæ illi culinæ manciparet; eundem verò & ipſi Rationali adſignari, non ferendum. Sic autem ille *tr. de ſed. anim. §. 17. Mens non habet propinquius aut ſimilius ſui ſubjectum, in quo hoſpitetur, quam illud lumen vitale, quod dicitur anima Senſitiva, in qua ſc. mens involvitur, & mandato Divino ligatur vitæ vinculo.* Si enim animæ rationalis ſedes in ſtomacho, cur ea brutis denegata? à quibus quamplurimis, canibus puta, porcis &c. nil quidquam ſtomacho differimus? Idem eſto de corde judicium, quæ ſimilia cum quamplurimis brutis habemus. Arbitror enim Animam rationalem (ſi ei certa eſt in aliquo viſcere ſedes) utpote à brutali longe diverſiſſimam, congenere etiam ſibi domicilium poſſidere, nec poſſe cum bruta in conſimili diverſorio hoſpitari. Id autem in cerebro ſtatuere, nil vetat, cum hoc ſit viſcus, non mole tantum,

ſed

sed artificiosissima structura, brutorum omnium cerebra post se longissime relinquens, atque adeo dignum tanto hospite Palatium. Nil obstat ab hoc vulnerato evadere Homines, quin ejus, per fulmina, supposito salvo, integra cochlearia esse exemta; secus autem in corde fieri, ut, quo vulnerati illico moriantur, quod primum sit vivens, ultimum moriens. Nam è cerebro, salvo Subjecto, vix quidquam, præter corticosam substantiam eximere licet, tacta autem pineali glandula mors ingruit momentanea: Legi in hanc rem meretur virtuosissimus *noster Aretæus Ann. II. Dec. II. Ephem. obs. 29.* Cordis autem vulnera non illico esse lethalia, observationibus probant Excell. *noster Andromachus Dec. II. Ann. II. obs. 138.* quin & *Æolus* atque *Pollux Ann. III. Dec. II. obs. 113. & 114.* Immo exemtis hisce animalia supervixisse *Ann. I. Dec. II. obs. 132.* ostenditur. An primum sit vivens, ultimum moriens dubitat *D. Cöllerus Ann. II. Dec. II. obs. 143.* cum in abortu humano non sit repertum; ibique statuit punctum sanguineum salientem, non esse Cor, sed totam fetus formandi, per omnes corporis partes, ideam, cui sententiæ, cum adcurata ovorum inspectio (de qua *Oologia mea*) contrariari videatur, eam tantisper meam non facio. Totam autem litem, ut & innumeras controversias diremtum iri autumo, si duplicitas animarum in Homine concedatur, quarum sensitiva & corporea à Parentibus propagetur, aut cordi, aut, per me, stomacho inserenda, altera immortalis mens à Deo creetur, in cerebrum collocanda. Commodum mihi hoc incidit: Volunt aliqui Lutheranorum, *Lutherum* nostrum nimis inhæsisse quantum Versioni vulgatæ. Ad, quei venit, quod iste locum *Gen. 2. vers. 7.* ita vertit: Und Er blies ihm den lebendigen Athem in seine Nasen. Nam ita versio vulgata: & *inspiravit Deus in faciem ejus spiraculum vitæ*, quamquam versio *Junii & Tremellii* verterit, loco, (*in faciem ejus*) (*in nareis ejus*) Id quod etiã Textus Hebraicus innuere videtur, nam cum synonyma sint, אף ut quod simul denotat, & nasum & faciem,

non

non tamen sine caussa & *Lutherus* in Germanica, & *Tremellius* in Latina per nares verterunt vocabulum אַפַּיִם quasi dicturi essent, non esse in aliâ quàm capitis peripheriâ animæ rationalis & immortalis domicilium, alioqui pantocrator Deus non æque in nares (si sedes in cerebro non esse debebat,) quam fortè in os ipsum vitalem spiritum insufflasset. Posita hac sententia Cor anima sensitiva vivet & movebitur, ante formatum cerebrum, & cadet nobilis inter Academicos de creatione & propagatione animæ, dissensio. Cur ergo glandula pinealis, notante *Bartholino*, major in brutis ratione destitutis? Eadem ego licentia quæram, cur in brutorum haut equidem paucis Cor humano proportione majus? Sed, ut quadamtenus quærenti de ista glandula satis fiat, statuendum existimo, cum ἀνάλογόν τι rationi brutis denegandum non sit, animæ sensitivæ brutalis partem defecatissimam ibi hospitari, quæ, ut materialis, majore domicilio egebat, secus, atque rationalis humana.

Singultus non est diaphragmatis, quod *Sylvio* placuit, sed ventriculi affectus convulsivus, à quacumque irritatione nervorum sexti paris, dextrum ventriculi orificium ramis sat speciosis circumcingentium, dependens, qui, dum violenter se contrahunt, dictum orificium una convellunt, ubi non fieri potest, quin ob contiguitatem tracheæ cum œsophago ejusmodi contractio, cum primis fortior, cum sono, nunc minori, nunc majori, conjuncta sit. Hoc præcipuè demonstrat substantia ventriculi membranosa, nervea, fibrosa, & ejus orificii, utpotè ad convulsiones sustinendas aptissima, probant juvantia & nocentia, omnium autem optime cura per Terrea absorbentia, cum stomachicis mixta, quales sunt diacretæ species & opiata, tum constringentia & anodyna externa. Diaphragma proinde per consensum magis, ob ejus cum nerveo stomachi orificio, connexionem vicinam afficitur, non primario. Nec obstat singultum excitari posse ex proæresi, hinc non esse stomachi actionem, quarum nullæ obediant voluntatis im-

tis imperio, sed animalem potiùs: Præterquam enim, quod non à quolibet excitare sponte queat, ut à me & innumeris aliis, quin à pauciſſimis, quot tamen, si esset mere animalis actio, necessarium foret, ita plures toto die ex Epicuri nepotulis videre licet, qui, quoties volunt, imò vel centies, ructari possunt & pedere, quas tamen actiones nemo animales dixerit: Quinimmo, si ex arbitrio pendent animales actiones, cur non singultum semel excitatum rursum cohibere licet? Censebitur itaque Singultus ex animali & naturali actio mixta, & stomachi adfectibus adnumerabitur.

Singultiunt sæpe, febre maligna laborantes, non tam à materiæ malignitate & acrimonia, quam ab errore externo, perpetuato nihilominus singultu per morbi decursum, & lethali. Bina exempla à me observata, in medium proferam. Anno 1679. Nobilis quispiam Curlandus febre continua correptus, & aquam multam & cerevisiam frigidissimã, cum tabaco, hausit, ut æstum, quo urebatur magnum, restingueret, hinc vi, post exitiale refrigerium, per nicotianam ad vomitum compulso ventriculo singultum excitavit, per 14. dies non interrupto impetu continuantem, nullisque medicamentis, nec opiatis, coërcibilem, mortuus enim est inde æger. Alius Mercator Mitaviæ ex febre maligna decubuit, cum gravi delirio, sed absque singultu; Mulierculæ vesanæ (quæ iis in locis æque sunt molestæ ægrotis, cum vanis suis consultatiunculis, quam apud nos in Germania) citra meam voluntatem, inscio me, suo more ægrum refrigerare sustinuerunt, id quod sequenti modo solent effectum dare: Caprillum stercus in cerevisia secundaria coquunt, quod decoctum calide sorbillat æger, postea florem lactis cum aceto miscent, & spinam dorsi inungunt, simulque madefacta hoc unguine linteamina cataplasmatis in morem, lumbis, femoribus & inguini applicant: Fateor me admirandos effectus, in robustioribus naturis ab hac æstum sedandi ratione, vidisse, sed & sæpius exitus funestos; vel enim

à repellente medicamine insecuta suffocatio, vel singultus, quod ultimum apud Mercatorem contigit, vocatus itaque de nocte, cum resciissem acta, vix potentissimis medicaminibus intra triduum singultum compescui: plures autem morte luerunt empiricum refrigerii genus.

In ægroto nostro punctum omne tuliisse visæ sunt species diacretæ Mynsichti, molestissimi & infausti symptomatis domitrices. Commodissime & oportuno plane tempore inciderunt mihi in mentem, quorum ingredientia omnino ad rhombum fuerunt. Persuasus enim eram omnem hunc singultum ab acido-Salinis halitibus, orificium ventriculi vellicantibus, profectam; quos proinde commendatissimas ad singultum habeant sibi, medicinam qui factitant.

Potiores sibi in compositione Creta alba vendicat, ad acidum absorbendum aptissima, hinc etiam pro ardore ventriculi (Sodam barbarè vocant) compescendo, vix præsentius remedium invenias, cui usui potissimum à Mynsichtio dicatum. Zythopeptæ acri cereviſiæ medentur injectâ cretâ: Adsciscit sibi in sodalitium bolum Orientalem, Coralia rubra præpar. lap. carpion. eâdem aciditatis absorbendæ intentione.

Demulcent acrimoniam ac spicula obtundunt in consortium adoptata radix glycyrrhizæ & cydoniorum unctuosum semen. Locum affectum nux moschata cum mace & mastiche respiciunt, & simul adstringunt; hinc macem torreri jubet Auctor. Crocus anodyna virtute commendabilis est, gratiamque Saccharum conciliat.

Est præterea medicamentum hoc laude dignum, quod in brodio statim liquefiat, nilque delicatis negotii faceſſat, secus atque pulverum nonnulli, qui diutina subactione opus habent. Huic proinde, si malignitatis respectu bezoardicum minerale; æstûs atque sitis, lapis prunellæ addatur, & laudani adjecta dosi acuetur, medicamentum hinc in singultu malignis juncto par inveniri posse vix credo.

Adfue

Adfuere multi (ut solet in ejusmodi affectibus) promtam hujus symptomatis coërcitionem spondentes: Medicastra quædam suasit, ut aquam exstinctionis chalybis & auri potaret; alii voluerunt, ut cataplasma è cepis assis calidum cordis scrobiculo applicaret; alii nidum hirundinis in lacte coctum, quod stomacho applicatum, materiam morbificam per alvum exturbaturum pollicebantur; sed horum nihil à me & honoratissimo Domino Collega tentatum, prætercepas, quarum fœtorem, cum æger sustinere nollet, tempori removimus.

Recidiva utplurimum priori morbo periculosior: Ratio est, quod ab illius, sc. prioris morbi, impetu, natura in pristinas vires nondum surrexerit. Non itaque se habet aliter recidiva, quam obsessum ab hoste castrum, quem virtus & solicitudo obsessorum propulit; hi autem inde securiores facti, dum munimenta bombardariis & tormentariis ictibus labefactata non reparare student, ab alio hoste denuo infestati, incauti demum opprimuntur.

[Nordlingâ A. 1686. d. 7. Febr. Augustam Vind. allata.]

OBSERVATIO CLVII.

D. SAMUELIS LEDELII,

Pudor intempestivus est causa mortis.

SUb regimine Antonii Pii Imperatoris, Philosophi Secundi mater moritur præ pudore, cum filius ut incognitus ab ea incestum petierat, ipsaque annuerat: ille verò deinde, quod filius sit, ipsi expostuerat. De puellis Japonensium plurimi referunt, quod etiam præ pudore moriantur, allegantque exempla, quæ hîc consignare supersedeo. Pastor cachecticus, statæ ætatis, laborabat nimio fluxu hæmorrhoidum,

rhoidum, cum virium insigni imminutione. Medico de affectu illo nil dicebat, & ille curabat nescio quid, nam

non intellecti nulla est curatio morbi.

In ultimo morbi articulo constitutus ægrotus, explicabat adstantibus affectũ, & obibat. Ab erudito hoc erat intempestivus pudor; veruntamen quibus hujus viri genius erat cognitus, non mirabantur, quippe qui in vita erat mirabilis, talis erat etiam in morte. Præterlapso anno rustici uxor 26. annorum, à cibo & potu inordinato, incurrebat suffocationem uteri cum prolapsu, & fluxu alvi continuô, aëriqúe frigidiori in fine Novembris, dum ventus nimium erat vehemens, se exposuerat, noctu plus 10. vicibus alvum exonerans. Camera etiam erat frigida, ubi decumbebat, inque tali statu 8. insumebat dies. Penultimo die notum facit affectum, quem præ pudore occultaverat, verùmassidentes meram uteri suffocationem eum judicantes, neque periculum subesse putantes, quia tempestas erat impetuosa, differunt consilium Medici ad alterum diem. Interim illa moriebatur cum summa cordis anxietate, fluxu alvi, calore totius corporis & sudore copiosissimo.

[*1686. d. 10. Febr. Grünbergâ Augustam Vind. allata.*]

SCHOLIUM.

PUdoris hujus intempestivi funesta exempla si ullus morbus, iliacus certè ex hernia intestinali oriundus suppeditat; quam dum eâ laborantes, præ nimia verecundia, sedulò etiam in eam inquirentibus Medicis, propalare recusant, intestino prolapso temporis diuturnitate inflammationem & gangrænam subeunte, nec in naturalem locum recedere ampliùs apto, eosdem frustrà tandem morbum patefecisse, mortemq; miserè oppetiisse, non unâ vice observavi.

(*L. Schröck, L. F.*)

OBSER-

OBSERVATIO CLVIII.
D. ROSINI LENTILII,
Coralia, quæ ruborem perdiderant in corpore ad sensum sano, in cachectico eundem recuperant.

HElmontius *tr. tumul. pest. p. m. 263.* ita: *Corallum rubeum frictione ad mulierem ex utero ægrotantem, pallorem contrahit permanentem, verum ad carnes sanæ mulieris affricetur, pristinum recuperat fulgoris ruborem.* Idem *tr. de conceptis §. 26.* legere est. Ego, quid in simili casu expertus fuerim, proximè enarrabo: Sereniſſima Curlandiæ Princeps, Potentiſſimi Electoris Brandenburgici Soror, virtuosa, & innumeris corporis animiqúe dotibus longè insigniſſima, gestavit armillas è Coralio raritate magnitudinis pretioſiſſimo. Cum fortuna forte afflicta uteretur valetudine, ab eo latere, quo cutem armillæ contigerunt, præcipue verò ipsas Coraliorum extremitates, rubeo suo fulgore penitus depauperarat, ut quis pigmento ante incruſtata, nunc fuco nudata credidiſſet, immo & notata ibi locorum cum pallore quædam scabrities. Nec verò, quod in conceptis *Helmontius* voluit, priſtinum ruboris nitorem, cum recuperata valetudine, ea resumſerunt, sed eadem illis amantûm propria facies, pertinaci constantia perseveravit. Indignus proin tanti pretii mundus, qui speciosos Ducalis corporis lacertos ornaret, judicatus, in prædam Fölkersamiæ, generosæ mulieri, cessit, sed nec ibi ruboris gratia rediit; Igitur alia Nobilis virgo, cui numquam non cum infirma valetudine lis erat, cachectica, chloroſi laborans, facie pallidiſſima, armillas brachiis adaptavit suis, tam egregia cum metamorphoſi, ut una nocte priſtinum ruborem feliciſſime recuperarent.

SCHOLIUM.

HElmontius *loc. supr. cit. tum. pest.* ita: *Si igitur lapis.* inquit, *magnam habeat virtutem in usum humanum, ipsaq; durissimæ gemmæ, sapientis testimonio, virtute sint fertiles: necesse id est contingere irradiando in corpus, quod attingunt, propemodum instar astrorum:* Heic verò se pure passive Coralia habere videntur, quibus tamen cum aliis solidissimis corporibus effluvia sua nullatenus deneganda. Videamus tamen, an etiam per irradiationem imperceptibilem, & imaginariam, an verò per alia quædam corporis humani effluvia ejusmodi coloris mutatio contingere queat? Videmus facta per acidos liquores corrosione Coralia suo ad sensum rubore exui, eoque fere promptius, quo acidum est magè penetrans; Serenissima verò Princeps ex utero & hypochondriis, malo ferme in consuetudinem irroborato persæpe laboravit, morbosi tamen parum in vultu præterea ostendens, sed cuique credita saniissima; Uti autem uterinæ istæ affectiones plerumque originem ducunt à vasorum obstructionibus, unde sanguis ibi subsistens, oppressis particulis balsamicis & salinis volatilibus indolem acetosam adsciscit, halitusque consimiles per totum corpus exspirat, qui per insensibilem transspirationem extra corporis poros delati; qua Coralia tetigerunt, violentiore destructione & corrosiva, at subtili, virtute, colore rubello, dispositis aliter superficiebus, hæc exuerunt. Quin autem, ais, non in omnibus hystericis illa contingunt? Aliter equidem ego respondere nescio, quam, vel causam me ignorare, vel scorbutum illis regionibus endemium, additis acetositati salinis fixis particulis, & inde quasi facta muria, potentius heic operari. Magis arduum videtur decernere, quei colorem recuperarint in corpore cachectico, pallido, chlorosi laborante? Nam & hic morbus cumprimis acceptus fertur sanguini, particulis sulphureis & balsamicis depauperato, & sero in acetositatem evecto. Liceat mihi palloris

loris virginalis causſam adhuc aliam hanc adducere, quod nimirum in salacibus & viripetis, udor lymphaticus, lasciviæ, femininæ auctor (cujus egregiam sane descriptionem *Thessalus noster* in *Ephem. Ann. II. Dec. II. appendice* tradidit, in ὀργασμὸν & efferveſcentiam quandam actus, parenti suo, sero multas ἀναθυμάσεις salinas volatiles communicet, quæ per glandulas subcutaneas exspirantes Coralia casco rubori reddere potuerunt.

Patet hinc etiam, quam futilis sit per acetosa & corrosiva menstrua parata decantatissima Coraliorum Tinctura. Occultant enim potius, seu subvertunt ruborem, non extrahunt; hinc ope salinorum volatilium levi brachio restituitur. Valeant itaque proletariæ illæ & vulgares Coraliorum Tincturæ, qualem, si quis insipido menstruo extraxerit, is sane magnus mihi Apollo habebitur.

Caraben, ajunt, qui gestat, indicem valetudinis vel habere prosperæ, vel afflictæ certissimum: Quoties enim succinum expallescit, morbus bellum denuntiat, inita cum natura pace, pristinam faciem resumit. Id in B. Parente meo se observasse, Mater sæpenumero commemorat.

Ob materiæ affinitatem occurrit, quod adseveravit Sereniſſimi Marchionis Onoldo-Brandenburgici Minister quidam, Chimicarum rerum non ignarus; nimirum, se parasse arte Chimica Mercurialem annulum in statu sano fulvo colore illustrem, sed, ubi corpus languet, nigrescentem, recepto tamen iterum colore; item, eumdem annulum venena, ubi qua sint præsto, detegere. Annulum ipsum ego hac manu mea contrectavi.

Monstravit idem frustum Auri puri ʒß. pondere, ex argento, it. Argenti ʒiij. præterpropter pondus, è cinnabari nativa, à se, quod ajebat, extractum. It. in Palatinatu superiori, effodi Terram mineris gravidam, quæ calcinata & elixiviata sal reddat, per retortam spiritum exsudantem, extemporaneum Mercurii fixatorem.

Elegans

Elegans est denique de Coraliorum Tinctura judicium *Hesperi nostri*, qui in *Gen. errant. cap. 22.* Pauciſſimi, inquit, eorum, qui tantas contentiones de Tinctura Coraliorum fovent, uti quidem fas esset, cogitant, an etiam ut maximè vera Coraliorum Tinctura haberetur, tantas, quas accipit, laudes in Medicina mereretur per se, modo ortum, conditionem & vias abjecti & fixiſſimi illius succi lapideſcentis curæ & cordi habeamus. Conf. quæ Excellentiſſimus *Grimmius Ann. I. Dec. II. obſ. 173. Ephem. noſtr.* in hanc rem adnotavit.

OBSERVATIO CLIX.
D. ROSINI LENTILII,
Noxa panis à furno calentis comesti.

LOcumtenens Veteranus in Miſnia, Vir provectioris ætatis, conjugem ſibi Juvenculam ſociavit, cum ea liberorum aliquot factus Parens. Ut ſolent plerumque, qui ſequuntur in juventute militiam, prædæ loco, cum artubus mutilis, pauperiem ſenes reportare, ita & huic erat res domi anguſta, uxorque contextis tibialibus familiam ſuſtentare coacta. Contigit autem, ut hâc, Saxonum Halam ad nundinas profecta, maritus interea farinam nactus, panes pinſeret ſiligineos, quos è furno calentes, triduana fere abſtinentia exhauſti liberi, indulgentiſſime abliguriunt, ſuperbibita cerviſia ſecundaria. Ecce Tibi, præterlapſa vix hora una, tres pueri nefarium appetitum ſuffocatione triſti luunt, quos frater ſuperſtes altero poſt die, mirum excruciatus, pede preſſo ſequebatur.

SCHOLIUM.

PAnis, omnium elogio, cibus maxime naturalis, & propemodum univerſalis, non obſtante, quod *Helmontius tr. victus rat.*

Ætius rat. §. 14. eum non verum cibum, sed tantum obsonium appellet, eo, quod aliqui sine pane victitent. Non enim Panis prærogativæ quidquam inde decedit, quod aliquæ gentium inenarrabili hoc dono destitutæ vivant. Magis arridet elogium *Quercetani diæt. Polyhist. l. 2. c. 5. In pane*, dicentis, *basis & fundamentum nutrimenti præsertim est positum, quod ex granis multo spiritu Aquâ vitæ & balsamo fecundis, quæ cum nostris spiritibus & nectare vitali magnum habent consensum, eleganti artificio, & præparatione salubri concinnetur, citra quem, aut aliquid simile, quod constantis sit corporis, commode vivi non potest.* Nec, quod ego addo, sine caussa Salvator Noster sub pane quotidiano, ceu generali medio vitam humanam conservandi, omne, quod ad hanc tolerandam necessum est, comprenderit. Hinc tam reverenter hodienum panem Judæi habent, ut 1. vas nullum ei superstatuant, 2. nulla patina ejus frusto suffulciatur, 3. nullam post rem jaciatur, sunt verba, non mea, sed *Buxtorfii Synag. c. 7. p. 207.* Hinc Pistorem primarium Pharaonis Ægyptii *Genes. 40.* propterea Regis iram meruisse, quod massæ silicem forte immixtum, cum Pane pistum, insçius Regi obtulerit, quem admordendo dentes hic læserit, Rabbini, suo more, fabulantur.

Panis tamen nausea nonnullos fuisse detentos hinc inde *Nostræ Ephemerides* testantur, quibus addo, me novisse Magistrum quendam Equitum, qui secalinum quidem bene; ad siligineum & triticeum panem citra deliquium vorare vix potest, quem eundem vidi animo lictum ab odore moschi, confecturis (quas vocant) immixti, cui deliquio crusta panis secalini tosta, naribus admota, medebatur. Harum aversationum veræ rationes, ut aliquando dantur, ita semper dari non possunt.

Noxæ à panibus è furno calentibus contractæ Auctorum plures commeminerunt; hinc Diætetici eum talem comedere vetant, & repletionem panis cujuscumque adagio pessimam,

non tantum, quod sit index pauperiei, sed quod revera in stomacho debili sit onerosissima, *Helmontius l. c.* recte affirmat.

Panis non calidus, nec sit nimis inveteratus,

præcipit *Schola Salernitana*, & vere ex *Avicenna* ibi allegatur, quod inflet, & immodica viscera obsepiat atque obstruat. *Martinus Pansa* in *dieteticis* non laudat panem, nisi minimum ante 12. horas pistum: Vid. etiam *Sim. Paulli Quadrip. Bot. hist. Secalis.*

Ut viderem, quid de pane adhuc à furno calente fieret, ubi masticatur & comeditur, rem analogâ quadam cum ventriculi digestione, experiri constitui: Cepi igitur panem jam è furno extractum secalinum, ejus bonam partem masticavi, & vitro latioris orificii credidi, aspersa notabili salivæ quantitate, & insuper cervisiæ bono haustu, atque, ut ventriculi fermentum acido-salinum promtius æmularer, Nitri puri tantillum, solutioni cinerum clavellatorum cum aqua simplici fontana factæ, miscui, &, post aliqualem digestionem liquorem filtratum volatilem massæ illi adfudi, Vitrum probe observatum in digestionem collocavi; sed ægre fermentatio processit, lentoque gradu bullæ hinc inde adsurrexere, tantumque abfuit, ut massa illa decenter funderetur, ut potius in seipsam consideret nunc, nunc inflatione grandi insurgeret, tanto cum lentore, ut jurare queam, vix ullum gluten esse glutinosius; odor autem, qualis est lixivii communis, inde exspiravit. Si acetum illud naturale, seu spiritus Saturni vegetabilis, & spiritus Aureus quintæ essentiæ depuratus, succi pancreatici & biliosi vicarii, quales in *Chrysogon. anim. & miner.* Excell. *Tackius* memorat, ad manus felici adfuissent, tentassem, quid inde chyli expectari potuisset. Quidquid sit, arbitror, à crassis, terrestribus & viscidis exhalationibus, quas ejusmodi panes recenter pistæ, & masticatione in priorem ferè massam crudam redactæ exspirant, ventriculum, cumprimis à diuturna inedia jam flaccescentem, affusa insuper cervisia, miris modis inflari,

glutino-

glutinosum inde chylum generari, vasa mesenterii & reliqua, expandi, sanguinem limosum ad motum ineptum reddi, circularemque motum tardari, Cor multis palpitationibus quassum obrui, flammam vitalem ab impuro pabulo suffocari, mortem insequi.

Miles Suecicus cum Anno 1678. per Livoniam & Curlandiam hyemali, ac proinde molesta, expeditione, Prussiam impeteret, Panisque defectu tritico & secali cum Aqua & sale cocto intemperantius vesceretur, ventre intumescente suffocatus, maxima sui parte interiit, quamquam & gelu plures perierint: Id revocavit in memoriam locum *Galeni* à *Quercetano l. c.* adductum: Ubi se, cum sociis, famelicum apud rusticos triticum cum Aqua & sale coctum, affatim, copiose & ad satietatem comedisse recenset, sed tali cum eventu: A cœna gravitatem in ventre, ad instar incumbentis luti, cœperunt sentire, postridieque toto die crudi, cibum fastidientes, languebant, adeo, ut nihil possent omnino adsumere; Præterea, flatulento spiritû plenis, caput dolebat, oculique, ceu per nebulam cernentibus, caligabant.

Spiritum Panis analepticum, quem tantopere *Kergerus*, aliique extollunt, ut non vidi, ita nec possum laudare, nec culpare, non tamen nego, me vix tanta in illo liquore quærere, ob immensam istorum spirituum volatilitatem, quæ vix coërceri potest. Aquam *Rubæi* è pane adhuc calido, destillatione per descensum, ad surditatem parata, & à *Sim. Paull. l. c.* allegata, experimento meo, insipida est. Interim testatur experientia, panem & medicamenti loco multis affectibus inservire, quorum Catalogum Practici exhibent.

OBSERVATIO CLX.

D. ROSINI LENTILII,

De

Excisione tumoris Sielodis in Gravida.

ELeganti forma Sculptoris nostratis uxor, viginti & aliquot annorum juvencula, inde à prima Juventute Odontalgia subinde laboravit. Jam ante biennium enormis dentium dolor tuberculum pisi quantitate, in maxilla superiore dextra, supra dentem caninum, sui vestigium, ingratus hospes reliquit, quod, cum parum incommodi ferret, utcumque toleratum. Sub anni 1684. auctumnum à dentibus laborare denuò cœpit, comite tum quidem Igne sacro, eoque loco, quo tuberculum prominebat, exortum ulcus, quod ficubus in lacte coctis ruptum, plurima sui parte laudabile pus evomuit, verum, erysipelate perpetuato, paucis post diebus, recens affluxus. Tumorem expandit, qui statim duriusculus & tensus evasit, quorsum repellentia fortiora, pro delinienda rosa foris adhibita, haut minimum contulerunt. Cum igitur incrementum tumor sumeret, consultus Cheirurgus nostrâs, egregius & exercitatus, *Dn. Johann. Georgius Lang*, decoctum ex herbis emollientibus cum lacte, ut ejus subinde calidi cochlear unum atque alterum in ore teneret, ordinavit, foris emplastrum de gummatibus cum spermate ceti. Catarrhis exsiccandis & evacuandis pilulæ; hinc revulsionis fine, saphæna dextri pedis pertusa. In eodem tamen statu tumor nec discussus nec emollitus perduravit, usque ad nuperæ conceptionis momentum, postquam enim est gravida facta elegans muliercula, indies tumor increscere. Parati à Cheirurgo trochisci è ficubus exacin. rad. alth. sem. lin. fœnigr. in lacte cocti, & calentes appliciti, sine notabili effectu, nisi, quod tumoris, antea vix toleranda, tensio remittere visa. Deniique, his pa-

his parum proficientibus, ego vocor: Examinato tumore, non esse, nisi in sectione remedium, pronunciavi. Non enim erat adeo durus tumor (dolorem taceo) unde præsagiri scirrhus posset, neque heic discutientibus erat, neque emollientibus ullus locus. Tumor autem quotidiè expansus, genam & os tortuosis anfractibus deturparat, & metus erat, ne, successu temporis, tum sermo impediretur, tum transitus alimentis, tum oris clausura, negarentur. Cheirurgi animum, nescio, qui timor habebat, suspicantem, ne forte tumor scirrhosus, sanguinem pro pure funderet, labiis excrescentias fungosas affigeret, & curationem aut postea, qui est ejusmodi tumorum mos, penitus frustraretur, aut periculi plenam redderet. Rationes præterea adduxit venularum & arteriolarum propagines ibi sine dubio radicatas, hinc insignem hæmorrhagiam, quæ vix aliter, quam actuali cauterio, ob incommoditatem loci, compescenda, oculorum nervis, per consensum, damnum illatura esset; quin, ob affluxum humorum, ab hac operatione varia symptomata esse metuenda, dolorem, inflammationem &c. nec esse hic defensivis locum, cum exterius imposita non penetrent, interioribus aditus denegetur: Consultius itaque statuit per corrodentia, ut oleum Vitrioli & Antimonii paullatim tumorem & caute absumere; quæ methodus, cum longam manum expostulet, securior tamen ei visa, ob symptomata non adeo metuenda, & graviditatis statum. Ego verò sentire contrarium, nil nempe, ob rationes supra adductas, heic scirrhi, proinde nec venularum nec arteriolarum tantumdem; hæmorrhagiam, si qua inopinato fusior prorumperet, liquore stiptico, levi brachio, absque actuali cauterio posse cohiberi, suspicari me, pus in profundo tumoris latitare, ob dolorem pulsatilem, incisuram proinde requiri profundiorem: Corrosionem æque cautissima manu perficiendam, affluxum humorum in gravidis esse majorem, & misellam, longa hac via, cumprimis gravidam, gratis exerceri; deniqué

è *Mekerano* curam per incisionem, in casu simili factam allegavi. Cum & ægra vehementer hanc postularet, & consentiret Maritus, posthabitis in prægnante universalibus, incisio 15. Maij, 1685. scalpello secundum longitudinem, in eminentiore parte, profundior perfecta: Sed neutrius nostrum suspicionem exitus comprobavit; dum enim hæmorrhagiam ille, pus ego, expectaremus, horum neutrum vulnus dedit, sed aquam, seu serum, pauco sanguini mistum, nullo fetore naribus ingratum, limpidum, ad instar salivæ, ingenti & largo scaturigine, excrevit. Vulnus debite tractatum per crebras colluciones, turundas traumaticas & alia, levissimo negotio consolidatum fuit, nec ullum symptoma notabile insecutum, immo nec tumoris vestigium, quod è nimium expansa gena, non sine formæ dedecore metuebamus, foris relictum. Tuberculum, cujus supra facta mentio, cum novo tumori ansam præbere potuisset, corrosivis oleis intra paucos dies ablatum; prospectum fetui & gravidæ roborantibus, dentibus autem putridis Tinctura gummi laccæ, cum melle rosato & spir. salis. Nunc optime, facta Puerpera, vivit.

SCHOLIUM.

Cuilibet planum existit, qua ratione compulsus, tumorem hunc sielodem appellarim, quam ob rationem etiam dignus fuit judicatus, qui *Ephemeridibus* insereretur. Nec enim alii tumorum classi accensendus est hic plane peculiaris, quem existimo ortum traxisse, ab affluxu salivæ ex glandulis maxillaribus superioribus, quæ utrimque vas quoddam salivale, à *Stenonio* primum notatum, (quod tamen & sibi *Blasius* inventum vendicat) per buccinatorem musculum in oris cavitatem protendunt, unde materia tumori, & incrementum suppeditata. De hisce vasis in *disp. de Saliva & vasis salivalibus*, sub Excell. *nostro Argo*, Anno 1673. Heidelbergæ habita, fusius egi. Nec enim aliunde humor iste lymphaticus derivari potest, qui, nullus

nullus alius, quam salivalis, impediente tuberculo, exitum sui non inveniens, restagnando tumorem extulit; quale exemplum, deviantis ductus salivalis, *Kerkringius obs. 68.* exhibet. Accedit mulieris querela, quæ aliquot post septimanis, sibi, præter voluntatem, continua saliva os inundari conquesta est, quod tamen ipsi malum non fuit perpetuum, sed sensim remisit. Patet hinc etiam, cumprimis aureum *Hippocratis 6. Epid. axioma* Cheirurgis & esse discendum & usurpandum, quod tale est: Μηδὲν ἐπιτῆ, μηδὲν ὑπερορᾶν. Ut enim improbanda, carnificum quorumdam Cheirurgastrorum sævitia, gratis ubique secantium, & urentium, quales latrones mihi probe noti sunt; Ita non minus à superflua timiditate culpandi quidam, cujus nimiæ instinctu, optima sæpenumero subter manibus elabitur occasio.

Occasione salivæ in mentem mihi revoco Amicum quemdam meum, Medicum, qui, dum serio & diutius loquitur, salivæ guttas quasi per siphonem eructat, quæ continuo in albissimam calcem concrescunt. Si quid conjiciendum, particulæ quædam alkalicæ terrestres à Spiritu Salivæ nitroso, seu acidulo solvi, hoc verò spiritu in saliva eructata ob volatilitatem suam exspirante, calcem denuo coagulari, non secus, quam in Principis dicto, prope Jenam, fonte, cui imposita ligna, folia &c. lapide incrustantur, de quo *Jetringius disp. de calculo.* De hac salivæ concretione ita ad me Excell. *Theseus noster:* Salivam, in orbem stanneum eructatam, concreviſſe in calcem albissimam, miror; crederem salivam continuisse salsedinem magnam, constat enim mihi, sanguinem scorbuticum Venæsectione emissum, in vas orichalceum, ejus acri à sero extractum fuisse Vitriolum coagulatum.

OBSER-

OBSERVATIO CLXI.

D. ROSINI LENTILII,

De

Processu Phosphori Hermetici.

CUm ante hos annos paucos nemo ferè haberetur in curiosis, nisi, qui de Phosphoris, eorumque paratione, differere posset, diu in id incubui, ut & mihi de illustri hac materia quid innotesceret. Phosphorum cereum primo mihi videre contigit apud Excellentiss. *D. D. Bilgerum*, Physicum Eslingensem, Chimicum haut vulgarem, amicum meum insignem, quem ex Anglia sibi missum ab Agnato συνονύμῳ, Chimico celebratissimo, testabatur. Ejus conceptaculum erat aqua, è qua exemtus cito fumare, seseque ipsum consumere, incipiebat; prensus folio brassicæ, chartæque illitus, in tenebris, flamma cæruleo-rutilante se quidem commendabat, at fetore teterrimo molestissimus erat. Alterum mihi idem Excell. *Bilgerus* communicavit, liquidum, in quem penna intincta, manus, facies &c. non sine cautela, pingi poterant, ut quis, exacta candela, Diabolum magis, quam hominem, aspectu horridissimo, referret. Deniqueà milite quodam generoso, communicatus mihi Phosphori processus, quem ex Anglia genuinum sibi communicatum, sancte affirmavit. Ego verò, quo minùs *Ephemeridibus* clare inserendum, elegantem sane, &, si quis alius, concinna encheiresi commendabilem, tametsi à manu parum latina conscriptum, processum sentiam, quid obstet, non video: Est itaque verbotenus & stylotenus talis:

Notabilis quædam quantitas urinæ lento igne ad consistentiam mellis evaporetur; Tunc olla quædam stercoris humani, super igne satis forti calcinetur, donec non amplius fetet. Simili modo feces vini, unde spiritus destillatus est, exprimantur

primantur, siccentur, & forti igne calcinentur, ut prius cum stercore factum est. Nunc misce ana calcinatæ mixturæ stercoris humani & fecum vini; Interim imponitur Cucurbitæ portio quædam sapæ urinæ, de qua in principio dictum est, atque successive injice de duplicata mixtura calcinata, tantum, donec non ampliùs ebulliat, & reactionem faciat, tunc bene miscendum & finito omni sibilo, statim est apponendus alembicus, & destillandum lento igne, usque ad siccitatem. Tunc omne, quod destillatum est, novæ Cucurbitæ vitreæ imponitur, & tantummodo spiritus destillatur è balneo lento igne, donec rubræ guttæ ascendant, tunc cesset destillatio, spiritus tamen adhuc semel rectificandus cum sale suo volatili, quod ipsum in destillatione concomitatum est: Rubræ verò guttæ, seu fusca residentia servetur à parte. His sic peractis sumatur bonus rectificatus spiritus vini, ponatur in Cucurbitam & injiciatur de calcinatis fecibus vini, de quibus in antecedentibus mentio, tantum, ut massa fiat instar tenuis pulmenti, postmodum destilletur spiritus vini inde; hoc spiritu vini extrahatur tantum stercoris humani siccati, sed non calcinati, quantum extrahere potest, & postea destilletur lente, erit spiritus valde igneus, qui, cum antecedente spiritu Urinæ mixtus, reactionem faciet, tertiumque aliquod salis medium producet, quod congelatus spiritus vini vocari posset. Porrò forte quoddam acetum vini, sed non destillatum, funde super sufficientem quantitatem stercoris humani siccati, sed non calcinati, & destilla ex arena, usque ad siccitatem; hic destillatus spiritus fundatur super Oleum urinæ, seu residentiam fuscam, cujus in antecedentibus, sub destillatione urinæ, mentionem feci, tunc rursus fiet reactio, atque oleosum Sal volatile (talis quoque spiritus aceti stercoratus fundi debet super Oleum Tartari fetens, & quoque Oleosum salis volatile exinde procedit. Jam: ℞. Sapæ urinæ, sapæ stercoris humani, sapæ vini, sapæ aceti, ana, misce cum stercore humano siccato, cum Tartaro crudo pon-

do pondere anatico, destilla per gradus, sub finem forti igne, quod in destillatione transit, tam spiritus, quam sal volatile, & Oleum denuò super proprio Capite mortuo rectificanda sunt, semper sub finem fortem ignem dando, donec sal fixum totum in spiritum transierit; Observatum est, quod si spiritus, sive sal, sive sapa urinæ cum sale Tartari fixo, vel Cineribus clavellatis probe per frequentem solutionem clarificatis & in salis formam redactis misceatur, & forti igne destilletur, sal fixum tandem elevari, & in butyri forma ascendere, quod noctu lucet instar ignis, per se, & cuicumque etiam rei affricetur, citra tamen læsionem & quod non ardeat, ignis vere humidus, lucidus & non ardens.

SCHOLIUM.

DE Phosphoris heic multa fari non vacat, præsertim, cum isthanc materiam satis, & suo more, id est, perquam erudite, nitidissimus noster *Phosphorus II.* exhauserit. Id tamen non nego, Processum hunc, præ aliis, quos legere varios contigit, maxime cum ratione consentire videri: Excell. *D. D. Bilgerus* materiam juravit, esse stercus & urinam, eamque sic sufficienter, pro ultimata destillatione, præparatam, è Britannia sibi missam, contrectandam exhibuit, erat massa levis, porosa, friabilis è fusco rutilans; Huncque Processum, cum ipsi legendum tradidissem, fassus est, à genuino parum vel nihil discedere. Fetidum ejus periculum, qui volet, faciat. Ego arbitror, primum Inventorem nulla intentione phosphori inquirendi, aliud quasi agendo, hunc reperisse, nam quis alioqui lucem in stercoribus quærat?

[Nordlingâ 1686. Augusti. Vind. allata.]

OBSERVATIO CLXII.

D. ROSINI LENTILII,

De

Processu aquæ stipticæ.

CUm adhuc in Curlandia versarer, Generos. *D. de Lettnu, Sereniss.* Hassiæ Landgravii, ad Ser. Curlandiæ Ducem, Legatus, Vir Naturæ per quam Curiosus, inter alia monstravit decantatissimum liquorem stipticum, quem genuinum adseverabat, sibique ab Excellentissimo *Nostro Priamo* communicatū, cujus sapor erat aluminosus, cum sedimento consimili, & effectus, Illo teste, præclarus. Hafniam deinde veniens, quæsivi Chirurgum Regium, *Dn. Hacquard*, hujus aquæ Possessorem, experturus, num illa Hafnienſis cum ea, quam Mitaviæ degustaram, ejusdem & esset saporis, & sedimenti; sed, quia dictus *Dn. Hacquard* apud Reginam Matrem in arce Niekōping Falstriæ moraretur, voti compos non factus sum, tametsi Illustr. tum adhuc in vivis, *Thom. Bartholinus* affirmavit, Hafnienſem, ut sit aluminoso sapore, sedimento tamen carere. Post Lubecam appellens, cum de hac aqua sermones misceremus, ego, & Excell. *D. D. Hannekenius*, miratus hic est, in aqua, quam in Curonia videram, esse sedimentum, cum Excell. *Priamus* in litteris ad *D. D. Hannek.* testatus fuerit, aquam suam stipticam esse destillatum quid, qualia sedimentum habere non solent. Igitur Crailshemium veniens, dubiæ prorsus fidei, cum ejusmodi liquorem optarem, volutavi *Acta Medica Hafnienſia*, ibique in *Vol. 2. obs. 41.* reperi Illustr. *Bartholini* hæc verba: *Vitriolum primas tenere partes in hoc liquore stiptico, nulli dubitamus, quamquam de veneno aliquo, aliisq; ingredientibus, nebulæ quædam oculis nostris objiciantur. Illud sapore, quasi sorex, suo indicio se prodit. Mera solutio vel coctio vitrioli videtur. Dif-*

facultas augetur unica, quod innoxiè adsumi dicatur. Et hic totum artificium latet, ut Vitriolo vis emetica adimatur. Hæc ille. Quamquã autem non sit contemnenda mille experimentis probata vitrioli vis adstringens, vel solo famoso venere sympathetico probatissima, non tamen videbatur mihi prorsus satisfacere, cumprimis, cum aluminosus sapor, vitriolicum in Sapore vicisse, alumenque præ vitriolo cum minori acrimonia magis & potentius adstringere videretur: Hinc methodo Beckerianæ institi, quam describit *ejusd. volum. obs. 133.* & est mera quædam solutio limaturæ Martis & spiritus vitrioli, conjunctorum cum phlegmate vitrioli, cui post additur solutio alumin. crudi, cum aqua pluviali facta, abjecta residentia, & fateor, usum ejus non fuisse quidem spernendum, attamen nec sapor mihi videbatur penitus idem, nec interna propinatio usque tuta. Hinc in Excell. *Weberi* tractatum peculiarem & curiosum de liquore stiptico incidi, cum autem ipse Dom. Auctor interni ejus usus mentionem nullam injiciat, & ratio dictet, hunc liquorem sapore acriorem futurum, quam ut instar aquæ communis bibi queat, quod tamen vult primus Inventor *Bondetus Gallus:* præterea crudior mihi appareat compositio, & oleum vitrioli ʒj. ad liquoris ℔j. dosis præter rem major, cogitavi, num forte propior ad hanc aquam genuino more parandam accessus & via reperiri posset. Communicati proinde ab Amico quodam meo processus bini, quorum primus à Weberiano parum dissidet, & geminus perhibetur à Gallo Clerico ipsi datus lingua Gallica. In Latinam tralatus ita sonat: ℞. Vitrioli, aluminis rochæ, & phlegmatis Vitrioli ana ℔j. pulverisetur vitriolum & alumen, & simul injiciantur in vitrum capacius, cui pulveri superfundatur vitrioli phlegma; Vitrum imponatur calori arenæ lento, usque dum media pars dicti phlegmatis evaporarit, quod restat, per chartam emporeticam filtretur & reponatur in cellam pro crystallisatione: liquor restitans decantetur in aliud vitrum, cui

miscea-

misceatur olei vitrioli ℥j. quæ parum invicem digesta, usui serventur: ad gratiam liquori conciliandam torna Solis eum tingere licebit. Ad hunc modum liquorem in Officina nostra Weinmanniana sat elegantem parare jussi. Alteram descriptionem idiomatis Germanici talem transtuli. Rec. Mineræ Vitrioli q. v. fac ut in in aëre liquescat, hujus liquoris pars sexta evaporetur, cujus evaporati recipe ℔vj. mineræ Martis pulverisatæ ℔ij. Stent simul in digestione per dies aliquot, postea destilla primo ignis gradu, usque dum omnis aquositas alembicum transscenderit, post auge ignem per gradus, & perge destillare summo Ignis gradu per 4. dies, donec omnis materia transierit. Postea Rec. limat. Mart. ℔iß. superfunde spir. destillatum, qui, si subtilior est, quam, ut cum Marte efferveseat, tantillo terræ sensim affundendo diluatur, dum videas efferveseentiam. Stent ita in retorta capaci, destilla igne lento, ad remanentiam decimæ partis; post limaturæ Martis recentis tantundem injice, & aquam destillatam reaffunde, stent parum, postea destillentur, ut antea, pene ad siccitatem, ut tamen materia humida maneat, reaffunde hinc liquorem vel spir. & 6. partes aquæ fontanæ, ut omnia solvantur; soluta filtrentur ad separationem secum Martialium impurarum & minùs perfecte solutarum, liquor ad siccitatem, cavendo tamen empyreuma, evaporetur, & remanebit in fundo sal flaveseens, quod in s. q. aquæ plantaginis pro usu solvatur.

[Nordlingâ 1686. 12. Febr. Augustam Vind. allata.]

OBSERVATIO CLXIII.

D. JACOBI DOBRSENSKY de Negroponte,

De

Puero tertio ætatis suæ anno barbato.

NAtus est Puer parentibus rusticis Anno 1673. in Districtu Rockonienſi 7. milliaribus Pragâ ex Pago Teirzovitz, nomine Jacobus Sima, hic tertio jam ætatis anno in tantum staturæ & roboris excrevit, ut triturare & omnia munia robusti rustici peragere potuerit, barbaque eodem anno eidem crescere cœpit. Nunc 12. cum dimidio ætatis annum agens, insigniter barbatus & benè aliàs reliquo corpore proportionatus est, excepto quod sinistro pede claudus à nativitate sit (pes enim sinister intortus non exæquat ulnam mediam) longitudo corporis ei est duarum ulnarum & unius quadrantis, latitudo duarum ulnarum, Pectus est hirsutum, & genitalia dicitur habere insignia, quam ob causam mirum non est cur uxorem nunc tantoperè appetat.

[Ex literis ad Excellentissimum D. Volckamerum.]

OBSERVATIO CLXIV.

D. CHRISTIANI ERNESTI CLAUDERI,

Vomitus sanguineo-carnosus rarissimus, lethalis.

GEneroſus à Waldau inter Sereniſs. Saxoniæ Electoris noſtri milites Locumtenens, per 6. 7. annos laborabat totius abdominis ferè, infra umbilicum usque, duritie tàm validâ ac insolitâ, ut digitis, ne minimè quidem comprimi potuerit. Procul dubio igitur totum meſenterium, unà cum hepate ac Liene obſtructionibus validiſſimis, radicatis, ſcirrhoſis, affectum; nihilominus Appetitus ſemper bonus fuit, compotationibus, præcipuè vini, liberaliſſimè indulſit,

dulsit, ad miraculum usque sæpissimè ! Vox & loquela per aliquot annos continuos, nunc rauca, nunc difficilis, nunc gracilis, nunc gravior. Pro curatione hujus affectus internè ac externè multa, à multis etiam Excellentissimis Medicis adhibuit, pauco tamen emolumento. Ante aliquot menses, post continuatū medicamentorum usum, totus venter, exceptâ lienis regione, emollitus ; Tumor verò quidam cachecticus totum corpus occupavit, de dolore quoque hypochondrii sinistri, versus ventriculum, difficultate quâdam respirandi, voce raucâ & depravatâ manente, conquestus. Tandem die 2. Novembr. 1685. inopinatò, nullo prægresso violento motu circa noctis initium in Diarrhœam incidit serosam, cruentam, sine omni tamen dolore, sed adeò vehementem, ut illâ nocte 16. ad 20, sedes primò nigricantes summè fœtidas postea sinceras habuerit; insequenti primo mane sedili insidens, absente omni vehementi commotione vel doloris cujusdam sensu, patitur vomitum sanguineo-carnosum, magno impetu per fauces erumpentem, unà cum sanguine sincerô multâ copiâ, unam libram excedente, carnis parenchymaticæ, membranis tenuibus præditæ, in frustula nunc minora, nunc majora, quorum aliqua ferè 1. 2. digitorum longitudinis, ac crassitiei, concerptæ, Lienem, Hepar, vel pulmonem corruptum & laceratum, sine omni tamen putredinoso ac corruptibili odore, accuratè repræsentantis. Factâ hâc evacuatione, viribus totaliter prostratis, pulsu extremè debili & vix perceptibili, Ipse semimortuus quasi jacuit ; salvâ tamen semper manente ratione ac suo modo respiratione ; Circa hujus diei vesperam adhuc unum vomitum ac secessum talem ; alteroque insequenti manè tertium denique, quamvis in minori quantitate, passus est ; Post hæc neque sanguinem, neq; carnosam substantiam excrevit, nisi per aliquot vices dejectiones serosas, nigricantes, aliquoties summè fœtidas, injecto priùs clystere abstergente, consolidante.

Sub prognosi Medicamenta confortantia, traumatica, balsamica, consolidantia ordinavi, quorum usu melius quoque se

que se habebat, viresque paulatim recolligebat. Sed verebar semper, ne anguis sub herbâ lateret; siquidem post vomitiones summos adhuc dolores in latere sinistro persentiebat, qui tamen successivè magnâ ex parte sopiti videbantur. Ventriculus tamen Cibum rursus appetit, ac digerit, quod secum naturales excretiones indicant; licet Diætam, diligenter quamvis admonitus, non, ut debet, observet.

Quòd metuerim, sub herba anguem latitare, jamjam retuli, nec metus fuit vanus; postquam enim generosus æger à gravissimô & lethali morbo liberatus, pristinæque sanitati in tantum restitutus videbatur, necessitate urgente, ac jubente officio publico, iter, per plures dies summè molestum aêre maximè injuriosô, alternatim pluvioso, ventoso frigidissimoque coincidente simul solstitio hyberno subire tenetur; Quo jamjam peracto in regressu in Febrem continuam incidit, à cujus invasione, tertiâ tandem die huc redit, Curamque diligenter suscipit, verum Natura à gravissimo prægresso Morbo summè debilitata, viribusque denuo prostratis, Morbique vehementiâ auctâ, die hujus septimo beatè obiit, scilicet die 30. Decembr. 1685. Cujus cadavere aperto, sequentia notata fuére & primo quidem circa viscera, eorumque constitutiones.

Infimi Ventris:

1. DIssectâ abdominis Cute, musculis & peritonæô, copiosa effluebat aqua flavescens.

2. In hepate & abdomine portiunculæ quædam albæ, ramentorum ad instar pinguiusculorum, ab Omento divulsorum, semiputridorumque hinc inde dispersæ jacebant.

3. Hepar ipsum ingentis & vix credibilis magnitudinis, adeò ut dimidiam ferè totius abdominis partem solùm occuparet, Ventriculumque totum obtegeret, parte suâ sinistrâ ad umbilicum usque, dextrâ verò ad ossis Ilei cavitatem pertingeret, latusque dextrum ita totum repleret, & in hoc plurimis in locis membranis costarum firmiter adnatum. Ejus sub-

stantiâ

stantia non quidem scirrhosa, interim tamen adeò duræ consistentiæ, ut digitis fortiter etiam tangentibus vix ac ne vix quidem cederet, & ab Hepatis aliàs naturaliter constituti parenchymate (quod facilè friabile, rubicundum) planè diversæ ac alienæ indolis, in parte saltem siniſtra circa Ventriculum in extremitate suâ aliquatenus mollior & vegetioris coloris erat; Dissectum, internè coloris erat fusci. Parte ejus postica dextrâ, quâ costas statim sub diaphragmate contingeret trium digitorum latitudine jamjam corruptionis labem contraxerat, colorisque erat luridi ac facilè friabilis, membranamque costas cingentem corruptionis vestigio tetroq; colore tinxerat.

4. Vesicula fellis magna, humore bilioso, atro ac crasso plena.

5. Lien, humano, in statu naturali, latitudine & crassitie triplo vel quadruplo major, lapidis ad instar, quantus quantus erat induratus, color externus obscurè flavus ac Ochræus; in hujus medio, externè scirrhus, magnitudine Imperialis, qui tamen in substantiam altius non penetrabat, conspicuus, quo mediante satis firmo ligamento membranoso costæ membranæ firmissimè adnatus; color internus plumbeo-fuscus.

6. Pancreas ex diversis Glandulis, ex albo flavescentibus, maximè induratis, adeo ut digitis etiam vix comprimi possent, constabat.

7. In Mesenterio quoque aliquot glandulæ induratæ, scirrhosæ, coloris ex albo & nigricante mixti, non adeò magnæ quidem reperiebantur.

8. Ventriculus non parvus, humore nigricante, tenui, cui partes chylosæ perfusæ innatabant, semiplenus, cujusmodi humor in intestinis tenuibus quoque præsens. Aliàs benè sanus, tunicaque ejus interior optimè rugosa & naturaliter constituta videbatur.

9. Intestina omnia benè comparata, interim gracilia, viscoribus, imprimis Hepate, illis se magis explicandi, locum & spacium præcludentibus, ut judico.

Medii Ventris.

1. REmoto sternô & aperto Mediastino multa effluebat aqua flavescens.

2. Pulmo dextri lateris prætumidus, turgidus simulque durus, ut digitis difficilè quoque comprimendus, sicque, procul dubio, ad omnem motum naturalem planè ineptus, plurimis in locis insuper membranis ad Mediastinum, Costas pleuram firmiter annexus; imò infimâ suâ parte Diaphragmati arctissimè cohærebat. Externè coloris luridi & flavescentis, internè cinerei, multisque ex nigrô ruffescentibus maculis obsitus, ac per totam substantiam tenui ac sanioso ichore manabat, inferioriqúe versus diaphragma parte, purulentâ, crassâ ac flavescente materiâ repletus; Hæcce pulmonis pars per medium dissecta, levi etiam facta compressione multam materiam spumosam, cum sibilo & sonitu quodam evomebat, als Seiffen-Gest. In minore saltim, superiore ejus parte circa insertionem Venæ arteriosæ, mollioris erat nonnihil, nec adeò discoloris substantiæ.

Sinistri lateris Lobus, dextro magnitudine multò cedebat, minorque erat, interim liberior, ad latera non ita adnatus. Ejus externus color obscurè rubeus, ad nigrorem tendens, quam faciem interna quoque substantia referebat; Mollioris denique ac flaccidæ substantiæ totus erat, quæ, ut videbatur, jamjam ad corruptionem prona.

3. Cor insolitæ magnitudinis erat & turgidum, cujus auriculâ & ventriculo dextro dissecto, non sine magno stupore observabatur totum repletum materia tali, qualem ante paucas septimanas per os vomitu rejecerat, rubicundâ nimirum, grumis haud absimilis, parenchymatica tamen, tenerrimisque membranulis intertexta & cinctâ; Tum quoq; materiâ sebaceâ, molliusculâ; albicante, ad suavem flavedinem nonnihil vergente, steatomatosâ quasi. Et hæc duo colore magis, quàm substantiâ diversâ retenta, partim distinctè ac separatim, eâ formâ,

formâ, quam à sinuosâ ac fibrosâ ventriculi Cordis internâ facie, cujus fibris ac foveis impacta quasi firmiter inhærebat, nacta; partim suaviter invicem mixta, unumque corpus ex parte rubrum altera parte album constituentia, nunc minore, nunc majore quantitate (horum aliqua nucem Juglandem æquarent) alia oblonga, alia teretia conspiciebantur. Vide *Thom. Bartholini Anatom: Corp: hum. p. m. 263. seqq.* Præter naturam multa in ventriculis, Cordis scilicet reperiuntur. *Bauhinus* frustula adiposa; Et *Wormius* noster Experientissimus ex utroq; ventriculo carunculas quasdam, interius albicantes, exterius rutilo colore emergentes; quod & Nos Patavii pridem & Hafniæ In Dissectionibus nostris invenimus hominum juxtà ac brutorum. *Erastus* concretionem pituitosam, flavescentis instar medullæ quæ in boum coctis ossibus reperitur.

Vesalius glanduloſæ nigricantisque carnis libras duas. *Benivenius* frustulum carnis instar mespili.

Eodem plane modo jam dictâ & descriptâ materiâ sinister quoque Cordis ventriculus unà cum ejus auriculâ refertissimus; etiam portiunculæ quædam tùm in vena arteriosa tùm pulmonibus, ipsorumque bronchiis, ipsâ Arteria magna Cor egrediente & in adscendentem & descendentem truncum sese dividente, reperiebatur. Dicta hæc materia Cordis sinubus extracta, collecta, non pauca, sed tàm copiosa, ut duplicatam manus volam totam repleret, at ab omni corruptione & putredine erat libera, cujus nec minimũ etiam vestigium odore vel visu percipiendum exhibebat, non sine summa admiratione.

Insuper sanguis post mortem naturaliter congrumatũs & coagulatus in Cordis sinubus videbatur, qui tamen à jam dictâ materiâ colore & consistentia facillimè & apprimè discerni poterat, undiquaque quasi circa hanc diffusus.

Ipsa denique Cordis substantia ex optimè sanâ, densâ ac durâ carne constabat, hâc saltim differentiâ, quod tenuioris ac minoris crassitiei ac in statu naturali aliàs esse soleat. Ventri-

culi ecntrà amplitudine & capacitate statum naturalem longè excedebant.

In ejus Septo nullus transitus, meatus, vel foramen (ex mente *Folii*) oculis usurpandum, tale verò vivo adhuc & maxime perspirabili corpore adfuisse, rationi haud absurdum videtur, facillimèque crediderim.

1. Hisce luce meridianâ clarius nuperum Vomitum sanguineo-carnosum ab ipso Corde per pulmones, mediante venâ arteriosa, anastomosin cum pulmonum bronchiis habente factum. Quamvis mirandum, nec satis demirandum, quomodo talis copiosa in visceribus vitalibus primo collectio, deinde violenta ac enormis excretio sine momentaneo Vitæ discrimine fieri potuerit?

2. Disquirendum, unde materia hæc albicans & parenchymatica? putarem, chylum ex parte in Corde à singulari hujus visceris Idiosyncrasiâ in hanc albicantem primum, dein successive in parenchymaticam substantiam, accedente excellenti calore & fermento Cordis specifico, degeneratam; siquidem in nupero enormi Vomitu sanguineo-Carnoso pauciss̃ima, & in minoribus saltim portiunculis materia albicans rejecta, reliquum totum sanguineo-Carnosum videbatur. Ergò concludo, copiosam repertam albicantem materiam in auriculis ac Ventriculis Cordis, vasisque ejus propinquioribus nondum satis digestam, excoctam & in parenchymaticam substantiam concretam fuisse, deficiente sc. ad hoc opus sufficiente temporis morâ.

3. Posito nunc, dictum Vomitum ex Corde ortum, per pulmones & asperam arteriam factum; Quær: per quas vias factæ eodem tempore tam copiosæ alvi dejectiones sanguineæ, unà cum aliquot frustulis carnosis, parenchymaticis? Putarem has particulas instituto à Naturâ sponte sua (postquam copia nimis lacessita) motu hoc quasi critico, & violento vomitionis Actu, facili negotio per œsophagum ad Ventriculum & intestina descen-

deſcendere; Sanguinem verò & ſeroſos humores breviori & magis convenienti Nobis quamvis incognitâ, Naturæ tamen haud impoſſibili viâ, v. gr. per venam quandam vel ramum phrenicum, vel alium per anaſtomoſin ad inteſtina ablegari potuiſſe, quoniam plane nulla inteſtinorum & ventriculi læſio obſervanda, hæcque Actione Chylificandi, & excrementa alvina ſequeſtrandi officiô ſuô ſemper benè functa fuére.

4. Hæmorrhagiam narium difficillimè & nullis ferè remediis ſiſtendam die 20. Novembr. obortam, puto, ab acrimoniâ ſanguinis biliosâ, acri, adjuvante ſufflaminatâ ſanguinis in corde ejusque vaſis circulatione, facultateque retentrici ſimul valde debilitatâ.

5. Totius abdominis elapſis ab hinc annis, ſummè indurati, ante aliquot menſes facta emollitio non revera, ſed tantum apparenter talis fuit, & provenit à tumore cachectico & ſero intra peritonæum, viſceribus, imprimis Lieni & Hepati, quod duratâ ſuâ mole abdomen ultra dimidium replebat, innatante, tactumque hoc modo illudente.

[*Cygneæ die 31. Decembr. 1685. ad D. Gabr. Clauderum.*]

OBSERVATIO CLXV.

D. JOH. BENEDICTI GRÜNDELII,

Sanguis per venæ ſectionem, vel hæmorrhagiam narium, evacuatus, quo ad tertiam partem chyloſus, & lacteus.

FRanciſcus Lutzendorffer apud Illuſtriſſimum Dominum Comitem Kiſl hìc Marpurgi in Styria miniſter, quotieſcunque Venæ ſectionem celebrat, ſimilem præbet ſanguinem; Expertus ſum hoc ipſemet elapſo vere anni 1685. dum medianam pro cura majali curarem ſecari, ubi duas portiones ſanguinis, chyli verò, ſeu liquoris lactei unam deprehendebam: ſerum etiam, quod in aliis ſolet eſſe aqueum,

hìc erat lacteum, non tamen dulci & lacteo sapore, sed salso, prout ipse gustavi, præditum, neque postmodùm coagulabatur; crusta superior, & superficies candidissimum insuper repræsentabat colorem, & aliqualem viscositatem ob pituitæ admixtionem: Imò guttæ aliquot, quæ ex vena secta ante admotionem scutellæ in terram fluxerunt, post minuta aliquot adeò evaserunt candidæ, ut unusquisque habuisset magis pro effuso lacte, quàm extracto sanguine. Casus iste utpote rarissimus, varias ac miras apud nonnullos produxit opiniones: Fateor equidem, me subinde, si venæ sectio tempore chyli distributionis instituta fuerit, aliquid albedinis deprehendisse; Idem etiam observavi in quodam cane, cui lac ante fata anatomica præbuimus, verùm ubique chylus vix fuit observabilis, ac in pauciſſima quantitate. Præterea venæ sectio ista non fuit instituta tempore chyli distributionis, jussi enim studio hunc virum horâ sextâ cœnam sumere, à quo tempore nihil cibi & potûs sumpsit, usque ad missionem sanguinis, quæ horâ octavâ alterius diei, nimirium 15tâ Maji fuit celebrata, unde interstitium horarum quatuordecim sufficiens fuisset tempus, quo chylosus iste succus in rubicundũ potuisset mutari sanguinem. Imò retulit mihi, sanguinem jam ab octo annis sive per cucurbitulas scarificatas, sive sponte per hæmorrhagiam narium profluentem, semper istam habere substantiam lacteam. Ego salvo aliorum judicio existimo hoc provenire à viscerum chylum non bene depurantium, vel eundem sanguini assimilare haud valentium vitio, prouti olim in disputatione mea inaugurali de remedio missionis sanguinis cap. 8. pag. 65. fusiùs declaravi, testaturque cacochymia præsens, & ob varios in cibo & potu, præsertim vino nostro, non adeò diuretico, ira, venere &c. à cunis usque commissos errores gravissimos in hecticam & atrophiam jamjam vergens; In qua re autem præfatum vitium consistat, & quomodo fermentatio in visceribus sanguinem generantibus ac depurantibus destruatur, & cardi-

melech

melech disgustetur, difficile est juxta Veterum ac Recentiorum principia omnibus satisfacere. Ego futuro vere Venæ sectionem in pauca tamen quantitate, curabo repeti, omniaque curiosiori examini subjiciam, ac tentabo, utrùm chylosa hæc massa ope chymiæ purpuram suam posset adipisci; Interim accuratius à Naturæ curiosis hac super re expecto judicium.

OBSERVATIO CLXVI.

D. JOH. BENEDICTI GRÜNDELII, Mania Tartaro emetico curata.

CIvis & vietor Marpurgensis in platea Ecclesiastica habitans, temperamenti melancholici, vino tamen, utpote summo tristitiæ alexipharmaco addictissimus, dum elapso anno 1685. secundâ vice nuptias in Februario celebraret, & veneri nimiùm indulgeret, incidit in maniam adeò immanem, ut catenis ligari debuerit. Vocatus ego, videns hanc spitituum animalium vitiatam crasin provenire ex cacochymia præsenti per Bacchum inductâ, & per venerem exagitatâ, præscribo Tartari emetici gr. v. clam in vino porrigenda, quibus absumptis magnam humorum saburram ἄνω καὶ κάτω evacuavit, & his adhuc semel repetitis, ac Venæ sectione insuper celebratâ ex toto convaluit absque ullis aliis remediis, quare votivam fecit promissionem, se per totam vitam non bibiturum vinum, quod hactenus quidem præstitit, forsitan inposterùm etiam præstiturus.

OBSERVATIO CLXVII.

D. JOH. BENEDICTI GRÜNDELII, Gangræna & mors ex levi vulnere sub barbæ tonsione exorta.

PEtrus Fischer civis & dulciarius Marpurgensis 60. aliquot annorum, plethoricus, & corpulentus, decimâ Novembris

vembris Anni 1685. vaporarium apud balneatorem ingreditur, & post cucurbitulas cum scarificatione applicatas, vinumque generosum pro novo sanguine generando, copiosè more Germanico assumptum, barbam sibi curat abradi, accidit autem quòd ex incuria tonsoris leve ac vix consideratu dignum vulnusculum in mento inductum fuerit, quod equidem civis iste parvi fecit, ac altero die in nebulosa, & australina aëris temperie ad vicinum oppidum profectus est, vulnusculo adhuc madente, & modicè dolente; post duos verò dies cùm denuò Baccho ad crapulam usque indulgeret, & cum sua Xantippe enormiter litigaret, sanguis hoc modo rarefactus adeò copiosè ad partem affectam expulsus est, ut sponte, guttæ aliquot effluxerint, & subitò dolor calorque auctus, tandemque erysipelas phlegmonosum exortum sit. Adhibentur quidem remedia domestica, sed incassum: Advocatur balneator, à quo vulnus inductum fuerat, hic applicat unguentum album camphoratum (quod in hisce terris, uti alia oleosa rarò huic affectui prodesse solent) Venæ sectionem celebrat, aliaque administrantur, verùm omnia in pejus ruebant; tandem ego rogatus invenio in vulnere duritiem aliquam nigricantem, à qua tanquam à centro nonnullæ exoriebantur lineæ rubicundæ, & pustulæ, collum & genæ valde erant tumefacta, & rubedine tincta, uti & ipsi musculi pectorales per consensum affecti, hinc ego gangrænam adesse judico, & summum vitæ periculum pronuncio, præsertim ex hoc, quòd pulsus vix esset sensibilis, qui in gangrænosis & sphacelatis affectibus ordinariò aboletur, prout aliquoties in castris Cæsareis animadvertere potui: Quamvis itaque remedia varia tam externa, quàm interna adhibita rursum fuerint, altero tamen die expiravit, fatali suo exemplo omnes edocens, ex parva scintilla provenire posse maxima incendia, hinc:

Principiis obsta, sero medicina paratur.

OBSER-

OBSERVATIO CLXVIII.
D. JOHANNIS ACOLUTHI,
Febris acuta, sudore croceo particulari finita.

SUdores variâ sub facie notabiles, adeò studiosè orbi curioso recensuerunt alii, ut vel solus harum Ephemeridum Decuriæ Imæ Annus VItus me præsentis narrationi supersedere juberet, nisi à circumstantiarum varietate commendaretur. Pygmæa, Illustrissimæ cuidam Silesiæ nostræ aulæ ob Phrygiam, quam dexterrimè exercebat, artem, olim æstimatissima, quatuor milliaribus abhinc distante in oppido Canto, febre continuâ correpta, inter enormes cephalalgias, anxietates, & inquietudines inexplebilem sitim, vires, mox à principio penitus prostratas, atque increscentia nervosi generis Symptomata, medicâ ope neglectâ, quinquendium exegerat, cum animam fere agentis maritus, singultiente voce, imminentia conjugis fata explicaret, &, si quid Machaoniæ arti pro eâ conservandâ reliquum, sollicitè expeteret. Exprobratâ intempestivâ morâ, duplicem Bezoardici Pulveris Dosin exhibeo, alteram, triplici forsan salis volatilis CC. grano, utramque Cinnabari nativâ exaltatam, cui mixtura sitis delinitiva & analeptica sociebatur. Primo præbio post meridiem sumto, notabiliora symptomata, imprimis convulsiva, nonnihil auscultarunt, secundum, nocti destinatum, sudor, circa cordis sic dictum scrobiculum copiosissimus, isque reverà croceus, eodemque colore lintea constanter tingens, excepit, cæteris partibus levi, colorisque omnis experte madore irriguis. Tum omnium accidentium graviorum finis & æstuantis ex caloris succedaneum decrementum, integraque paucos post dies, sanitas.

Vobis, me sagaciores Oedipi, an fermentum febrile sub-acidum volatile, ad hæc loca depositum, rarefactum intensiore massæ sanguineæ ebullitione sulphur, præcipitaverit, illiusque tincturam cum sero transmiserit delicata & rarior cutis hujus loci textura, aut quæ alia accuratior phænomeni ætiologia, licebit judicare.

OBSERVATIO CLXIX.

D. JOHANNIS ACOLUTHI,

De

Potu Vini in Malignis.

SI quicquam divinus certè hic liquor est, quem Vinum appellare soliti, magnificè & prodesse & obesse humano generi, quotidianis discimus experimentis. Quàm, suo tempore & mensurâ haustus, universam hominis Oeconomiam animalem, nova quasi spiramine animat, quàm è contrà, abusus ejus, omnes illius officinas turbat, destruat, nôrunt, me non monente, œnopositæ accurati observatores. Hîc prodigus, neque in laudes ipsius, neque vituperia sese calamus effundet, illud brevibus delineaturus, quod Praxis nostra de Potu vini in malignis, notatu forte non indignum, plus vice simplici vidit, imprimis autem, Anni nuper elapsi Octuagesimi quinti Julius ei obtulit. Menses hujus, Februarius, Martius, Aprilis, fœcundâ malignarum febrium, imprimis purpuratarum seu petechialium segete oriebantur, quamvis & alias benignas exanthematis junctas, tùm quoque frequentissimas, pro talibus ab imperitis habitas, & curatas cognitum habeam. Majus & Junius epidemicum nonnihil deviciisse malum videbantur, cum Julii exordium, de eo, nondum penitus extincto, rursus testaretur. Vir enim, triginta circiter annorum, visitato professionis suæ socio, ex febre ardente decumbente, adstans lecto, halitu tetro afflabatur, unde mox malè se habens,

habens, aquam, nescio quam, alexipharmacam haurit, seseque ad somnum in lecto componit. Nocte, multâ jactitatione & inquietudine consumtâ, mane surrecturus, omnium membrorum lassitudinem persentiscit, & ad consveta munia obeunda, inhabilis, torporem excussurus extra mœnia se proripit. Unde mox reversus, ulteriorem gressum virium prostratione intercipiente, domum repetit, ibique inter caloris & horrorum vicissitudines, nullo consulto Medico, duas exigit septimanas. Tum demum ingens æstus præcordia urere cœpit, saporque in ore amarulentus nauseâ comite, cephalalgia exquisita, vires penitus dejectæ, consilium, penes me exorare suaserunt. Blando exhibito vomitorio, propinatâ semel cum sudoris imperio, bis absque eo Essentiæ Bezoardicæ Ammoniacalis, Dosi, & subjuncto pulveris Bezoardici præbio, eò rem deduxeram, ut tertio die meliora de se æger promitteret, cum nox quieta, caloris remissio, & in urinâ, hactenus intensissimè tinctâ, jam coctionis egregia signa apparentia, fausta quævis vaticinarentur. Quid tamen monstri quarta dies aleret, miratus sum, cum mane patientem invisens, ex adstantibus inquietissimam intelligerem noctem, & mentem penitus emotam, Urinam, saniissimi hominis similem, omne corpus petechiarum myriadibus maculatum, pulsum, vix ac ne vix quidem sensibilem, continuas manuum ac pedum convulsiones, eorumque frigus observarem. Mali prænuncias fati circumstantias, probè pensitans, Essentificatum protinus Cornu Cervi spiritum exhibeo, sanguineam massam, jam congelationi proximam, rursus discontinuaturus naturæque præstiturus auxilium, in ejiciendis petechiis occupatæ. Aliquid mihi eo ipso profecisse videbar, cum naturalis calor extremis rediret, pulsusque, quamvis infra mediocritatem, augmenta caperet, cæteris tamen universis, quo cœperant tenore, pergentibus, imprimis delirio, ad fugam per fenestras capessendam, ipsum instigante. Tunc verò minor pro morbi exigentiâ, calor, ante omnia instauran-

dus censebatur, ut resolutus concitatiore intestino motu sanguis, peregrinis ejiciendis inquinamentis, & amoliendis à cerebro, nervosoque genere hostilibus heterogeneitatibus par esse posset. Optimè id theriacalibus præstitum iri, ratus, copiosis salibus volatilibus oleosis, latentes consimiles flammulas felicissimè accensuris, Electuarium, Diascordio Fracastorii, Antimonio Diaphoretico, & conservâ pulpæ Citri, c. s. q. ejusdem succi recentis constans, ordino, sæpius de die, Dosi, cuspide cultri mensurandâ, imprimis autem mane & vesperi triplicandâ, porrigendum. Cum tamen & hoc majorem pertinaciam morbi violentia ostenderet, B. Langio referendum habemus consilium, quo, in Miscellaneis suis Curiosis Medicis p. m. 38. Tit. *Deficiens sitis in febribus malignis Medicum vigilare jubet;* sequentibus exposito verbis, ultima jamjam trahenti suspiria animæ, feliciter suppetias ferebamus. *Desiderium* inquit *sitis, callidè admodum accendere ac suscitare, ignaviamq; caloris oppidò emendare nôrunt, experientiæ fidissimo robore instructi Medici, dum cumprimis, & potissimùm vini potionem concedunt, & ab ejus hausiu, febrientem, ut vulgaris hactenus obtinuit superstitionis vanitas, & Pandelitia quoundam Catonum sententia constituit, non penitus arcent.* Ad hoc igitur confugientes suave remedium, dicto modò illud sociavimus Electuario, vinumque Rhenanum, loco alius potus ordinarii, etiam non deposcenti, quippe sibi non constanti ægro, largius infundi jussi, ita, ut per 24. horas, nonnunquam libras ferme duas absumserit. Tum demum vivifico hoc perfusus Nectare jam in ipsius Orci faucibus hærens, reficiebatur, augebatur notabiliter calor, altius assurgebat pulsus, blandus obrepebat somnus, per quatuordecim dies totidemque noctes hactenus cessans penitus rationis usus, per intervalla redibat, convulsiones mitigabantur, instauratæque fermentationis internæ ulterior index, Urina, indies rursus rufescebat magis, donec tandem constantia coctionis signa lætissimè ostenderet. Quæ supererant malorum re-

rum reliquiæ, continuato per aliquot dies pulvere Corallia v. præpar. Lap. 69. præpar. & Bezoardicum minerale, sulphure solari nobilitata, recipiente, abolebantur. Sic, succrescente indies, lento quamvis processu, vigore, nil amplius de salute suâ sollicitum terrebat ægrum, præter leviculas manuum convulsiones, mixturæ tamen ex Elixir Propr. s. acido, Essentiæ Castorei Tartarisatæ maritato, mox obtemperantes, exoptatissimum curæ Colophonem imponente Essentiâ stomachali Balsamicâ, & constantibus jam tùm magnam partem, viribus, purgante Jallapino.

Varias de Vini usu in quibuscunque febribus, opiniones B. Sachsius noster in suâ Ampelographiâ collectas, Lectori cupido *p. 277.* exhibebit.

OBSERVATIO CLXX.

D. JOHANNIS ACOLUTHI,

Senilis Fœcunditas.

GRandævum hic mihi virum memorare liceat, quem ultimo quoq; in senio benefica nondum destituit natura, quin sacros visceribus ejus adhuc subderet igniculos enervataque penes alios, hoc, imò plurimum anticipante ætatis articulo, membra, juvenili roborata vigore, procreandæ soboli idonea sisteret, erroris convictura illos, qui vires ipsius (naturæ) temporum cursu detritas, accusant, culpam infirmitatis nostræ accuratius perverso Rerum Non-naturalium usui, (unde debilitata corpora, ætatem semper avis pejorem, & vitiosiorem indies dant progeniem,) adscripturos, Mirare Matthiam Trusium, Rosenbergæ in Comitatu Hungariæ Liptovienſi agrestem vitam viventem, quæ, cum simplicissima, & ab omni remota luxu, hanc ei peperit functionum naturalium constantiam, ut nonagesimum egressus annum,

ex secundo castissimo conjugio filium susciperet, fratrem Hiobi Trusii, Viri docti, Theologi, rarissimæque fœcunditatis senilis fidissimi assertoris, vitâ posthæc ulterius ultra annum centesimum & vigesimum protractâ, nullius sibi conscià morbi, nisi quem levis lumborũ dolor nonnunquam monstrabat, donec marasmus senilis placidissimam conferret analysin.

OBSERVATIO CLXXI.

D. JOHANNIS ACOLUTHI.

Abortus, omni lochiorum fluxu destituti.

Quales absq; purpureo latice advectos partûs viderunt Salmuth *Cent. III. obs. 89.* Rhodius *obs. Med. Cent. III. 54.* Schenck. *L. IV. obs. 117. Ephemerid. German. Curios. Decadis II. Ann. I. obs. 41.* Petrus Toletus de morbis puerorum *cap. 1.* Marcellus Donatus *Hist. Med. mirab. L. IV. cap. 23.* alii alibi, tales haut ita pridem cernere nobis licuit duos abortûs, tantò quidem magis notandos, quod communius nullum abortientibus symptoma contingat, periculosissimis uteri hæmorrhagiis. Utriusque autem mater juvencula erat, militi altera, altera mercatori nupta, quarum facies ridens pingebat ætas, totum corporis habitum turgidulus animabat succus, sororiantesque nymphæ, quovis novilunio florentissimas inter rosas, luxuriosè lavabantur. Illa vigesimum secundum, hæc vix decimum sextum compleverat annum, cum tertiùm & secundùm gravidæ, quarto & quinto mense, externâ interveniente culpâ, filios præmaturo partu eniterentur. Paucæ ferosi liquaminis guttæ genitalia irrigantes arva, sollicitas ad medicum ablegabant mulierculas, lunaris tributi, largius aliàs exsolvi soliti, solennem hactenus moram, liberaliore redditione jam compensandam, avidè expectantes. Consolabatur equidem anxias omnimoda siniſtrorum accidentium absentia, quæ tamen eventura, non sine ratione augurabantur.

gurabantur, antecedentium penes utramque fœminam, partuum, memores, diviti purgamentorum imbre roridorum. Tùm, quicquid præsidii, vices suppleturi hæmagogi medicaminis, arti nostræ deficientis, adesse poterat, advocabatur, Elixir Proprietatis volatile, Tinctura myrrhæ Balsamica, Crocus, Borrax, succinata remedia, Purgantia, alia, Venæ-sectioni in talo, pediluviis, Clysteribus, Colocinthiacis suffumigiis, inunctionibus, fotibus, irrito tamen conatu jungebantur, ita, ut ex pumice prius aquam, quàm uteris hisce, sanguinem elicuerimus. Naturæ igitur omnibus liberæ molestiis, negotium relictum, ab eâ verò faustâ adeò operâ expeditum, ut non tantùm omni morboso insultu conticente, vires subitò instaurarentur, sed & statâ rursus periodo Catamenia efflorescerent, lætissimaque valetudo utramque nunc fœminam felicitat.

SCHOLIUM.

INcruentorum, quos supra citavimus, partuum causæ, suâ radiant luce, dum vel nunquam natura sacros muliercularum illarum locellos rutilante rore perfudit: vel labores duri, auctâ exinde diaphoresi, tantum roscidi difflaverunt humoris, ut nutritii succi in maternis visceribus abundare nihil potuerit, quin omne, proprio, fœtusque corpori alendo insumeretur, neque respectiva exinde oriri plethora, in, & post partum, apertis vasorum uteri osculis, deplenda: vel mucosus fluxus, quo balsamicæ chyli partes, vitio digestionum, in obscœnum fusæ liquamen, tanto surrecturæ exinde massæ sanguineæ cum dispendio, educebantur, ut nulla illius exuperantia manserit superstes: vel coacervationem vitali liquori præscidit extenuatus corpris habitus, index humorum minùs dulcium, seseque copiosius, per varia excretionum sensibilium æquè atque insensibilium organa dissipantium, quàm ut specimini, studiosè asservati thesauri, exsolvente se partus exhibendo, pares esse valerent: & quas alias, dictos partûs illustrantes rationes recen-

recensere liceret, nostris autem abortibus nullas faces succensuras. Quò tamen, salvo perspicaciorum judicio, meam de iis sententiam tantò clarius aperiam, altius, quid menstrua, quid Lochia sint, deducere, rei necessitas jubet. Eò nempe ætatis ubi adolescentula pervenit, ut ad aliqualem perfectionem evectum corpus, tantum sibi alimenti non assimilet ampliùs, quantum à ventriculo bene constituto per roriferos canales Mæ. Sæ. infunditur, illud debitâ digestione maturatum, purpureo cingitur pallio tali sanguinis incremento, quod grave individuo futurum esset, nisi ab inspirato menstruo glandularum uterinarum fermento, in periodicam inflatus turgescentiam, liberas sibi quæreret elabendi vias, & dilatatis arteriarum hypogastricarum, ad uterum, ejusque præsertim vaginam tendentium, orificiis, evaderet. Quamprimum verò seminali actuata spiritu fœminea ovula, conceptum in matrice constituunt, is ipse nutritius liquor, almâ matre naturâ præsida, fœtui apponitur, idque formationis tempore tantò copiosius, exornationis, verò parcius, quod plus ad eum constituendum, quàm constitutum jam, conservandum & alendum, chylosi roris requiratur. Hinc sanguineæ molis nimium intercipitur augmentum, donec ultimo gestationis tempore, ubi perfectus fœtus, modico facilè vivit alimento, id, quod ex ipso supereſt materni rursus sanguinis rivo accedit, qui oras suas transgredi pronus, partu valvas recludente, alacriter erumpit, cæterisque recrementis, gestationis tempore circa uterum ejusque inquilinum embryonem coacervatis, junctus lochia constituit. Nostros igitur abortûs cur omnia destituerint purgamenta, non rejicula penitus causa subesse videtur, quod utraq; mater in pulcherrimo ætatis robore constituta, pro augmento adhuc & conservatione sui individui magnam sibi depoposcerit vitalis Nectaris mensuram, reliquum ejusdem penu, abinde formando, exornando, & alendo pusione exhauriente; unde nihil restitit, ex quo superflui incrementi sanguis

particeps

particeps fieri, & conſequenter ob copiam avido impetu prorumpere potuerit, quod præcedentibus partubus factum, noſtra obſervat relatio, & hîc obventurũ fuiſſe, dictis ſupra ex rationibus non vanè colligimus, ſi deſtinatum partui legitimo tempus gravidæ noſtræ attigiſſent. Neque noſtram feriunt ſententiam aliarum juvencularum, iisdem geſtationis menſibus abortientium, diffuſæ hæmorrhagiæ, cum nixus earum utplurimùm laborioſiſſimi, vel ſanguifera quædam vaſa rumpant, vel magno conatu ſanguinem ad inferiora propellant, certè, exquiſiti dolores ſpiritûs inſigniter agitant, & hinc rapidiorem omnium humorum motum, &, quà data porta, efferatam conciliant eruptionem; noſtri vero labores fuerint faciles, adeoque omnium, illas tangentium fatorum, expertes.

OBSERVATIO CLXXII.

D. DANIEL BSCHERER,

De

Arteriæ ſpermaticæ ſiniſtræ propagine rariori.

VArium, illumque ſæpe admirabilem atque curioſum eſſe in corpore humano Naturæ luſum; hoc annotata multorum Anatomicorum exempla, ſatis ſuperque conteſtantur, multæque etiam in Ephemeridibus noſtris Curioſis prolatæ obſervationes hujus rei fidem facere poſſunt; quas iterum iterumque recenſere nec æquitas, nec ſcopi noſtri brevitatis ſtudium poſtulat. Attamen vero ejusdem licet farinæ exempla, ſubjecto tamen atque loco diverſa, aut plane nova in lucem proferentium curam, non omni utilitate atque delectatione exhauſtam eſſe puto. Hoc enim modo aut dictorum gravius veritatis pondus apponere, aut novorum relatione, ulteriorem delectationis modum excitare volunt. Quapropter exemplar aliquod cuicunque demum

dictorum scopo benevolus lector illud annumerandum esse censet, in medium proferre lubet. Anno superiori cadaver militis λειποτάκτου, cultro Anatomico, in usum Chirurgorum heic Noribergæ publice subjiciendum erat, quo elegantissima humanæ fabricæ structura, ejusque interna Naturæ mysteria ulterius innotescerent; horum autem vices Celeberrimus atque Curiosissimus noster Helianthus Primus, Vir de re medica optime meritus, in se diligentissime suscepit, quibus eleganter & docte absolutis, laudem etiam labore condignam merito deportavit. Quum autem in sacellum hocce Naturæ sacrum intrantibus, viâ nondum acie cultri Anatomici aperta, liber aditus sit denegatus; quapropter hoc munus Excellentissimo Domino Doctori Grubero Collegæ Nostro honoratissimo, atque Tenuitati meæ injungebatur. Cum igitur primi limites, ut ita loquar, parati essent, & pedes ulteriores ad partes generationi dicatas figere concederetur; Arteria spermatica sinistra propagine valde rariori oculis nostris se contemplandam exhibuit; ex trunco enim Arteriæ Aortæ descendente, non ductu tortuoso, naturæ alias familiari rectâ viâ tendebat; sed cum ex trunco Arteriæ Magnæ descendente more solito radices egisset, iter prius supra Arteriam & Venam emulgentem ductu hemisphærico capiebat, quas amico contactu via descendente cum salutasset, sic demum more consueto testes occupabat; quod ex Icone clarius videri potest. Utrum vero inconsueta hæc Arteriæ spermaticæ propago damni quid attulerit vix credi potest. Hoc enim in aprico erat hunc militem nec inermem nec ignavum ad Veneris castra accessisse.

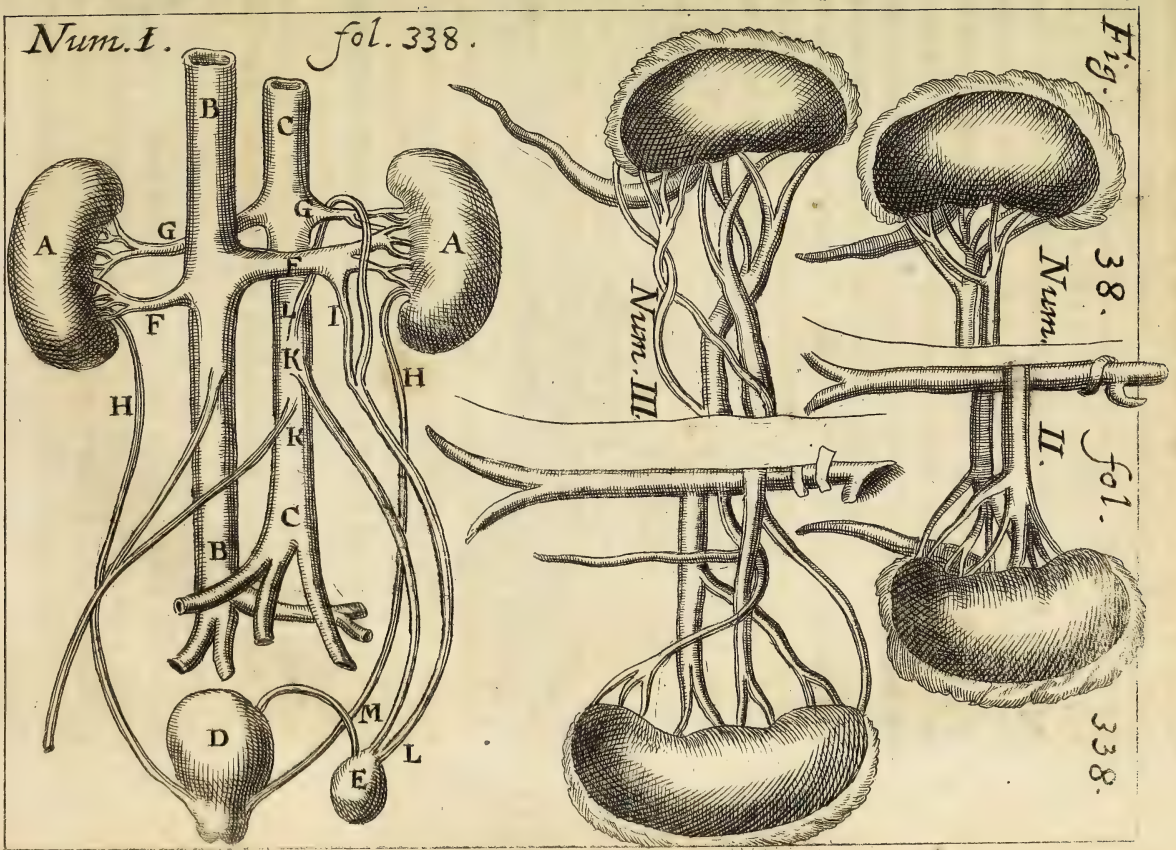
Num. 1.
fol. 338.
A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
Num. III.
Num. II.
fol. 338.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

Num. I.

INstrumenta Genitalia, cum urinariis, à me obſervata, in corpore Militis ſuſpenſi, 1684. Menſe Decembr.

A. Renes.
B. Vena cava.
C. Arteria magna.
D. Veſica.
E. Teſtis ſiniſter.
F. Venæ Emulgentes.
G. Arteriæ Emulgentes.
H. Ureteres.
I. Venæ ſpermaticæ.
K. Arteriæ ſpermaticæ in ſitu naturali.
L. Arteria ſpermatica ſiniſtra in ſitu plane rariori, & hoc modo in Cadavere obſervata.
M. Vas ſiniſtrum ſemen deferens.

Fig. XXXVIII.

Num. II. & III.

Scholii loco binas iſtas Vaſorum emulgentium, quondam Patavii obſervatorum differentias adjungere placuit *Heliantho.*

OBSERVATIO CLXXIII.

D. LUCÆ SCHRÖCKII LUC. FIL.

De

Ægagropila badzahardica.

QUi lapides badzahardicos orientales illos tantum genuinos eſſe judicant, quibus aliqua intus eſt cavitas, aut palea concretionis baſis vel principium, atque viciſſim omnes, quibus fundamenti loco aliquid aliud, phaſeolus, ſemen &c. concluditur, rejiciunt, ne decipiantur, ve-

tur, vereor; iisdem talium lapidum institutâ cum genuinis istis creditis adcuratiore comparatione contradicente; cùm & hos colore, lamellis & cæteris notis in genuino lapide requisitis pollere, quotidiana, ut ita dicam, nos edoceat inspectio. Quàm varia autem corpora contineant hi lapides, passim ex autorum constat relatione; & ipse plura, eaque inter carbones, lapillos varios, dactylorum nucleos &c. ex præstantioris notæ lapidibus collegi. Scilicet cervicapræ cum alimentis varia si deglutiant ventriculi actionem & concoctionem eludentia vel difficiliùs subeuntia, sicque moram inibi aliquam hæc trahant, à chylo lapidescente facilè incrustari poterant. Singulare in primis est, quod nuper in hujusmodi lapide inveni, Ægagropila nempe, sive concrementum vegetabile fibrillarum crassiorum & tenuissimorum ac papposarum, non mediocri tamen pilorum fusci coloris intermixtâ quantitate; cujus odor aromaticus nostras Europæas exactè æmulatur. Et hanc pilam, loco crustæ chylosæ in plurimis aliàs ægagropilis reperiundæ, lapidosus ille cortex, ex aliquot lamellis constans, badzahardicas undique incingit; qui ipse magnitudine & figurâ anacardinum fructum ferè repræsentat, pondere scrupulos quatuor æquat, è nigro viresçit, inque parvas protuberantias coagulatus est, totidem quasi glandulas conglomeratas exhibens. Quo ipso confirmari poterit conjectura nostri Cl. *Georg. Hieron. Welschii*, qua *pag. 37. dissert. 2. de ægagropil.* etiam apud Sinas, Persas, & Indos reperiri pilas istas scripserat, ac postea *Dec. 1. Ephem. Nat. Cur. Ann. III. obs. 29.* illustraverat. Hunc verò meum lapidem esse genuinum, tum ejusdem in lamellas concretio, tum color virides cens, quo cretam chartæ superinductam, fricando tingit, persuadere posse, mihi videtur; ut taceam, minùs credibile esse, tale corpus non minùs pretiosum, ægagropilam nempe, à deceptoribus ad fraudem peragendam adhibitum iri.

OBSER-

OBSERVATIO CLXXIV.

D. LUCÆ SCHRÖCKII LUC. FIL.

Podagra & Ossium excrescentia in capone.

POdagricis Medicorum quosdam esum carnis gallorum castratorum sive caponum dissuadere, notum est; id quod inprimis tùm celeberrimi illius trium Imperatorum Medici, *Joh. Cratonis*, autoritate confirmare nituntur, tùm rationem addunt, quòd copiosum præbeant nutrimentum, podagricis tenui potiùs diætâ competente; imò & podagrâ ipsos capones quandoque laborare, experientiâ constare arbitrantur; id quod eò credibilus ipsis videtur, cùm gallos atque gallinas arenam & calculos deglutire videant, quos in ventriculo concoquant, sicque terrestres & tartareas particulas, arthritidis causam daturas, ipsi sanguini communicent; & quamvis gallinæ itidem lapillos ingerant, cùm tamen ad putamina ovorum inde producenda inservire credantur, caponibus, quibus beneficium hoc deest, non nisi damnosum & podagræ generandæ commodum esse judicant. Verùm gratis hæc uti adseruntur, ita prætensus quoque *Cratonis* consensus nullus est; qui licet ratione & observatione Medicos moneri, *consil. Med. 246. in opere Scholz.* scripserit, ut morbis articularibus obnoxiis interdicant usum caponum *frequentem*, mox tamen addit: *Caponum caro, licet nimiùm nutrire videatur, tamen parcior usus nequaquam reprehendi potest.* Scilicet uti immoderata Venus cum Baccho & Cerere podagram utplurimùm generant, sic non caponum tantùm, sed quorumvis etiam saluberrimorum ciborum nimius & intemperantior usus arthritico dolori expositis nocere valet; unde etiam podagricos heluones nunquam curari, *in Consil. seq.* edixerat. Imò capo-

num caro, sub gelatinosa sua substantia, multum salis volatilis, acido morboso contrarii continens, commendanda potiùs ægrotis istis videtur; cui insuper & illud meritò adplicandum, quod de cibis aliàs in morbo hoc exhibendis requiri solet, esse scilicet salubris succi & facilis concoctionis edulium. Capones verò podagiæ adeò esse obnoxios, meritò dubitatur, cùm id, si unquam, rarissimè fortè observare hactenus licuerit. Imò si in humano genere castrationem, ut podagræ remedium, ob alias tamen causas ab Excell. *D. Paulo Ammanno Medic. crit. Discurs. 9. §. 5.* egregiè explosam, considerare liceat, cur non gallos potiùs & gallinas judicio illi submittere, capones verò ob idem castrationis beneficium ei subducere studeant? præsertim cùm etiam *Hippocrates sect. 6. aphor. 28.* Eunuchos podagrâ non laborare statuerit; id quod, cæteris paribus, nec ratione caret, cùm spermatis generatio non mediocrem partium optimarum oleosarum & pinguium in testibus collectionem involvat; quàm pinguedinis ad seminaria vasa derivationem clariùs in *Exercitat. de Omento &c.* exposuit celeberr. *Marcell. Malpighius*; unde si ablatis testiculis, particularum illarum à sanguine impediri secretionem consideremus, easdem blando suo cum reliquis particulis connubio, acrium & podagricos dolores excitantium spicula obtundere, ac ita podagræ generationem inhibere apta esse, rectiùs dicemus. Lapillos ab avibus, quos durissimos & ita solutioni magis ineptos seligunt, deglutitos non dissolvi, aut ovis putamine obducendis destinari, sed loco dentium, atterendis cibis, instar lapidum molarium inservire, alii jam notarunt; hosque etiam non gallinæ tantùm, sed & galli, aliique in avium genere masculi stomacho ingerunt, quos tamen podagrâ idcircò laborare nemo observavit; quin attritione derasæ lapillorum particulæ, cum excrementis alvinis iterum è corpore eliminantur. Cæterùm de his disquirendi ansam dedit capo non ita multos ante annos in ædibus præstantissimi Dn. Johann. Biermanni, Pharmacopœi

macopœi nostratis enutritus, qui ossium suorum excrescentiâ tophaceam aliquam accretionem, podagricum quasi fructum, simulabat, cui similem si forte aliqui in aliis etiam observaverint, capones istos podagrâ laborasse, fortassis fuerint suspicati. Is itaque mole & pondere corporis præstans, nec non ob pronum, quando ex gallinario, altiori in loco sito, in terram se demittebat, prolapsum, pinguis admodum & succulentus cùm videretur, ac mensæ propterea destinaretur, parum tamen carnis & pinguedinis exhibuit, ossa ferè tantùm, dura & quasi lapidefacta, cute obtecta, dentibus objiciens; quæ tamen adcuratiùs postea considerata, duritiem non tam lapideam, quàm osseam ostenderunt; & quidem talem, ut ossium substantia non extensa, & si amplior compareat, sed quæ, oculis quantum discernere licuit, accretione ossa majora reddiderat. Atque hac ratione, præter capitis ossa naturaliter se habere credita, perfunctoriè quamvis tantùm explorata & neglecta, omnia hujus caponis ossa, quædã magis, minùs alia, comparuerunt; inprimis verò femoris ossa pondere, in singulo unciam unam cum dimidia excedente, moleq; omnia reliqua excesserunt; quorum dextrum (ut & connexũ ei os tibiæ) in adjuncta Tabella delineatũ Lectoris oculis conspiciendum dare volui. Id tamen qua ratione fieri potuerit, haud facilè edixerim. Quodsi gramen illud Norvegicum vim ossa emolliendi possideret, quam in jumentis exserere comestum quondam perhibebatur, aliquid fortè conjecturari hinc possemus; verùm esse illud fictitium, celeb. *D. Thom. Bartholinus* tandem cognovit, quod *Volum. 2. Act. med. Hafnienf. observ. 43.* testatur. Nihilominus tamen si calli in ossibus fractis nondum in duritiem insignem exsiccati, à quorundam remediorum impositione emollitionem; si ossium naturam, qua primò membranosæ & cartilagineæ fuerunt; si eadem in Anglico invento per artem in mollem substantiam excoqui; si ebur & ossa bubula pro vario Mechanicorum usu mollia reddi posse; si hominibus à morbo

eadem

eadem quandoque emolliri, quod *Johann. Fernelius lib. 2. de abdit. rerum caus. cap. 9. Georg. Hier. Welschius epistagm. observ. med. 82.* & prælaudatus *Bartholinus dd. Actor. Volum. 3. observ. 24.* exemplis confirmant, perpendamus, aliquam ossium in capone hoc mollificationem accidere potuisse, dicemus; sive illa à devorato aliquo pharmaco, in aream pharmacopolio vicinam fortè conjecto, vim hanc in teneriori, & respectu ad hominem habito, parvo volucris corpore exserere apto, sive etiam à morbosa aliqua constitutione, gelatinosas ossium partes, firmitatem fibrillis eorum conciliantes, quasi eliquante processerit; qua nempe contingente, appellentes aliæ in sanguine gelatinosæ particulæ uberiùs in spatiolis laxioribus redditis separari, transsudare, & sese exteriùs adglutinare, ac ita extra locum suum naturalem constitutæ, sensim vel ob propriam naturam suam concrescere aptam, vel à seminali ossium potestate, ossificum, si loqui ita liceat, fermentum inspirante, indurari atque ossescere potuerunt; non secus ac in fractorum ossium extremitatibus, nutritium succum ex patentibus ibi ossium porulis exstillare, ibique concrescendo in callum ossiformem condensari observamus; aut prout *Joh. Bapt. Helmontius cap. 1. de lithias. §. 13.* dentem suo contactu tandem petrificare, quidquid sibi pertinaciùs adhæserit, i. e. mucaginem dentibus adhærere solitam, quam excrementum gingivarum ex præparato cruore pro nutritione dentis vocat *tract. aliment. tart. insont. §. 22.* odorem & semen petriforme dentis per attactum haurire, sicque lapidem dentalem generare scripserat. Simile quid deprehendisse videtur supra dictus *Bartholinus*, dum in *Decad. I. Ephemer. harum Ann. I. obs. 37.* medullam gallinæ osseam se observasse scribit, in aliis verò exostosi perpetuâ deformia ossa.

Fig. XXXVII.

OBSER-

OBSERVATIO CLXXV.

D LUCÆ SCHRÖCKII LUC. FIL.

Asthma siccum, convulsivum, esu raphani sanatum.

NObilis. cujusdam Viri filiolus biennis mense Majo anni elapsi, postquam adpetitu prostrato aliquandiu laboraverat, & præter corporis torporem, morositatem, aliaque signa, lurido faciei colore aliquod cachexiæ indicium præbuerat, in adfectum asthmaticum, uno die sæpe ter, quater, imò octies quandoque recurrentem, & à levi aliqua animi commotione mox ingruentem, incidit, qui cum *Helmontio ex tr. asthm. & tuss. §. 61.* asthma siccum, & caducus pulmonis vocari, vel cum *Th. Willisio pharmac. ration. sect. 1. cap. 12.* ad asthma convulsivum referri potuit; quo paroxysmo durante, respiratio non tantùm cessans suffocationis metum incutiebat, faciesque ob sanguinem stagnantem atro colore induebatur, sed & membra, inprimis brachia & manus convulsa rigebant. Cui morbo quamvis variis remediis præcipuè etiam volatilibus, per aliquot septimanas medelam adferre laboraverim, effectu tamen sperato frustrabar; nisi quòd morbus aliquando inducias quasdam concederet, aut rariùs saltem accederet. Tandem in mensa raphanum recentem, ex minoribus illis sativis oblongis, conspiciens, avidè eundem expetiit, quem etiam, voti compos factus, sali priùs intinctum comedit, & ab eo tempore mox alacrior fieri, cibos adpetere, libertate respirandi inconcussâ gaudere, atque repetito isto desideratissimo ferculo, omnino convalescere incepit. Quem sanè effectum in tam tenello & puerili corpore meritò licet mirari; ubi quamvis imaginationem

magnum momentum, quale quid in adultis aliàs sæpè præstare notum est, non adeo conferre potuisse, verosimile videri queat, si tamen puerorum adpetitum crudis ejusmodi cibis & fructibus utplurimum ardentiùs inhiare, &, si denegentur illi, intensiorem etiam fieri, perpendamus, spirituum aliquam vehementiorem commotionem & suscitationem hinc insequi potuisse haud dubitabimus, à qua dein impactæ nervis infestæ materiæ discussio contigerit. Quamvis raphani inprimis esus maximopere contulerit redintegrandæ sanitati; quem sale volatili subtili pollere, & odor, & sapor acris, quin & coctura omni sapore eum privans, ut & maceratio cum aceto, huic acorem adimens, manifestant; cui nempe vis illa viscosum serum attenuandi & incidendi præcipuè debetur; unde Celeb. *D. Simon Paulli in παρεργ. de febb. §. 52.* dum rationem inquirit, quomodo plantis pedum adpositus raphanus in febribus revellat, sali ejus copioso, subtili & volatili eam adscribit, quo sanguinem, ob lentorem ad liberam circulationem ineptum, attenuet, liquefaciat, fundat, sicque liberæ circulationi restituat; quin & propterea pectoralis virtus ipsi non denegatur; prout, canente *Strabo Gallo*,

quatientem tussim
mansa premit,

succusque cum saccharo in asthmate ab aliis commendatur.

ADDEN-

ADDENDA

ad Decadis hujus, Anni Secundi Obſervationem X.

D. CHRISTIANI MENTZELII,

De

Veſpa roſea.

QUam loco cit. Nobiliſs. atque Excellentiſs. noſter *Apollo* de Bedeguare pharmacopolarum, & ejusdem Veſpa roſea dedit Obſervationem, nuper auctario ad eam transmiſſo illuſtrare magis voluit Vir curioſiſſimus. Cùm enim 26. d. Junii ſt. vet. Anni proximè elapſi veſpam talem capi per ſervum curâſſet, eandem ad nos amandavit; quam itaque debitâ magnitudine delineatam hîc damus, jungendâ cum alterâ illa, minorem junioremvé ejusmodi veſpam repræſentante. De hoc ipſo inſecto, quod ſub cantharidularum nomine proponit, & Cantharides colorum ſplendore quodammodo æmulatur, videri quoque poterit Clar. noſter *Ehrnfrid. Hagendornius lib. 2. Cynosbatolog. c. 2. art. 6. §. 2.*

ad Anni hujus OBSERV. XLII.

SCHOLIUM.

COntrarium ſtatuere, hîc nonnullis placet, & inprimis Cl. *Gu. Charleton Ocon. animal. exerc. 8. art. 21.* Harvæanam hanc ſententiam placidè oppugnat, contrariumque ex autopſia defendit, quæ nullum diſcrimen in fœtu tam ante, quàm poſt partum demortuo oſtendat, eodem in omnium pulmonibus colore, ad albedinem nempe qui inclinet, comparente. Quanquam in fœtu, ipſo in utero materno defuncto, pulmones ſemper colore ſanguineo præditos inveniſſe ſe, viciſſim Cl. *Joh. Swammerdamius ſect. 2. cap. 1. §. 2. de reſpirat.* teſtetur;

eosdemque semper paulò majore rubore suffundi, vel ex illo videatur verisimile, quòd, dum vesiculæ pulmonales nondum sunt distentæ & aêre refertæ, sed compressæ, sanguinea tunc vasa magis transparere, & sic rubedinem majorem oculis objicere queant, ceu notat *Malach. Thruston diatr. de respir.* Certior tamen erit de vivo mortuove per partum excluso fœtu nota, quæ communiter ex eorundem pulmonum in aquam immersione habetur, in qua si mergantur, vesiculas eorum nondum aêre fuisse extensas, sed adhuc connivere, sicque fœtum nondum respirasse, adeoque in ipso utero demortuum fuisse, adparet; cùm idem, quamprimum ex utero, ruptis membranis, quibus involutus fuerat, prodiit, non possit non aêrem mox inspirando haurire, sicque eodem jam in vesiculas pulmonales admisso, impositos in aquam pulmones supernatare; quale experimentum in *prioris Decad. Ephem. harum Ann. VI. observ. 202.* produxit etiam Nob. *D. Carolus Raygerus*, idemque etiam in vaccæ fœtu trium quatuorvé mensium *observatio 2.*, *epistolæ Theodori Aldes contra Harvæum addita*, nec non *tertia* in vitulo ad partum proximo confirmat.

(*L. Schröck, L. F.*)

Ad Anni hujus OBSERV. CLXIII.

SCHOLIUM.

Pilerum etiam barbatum virilisque habitus *Zodiacus Medico-Gallicus Ann. 2. mens. Oct. obs. 9.* Infantem quoque vidit barbâ &c. præditum *Hali Rhodoham*, quem citat *Jo. Georg. Schenckius observ. med. lib. 1. p. m. 6.* Quid de barba à testibus oriunda differat *J. B. Helmontius*, *tract. ignot. act. regim. §. 47.* videri poterit.

(*L. Schröck, L. F.*)

(o)

APPEN-

APPENDIX
AD
ANNUM QUARTUM
DECURIÆ II.
EPHEMERIDUM
MEDICO-PHYSICARUM
NATURÆ CURIOSORUM,
In Germania.

NORIMBERGÆ,
ANNO M DC LXXXVI.

CONTENTA APPENDICIS
Anni IV. Dec. II.

1. Clavis Medica, ad Chinarum Doctrinam, De Pulsibus, Authore R. P. Michaele Boymo è Soc. Jesu, & in China Missionario.
2. Epistola 3. Joh. Christ. Sturmii, Math. & Phys. P. P. ad Joh. Georgium Volckamerum M. D. Quarta Borelli Indago, ab eodem oculariter & paucis ope machinulæ suæ exhibenda.
3. De Specierum erectione in Camerâ Opticâ Dissertatio Epistolica Ludovici Laurentii Phil. & Medici Bononiensis.
4. Planetolabium diu desideratum, à plurimis tentatum, à nemine perfectum, nunc tandem inventum à Lothario Rumbach, dicto Koesfeld; familiæ Uranogeæ Euclide.
5. Isibordi ab Amelunxen, & Alexandri de Insulâ, Monachorum Corbejæ Saxonicæ, Breviarium rerum memorabilium, complectens varias historias curiosas, non minùs jucundas quàm utiles, nunc primùm è MSS. erutas, & Scholiis illustratas à D. Christiano Francisco Paullini, Curios. ARIONE.
6. Historiæ literariæ S. R. J. Acad. Nat. Cur. Continuatio II. Authore Michael Bernhardo Valentini, Med. Lic. & Acad. Germ. Cur. Collegæ.

CLAVIS

CLAVIS
MEDICA
ad
Chinarum Doctrinam
De
PULSIBUS,

AUTORE

R. P. MICHAELE BOYMO, è Soc. JESU, & in China Missionario.

Hujus operis ultra viginti annos jam sepulti fragmenta, hinc indè dispersa, collegit & in gratiam Medicæ Facultatis in lucem Europæam produxit

CL. DN. ANDREAS CLEYERUS,
M. D. & Societatis Batavo - Orientalis
PROTO MEDICUS.

A quo
Nunc demum mittitur
Totius Operis Exemplar, è China recens allatum, & à mendis purgatum,
Procuratore
R. P. PHILIPPO COPLETIO,
Belgâ, è Soc. JESU, Chinensis missionis
Romam misso.

ANNO cIↃ. IↃc LXXXVI.

AUTHORI
Vitæ ac Salutis, Medicorum Principi Opt. Max.
CHRISTO JESU.

Ui enim potiùs dedicem & consecrem hoc opus, quàm Tibi Authori vitæ ac Restauratori? Sive enim hoc opus considero ut notitiam dare admirabilem illius fabricæ corporis humani, certè Tibi potissimùm dicatum esse debet, qui tam admirandæ fabricæ es Architectus. Si pulcherrimum corpusculi & vitæ nostræ humanæ cum vastissimo ambitu cœlorum & utriusque machinæ consensum & harmoniam contemplor, Te imprimis, Te solum venerari debeo, qui omnia in pondere & mensurâ usque ad finem tam fortiter suaviterque disponis, & in minimis quoque tam magnus es DEUS. Jam verò si oculos confero in minoris Mundi flumina tot, rivulosque, venas, inquam, & meatus tenuissimos, per quos devecta vita sese communicat, ab uno omnes fonte profectos, ingratus sanè sim, si fontem hunc cuiquam alteri quàm tibi, qui es α. & ω. principium, inquam, & finis, si, inquam, aliò derivare illos patiar, quàm ad Te, Pelagus bonorum omnium, ad quem omnia creata tanquam flumina ad mare currunt, aut si aberrent, exsiccari illico penitusque deficere necesse est. Cui, inquam, quàm Tibi, qui es Sapientia æterna, scrutans renes & corda, qui uti potes, ita & vis omnes salvos fieri.

Creaveras Tu quidem hominem immortalem, arborem quoque vitæ plantaveras, sed (eheu!) DEO sibique injurius sese & totam posteritatem toxico peccati mortifero infecit, do-

nec tandem misertus nostri magnus è cœlo Medicus descendisti, imò & Medicus dici voluisti verè in æternum honorandus propter necessitatem inevitabilem & prorsus incurabilem, nisi omnipotens manus tua remedium contulisset. Equidem ut animæ morbos, qui mortis æternæ sunt prodromi, depelleres, vix aliâ sanè viâ aut medio efficaciori usa Sapientia divina, quàm medendo corporibus. Hinc ibas per Castella & Urbes, sanando omnes à languoribus; Imò medicinas quasdam seu ex luto, seu sputo, seu aquis adhibere dignatus es, ut ita omnes ad Tui & æterni Patris notitiam animarum vulneribus medendo perduceres. Quin imò, ut Te Medicum verum esse ostenderes, languores & infirmitates nostras ipse ferre voluisti, & dolores nostros ipse portare, ut Tuo livore sanaremur, corpus, inquam, & sanguinem Tuum in medelam nobis dedisti, mori voluisti, ut viveremus, malè haberi, ut bene haberemus, & in ipsis Tuis vulneribus, in manibus, inquam, Tuis recipe vitæ nostræ descriptum, adeo feliciter, quòd repararas servatum. Neque hoc contentus, sed medicinas animæ etiam tanquam salubres fontes, scilicet, Sacramenta in remedium reliquisti, inter quæ sacratissimum corpus & sanguinem, divinissimam & vivificam panaceam, quâ proprias oves proprio pascis cruore,

Tibi igitur Clavem hancce, Tibi, qui solus aperis & claudis, Tibi, qui nobis & fidei Tuæ, aperuisti tot seculis occlusam Sinam.

Non aliam mercedem expeto laborum, nisi ut aperire pergas oculos cœcorum & aures surdorum, & linguas mutorum facias esse disertas, quibus resonent in æternum laudes tuæ: Denique cognoscant Patrem tuum, & Te Filium, quem misit Pater, Jesum Christum; Hæc est enim vita æterna, ut ex hoc exilii nostri universali nosocomio in æternam beatitudinem perducamur, & aliquando sociatis agminibus Sinensium, ad expertem omnis morbi mortisque Patriam feliciter transeamus.

Michaël Boymus, S. J.

R. P. MI-

R.P. MICHAELIS BOYMI,

è Societ. Jesu, ex Regno Siam
Anno 1658.

Præfatio ad Lectorem.

MIrabere fortasse, Lector humanissime, qui in animum induxerim meum recondita medicæ artis præcepta apud Sinas penetrare, atque etiam vulgare Europæis; Videtur enim res aliena ab homine religioso, & ab eo, qui in Sinarum Imperio reducendis ad DEUM animabus attendere debet. Rationem facti accipe, ut admiratio & fortè obtrectatio aliquorum aut præveniatur aut tollatur.

Sæpius mecum ipsè cogitavi, quid Dominus noster Jesus Christus, qui in hunc mundum salvaturus animas venerat, egerit. Illum occupatissimum in verbo prædicando & docendo Populo omnia vulgant Evangelia; Verùm ut prædicationes & monita, atque illius sancta doctrina audientis Populi Judaici ac Principum aures & corda fortiùs suaviusque penetrarent, quid putas consilii accepisse, quo medio præcipuè usum? Sapientia æterna aliud non reperit efficacius, quàm si se Medicum corporum faceret, ut per salutem corporum animabus faciliùs mederetur. Verbo solo medebatur, & verbum illius ut perditis prodesse posset prædicatum, & immortalitatem persuadebat, cùm mortem ipsam Medicus immortalis à mortalibus depellebat. Nimirum per miraculosas curationes febrium, hydropisis, paralysis, lepræ, ac mille aliorum morborum hoc agebat, ut medicinas animabus salutiferas instillaret, & naturam à venenoso esu vetiti pomi infectam, & omnibus morbis, mortique ipsi expositam ad vitæ immortalitatem adduceret: Neque esse solummodo, sed etiam dici Medicus voluit, dum non esset opus Medico sanis, sed malè

habentibus, se vitam, salutem, resurrectionem vocat. Quæ cum ita sint, quando placuit Deo segregare me supra coëtaneos meos, & vocare per gratiam suam, ut evangelicarem illum in Gentibus, continuò vitæ illius conformare me studui. Igitur medium ad salvandas Gentes à DEO adhibitum sequendum decrevi ; Equidem in Europæis successum habuisse apud ægrotos expertus fui, Medicos & illos, qui aliquid de hâc scientiâ se nosse ajunt, habere facilem, imò & ad omnes, aditum, perspicuum est, ad Sinarum etiam lucrandos animos & eorum corda pervadenda non inutilem artis hujus notitiam judicavi. Quarè cùm linguæ Sinicæ operam darem, eâdem operâ cum characteribus Sinensibus artem illorum medicam penetrare studui, quàm ex lectione plurimâ Sinensium Medicorum : Postea adverti habere adeo magnam antiquitatem & experientiam, atque etiam connexionem earum rerum, quas afferunt, mirabar proinde, quomodo Sapientissimus DEUS non modò similes Europæis Populos in illâ extremâ Orbis parte constitueret, verùm eosdem multis naturalibus donis ac talentis, divitiis etiam ac Politiâ, Artibus ferè omnibus, & nobilissimâ imprimis artis medicæ scientiâ exornavit ; Vulgandam igitur illam judicavi : Quomodo enim celarem tantum thesaurum ? Olim Galenus circuli hujus fabricam admiratus, non alium ejusdem Artificem esse potuisse, nisi DEUM, exclamavit. Considerabat regius Propheta in homine aliquando structuram ossium, & quasi extra se raptus, memor debitæ gratitudinis, ad Conditorem suum ait : Omnia ossa mea dicent, Domine, quis similis est tui ? Non ego, inquit sancta illa Machabæorum mater ad filios, spiritum & animam donavi vobis & vitam, singulorum membra non ego ipsa compegi, sed eam mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique invenit omnium originem, & spiritum vobis iterum cum misericordiâ reddet & vitam. Profectò sicuti Sapientia DEI & vitæ illius vestigia elucent clariùs in medicinis, quas reliquit

reliquit mortalibus : Ita etiam vita hominum, quam ineffabili quodam modo animam rationalem & immortalem tribuere corpori corruptibili fecit, ad quam conservandam & restaurandam etiam artem ipsam medicandi inspiravit, relucet providentia DEI ac sapientia, ut ex hâc vitâ mortali Authorem illius vitæ immortalis homines agnoscere possent. Et si hîc scientiam vitæ restituendæ, & in Medicinis miras operationes vitæ, quam adeo omnes amant, mirantur homines, multò magis admirari Authorem eorum, & laudare vitam ipsam, seu illum, cui omnia vivunt, & in quo omnes vivimus, movemur & sumus, cogerentur ! Hæc fuit ratio potissima vulgandi novum Sinarum in Arte Medicâ inventum, ut in DEI laudes excitaretur Lector, & miraretur Sapientiam illius, atque ad illam æternam vitam suspiraret, quam DEUS se dare indicat, cùm medicinas & artes medicas prorogandæ vitæ proponit ad suam gloriam & bonorum operum incrementum. Suadebat etiam vulgare hoc idem opus utilitas, quam arripere possent ægroti homines & Sacerdotes, qui illorum expiandis peccatis, vel ægrorum ad agonem ultimum disponendorum curam habent : facillimè enim tam infirmi sese in periculo positi, si ad ea scripta animam adverterint, scire posse, & Sacerdotes juvare eosdem ac monere de morte instante & curâ salutis ex signis & judiciis, quæ hîc multò plura & faciliora habes, quàm unquam aliquis notaverit fortè Medicus. Habebit & hîc Philosophus, quod scire aveat, & quod speculetur, si arcana illa, quæ DEUS naturæ indidit, & Sinenses ex antiquissimâ traditione receperunt, perscrutetur, & Microcosmi cum Megacosmo harmoniam quandam atque concentum. Habebit & Mathematicus, cùm crises seu decretorios dies, quorum rationem in numeros referre solent, à causis aliis occultioribus procedere animadvertet. Habebit Astrologus, cùm cœlorum motum adæquari à regularis vitæ humanæ circuitu, in quem mirabili cum efficacitate influit, Sinenses inveniſſe

veniſſe mirabitur. Habebit Phyſicus, cùm Elementorum mutationes in corpore humano non aliter ac in univerſo fieri cognoſcit. Habebunt Medici, quæ ſtudiosè explorent, experiantur, obſervent, ac in praxin & utilitatem mortalium deducant. Ut autem de veritate dictorum, perlecto illo nemo dubitare poſſet, partim, ut Sinenſes ipſi quoque non ignari aliquando Europææ & latinæ linguæ, vera me de Arte ipſorum narraſſe, orbi univerſo poſſint confiteri, eundem ipſum librum characteribus Sinico-Europæis curavi deſcribi, & interpretationem latinam, (quæ ut facilior eſſet intellectu, nonnulla verba interſerui, & hoc non ex meo capite, ſed aut ex textu alterius loci Sinico, vel ex commentariis ejusdem ipſius textus) appoſui. Quicunque igitur ſine hoc textu Sinicis & latinis characteribus exarato librum hunc videris impreſſum, fidem illi ne adhibeas, ſed ut ſpurium rejicias, nam prætermiſſo textu multa vitiosè, & incerta irrepere poſſe, mihi certum eſt. Appello ad textum, quem integrum incorruptumque adhibeo. Quæſo autem, ut à principio quæcunque legeris, memoriâ tenere ſtudeas, nam hæc uſui maximo ad poſteriora intelligenda. Si initiò principia ſpreveris, ultima intelligere, crede mihi, non poteris, ſiquidem abrupto filo exitum non facilè invenies; Eſt enim omnium, quæ Sinenſes afferunt, mira connexio, & intellectus unius ab alio pendet. Quare omnia legenda ſunt, ſi vel unicum in hac arte percipere velis dogma. Adverte autem, modum legendi Sinenſium diverſum eſſe ab Europæo, nam illi à ſiniſtrâ incipiunt legere, & præterea à ſummo margine deſcendendo deorſum, & hoc ſecundum in libro hîc adjuncto obſervatum à me videbis; Primum verò illud mutavi, & ad modum legendi receptum à latinis accommodavi.

Cæterùm ſcias, velim, humaniſſime Lector, me, quæ in hâc clavi poſt multum laborem & diligentiam conjeci, pleraque ex authenticis ac in Imperio Sinarum receptiſſimis libris

bris Medicorum, & qui ex jussu Tribunalium & ipsius Imperatoris vulgati, atque iterum & iterum recusi sunt, accepisse, & plura alia habere vulganda, si DEO placuerit. Ac proinde de certitudine Artis mihi dubium nullum est, neque enim mentiri toti Imperio ausi fuissent, aut illis imponere per tot ætates, quorum jussu ista elucidata sunt; Adde, quòd Ars ipsa seu ipsius fundamentum antiquissimum sit, & commentarii novi cum antiquis ferè concordent, & quod ego maximè obstupui, quasi iidem sunt, quæ conformitas in tantâ varietate ingeniorum, multitudineque hominum, atque vicissitudine cuilibet sanè admirabile videri potest ac debet. Ac proinde ego quoque post clavem Sinicam textum ipsum antiquissimi omnium libri medicæ Artis subjunxi, partim, ut ex eâ quam dixi authoritatem habere possent, partim, ut de ejus fide, prout à me translata sunt, nemo sinistrè sentiret aut suspicaretur.

Stylus in hàc clavi pedestris est potiùs & tumultuarius, quàm concinnus & elegans: secutus enim sum, quantùm quidem potui, modos loquendi Sinensium, qui quàm ab Europæis sint diversi, ex lectione patebit. Memor fui magni illius Augustini, qui libro quarto de doctrina Christianâ Cap. XI. ait: Bonorum ingeniorum insignis est indoles in verbis verum amare, non verba. Quid enim prodest clavis aurea, si aperire quod volumus non potest? Aut quid obest lignea, si hoc potest, quando nihil quærimus, nisi patere, quod clausum est.

Alia Præfatio ante librum receptarum ponenda.

Ejusdem P.

LIber hic, qui sequitur, est ratio seu regula medendi Sinensibus usitatissima, quam ille nobilissimus & primus Medicorum invenit & composuit, quamque Arti pulsuum explorandorum ab ipso traditæ *uâm Xŏ hŏ* Auctor adjunxit, hodieque sequuntur Medici Sinenses omnes, qui quidem, etsi non haberent ab ipso pulsu infirmi, omnino securi sunt, quòd medicinæ pulsibus hîc præscriptæ morbis quoque medebuntur, longâ quique experientiâ compertum habent, quòd medicamenta hîc allata certam afferant curationem. Igitur si curatio non succedat, vel, ajunt, indebitè adhibitam, vel non probè cognitos pulsus, vel certè malum hoc cum altero malo conjunctum esse, vel denique medicinam pulsui, cui mederi sit impossibile, adhibitam. Quapropter quicunque voluerit his uti medicamentis, sedulò ac diligenter, obsecro, sese exerceat in pulsibus explorandis ac discernendis, ne librum hunc, quo vitæ plurimorum consulere volui, temeritas alicujus atque imperitia non sine meâ immerentis invidiâ faciat esse lethiferum.

Sed occurrunt tibi fortasse medicinarum Sinicarum prorsus ignota nomina & ipsæ adeo medicinæ, unde impossibilem esse usum Europæis libri hujus concludis. Desiderabam equidem remedium afferre huic difficultati, & jam de facto proposueram herbarium Sinense conficere, ac medicinarum, quibus utuntur, virtutes & herbarum imagines proprias describere; Sed cùm hoc longum tempus & laborem exigeret, nec non otium & commoditatem, quam Ego nactus nondum fueram, differre rem in aliud tempus perficiendam, DEO favente, decrevi. Olim cùm ex Sinis in Europam proficiscerer, & Goæ subsisterem, Amicis Macaensibus scripseram, atque etiam

sumptus

sumptus suppeditaveram, quibus medicinas Sinensium, quarum ferè omnium catalogum adjunxeram, ad me transmitterent in Europam, & hoc quidem eo consilio, ut medicinæ Sinensium cum Europæis conferri possent, & vel cognosci, vel à peritis similes & ejusdem efficaciæ pro eis substitui. Verùm desiderium hoc finem & postulatio effectum sortiri illo tempore non potuit. Verùm si seriò medicinas, quas habent Sinenses, & quas hîc legis, habere desideras à Mercatoribus, qui in Indiam vel Macaum abeunt, descriptis ex hoc libro Sinicis characteribus afferri curabis. Nam sicut Rhabarbarum & radix Sinica defertur in Europam, & tantâ quidem copia: Ita & alias medicinas deferri posse certum est, quippe quæ in variis locis Imperii Sinarum uti nascuntur, ita etiam colliguntur & vili pretio veneunt.

Potiones hîc & pulveres & pilulas invenias, per hæc enim tria Sinenses medentur malis omnibus; Verùm necesse est ea, quæ observanda dicunt, observare sedulò, cum ratione victûs ab ipsis præscripta, de quâ egi pluribus in fine clavis medicæ.

Nota etiam, cùm de pondere hîc loquimur, Sinas quidem prorsus ignorare pondera Scrupulorum, drachmarum, & ana, quibus utuntur Medici Europæi: Apud illos in usu est pondus, quod *seùm* vocant, quod æquat pondus scuti romani, continetque decem Julios quasi partes æquales: Singulorum pondus vocant *Czên* Julium, porrò Julium ipsum seu *Czên* subdividunt in decem partes æquales, quas appellant *Fuen*: *Fuen* autem dividunt in decem *lî*, & sic deinceps.

His tribus ponderibus non solùm alia, sed etiam medicinas ac illarum doses ponderare solent.

Item nota, quòd aquam metiuntur magnâ paterâ & parvâ paterâ (vulgò) Porcellanâ, ex quâ vinum vel *cha* seu *thè* bibunt. Ego calicem verti ordinarium, qui nec adeo parvus nec adeo magnus sit, & magnum calicem pro paterâ substitui.

Jubetur quoque decoctio fieri medicinarum in aquâ, quod intelligi plerumque debet, ut ex aquæ partibus decem tres absumantur, ac septem remaneant ordinariè loquendo, nisi aliud in loco particulari notatum videris.

Ad extremum praxis medicandi, quam ad finem clavis medicæ addidimus, est sequens: Probè cognito pulsu, qui irrepsit pro connaturali in quemcunque ex tribus locis (neque enim differt, sive dextræ loca sint, sive siniſtræ) consule librum, & in hoc Medicinas, quæ isti pulsui præscribuntur, cura illas fieri ac sumi. Quòd si exactus vis esse, consule pulsum illius loci, primi scilicet vel secundi, vel tertii (*cún quan chĕ*) planè sicut inveniſſe ægrotum, & medicinas pro primi, vel secundi, vel tertii loci pulsibus irrepentibus, sive illa sit potio, sive pilulæ, sive pulvis, fac confici illa, & ante vel post cibum, seu jejuno, tepida vel calida, uti præscribitur ibidem, sumenda porrige, quoad videris, pulsum connaturalem rediiſſe, itera. Unum hîc advertas, velim: Cùm Climatum Europæorum & Sinensium, item orizæ & tritici, item modi ipsius victus (Sinensium e. g. ut potus ac cibus omnis sit calidus, Europæorum non item) & aliarum ejusmodi rerum magnum sit discrimen, hujus tanti discriminis cauto ac prudenti Medico in ægris curandis, ac seligendis medicinis habendam esse rationem.

Boni igitur consule laborem hunc qualemcunque meum, qui me per annos omnino decem inter occupationes & multas & graves, suis quoque intervallis occupavit, quia omnino videbar mihi facturus operæ pretium aliquod. DEUM admirare, Lector, qui hominibus vitam tribuit, & hujus ipsius vitæ tam, arcanum artificium voluit esse perspectum; DEUM ama, qui cùm tot meritô nostro animæ corporisque malis urgeamur miseri mortales, & his & illis tam apposita tamque efficacia remedia subministrat.

Anno-

Annotatio ad hanc præfationem de receptarum libro.

REceptarum Sinensium liber videtur Europæo parùm utilis esse. Ratio 1. Quia herbarum genera pleraque ignota sunt, & in Europæo solo nondũ nata. 2. Radices & herbæ, tametsi siccatæ, in Europam transferri plurimæ nequeunt, quòd à vermiculis & tineâ exedantur, antequam Macaum aut Bataviam ferè pervenerint, quantò magis, si in Europam transmittantur. 3. Ex ipsismet herbis aut radicibus arentibus vix potest Medicus discernere, an alibi in Europâ similes reperiantur: Opus foret percurrere Chinam totam, & herbas arborescque vivas adhuc & spirantes consulere. 4. Herbæ & radices, quæ in Pharmacopoliis veneunt, magnâ priùs curâ præparandæ sunt, quædam vino, aliæ aquâ purâ aut salsâ, aut orizæ, aut triticea, aut parvuli lotio, aliæ aceto nonnihil macerandæ, aliæ farinæ massâ, aliæ nucũ, aliæ glebâ terræ involvendæ, & sub cinere & igne lento mortificandæ, aliæ sacchari aut glyzirrhicæ aquâ, aliæ vaporibus aquæ bullientis imbibendæ, ac dein aut vento aut Soli à nonâ matutinâ usque ad tertiam pomeridianam exponendæ, uti fit in Rhabarbaro, quod novies vapore aquæ imbibitur, & singulis vicibus Soli siccandum exponitur, ut diutius servetur, & à malignitate, quam habet, depuretur, servatâ tamen virtute naturali, quæ, cùm sit admodum frigida, potiùs per ignem seu Solem sese intra magis recolligit, quàm foras se effundat aut dissipetur: Aliis item herbis & radicibus eruitur nucleus, aliis cortex, in quarundam usu à contrariis cavendum, aliis etiam addenda quædam, quæ sint vehicula dictarum herbarum, ut est v. gr. Zingiber, & alia similia. 5. Quædam radices & herbæ, quæ priscis temporibus certo morbo erant proficuæ, multo usu comperêre, hisce temporibus eidem malo noxias & penè lethiferas; Denique attendendum ad clima, complexionem, victum & potum Sinicæ

gentis, si enim alia applicent medicamenta Australibus Populis, alia Borealibus in uno eodemque morbo, quid faciendum putabunt, cum toto orbe ferè divisis Europæis ? Quare supersedendum videtur hisce receptis, si modò apprimè noscantur pulsus, & ex his morbi qualitas. Non desunt in Europâ omnis generis medicamina lenientia, confortantia, restaurantia, evacuantia, temperantia, refrigerantia, calefacientia &c. Quibus morbis jam probè cognitis medeantur, ut non sit opus ea â Sinensibus emendicare. Sed videlicet hic cardo rei est, hoc opus, hic labor, probè pulsus dignoscere, requiritque subtilissima ad hoc ingenia, & usum experientiamque valde longanimem, uti ipsi dicunt. Quare si otium feret, conabimur aliquid de pulsibus annotare, quæ fortè hic desiderantur, & proferre in medium, quî de unico saltem morbo, v. gr. febre malignâ, discurrant Sinenses Medici, (si tamen discurrunt) ut ex uno velut ungue de reliquis ferant judicium. Est autem, quòd non parùm credibilia sint censenda, quæ de morbis dicunt, cùm multi Medici totâ vitâ non aliam curam suscipiant, quàm curandi unicum morbum (idque ab Atavis acceptum in familiâ sua Nepotes observant) alii febrem hecticam duntaxat, alii malignam, alii puerorum solummodo morbos, alii solas variolas, alii mulieres tantùm, quæ omnium difficillimæ censentur; utpote, ubi morbi ex solo pulsu dignoscendi sunt: nam ex coloribus & signis exterioribus (quæ item examinari volunt Medici) in fœminis honoratioribus, cùm eas videre non liceat, nihil colligi nec judicari potest.

R P. MI-

R.P. MICHAELIS BOYMI POLONI,

è Societate Jesu, è Regno Siam,

Anno 1658.

Ad Medicos Præfatio.

PRoducimus in vestrum, Viri Clarissimi, atque totius Europæ conspectum ab ultimis terrarum finibus antiquissimum & nobilissimum Medicorum omnium. Si genus scire avetis, est sanguine & dignitate Imperator; Si ætatem, profectò Avicennâ, Hippocrate, Galeno & Celso multò antiquior, nam 400. & paulò amplius post diluvium annis vixisse refertur, & imperare cœpit anno ante Christum 2697. An Patriam scire desideratis? *Hônâm* Imperii Sinarum Provincia, *k'aì fum* Metropolis, Civitas *syn pi* tanti viri Patria est. Nomen illi est *Hoâmti* id est, flavus Imperator. Hic equidem primus medicinas apud Sinas excoluit, & ejusdem artis præcepta posteris tradidit, atque cùm ob multa præclarè facta de Imperio ille optimè esset meritus, per hanc quoque artem mortales sibi voluit demereri, atque adeo etiam nunc in arte suâ superstes depositò fastu & peregrinam à suâ edoctus linguam, iter ferè medii Orbis suscepit, Europam petens, vitam multis, quâ caret ipse, conservaturus. At, inquies: Quid novi adfert hic tuus Medicus Imperator? Fortasse in Anatomiâ plus reperit, quàm Europa sciat à Rondeletio, Vesalio & Bartholino? Minimè, nihil hic Medicorum primus de hâc re ex proposito egit, etsi Medici Sinici illum secuti multa obiter dicant, atque etiam in imaginibus ea, quæ latent in homine, depicta habeant. Vidi ego exactas earum imagines, putasses Europæas, cum descriptione Anatomiæ humanæ. Verùm, utrùm hanc artem ipsi ex hominum sectione nacti fuerint, in nullo reperire potui, atque crediderim, exercuisse aliquando Sinas sectiones, siquidem omnes vel imaginariam crudelitatem hor-

tem horrent, & mortua cadavera, qui sic apud illos tractaret, quôcunque illud fine faceret, esset execrabilis. Quid igitur hic Medicus Sinicus adfert novi ? Numquid novas medicinas per Artem Chymicam repertas, aut herbarum genera plura invenit, quàm Dioscorides & tot alii in Arabiâ, Græciâ, Indiâ Europâ aut Africâ, qui ingentes libros cum herbis depictis ad vivum vulgârunt.

Non solùm in hoc excelluit hic Sina Medicus, utpote qui multas medicinas & herbas Europæis incognitas, quibus uti jubet in medendo, monstrat. Cæterùm de Chymiâ nil habet, habebit sanè vitæ, mortis, morborum aphorismos aut de pulsibus novi aliquid. Sed quî credibile sit, quòd non jam Hippocratis ingenium, & qui illum sunt secuti in genere aphorismorum non totum, quod possit sciri, repererint ? Quis verò uberiùs & excellentiùs de pulsibus doctrinam tradere poterit, quàm Galenus, & post illum tot alii præstantes Medici ? Etenim Medicum Hoâmti antiquissimum aphorismos omnino alios ab Hippocrate adferre, similiter & scientiam de pulsibus omnino diversam à Galeno, & à nullo vel per somnum imaginatam, præterea rationem medicandi morbis aliam & novam prorsus ab Europæâ invenit & tradidit, & hæc omnia, quæ dixi, à diluvii ferè ipsius temporibus. Hæc ego omnia cum Authore suo in conspectum vestrum, Viri expertissimi, profero, & in clavi medicâ, quam fieri procuravi ad referandam Artem in libris reconditam, descriptâ quilibet poterit invenire. Planè aphorismos hic Sina-Medicus vitæ ac mortis in Scientiâ pulsuum fundat, ex quibus non mortem solùm vel morbos docet prædicere, verùm affectiones & qualitates, quæ à morbis causantur, & vix quemquam inter Sinas „ Medicos reperias, qui à circumstantibus, quid morbi habeat „ æger, perquirat, vel quid passus fuerit, siquidem ille post pul„ sum exploratum omnia divinat, & ad miraculum morbum, & „ quæ ex illo orta sunt aut oritura, docet, imò mortem non ad

dies

dies tantùm, ſed ad menſes, ad annum & annos poteſt prædi-
cere. Olim legi, Galenum aliqua ex pulſibus prædixiſſe, imò & prædicere docuiſſe, ut ſi quis jam comederit, vel laborârit aliquâ paſſione, & etiam aliquo alio morbo. Verùm ut univerſaliter omnes & ſingulos morbos ex pulſibus cognoverit, vel hoc percipere, eorumque affectiones divinare ille vel alius ab illo docuerit, hucusque quòd ſciam, fuit nemo. Solus hic Imperator hanc artem edocuit, cujus præcepto obſervando Medici Sinæ hodieque apud Sinas & genera morborum quæcunque ex illis conſequuntur, certò aſſequuntur. Sed quid, inquies, de pulſibus habere poteſt, quod non jam à Galeno aliisque ſit repertum? Suprà retuli, quòd prorſus alia, imò & contraria nec opinata habeat, & quanquam hæc fuſiùs in clavi Medicâ retulerim, per tranſennam hîc aliqua ſubjicio. Omnes cum Galeno unius tantùm manus pulſum explorare jubent, Hoâmti ambarum. Galenus ſiniſtram manum duntaxat; Hoâmti præter ſiniſtram etiam dextræ priùs jubet explorare pulſus, quòd videlicet ibidem vita incipiat, deſinatq;. Galenus contendit, unicum locum in ſiniſtrâ ad hoc ſufficere: Hoâmti in dextrâ tria loca, totidem in ſiniſtrâ ad pulſus cognoſcendos eſſe neceſſaria, nec hoc contentus, in brachio tam dextro quàm ſiniſtro in profunditate cujuslibet loci ſuperficiem, medium & profundum, (hoc eſt, ad pellem & carnes, ad ſanguinem & nervos, denique ad oſſa) qualem pulſum habeant, explorare & diſtinguere docet. Præterea in fœminâ & viro naturales etiam pulſus in dictis tribus locis diverſiſſimos obſervavit. Quid amplius? Levitatem & gravitatem ineſſe pulſibus oſtendit. Quid deinde? Menſuram pulſuum infallibilem vitæ & morborum regulam, quæ intervallis conſtat ſpirationum, præſcripſit. Menſuram temporis ſe ignorare ingenuè fatetur Galenus, quamvis multo tempore deſudaverit in illâ quærendâ. Quid dicam de qualitate differentium inter ſe pulſuum, atque admirabili illâ repertâ con-

nexione ac certitudine cum affectionibus, quas prædixit? Quid dicam de causis, quas assignavit in differentiis pulsuum. Quid de circuitu sanguinis & Spirituum, atque reciprocatione? Quid de prædictionibus & coloribus, sonis, saporibus, odoribus & liquoribus? Quid de reliquis, ac postremò de ipsâ arte medicandi? Nimirum pulsibus Sinenses medentur, & non morbis, imò verò morbis per ipsos pulsus; Hoc est: cùm pro naturali irrepsisse contranaturalem cognoverint pulsum, medicinam adhibent pulsui contranaturali, ut aut abeat, aut redeat ad naturalem, quô quid mirabilius? Quid referam de scientiâ pulsuum, quomodo videlicet se mutuò pulsus producant, augeant, invadant & destruant? Sed hæc atque alia scire qui velit, medicam clavem accipiat, ac singula consideret. Unum moneo, ut ne ingredientium hoc Sinense conclave nova rerum species offendat animum, postquam lustraveris omnia, de opere toto & fabricâ sententiam feras licet.

Quisquis autem non assecutus fuerit rationes & causas omnium, quæ tradimus, experientiam ipsam consulat, & meminerit, illud, quod usû tot seculorum, quod in florentissimo maximoque Imperio probatum fuerit, quod etiamnum vigeat maximè, sicut Batavi, Angli, Lusitani, cæteræque Nationes, quæ ad Sinarum portus accedunt, testari possunt, non posse non suas habere causas, easque solidas, quibus innitatur Ars illa morbos prædicendi.

Agite! Viri Clarissimi, & hanc Artem vos ipsi pro vestro ingenio excolite! Et sicut his, qui acceperunt à Galeno vel Hippocrate Majores vestri studiis ac lucubrationibus suis multum lucis ac splendoris attulerunt: Ita & vos æmuli avitæ laudis expolite hoc opus & illustrate, atque efficite, ut Sinenses hos pulsus clariores ab Europæis jam redditos audiamus aliquando Orbe toto personare. Finem facimus, & rogamus, ut laborem hunc nostrum qualemcunque contra ingratos & Obtrectatores defendatis: Denique ut precemini DEUM Opt. Max. ut hunc Populum, quem ab Arte medendi corporibus adeo instructum esse voluit, non patiatur diutius carere peritis animarum Medicis ac cœlestibus medicinis, adjuvante illo, cujus livore sanati sumus, qui est salus, vita, resurrectio omnium, cui soli honor & Imperium in secula seculorum. R. P. MI-

R. P.

MICHAELIS BOYMI POLONI,

è Societate Jesu,

CLAVIS MEDICA

ad

Sinarum doctrinam de pulsibus.

CAPUT PRIMUM.

Quænam sit in homine vitæ ac sanitatis causa.

PRisci Sinenses viventem & sanum hominem per certam duarum qualitatum, quas *yâm* & *in* vocant, conjunctionem & quasi consensum constitui credunt. Per *yâm* calorem primigenium, per *in* humidum radicale volunt intelligi. Porrò Spiritus & sanguis ambo in corpore humano dicti humidi radicalis & caloris primigenii dicunt esse vehicula, (quam ob causam etiam iisdem apud Sinenses nominibus *yâm* nimirum & *in* designantur,) quæ si inter se aptè & cum proportione cohæreant, primigenium quoque calorem, & humidum radicale quàm optimè habere, atque inde perfectam hominis vitam ac sanitatem existere & conservari affirmant.

Jin inquiunt Sinæ (quâ voce hominem significant, quem & hoc charactere describunt) ex *yâm*, cujus est hæc nota , & in cujus nota est ista conjunctis compo-

 nitur.

nitur. Sicut autem ex illis duabus descriptis notis Sinicus ille Character, sive hominis significatio tota coàlescit, & quemadmodum ex notâ vocabuli *yâm* conjunctâ cum notâ *in̄* vocabulum resultat, significans Sinicè hominem, *yâin* scilicet: Ita persuasum est, illis ex qualitatibus in temperamento humano *yâm* calore primigenio, & *in̄* humido radicali inter se mutuò unitis certam hominis vitam & sanitatem existere. Verùm hanc interdum ex incongruâ dictarum qualitatum conjunctione aut violentâ separatione alterari primùm & languere, dissolvi deinde, ac postremò tandem extingui. Eâ ferè ratione, quâ Sinicus Character quando ejus binæ partes & dissolvuntur, totam hominis significationem prorsus amittit.

Binas illas primigenias qualitates in principalibus corporis humani membris & intestinis velut in suis recondi fontibus, & inde in reliquum diffundi corpus, atque ab illis juxta eorum naturam, à quibus promanant, vitam ac sanitatem, actum & operationem singulas corporis partes pro suâ quamque exigentiâ accipere arbitrantur.

Quòd si aliquando, quas modò diximus, qualitates in membris ac intestinis, vel omnibus, vel aliquibus alteratas, immutatas reperiunt, tum morbos enasci, vires ac vitam deficere, & mortem imminere; Contrà verò, si integras ac sibi aptè invicem hærentes, valere hominem, integris esse viribus, ac fore longævum, certò conjiciunt.

Manifestum proinde est, apud Sinenses Medicos vitæ ac sanitatis in homine causam existere ab *in̄* humido radicali, & *yâm* primigenio calore, prout vita per Spiritus & sanguinem ex illis promanans, cum debitâ proportione universum corpus hominis & singulas ejus partes quasi rigat, penetrat, informat ac vegetat.

CAPUT

CAPUT SECUNDUM.

Quænam sit in homine vitæ sedes.

PArtes humani corporis dividunt Sinenses in *Cậm* & *fu*. Prior vox accipitur pro membris, posterior pro intestinis

Membra principalia, quibus inest potissimùm *in̄* humidum radicale, sex numerant.

Ex parte sinistrâ : *Sin*; cor, *kan* hepar, *Xin* renes ; Ex parte dextrâ : *fi*, pulmones, *pi* lienem, *mím múcû* portam vitæ.

Intestina similiter, aut si mavis interiora, quibus potissimùm inest *yâm* primigenius calor, sex numerant.

Ex parte sinistrâ *Siáo chám*, minora propriè dicta intestina : *fu*, folliculum fellis : *pám kuàm* ureteres.

Ex parte dextrâ *tá chám*, id est, intestina majora propriè dicta, *quey*, stomachum : *Sin crao* tertiam partem corporis.

Etenim dividunt Sinenses corpus humanum in tres partes : Prima est suprema pars, dicitur *Xam crao*, estque ea, quæ â capite protenditur ad pectus : Media *chum crao*, à pectore ad cingulum sive umbilicum : Tertia & infima *hia crao* & *sân crao* ab umbilico ad plantas pedum pertingit.

Membra Sinicè vocantur *Cậm*, quod recondere significat ; Recondunt enim vel cibos, vel sangvinem, vel liquores, vel humores, vel spiritus. Intestina appellarunt *fu*, quod idem est ac atrium sive colonia, quia scilicet illa, quæ in membris reconduntur, ad interiora tanquam ad atria seu colonias membrorum deferuntur. Cùm verò principalia tum membra, tum intestina, ob viciniam plurimùm inter se conspirare, mutuoque sibi inservire comperissent, singulis ideo membris singula adnexerunt quasi intestina.

Atque ita ex parte sinistrâ cordis quidem membro minora intestina ; hepatis membro folliculum fellis, renum membro ureteres ; Ex parte autem dextrâ : pulmonum membro majora intestina ; lienis membro stomachum, portæ vitæ tertiam partem corporis adjecerunt. In his autem membris ac intestinis humidi radicalis & caloris primigenii qualitates eis ab ipso ortu congenitas residere & conservari, & easdem pro diversitate temperamenti per diversos motus, spiritus & actus, vitam in corpus universum diffundere affirmant. Egerunt hoc enim summâ cum diligentiâ Sinarum primi Medici, ut singulorum membrorum ac intestinorum perspecta haberent naturalia temperamenta & affectiones. Quæ omnia atque imprimis consensum eorum ac dissensum, cùm ex pulsibus se certò posse deprehendere, diuturno usu didicissent, (prorsus uti periti fidicines exploratis cytharæ suæ nervis, & horum & cytharæ totius vel consonam, vel dissonam constitutionem) pulsuum ipsi pulcherrimam scientiam Posteris tradiderunt. Quæ quidem scientia ad hæc usque tempora conservatur ac viget, & nos eam infrà, DEO favente, aperiemus.

Porrò *con* contenti in sex membris & adjunctis sex intestinis origines & fontes vitæ detexisse, horum ipsorum certa indicia per totum exquisierunt corpus humanum. Et cùm in diversis partibus corporis diversa reperissent, in capite potissimùm tam membrorum quàm intestinorum, vitæ ac sanitatis, morborum, & mortis certiora signa apparere cognoverunt, quæ signa illi quidem *heu cyé* vocitant, nos postea externos temporariæ constitutionis indices appellabimus.

Ajunt insuper alligari exteriora sensuum organa, (quæ utique & in capite spectantur præcipuè) vitæ fontibus, membris, inquam, & intestinis, adeoq; linguam cordi, nares pulmonibus, os lieni, aures renibus, oculos hepati. Quia imô ex colorum, qui in fronte, oculis, naribus, auribus se ostendunt varietate : Ex saporum, quos lingua vel sentit, vel appetit,

petit, vocis etiam, quam profert æger discrimine ac diversitate se posse vitæ mortisque tempora certâ assequi conjecturâ, non vanè gloriantur. Unde ex memoratis sex membris & totidem intestinis (quæ sunt duodecim origines, aut potiùs, si membris intestina adnexa numeremus, vitæ fontes omnino sex) in reliquum corpus, atque etiam in exteriora sensuum organa per humidum radicale & calorem primigenium vitam derivari contendunt. Et quemadmodum membra & intestina diversimode sunt temperata, & interdum alias atque alias affectiones subeunt: Ita annexa sibi organa, aliasque subditas sibi & vicinas corporis partes aliter atque aliter afficiunt.

Adverte autem obiter, Sinenses modò dicere esse sex membra, modo quinque, videlicet hepar, cor, pulmones, lienem & renes, quia nimirùm renes duplices sunt, quatenus est in sinistrâ parte corporis, renis nomen obtinet, quatenus autem in dextrâ, porta vitæ dicitur. Rursum Sinenses modò dicunt, esse sex intestina, (quæ, ut suprà diximus, totidem membris jungunt) modò quinque, scilicet parva & magna intestina, fel, ureteres, stomachum, *quīa Sañ Cjao* tertia pars corporis magis ad extra est, at alia intra sunt. Quod verò tertia pars dicitur, esse sextum intestinum, quamvis non habeat figuram propriè dicti intestini, fit ex eo, quia est locus interiorum Spirituum, unde etiam jungitur portæ vitæ, quæ est ipsorum officina.

Ex dictis deducitur, quòd in homine vitæ sedes in duodecim originibus, sex, inquam, vitæ fontibus constituatur.

Superest explicemus, quomodo membra principalia humidum radicale, & principalia intestina calorem primigenium pro suo quæque temperamento in totum diffundant corpus, & ejus singulas partes, seu quod idem est, per quas vias seu meatus vitæ, quæ diversimode in singulis membris

ac in-

ac inteſtinis reſidet, ad humani corporis multiplices ac differentes operationes ſanguine ac Spiritibus quaſi vehiculis ſubvecta deferatur.

CAPUT TERTIUM.

Per quas vias ſeu meatus principalia tam membra quàm inteſtina, (illa ſcilicet, quæ ſunt origines ſeu fontes vitæ ac ſanitatis cum reliquo corpore humano vitam communicent ac ſanitatem.

SInenſes Medici conſtituunt ad dexteram tria membra, & tria eis annexa inteſtina, totidem quoque ad ſiniſtram, ut, modò à nobis ſuperiore capite eſt dictum. Porrò à membris (*iñ*) humidi radicalis, & ab inteſtinis (*yâm*) caloris primigenii virtutes inter ſe permixtas, unitâ efficacitate in reliquum corpus dimanare, ſequentibus deſcribunt viis,

A ſiniſtris nobiliſſimum, inquiunt, cordis membrum derivatur humidum radicale ad manus, vocaturque hic meatus (*xáo xán yn kím*) *manuum à corde diminuti humidi radicalis via.* Adnexa verò cordis membro minora inteſtina derivant eôdem calorem primigenium, atque adeo vocant hunc caloris ductum (*xeú tái jám kím*) *manuum à minoribus inteſtinis primigenii magni caloris viam.*

A duabus iſtis viis indicantur duæ origines, quæ conſtituunt vitæ unicum fontem, eodem modo de reliquis intellige.

Hepatis membrum demittit humidum radicale ad pedes, vocantq; hunc canalem (*Co kiue yn kim*) pedum ab hepate defectuoſi humidi radicalis viam. Et quia ab adhærenti hepatis folliculo fellis calor primigenius item ad pedes ſeſe diffundit, vocatur (*Cô xiaó jám kím*) pedum à folliculo fellis diminuti caloris via. Ad pedes rurſus humidum radicale à renum membro

membro delabitur, idcirco (*Cọ Xáo ỳm kím*) pedum à renum membro diminuti humidi radicalis viam appellant. Uti & (*cọ taí jam kim*) pedum ab ureteribus magni caloris primigenii viam: quia scilicet ab ureteribus ipsis renibus conjunctis primigenius calor ad pedes procedit. Et hactenus quidem partis sinistræ meatus indicati sunt.

Jam verò à dextrâ parte pulmones, inquiunt, humidum radicale diffundunt ad manus, nempe per (*Xeu tái ỳn kím*) id est, manuum à pulmonibus magni humidi radicalis viam. Item calor primigenius à majoribus intestinis, quæ cum ipsis pulmonibus conjuncta sunt, profectus, insinuat sese manibus per meatum (*Xem iâm mîm kîm*) manuum à majoribus intestinis caloris primigenii puri & lucidi viâ.

A liene humidum radicale, à stomacho autem, qui lieni proximus est, calorem primigenium manare ad pedes, docent. Hujus meatum (*ço iâm mîm kím*) pedum à stomacho caloris primigenii puri & lucidi viam; Illius (*Cọ tái ỳñ kim̃*) pedum à liene magni humidi radicalis viam vocant.

Denique ex vitæ portâ humidum radicale procedit ad manus, dicitur (*xeú kiŭe yn kim̃*) manuum à portâ vitæ defectuosi humidi radicalis via. Et huic adjuncta tertia pars corporis calorem primigenium dat pedibus viâ, cui nomen indiderunt (*Xeú Xáo iam̃ kim̃*) id est, pedum à tertiâ parte corporis diminuti caloris via.

Hâc ratione totum corpus humanum ex Sinarum sententiâ humido radicali & calore primigenio penitus imbutum ab his ipsis vigorem accipit ac vitam, quæ utique ab suis originibus ac fontibus per eos, quos modò retulimus, meatus promanat.

Viæ autem duodecim ad origines duodecim, sex, inquam, membra, humidi radicalis principia, & sex intestina, caloris primigenii spiracula, quasi calles duodecim & totidem vitales fontes deducunt: Fontes tamen hi non nisi sex vul-

gò numerantur, quia nimirum quodlibet dictorum membrorum & inteſtinorum nonniſi ex mutuo quaſi conſenſu & uno eodemque influxu, vitam de qualitatibus modò dictis reſultantem per vias memoratas in corpus humanum derivat.

Quisquis igitur naturam ac temperamenta iſtorum ſex vitæ fontium vel duodecim originum probè cognoſcit, ſine dubio conſtitutionem totam membrorum ac inteſtinorum perſpectam habebit. Quisquis præterea duodecim viarum diſpoſitiones & affectiones eis congenitas, incrementa quoque & decrementa, adhæc alterationes & alias qualitates aſſecutus fuerit, is ſanè membrorum & inteſtinorum corruptiones, morbos & interitum facilè conjicere ac divinare poterit.

Quomodo verò ſex vitæ fontium, ſive duodecim originum (membrorum, inquam, & inteſtinorum) natura ac temperamenta, atque ab his promanantium duodecim viarum qualitates, tum naturales, tum etiam præter naturales à Sinenſibus deprehendantur, nunc eſt porrò declarandum.

CAPUT QUARTUM.

Quæ ſit natura, quæ temperamenta & qualitates viarum duodecim ab originibus duodecim ductarum, & vitam ac ſanitatem in corpus humanum devehentium.

SUpponunt Sinenſes, Elementa mundi à cœlo & conjunctis cum cœlo qualitatibus *yâm* videlicet, calore, & *yĕ* humido (quorum duo ſint orta ex *t'æi kiĕ*, quod chaos ſeu materiam incompoſitam ſignificat) proceſſiſſe, non eſſe pauciora, quàm quinque contendunt: Terram, Metalla, Aquam, Arbores ſive Aêrem, Ignem. Rationem verò hujus eſſe, quòd hoc quinario omnia, quæ videntur & ſunt in univerſo, contineantur: Unde & Elementa vocârunt, quaſi genera prima rerum, ad quæ reliqua poſſint reduci.

Hominis

Hominis corpus, ejusque membra & inteſtina, non inter ſimplicia conſtituunt, ſed mixta. Verùm cùm in horũ mixtione & temperamentis comperiſſent, in quolibet membrorum & inteſtinorum unam aliquam unius Elementi præ cæteris qualitatem dominari, ſingulis membris & inteſtinis ſingulorum vocabula Elementorum indiderunt. Atque ita ſiniſtram partem corporis humani præſtantiſſimo cordis membro, quod rubei ſeu ignei coloris, quod & amari ſaporis eſſet, quod præ cæteris membris efferveſceret & æſtuaret, & ſimiliter annexis cordi parvis inteſtinis (*hò*) id eſt, ignis Elementi nomen tribuerunt.

Utraque verò ad Auſtralem plagam, & *ligua* regionem ſic dictam ſpectare, quòd ibi ex eorum ſententiâ Elementum ignis quaſi in propriâ ſede reſideat, & æſtate maximè efferveſcat, (unde fit, ut cor in æſtate ſuas præcipuè prodat qualitates) affirmant.

Hepatis membro nomen & naturam *mo*, id eſt, arborum, plantarum, aëris & ventorum, & ſimiliter folliculo fellis ob colorem cæruleum & ſubacidum ſaporem aſſignant. Utraque ortum reſpicere, & *Xin* cœlorum regionem, quòd inde vis vegetandi & venti tanquam ex nativo loco proficiſcantur, & quòd in vere vires ſuas uberiùs explicent, (unde hepatis affectiones tunc maximè ſpectantur) docent.

Renum membro & ureteribus, *Xui*, id eſt aquæ Elementum ineſſe volunt, quòd in illis ſalſuginoſus quidam ſapor, nec non ater color, & potiſſimùm frigiditas ſeu humidum radicale principatum obtineant, adeoque ea ipſa ſub cœlorum *qua kien* portione ad Boream collocant, quòd ibi aquæ Elementum multo frigore rigeat, unde etiam hiberno tempore crebriora renum indicia atque effectus ſe prodant. Ad dexteram pulmonũ membrum tum ob ſiccitatem, tum quòd aduſtum, neſcio quid, ſapiat, præterea, quòd albicantis ſit coloris, nec non magnis inteſtinis, *kin*, id eſt, Metalli Elementum do-

minari putant. Ambo occasui & portioni cœli *qua kiuen* subjiciunt. Et quia metalla per Autumnum perfici existimant, pulmones etiam & magna intestina eâdem anni tempestate vim suam imprimis exercere & indicare dicunt.

Lienis membro ob teporis qualitatem saporem dulcem, colorem flavum *tu* id est, terræ nomen indiderunt. Pari ratione & stomachum qui lieni jungitur, terreum esse censent.

Utraque in medio quatuor reliquorum Elementorum sub plagâ cœli (*gua ken* vocitant) sita esse, & exercere vires suas, tertio quoque (cujuslibet ex quatuor tempestatibus anni) mense asseverant.

Portam vitæ, & huic annexam tertiam partem corporis, ignis simul & aquæ subjiciunt Dominis, ideoque à cordis & renum membris qualitates recipere, receptasque diffundere arbitrantur.

Hâc ratione distributis nominibus Elementorum, & observato Elementarium qualitatum dominio, in singulis membris & intestinis corporis humani, quemadmodum in hoc mundo majori minùs inter se pugnantia, seu symbola Elementa se invicem producere & intendere, dyssymbola autem destruere & corrumpere, ac subinde alterationes & impressiones inter se mutuò efficere, observârunt. Simili modo membris & Intestinis, & quæ ab his ducuntur viis, aut easdem, aut non adeo dissimiles Elementorum Virtutes & propriam cujusque efficaciam inesse collegerunt. Nam, ut in Mundo (inquiunt) sublunari ex aquâ certo quodam modo videmus produci plantas seu arbores, ex plantis ignem, ignis autem cineream relinquit terram, terra verò metallorum est genitrix: Porrò metalla iterum producunt seu exprimunt aquam, aqua rursus arborem, & sic deinceps in orbem: Ita prorsus eundem in corpore hominis (quem meritò sapientes μικροκόσμον dixerunt) orbem effici passim docent.

Siquidem

Siquidem renum aqueum membrum communicat qualitates aqueas hepati, seu arboreo membro, quas suas postea efficit, sive in naturam quodammodo suam convertit : Hepar arboreum igneo cordi suas itidem qualitates: Cor igneum & similiter portæ vitæ, lieni & stomacho naturâ terreis igneas, lien & stomachus suas terreas pulmonibus, qui metallicæ sunt naturæ, pulmones metallicas qualitates communicant renibus aqueis, ab his rursum ad hepar arboreum rerum submittuntur qualitates &c.

Contrà verò, sicut aquæ Elementum igneum vel imminuit, vel prorsus extinguit: Sic frigidæ qualitates renum cordis calorem vel minuunt, alterant, vel planè suffocant. Hepatis quod diximus subtile temperamentum pulmonum metallicâ virtute læditur; Et uti terra aquam inficit & suffocat, eôdem modo lien terreis qualitatibus oppletus, aqueum renum temperamentum obruit, aut etiam destruit.

Quocirca si perspectum habuerimus, quomodo Elementa vel qualitates Elementares in membris ac intestinis reconditæ sese invicem afficiant, alterent, restaurent, augeant, immutent, destruant, corrumpant, facilè perveniemus in notitiam status, ac dispositiones naturales, imò & præternaturales viarum duodecim, ac totidem suarum originum, membrorum, inquam, & intestinorum : atque adeò mille genera morborum, mortem quoque ipsam multò antè, quàm accidant, cognoscemus.

Sed quoniam per vias duodecim sex membra & sex intestina, docuimus posse cognosci, vias verò ipsas duodecim per qualitates Elementares sibi congenitas, sui ipsarum, suarumq; originem, seu sex vitæ fontium temperamenta manifestare, operæ pretium fuerit explicare, quomodo Elementarium qualitatum in membris ac intestinis, viarumque status naturalis aut contranaturalis explorari possit.

CAPUT QUINTUM.

Per quid in corpore humano viarum duodecim qualitates Elementares, ac illarum habitus, affectionesq; naturales aut præternaturales certò possint deprehendi.

VItam humanam constare ex humido radicali & calore primigenio, non apud Sinenses modò, sed Europæos quoque receptum est. Sinenses prius in sex membris, posterius in sex intestinis recondi, atque ab iis in reliquum corpus per duodecim vias dispergi volunt. Membrorum verò & intestinorum temperamenta & dispositiones non nisi per easdem duodecim vias, per quas humidum radicale & calor primigenius deferuntur in totum corpus, indagari posse contendunt. Vias verò & earum capita seu initia per Elementares qualitates, at verò qualitates has ipsas solummodo ex pulsibus certò posse cognosci sequenti deducunt ratione.

Pulsus causatus in venis est à motu: Motus autem, qui existit in venis, est à spirituum & sanguinis fluxu decursuque: Spirituum denique & sanguinis (quorum quidem sanguis est humidi radicalis, spiritus verò sunt caloris primi vehicula) fluxus & refluxus per duodecim vias à duodecim originibus sex videlicet membris & sex intestinis rigant totum corpus, singulasque ejusdem partes commovent.

Verùm si id omne, quod movet, etiam impellat necesse est, id verò quod movetur, aut cedere debet aut resistere, sequitur omnino ex motu ab hujusmodi moventibus & motis producto pulsum resultare: Itaque cùm Spiritus & sanguis decurrentes moveant partes corporis atque impellant, adeoq; hæ moveantur, non potest ab his non aliquis pulsus existere.

Pulsuum

Pulsuum proinde scientia necessaria est, quorum si naturam & differentias optimè perspectas habuerimus, congenitas duodecim viis Elementares qualitates & illarum affectiones in sanguinis & spirituum impressas motu, & consequenter ea ipsa (à quibus proficiscuntur duodecim origines) membra, inquam, & intestina deprehendemus, ac illorum omnium statum & temperamenta, deinde etiam deprehenso qualitatum Elementarium diverso vel excessu vel defectu (qui sunt utique diversitatis pulsuum causa) alium atque alium viarum & corporis totius statum cognoscemus. Ex pulsibus autem connaturalibus statum quoque naturalem qualitatum Elementarium & sanguinis, qui vehit humidum radicale, & spirituum, qui calorem primigenium, viarumque duodecim & originum ac corporis totius humani vitam ac sanitatem conjicere, & ut cum Sinis loquamur, ex differentibus pulsibus differentes excessus & defectus in sanguine & spiritibus assequi, atque adeo membrorum varia & innumera genera & mortem ipsam imminentem prævidere poterimus.

Veruntamen vitam (inquiunt) conservare, valetudini consulere, morbis mederi poterit solus ille, qui pulsus connaturales in corpore humano conservare & corroborare, vel præternaturales & immutatos ad pristinum statum revocare, & restaurare per apposita medicamenta noverit. Ex pulsibus enim debito & naturali statui restitutis intelligunt statum, vias quoque duodecim rediisse ad primævum statum; & per illas item in spiritibus & sanguine congenitas qualitates elementares ritè temperatas devehi vitam, quam duodecim jam sæpius memoratæ origines in corpus diffundunt.

Pulsuum itaque scientia imprimis est necessaria. Sed cùm illi sint motus, aut certè efficiantur à motu in venis, motus autem & mobile tam locum quàm tempus supponat, hîc verò solùm declaratum sit, quomodo ex sex membris & sex intestinis Elementares qualitates in totum corpus devehantur, & illius partes sin-

tes singulas moveant, quærendum de loco & tempore, in quibus motus, & à motu pulsus fiunt, hoc est, ad quæ loca corporis sint pulsus explorandi, & quâ mensurâ temporis metiendi, ut inde pulsuum distincta certaque notitia accipiatur, atque ex hâc scientiâ constitutionis sanguinis & spirituum, elementarium qualitatum, duodecim viarum, & originum totidem, seu sex vitæ fontium, membrorum, inquam, & intestinorum, ac denique humidi radicalis ac caloris primigenii & quæ ex his duobus existunt, morborum ac sanitatis, mortis ac vitæ.

CAPUT SEXTUM.

Quænam sint in humano corpore loca pulsuum magis idonea ad explorandas viarum duodecim qualitates Elementares.

PUlsuum in corpore humano loca descripta sicut in libris Medicis Sinensium reperi, cum fide subjicio unà cum ipso textu ad verbum & commentario ejusdem.

Textus: Omnium cavitatum in quibus pulsus reperiuntur loca.

1. *Feu pe*, id est, natans albedo (sic dicta pulsuum loca) sunt post aures, ingrediuntur locum, ubi terminant capilli, ad unam digiti mensuram.

Commentarius: Carmen ait de pulsu remisso, post cerebrum in ipso flexu cervicis ad tertiam colli vertebram, ibi dicta pulsuum loca reperies.

2. Textus: *San ciao*, id est, tres partes humani corporis, sic vocantur pulsuum loca.

Terminus supremæ partis corporis est à vertice capitis ad os supremum stomachi: Mediæ partis terminus à supremo stomachi ore ad ventriculi os inferius; Tertiæ seu infimæ partis terminus à stomachi inferiori ore unâ infra umbilicum digitali mensurâ ad plantas usque pedum pertingit.

3. Textus:

3. Textus: *ki mûen*: id est, extremorum porta, duo sic dicuntur loca: In fœminis, ubi papillarum pendularum extremitas correspondet ossi interiori: In masculis autem & iis, qui minores mamillas habent, unico digito pulsus explorari potest: Siquidem pinguis sit homo, duabus infra mamillas digitalibus mensuris; Si verò macilentior fuerit, unicâ & dimidiatâ digiti mensurâ deprehenditur.

4. Text: *ki hai:* id est, spirituum mare sic dictus pulsuum locus. Est autem unâ & dimidiâ infra umbilicum digiti mensurâ.

Comment: Spirituum mare dicitur, quia in Masculis seminalium spirituum ibidem est concursus seu mare.

5. Text: *tan tien:* id est, rubeus ager, sic dictus locus, distat ab umbilico trium digitalium mensurarum intervallo prope locum, *quan yuen*, id est, limitum origo.

6. Text: *quan yuen:* id est, limitum origo; Ita dictus pulsuum locus, qui est infra umbilicum tribus digiti articulis & aliquanto magis.

Comment: Locus hic est venarum, quæ à parvis intestinis & viâ pedum diminuti humidi radicalis & caloris primigenii porta, corporis humani radix & fundamentum; denique spirituum seminalium aggregatio.

7. Text: *Gin im:* id est, hominis obviatio. Ita dictus locus pulsuum, & existit in sinistrâ manu ante limitem, (qui medius est pulsus) mensuræ digitalis, (quam in decem partes dividunt) parte unicâ.

Comment: Hepatis & folliculi fellis est sedes. Hujus loci pulsus si iidem fortè reperiuntur in loco renum signum est, hepar & fel lædi à frigore. Similiter hic locus & sequens dictus *ki keu*: id est, Spirituum os: subjiciuntur ambo magni humidi radicalis pulmonum viæ.

Imperator ait: *Giu im* (loci nomen est) pulsum itidem indicat stomachi. Hujus sedes est in sinistrâ manu ante limi-

tem, menſuræ digitalis parte unicâ; Itidem in utraque parte gutturis dextrorſum & ſiniſtrorſum, reperitur *gin im* cavitas. Sedes *gin im* ſubjecta eſt pulmonum magni humidi radicalis viæ. *Giu im* cavitas ſubeſt ſtomachi ſeu pedum caloris pr. puri & lucidi viæ, ideo dicitur *giu im* denotare quoque ſtomachi pulſum.

8. Textus: *ki keu*: id eſt, Spirituum os. Locus ſic dictus eſt in manu dextrâ ante limitem ſeu medium pulſum, digitalis menſuræ parte unicâ.

Comment: Lienis & ſtomachi ſedes eſt; Si pulſus intenſi ſunt ac pleni, membra illa ex cibis læſa eſſe oſtenditur. Imperator quare, inquit, Spirituum os ſolum habet dominium in quinque membra corporis humani? Kipeús reſpondet: Stomachus liquidorum & ſolidorum alimentorum eſt mare, & ſex inteſtinorum magna origo. Quinque ſapores alimentorum, quæ per os recipiuntur, in ſtomacho duntaxat reconduntur, ut alant quinque Spiritus. Spirituum os manifeſtat viam magni humidi radicalis, ſeu etiam lienem. Quinque membrorum & ſex inteſtinorum Spiritus & ſapores oriuntur à ſtomacho, & alterantur, & alterati apparent in hoc pulſuum loco *ki keu* dicto.

Giu, *im* & *ki keu* in collo utrinque percipiuntur, videnturque cœli & terræ mutuam inter ſe conſpirationem vel unionem imitari: Denique ſunt pulſuum aut incipientium aut terminantium portæ.

9. Textus, *tai chum*: id eſt, magna penetratio. Duo ſic dicta pulſuum loca in duobus pedibus poſt pollicis averticulum, intervallo duarum menſurarum digitalium, in ipſo plantæ pedis medio; Pulſus qui ibi incidunt ipſi ſunt.

Comment: Aliqui volunt, ſpatium illud habere duntaxat intervallum unius menſuræ digitalis menſuram & mediæ.

Ex hoc pulſu cognoſcitur via, quæ defectuoſum humidum ra-

dum radicale ab hepatis membro ducit ad pedes, & ubi horum locorum pulsum exploras, conjicere certò potes, hominem, siquidem pulsus perseverat, omnino vivere ; Si verò cessat, proximè abesse à morte, idcircò dicuntur ista loca vitæ & mortis januæ.

10. Textus : *tai ki* : id est, mãgna lacuna. Sic dicuntur bina loca pulsuum ; Reperiuntur ad latus pedum supra os calcanei.

Comment: Diminuti humidi radicalis à renibus ad pedes ostendunt viam ; Mares quidem in pede siniſtro, Fœminæ verò in dextro dicta loca pulsuum habent. Et quia sicut renum, ita etiam vitæ portæ idem est pulsus, ideo mortis ac vitæ hîc dantur indicia. Æger proinde, si pulsum in illo loco pro ratione sui morbi habeat, vivere adhuc cognoscitur ; Verùm si penitus illo pulsu careat, mortuum esse indicat : Ideo pulsus hi appellantur portæ vitæ.

11. *Chum yam :* id est, caloris primigenii viæ, se mutuò penetrantes ; Dicuntur etiam *hocy juuen*, id est, coacervationum fontes, suntque in pedum superficie quinque mensurarum digitalium intervallo inter ossa, ubi pulsus pericipitur, sursum versus procedendo, non in ipso quidem flexu seu cavo sinu, sed tribus ab hoc digiti mensuris.

Comment: Caloris prim. puri seu stomachi via est. Homo spiritus accipit ab Alimentis, alimenta demittuntur in stomachum, stomachus ad quinque membra & intestina vapores seu spiritus diffundit, ij autem, qui puriores sunt, in sanguinem resolvuntur, nam spiritus (humidi) grossiores digeri necesse est. Proinde purius, quod dicitur *ym*, intra venas insinuat sese, fitque sanguis ; Quod verò extra venas fertur, dicitur *quêy*, suntque calidi spiritus, qui extra & intra venas hûc atque illûc meant. Per sanguinem & spiritus humidum radicale & calor prim. veluti per sua vehicula ad omnes corporis partes & intimos quosque recessus in orbem ad in-

 star cir-

ſtar circuli circumferuntur, penetrantque ſe mutuò, ac penitus miſcentur.

Cùm autem ſtomachus ſit liquidorum & ſolidorum alimentorum mare, & conſequenter omnibus ſpiritibus materiam ſuppeditet, dominatur per diverſas ſuas qualitates & recens exortas affectiones, quatuor anni temporibus, adeoque ſpirituum pulſus iisdem temporibus percipi debent.

Atque iſti ſpiritus ſtomachi fundamentum ſunt, ac ſemen aliorum omnium, quia non ſolùm morbos, quatuor anni temporibus graſſari ſolitos alterant, ſed etiam vitæ ac mortis præcipuæ ſunt cauſæ: quare cujuslibet ægroti convenit etiam locorum *Chum yam* explorare duos pulſus, & exquirere diligenter, an ſtomachi ſpiritus contineant nec ne, atque inde de vitâ ac morte ſtatuere.

12. Text: *Fum fu:* Id eſt, ventorum civitas, & alio nomine *Xe^v puèn* dicitur, id eſt, linguæ radix. Eſt in occipitis parte infimâ, ubi capilli terminant, à quibus intervallo unius menſuræ digitalis ſurſum tentando pulſus percipitur.

Comment: Magnorum nervorum caro declinans in illa loca malignæ febris tempore, relatos pulſus ſolet efficere, & ab hoc loco capitis jam memorato pullulare.

Hujus prædictorum paradigmatis Sinici figuram vide in Tab. Appendicis primâ, n. 1.

MOdò operæ pretium erit inquirere, ſintné ex his, quas retulimus cavitatibus aliquæ, quæ 12. originum vias 12. & congenitas iisdem qualitates elementares queant indicare.

Etenim primus locus ex ſuprà numeratis & pulſus poſt aures in illo repertus ſolùm manuum diminuti caloris primi viam indicat, ſive tertiæ corporis partis viam.

Loca dicta tres partes corporis numerant illi quidem, ſed non declarant earundem pulſus.

Tertius

Tertius locus manuum puri caloris ſe inteſtinorum magnorum viam prodit.

Quartus & quintus locus nullam viam denotare videntur.

Sextus locus *quān yuên* ſeu limitis origo per viam pedum diminuti humidi radicalis ad renes originem ducit.

Septimus locus ſiniſtræ manus hepar & fel indicat.

Octavus locus, manus dextræ, lienis & ſtomachi viam indicat.

Nonus locus pedum defectuoſi humidi rad. ſeu hepatis viam indicat.

Decimus locus pedum diminuti humidi rad. ſeu renum viam deſignat.

Undecimus, caloris primig. puri, id eſt, ſtomachi viam prodit.

Locus denique *fum fú* ad ſtatum pulmonum aliquantum cognoſcendum conducit.

Sed quoniam ex hâc inductione patet, ex enumeratis pulſuum locis, ſi nihil præterea afferatur, non omnes vias viarumque origines aperiri; rurſum neceſſe erit inveſtigare alia pulſuum loca, ut his cognitis duodecim viarum elementares qualitates, duodecim iterum origines, ſex inquam membra, & ſex inteſtina, & ſingulorum ſtatus atque affectiones regulariter ac certè deprehendi queant.

CAPUT SEPTIMUM.

An præter dicta pulſuum loca, alia in tribus corporis partibus reperiantur, idonea ad explorandas duodecim vias & harum qualitates?

CUm ex tribus partibus totum corpus humanum Sinenſes conſtituant, (ex capite præcedenti & ſecundo item per tranſennam vidimus) iterum ſingulas corporis partes hoc modo explicant.

Textus: Tres corporis partes omnium liquidorum & solidorum regia sunt via, sunt item spirituum principia ac fines.

Kipeús ait: Tres partes corporis passionum in homine & temperamentorum sunt origo. Spiritus nascuntur ex vaporum, quos stomachus congregat, materiâ; Vapores verò prodeunt ex aqueâ qualitate, quæ residet in cavitatibus, in quibus etiam fines ac principia desumunt.

Textus: *Xám ciāo*, id est, suprema seu prima pars corporis infra cor & pectus, constituitur supra orificium stomachi, dominatur interioribus & non iis, quæ egeruntur. Ejus præcipua sedes est pectoris meditullium infra locum *jo tám*, id est, gemmarum aulam, dictum, unius digitalis mensuræ & sex partium intervallo. Planè autem, ubi papillæ interiùs incidunt, pars dicta corporis terminatur.

Chúm ciāo: id est, media seu secunda pars corporis, sedem habet in eâ cavitate stomachi, quæ nec suprema est nec infima, dominatur carnibus & alimentis. Ad latus umbilici utrinque statuitur.

Hia ciao: id est, infima seu tertia pars corporis; Est ab umbilico descendendo ad ureterum supremum orificium. Dominatur loco, ubi purum à fæculento secernitur, uti etiam in ea, quæ egeruntur. Sedes illius est infra umbilicum unicâ digiti mensurâ: Habet etiam aulam, quæ est spirituum radix & vita. Et cùm spiritus calidi motu suo permiscean̄t sese, omnibus & interiùs atque exteriùs adhæresc̄ant, motus ille vocatur insinuatio spirituum.

Comment: Supremæ partis corporis sedes est in pectoris meditullio, quod ex textu patet. Mediæ partis sedes est in umbilici latere. Umbilicus duo habet latera, quodlibet verò latus unius mensuræ digitalis habet locum, ubi extremum ventris pubes operit, ad intervallum duarum mensurarum digitalium. In eo loco humidi radicalis & caloris prim: pulsus exi-

sus exiſtit, nec non à pedibus lucidi & puri caloris prim: seu ſtomachi via.

Stomachus quos accipit cibos digerit excoquitque, & in vapores primùm, deindè in ſpiritus convertit, qui orſi à tertiâ parte corporis deferuntur ad vias duodecim, & ad ſemitas ſeu calles anguſtiores, tendunt etiam ſurſum & deorſum, ſeu hi ſpiritus quaſi impetu acti ſui caloris cavitates liquidorum aliosque vegetant, & ſanguinem permeant commoventque. Hujus autem motus, quem Spiritus efficiunt, eſt ab infimæ ſeu tertiæ partis loco. Et quamvis originales ſpiritus accipiant aliunde materiam, ex quâ immediatè procreantur; quia tamen ipſa illa materia ſine ſpiritibus ſtomachi eſſe non poteſt, ideo illorum radix dicitur & fundamentum. Notandum verò diligenter, ſpirituum aulam & viam eſſe in tertiâ parte corporis, ubi ſpirituum motus incipit, ac per illum motum omnes originales ſpiritus permeant; Unde fit, ut dicatur duodecim quoque viarum radix, & omnium quoque (quæ aliis ſpiritibus inſident) viarum atrium ac domicilium.

Vide paradigma capitis præcedentis.

Quemadmodum igitur in hoc univerſo tria conſtituunt longè præcipua *Sān cāi* dicta, ſeu tres excellentias ſubſtantiales longè præcipuas: Suprà videlicet cœlum, infra terram, in medio autem ipſum hominem, qui cœli terræque ſit particeps: Ita corpus ipſum hominis in tres partes & quaſi regiones dividunt: Supremam, quæ pertingat à capite usque ad orificium ventriculi, & contineat pulmonem & pectus, ſeu quidquid eſt ſupra diaphragma, cor item & pericardium, ſeu, uti vocant, involucrum cordis: Mediam verò, quæ pertingit ad umbilicum, complectatur diaphragma, ſtomachum ſeu ventriculum, & quicquid eum ambit, lienem, item hepar & fel: Infimam denique, quæ propè ab umbilico ad pedes usque decurrit, includitque renes, veſicam, ureteres, inteſtina & gracilia. Aliter etiam dictas tres regiones ſed per Metaphoram explicant,

explicant, sic, ut in supremâ constituant velut varias quasdam nebulas, in mediâ pluviam, in imâ lacum & stagna, quæ ex dictâ pluviâ confluxerint.

Porrò tribus hujuscemodi regionibus humani corporis eodem prorsus ordine ternos manûs utriusque pulsus respondere contendunt; Atque ita primo & supremo pulsui (quem etiam cœli nomine significant, quod supremæ corporis regioni respondeat) dominari calorem primigenium, qui adeo pulsus naturâ suâ sit exundans, supernatans, magnus; Tertio seu infimo pulsui (quem terræ nomine, significant, quòd infimæ corporis regioni respondeat) dominari humidum radicale, eâque de causâ profundum esse, & comparatione quidem pulsus medii ac supremi esse radicis instar, quæ cum trunco, ramisque & foliis arboris comparetur. Infimum hunc pulsum robustiorem volunt esse in fœminis, propterea, quod in eis prædominetur humidum radicale & sanguis, supremum verò pulsum seu primæ regionis in eodem sexu debiliorem esse, contrarium verò Maribus accidere. Jam verò pulsus medius (quem hominis nomine significant, qui medius cùm sit cœlum inter & terram, mediæ item corporis regioni respondet) neque exundans est, neque profundus, sed remissus, inquiunt, id est, temperatus, ac verè medius, ut qui pari cum portione fiat particeps tam caloris, qui versus primum locum effert sese, quàm humidi radicalis, quod suopte quasi pondere ad terram infimumque locum descendit: Item limes dicitur, ut qui duo, quæ diximus, extrema limitet medius, non secus ac truncus arboris radicem ejusdem & ramos.

Nec observant tantùm pulsuum ordinem jam dictum, sed horum singulos tripliciter item explorant, atque ita ad cujusque superficiem applicant primò digitum, sic ut cutem leviter stringant duntaxat; Ad medium verò dum exploraturi procedunt, arteriam digitis utcunque deprimunt. Infimam denique ejusdem pulsus regionem & quasi fundum seu radicem explo-

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

Paradigma, quo tria loca determinata pulsuum exploran=
dorum designantur.

Utriusq; manus ea=
dem est ratio.

N. 1. fol: 41.

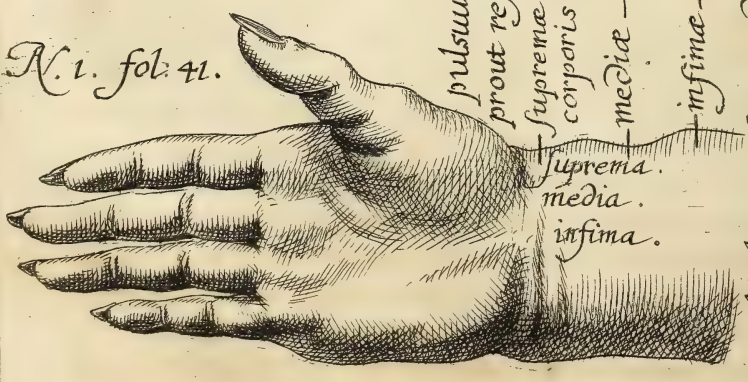

10 cubitalis mensura 10 digitales
mensuras continens.

exploraturi ad nervos ipsos & ossa validiore contactu pertingunt, atque hoc modo conjiciunt, an idem pulsus ubique sibi constet, & consequenter, an morbus tantummodo superficialis sit, aut ab extrinseco adveniens, an contrà, occupatis jam interioribus, radicem fixerit. Unde si fundum aut radicem exploraturi pulsum abesse comperiunt, fidenter pronunciant, actum esse de vitâ, quia (inquiunt) pulsus caret radice. Et quoniam denique membrorum alia collocata sunt ad sinistram partem humani corporis, ad dextram partem alia; Idcirco etiam docent, hæc quidem membra pertinere ad ternos pulsus manus dextræ, illa verò ad pulsus sinistræ.

Tab. III. Append. n. I.

Porrò pulsus istarum novem partium, quas continent scilicet tres magnæ regiones corporis, quomodo reperiantur, & quomodo ex pulsibus constitutio & qualitates cognosci debeant, infrà explicabimus, adjecto etiam schemate à Sinensibus Medicis descripto. Nunc brevibus:

Collige 1. Quæcunque pulsuum loca invenientur in corpore humano ad cognoscendam sanitatem aut morbos, vitam aut mortem, necesse est iis earum trium regionum corporis temperamenta & congenitam constitutionem & advenientes seu subinde irrepentes indicari.

Collige 2. Quòd cujuslibet magnæ regionis ternis partibus sit pulsus supernatans (qui est à calore primig.) medius & profundus (qui est in humido radicali) sive (quod idem est) novem partium singulæ suos omnino habent pulsus.

Collige 3. Indiciorum seu signorum exteriorum novem illis partibus annexorum habitus & affectiones ex pulsibus illis debere manifestari in ternis partibus pulsuum *seu* supernatantem &c. ut suprà dictum est.

Collige 4. Cùm *iam* & *in* calor primig. & humidum rad. in novem memoratas insinuent sese partes, necesse est,

ex similibus partibus pulsuum aliarum partium constitutionem dignoscere, & in omnium partium pulsu singularum constitutionem relucere. Ratio est, quia quælibet non solùm suam ipsius constitutionem manifestat, sed etiam, quomodo se cum aliis pulsibus habeat, cum quibus sympathiam seu unionem quandam habet. Ratio ulterior est, quia viæ inter se certo quodam modo penetrantur ac permiscentur, ex eâ quæ est propria solùm humido radic. ei, quæ soli calori primig. est destinata, & alteri, quæ de utroque æquam portionem accipit. Rursus hæc duabus præcedentibus & media utriusque viæ illi, quam primo loco attuli, & ultimæ, atque ita pulsus, qui v. gr. viæ cordis dicitur, non solùm suam cordis viam, sed & hepatis & vesicæ, & pulmonum & stomachi vias, & quæ his annexa sunt, unà cum singularum dispositionibus per indicem quasi secundarium manifestat: Et sic de reliquis discurre. Nam tres partes, cœlum, homo terra sic dictæ itidem se mutuò continent, pars enim cœlum vocata partibus cœlo terrâ & homine constat, & pars, quæ terra dicitur, iterum ex cœlo homine & terrâ est, & pars, quæ homo appellatur, iterum ex cœlo homine & terrâ consurgit. Similiter pars, quæ viam humidi radic. habet, illa eadem à viis, quæ partim humidum radic. partim calorem primig. æqualiter continent, & à viis, quæ tantùm calorem primigenium habent, penetrantur, & pars quæ habet viam caloris primig., illa eadem à viis, quæ solùm humidum radic., & ab aliis viis, quæ æqualiter humidum radic. & calorem primig. participant, permiscetur. Ad extremum pars, quæ viam partim humidum radic. partim calorem primig. æqualiter habentem continet, illa eadem à viâ, quæ calorem primig. tantùm, & ab aliâ viâ, quæ humidum radic. tantùm continet, informatur. Quare pulsus reperti debebunt non solùm singulas vias 12. singuli singulas, sed singuli pulsus vias, & omnes pulsus singulas vias, simili quoque ratione originis, & quæ ex illis constituuntur, sex vitæ fontes

in suâ

in suâ constitutione indicare. Sic, v. g. pulsus loci, qui viæ cordis dicitur, non solùm suam cordis viam, verùm & hepatis, & vesicæ, & pulmonum, & stomachi, & quæ his connexa sunt, statum & dispositionem indicent necesse est; Pulsus deinde, qui loco viæ hepatis assignatur, non solùm hepatis viæ constitutionem, sed etiam cordis & vesicæ, & stomachi, & pulmonum, & portæ vitæ indicat. Et sic de reliquis discurre. Horum verò omnium hæc est causa, quòd vita & sanitas sit quid totum integrum, unde non magis de vitâ una pars corporis, licèt diversimode, aut unum membrum participat, quàm singula reliqua, eò quòd ad singularium partium corporis vitam ac sanitatem omnia membra & intestina, sex, inquam, vitæ fontes concurrant, & per vias duodecim in sanguine & Spiritibus humidum radic. & calorem primig. devehentibus se ipsa communicent.

Cùm igitur vita sit bonum integrum, non potest esse vita, nisi ex causis integris, & quia malum ex singulis defectibus, hinc ex minimo defectu unius membri vel partis alterari vitam ac sanitatem labefactari facile est, adeoque lædi etiam omnia & singula membra & intestina, à quibus est vita. Quomodo autem in uno pulsu, qui unius membri viam indicat, aliæ quoque viæ, seu, quomodo in uno pulsu unius partis corporis aliæ partes corporis se manifestent & discernantur, infrà docebimus.

Colligitur interim viarum duodecim pulsus potissimùm in manibus manifestari, in quibus adeò videtur absolutè coacervatio esse & quasi concursus pulsuum. Nam mediæ regionis corporis suprema minor pars in dextrâ manu per pulsum magni humidi radic. viam seu pulmones denotat, & mediæ regionis minor media pars in sinistrâ per viam diminuti humidi radic. hepar manifestat; Ideò vocatur absolutè coacervationem potissimùm esse in manibus. Et licèt in pedibus reperiri modò docuerimus membrorum & intestinorum vias,

attamen, quia ibi nec omnium nec principalium viarum pulsus sedem habent, potiusque in manibus investigandæ sunt illæ, quàm in pedibus. Hoc autem consequemur, si modò observaverimus, ubinam sint coăcervationes sive concursus in corpore humano, ossium, medullarum, nervorum, membrorum & intestinorum, spirituum, & denique venarum pulsuumque; Nam si hic pulsuum ultimus concursus in manibus reperiatur, manuum sanè loca ad duodecim vias explorandas idonea esse, determinare oportebit.

CAPUT OCTAVUM.

Quæritur, ubi reperiantur potissimùm scaturigines rerum, ex quibus constat corpus humanum, & an in harum singulis possint pulsus haberi, ad deprehendendum 12. vias, an verò solùm in concursu venarum pulsus existant ejusmodi, & an alibi quàm in manibus existant?

CORpus humanum constare ossibus, medullis, nervis, carne, pelle, sanguine, pulsibus, spiritibus, membris demum ac intestinis, certum est; quare ossium, medullarum, nervorum &c. necesse est scire loca, ac horum cognata reperire. Primùm quidem per Sinenses renes ponuntur loco primo, deinde cor, postea hepar, tunc pulmones, mox lien, exercere verò dicunt suos actus sexto loco renes. Porrò, uti primo loco nascuntur renes, ita omnium primò exercere incipiunt actus suos, deinde cor, tertio loco hepar, postea pulmones, ad extremum lien. Hæc verò membra, uti etiam, quæ membris adnascuntur, intestina, videlicet ureteres, parva intestina, folliculus fellis, magna intestina & stomachus, ac reliqua habent suas congeries & loca illa, prout in tabula III. infrà positâ videre est.

Sic ĩgi-

Sic igitur in loco dicto, *tú caú* (quod significat magnum reconditorium) inteſtinorum eſt ſcaturigo.

Loco dicto *kí, hŭ*, quod ſignificat quatuor anni temporum conſtantem qualitatum unionem, membrorum ſex ſcaturigo eſt. Porrò, cùm cor non ſolùm ſit cauſa faciei, humerorum, ſed palmarum, manus, item linguæ atque ſanguinis, congeries ſanguinis eſt in loco *kĕ yú* quod ſignificat diaphragmatis locum.

Pulmones etiam, quia non ſolùm ſunt narium, labiorum, pellis, capillorum, ac unguium cauſa, ſed etiam Spirituum, congeries ipſorum Spirituum eſt in loco *ſān ciāo*, id eſt, trium partium corporis.

Jam hepar, quia non ſolùm eſt oculorum, ſed etiam nervorum origo, ideò nervorum ſcaturigo eſt in loco *jâm lîm ciûen*, quod ſignificat caloris latebram & fontem.

Renes non ſolùm ſunt dentium, aurium, ſed etiam oſſium cauſa. Scaturigo oſſium eſt in loco *ta ín*, quod ſignificat magnam elevationem. Iidem renes ſunt cauſa etiam medullarum in oſſibus. Locus, in quo eſt ſcaturigo medullarum, vocatur *ciúe kŏ* quod ſignificat interruptionem oſſium.

Reſtat venarum & pulſuum congeries & ſcaturigo, quam nullibi eſſe Sinenſes ajunt, niſi in ipſis manibus, vocant locum *tá quên*, quod ſignificat magnæ profunditatis abyſſum, & cùm de causâ principali venarum & ſcaturiginis earum nullum membrum, nullum inteſtinum ſingulare ſcaturiginis cauſam eſſe docent, intelligi volunt, omnia ac ſingula membra ac inteſtina concurrere, & eſſe cauſam quadantenus ſingularum venarum ſcaturiginis.

Cùm enim non paucæ viæ ad dictum locum ſcaturiginis venarum à ſuis originibus (quæ ſunt membra & inteſtina) manantes confluant, & ſanguis & ſpiritus decurrentes per venas ſibique congenitas qualitates Elementares, & per has conſti-

tutionem tàm viarum quàm sex vitæ fontium explicent, motu suo pulsum efficiant, pulsuum sanè locus nusquam aptior inveniri aut deligi potuit ac debuit, quàm in venarum concursu, nam ibidem quoque est pulsuum concursus.

Quocirca, cùm hic locus sit in manibus, manuum loci idonei videntur esse pulsuum, ad investigandas duodecim vias, & congenitas his Elementares qualitates, origines quoque, à quibus profluunt membra ac intestina. Vide tab. III. n. II. III.

CAPUT NONUM.

Cur in manu sinistrâ, in quâ scaturigo venarum inventa est, pulsus sint explorandi? Item: An sola manus sinistra sufficiat? An venarum etiam pulsus sint explorandi in dextrâ?

NOn solùm in sinistrâ manu, sed etiam in dextrâ pulsus inveniri, experientiâ constat. Sinenses, (uti suprà ostendimus) cùm rerum, ex quibus corpus constat, quærerent scaturigines, in manibus venarum scaturiginem esse dixerunt, eandemque etiam scaturiginem pulsuum esse statuerunt.

Cæterùm in dextrâ manu locum *kí keù*, os spirituum dictum, pulsus habere etiam ajunt. Cùm enim hic pulsus à spirituum decurrentium motu potissimùm fiat, in dextrâ quoque manu pulsuum coacervationem esse, sibi persuaserunt, ac proinde utriusque manus loca pulsuum nobilissima & eorum concursus apparere omninò asseverant, & horum sufficientem esse causam, cur non solùm in sinistrâ, sed etiam in dextrâ, pulsus sint explorandi, quia nimirum in sinistrâ manu venarum est scaturigo, in venis verò motus à sanguine & Spiritibus procedentes pulsum causantur.

Porrò

Porrò, in dexteræ manus loco *ki keu* dicto, quòd pulsuum congeries etiam reperitur, vel ex eo probant, quòd ibi sit maxima vis & copia Spirituum, à quibus utique extra & intra venas in sanguine decurrentibus motum effici necesse est, & ab hoc motu pulsum; Proinde utramque manum ad pulsus explorandos magno usui esse dicunt, siquidem hæc & illa manus causam adæquatam pulsuum habet. Sinistra quidem sanguinem decurrentem in venis, in quibus reconditur scilicet, & nunquam in vivo corpore sine spiritibus est: Dextra verò copiam spirituum, qui, quia cum sanguine decurrunt, sine sanguine esse non possunt, ideoque, cùm sanguis & spiritus causa sint motus, & motus pulsuum, qui tam in dextrâ quàm in sinistrâ reperiuntur, pulsus explorari posse ac debere in utriusque manus loco asseverant.

Adde, membra hominis & intestina alia esse sinistra, alia dextra, viæ proinde ab illis decurrentes aliæ sunt ad dexteram, aliæ ad sinistram, ut suprà retulimus. Ut igitur status illarum & congenitarum illis elementarium qualitatum percipi possit, sequi oportere, tàm in sinistrâ pro membris ac intestinis sinistris, quàm in dextra pro dextris explorandos pulsus.

Ad extremum, quòd in manibus pulsus sit exquirendus, ratio potissima est, quia omnis illa circumvolutio sanguinis ac Spirituum (qui humidum radicale & calorem primig:, unde vita resultat, devehunt) in manibus potissimùm terminantur, complenturque, & ab illis iterum fluxum suum circularem ordiuntur. Cùm igitur vitæ principium primò, ac vitæ finis ultimò se prodat in manibus, non alibi pulsus explorandos esse, certò concludunt. Esto se prodant etiam in pedibus.

Sed quomodo in corpore humano circuitus viarum duodecim, & in illis revolutio sanguinis & spirituum, humidum radicale & calorem primig: devehentium, ad manus terminetur, & ab his ipsis incipiat, & sic circuitus ex pulsibus manuum à Sinensibus sit deprehensus, & à quolibet deprehendi possit, necesse est explicare.

Figura

Figura & motus circularis non aliâ in re clariùs apparet, quàm in cœlorum orbibus, quorum circumvolutio, quòd ab hominibus usu ipso & diuturnâ observatione compertum fuerit, æternus esse creditus est. An verò ab æterno existere potuerit cum generatione vel rebus generatis, in Scholis disputatur, & à plerisque Thomistis affirmatur. Orbem cœlorum spatio viginti quatuor horarum revolvi, & singulis annis circuitum non solùm Solis, sed reliquorum etiam Planetarum observare, hujusmodi æternum à DEO posse creari, nonnulli asserunt. Ethnici verò nonnulli, Duce Aristotele, de facto fuisse ab æterno, contendunt. Perpetuum motum doctissimi quique Philosophorum ac Mathematicorum hâc nostrâ & superiori ætate alii inventum esse, alii verò inveniri posse, alii & hoc & illud, ac meritò sanè negant.

Cæterùm si dari potest perpetuus motus, profectò dicendum est, hunc in orbibus cœlestibus imprimis, tùm verò in vitâ corporum humanorum, & ex artificialibus rebus in horologiis aut instrumentis, quæ motum illorum habeant ut in variis subjectis, dari posse. Neque enim facilior & aptior alia figura pro æterno motu fingi potest, quàm circularis, & verò describit, hunc præsens cœlorum motus, vita etiam humana, nec non sua horologia rotata artis miræ opus & mirabiles effectus solertiæ humanæ imitantur.

Summæ artis fuit, quendam Pictorem sine errore circulum absque centro descripsisse perfectissimum. Summæ artis & illud, alium itidem Pictorem circuli centrum abolitum uno ictu ostendisse; Quin & eò processum humanâ industriâ, ut horologia fabricata sint, quæ sub formis canum, Leonum, hominum Personarum ad horas aliquot deambularent ac circumirent: Ut organa, quæ nullo pulsante sponte personarent ad numeros, feliciter arte effinxerint.

Apparuit nuper in Poloniâ horologium, quod non solùm Lunæ defectus & Planetarum oppositiones, conjunctiones, quadra-

quadratos, sextiles, & trinos aspectus (quale est in Pragensi & alibi) reliquosque motus menstruos, item & annuos manifestare potuerit; Sed quod maximè mirabamur fuit, quòd unicâ rotarum circumactione astrorum, sex mensium, tam horarum quàm dierum singulorum, nec non etiam lunaris cursus circuitum pulcherrimè describebat. Vivere diceres ad medium annum. Sed anne fieri posset aliud, quod integro anno similem motum exhibeat, omnino posse existimo; Imo alium fortasse labentibus annis fore, qui ad duos & plures annos ejuscemodi instrumentum circularium motuum in lucem producat, non absurdum fuerit credere. Potuit igitur solers hominum indagatio exteriorum & circularium conferre instrumentis vitâ carentibus, idque per adeo longum tempus, ut etiam medii anni. Verùm enim verò, Sapientissimus rerum omnium Artifex Deus cœlorum orbibus vastissimis per adeo vastum spatium à tot annorum millibus circularem motum impressit, quia imò viventia etiam quasi horologia in hoc sublunari constituit, quibus alias atque alias statas periodos annorum & ætates præscripsit, corpora, inquam, animantium, & imprimis ipsorum hominum, quæ sicut vitæ principia habere, ita & ejusdem vitæ cursum traducere, & finem denique hic obtinere voluit, sic tamen, ut eidem homini contulerit æternam vitam in paradiso per usum & esum admirabilis fructus, quem dabat, ligni vitæ, quo quidem fructu irrepente in corpus diuturnitate, ut fit, temporum vitia (quasi rubigo quædam vitalium rotarum) detegebantur. Neque contentus hâc planè divinâ liberalitate, eandem in cœlo longè perfectissimam ac bonis omnibus cumulatam vitam promiserit, si modò, quod est æquissimum, sui Creatoris sanctissimæ voluntati obsequeretur. Cùm igitur vitæ nostræ sit maximè consentaneus motus circularis (quod quippe quò maximè conferatur) motum circularem in viventibus, ac potissimùm in homine, maximè regularem esse, credamus necesse est.

Porrò Sinenſes vitam humanam non ſolùm motibus cœlorum menſurari, verùm etiam iisdem eſſe quàm ſimillimam, crebrò inculcant. Et nos quidem Europæi annuos motus circulares vitæ noſtræ numeramus. At verò Sinæ & annuos, & menſtruos, & diuturnos etiam motus circulares jam inde ab ipſo propè diluvio in corpore humano detexerunt.

Sed quâ tandem ratione hoc deprehenderint, nos ſecuti illorum doctrinam, initium circularis motus diurni, qui vitæ noſtræ ineſt, locum etiam, à quo incipit, & in quo definit, modò oſtendemus; Deinde verò menſtruum circulum vitæ, ad extremum etiam annum, DEO favente, explicare conabimur.

Supponunt Sinenſes, circuli (quemcunque circino deſcribas) centrum in plano & in ſuperficiei planæ aliquo puncto principium orbis facere, tum verò flexu ſuo obliquo perpetui orbis finem conjungere, ſicque in diem, à quo cœperat, punctum coïre, atque ſi motus cœptus & perfectus duret in illo ipſo plano, iterum unde cœpit redire, & conſequenter alios atque alios motus circulares efficere & proſequi. Eodem planè modo in corpore humano evenire, conſtanter ajunt. Vita, inquiunt, tum procul dubio principium accipit, cùm fœtus animatur, ſed aliorum longior, aliorum brevior vitæ periodus, eò, quòd vitalis circulus vitæ longævæ ampliorem, brevis autem vitæ anguſtiorem circumferentiam nactus fuerit. Hôc vero circulô contineri alios circulos vitales, & his rurſum alios inſertos eſſe volunt, non aliter, quàm orbis conſtat annuis, & lunaribus ſeu menſtruis circulis & diurnis. Quòd ſi vitæ circulus incepit, etiam locum habere debet, à quo incepit, & ad quem curſu ſuo defluit ac terminat, curſum ſuum denuo exorſurus, uti cœlorum orbes ab ortu cœpti circumaguntur, donec ab eodem ortu iterum incipiant.

Sed quodnam eſt, inferimus, centrum in corpore humano hujus circuli vitalis? Ajunt Sinenſes, eſſe mediam regionem

gionem corporis humani. Circumferentia autem quæ? Caput inquiunt, & pedes & manus. Sed si in medio quasi puncto corporis humani pedem circuli defixeris, altero circumducto, perfectissimè circulum ad distantiam pedum, capitis & manuum describit. Quare cùm vita in toto hoc spatio & ambitu ex ipso motu partium, quæ circumferentiam attingunt, existat, necessariò ex motu partium circumferentiam circularem attingit & describit. Ostenso proinde centro & peripheriâ circuli ostendendũ est, quomodo per eundem à centro & circa centrum assignantur duodecim viæ, & per illas sanguis & spiritus, & in illis tanquam in propriis vehiculis humidum radicale & calor primigenius, seu vita ex illis resultans feratur, seu quomodo tandem, iste fluxus vitæ à centro ad circumferentiam veniat, & ex quo loco motus in hâc rotâ vitali initium ducat, & vitæ cursum consumat.

Sed audiamus Sinenses ipsos.

Textus: Homo recipit Spiritus à cibis, cibi recipiuntur in stomachum, & suas virtutes communicant quinque membris & sex intestinis: Omnia enim quæ sunt in corpore, recipiunt Spiritus, qui ex ciborum materiâ nascuntur; Nam id, quod est subtile, est *qûm*, humidus, inquam sanguis purissimus, imbutus humido radicali, intra venas serpens; Id quod est grossum, & nec dum bene digestum, est *quêi* sive spirituum calidorum quasi congeries, calido primigenio imbutorum, intra & extra venas meantium, & sanguinem commoventium, quippe hæc duo *qûm* & *queî* totum corpus penetrant & circumeunt rotæ instar aut circuli, qui sine interruptione circumagitur. Nota: quòd spiritus calidi subjiciantur calori primigenio, & sanguis venarum humido radicali, quæ duo inter se permixta ac penetrata motum in corpore humano circularem spatio viginti quatuor horarum perficiunt. Nam quo temporis spatio 50. domus cœlorum circumaguntur ex Sinarum sententiâ, eodem ipso Spiritus & sanguis, qui

curſum ſuum exorſi ſunt à pulmonum viâ, diei præteritæ tempore matutino (horâ tertiâ & quartâ Europæâ, nam hora quælibet Sinica duas Europæas complectitur) per diem integram & noctem integram ad eandem horam matutinam fluunt refluuntque, & ibidem curſum integrum complent, planè in ipſo illo loco, in quo reperta eſt maxima congeries Spirituum, quæ os Spirituum vocatur, & in quo apparent calor primigen. & humidum radic. invicem ſibi unita, & unde hæc ipſa iterum in ſanguine & Spiritibus incipiunt fluere & refluere, & perpetuos orbes agere, vitamque in illis deferre.

Textus: Duodecim viarum pulſus & quindecim *Iõ* (ſunt pulſus venarum ad latera duodecim viarum rivulorum inſtar manantes) venarum pulſus quo tandem in loco ducunt initium, & in quo finiunt? In duodecim viis pulſuum decurrunt ſanguis & Spiritus, penetrant ac penetrantur ab humido radicali & calore primigenio, ut virigent, foveant, ſervent ac vivere faciant totum corpus humanum: Illorum (ſanguinis videlicet & ſpirituum) origo eſt in medio ſeu meditullio mediæ regionis corporis (quod ſupra centrum circuli vitalis eſſe diximus) inde verò communicati manuum magni humidi radicalis viæ ab illâ motum ordiuntur, & præcedunt ad manuum lucidi ſeu puri caloris primig. viam, ab hâc verò ad pedum caloris primig. puri & lucidi viam, & ab hâc ad pedum magni humidi radicalis viam, à quâ poſtea motum continuant ad manuum diminuti humidi radicalis viam, & ab illâ ad manuum magni caloris primigenii viam, deinde ab hâc ad pedum magni caloris viam, unde ad pedum diminuti humidi radicalis viam, à quâ eundem proſequitur motum ad manuum defectuoſi humidi radic. viam, & ab illâ ad manuum diminuti caloris viam; Ad extremum ab hâc ad pedum defectuoſi humidi radic. viam, ubi videlicet vitalis illa rota ſanguinis & ſpirituum & circulus finem accipit, ac rurſum volvendo redit à loco viæ manuum magni humidi radic. & ſic deinceps, curſu quem memoravimus repetito.

Viarum

Viarum quas diximus motus prorsus annulorum instar aut circulorum inter se mutuò insertorum se pervadunt, ac sine interruptione totum corpus circumeunt, manè verò redeunt ad locum manus dextræ, ac inde iterum fluere ac currere incipiunt. Inde est, ut ex hoc loco manuum, qui & os spirituum dicitur, de quibusvis morborum generibus & ipsâ vitâ & morte possit ferri sententia.

Observes hîc quasi per transennam, quòd cùm sint quindecim *lõ* seu semitæ aut calles emergentes ad latera viarum, tribus quoque diversis motibus & pulsibus diversas efficiunt vias, ut infrà dicetur.

Cujuslibet diei hora matutina (*ym*) quæ est tertia & quarta Europæa matutina, fit motûs ac flexûs initiũ, nam in meditullio magnæ partis corporis oritur, & membro pulmonum communicatur, unde initium motus est à pulmone, ab hoc ad magna intestina: ab his verò ad stomachum, à stomacho ad lienem, hinc ad cor, inde ad parva intestina, ab his ad ureteres & vesicam seu renes, à vesicâ seu renibus ad involucrum cordis, hinc ad infimam seu tertiam regionem corporis, ab hâc ad fel, & denique ad hepar motus sanguinis & spirituum decurrit, qui ibidem horâ primâ & secundâ noctis terminatur; Sequentis diei horâ tertiâ & quartâ matutinâ ad pulmonem cursum suum denuò resumit, ac sic per consequentes dies & menses & annos eum cursum prosequens, vitæ periodum sibi consentaneam tandem absolvit. Cùm igitur in pulmonibus seu viâ pulmonum omnium viarum sit caput ac principium, id est: cùm per illas sanguis decurrit, qui rursus ac motus sanguis non aliunde est, quàm à spiritibus, in quos dominantur pulmones, & cùm à loco dicto cursus instituitur horis matutinis, & eodem quoque pulsus venarum incipiat, fit, ut in loco dexteræ manus pulsus explorandi sint.

Textus: Cognito fine & principio facilè est determinare, quomodo se habeant humidum radic: & calor primig:. Quare hoc

re hoc dicitur? Quia videlicet finis & principium pulsuum, & præterea humidi radicalis & caloris primigenii sedes est, ex quâ rotæ instar manè incipiant moveri, & ideò diximus principium inibi esse, sed & finem verè etiam, quòd nimirum trium viarum humidi radicalis à trium viarum caloris primigenii spiritus finem habeant, ad quorum quidem finem mors consequitur. Verùm ejusmodi mortis singulæ viæ sua habent indicia, atque ideò dicimus finem habere.

Commentarius. Inest singulis rebus suus calor suumq; humidum, ideò finis & principium illorum in ipsis locis determinatis caloris & humidi reperitur. Porrò in pulsuum viis illa duo sunt præcipua vincula, & hoc in loco *ki keu* dicto, quòd ibi trium viarum humidi radicalis & trium caloris primigenii pulsus matutino tempore in dextrâ manu percipiantur, & moveri incipiant, circulariq́ue. Initium ergò ipsius motus est à spiritibus & primigenio calore, finis verò ac desitio tum pulsus, dein trium viarum humidi radicalis & trium viarum caloris primigenii. Finis autem dicitur, quia humidum radicale finem accipit.

Mortis cujuslibet indicia sunt hæc, quæ sequuntur. Primò: Vesicæ seu renum humidi radicalis diminuti, Spirituum desinentium signa sunt: dentes acuti & eminentes, carnis marcor & siccitas. Secundò, stomachi: Pedum humidi radicalis spirituum desinentium signa sunt, corporis extenuatio, & labiorum alterius ab altero in obliquum retorsio. Tertiò: Hepatis: defectuosi humidi radic: Spirituum desinentium signa sunt: Lingua in rotundam extuberans superficiem. Quartò: Pulmonum humidi radic: magni spirituum desinentium signa sunt, ariditas pellis & corporis, item capillorum ac crinium defluxus seu erectio. Quintò: Cordis diminuti humidi radic: Spirituum desinentium signa sunt: Dentes, qui nigerrimi apparent: Deinde trium viarum caloris primig: spirituum desinentium in oculis signum est obscuratio illorum, & quasi

paula-

quasi paulatim offundentes se tenebræ. Ad extremum, sex viarum caloris primig: spirituum desinentium signa sunt in frigido sudore, qui instar gemmarum apparet, nec defluit in reliquum corpus, & significat propinquam exinanitionem Spirituum, denique ac Mortem. Quicunque igitur hæc indicia repereris, de certâ morte ne dubitaveris.

Colligitur ex dictis 1. Non in sinistrâ manu tantùm pulsus esse explorandos, ubi & venarum & sanguinis, in quibus pulsus fiunt, maxima est congeries, sed etiam in manu dextrâ pulsus esse explorandos, ubi itidem in loco *ki kèù* magna vis est & copia spirituum, qui in homine vivo in sanguine, quem movent, decurrunt, ex quo quidem motu pulsus oriuntur. Primò verò ab hoc loco manus dextræ pulsus explorandus est, quia vitalis rota, seu sanguinis & spirituum circuli (uti suprà dictum est) principium ibidem & finem habent.

Colligitur 2. Vitam in homine seu humidum radicale & calorem primigenium non aliter communicari cum toto corpore, quàm quòd eadem vita à centro (quod est in corporis mediâ regione) ad peripheriam manuum, capitis ac pedum extensa, cujusdam rotæ instar ministerio motûs sanguinis & spirituum circulariter totum corpus permeantium & penetrantium decurrat ac volvatur à loco ac viâ pulmonum eundem cursum suum exorsa, & perfecto circulo diei naturalis, h. e. viginti quatuor horarum Europæarum eundem cursum continuando, & non solùm circulos diurni motus, sed & menstrui & annui componendo ad periodum seu terminum suis causis consentaneum, aut quamvis afferat aliqua, perveniat, qui terminus Mors appellatur.

Sed quomodo Sinenses deprehenderunt circularem motum sanguinis ac Spirituum à pulmonibus eorumque viâ principium ducere, unde etiam, quòd pulsus manè in dexteræ manus loco principium rursus faciat? Respondetur:

Vitam

Vitam à ſpiratione (quæ conſtat ex introſpiratione ſeu aëris attractione & exſpiratione, hoc eſt, aëris ejectione, quæ duo græcè ſyſtole & diaſtole dicuntur) initium facere. Cùm igitur ſpirationis officina ſint pulmones, & vita, ut diximus, faciat initium à ſpiratione, quâ deſinente & ipſa deſinit, ab ipſis pulmonibus vitam incipere, & in pulmonibus iterum deſinere, ſeu à viâ pulmonum ſanguinem & Spiritus, quæ vitæ ſunt vehicula, vitæ motum circularem incipere, & ad eandem viam redire, ut ab hâc iterum repetatur, ex dictis planè conficitur.

In dextro porrò loco, qui *kŕ kĕu* ſive ſpirituum os dicitur locus, qui locus ſine dubio terminus eſt viæ pulmonum, qui ſpirituum officina ſunt, cùm hi calore ſuo motum ac pulſum efficiant, etiam ſequitur initium motus vitæ & pulſuum, quibus ſe prodit vita, cùm in illo loco via pulmonum terminetur, & eſſe & manifeſtari.

Sed quam dices eſſe cauſam, quòd via pulmonum in dextro terminetur manus loco? Quam item cauſam, quòd ibi ſpirituum ſit congeries vis & copia? Quare ibi manè incipit pulſus, & quare manè ille eſt explorandus, ut rectè de ægroti judicet conſtitutione. Hæc omnia ſequente capite, ubi item de menſurâ temporis motuque pulſuum & circularis vitæ agemus, plana fient.

CAPUT DECIMUM.

Cur pulſus manè potiſſimùm explorare oporteat, item, ubi & quot ſint loca pulſuum in ſingulis manibus.

TExtus: Huanti Imperator quæſtionem proponit hujusmodi: Qui pulſus explorat, quare potiſſimùm matutino tempore id debet peragi? Reſpondet Kipeus: Quia matutino tempore humidi radic: ſpiritus nec dum ſunt agitatione multâ commoti, nec caloris primig: ſpiritus

ritus sunt dispersi, potus item ac cibus nec dum sunt recepti in corpus, viæ pulsuum nec dum sunt repletæ, venarum rivuli æqualiter adhuc observant pulsum, sanguis demum ac spiritus nondum sunt perturbati, ideo hoc tempus præ omni alio est idoneum pulsibus explorandis.

Textus: Post palmam manus est os quoddam altius eminens, cui nomen limes.

Comment: Ductâ rectâ lineâ ab ungue pollicis proximè post juncturam & flexum, qui est brachium inter & manus, exstat os aliquanto eminentius, hic ipse brachii est pulsus (*quān* dictus) qui bene observandus est. Post palmam sublime exstat os, sub quo directè loci (qui limes vocatur) pulsus percipitur.

Textus. Per ordinem (ab hoc loco) distingue & ordina locum *chĕ*, qui significat cubitum Sinicum (& est multò minor Europæo,) & tria loca seu puncta diligenter annotabis.

Comment: Quocunque tempore pulsum explorabis, ante omnia medium digitum manus, qui est à pollice ordine tertius infra dicti ossis eminentioris locum fac applices, & hoc modo reperies determinatam sedem pulsus ejus puncti, quod *quañ* seu limes dicitur, per digitum indicem proximè antecedens punctum, *cuñ pú* dictum, tange, & digitus tertius, qui sequitur medium, & est annularis, incidet in tertium punctum pulsus *chĕ pù* dicti.

Textus: E loco palmæ manuum dicto *iuci* usque ad os eminens (*quañ*) progrediendo, spatium intercedit unius articuli digitalis (*cuñ*) medium verò illius spatii (quod articuli os dicitur) ab hoc puncto (*quun*) progrediendo ad cubitũ (*chĕ cĕ*) illius, quod cubiti lacunam significat. Inter duo puncta sic assignata medium locum seu punctum obtinet, qui est post *cuñ* & ante *chĕ*, sæpe nominatus locus *quañ*, id est limes, eò, quòd ibi calor primig. mediantibus spiritibus egrediatur versus *cuñ* primum locum, & humidum radic. mediante sanguine venarum re-

rum regrediatur versus *chĕ* locum tertium, unde fit, ut per locum illum tanquam per limitem terminentur triplicis caloris primig. egredientis distinctæ viæ, & triplicis humidi radic. regredientis totidem etiam viæ, atque ob hanc causam percipitur motus triplex caloris primig. & triplex humidi radicalis.

Motus quidem spirituum (qui sunt à calore primig.) procedunt à loco tertio (*chĕ*) & secundum locum (*quañ*) ingreditur usque ad primum locum, qui dicitur *c'uñ*. Motus verò sanguinis, qui est ab humido radic. manans à loco primo *c'uñ* & per locum secundum *qnañ* progreditur usque ad locum tertium *chĕ* dictum.

Ex loco primo pulsuum, *c'uñ* dicto, cognoscitur constitutio supremæ regionis corporis, quæ est à vertice ad pectus, & protenditur etiam ad pellem corporis & capillos. In secundo loco pulsuum cognoscitur constitutio mediæ regionis corporis, quæ est à pectore ad umbilicum, & occupat omnia ibidem contenta. In tertio loco pulsuum percipitur constitutio infimæ regionis corporis, quæ est ab infimâ stomachi parte usque ad pedum plantas.

Ex his colligitur, tam in manu dextrâ quàm in sinistrâ esse tria loca seu puncta, in quibus Medicus tribus item digitis pulsum debet explorare.

Colligitur secundò, quòd medius seu secundus locus pulsuum in dextrâ manu ibi planè est, ubi os spirituum est, & in manu sinistrâ medius & secundus locus pulsuum ibi est, ubi venarum concursus *ta'i quên* dictus, & alio nomine *gîn iñ* hominis obviatio appellata, seu caloris primig. & humidi radic. obviatio.

Quare verò hoc loco pulsuum indita sunt nomina limitis & cubiti Sinici? Secretum aperiam. Credunt Medici Sinenses, venarum meandros, per quos meant remeantque sanguis & spiritus, si extendantur, & earum longitudinem aliquis velit metiri, contineri 810, (*chañ*) sic intelligendo, ut

spiritus

ſpiritus ſervatâ ſemper proportione menſuram inter & ipſum corpus prout hoc majus eſt, minusvé contineat. Eſt autem *Chañ* menſura Sinica, quæ ſpatium utriusque brachii bis complectitur, quæ menſura conſtat decem aliis minoribus menſuris *chĕ* dictis (quæ vox cubitum Sinicum minorem Europæo ſignificat) *chĕ* autem menſuræ decem menſuras digitales *c'uñ* dictas. Quare ſi ab digiti medii extremitate illius venarum dictam dimenſionem 810. *chām* metiri velimus, incipiendo à menſurâ primâ *cham*, mox eæ, quas continet, menſuræ minores occurrent, *chĕ* videlicet & *c'un'*. Unde ſequitur, quòd prima *chĕ* menſura cubitalis ad brachium in loco tertio pulſuum ſuprà aſſignato & *chĕ* dicto terminetur. Nam *c'un'* menſura ſeu articulus digitalis in loco illo appellationem ſuam amittit. v. gr. Caloris primig. via per pulſum (*ſeu*) ſupernatantem, qui leni attactu in ſuperficie pellis & carnis percipitur: humidi verò radicali, qui per pulſum *Xin* profundum ex attactu fortiori ad oſſa habet, percipitur. Secundus autem ſeu medius locus, qui de calore & humido æqualiter participat, per pulſum *huŏn*, id eſt remiſſum, ſeu neque natantem neque profundum dignoſcitur. Quare explorans pulſum *in c'uñ* & *in chĕ* ferè totum illud ſpatium tribus digitis occupat, ſed cum hâc diſtinctione, quòd ſcilicet primus digitus tangens primum locum exploret tantummodo *yâm* ſive calorem primigenium, & tertius digitus tangens tertium locum exploret *yñ*, hoc eſt, humidum radicale. Verùm magnus ſeu medius digitus tangens medium locum exploratiſſimè, ac uno eodemque tactu *yâm* & *iñ* dignoſcit.

Textus: Venarum pulſus habent locum *chĕ* & *c'uñ*. Quare? Quia ſcilicet *chĕ* & *c'un* continent principalium rerum congeries, in loco medio *quān* usque ad *chĕ* humidi radicalis eſt dominium, ideo oporteat diſtinguere, *cuñ* articulum notare item locum *chĕ*: Item diſtinguere *chĕ*, & conferre cum loco *cuñ*, in quo eſt caloris primig. dominium.

Comment: Pulſus habent in membris tria loca, *cuñ quān* & *chĕ*. *Quān* locus medius eſt, in quo ſi pergas ad *ýn ci* cavitatem, habes *cuñ* ſpatium, ſeu articuli digitalis menſuram, quod quidem ſpatium ſubjicitur calori primig. egredienti ex limite ſeu loco *quān*; At verò ſi à *quān* limite ad *chĕ cĕ* locum pergas, ſpatium *chĕ* cubiti Sinici impletur, ac nomen etiam ejus acquirit, eſtque ejus ſpatium ſubjectum humido radicali regredienti.

Ex hoc intelligitur, quòd humidum radicale intra menſuram *chĕ* ſive cubiti Sinici (cujus cubiti initium accipi debet ab extremo digiti annularis) occupat ſpatium articuli decimi digitalis; At verò calor primig. reſidens intra *cun* (puta articulum digitalem illum, qui ab extremitate digiti medii numerando nonus eſt, novem partes illius *cun* ſolùm occupat) de quo infrà. Sic *chĕ* & *cun* ſunt principium & finis pulſuum, videlicet unus articulus, qui *chĕ* vocatur, & alterius articuli novem partes; Ideo illa loca dicuntur *cun* & *chĕ*.

Comment: Nota: Singulas menſuras *cun* habere partes decem æquales & pares, & quidem ultimam menſuram *cún* ſeu decimam articulorum digitalium (quæ conſtituunt menſuram *chĕ* cubiti Sinici) integer ſit articulus, humidum radic: in illo reſidens ſpatio, occupans, æqualium partium numerum parem & æqualem, eſt perfectiſſimum (& *lúo in* dicitur) hoc eſt, maturum & perfectiſſimum humidum. Numerus impar, licèt æquales quidem partes habeat, ſed in impari numero in nonâ parte articuli (*quān cún* appellamus, & eſt primus locus pulſuum) reperitur, nam decima pars æqualis pertinens ad numerum parem, & integritatem articuli ipſam palmam manus ingreditur, ut videre licet in figurâ. Ideo in dicti *cún* articuli numero impari calor primigenius novem ſolùm partes occupat, & in illis *lao yân* quod maturum & perfectiſſimum ſignificat calorem primigenium, ſedem habet.

Etenim, ſicuti humido radicali par numerus adſcribitur: ita ca-

ita calori primigenio impar. Quare intra *chĕ* cubitum Sinicum oportet distinguere humidum radic: & calorem primig: nec non loca quæ occupant, *chĕ* videlicet, seu illius articulum digitalem integrum, qui illam mensuram complet, & est in numero decimus, numerando ab extremitate medii digiti, & *cũn* articuli novem partes, quæ duo sunt principia ac fines pulsuum, & nobilissima loca venarum, ubi simul manifestantur sanitas & morbi, & quidquid sanitatem vitiat, atque adeo horum omnium accipi debet notitia.

CAPUT UNDECIMUM.

Pulsuum tria loca tam in dextrâ quàm in sinistrâ manu inventa quorumnam vitæ fontium statum ac constitutionem, & quo ordine inter se manifestent; Item, quæ sit ratio ordinis, & quæ etiam levitatis & gravitatis, quæ pulsibus accidit, explicatur.

TExtus: Pulsus indicantes statum cordis sunt à diminuti humidi radicalis ad manus via, quæ ab ipso corde initium ducit, alterius item viæ, quæ parvorum intestinorum statum prodit, manuum magni caloris primigenii via est. Hi, inquam, pulsus sunt in manus sinistræ primo loco *cũn kiũ* dicto ante locum *quan*. Ambæ viæ junguntur in supremâ corporis regione ad aulam spirituum in loco *quey ici*, id est, testudinis cauda.

Pulsus indicantes statum hepatis percipiuntur in sinistræ manus medio loco *quan* dicto, & statum viæ, quæ dicitur *cò kiũe yñ kiñ* id est: defectuosi humidi radic: à pedibus ad caput via; Ulterius item viæ, quæ fellis statum prodit, dicitúrque *ho xaō yaṁ kiṁ*, id est: diminuti caloris ad pedes via. Hi, inquam, pulsus in manus sinistræ secundo loco *quān* dicto percipiuntur: Ambæ viæ junguntur in mediâ regione corporis, locô dictô *pao muen* quod significat membranarum portam.

Pulſus indicantes ſtatum veſicæ ſeu renum ſunt in ſiniſtræ manus loco tertio in diminuti humidi radicalis à pedibus viâ; Ureterum autem, quorum ſtatus ibidem exploratur, ſunt in magni caloris ad pedes viâ. Ambæ viæ uniuntur in infimâ corporis regione in loco, qui dicitur *quañ yuên cˆò*, id eſt, clauſarum originumſedes.

Pulſus indicantes ſtatum pulmonum, & ſtatum viæ, quæ ab ipſis ducit, dicitur *Xeú tai yn kim*, id eſt, magni humidi radicalis ad manus via. Alterius item viæ, quæ à magnis inteſtinis procedit, & dicitur *Xeu jam mim*, id eſt: puri & lucidi caloris primig: à manibus via. Hi autem pulſus in manus dextræ primo loco ante locum *quan* percipiuntur, ambæ verò viæ junguntur in primæ partis corporis loco *hu kiĕ chi fu*, id eſt: exſpirationis & inſpirationis civitate in puncto determinato, quod dicitur *yuên muĕn* id eſt, nubium porta.

Pulſus indicantes ſtatum lienis ſunt à viâ magni humidi radicalis à pedibus, & in manus dextræ ſecundo loco percipiuntur. Ibidem item alterius viæ ſeu ſtomachi pulſus eſt à viâ puri caloris primig: ad pedes. Ambæ illæ viæ ſe penetrant, & uniuntur in *chum ciāo*, id eſt, mediâ regione corporis ceu meditullio, quod eſt inter lienem & ſtomachum.

Pulſus indicantes ſtatum portæ vitæ & viæ, quæ ab hâc ducitur, dicuntur: defectuoſi humidi radic: ad manus via, alterius autem viæ, quæ tertiæ corporis partis ſtatum prodit, & dicitur diminuti caloris à manibus via, percipiuntur pulſus in tertio loco manus dextræ *chĕ* dicto. Ambæ hæ viæ ſeſe penetrant & uniuntur in infimâ regione corporis.

Colligitur, pulſus, qui in ſiniſtræ manus primo loco percipiuntur, indicare ſtatum cordis & parvorum inteſtinorum, affectiones viarum, & præterea habitum ſupremæ regionis corporis. Et ſic de reliquis collige.

Sed quare in tribus prædictis locis pulſuum, tam dextræ quàm ſiniſtræ manus, Sinenſes Medici duodecim vias & origines il-

nes illarum, à quibus ſunt, ac illarum conſtitutionem prædicto ordine cognoſci poſſe doceant, operæ pretium fuerit ex illis ipſis cognoſcere.

Textus: Pulſus habet tria loca, & quilibet locus quatuor vias, videlicet viam manuum magni humidi radicalis, & pedum caloris primigenii lucidi, item magni primigenii caloris, & pedum diminuti humidi radicalis. Quare in locis puſuum aliquæ ex viis ſurſum tendunt, aliquæ deorſum, aliquæ à primo loco pulſuum, aliquæ à tertio indicantur.

Comment: Tria loca pulſuum ſunt tam in dextrâ quàm ſiniſtrâ; Quilibet indicat duas vias, unde idem locus v. g. primus in utrâque manu indicat quatuor vias, & conſequenter de reliquis collige.

Ex membris ſæpe memoratis pulmones & viæ illorum ſunt in corporis humani ſupremo omnium loco, veſicæ ſeu renes in infimo; Ideo in dextrâ manu (cùm in dextrâ parte ſupremæ partis corporis reſideat pulmonum membrum) pulmones & via illorum, (quæ eſt manuum magni humidi radicalis) conſtituitur in pulſuum ſupremo & primo loco, uti etiam adjuncta inteſtina magna, & via illorum, quæ eſt manuum lucidi caloris primigenii via. Ambæ viæ ſunt ſubditæ Elemento Metalli ex Sinarum quidem ſententiâ, quæ etiam ob ſpiritus copiam pulſus ſupernatantes efficiunt, qui pulſus eorum ſtatum primo loco indicant.

Porrò renes ſeu veſica & ejus via, quæ eſt pedum humidi radicalis diminuti, & ureteres eorumque via, quæ eſt pedum magni caloris primigenii via, ad ſiniſtram in parte infimâ corporis pertinet, & ambo, cùm ſubjecta ſint aquæ Elemento cujus natura eſt ad infima defluere) in ſiniſtræ manus infimo ſeu tertio loco pulſus ſuam conſtitutionem indicantes obtinent.

Textus: Manuum humidi radicalis & caloris primigenii viæ pertinent ad Metallorum (Sinicum) Elementum.

Pedum

Pedum humidi radicalis & magni caloris primigenii viæ pertinent ad Elementum aquæ (à Metallorum Elemento, dicunt, Sinas producere aquam) quæ petit semper inferiora, & nequit ascendere, ideoque viæ vesicæ seu renum & ureterum pulsus manet in infimo & ultimo loco manuum.

Pedum defectuosi humidi radicalis & diminuti caloris primigenii viæ pertinent ad Elementum arborum seu aëris, & producunt manuum magni caloris primigenii & humidi radicalis diminuti igneas vias. Cùm enim Elementi ignis substantia ascendat, nec descendere possit, fit, ut etiam viæ cordis locum pulsuum superiorem & in sinistrâ, ubi cor residet, obtineant. Et cùm ignis via gignat pedum magni humidi radicalis & lucidi caloris vias, quæ viæ procedunt à terreo liene & stomacho: Et cùm terræ Elementi locus sit in medio, ideo illæ viæ lienis & stomachi medium pulsum sive secundum locum occupant in manu dextrâ.

Omnia quinque Elementa, & illa, quibus dominantur, illo ordine collocantur, quo se producunt. Et hoc intellige de membris & intestinis eorumque viis, quæ habent virtutes Elementorum & denominationem ab iisdem.

Comment: Pulmones & intestina magna naturæ Metallicæ generant aquam seu renes, nec non ureteres, quæ habent aqueas qualitates. Ideo cùm sint pulmones dextrum membrum, & magnæ supremæ partis locum super cor obtineant, pulsus quoque illorum constitutionem in primo loco dextræ manus indicat.

At verò vesicæ seu renes cum ureteribus, cùm sint ad sinistrum in infimâ parte corporis magnâ, & cùm aqua, quæ illis dominatur, ob fluxum infimum petat locum, viæ illarum in manu sinistrâ pulsum ultimum seu sexti loci obtinuêre; & quia aqua seu vesica est mater arborum, & aëris, seu hepatis & fellis statum indicantes in sinistrâ manu supra locum vesicæ, locum secundum seu medium (cùm etiam sint in magnæ

magnæ regionis siniſtrâ parte) occupant. Jam verò ligna, arbores & aër generant ignem, qui ſuperiora appetit, cor verò ac inteſtina parva ac illorum viæ ad ignis Elementum pertinent, ſuntque in ſupremæ regionis parte siniſtrâ.

Atque ideo pulſus conſtitutionem illorum indicantes occupant primum locum in manu siniſtrâ; Ignis verò cùm ſit productor cinerum atque terræ, quæ in medio ſita eſt, ac ad mediam partem corporis ſpectat. Et lien cum ſtomacho ad dextram vergens (cui terræ nomen inditur) ad corporis mediam partem pertinet. Pulſus affectiones viarum lienis & ſtomachi indicantes in dextræ manus medio ſeu ſecundo loco ſedem habent. Porta denique vitæ, etſi habeat igneas qualitates natura tamen illius aquea eſt, ob quam ſæpe veſicæ ſeu renum nomine compellatur, & ſpiritus vaporibus aqueis conſtant, quorum ipſa ſedes eſt, ideo infimum locum ſeu tertium in dextrâ manu & pulſus viam ſuam indicantes, ſortita eſt, uti etiam tertiæ partis corporis viæ dictæ portæ annexæ. Hunc in modum in manibus tam dextra quàm siniſtra ſex loca ſecundùm ordinem Elementorum, duodecim viarum & earum pulſuum aſſecuti ſunt, quem ordinem in compendio ſic accipe: Initium faciunt pulſus duodecim viarum, ſcilicet in dextræ manus primo loco, qui à viâ metallicorum pulmonum & à viâ magnorum inteſtinorum, quæ viæ generant in siniſtræ manus ultimo loco vias aqueæ veſicæ ſeu renum & ureterum, hi autem generant in medio loco siniſtræ manus aërei ſeu arborei hepatis & fellis vias, hæ autem in primo siniſtræ manus loco cordis & parvorum inteſtinorum vias, quæ in dextræ manus tertio loco (quòd igneas qualitates ſe mutuò adjuvantes habeant) proximè dictæ cum cordis & parvorum inteſtinorum viis, portæ vitæ & tertiæ partis corporis vias gignunt. Viæ verò igneæ in proximo medio loco terram & cineres producunt, quarum rerum lien & ſtomachus naturam habent, unde & hoc loco illorum viæ, & qui ab illis dicuntur

pulsus, constituuntur. Et cùm lien & stomachus seu terra producant metalla, quorum naturam obtinent pulmones & magna intestina, viæ amborum in manus dextræ primo loco inveniuntur. Et sic deinceps.

Colligitur, quòd inferiores viæ membrorum & intestinorum in pulsibus habeant locum infimum seu tertium, & supremæ viæ superiorem, & mediæ medium. Verùm, cùm ea, quæ superiora obtinent, levia sunt, & quæ inferiora obtinent, gravia esse censentur, quærendum est, an in pulsibus propter dictam coordinationem materiæ levitas & gravitas reperiantur.

Sinenses, cùm coordinatione universi observassent Elementa, ea, quæ supremum obtinebant locum, minimè gravia esse, ea verò, quæ inferiorem, maximè gravia esse, illa verò, quæ medium, minùs gravia esse, vel partim levia partim gravia: Ita etiam membra (quæ Elementa etiam vocant) in corpore humano quædam esse in supremâ parte, & pulsus vias illorum indicantes, tam in dextrâ quàm sinistrâ locum obtinere, sibi persuaserunt, pulsus illius loci minimè graves esse debere; Infimos autem pulsus seu membrorum inferiorum esse gravissimos; qui denique in medio loco percipiuntur, minùs graves, seu partim leves partim graves esse.

Textus: Pulsus cur habent gravitatem & levitatem? Respondetur: Pulsus in loco supremo trium parvarum fabarum pondus habet, & status in pelle supremâ & adjunctis capillis percipitur, indicatque pulmonum viam; Si verò videas, pulsum habere sex fabarum gravitatem, & mox percipi in compressione venarum & sanguinis, esse pulsum cordis intelliges; At si novem fabarum pulsus & in attactu fortiori carnium advertatur, ipse est pulsus stomachi in loco medio; Et si sit duodecim fabarum gravitas, pulsusque in attactu nervorum percipiatur, ipse est pulsus hepatis in medio loco. Porrò ad ossa

ipsa

ipsa manum applicando pulsus quicunque reperietur, erit vesicæ, (quæ & portam vitæ complectitur) & quindecim fabarum gravitatem habebit. Dici igitur debet, pulsibus inesse gravitatem & levitatem pro coordinatione, quam loca membrorum ac intestinorum, & viæ, quæ ab illis procedunt, inter se sortitæ sunt.

Comment: Leve est subtile & natans ad superficiem, planè simillimum cœlo, grossum est grave, vergens in profundum, simillimum terræ, quia de utroque participat. Membra quinque habent gravitatem, habent & levitatem, quædam sursum sita sunt, quædam deorsum: Spiritus illorum aliqui ad superficiem aliqui in profundum tendentes, cum cœlo & terrâ similitudinem habent, ideo per pulsus in levitate & gravitate diversos ordo gravitatis & levitatis est is, qui sequitur. Pulmonum alæ, quæ instar foliorum alia quatuor membra cooperiunt, in primo ac supremo loco residenr, ideo pulsus viam illorum indicans necessariò levis est. Quisquis igitur locum dicti pulsus explorare voluerit, non ampliùs tribus fabis gravem reperiet, percipiturque in pellis, & qui pelli adnascuntur, pilorum superficie. Ideo pulmones dominantur in pellem & pilos. Pulsus vocatur *seu*, quod natare significat. Cor est infra pulmones in secundo ordine, dominatur sanguini & venis; Ideo pulsus indicantes viam cordis necesse est esse paulò graviores. Digiti, qui illos explorant, reperiunt esse graves sex fabis, & percipiuntur ad pressionem venarum pulsus exundantes. Et sic de reliquis juxta prædicta.

Adverte autem, quòd Sinenses, quando metallorum nomen & naturam attribuunt pulmonibus, ea hôc indicare voluisse, quòd pulmones, & illis adjuncta magna intestina habeant illas qualitates, quæ iis maximè congruunt, & quibus ipsa Metalla præ aliis excellunt: Uti sunt grossities, opacitas & frigiditas, nam per has aquam, quæ maximè est frigida, producere dicuntur; Adhæc qualitatem illam, per quam resonant

& vocalia sunt metalla, sunt, quæ ad aërem maximè spectant. Unde, cùm aêr sit leviſſimus, pulmones etiam, qui hanc qualitatem aſſecuti sunt, & viæ illorum, levitatem habent, hoc est, exiguam aut nullam gravitatem. Et sic de cæteris philoſophantur membrorum qualitatibus elementaribus, quibus elementorum natura attribuitur, quæ hîc sufficiat obiter innuisse, ne aliquis ingenia Medicorum Sinensium non intellectâ ratione eorum, quæ aſſeruntur, reprehendat.

CAPUT DUODECIMUM.

Quâ menſurâ temporis in locis manuum tàm dextræ quàm ſiniſtræ reperti pulſus, atq; illorum circuitus dimetiendi ſunt, & quomodo in exploratione pulſuum per obſervationem prædictæ menſuræ de corporis bonâ vel malâ conſtitutione & inteſtinorum conjicere quis poſſit, explicatur.

EXploratis locis pulſuum & motu circulari ſanguinis & ſpirituum, ex quo oriuntur pulſus, reſtat menſura temporis, quam ſe in pulſibus invenire non potuiſſe, fatetur ingenuè Galenus. Sinenſes verò non ſolùm illa, quæ ſuprà retulimus, planè ignota Medicis Europæis invenerunt, verùm etiam menſuram temporis, nobiliſſimum Artis inventum, pulſibus præſcripſerunt, ex quâ, bonam eſſe conſtitutionem, ſi pulſus regulariter menſuram adæquat, judicant; Sin verò ab illâ aut deficit, aut illam excedit, malam conſtitutionem eſſe.

Textus: Vivens quilibet homo ſpirat, & ſpirando vel exſpirat ſeu ejicit calidum aërem, ſeu introſumit frigidum; ſiquidem tempore exſpirationis pulſus moventur, & decurrunt in venis ad tres articulos digitales in corpore humano: Itidem introſpirationis tempore, alii ad tres articulos digitales. Etenim in-

nim introſpiratio & exſpiratio unam conſtituunt ſpirationem, in cujus temporis intervallo pulſuum motus progreditur ad ſex articulos digitales in corpore humano.

Atque ita cùm per diem & noctem ſpirationes ab homine ſano tredecim mille & quingentæ fiant, ſequitur pulſuum motum in venis viginti quatuor horarum, & horologii artificialis aquei defluentis, (quali utebantur Sinenſes) ſive centum quadrantium tempus explere, quod converſioni quinquaginta domorum ſeu graduum cœleſtium, aut conſtellationum Sinarum, ex ipſorum ſententiâ, exactè reſpondet. Verùm, cùm humidum radicale motu ſuo in medietate circuli vectum in ſanguine per tempus, quo converſio cœlorum viginti quinque domos decurrit, progrediatur, calor item primigenius in altero ſemi-circulo corporis humani, aut potiùs venarũ, vectus in ſpiritibus per tempus reliquum, quô fit converſio cœlorum per viginti quinque domos reliquas, refluat & regrediatur; Ideo ambo ſuprà dicta flexu & reflexu ſeu progreſſu & egreſſu, tempus integræ converſionis cœlorum per quinquaginta domos abſolvunt & complent, ſimul atque pervenerunt in ſpirituum & venarum concurſum, in eum locum, in quo ſex membrorum & ſex inteſtinorum ſeu vitæ fontium, tam viæ quàm motus illarum & pulſus terminatur ac incipiunt, ut non immerito regula explorandorum pulſuum in loco manuum, ubi dictus eſt concurſus, petatur.

Commentar: Exſpiratione, quæ dicitur *hú*, calor igneæ naturæ ejicitur, & ſequenti mox introſpiratione frigus humidum aëreæ naturæ attrahitur ſeu introſumitur, & dicitur *hiĕ*, atque ita integra exiſtit ſpiratio. Unicæ ſpirationis tempore pulſus venarum conficiunt in corpore iter ſex articulorum digitalium ſpatium. Uti autem circulatio ſpirationum, quæ per diem & noctem intra ſpatium 24. horarum habet integras ſpirationes tredecim mille quingentas: Ita, ſi ſingulis ſpirationibus promoveantur in corpore humano pulſus ad ſex ar-

ticulorum ſpatium, totus circuitus pulſuum decurrentium in corpore conficiet ſpatium octingentarum decem *chañ* menſurarum. *Chañ* menſura continet 10. cubitos, cubiti menſura continet 10. articulos digitales, articulus autem digitalis etiam 10. partes continet. Rurſus, quia viæ quælibet conſtant ſpatio triginta trium *chañ* menſurarum, & quinque *c'uñ* ſeu menſurarum digitalium, hoc autem toto viarum ſpatio actualis motus reſpondet duarum domorum cœleſtium & octo minutorum curſui; (nam Sinenſes dividunt cœlum in quinquaginta domos, quas & gradus ſuo modo vocant) reſpondent item temporis artificialis horologii aquei quatuor quadrantibus & decem minutis, atque adeo motus quinquaginta domorum, & tempus integrum viginti quatuor horarum, complectitur univerſum circuitum gyrantium & regyrantium pulſuũ per venas octingentas & decem menſuras, & conſequenter calor primig. (qui in ſpiritibus intra & extra ſanguinem in venis vehitur) tempus illud decurrit, quod tribuitur motui 25. domorum cœleſtium, nec non horis duodecim Europæis. Similiter humidum radicale curſum æquat aliarum 25. domorum & horarum duodecim Europæarum, unde fit, ut revolutione domorum cœleſtium quinquageſimâ peractâ, & etiam viginti quatuor horarum tempore abſoluto, circuitus quoque pulſuum per dicti ſpatii menſuram abſolvatur. Quod ut planiùs fiat, adverte primò: Noctem & diem, ſeu cœlorum integram per quinquaginta domos converſionem (quæ reſpondet duodecim horis Sinicis, Europæis autem viginti quatuor) commenſurari tempore ſpirationum, quarum circuitus integer in homine ſano tredecim mille & quingentas ſpirationes continet. Porrò in quolibet ſano homine ſpirationis unius intervallo quatuor vel quinque pulſus in venis contingit deprehendi; Unde ſequitur, quòd pulſus venarum per diem & noctem (ſive intra viginti quatuor horas) non pauciores quinquaginta quatuor millibus exiſtant, aut non plures ſexaginta

ſeptem

ſeptem millibus & quingentis. Cumque cœlorum motus ac tempus, & circuitus pulſuum ſibi mutuò correſpondeant & æquent, ſequitur, quòd ubi circularis motus pulſum nec tardiorem nec celeriorem habet ipſo cœlorum motu, hoc eſt, nec plures pulſus nec pauciores, quàm ſuprà diximus, habeat, omnia quoque rectè habere in humano corpore; At verò, ſi deficiat aut excedat circuitus pulſuum, hoc eſt: ſi tardi pulſus, adeoque ob tarditatem pauciores ſunt, aut ob celeritatem plures, malè hominem habere, & ejusdem membra & inteſtina viasque ex hâc pulſuum cum cœlorum motu irregularitate diſſentire cognoſcant. Etenim Sinenſes circularem motum vitæ humanæ cœleſti eſſe quàm ſimillimum, quem utique regulariſſimum & perfectiſſimum exiſtimant, adeoque omnium aliorum motuum normam & exemplar, ac proinde cum quâlibet ſpiratione ad ſex articuli digitalis menſuras progrediantur in ſanguine & ſpiritibus tam humidum radicale, quàm calor primigenius, intervallo ac tempore tredecim millium & quingentarum ſpirationum abſolvitur motus, adeoque ſanguinis ac ſpirituum circuitum in corpore humano octingentarum & decem menſurarum *cham* ſpatium conficere neceſſe eſt. Initium circulare caloris primigenii in ſanguine (à viâ pulmonum) eſt ab horâ Sinicâ (quæ eſt tertia & quarta poſt mediam noctem, quâ credunt hominem primum in rerum naturâ ex luteâ terrâ eſſe formatum, uti & fœminam horâ tertiâ & quarta veſpertinâ) usque ad horam ſextam pomeridianam (quæ eſt prima & ſecunda incluſivè:) Ita initium humidi radicalis ab horâ Sinicâ tertiâ & quartâ pomeridianâ usque ad primam & ſecundam poſt mediam noctem incluſivè, quia eſt circulus completus duorum motuum ſive pulſuum humidi radicalis & caloris primigenii, qui quidem pulſus incipiunt in loco manus dextræ, (qui dicitur os & ſcaturigo ſpirituum) & ibidem finiuntur, ut iterum incipiant ab horâ Sinicâ tertiâ & quartâ matutinâ. Ideo Sinenſes Medici docent, ab hoc manus

dextræ

dextræ loco eodem tempore decurrere pulsum, & ex illo statuendum de rectâ aut pravâ constitutione corporis humani, quâ, inquiunt, in loco & tempore assignato duodecim viarum motus & status humidi radic. & caloris primig. certò detegitur; Nondum enim humidi radicalis spiritus (puta vitales) dispersi sunt, & caloris primig. spiritus (puta animales) nec dum adeo commoventur, quia ex illo loco primùm ac in illo tempore incipiunt moveri: Item dicto tempore nec dum cibus sumitur, unde viæ duodecim non sunt repletæ, sanguis etiam atque spiritus in suo naturali consistunt loco, utpote nec dum perturbati, quod non accidit alio tempore. Quare sicut per mensuram conversionis cœlorum per quinquaginta domos seu gradus cœlestes: Ita tempore viginti quatuor horarum & octingentarum & decem *chaṁ* mensurarum spatium *yṁ* & *jaṁ* seu calor & humidum, fluunt ac refluunt, invenerunt, quæ respondeant circulari intervallo tredecim millium & quingentarum spirationum. Sic ex dimidiatâ mensurâ motus viginti quinque domorum cœlestium, & ex dimidiatâ mensurâ temporis duodecim horarum (seu sex Sinicarum) accipi volunt mensuram ejus intervalli, in quo circuitus venarum per motum *jâm* & *iṁ* dimidio spatii, quod est quadringentarum & quinque *chaṁ* mensurarum, & dimidium numeri spirationum, quod sex mille septingenta quinquaginta quinque complectitur.

Ex quo deducitur, quòd singulis horis nostris, (quæ respondent dimidiæ Sinicæ horæ) & singulis cœlestibus duabus domibus, seu gradibus & quinque minutis, spirationes in homine sano fiunt quingentæ sexaginta duæ & dimidia. Pulsus verò, si naturales sunt, (quia quolibet intervallo spirationis aut quatuor aut quinque pulsus contingunt) non pauciores bis mille ducentis quinquaginta, aut non plures bis mille octingentis duodecim & plus aliquantò deprehenduntur, in quo interstitio sanguis & spiritus, ac in illis *jâm* & *iṁ* calor & humi-

humidum, seu resultans ex illis vita promovetur triginta tribus mensuris *cham* ac septem *chĕ* cubitis, & quinque *c'un'* digitalibus mensuris per dictum flexuosum spatium seu mæandros viarum in corpore humano. Unde, cùm quadrante uno spirationes contingant in sano homine centum & quadraginta & dimidia circiter, sequitur, pulsus non pauciores, quàm quingentos sexaginta duos, aut non plures quàm septingentos duos, & interea promoveri sanguinem & spiritus in corpore humano ad mensuras octo *cham*, quatuor *chĕ* & tres *c'un'* & paulò ampliùs.

Adverte tertiò: Ex his manifestum esse, quòd sicut in homine sano spirationes per circulos cœlestes temporis, & consequenter motus pulsuum in venis respondent, naturales esse; Verùm in homine ægroto tam spirationes quàm motus pulsuum semper vel deficere, vel excedere numerum spirationum prædictum, adeò, sicut rectum est regula obliqui, & æquale est norma seu regula cognoscendi excessus vel defectus inæqualis, pari ratione sani hominis regulares seu naturales spirationes & pulsus bene perspecti manifestant ægrotorum irregulares & præternaturales spirationes ac pulsus. Inde Sinenses volunt, Medicum sanum esse, ut possit de morbis aliorum judicare, juxta quod dicunt, ne Medicus ægrotus se ipsum curare præsumat, cujus Sinenses effati dabunt rationem sequentem. Sani hominis spirationis tempore pulsus non pauciores quatuor, nec plures quinque contingere; Sed in infirmo homine certissimum est, aut pauciores quàm quatuor, aut plures quàm quinque accidere, ex quibus pulsibus deprehendi posse tam morbos, quàm periculum Mortis, & ipsam mortem & causam illius ajunt. Medicus igitur ægrotus, cùm spiratione sani hominis (quæ involvit mensuram cœlorum, regularis temporis, & mensuram spirationum sani hominis) careat, proclive est, ut pulsus regulares in sano, & irregulares in ægroto, sive in alio, sive in se ipso, soleat esse regulare, & facilè

morbum alium, quàm revera sit, esse existimet, nisi fortè magnâ experientiâ mensuræ irregularis, temporis & intervalli spirationum in pulsibus explorandis polleat, sic enim adhuc posset & sui & ægrotantis aliorumque constitutionem deprehendere.

Adverte quartò: Quòd Sinenses non solùm repererint in sanguine & spiritibus, &, qui ex his oriuntur, pulsibus, (quos quidem metiuntur per spirationum certas morulas) circuitum, qui omnino respondet intervallo horarum quatuor & viginti, nec non conversioni integræ cœlorum, sed etiam reperisse illius annuum circuitum sanguinis ac spirituum, hoc est, per duodecim menses lunares secundùm tempestates & immutationes annuas, hoc est: distinxisse duodecim viarum & originum membrorum & intestinorum pulsus, neque solùm pulsus diurnos assignâsse connaturales duodecim vias & origines, à quibus sunt, ut eorum constitutionem manifestarent: Verùm etiam pulsus pro ratione tempestatum anni & immutationis, quæ tum contingit, unicuique membro ac intestinis eorumque viis assignâsse, imò defectus, decrementa & incrementa talium pulsuum diligenter annotasse, uti infrà docebimus.

Unde, sicut prior motus diurnus ab ortu in occasum vocatus, & secundus ab occasu in ortum: Planè simili modo motum primi mobilis viginti quatuor horarum, & motum raptus, ut ita dicam, licet conjicere.

Ex dictis colligitur, spatium venarum in corpore humano continere octingentarum mensurarum *chaṁ* quantitatem; At verò in locis assignatis pulsuum ex motu circulari prædicto causatorum mensuram esse tredecim mille & quingentas spirationes in homine sano, cujus mensuræ alia est mensura, quinquaginta cœlestium domorum circumvolutio in orbem. Hujus verò motus ac temporis artificialis mensura in horologio aqueo

gio aqueo quadrantes omnino centum continet. Reſtat modò, ut ſigillatim pulſuum menſuram explanemus.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

Circuitus ac motus ſanguinis ac ſpirituum, ſeu potiùs pulſuum, (qui à motu circulari die ac nocte unicâ complentur) per certos numeros ſpirationum, per motum determinatum cœleſtium domorum, per horarum deniq; & quadrantium menſuras & paradigma.

DIximus, circulum motuum ſanguinis & ſpirituum, unde & cœpit, finiri & abſolvi in manus dextræ loco *c'un' keu'*, ubi pulſus eſt viæ pulmonum, & matutino tempore cujuslibet diei denuò ordiri curſum, ex quo evidenter patet, pulſus quoque per hoc diei & noctis 24. horarum intervallum, qui ex motu ſanguinis & ſpirituum oriuntur, eodem tempore & loco terminari. Modò hujus circularis motûs ſanguinis & ſpirituum ſeu pulſuum menſuras annotatas, adjunctis etiam viis, per quas decurrunt, & locis, in quibus reperiuntur, ſigillatim declarabimus. Adverte imprimis, quòd diem & noctem, ſeu integram unam converſionem cœlorum Sinenſes metiantur horis duodecim, ſed ubi clepſydrâ utuntur centum quadrantibus, qui ſine dubio minores ſunt noſtratibus. Quare reducendo ad calculum temporis noſtri tam horologium aqueum, quàm duodecim horas Sinicas, noctis & diei tempus erit viginti quatuor horarum noſtrarum; Unde una hora Sinica duas noſtras complectitur, & media Sinica integram noſtram, & ex horologio aqueo quatuor quadrantes & decem minuta, quo tempore orbes cœleſtes duabus domibus ſeu gradibus & octo minutis promoventur.

Hoc diligenter annotato ad ſequentem circuitum per

ſuas horas exhibitum in ſequenti paradigmate animum adverte. Hujus ut intelligentia ſit clarior, exemplar dicendorum in horâ unicâ Sinicâ præmitto.

Horâ tertiâ Europæâ poſt mediam noctem, quæ apud Sinas horologii horæ (*im* dicitur) dimidiæ, item quadrantibus quatuor & decem minutis horologii aquei, Sinicis domibus ſeu gradibus in cœlorum converſione duobus & quinque minutis reſpondet, pulmones propagant humidum radicale per ſpiritus & ſanguinem ad manus; Vocatur magni humidi radicalis via.

In primo puncto manus dextræ pulſus *c'un* pulmonum viam & ſtatum indicantes (cùm videlicet illo tempore ſuprà dicto quingentæ ſexaginta duæ ſpirationes & dimidiæ in homine ſano abſolvuntur, & ſpiritus ac ſanguis in venis corporis humani triginta tres menſuras *châm*, ſeptem *chĕ* & quinque *cûn* promoventur) accidunt in homine ſano vel non pauciores 2250. vel non plures 2813. & aliquantò plus.

Horâ quartâ matutinâ, quæ *im* Sinicæ horæ alteri dimidiæ completæ, & quadrantibus item quatuor & decem minutis reſpondet, aut (ſi per additiones ad priora multiplicare volueris, uti & nos cum Sinis in paradigmate facimus) quadrantibus octo & 20. minutis horologii dicti, & Sinicis gradibus duobus & quinque minutis, ſeu (per additionem) gradibus quatuor & viginti minutis reſpondet, iidem pulmones per ſuprà dictam manuum viam propagant humidum radicale, pulſus regulares in eodem loco manus dextræ manifeſtantes viam & $562\frac{1}{2}$. in homine ſano abſolvuntur, aut (per additionem) 1125. & iidem ſpiritus cum ſanguine in venis triginta tres *châm* & quinque *chĕ* promoventur, pulſus, inquam, regulares non plures 5625. nec pauciores 4500. contingunt, & ſic de ſingulis horis per ordinem in paradigmate oſtenſum addendo, ſeu multiplicando priora, cum poſterioribus diſcurre.

Horâ

Horâ quintâ, quæ Sinicæ *mao* dimidiæ & quadrantibus duodecim in horologio, & gradibus ſex cum viginti quatuor minutis *cùm* cœlo reſpondet, in magnis inteſtinis propagant *jàm* calorem naturalem per ſanguinem & ſpiritus à manibus: Vocatur puri & lucidi caloris via. In primo puncto manus dextræ hanc viam & ſtatum magnorum inteſtinorum (cùm tempore relato ſpirationes 1687. fiant, & ſpiritus cum ſanguine in venis ad 101. *cham* & duo *chĕ* & quinque *cùn* commoventur) indicant pulſus regulares, qui tunc vel non pauciores ſex mille 750. vel non plures 8437. exiſtunt.

Horâ ſextâ, quæ Sinicæ *Mao* completæ & quadrantibus ſedecim & aliquantò plus, gradibus item in cœlo octo & 32. minutis, eadem magna inteſtina per viam dictam à manibus ad caput propagant calorem primigenium, & cùm bis mille 250. ſpirationes exiſtant, & ſpiritus in venis cum ſanguine promoveantur 135. *cham*, regulares pulſus non pauciores 9000. & non plures 11250. contingunt.

Horâ ſeptimâ, quæ Sinicæ *Xin* dimidiæ, & quadrantibus 22. & gradibus 10. 40. minutis correſpondet, ſtomachus propagat calorem primig. ad pedes, vocatur pedum lucidi caloris primig. via. In ſecundo puncto manus dextræ tam viæ quàm membri ſtatum (quando ſpirationes 2813. & dimidiæ abſolvuntur, & ſpiritus cum ſanguine conficiunt in venis 168. *cham*, 7. *chĕ* & 5. *cũn*) propagant. Pulſus regulares non pauciores 11250. nec plures 14062. contingunt.

Horâ octavâ, quæ horæ Sinicæ *Xin* completæ, & quadrantibus viginti ſex, ac gradibus duodecim, 48. minutis reſpondet, idem ſtomachus propagat ad eandem pedum viam calorem primig., quo tempore cùm abſolvuntur ſpirationes 3375. atque ſpiritus cum ſanguine promoveantur 202. *cham* 5. *chĕ* in venis, pulſus regulares fiunt non pauciores 13500. nec plures 16875.

Horâ nonâ, quæ Sinicæ *ſũ* dimidiæ ex horologii quadranti-

drantibus 28. in cœlo gradibus 14. 56. minutis correſpondet, lien propagat humidum radicale ad cor, vocatur pedum ſeu à pedibus magna humidi radicalis via. In ſecundo puncto manus hujus viæ & ſtomachi ſtatum (quando ſpirationes 3937. & media abſolvuntur, & ſpiritus cum ſanguine promoventur in venis 236. *cham*, 2. *chĕ* & 5. *cún*) propagant. Pulſus regulares, qui non pauciores 15780. nec plures 19687. fiunt.

Horâ decimâ, quæ Sinicæ *ſú* completæ, ſeu 32. quadrantibus horologii, & paulò plus, & gradibus 16. & 64. minutis correſpondet, idem lien per dictam viam pedum propagat humidum radicale, & quando 4500. ſpirationes abſolvuntur, ac ſpiritus cum ſanguine 270. *chañ* decurrunt, pulſus regulares ſtatum illius indicant, qui non pauciores 18000. nec plures 22500.

Horâ undecimâ, quæ *ú* Sinicæ dimidiæ ex horologio 34. quadrantibus, & gradibus in cœlo 18. ac 7. minutis correſpondet, cor propagat humidum radicale ad manus, vocatur manuum diminuti humidi radicalis via. In primo loco *cun* finiſtræ manus conſtituitur, quando ſpirationes 6062. & media abſolvuntur, & cùm ſpiritus & ſanguis in venis promoventur ad 303. *cham* 7. *chĕ* & 5. *cuñ* pulſus regulares indicant, qui non pauciores 20250. nec plures 25300, fiunt.

Horâ duodecimâ ſeu meridianâ, quæ Sinicæ *ú* completæ & 40. quadrantibus horologii, & in cœlo gradibus 20. 8. minutis correſpondet, idem cor propagat humidum radicale ad manus; Et cùm dicto tempore ſpirationes 5625. abſolvuntur, & cùm ſpiritus & ſanguis conficiunt in venis 337. *cham* & 5. *che*, fiunt pulſus regulares non pauciores 22500. nec plures 28124.

Horâ primâ, quæ Sinicæ *ui* dimidiæ & 44. quadrantibus horologii, & in cœlo gradibus 22. 2. minutis correſpondet, parva inteſtina propagant calorem ad manus, vocatur manuum

nuum magni caloris primigenii via. In primo puncto *cùn* manus siniſtræ, cùm dicto tempore ſpirationes 6187. abſolvuntur, & ſpiritus cum ſanguine promoventur in venis 371. *cham* & 2. *chĕ* & 5. *cùn*, pulſus regulares, qui indicant ejus conſtitutionem in ſano homine, non pauciores 24750. & non plures 30937. fiunt.

Horâ ſecundâ, quæ Sinicæ *ui* completæ, & 46. quadrantibus horologii, & paulò plus, & in cœlo gradibus 24. 20. minutis correſpondet, eadem parva inteſtina propagant calorem à manibus, & cùm eo tempore ſpirationes 6750. abſolvuntur, ac ſpiritus in corpore cum ſanguine promoventur 405. *cham*, pulſus regulares fiunt non pauciores 27000. aut non plures 33750.

Horâ tertiâ, quæ Sinicæ *Xin* dimidiæ & quadrantibus 52. ac gradibus 26. & 54. minutis reſpondet, ureteres propagant calorem naturalem ad pedes; Vocatur pedum magni caloris via. In tertio puncto *chĕ* manus dextræ hujus viæ conſtitutionem, cùm ſpirationes 7312. abſolvuntur, & ſpiritus cum ſanguine conficiunt 438. *cham* 7. *chĕ* & 5. *cun*, indicant pulſus regulares, qui non pauciores 29250. & non plures 36562. fiunt.

Horâ quartâ, quæ Sinicæ *Xin* completæ, & quadrantibus 56. ac gradibus 29. & 6. minutis reſpondet, iidem ureteres propagant calorem ad pedes; Et cùm ſpirationem 7875. & dimidiæ abſolvuntur, ac ſpiritus cum ſanguine promoventur 472. *cham* & 5. *che*, pulſus regulares fiunt non pauciores 31500. & non plures 39375.

Horâ quintâ, quæ Sinicæ *yeû* dimidiæ, & horologii quadrantibus 60. ac gradibus 31. 4. minutis reſpondet, veſica ſeu renes propagant humidum radicale à pedibus, vocatur pedum diminuti humidi radicalis via. In tertio puncto *chĕ* manus ſiniſtræ conſtitutio ejus dignoſcitur, cùm dicto tempore ſpirationes 8437. & media abſolvuntur, ac ſpiritus cum ſanguine

guine propagantur in venis 506. *cham* 2. *che* & 5. *cùn*. Pulsus regulares non pauciores 33950. vel non plures 421887. sunt.

Horâ sextâ, quæ Sinicæ *yeû* completæ, ac horologii quadrantibus 62. ac gradibus 33. & duodecim minutis respondet, eadem vesica seu renes propagant à pedibus humidum radicale, qui hujus viæ constitutionem indicant; Cùm peraguntur spirationes 9000. & spiritus cum sanguine conficiunt in corpore 540. *cham*, regulares pulsus fiunt non pauciores 36000. & non plures 45000.

Horâ septimâ, quæ Sinicæ *Siŏ* dimidiæ, & 66. quadrantibus horologii, ac gradibus 35. 25. minutis respondet, vitæ porta humidum radicale ad manus propagat, vocatur manuum defectuosi humidi radicalis via. In tertio puncto *chĕ* manus dextræ hujus viæ status indicatur; Cùm in homine sano spirationes 9572. & dimidia absolvuntur, ac spiritus cum sanguine in venis decurrunt 573. *cham* 7. *che* & 5. *cún*, pulsus regulares sunt non pauciores 38250. & non plures 47812.

Horâ octavâ, quæ Sinicæ *Sio* completæ, & 70. quadrantibus & ampliùs, & gradibus 37. & minutis 28. respondet, eadem porta vitæ humidum radicale propagat ad manus, cùm spirationes 10125. absolvuntur, atque spiritus cum sanguine in venis promoventur 607. *cham* & 5. *che*, pulsus regulares fiunt non pauciores 40500. & non plures 50625.

Horâ nonâ, quæ Sinicæ *hai* dimidiæ & quadrantibus 72. & gradibus 39. 36. minutis respondet, tertia pars corporis calorem à manibus propagat; Vocatur manuum diminuti caloris via. In tertio puncto manus dextræ *chĕ* hujus viæ constitutio declaratur, cùm spirationes 10607. & dimidia absolvuntur, ac spiritus in sanguine promoventur 641. *cham* 2. *chĕ* & 5. *cùn*. Regulares pulsus, qui fiunt, non pauciores 42750. & non plures 53437.

Horâ decimâ, quæ Sinicæ *hai* completæ, & quadrantibus 74. & gradibus 40. minutis 44. respondet, eadem tertia pars

pars corporis propagat calorem à manibus, & cùm in sano homine spirationes 11250. ac spiritus cum sanguine peragrant in venis 675. *cham*, fiunt pulsus regulares non pauciores 45000. nec plures 56250.

Horâ undecimâ, quæ Sinicæ *Cù* dimidiæ, & quadrantibus 80. ac gradibus 43. & minutis 52. respondet, fel propagat calorem naturalem ad pedes, vocatur pedum diminuti caloris via. In secundo puncto *quan* manus sinistræ hujus viæ status indicatur, cùm spirationes 11813. absolvuntur, ac spiritus in venis cùm promoventur 78. *cham* 7. *che* & 5. *cùn*. Regulares pulsus, qui fiunt, non pauciores 47280. & non plures 59062.

Horâ duodecimâ, quæ completæ Sinicæ *cù*, quadrantibus 90. & gradibus 45. & 6. minutis respondet, fel eâdem propagat calorem ad pedes, & cùm spirationes 12375. absolvuntur, ac spiritus cum sanguine in venis progrediuntur 742. *cham*, 5. *chĕ*, fiunt regulares pulsus non pauciores 49500. nec plures 61875.

Horâ primâ, quæ Sinicæ *cheŭ* dimidiæ, & horologii quadrantibus 96 atque gradibus 98. respondet, hepar propagat humidum radicale à pedibus, vocatur pedum defectuosi humidi radicalis via. In sinistræ manus secundo puncto *quan* hujus viæ constitutio indicatur, cùm dicto tempore spirationes duodecim mille nongentæ triginta septem & dimidia absolvuntur, ac spiritus cum sanguine in venis decurrunt septingenta septuaginta sex *cham*, duo *che*, & quinque *cun*. Pulsus regulares fiunt non pauciores 51750. nec plures 64687.

Horâ secundâ post mediam noctem, quæ Sinicæ *cheu* completæ, & centum horologii quadrantibus, ac gradibus in cœlo 50. correspondet, idem hepar propagat humidum radicale à pedibus, & cùm dicto tempore spirationes 13500. absolvuntur, & spiritus cum sanguine in venis promoventur 810. *cham*, fiunt pulsus regulares non pauciores 54000. nec plures 67500.

res 67500. Et sic deinceps in orbem revolutis ad revolutionem cœlorum & intervallum spirationum temporis horologii ac motus in spatio venarum, pulsuum quoq; regularitas revolvitur in sano homine, ex quâ tam noctis quàm diei sanitas deprehendi potest, imò & singularum horarum, & hoc non solùm in universo corpore, verùm in singulis membris & intestinis.

Adverte diligenter, quòd pro duplici motu cœlorum, diurno videlicet, qui est 24. horarum, & annuo etiam, pulsus non solùm diurni, sed & annui differentes pro differentiâ quatuor tempestatum in homine, à sanguine & spiritibus causati reperiuntur, quam ob causam Sinenses Medici cuique membro ac intestino, seu potiùs cuivis pulsuum loco pro ratione temporis ac tempestatis annuæ suas quoque vicissitudines inesse docent, atque ita in vere aliter pulsus habere quàm in æstate, & in hyeme, quàm in autumno; Unde fit, ut pro qualitate pulsuum diversâ, diversa etiam pulsibus indant nomina; Mensuras autem tam cœlorum quàm horologii, tam spirationum quàm spatii pulsuum, quâlibet anni tempestate si sint, naturales easdem omnino esse volunt. Si verò pulsus unius tempestatis vel præteritæ vel futuræ in locum connaturalis pulsus irrepere vident, ægrotare hominem ex eo cognoscunt; Et sicuti, si pulsus diurni excedunt vel deficiunt à determinatâ temporis mensurâ, & à numero spirationum sani hominis, vel ab inordinatâ qualitate pulsuum, malè habere hominem cognoscunt: Ita etiam, si circularem revolutionem, si annua & menstrua decrementa & incrementa in pulsibus tempestatum vernæ, æstivæ, autumnalis & brumalis turbata vel immutata compererint, malè affici quoque hominis vitam concludunt.

Verùm, ut facilè mensuram pulsuum quilibet assequi possit, ac ex illâ sanitatem & morbos cognoscere, ad sequens caput progrediamur.

CAPUT

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

Quomodo facili methodo menſuram pulſuum regularium, & ex illâ nullo negotio ſanitas, morbi & mors ipſa cognoſci queant.

EST imprimis mirifici uſus atque utilitatis hoc caput, uti & ea, quæ ſequuntur, quippe, qui ad illa, quæ dicemus, vel leviter adverterit animum, ferre poterit judicium de vitâ ac ſanitate, de morbis eorumque cauſis, de morte etiam futurâ, & quidem nullo ferè negotio. Secretum aperiamus.

Diximus, intervallum ſpirationum 13500. menſurarum circuitum, quem faciunt ſanguis & ſpiritus, compleri, eò namque intervallo pulſus cauſati à memorato motu circuitûs menſurantur. Verùm, cùm prorſus difficile ſit per integram diem ac noctem explorare pulſus ad tantam moram ſpirationum, imò vel ad horam, imò & ad quadrantem, resque foret tædioſiſſima explorare pulſus, qui ad intervallâ tot ſpirationum dicti temporis contingunt; Operæ pretium fuit brevius intervallum præſcribere, in quo pulſus regulares & deſinentes, & excedentes, deprehendi queant.

Proinde Sinenſes contendunt Medici, eum, qui exploraturus eſt alterius pulſum, ipſum omnino ſanum eſſe debere, liberum à negotiis & curis, nec non majori aliquâ defatigatione, ſic enim fore, ut connaturalem ſpirationem habere poſſit. Hîc itaque Medicus uſus intervallô unius, duarum, trium, & usque ad novem, ſpirationum, ſiquidem ipſe in ſingularum morâ ſpirationum pulſus non plures quàm quinque, vel non pauciores, quàm quatuor reperiat, quando loca pulſuum utriusque manus explorat, regulares eſſe pulſus hominis illius, & ipſum valere, ſecurè pronunciabit. Hujus ratio ſubtiliſſima ſanè hæc eſt: Spiratio, inquiunt, conſtat exſpiratione (hoc

eſt, ejectione aëris) & introſpiratione (hoc eſt, attractione aëris.) Igitur ſi intervallo exſpirationis duos pulſus percipias, intellige, quòd viarum cordis & pulmonum ſtatum denuncient, & ſic conſequenter ad introſpirationis intervallum pulſus iterum accipias duos, intelligitur, quòd viarum veſicæ ſeu renum & hepatis pulſus ſint, quæ viæ cùm invicem ſe penetrent, & inter ſe harmoniam quandam vitæ efficiant, eandem per dictos pulſus in numero relato nec minori ad dictum intervallum, quod reperitur in homine ſano, indicant. Et ſi accidat, in intervallo unius ſpirationis dari pulſus quinque, intelligere debet, quintum pulſum indicare viam ſtomachi, & eſſe in medio pulſuum, ſicut & ſtomachus eſt in medio membrorum. Dicuntur verò pulſus ad intervallum integræ ſpirationis indicare bonam hominis conſtitutionem, eò quòd quinque membrorum (cordis, pulmonum, ſtomachi, veſicæ, hepatis) conſtitutionem congenitam quinque ictuum numero prodant. (Et ſic de ſingulis locis pulſuum intellige, ſic tamen, ut principium ictuum, ſeu, ut numerus illi membro & viæ attribuatur, cujus loco pulſus explorantur) Et ſic per ordinem.

Porrò, quòd unius ſpirationis intervallo per quatuor pulſus ſanum hominem indicari diximus, intelligas oportet, ideò fieri, quia illi quatuor ictus non ſolùm quatuor membrorum, cordis, pulmonum, veſicæ & hepatis ſtatum indicant, verùm etiam ſtomachi (cujus ſpiritus ſunt omnium pulſuum fundamentum,) unde iidem quatuor pulſus qualitates, quas in ſe habet reconditas, manifeſtant. Quare ſive quatuor ſive quinque pulſus repereris intervallo unius ſpirationis, ſanum hominem pronunciabis. At ſi deficere pulſus, hoc eſt, pauciores eſſe ad menſuram integræ ſpirationis advertas, pravè affectum eſſe corpus, non dubitanter pronunciabis. In promptu eſt cauſa, quia indicatur numerus pulſuum regularis modò aſſignatus vel exceſſu ſuo, vel defectu harmoniam vitæ vitiare vel deſtruere.

Sed audiamus Sinenſem textum: Quare

Quare dicuntur pulſus alii plures, ſeu excedentes, alii verò pauciores ſeu deficientes? Quia ſcilicet, ſi ad intervallum exſpirationis vel introſpirationis ſolùm dentur duo pulſus, denunciant quidem hominem ſanum, ſeu rectè habere; Verùm, ſi dicto intervallo dentur tres pulſus, illi vocantur *li kim*, aberrantes à viâ; Si quatuor pulſus, vocantur auferentes perfectionem & integritatem, & ſi eodem quinque pulſus, vocantur periculoſi & mortales; Si verò ſex, vocantur vitam abrumpentes. Hi pulſus ſunt omnes excedentes.

Sed quare vocantur pauci ſeu deficientes? Quia ad unicam exſpirationem vel introſpirationem, ſi duntaxat unicus pulſus accidat, eſt item & vocatur aberrans à viâ. At ſi ad intervallum duarum exſpirationum unus integer pulſus fiat, vocatur auferens vitæ integritatem; Et ſi ad intervallum trium exſpirationum unus integer pulſus contingat, vocatur mortalis. Denique, ſi ad intervallum quatuor exſpirationum ſit unicus pulſus, vocatur abrumpens vitam. Et hi dicuntur pulſus deficientes. Porrò pulſus, qui ſunt plures, ſeu excedentes, incipiunt ab inferioribus ad ſuprema, & pulſus, qui ſunt pauci, ſeu deſcendentes à ſuperiori ad inferiora.

Comment. Quod dicitur in textu, intervallo exſpirationis ſi dantur duo pulſus, indicant ſanum hominem, ſi videlicet intervallo integræ ſpirationis ad minimum quatuor ſint pulſus, nam ſpiratio conſtat exſpiratione & introſpiratione; Atque ita, cùm de unâ parte ſpirationis (hoc eſt, introſpirationis) notat numerum pulſuum, itidem de alterâ intelligi vult parte (ſeu exſpiratione.) Et ſic de reliquis, ſeu excedentibus ſeu deficientibus. Sed quod refertur de deficientibus pulſibus, ſi intervallo introſpirationis accidat unus pulſus, intelligi debet, ſi tempore integræ ſpirationis advertas ſolùm duos pulſus, ejusmodi pulſus vocari *pai me*, id eſt: deſtruentes & corrumpentes. Hi duo pulſus ex deficientibus, & illi ſex pulſus ex excedentibus ad intervallum unius integræ ſpiratio-

nis vocantur *li kim* aberrantes ab ordinariâ & connaturali viâ, unde infirmari homines judicant.

Quòd si excedentes seu plures pulsus integræ spirationis intervallo sint septem vel octo, & ex deficientibus seu paucioribus contingat unicus solùm tempore integræ spirationis, tam hi quàm illi pulsus vocantur *to cuom*, auferentes integritatem vitæ, quòd nimirum spiritus subjugent sanguinem & exsiccent, ac vitæ flos vigorque marcescat, & calor illius violenter auferatur.

Si deinde intervallo unius spirationis excedentes pulsus decem advertas, & si advertas ex deficientibus unicum solummodo pulsum intervallo integræ spirationis & mediæ (hoc est, exspirationis) indicat, hominem subjici sepulchro. Nam duo hujusmodi pulsus dicuntur mortales. Si verò ex excedentibus ad intervallum unius spirationis percipias duodecim pulsus, scito, abrumpi & separari animam ; Et si ex deficientibus intervallo duarum integrarum spirationum unicus pulsus fiat, qui pulsus dicitur monstrosus, & vitam separari indicat, quippe membrorum destruitur temperamentum, & spiritu deficiente, anima abit, & mors sequitur. Isti sunt pulsus quatuor mortis.

Textus : Pauci seu deficientes pulsus ob quam causam sunt infirmantium ? Quia nimirum primi generis pulsus deficientes (puta, cùm intervallo integræ spirationis duo accidunt pulsus, qui destruentes vocantur) damnificant pellem, & ab illâ defluere capillos faciunt. Secundi generis pulsus deficientes (puta, cùm intervallo unius spirationis unicus pulsus fit, qui vocatur auferens integritatem vitæ) damnificant sanguinem, qui cùm evacuetur, atque perparum sui retineat, non potest vegetare & irrigare membra & intestina. Tertii generis pulsus deficientes (puta, cùm intervallo integræ spirationis & mediæ pulsus unicus accidat, qui dicitur mortalis) damnificat & exsiccat carnem, unde fit, ut cibi & potus marcorem

corem illius reſtaurare nequeant. Quarti generis pulſus deficientes (puta, cùm intervallo duarum ſpirationum integrarum unicus pulſus percipitur, qui monſtroſus dicitur) damnificat nervos, quippe illorum remiſſio aut laxatio nequit jam curari. Quinti generis pulſus deficientes (puta, ſi intervallo duarum ſpirationum & mediæ pulſus unicus acciderit) damnificat oſſa, & medullas exſiccat, quô fit, ut æger lecto affigatur, nec amplius ſurgere valeat.

Cum ſimili proportione diſcurrendum eſt de pulſibus excedentibus, qui morbos etiam ipſi indicant, ſed in horum judicio illos faciunt ab inferioribus ad ſuperiora, hoc eſt, à pulſibus illis, qui indicant oſſa ſicca, & cauſa ſunt, ob quam æger è lecto ſurgere nequeat, usque dum veniatur ad pellis marcorem & defluxum capillorum, nam in pulſibus deficientibus morbi aſcendunt quodammodo à ſuperioribus ad inferiora, hoc eſt: à pellis marcore & capillorum defluxu usque ad oſſium ſiccitatem. Qui autem hos vel illos pulſus habeat, indicantes morborum dictum progreſſum, omnino ſibi mortem imminere credas.

Comment: Ex omnibus membris in loco ſuperioris ſedem habent pulmones, qui ſuis quaſi alis membra alia tegunt, & intra ſe recipiunt omnium viarum motus, unde fit, ut via pulmonum ſit ad inſtar maris, congregantis & reciprocantis omnes pulſus, quibus vitam confert vegetativam & vitales ſpiritus, & ad extrà quocunque ſe effundit, vegetationem tribuit pelli & capillis.

Quia verò morbi indicantur à pulſibus deficientibus, aſcendendo in morbis à ſuperioribus ad inferiora, ideo pulmones omnium ſupremum locum obtinentes, atque per ſuam viam pellem & pilos vegetantes, ſiquidem habeant primi generis deficientes pulſus, in primo loco manus dextræ neceſſe eſt primò quidem pellem marceſcere, ac pilos defluere, unde morbus & mala conſtitutio pulmonum colligitur, & de-

ſcendendo ad inferiora, cùm cor (quod eſt Dominus ſanguinis) ſit infra pulmones, ideo pulſus deficientes ſecundi generis indicantes, malè affectum eſſe cor, indicant conſequenter, ſanguinem diminui, ſiccari, evacuari, unde ſequitur marcor in quinque membris & ſex inteſtinis ; Et cùm etiam infra cor reſideat ſtomachus, qui recipit quinque alimentorum ſpiritus (puta: tritici, orizæ, fabarum) per quos extrà quidem carnes alit, intrà verò membra & inteſtina: Ideo pulſus tertii generis deficientes damnum, quô fortè afficitur ſtomachus, indicant, & vel ex eo apparet, quòd nec cibus nec potus digerantur, unde neceſſe eſt carnem languere & marceſcere.

Rurſum cùm hepar (quod ſanguinis eſt officina) ſit infra circiter ſtomachum, ac illum ſanguinem conſervet, ac cordi ſubminiſtret, nervos item irriget, unguibusque tribuat vegetationem, ideo pulſus quarti generis deficientes malum, quod patitur hepar, manifeſtant, quod potiſſimùm in nervis, qui remiſſi & laxati corpus totum pari modo afficiunt, videre eſt.

Denique cùm veſica inferior ſit cæteris membris, & quinque membrorum ac ſex inteſtinorum vias conſervet ſuis ſpiritibus, fit, ut etiam ipſi capilli, oſſa & medullæ per ejus viam vegetentur, adeoque quinti generis pulſus deficientes malum & damnum veſicæ produnt, quod oſſa ipſa arefacta & marcida ſignificant ; Ex quo debilitas in corpore, & ſomni gravedo in ægroto oritur, qui è lecto ſe ampliùs erigere nequit.

Iſti quinque generum pulſus deficientes quinque genera morborum indicant, & hoc deſcendendo à morbis ſuperiorum membrorum ad inferiorum morbos; Puta à pulmonibus usque ad veſicam ſeu renes. Sed in excedentium pulſuum generibus contrarium accidit : Nam morbi inferiorum membrorum aſcendunt ad ſuperiorum membrorum morbos, puta à malo veſicæ usque ad malum pulmonum, ut ſuprà.

Textus:

Textus : Quâ ratione potissimùm mederi poterimus quinque jam dictis generibus deficientium pulsuum ? Sanè hâc sequenti ratione: Si videas primi generis deficientes pulsus indicare morbum pulmonum, spiritus pulmonum restaurabis; Si secundi generis, indicare cordis morbum, motum spirituum & sanguinis attemperabis. Si tertii generis, morbum stomachi, medicina erit in potus & ciborum regulâ, frigida & tepida commiscendo. Si quarti generis hepatis morbum ostendentes, remissionem spirituum inducere oportebit. Si quinti generis, vesicæ morbum indicantes, augeas vesicæ qualitates, quibus ipsa perficitur. Atque hæc quidem est ratio medicandi dictis pulsibus.

Comment. Frigus & cibi frigidi lædunt pulmones, ideo morbo pulmonum mederi debes per restaurationem spirituum, quibus dominantur. Nam per spiritus omnes pulsus perficiuntur, & ad naturalem statum reducuntur, unde etiam vigor pelli & pilis redit. Porrò tristitia & sollicitudo ac multa cogitatio lædit cor, quod dominatur sanguini, ideo morbo cordis medicari oportet per reductionem motus harmonici sanguinis & spirituum: Sic enim fiet, ut venæ spiritibus & sanguine repleantur, & motum pulsuum naturalem continuare pergant.

Cibus & potus nimius, ac multa defatigatio lædit lienem & stomachum, hujus namque qualitates quatuor anni tempestatibus tertio quôque mense magis apparent, & dominium suum in potum & cibos exercent; Hanc ob causam huic morbo stomachi mederi necesse est per ciborum ac potuum sapores, conformiter ad quatuor anni temporum frigidos vel tepidos spiritus, ut sic reductus ad suam temperiem possit alere carnes.

Ira & cholera nimia lædit hepar; Proinde hepatis morbis medicaberis, si dulcia comedas, v. gr. oryzam, quæ vino faciendo inservit, & ipsa dulcis est: Item bubulam & fructum

caò cù dictum, qui est similis prunis & cæteris hujusmodi; Hepar enim naturam habet & qualitates celeres intensas & vehementes. Verùm sapores ac præcipuè dulcedo cùm sint terrei temperamenti, remissas habent virtutes, ideoque intensionem hepatis relaxant, quò fit, ut nervi, quibus dominatur hepar, attemperentur. Diuturna mora aut sessio in locis humidis, nec non violenta contentio virium lædunt vesicam seu renes, vesica verò est fundamentum alimenti corporei. Morbis illis poteris mederi salis condimento, sic enim restaurabis illius constitutionem & spiritus, per quos alit ossa & ossium medullas.

Et ista quidem est regula medendi quinque generibus deficientium pulsuum: Et ex hâc colligitur, quomodo procedendum sit in morbis, quos quinque genera excedentium indicant pulsuum.

Textus: Quidam pulsus habent unicâ exspiratione tres ictus, & totidem unicâ introspiratione; Item: unaexspiratione quatuor ictus, & unâ item introspiratione quatuor: item quinque & quinque: item sex & sex; Aliqui verò pulsus unâ exspiratione unum ictum, & unâ introspiratione unum ictum; Item duabus exspirationibus unum ictum, & duabus introspirationibus unum ictum: item duabus exspirationibus & duabus introspirationibus unicum solùm ictum.

Sed quomodo cognosces & distingues ex illis morbos? Respondeo: Si pulsuum ictus duo exspirationis intervallo, & alii duo intervallo introspirationis adveniant, utiq; nec magni nec parvi, vocabis eos pulsus æquales: Et si intervallo exspirationis tres ictus, & introspirationis tres alios ictus advertas, jam est morbus incipiens. Quòd si ictus pulsuum priores sint magni, & posteriores sint parvi, scito, caput dolere, & oculos gravari & obscurari. Si autem priores pulsuum ictus sint parvi, & posteriores magni, scito, pectus esse oppletum, & spiritus seu respirationem esse angustam.

Comment:

Comment: Si tempore unius integræ ſpirationis, (quæ extraſpiratione & introſpiratione conſtat) ictus pulſuum quatuor, nec adeo magni, nec adeo parvi, ſed mediocres ſunt, ſanum indicant hominem; Sed ſi hoc tempore ſex ictus advertis, celer eſt pulſus, & morbi initium deſignat.

Si ictus priores pulſuum (puta in primo loco) ſunt magni, & poſteriores pulſus (puta in tertio loco) ſunt parvi, (quia primus locus pulſuum cœlo eſt ſimilis, & ſupremam partem à pectore ad caput regit,) oſtendit capitis in cerebro dolorem, & oculorum, cùm moventur, gravitatem & obſcuritatem; Quòd ſi pulſus ſeu ictus priores ſunt parvi, & poſteriores magni, hoc eſt, poſt locum primum pulſuum: Si in ſecundo loco, qui ad mediam ſeu ſecundam regionem corporis ſpectat, (quæ homo dicitur) ſignificant, pectus eſſe oppletum, & genua gravari, adeoque pedibus inſidere tarditatem.

Textus: Intervallo unius exſpirationis quatuor ictus, & introſpirationis alii quatuor ictus magnum morbum indicant. Si pulſus ſint exundantes & magni, moleſtiam & inquietudinem ægri denunciant. At ſi ſint profundi & ſubtiles, intra ventriculum dolorem; Si etiam ſint pulſus crebro-acuti, læſionem à frigore; Si denique pulſus ſint obtuſo-rari percepti, humores intus eſſe multos frigidos judicandum.

Comment: Intervallo unius ſpirationis octo ictus oſtendunt, malum invaluiſſe: Et ſiquidem exundantes ſint & magni, morbus eſt in viâ triplicis caloris primig., nam ob multum calorem pulſus multi fiunt, & cor & pectus triſtitiâ repleri, & moleſtiâ & inquietudine ex frigore & calore exortâ indicant. Quòd ſi autem pulſus ſunt profundi & ſubtiles, morbus eſt à viâ triplicis humidi radicalis, multum enim humidum, dominans frigido, oſſium dolorem cauſatur & efficit, ut ſpiritus caloris primigenii lædantur ab extrinſeco nimio calore. Denique ſi pulſus fuerint obtuſo-rari, indicant, parùm eſſe ſanguinis, ac

nis, ac vaporum ex nimio frigore esse abundantiam, unde intra viscera murmur personat.

Textus: Percepti intervallo exspirationis quinque ictus, & introspirationis alii quinque ictus, ægrum denunciant vehementer affligi; Porrò si sint profundi & subtiles, & de nocte veniant, ac deinde nutantes & magni evadant, de die verò neque magni neque parvi appareant, quamvis sit morbus difficillimus, potest curari. Quòd si duntaxat sint parvi & magni, difficillimè curabis, nam pulsus illi subtiles magni de die sunt multi.

Comment: Octo ictuum pulsus vocatur separationis, novem ictuum mortalis; Ista verba innuunt. Quòd si decem ictuum sint pulsus tempore plenæ spirationis, ægrotum subjici sepulturæ, nam morbus difficillimus & molestissimus est: Et si pulsus sint profundi ac subtiles, humidum valde auctum: Si natantes & magni, calorem valde auctum de die; Si nec magni, nec parvi, nec natantes, nec profundi, morbus, etsi difficilis & vehemens, potest curari; Quòd si pulsus inconstantes, hoc est: modò sint magni, modò parvi, modò celeres, modò tardi, certam mortem imminere, indicium est.

Textus: Percepti tempore exspirationis ictus sex, & totidem tempore introspirationis, indicant mortem; Si illi pulsuum ictus sint profundi, nocte mors contingit; Si sint natantes & magni, de die moriturum ægrum nunciant.

Comment: Unius spirationis intervallo duodecim ictus nunciant, animam seu vitam abrumpi. Ratio hujus est: quia calor primig. omnino nimius est. Si pulsus deprehendantur profundi & subtiles, & nox instet, sequitur, eâ ipsâ nocte mori ægrotum; Si verò sint magni & natantes, de die morietur, nam tum humidum radicale à calore primigenio separatur. Et hæc dicta sufficiant de multis pulsibus seu excedentibus, nam quod sequitur, est de paucis seu deficientibus.

Textus: Intervallo exspirationis unus ictus, & introspirationis

tionis alter ictus, est pulsus deficientis. Qui hunc habet, quamvis possit ambulare, non potest evadere, quin tandem in lectum incidat, quia sanguis & spiritus non sunt sufficientes.

Comment: Pulsuum deficientium genus, quod spatio unius spirationis integræ duos solùm ictus habet, & aliud genus, quod spatio unius spirationis unicum tantùm ictum habet, vocatur pulsuum corruptorum, quia videlicet membra & intestina habent malum exinanitionis, & amiserunt perfectionem, vigorem & alimentum, eò quòd sanguis & spiritus non sufficiant.

Textus: Intervallo duarum exspirationum unus ictus, & aliarum duarum introspirationum alter unus ictus vocantur sine animâ, quia ejusmodi hominem mori necesse est; Et licèt æger possit incedere, nomen obtinet vivi cadaveris.

Comment: Tempore spirationis integræ, quô fit unicus pulsus, anima ad calorem primigenium & corpus ad humidum radicale respicit, & calore etiam desinente, anima abit, æger autem, etsi incedat & moveatur, vivum cadaver appellatur.

Textus: Primus locus pulsuum in manibus si habeat pulsum, & tertius locus pulsuum, si illo careat, hominem illum necesse est vomere; Quòd si non vomat, omninò moritur. At si superior locus pulsu careat, & in tertio loco reperiatur, quamvis erit maxima difficultas & infirmi afflictio, non damnum mortale ex se affert, quia homo habens pulsum in tertio loco constanter, similis est arbori, quæ habet radicem, ramos & folia; Quòd si rami & folia exarescant, radix tamen remanet, unde cætera propagata sunt, Non est itaque de eo desperandum.

Comment: Si tertius locus caret pulsu, signum est, vitiô oppletionis laborare superiora, unde necesse est aut per vomitum oppletionem tollere, aut per spiritus inde progenitos suffocari interiora, ex quo mors. Porrò in sinistræ manus tertio loco pulsus ad viam vesicæ pertinet, in dextræ tertio loco ad

viam portæ vitæ pertinet, ambo enim recondunt spiritus, cùm sint illorum locus & origo. Quare si primus locus in manibus careat omni pulsu, & tertio loco appareat, clarum est, originales spiritus perseverare & conservari ; Ideoque bene colligitur, nec dum mori, qui illos habet.

Colligitur primò : Quare tam primi generis deficientes pulsus (ut : cùm intervallo integræ spirationis unicus tantùm pulsus fit) quàm excedentes (ut: cùm in intervallo spirationis sex pulsus fiunt) vocantur aberrantes à viâ ordinariâ ? Quòd scilicet si tempore spirationis integræ contingat, spiritus & sanguinem in corpore humano promovere ad sex mensuras digitales, excedentes pulsus eodem tempore septem mensuras conficerent ; Unde sequitur, ut circuitum absolvant celeriùs & citiùs, adeoque quasi tertia pars (ob celeritatem pulsuum) temporis regularis superfit.

Contrà in deficientibus pulsibus tantundem retardare necesse est & deficere à tempore regulari, ex quo patet, tam hos quàm illos à viâ aberrare ordinariâ. Idem cum proportione dicendum est de pulsibus tam deficientibus, quàm excedentibus secundi, tertii, quarti & quinti generis discurrendo reperies, quos omnes deficere comperies à mensuris spirationum sani hominis ; Item revolutionis cœlestis, item artificialis temporis in horologio aqueo : denique à cursu æquabili & spatio venarum in corpore humano suprà annotatis ; vel contrà excedere illas mensuras in excedentibus pulsibus.

Nunc unicum est persequendum obiter : an dictarum mensurarum pulsus præscripti in omni ætate & sexu reperiantur hominum, an videlicet in puero & adulto, pingui & macilento, procero & brevi, tardo & agili, mare & fœminâ mensura sit eadem pulsuum, vel saltem, an qualitas illorum pulsuum in illis sit diversa, & an aliquando pulsus sistant & interpolent, & quid illa quies seu interpolatio portendat; Deniq; an

pulsus

pulsus certo constans numero certa judicia temporum, mortis vel morborum dare possit?

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

An relata mensura spirationum eadem sit in pueris & adultis, an qualitas pulsuum eadem sit in mare & fœminâ, macilento & pingui, procero & pusillo, tardo & agili, & an pulsus sistant, & in quam notitiam temporis, morborum & mortis venire quis possit, ex illâ quiete ad certum numerum pulsuum?

TExtus: Puerorum triennalium usque ad quintum annum ætatis, exspirationis & integræ introspirationis tempore, necesse est diligenter considerare pulsum, nam si ictus dicto tempore sint octo, sani sunt, si novem, malum interius habent, si decem aut duodecim, morbus est difficilis, maximè verò, si sint ictus modò breves, modò longi, modò parvi, magni, non carent periculo mortis. & malum radicatum ostendunt.

Comment: Parvulorum pulsus omnino diversi sunt ab adultorum; Similiter: Si homo procerus habeat pulsum subtilem, & tenuis atque exilis magnum, lætus pulsum plenum, & tristis pulsum vacuum, excitatus remissum, & gravis ac tardus velocem, agrestis & grossus delicatum, delicatus grossum pulsum, brevis ac pusilli corporis longum, macilentus magnum, procerum corpus exundantem, & robustus tenuem, pinguis parvum, aut æger laborans fluxu alvi vel sanguinis pulsum magnum, omnes isti pulsus ferè sunt prænuncii Mortis, aut morbum periculosissimum indicant. Quare exploraturus pulsum diligenter advertet animum, an homo sit altus, brevis, agilis, tardus &c. an pulsus respondeant nec ne in tribus pulsuum locis utriusque manus ingenitæ, cujusq; conditionis seu complexionis. An ve-

An verò maris & fœminæ pulsus obſervent eadem loca aut menſuram, quæſtio eſſe poſſit? Reſpondent Sinenſes Medici, maſculorum locum tertium utriusque manus *che* dictum ſemper habere debiliores pulſus, contrà in fœminis utriusque manus primi loci *cun* eſſe pulſus debiliores, & tertii loci robuſtiores. Quare (inquiunt) ſi reperias in viro, locum tertium *che* pulſus habere ſolidos, ſcias, illum hominem pulſum fœminæ habere, qui pulſus in viro eſt ex deficientibus; Si verò in fœminâ in *che* loco tertio pulſum debilem reperias, intellige, fœminam habere pulſum viri, qui pulſus ſunt ex excedentibus, unde tam virum quàm fœminam malè habere judicabis.

Textus: Pulſus ſunt alii naturales ſeu ordinarii, alii ſunt contra naturales ſeu extraordinarii. Maris & fœminæ pulſus quare ſunt oppoſiti? Quia nimirum primus vir cœpit vivere ad principium horæ *ym* (Eſt tertia & quarta poſt mediam noctem) quæ hora pertinet ad *yam* calorem primigenium, & prima fœmina cœpit vivere horâ *Xin* (eſt tertia & quarta poſt meridiem) quæ ſpectat ad humidum radicale, ideo viri pulſus primus ſeu principalis eſt infra locum ſecundum, ex quo fit, ut pulſus in tertio loco *chĕ* in viro ſint debiles, & in fœminâ ſint ſolidi ordinariè loquendo; Nam ſi contrà evenit, vir aſſequitur pulſum mulieris, & mulier viri.

Comment: Pulſus vel pertinent ad humidum radicale, vel calorem primigenium, vel ſunt in viis naturales, vel præternaturales. Fœminæ & viro ſunt propriæ ſuæ complexiones, quare? Quia (per Sinenſes) vir, qui primùm in rerum naturâ apparuit, horâ *ym* creditur exſtitiſſe, cui calor primigenius dominatur, & qualitatem validiorem habet; Fœmina verò hora *Xin*, cui dominatur humidum radicale, cujus qualitas debilior eſt; Jam verò tres viæ caloris primigenii à primo loco, & tres viæ humidi radicalis à tertio loco motum ſuum ordiuntur, ideo fit, ut pulſus in viro in loco primo fortiores ſint, & pulſus in fœminâ in tertio loco, & contrà in tertio loco debiliores

biliores sint in viro, & in fœminâ fortiores sint, quàm in primo, præter alias multas rationes, quas afferunt Sinenses.

Textus: Morbus quomodo homini accidit? Si nimirum vir habet pulsus fœminæ (qui sunt deficientes) indicant, morbum esse interius; Ad dextram quidem, si pulsus sit ad dextram ad sinistram autem, si pulsus sit ad sinistram. At si fœmina habeat viri pulsus (qui sunt excedentes) morbus est in membris, & si pulsus sunt ad dextram, vel sinistram, morbus similis erit.

Kipeus Author inquit: Pulsus, qui non observant, sed destruunt quatuor anni tempestatum qualitates, sunt vel deficientes, vel excedentes: Loquendo de deficientibus, oriuntur illi ex eo, quòd parùm sit humidi radicalis, quod ossibus dominatur, & facit illa replendo gravia, pulsus ejusmodi sunt summè deficientes. Quòd si quem advertas bibere & comedere parùm, & semper minùs ac minùs, scito, corpus marcescere, & quodammodò imminui. Pulsus, qui hoc indicant, vocantur deficientes à fine intento. Si verò videris hominem dormiturire & quiescere, nec tamen egerere, & oculos aut aures non rectè suo officio fungi, pulsus id indicantes, vocantur deficientis corporis pulsus. Si deinde advertas, exspirationem & introspirationem non sibi mutuò respondere, item quinque colores incorpore vigorem deperdere, pulsus, qui tunc reperiuntur, vocantur animæ deficientis. Denique, si quatuor partium corporis (puta: pedum duorum, & totidem manuum, quæquæ illis annexa sunt) pulsus videas perturbatos, sunt & dicuntur illi pulsus spirituum deficientium.

Præter hos sunt alii pulsus summè deficientes spatio triginta annorum, hoc est, qui non nisi trigesimo anno vitam ablatum iri indicant; Alii pulsus medio modo deficientes, spatio viginti annorum, hoc est, qui indicant, vigesimo anno ætatis vitam finitum iri; Alii pulsus minimè seu admodum parùm deficientes spatio decem annorum, hoc est, qui decimo anno vitam abruptum iri indicant. Hos pulsus relatos scito repe-

riri vere, æstate, autumno & hyeme. Quare si sanus homo sit corpore procero, & habeat pulsum brevem, scito illius pulsus esse primi generis, qui multùm deficiunt.

Si autem homo sit brevis staturæ, & pulsus habeat longos, scito, illius pulsus esse secundi generis, qui minùs deficiunt, & vitam promittunt minoris temporis seu medii, viginti scilicet annorum. Si ille pedes & manus habeat exiles, illius pulsus dicendi sunt tertii generis, qui admodum parùm deficiunt, perexigui temporis annorum, scilicet decem, vitam pollicentur. Quòd si advertas, aliquem deficere in spiratione ac spirituum perfectione, intellige, illum diu vivere non posse ordinariè.

Si in Maris sinistrâ manu pulsus *tuon* breves, & in dextrâ *cham* longi sint, indicant, esse pulsus caloris primigenii deficientis, & vitam solùm medii anni promittunt. Si in fœminæ dextrâ pulsus sint breves, & in sinistrâ longi, indicant, esse pulsus humidi radicalis deficientis, & solùm vitam semestrem fœminis promittentis.

Præter enumeratos pulsus deficientes sunt alii, de quibus infrà, ubi de mutatione quatuor anni tempestatum dicetur fusiùs, ut cùm v. gr. verni pulsus temporis, qui est in loco hepatis viæ, (hoc est, in secundo puncto sinistræ manus) stomachi viæ pulsum obtinet, vocatur stomachi deficiens pulsus; Et cùm æstate pulsus cordis in primo loco sinistræ esse debeat, si ibi viæ vesicæ vel pulmonum pulsus apparent, vocantur pulsus deficientes vesicæ vel pulmonum. Si in autumno in loco primo dextræ debent videri pulsus pulmonum, quòd si apparent hepatis vel cordis, vocantur pulsus deficientes hepatis vel cordis. In hyeme, si pulsus viæ vesicæ aut renum in loco tertio sinistræ manus contenti apparent, contrà, si cordis vel stomachi viarum ibi pulsus appareant, appellantur cordis vel stomachi deficientes. Quæ omnia oportet diligenter animadvertere, an videlicet primo loco *cum keu* sint pulsus interrupti, an verò post: Quia si in primo loco

nullus

nullus sit pulsus, & in tertio sint instar tensæ chordæ, pulsus illi habent adhuc stomachi spiritus; At si loca superiora & inferiora nullos habeant pulsus, mortem indicant; Si illa vel hæc non omnino pulsibus careant, viventem adhuc hominem indicant.

Atq; isti sunt deficientes pulsus.

Excedentium pulsuum sunt indicia, cùm quis vocis sonum habeat valde profundum, & aspiciendo res non adeo remotas, turbata omnia & confusa, quasi unum quid esset; Vocantur hi pulsus excedentes seu deficientis animi. Et si corpus sit obesum & magnum, & cibi potûsque multum absumat, pulsus, qui tamẽ reperiuntur, sunt multa sollicitè meditantis, excedentes vocantur, & si aliena loquuntur, & non solùm pedibus, sed & manibus videntur ambulare, deficientis corporis pulsus excedentes vocantur. Et si habent colorem herbarum, pulsus excedentes, qui tum sunt, animæ deficientis vocantur. Si videas exiles aut parvos pulsus, & exspirationem ac introspirationem non sibi respondentes, vel magnam, intelligitur, illos pulsus esse ex excedentibus. Atque hæc sunt indicia illorum ab Imperatore Hoâmti Medicorum antiquissimo Posteris tradita.

Sed de interpolatione pulsuum prognostica inquiramus.

Textus: Cujus pulsus semel dat ictum, & alterâ sistit vice, ille alterâ die moritur.

Comment: Alius liber habet: post unum diem moritur.

Textus: Pulsus duorum ictuum, & post hoc semel sistens ac interruptus, tertiâ die mortem denunciat.

Pulsus dans tres ictus, & postea sistens, quarti diei mortem & interdum quinti.

Dans quatuor ictus, & postea semel sistens, sextâ die mortem denunciat.

Dans quinque ictus, & pòst semel sistens, quintâ die & interdum septimâ mortem.

Pulsus dans sex ictus, & dein sistens, octavâ die mortem.

Dans septem ictus, ac dein sistens, nonâ die.

Dans octo ictus, ac dein sistens, decimâ die mortem.

Pulsus dans novem ictus, & dein sistens, decimâ die, & interdum undecimâ die mortem indicat.

Comment: Alius liber habet, etiam decimâ tertiâ die mortem, & quidem principio veris denunciat.

Pulsus dans decem ictus, & postea sistens, principio æstatis mortem denunciat.

(Comment: Liber alius habet: principio veris moritur.)

Pulsus dans undecim ictus, & postea sistens, in solstitio æstivo moritur.

(Comment: Liber alius habet: initio æstatis, & alius: initio autumni.)

Pulsus duodecim vel tredecim dans ictus, & postea sistens, initio autumni moritur.

(Comment: Alius liber habet: initio hyemis)

Pulsus quatuordecim vel quindecim ictus dans, & postea semel sistens, initio hyemis moritur.

(Comment: Unus liber habet: initio æstatis proximæ)

Pulsus viginti ictus dans, & postea sistens, post unum annum mortem indicat, quæ accidit initio autumni.

Pulsus viginti & unius ictuum, & post hoc sistens, post duos annos mortem indicat.

Pulsus viginti quinque ictuum & postea sistens, initio hyemis moritur. (Comment: Alius liber habet: Post unum annum moritur, & interdum post duos.)

Pulsus triginta ictuum, & pòst semel sistens, post duos annos & interdum post tres moritur.

Pulsus triginta quinque ictuum semel sistens post tertium annum moritur.

Pulsus

Pulsus quadraginta ictuum semel sistens, post quartum annum moritur.

Pulsus quinquaginta ictuum semel sistens, post quintum annum moritur.

Pulsus venientes & abeuntes sine interpolatione, quiete & statu, sicut non interrumpant, quinquaginta ictus, ostendunt, omnia membra & intestina habere spiritus, & propterea carere morbo.

Comment: *Sien kiñ fan* liber sic dictus, inquit: Quinq; Elementorum Spiritus absoluti humidi radic: & caloris primig. numeros complent, simul etiam manifestant, permeare sanguinem & spiritus ingredientes & egredientes motu suo per vias pulsuum, & percurrere illas intervallo noctis ac diei.

Pulsus quadraginta vicibus veniens, & postea semel sistens, ostendit, unum membrum destitui spiritibus, adeoque mortem post quartum annum obventuram, tempore illo veris, quo herbæ nascuntur.

Pulsus triginta vicibus veniens, & postea semel sistens, ostendit, duo membra esse sine spiritibus, ideoque mortem obventuram post tres annos, eo tempore, quo triticum matureścit.

Pulsus viginti vicibus veniens, & postea semel sistens, ostendit, tria membra esse sine spiritibus, adeoque futuram mortem post biennium, quo tempore mori arboris fructus matureścunt & rubeścunt.

Pulsus veniens decem vicibus, & deinde semel sistens, ostendit, quatuor membra carere spiritibus, & futuram mortem intra medii anni spatium. Et si evadit, cùm advenit tempus *ci in mi in* quod significat tempus mutationes perfectioris claritatis, & est tempus circa secundam lunam, (incipiendo annum Sinicum à primâ lunâ, quæ est circa initium Februarii) moritur. Et si etiam hoc tempus evadit, mors differri diutius multò non poterit, nam tempore sequenti mutationis

kŏ yn dicto, quod significat segetum pluviam, & est circa tertiam lunam.

Pulsus ictibus quinque veniens, & deinde subsistens, indicat, quinque membra sine spiritibus, & ideo mortem futuram post quinque dies.

Porrò, si videris, unius pulsus ictum diu hærere & morari, scito, fortem morbum esse in corde, & medium illius occupare. Si duorum pulsuum duos ictus similiter hærere, & moram trahere, scito, morbum esse in hepate, & illius extrema occupare. Si advertas, tres pulsuum ictus diutius hærere, scito, morbum esse in stomacho, & in illius infimæ partis medio residere. Si quatuor pulsuum ictus diutius morari sentias, scito, morbum esse in vesicâ seu renibus. Si quinque pulsuum ictus percipias diutiùs morari, scito, morbum esse in pulmonum extremitatibus.

Hos quinque proximè memoratos pulsus si habeat æger corpore delicatus vel obesus, mori illum necesse est, & nulla medicina ei prodest. Si sit æger corpore moderatè pleno, possunt dictorum pulsuum attemperari spiritus.

Colligitur primò ex hoc & præcedentibus capitibus, quæ mensura temporis sit ad pulsus necessaria, & quare illam adeo sollicitè Sinenses observent. Adverte autem diligentissimè, per pulsus, quos reperies in tertio loco, sive naturales illi sint, sive præternaturales, statum tertiæ regionis corporis indicare, quos verò invenies in primo loco *cum keu*, statum supremæ regionis corporis, & quos invenies in medio seu secundo pulsuum loco, statum mediæ regionis corporis : In quo medio loco, si pulsus sint spectantes ad calorem primig., manifestant ab umbilico ad caput primam regionem corporis ; Si verò sint pulsus ad humidum radic. spectantes, manifestant ab umbilico ad pedes statum infimæ partis corporis. Cùm verò accidit in primo loco nullos reperiri pulsus, ideo fit, quòd pulsus tertii loci non procedant ad medium locum, quia humidum ra-

dum radic. deſtruitur & deficit, quoniam deſtructo humido radicali & exiguo apparente calore primig. mortem ſequi neceſſe eſt. Collige hinc, tria loca pulſuum, ſive habeant aliquos pulſus, ſive nullos, indicare frigus ſtomachi, quod eſt in causâ, quare pulſus minùs perveniant ac pulſent. Idcircò primus locus *cun kèù* habens pulſum, & tertius eo carens, indicat, hominem omninò vomiturum, & ſi non vomat, moriturum. Si primus locus ſit ſine pulſu, & tertius habeat pulſum, licèt ſit difficilis curatu morbus, ſpem vitæ facit, ſicut radix, quæ arefactis ramis adhuc viget ipſa, & fructus olim ſpondet. Et ſi perceptò, qui ſolet eſſe pulſus ſani hominis, accidat tamen, eundem mori, inde fit, quòd viæ ſpirituum repleantur in veſicâ ſeu renibus, nec non in portâ vitæ, & omnino intercipiantur.

Colligitur ſecundò, ex quo ſit vitæ cauſa, & ubi reſideat, & quomodo per corpus propagetur, ac per pulſus perfectio illius ac defectus cognoſcantur. Cùm verò jam pulſuum loca aſſignaverimus, & motûs (qui eſt cauſa illorum) oſtenderimus tam mobile quàm menſuram, in quâ ille motus incipit & deſinit, reſtat, ut de pulſibus ipſis eorumque qualitate agamus, proinde pulſuum genera, quæcunque à Sinenſibus proferuntur, adducemus & definiemus, ac etiam ad ipſam imaginationem imaginibus, quas illi adhibent, exprimemus, ſicut in veteribus & neotericis reperimus; Tum verò pulſus ordinarios ſeu naturales ſex (trium locorum in dextrâ & trium locorum in ſiniſtrâ) hoc eſt: ſex vitæ fontium (membrorum videlicet & inteſtinorum) deſcribemus, ac poſtea, an ſemper iidem pulſus connaturales perſeverent, an verò pro viciſſitudine qualitatum quatuor anni tempeſtatum mutentur, perquiremus, & irrepentes vitioſos pulſus ac contra naturales per quatuor anni tempeſtates aperiemus; Item, quomodo ex pulſibus omnium morborum ſymptomata cognoſci & prædici poſſint, atque etiam ex coloribus, vocis ſono, appetitu, ſomniis atque

aliis

aliis signis ea colligant Sinenses, docebimus, & si tempus supersit, de morbis, febribus, ac morte ipsa agemus, ac praxin omnium annotabimus; Ad extremum de ratione medendi usitatâ à Sinis proferemus.

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

Pulsuum genera, quæ à Sinensibus assignantur, descripta etiam in imaginibus; Item: Quæ Elementa & quatuor anni tempora dominantur illis, nec non cujus membri vel intestini naturam sortiuntur.

OStendimus suprà, calorem primigenium & humidum radicale congruè & aptè unita vitam tribuere, & eam in totum corpus diffundere, operâ motûs sanguinis & spirituum, ex quo motu pulsus exorti indicant vitæ in locis manuum assignatis vel bonam vel malam constitutionem. Hôc positô, cùm de pulsibus agere instituamus, illos habere naturam motûs & mobilium, à quibus sunt, necesse est declarare. Quare cùm motus sit triplex secundùm triplicem viam caloris primig., & iterum alius triplex secundùm triplicem viam humidi radic., sequitur, pulsus sive ex hoc sive ex illo motu exortos, tam connaturales quàm præternaturales quosdam spectare ad calorem primigenium, & quosdam ad humidum radicale; Item, cùm illæ duæ qualitates diversimode in diversis originibus Elementa & eorum virtutes includant, pulsus quoque diversos ad diversa Elementa spectare. Denique, cùm in viis exoriantur, vel in vias irrepant, etiam naturam originum habere illarum debent, quarum virtutes magis participant.

Nunc primò pulsuum omnium descriptionem (quam alibi expressam suis imaginibus reperies) an scilicet ad *yâm* vel *iü* pertineant, cujus item Elementi & consequenter originis

(membri

(membri inquam & inteſtini) naturam habeant, & nomen proponemus. Quomodo autem ex pulſibus ſingulis in locis ſex pulſuum deprehenſis divinare quis queat morbos, ſymptomata & affectiones cujusque partis, infrà dicemus.

Pulſuum genera vulgò recepta ſunt hæc: *Mĕ ciĕ piáo* ſeptem, quæ ad extra ſunt, & *me chum pa* octo, quæ ad intra ſunt; Deinde *kieŭ tao mĕ*, novem viarum pulſus; Poſtea ſunt pulſus octo, *kí kiṁ pă mĕ* extraordinariarum viarum; Denique ſunt pulſus *quay mĕ* monſtroſi ſedecim, qui omnes ſunt mortales.

Septem pulſuum, qui extrà apparent, & ad *yâm* calorem primig. pertinent, deſcriptio.

1. *Feu:* pulſus natans in ſuperficie ad *yâm* ſpectat. Ictus, quem digitus explorando percipit, deorſum deficere videtur, & ad ſuperficiem ſuperabundare, quem ſi iterum atque iterum explores, videbitur eſſe quaſi *t'aí quo* pulſus multùm excedens.

Comment: Quòd videatur hic pulſus deorſum deficere, provenit ab *in* humido radicali; Quòd verò elevatus habeat exceſſum, provenit ab *yâm* calore primig. multùm excedente. Antiquiſſimus liber hunc pulſum deſcribit: Pulſus *feû* facit ejusmodi planè motum, qualem efficit folium ceparum, cùm depreſſum ſe ſurſum reducit.

Subjicitur Elemento Synico *kiṁ* metallorum.

In morbis repertus indicat pulmonum ventum.

2. *Keu* pulſus ad *yâm* pertinet, digitis explorans ictum natantem, & magis reperit in utroque extremo, ſed in medio ruptum & vacuum, unde hic pulſus non eſt integer.

Comment: Ignis caloris primig. pulſum intendit, & natare facit, qui, cùm ſit natans, quia ſine viribus in medio eſt vacuus, & in duobus extremis plenus.

Antiquiſſimus liber inquit: *Keú* pulſus habet duo capita, ſed in medio illorum eſt vacuus.

Subjicitur Elemento ignis, repertus in morbis, sanguinis multitudinem atque evacuationem significat.

3. *Hiĕ* acuto-creber, pertinet ad *yâm*. Digitus explorans illum in tribus locis manuum invenit. Ejusmodi videtur esse tactus, cujusmodi fit à gemmâ rotundâ decurrente, & si iterum palpas locum, cadens ictus esse videtur, & qui nec ingreditur nec egreditur.

Comment: *Hiĕ* pulsus habet caloris primig. aqueam qualitatem. Antiquissimus liber, *hiĕ*, inquit, pulsus videtur esse similis motui gemmæ, quæ accedit & recedit, & in fine acuta est vel pungens. Subjicitur Elemento aquæ; Repertus in morbis indicat vomitum, cui ventus contrariatur.

4. *Xĕ*: Plenus & solidus pulsus pertinet ad *yâm*; Ictum illius digiti inveniunt integrum, qui cùm elevatur, habet excessum.

Comment: Pulsus plenus est ignis caloris primig. Idem liber ait: Plenus pulsus in medio videtur natare.

Alius liber antiquus ait: Pulsus plenus idem est cum longo. Subjicitur ignis Elemento, repertus in morbis significat, cordis calorem suffocari.

5. *Hiên*. Est pulsus chordæ extensæ, pertinet ad *yâm*. Qui illum explorat, deorsum non sufficere, sed elevatum excedere percipit.

Similis est arcûs intensi ictui, interdum est frequens liber antiquus idem dicit.

Subjicitur Elemento Sinico arborum seu aëri, repertus in morbis, indicat oculorum dolorem & nervorem defatigationem.

6. *Kiù*, vehemens, intensus & validus, pertinet ad *yâm*. Digitus explorans in tribus manuum locis excedere illum intelligit, & cùm elevatur, valde celerem. Assimilatur torrentis cursui intenso.

Liber ait: *Kin* pulsus vocatur tensæ chordæ similis; Subjicitur

citur Elemento arborum seu aëris, repertus in morbis indicat, dominari ventum, & ex eo exortum dolorem.

7. *Kum* exundans, pertinet ad *yám*. Qui illum explorat, infrà esse valde magnum, & cùm elevatur, excedere percipit.

Liber habet: Cùm elevatur, excedit, & valde magnus est. Subjicitur Elemento ignis. In morbis repertus significat, dominari calorem & capitis dolorem.

Octo pulsuum genera, qui ad intrà sunt, & pertinent ad *in̄* humidum radicale.

1. *Ví* pulsus parvus, pertinet ad *in̄*. Est ictus, qui cùm quæritur, accedit & abscedit valde exiguus, iterum verò atque iterum perquisitus modò videtur esse, modò non esse.

Comment: Pulsus parvi regula est: Ille ictus, qui in autumno & hyeme solet esse, oritur ab humido radicali.

Liber antiquus idem ait: Pulsus parvus subtilis est, prorsus ac si quis filum sericum palpet. Subjicitur Elemento terræ; In morbis repertus grossum sanguinem significat & corruptum, & ideo defluentem, etiam tristitiam ob excessum humidi & defectum caloris.

2. *Xín* profundus ad *in̄* pertinet. Ictus cùm quæritur, deorsum videtur percipi, sed ubi elevatur, absolutè non apparet; Remissus pervadit tria loca pulsuum, & instar mollis gossypii percipitur.

Comment: Pulsus profundus est ab aqueo humido radicali, contingit nervos, innititur ossibus, nascitur propriè ex spiritibus humidi radicalis deficientibus & contrariis, & excludit spiritus caloris primigenii.

Liber idem ait: Profundus pulsus tactum afficit planè instar gossypii mollis, invenitur proximè ad ossa, subjicitur aquæ Elementó, in morbis significat copiam spirituum frigidorum.

3. *Huōn*, id est remissus, pertinet ad *in̄*. Ictus ad digitum cùm accedit & recedit, tardus & lentus est, & pulsus ex non magno & tardo componitur, vocaturque remissus.

Comment: Est à magno calore, cùm ventus lædit motum sanguinis & spirituum, qui adeò se non possunt mutuò pervadere.

Liber ait: Pulsus remissus est, cùm parvus & tardus accedit & abscedit paulatim. Subjicitur Elemento terræ. In morbis repertus indicat stomachi calorem & putridum teporem.

4. *Ci*, obtuso-rarus, pertinet ad *ñ*. Exploranti digito adesse videtur infrà, sed ubi elevatur, non percipitur, in principio vacuus, in fine plenus, qui mox etiam dissipatur, & ob subtilitatem difficulter reperitur.

Comment: Est talis eò, quòd sanguis sæpius est læsus.

Liber ait: *Ci* pulsus similis esse videtur, cùm quis cultro superficiem corticum cannæ seu arundinis sæpius radit. Subjicitur Elemento metallorum. In morbis significat, ab humido radicali sanguinem corrumpi, & in prægnante proximum partum, & si non gerat uterum, corrumpi in illo sanguinem.

5. *Chî*, tardus pertinet ad *ñ*. Digitus non nisi fortiter applicitus ad manum reperit illum, nam est occultior.

Comment: Oritur id ex eo, quòd caloris abundantia sit debilitata, unde motus spirituum & sanguinis condensatus & quasi congelatus videtur esse. Ideo pulsus tardus dicitur, utpote qui intervallo unius spirationis tres ictus tantùm habet.

Liber idem habet.

Subjicitur Elemento terræ; Repertus in morbis significat à frigore generatos spiritus aut aêrem.

6. *Siú*: mollis, natans, subtilissimus, leniissimus & debilissimus; Manus illum percipiens planè si tangeretur à gossypio intrà aquam.

Pertinet ad *ñ*. Sæpius accedit abscediteque, & explorantem repentè fallit.

Liber ait: Cùm invenitur, statim abire percipitur. Subjicitur aquæ Elemento.

In mor-

In morbis inferiorem partem corporis frigidam valde indicat.

7. *Fo* cadens pulsus, pertinet ad *iñ*, videtur percipi, sed unius spirationis intervallo vix apparet, iterum ac iterum inquisitus se prodit, nec elongatur à tribus locis pulsuum.

Comment: Non nisi diligenter perquisitum invenies; Illius extremum seu finis non est longè à locis pulsuum *cuñ quan chĕ.*

Liber ait: Est ictus ad instar demersæ rei, & mox emergentis, ad ossium fortem attactum interdum se prodit, non habet imaginem, sed literam dictam *miĕ*, quod significat quære.

Subjicitur Elemento arborum vel aëris. In morbis significat venenosorum spirituum conjunctionem & copiam.

8. *Jŏ* debilis seu fragilis pulsus, pertinet ad *iñ*. Digitus afficitur ab illo, sicut à lanâ vel gossypio, & leviſſimo attactu percipitur, sed validâ & forti impressione factâ evanescit.

Comment: Ad pellem & carnem apparet molliſſimus, idem ait liber. Subjicitur Elemento metallorum. In morbis significat ventum cum spiritibus colligatum.

Adverte 1. Pulsus *hieu* & *kin* extensæ chordæ & intensæ: Vî & *jŏ* parvum & debilem: *hiĕ* & *siŭ* crebrum & molliter natantem: *feu* & *kúm* natantem & exundantem: *chi* & *ci* tardum & rarum: *chin* & *fo* profundum & cadentem videri simillimos, & planè eosdem, ac propterea morbos similes, sed tandem omnino alios indicare. Porrò pulsus *feu* & *chin* natans & profundus: *kúm* & *ci* exundans seu grossus & subtilis: *hien* & *huen* intensus ac remissus; *siŭ* & *chi* frequens seu concitans & tardus: *Xe* & *hiu* plenus & vacuus: *ham* & *tuon* longus & brevis: *hie* & *ci* creber & rarus: *hien* & *vi* chordæ extensæ, seu magnus & parvus, sunt omninò contrarii & inter se oppositi pulsus, & contrarios indicant morbos.

Adverte 2. Septem pulsus ad extra, qui pertinent ad *yâm*, plerosque percipi in locis pulsuum manus sinistræ, quia nimi-

rum ibi in locum connaturalium pulſuum plerique ex illis inſtar hoſpitum ſubintrant, & hoc pro mutationibus corporis humani, quæ ſunt hujusmodi pulſuum cauſæ. Porrò octo pulſus ad intrà, qui pertinent ad *iñ*, plerique ſolent percipi in manus dextræ locis pulſuum, & hoc, quia ibidem in locum connaturalem pulſuum ſimili modò irrepunt pro mutationibus corporis, ut ſuprà. Manus ſiniſtræ tria loca pulſuum *cuñ quañ chĕ* mutationem pulſuum, quæ illis accidit, habent, & dicuntur vel *ueñ* tepidi, vel *fúm* venti, vel *hañ* frigidi, quæ tria cauſant morbum ad extrà; Ad manus dextræ alia tria loca mutationes pulſuum habent ex dominio *cuŏ* aduſtarum qualitatum, *Xe* humidarum, *Xu* magni æſtus; Hæc enim tria cauſant morbos ad intra. Id verò nota per quàm diligenter, ut intelligas qualitatem morborum; Nam prout ſunt mutationes, pulſus interdum videntur in dextram manum ex ſeptem exterioribus irrepere, interdum in ſiniſtram ex interioribus. Aliquando humidum radicale & calor primigenius ſe invadunt & opprimunt, (quod ex pulſibus, qui illorum habent naturam, cognoſcitur, interdum ſe invicem ſuffocant & demergunt, aliquando unus pulſus, ſeu potiùs locus unius pulſus, decem varias mutationes ſubit. Equidem cùm ratio pulſuum ſit ſubtiliſſima, breviter hîc deſcribi non poteſt. Verùm, quod maximè notare oportet, quòd videlicet omnes pulſus vel *yâm* vel *iñ* naturam habent & quinque Elementorum qualitates; Cùm verò ſeptem pulſus & octo faciant 15., Elementa autem ſint quinque, ſequitur, cuilibet Elemento attribui tres pulſus. Sic pulſus *feú ci* natans obtuſorarus debilis habent naturam Elementi metallorum, & ſic de reliquis ſuprà dictis collige.

Hinc quoque colliges, ſingulos relatos pulſus irrepentes in ſex loca pulſuum habere ſuam gravitatem aut levitatem, prout Elementa, quorum naturam ſequuntur, ſunt gravia vel levia, aut ſecundum quod occupant in locis pulſuum ſuperiorem

periorem vel inferiorem locum. Quod verò attinet ad ipsa quinque Elementa, ipsa etiam subinde habent & observant inter se æqualitatem, & subinde patiuntur inæqualitatem, quod in morbis adverti facilè potest. Solet quoque dici, quòd illa, quæ intrà sunt, se ipsa lædant, non sibi faciunt malum, verùm ea, quæ extrà se mutuò commovent, quæ duo si nescias, distinguere cœli videlicet & terræ medium, & sex spirituum motus, (corpus enim hominis est instar parvi cœli & terræ) multùm aberrare poteris.

Malum ad extrà irrepens & commovens sequitur malignam naturam, v. g. ventus & humidum radicale ad extrà commoventes indicant, Elementum arborum & ignis (puta, hepar & cor) excessum pati, nimirum, ac terram & metalla (puta stomachum & pulmones) deficere; Ex quo patet, quòd aqua (puta, vesica) non sit sufficiens hæc conciliare aut restaurare. Et hoc est, quod suprà dixi, quòd malum extrà adveniens & movens, v. gr. ignis, hoc est, cor, facit alia Elementa, hoc est, membra suam perdere qualitatem. Dixi etiam, ea, quæ sunt ad intrà, se lædere, hoc est, eadem quinque Elementa, hoc est membra, ex se ipsis sibi non posse restituere æqualitatem. Idcirco operæ pretium est, ut bene percipias Metallorum, Aquæ, Arborum seu Aëris, Ignis ac Terræ naturam & qualitates, (hoc est, membrorum, quæ naturam illorum participant) tum verò examines, quæ vacua & exhausta sunt, & quæ plena & redundantia. Præterea malum latrocinii irrepens, & malum exiguitatis, & malum, quod à se ipso venit, quæ infra explicabimus.

Adde operæ pretium esse, singulorum locorum qui in manibus sunt, distinguere *feú chúm xín* superficiei, medii & profundi loca & pulsus illic diligenter perscrutari, an congruant & conveniant cum naturâ locorum, hoc est: an illæ viæ, quæ dictis locis pulsuum sunt assignatæ, cum pulsuum (qui aliunde velut hospites adveniunt vel irrepunt) naturâ & qualitatibus

litatibus conveniant; Nam si non correspondeant, scias, illos esse advenas & hospites, ut ipsi loquuntur, & præternaturales. Quòd si hoc bene perspexeris, facile erit cognoscere, quæ sint illa, quæ intrà lædunt, & quæ illa, quæ extrà moventur, qui morbi sint extrà apparentes foliorum instar, & qui intrà exorti sicut radices.

Adverte 3. Medicos primò assignasse pulsus septem ad extrà, & octo ad intrà, qui omnes sunt quindecim, eò quòd ex illis membrorum & intestinorum status, vita & mors satis colligi possit. Verùm, cùm animadvertissent, per annum regnare quoque alios pulsus (nam uti cœlum habet viginti quatuor mutationes aëris, ita esse in corpore humano, in quod cœlum plurimùm influit) pulsus viginti quatuor diversos invenerunt, seu novem vias pulsuum illis quindecim addidêre; Sed crediderim, hos novos pulsus qualitates superaddere relatis potiùs, quàm novos constituere pulsus.

Novem viarum pulsus *kieù táo inè* dicti.

Primus: *Chañ* id est longus, pertinet ad *yâm*; Ictus in tribus locis pulsuum instar lanceæ vibratæ, cùm elevatur, habet excessum. Vocatur longus etiam, cùm propriò locô egreditur; Liber antiquissimus idem habet. Oritur â viâ magnorum intestinorum, in morbis æstuans corpus & perturbatum indicat.

Secundus: *tuon* brevis, pertinet ad *iñ*, est deficiens, nec pertingens ad proprium locum. Liber ait: Non attingit ad medium digiti. Est à viâ stomachi. In morbis manus pedesque sudare, & cibos non digeri significat. Assimilatur motui grani oryzæ.

Tertius: *hiu* vacuus, ad *iñ* pertinet. Ictus non est sufficiens, & cùm elevatur, non pertingit.

Comment: Non est plenus ex exinanitione sanguinis.

Liber habet antiquus: Quæsitus etiam, cùm elevatur, est deficiens. Oritur à viâ cordis, similis est serici fili glomo. In morbis

morbis significat timorem, vires exiguas & difficilem spirationem.

Quartus: *Sú* celer & non latus, seu arcto-celer, pertinet ad *yâm*. Ictus illius est velox, & sedem habet in primo loco *cum̃ keu*, ubi si augeatur, mortem, si introrsum se colligat & quasi recondat, vitam promittit.

Comment: Pulsus creberrimè veniens, & interdum semel sistens, ac iterum veniens; vocatur celer. Oritur à calore naturali, qui est à viâ vesicæ seu renum. In morbis indicat *yâm* & *in̄* perturbata.

Quintus: *Kiè* alligatus seu interruptus, pertinet ad *in̄*. Ictus interdum est veniens, interdum abiens & rediens.

Comment: Pulsus est creber, & quasi cumulatim veniens, & postea sistens ac rediens.

Liber inquit: Pulsus cùm venit latus, sistens & rediens, vocatur *kiĕ;* Oritur à viâ pulmonum. In morbis indicat in stomacho, latere, spiritus aggregatos, & tristitiam ac defatigationem.

Sextus: *tái:* vicarius; dicitur etiam mortis pulsus & intercidens, pertinet ad *in̄*, movetur, & redeundo elevare se nititur iterum atque iterum, & nequit se elevare. Componitur ex reditu & statu seu quiete. Explorans illum, aliquo tempore advertit violenter se elevare.

Liber ait: Pulsus hic veniens in medio sistit, nec redire potest; Oritur ab animâ & corpore. In morbis indicat spiritus dissipari, membra & intestina destrui, mortem advenire.

Septimus: *Kieũ*, id est, trahens pulsus, ad *in̄* pertinet. Si explores tantùm more solito, non percipies, percipies autem, si appresô fortiùs digitô eum quæsieris.

Liber ait: Si quæratur, plenus non reperitur, nisi valde premas.

Comment: Durior & profundior est, & habet vires, nec

mutatur. Oritur à viâ hepatis. In morbis dolorem ossium & spirituum sursum evagationem indicat.

Octavus: *tum*, motus: Pulsus motûs pertinet ad *in*. Videtur à digito deprehendi, verùm cùm elevari deberet, evanescit, iterum ac iterum quæsitus reperitur, nec longè est à suo loco.

Comment: Neque accedens nec abscedens vocatur pulsus motûs. Videtur hic pulsus, cùm nec veniat nec abeat, sed sit continuus, quasi motus citissimus, qui tamen propter ipsam celeritatem, quâ circumagitur, videtur non moveri, estque instar montis quiescentis. Vocatur hic pulsus, cùm nec veniat, nec abeat, sed sit continuus quasi, ut ipsi loquuntur, orbicularis.

Liber ait: Si intra aquam lapidem molarem projicias, motui ab ipso facto in aquâ quiescente hic pulsus persimilis est. Oritur à viâ parvorum intestinorum; In membris indicat omnia membra defatigata, & sanguinem corruptum defluere deorsum.

Nonus: *Si*: subtilis, pertinet ad *in*. Ictus quasi si gossypium tangatur est, accedens & recedens, valde parvus. Oritur à viâ umbilici. In morbis indicat, vesicam carere alimento medullarum, frigus, defectum virium, dolere interiora & defluere.

Kí kim pa mè Extraordinariarum viarum pulsus ordo. Duodecim viæ habent rivulos quindecim, quos â se hinc inde derivant. Hi colligantur viis, & præter duodecim rivulos, qui respondent duodecim viis, tres alios rivulos reperire est; Manuum magni caloris primig. ab intestinis parvis habet ejusdem nominis rivulum *lo*, & sic consequenter; Sed cùm non sit decima tertia via, *lo* rivulus vocatur *pi chi tá lo*: magnus à liene rivulus, & decimus quartus *yn kiáo lo* humidi radic. ad calorem rivulus: & decimus quintus *jám kiáo lo*, caloris primig. eodem tendens rivulus. Sed adverte, quòd

horum

horum trium rivulorum quamvis sint pulsus extravagantium viarum, aliquâ tamen ratione colligantur cum viis ordinariis. Verùm aliarum viarum extraordinariarum pulsus quamvis originem ducant à viis ordinariis, tamen illas non sequuntur. Harum proinde viarum sunt octo pulsus & octo loca, quæ morbos etiam diversos indicant.

Primus: *yâm quêy:* caloris primig. vinculum; Via pulsus est in confluxu omnium vinculorum *yâm*, quòd circulum facit instar vermis longum circa caput, & postea in obliquum vergit, residens in ore pectoris causat morbum, & calorem primig. demittit ad stomachum, & inde ad cor, quod malum illud recipit, ex quo calor & frigus ad extra prodit, est morbus frigido-calidus. Causa morbi est, quòd caloris primig. vincula innitantur viis ordinariis, sed non colligentur cum ipso corpore.

Locus hujus pulsus *yâm quêy* est in omnibus locis, in quibus *yâm* viarum pulsus reperitur.

Secundus: *in̄ quêy:* humidi radicalis vinculum. Pulsus hujus via est ex confluxu omnium vinculorum humidi radic., pervadit deorsum, & circuit corpus instar vermis. Sedes ejus est in medio pectoris, ubi & morbum causat, ex eo, quòd omnes vias humidi radic. suffocet & demittat ad lienem, & inde ad cor. Hujus viæ malum est pedum diminuti humidi via. Morbus ex illâ ortus fatigat cor & dolore afficit, estque ad intrà in sanguine & non extrà. Pulsûs *in̄ quêy* locus est in omnibus locis, in quibus sunt pulsus viarum humidi radicalis.

Tam morbus ex *yâm quêy* quàm ex *in̄ quêy* indicat, multam sollicitudinem inesse, & animi generositatem deperdi, corpusque corpore & pigritiâ corripi.

Tertius: *yâm kiáo*: via caloris primig. ad calcaneum. Hujus pulsus via in calcaneo circuit os supernum calcanei, procedens sursum pertingit ad locum capitis, qui *di fum xi ten* (capillorum extremitas) vocatur. Instar serpentis ejus est motus, re-

tus, reſidet in ventriculo. Morbus eſt in junctúris pedum, & ubi facit tumorem & ſpoliat viribus; In corde verò cauſat metum. Origo viæ hujus eſt in manuum & pedum humidi radic. viis.

Quartus: *iñ k'iâo:* via humidi radic. ad calcaneum pedis. Pulſus & via circuit os ſupernum calcanei ad latus, & progreditur ad guttur, & inde ad oculos. Pulſus eſt ſimilis chordæ extenſæ, morbus, quem cauſat, manus & pedes atque illis conjuncta occupat, & vires ambulandi adimit, etiam inteſtinorum & nervorum ſpiritus diminuit. Origo ejus eſt in pedum & manuum defectuoſi humidi radicalis viis.

Adverte: Omnes pulſus humidi radic. plenos & mox diſperſos ingredi in viam humidi radic. ad calcaneum, qui indicant, malum eſſe in humido radicali, & non in calore, unde calor eſt remiſſus, & humidum intenſum. Porrò ex intenſione & remiſſione dictâ ſequitur exinanitio & repletio, ac proinpe *in k'iâo* via humidi radic. ad calcaneum gyrans circum os, & aſcendens ſurſum operatur morbum ad intrà, quem & intendit, verùm ad extrà remittit; At verò *yâm k'iâo* morbus eſt frigidus, & reſidet in loco *fum fú*, calor enim ad extrà fertur (ſicut humidum ad intrà ſe recipit) unde ſi exſtat extrà, ægrotum neceſſe eſt ſudorem procurare; Si ad intrà, portionem purgativam neceſſe eſt adhibere.

Quintus: *chũm*, via transverſa, pervadens ſpiritus in mediâ magnâ parte corporis à viâ pedum caloris puri. Locus eſt ſupra umbilicum usque ad ventris medium; Pulſus verò eſt ſimilis ictui avis grana carpentis, qui in procedendo ad pectus aſcendit, & ad latus utrinque diſpergitur. Inter veſicam ſeu renes & tertiam regionem corporis, ubi eſt locus dictus civitas ſpirituum, quorum ibi eſt officina, perfectio & irrigatio, amittitur, unde quatuor partes, puta, manus & pedes tumore flavo inficiuntur. Subjicitur manuum magni humidi radicalis viæ, facit intendi dolorem ſtomachi ad intrà.

Sextus;

Sextus: *Gín me:* Pulsus prægnantis, est via in medio umbilici, quæ descendit ad sinuosum flexum, & ad id, quod infra illum est. Via pulsus illius est sine capite seu principio, sed habet extremum. Circuitus ejus est circa ventriculum, & sursum pertingit ad locum, qui ventorum porta dicitur. Morbus est mulierum fluxum infrà patientium, qui quatuor partes, puta, manuum & pedum destituit viribus. Subjicitur viæ magni caloris primig., quæ hunc rivulum mittit ad cor, quod fatigat, & illam fatigationem in colore rubro vultûs & oris siccitate explicat, & subit etiam locum *quan uên*, unde venit ad guttur.

Si mulier jam concepit, morbum hunc habet.

Septimus: *To me:* pulsus gubernans, ut ipsi vocant. Via illius est in infimo loco infimæ partis ad os ultimum, quæ sursum ascendit ad locum capitis *fum fu* dictum. Pulsus est instar extensæ chordæ. Morbus, quem indicat, causatur ex copiâ spirituum, tristitiam, dolorem laterum, oculorum obscuritatem affert. Subjicitur viæ pedum diminuti humidi radicalis.

Octavus: *Tui*, cinguli seu balthei. Pulsus & via est intra latera corporis, circuit totum corpus. Pulsus est instar papilionis, caudam longam habentis, interdum pulsat, interdum quiescit. Dominatur pedibus & manibus, quos immobiles reddit. In renibus & vesica dolorem causat. Est à pedum caloris primig. puri viâ, stomachus præterea repletus esse videtur, quasi intra aquam latens. Morbus horum est frigidus.

Monstrosi & mortales pulsus sedecim.

Primus: *Chîa yên*: ranæ motus, pulsus sic dicitur, quia non aliter quàm ranæ subsilientis instar movetur. Per tria loca pulsuum progreditur. Intervallo integræ spirationis nunquam integer apparet, & semel tantùm pulsat: Digitus saltum percipit. Indicat febrem malignam, & tertiâ die mortem; Ast si in loco, ubi vesicæ seu renum locus assignatus est,

deprehendatur post diem mortem nunciat. Vocatur pulsus *Sanxi* dissipans corpus. Codex ait: Abit anima, & corpus fit cadaver.

Secundus: *Yû yî:* piscis cauda. Pulsus sic dicitur, quòd moveat digitum, sicuti piscis natans immotâ caudâ. Interdum redit ictus, interdum sistit. Intervallo unius spirationis percipitur, maligna tunc febris suffocat humidum. Qui hunc pulsum habet, post biduum moritur, & si sit senex, post medium diem. Vocatur *kiue xi* dividens corpus. Pulsus hic vesicam seu renes destrui nunciat, similis est uti cum piscis caudâ immotâ caput movet, quem si manè perceperis, resolve, vesperi moriturum, qui eum habet.

Tertius: *Yen tão:* absconditus gladius. Pulsus sic vocatur, quòd (sicut in manu gladius absconsus repente vibratur) appareat & dispareat celeriter. Celeritas ejus pulsus est, cùm intervallo unius exspirationis & introspiratio duo ictus fiunt, indicat, destrui pulmones. Morbus est narium emittentium sanguinem. Qui ejusmodi pulsum habet, post duos dies moritur; Si antiquus est morbus pulmonum, post unum diem. Vocatur *him xi* ambulantis cadaveris.

Quartus: *Feu liên*, eversum folium floris *liên* dicti (*liên* est flos, fructum proferens rotundarum amygdalarum instar, quæ in lacubus nascuntur) planè ejusmodi figuræ ad manum ictus pervenit, qui in primordio est parvus, in fine postea obliquè descendit, & inæqualis est, intervallo integræ spirationis semel pulsat, indicat, pectus oppletum spiritibus brevem habere spirationem. In morbis Senum hujumodi pulsus mortem post tres dies, in Juvenibus post unum diem nunciat. Vocatur *sum xi* elati foras cadaveris.

Quintus: *Kem xam feu che*, id est: jusculum pingue sursum fluctuans, & bullas seu orbiculos gemmarum instar natantes in superficiem emittens, Pulsus illi similis, cùm venit, parvus est, cùm abit, magnus. Indicat spiritus debiles;

Vocatur

Vocatur *hie* & *fu fee* fervens & aqua bulliens. Unde intervallo integræ ſpirationis facit duodecim ictus, & ſemel ſiſtit. Antiquus liber ait: Digitus percipit ictum, atque ſi eſſent undæ juſculi natantis. Qui ejusmodi pulſum manè habent, veſperi mortem expectent. Apparens in loco medio, ubi eſt viæ lienis & ſtomachi pulſus, annunciat mortem poſt tres dies; Vocatur *feu xi* natantis cadaveris.

Sextus: *Chen keu*: calicis orificium, pulſus hic dicitur, quia motus dicti vaſis figuræ ad inſtar afficit digitum. Nam duo capita ſeu potiùs labra cum medio vacua & profunda percipiuntur. Cùm abit & venit, motum habet, qualem manus, quæ funiculum circumligat. Intervallo integræ ſpirationis octo ictus & interdum novem fiunt, & poſt diem mortem nunciant; Et ſi unum ictum ſuprà dictis addant, poſt unam horam mortem nunciant. Vocantur *kuem xi* uncti cadaveris.

Septimus: *Cio c'hui*, ictus avium ſeu gallinarum, cùm roſtro carpunt grana. Pulſus ſic vocantur, cùm veniunt, ſunt celeres, & digitum pungunt, prorſus uti gallina carpit grana. Interdum intervallo integræ ſpirationis faciunt tres ictus, interdum octo vel novem. Omnes indicant poſt tres dies mortem, & ſi pulſus reperiantur in loco, qui eſt aſſignatus ſtomachi viæ, poſt unam horam. Vocatur *ſu, xi* diſponens ad cadaver. Antiquus liber ait: Ictus comedentium gallinarum continui & interdum valde celeres ſtomachum (originem ſcilicet ſpirituum, qui ex alimentorum materiâ fiunt) deficere ſignificant, & difficulter reſtaurari.

Octavus: *Ilo leu*, id eſt domûs ſtillicidium. Pulſus, qui ſimilis eſt aquæ decurrenti, aut potiùs ſtillanti guttatim ex domo, tres ictus plerumque habet, & curſum interrumpit, quos intervallo integræ ſpirationis percipies in ægrotis; Cùm veniunt, ſunt pleni, cùm abeunt, debiliſſimi. In Senibus poſt decem vel triginta dies mortem, in Juvenibus poſt tres nunciant. Quicunque in loco viæ ſtomachi ejusmodi pulſum habet,

habet, post diem unum moritur. Vocantur *pim xi* cadaveris ægrotantis. Antiquus liber ait : Trium calorum spiritus exinanitos & à stomacho separatos indicant. Similes sunt stillis pluviæ delabentis ex tecto.

Nonus : *Tan xe* : Id est pulsus pilæ lapideæ; Sic dicitur, quia habet ictum, quem facit projectus lapis seu pila, qui intervallo integræ spirationis non iterum redit. Indicat, pedum diminuti humidi radic: viæ à vesicâ spiritus destrui. Cùm venit & abit, motum efficit quem qui sufflat in plumam. Aliquando integræ spirationis intervallo unicum ictum, aliquando duarum integrarum spirationum similiter unum ictum habet. Uterque mortem post diem nunciat. Vocatur *Xoen xi* anima cadaveris. Antiquus liber ait : Ictus, qui vadit celeriter, & venit tardè, significat vitam abrumpi. Similis est motui, quem lapis projectus efficit.

Decimus *kiaj so*, solutæ chordæ motui pulsus persimilis, frequens est & dispersus, nec continuus, sive etiam colligatus, planè sicut cùm aliquis cordam aut cingulum dissolvit â corpore. Intervallo frequentium spirationum interdum unicum ictum habet ; Cùm venit, mox dispergitur, cùm abit moram facit, videturque ejus motus, sicut si torqueas herbas in funis modum, annunciat post tertium diem mortem, & si in loco viæ vesicæ deprehendatur, post unum diem ; Vocatur *tai xi* cincti cadaveris.

Undecimus : *Siĕ kíum* : duarum herbarum sic dictarum radices, qui statim atque natant mox evanescunt. Pulsus similis illis à digitis exploratus deficere comperitur, sed cùm elevatur, impleri. Integræ spirationis ictus novem vel decem fiunt; Ictus, cùm accedunt, longi, cùm abeunt, carent viribus. Si in pedum diminuti humidi radic: seu vesicæ viâ pulsum hunc videris, mortem post diem resolves. Vocatur pulsus *fi xi* volantis cadaveris.

Duode-

Duodecimus : *Hú nón*, terræ globulus ſeu gleba. Pulſus ſimilis huic facit ictum, in digito percipi plenum & magnum, nec principium nec finem habet. Intervallo unius ſpirationis novies & decies accidit : Nunciat mortem poſt duos dies. Si in veſicæ viæ loco reperitur, ſpiritus finiri, & poſt diem unum mortem nunciat. Vocatur pulſus *ciue xi* deſtructi cadaveris.

Decimus tertius : *Fan pai*, everſus & deſtruens. Sic dictus pulſus aſſimilatur duabus fabis parvis in aquâ natantibus, ictus ſimilis illarum motui. Cùm venit, eſt levis, cùm abit, eſt tardus. Intervallo unius ſpirationis ſepties vel octies accidit, & eſt in malignâ febri, quando ob laborem delirat ægrotus. Qui ejusmodi pulſum habet, poſt unam horam moritur, vocatur *te xi* cadaver auferens.

Decimus quartus : *Ta ke*, polus ſeu axis : Eſt pulſus inſtar digitalis indicis. Ictus cùm venit, eſt magnus, cùm abit, eſt plenus, nunquam ſiſtit aut quieſcit, interim unus ictus intervallo integræ ſpirationis, interdum duarum, ſed valdè debilis fit. Qui iſtos pulſus habet, poſt horam moritur. Vocatur pulſus *kien xi* trahens cadaver.

Decimus quintus : *Kiai ſo*, ſolventis lumbos. Pulſus eſt inſtar fili delicatiſſimi & ſubtiliſſimi, cùm venit, eſt parvus & ſine capite : Similis eſt motui, complicantis quidpiam, & qui non poteſt iterum redire. Indicat, originales ſpiritus finiri. Tempore unius ſpirationis decem ictus facit, & poſt illos ſubſiſtit. Poſt diem mortem nunciat. Vocatur pulſus *Cŏ xi* deplorantis cadaver.

Decimus ſextus : *To Xi*, ſignificat, afferens Mortem. Pulſus ſic dictus ſimilis eſt chordæ perſonantis intenſo ictu. Cùm venit, eſt creberrimus, cùm abit, minùs creber, principium habet magnum, finem valdè parvum, chordæ percuſſæ aſſimilatum. Intervallo ſpirationis unicus ictus, vel tres celerrimi absque quiete, vel octo cum ſubſequenti quiete accidunt,

& poſt diem mortem nunciant. Vocatur pulſus *mày xi*, ſepultum cadaver.

Commemorati pulſus omnes ſunt mortales, & quaſi ſinguli ex intervallo regularis ſpirationis, quam ſuprà diximus eſſe menſuram omnium pulſuum bene colligi poſſunt, etiam oportet hoc idem intelligere ex vocibus ſeu ſonis, coloribus atque appetitu ægrotantium, ad quod ſi pertigeris, artis perfectionem attigeris, nam inde quoque morbos & affectiones ac mortem prædicere poteris.

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

Qui ſint pulſus connaturales in tribus locis manus dextræ, & in tribus locis manus ſiniſtræ, aſſignati viis duodecim, manantibus à membris & ſex inteſtinis.

ADverte primò, tam in dextrâ quàm ſiniſtrâ locum primum *cuñ keu* ſubditum eſſe *lao yâm* calori primig. perfecto, & occupare de ſpatio *kieu fuèn* ſeu menſuræ digitalis novem partes ex decem *ki* dictis ſeu numero impari. At verò in utrâque manu locum tertium ſeu ultimum *chĕ* ſubditum eſſe *lao iñ* humido radicali perfecto, & occupare de ſpatio decem partes in numero pari, ſeu integram unam menſuram digitalem. Porrò medium locum ſeu ſecundum pulſum *quañ* eſſe limitem diſtinguentem primum & tertium locum, & unientem inter ſe calorem primig. & humidum radic. Nam locus primus *cun keu* eſt ſedes caloris primig., & pulſum connaturalem habere debet in novem partibus natantem, & locus tertius *chĕ* humidi radic. pulſum connaturalem habere debet in decem partibus, hoc eſt in uno articulo *Xin ſeu* profundum. Sed medius ſeu ſecundus locus *quan*, ſedem utriusque habere debet, & pulſum connaturalem, nec ſuprà nec infrà natantem, ſed medium inter hæc duo, qui cùm à *queỹ. ki* ſpiritibus ſtomachi exoriatur, (qui utiq; in medio

medio consistit) inde fit, ut temperamentum indicet ac æqualitatem primi & tertii loci pulsibus, quam si amittat, tam primi quàm tertii loci pulsus indicant, calorem & humidum excedere vel deficere, & si extra *yn ci* (sic locus vocatur in extremo palmæ) & *chĕ* (alter locus ad extremum *chĕ* mensuræ) terminos evagantur, & pulsus medii loci *quan* & spiritus nulli se attemperantes appareant, contingit, homines, qui ejusmodi pulsus habent, sine morbo mori.

Textus: Pulsus alii sunt *tai que*, excedentes, alii *pu kie* deficientes; Interdum *iñ* & *yâm* se mutuò opprimunt, interdum pulsus *feu* retrocedunt, interdum *iĕ* excedunt, interdum limites intrà & extrà pervadunt. Quare? nimirum, quando ad medium locum *quan yâm* movetur, si pulsus natans ultra partes novem mensuræ digitalis transgrediatur, vocantur pulsus *tai quo* excedentes; Si ad illos non pertingant, vocantur *pu kie* deficientes; Porrò, si ascendant locum *iu ci* palmæ manus extremum, exundantes, qui limites egrediuntur, & ad intrà pertingunt, tales pulsus esse humidi radic. opprimentis; Cùm verò post seu infra locum medium *quan* in humidum radic. movetur, pulsus in spatio integro unius articuli profundi sunt, qui si illud spatium pertranseant, vocantur excedentes, si non attingant, deficientes, & si non attingant locum *che ce*, sunt pulsus *feu* retrocedentes, quia limitem ipsum ingrediuntur, & ad extrà se recolligunt, vocanturque *yâm* caloris primig. vincentis pulsus.

Comment: Ante medium locum in utrâque manu primo loco pulsus natantes caloris primig. moveri oportet in novem partibus in impari numero; Post secundum locum verò seu medium *chĕ* tertius locus humidi radic. profundos pulsus habere debet integro spatio seu decem partibus *iñ* pari numero. Hic & ille pulsus bene habentem indicant, siquidem illa loca distinguunt *yâm* & *iñ*, quæ & in unione mutuâ conservantur, unde æqualitas & temperies sequitur, unde fit, ut

unum aliud nequaquam superet. Quòd si unum aliud superare contingit, tum verò pulsus *tai quo* excedentes, *pu kie* non pertingentes seu deficientes, *iĕ* excedentes, *feu* retrocedentes, *quan* limites invadentes aut non attingentes exoriantur. Quando nimirum spiritus *iñ* valde sunt copiosi, faciunt, *yâm* spiritus deorsum non posse pervadere à loco, unde sunt, unde illos necesse est à proprio loco evagari, & pulsum ascendere ad *in ci* locum, ubi pulsus sunt, qui exundantes appellantur: quòd videlicet *vai quān* extra limites progressi fuerunt, & *núy kie* intrà pertingere non potuerint; Nam multum humidum radic. vincens opprimit calidum primig. quare humidi radic., pulsus habere dicuntur *tăi quŏ* excedentes, & calor primig. *pu kie* deficientes. Et si spiritus caloris primig. sunt valde multi, faciunt humidum sursum pervadere cum suis spiritibus, & à loco connaturali descendere & evagari infra locum quartum *che ce*, ubi pulsus reperti *feú* retrocedentes appellantur: hoc est, intra ipsos limites *nuy quan* progressi & *vai kie* ad extra non procedentes amplius. Nam calor primig. vincens opprimit humidum radic., & hic habet pulsus excedentes, illud verò deficientes.

Textus: *feu* pulsus retrocedentes, & *ye* exundantes solent esse pulsus, *chĕ cañ* recti intestini: Qui illos habet, etiam sine morbo moritur.

Comment: Uterque indicat, calorem & humidum non sibi mutuò cohærere, quòd videlicet unum ab alio separetur, à se mutuò deficiant, siquidem *yâm* calor primigenius nihil producit, & in humidum radicale nihil efficit, unde susque deque sibi mutuò commixta. *Chĕ cañ* intestini recti pulsum efficiunt, & cùm stomachus spiritus nullos habeat, per quos ad temperiem reducat calorem & humidum, accidit, ut quamvis homo sine morbo sit, cùm unum ab altero vincatur, ut repente moriatur.

Paradigma.

Cum

Cum primus	*Quan* ſecundus	*Chĕ* tertius locus.
yâm caloris pr. pulſus & motus.	limes utriusque in medio.	*Iñ* humidi rad. pulſus & motus.

Pulſus.

Qui locum *în ci* ingreditur eſt exundans extrà limitem vadés, & intrà ſiſtens, indicat moribundum.	Qui novem partes ſuperat, dicitur *tai quo* excedens, qui non attingit *pu kiĕ* deficiens, indicat morbū.	Qui ſunt in *chum* loco, qui eſt *chĕ* profundus, ſanum indicat.	Qui ſuperat *cum* ſpatium menſuræ digitalis *tai quo* ſunt excedentes, qui non attingunt, ſunt deficientes, indicant morbū.		Qui intrant locum *chĕ ce*, dicuntur retrocedentes, intra limitem recollecti & extra ſiſtentes indicant moribundū.

Qui novem partibus *feu* ſupernatat, ſanum hominem indicat.

Adverte autem diligenter, in tribus locis tam ſiniſtræ quàm dextræ, ſi connaturales pulſus ſint, debere eſſe vel natantes, vel medios, vel profundos. Quòd ſi *feu* natantes degenerent in *tai huo*, excedentes tunc fiunt, vel *ta* magni, vel *cham* longi, vel *Xe* pleni & ſolidi, vel *hien* chordæ ad inſtar tenſæ, vel *kúm* exundantes, vel *keú* in utroque extremo plani, & in medio interrupti, vel *hie* crebri; At verò ſi *chum* pulſus profundus degenerat in *pa kie*, deficientes tunc fiunt, vel *ſi* ſubtiles, vel *tuon* breves, vel *hui* vacui, & *chi* tardi, vel *me* debiles, vel *fo* introcedentes, vel *ci* rari.

Soli pulſus *chum* in medio, qui indicant ſpiritus, ventris ſunt, nec magni, nec ſubtiles, nec parvi, ſeu *pú ta pú ſi*, item: *pú cham*, *pú taon* nec longi nec breves, *pú chon pú feu* nec profundi, nec ſupernatantes, *pú kie pú kua* nec deficientes, nec excedentes, ſeu quod idem eſſe dicitur, digiti explorantes illos

mediocres reperiunt, & possunt vocari pulsus spirituum stomachi, quia sunt medii inter duos extremos pulsus.

Adverte secundò, quôd pulsus connaturales, qui competunt locis tribus utriusque manus, ac viarum, ac statuum originem congenitam indicant, habent causam generalem calori primig. & humido radic: sanguinis ac spirituum motu illo devectorum. Verùm distinctio & qualitas pulsuum provenit ex ordine & distinctione triplicis viæ ejusdem caloris primig: & triplicis viæ ejusdem humidi radic:, prout illæ diversimode à suis originibus dimanant, quam diversitatem pulsûs in dictis locis explicant, ac proinde causa integra diversitatis ordinis ac pulsuum connaturalium in locis tribus utriusque manus est calor & humidum, prout hæc in viis motûs sanguinis & spirituum congenitas qualitates originum communicant, quas pulsus dicti explicant.

Textus: An pulsus habeant humidi radicalis & caloris primigenii mensuram? Omnino habent, nam *hú* exspiratio egreditur de corde & pulmonibus, *hie* introspiratio ingreditur vesicam & hepar, & hæc duo integram componunt *siĕ* spirationem. Stomachus situs in medio, recipiens alimentorum sapores, pulsum, à quo status suus indicatur, habet quoque in medio.

Comment: Pulsus habent humidi radic: & caloris primig: spiritus distinctos & diversos. Exsufflatio & insufflatio, ut ipsi dicunt, videtur in exspiratione & introspiratione. Cor & pulmones existunt in supremâ parte, calor primig: prædominans illorum spiritibus apparet in exspirationis egressu; At verò vesica & hepar in inferiori parte consistunt, & dominans illorum spiritibus apparet in introspirationis ingressu. Lien & stomachus quamvis non pertineant ad spirationis egressum vel ingressum, tamen quia dominatur & præest recipiendis alimentis, ex quorum materiâ spiritus enascuntur, sicut locum medium obtinet in membris, ita in medio pulsuum illius con-

lius constitutio indicatur, & pulsus reperiuntur medii inter pulsus, qui intervallo introspirationum & exspirationum contingunt.

Textus: Pulsus supernatantes sunt à calore primigenio, & profundi pulsus ab humido radicali, unde omnes vel ad humidum vel ad calorem pertinent; Sed cor & pulmones sunt pulsus supernatantes, quomodo ergò inter se distingui poterunt? Nimirum: Si pulsus sunt *feu ta san* natantes, magni, qui & subito disperguntur, pertinent ad cor, & ejus statum naturalem indicant; Si autem sint *feu tuon*, natantes breves ac rari, ad pulmones pertinent, eorumque naturalem statum indicant. Item hepar & vesica seu renes pulsum habent profundum. Sed quomodo eorum differentia poterit cognosci? Si nempe pulsus sunt *Xin kin cham* profundi, vehementes, intensi ac longi, hi enim ad hepar spectant, illiusque naturalem constitutionem indicant; Quòd si verò *Xin so* profundi debiles, advertant, illi vesicam seu renes & illorum statum naturalem indicant.

Stomachus in medio residet quasi custos civitatis, unde & pulsus, qui statum illius indicant, in medio sunt, & officium habent in aliis pulsibus humidum radicale & calorem primigenium attemperare.

Comment. Pulsus magnus, qui statim dispergitur & longus est, pertinet ad calorem primigenium; Pulsus breves, rari, intensi, debiles ac vacui ab humido radicali proveniunt. Quòd verò dicuntur *Xe* lapides, intelligere debes profundos, nam ima petunt, ut & lapis. Qui pulsus ascendunt sursum, vocantur supernatantes, natura illorum est elevari ac dimitti; Qui autem descendunt deorsum, profundi sunt; natura eorum est, ut, si leniter à manu explorantur, prorsus non sentiantur, & non nisi fortiùs compressi reperiantur. Atque inde cùm cor & pulmones aliis superemineant, pulsus, qui indicant statum, supernatare debent, ac vesica & hepar cùm deorsum

resideant,

reſideant, pulſus, qui eorum ſtatum indicant, profundos eſſe oportet.

Nota verò diligenter, quòd pulſus natantes, magni, & qui mox diſperguntur, quia ſunt à *chîm yâm*, à perfectiſſimo calore primig: ideo indicant cordis naturalem conſtitutionem, & pulſus natantes, breves & rari, qui ſunt à *yâm chúm chi iñ* ab humido radicali quod eſt in medio caloris primig:, indicant pulmonum affectionem connaturalem, & pulſus profundi, intenſi & longi, quia ſunt ab *iñ chuñ chī yâm* à calore primigenio, qui eſt in medio humidi radicalis, indicant ſtatum naturalem hepatis: Et pulſus profundi, molles & debiles, quia ſunt à perfecto humido radic. per pedum humidum radic: perfectum calorem primg: intelligitur non mixtus, ſed ſimplex. Porrò per *yâm chúñ chī iñ* & *iñ chuñ chī yâm* intellige calorem intra humidum radic: & humidum radic: intra calorem primig: ſeu in medio caloris primig., æqualem verò utriusque mixtionem, caloris ſcilicet & humidi, eſſe ſtomachi pulſus, qui qualitatibus terreis ſubjecti ſunt, & cùm ipſe in medio pulmonum & veſicæ conſiſtit, & tanquam à centro ad omnia membra illas propagat qualitates, atque temperiem in illarum calorem primig. & humidum radic: inducit, pulſus etiam illius in medio aliorum pulſuum ſunt. Addiſcentem oportet hæc profundè ſpeculari.

Textus: Alii pulſus ſunt *yĕ yñ yĕ yâm* ab unâ origine humidi radic. & ab unâ origine caloris, alii *yĕ iñ Ch yâm* ab unâ origine humidi radic. & duabus caloris: alii *yĕ iñ ſañ yâm* ab unâ origine humidi radic. & à tribus caloris: Deinde *yĕ yâm yĕ iñ* ab unâ origine caloris & ab unâ origine humidi radic: alii *yĕ yâm Ch in* ab unâ origine caloris & duabus originibus humidi radic. alii *yĕ yâm ſañ iñ* ab unâ origine caloris & tribus humidi radic. Unde ſequitur, quòd *cũn keu* locus primus habeat interdum pulſuum qualitates ſex, aut iisdem careat pro acceſſu vel receſſu contrariorum pulſuum. Pulſus natantes & profundi vel ſunt breves

breves & longi, vel crebri & rari, sed qui sunt natantes à calore primig: & qui profundi, ab humido radicali. Quare pulsus hos diximus ab unâ origine humidi & unâ caloris esse *xin kie*, sunt profundi & crebri, qui *yĕ iñ ch yâm* ab unâ origine humidi, & duabus caloris sunt: *Xim kie chaṁ* profundi crebri & longi? Singuli quos diximus *yĕ iñ ſañ caṁ* ab unâ origine humidi & tribus caloris sunt pulsus *feu kie ulli chan xi yĕ xim* natantes, crebri, longi sunt, & postea superveniens illis profundus.

Quos autem diximus pulsus esse *yĕ yâm yĕ iñ* ab origine caloris alterâ, alterâ humidi sunt *feu lli ci*, natantes & rari sunt, quos *yĕ yâm Ch iñ* ab unâ origine caloris & duabus humidi sunt, *chaṁ ch chaṁ ci* simul longi, profundi & rari sunt. Quos *yĕ yâm ſan iñ* ab unâ origine caloris, & tribus humidi sunt *Xin ci le tuon xi ien feu* sunt simul profundi, rari, breves, & postea superveniens natans. Per similes pulsus viæ membrorum ac intestinorum manifestantur, & bona singulorum vel mala constitutio.

Comment: Pulsus ab unâ origine humidi & unâ caloris est profundus & creber; In manus sinistræ tertio loco indicat statum vesicæ & ureterum connaturalem. Quòd si idem pulsus appareat in manus sinistræ primo loco, est contrarius cordis membro & parvis intestinis, (quia aqua seu vesica, cujus pulsus est naturalis, ignem suffocat, qui cordi dominatur.

Pulsus ab unâ origine humidi & duabus caloris, v. gr. profundus creber & longus, si appareat in tertio loco (sive dextræ sive sinistræ) qui subjectus est humido radic., manifestum est, à calore primig. opprimi humidum. Pulsus ab unâ origine humidi, & tribus caloris natans, creber, longus & subsequens profundus; Si in tertio loco sive dextræ sive sinistræ appareat, manifestum est, in medio caloris primig. suffocari & interire humidum radicale. Item: Pulsus ab unâ origine caloris & unâ humidi, hoc est: natans & rarus, si appareat in dextræ manus secundo loco, est hepati & felli pulsus contrarius.

Pulsus ab unâ origine caloris, & duabus humidi, simul

longus, profundus & rarus, si reperitur in primo loco seu dextræ seu sinistræ, (cui dominatur *yâm*) significat sanguinis & spirituum exinanitionem, quòd humidum radicale opprimat calorem. Pulsus ab unâ origine caloris & tribus humidi, hoc est: profundus, rarus, brevis, & post illos natans, si reperiatur in primo loco seu dextræ seu sinistræ, manifestum est, in medio humidi radicalis intercedere & suffocari calorem primigenium. Quare necesse est singularum duodecim viarum & originum loca assignata pulsuum inquirere, & quatuor temporum examinare pulsus, præterea mutationes sex pulsuum, & ex illis statũ naturalem vel præternaturalem corporis humani resolvere.

Paradigma rerum suprà dictarum.

Xin pulsus profundus ab humido rad.	hîc introspiratio ingreditur vesicã & hepar, ambo sunt *Xin* pulsus profundi, sed pulsus profundus, mollis debilis indicat vesicã & ureteres, quia est humidũ radic. intra humidũ radic. hoc est: via intra viã alteram ejusdem naturæ. Et sic intellige de reliquis.	Spiratio *hum kie*, stomachus recipiens cibos & sapores, habet pulsum remissum sed parvũ quia indicat stomachi statum.	*hu* exspiratio. egreditur à pulmonib9 & corde, ambo sunt pulsus natantes *yâm* caloris, sed natans, brevis, rarus, indicat pulmonem & magna intestina, nam est in medio caloris humidum radic.
		chum chan hie profundus, longus, creber, indicat *han tan* hepar & fel, quia est in *chum chi can* intra humidum radic. calor primig. sed solidus indicat *pi* lienem nam cõnaturalis eorũ stat9 est humidũ intra calorem & contrà.	pulsus natans est à *yâm* calore primigen. natans magnus & mox dissipatus indicat cor & pauca intestina nam est calor primig. intra calorẽ.
Introspiratio sequitur humidi ingressum.			Exspiratio cum calore egreditur.

Dico

Dico primò: Sex puncta manuum sex habere pulsus, qui statum connaturalem membrorum & cohærentium intestinorum indicant, & quidem in sinistræ primo loco *cun keu* pulsus viarum cordis & parvorum intestinorum est *feu ta sân*, natans, magnus, & qui mox dispergitur; Oritur à calore puro & non mixto, ideo dicitur esse à calore intra calorem. In manus dextræ primo loco *cun keu* pulsus viarum, pulmonum, & magnorum intestinorum est *feu tûm ci*, natans, brevis & rarus. Oritur à calore primigenio, in cujus medio est humidum radicale.

Ambo pulsus cùm fiunt natantes, pertinent ad *yâm* calorem primigenium, cujus spiritus sursùm feruntur, ideo *hu* exspiratio egreditur à corde & pulmonibus sursum. Proinde primo loco tam in dextrâ quàm sinistrâ ejusmodi pulsus sunt assignati, quia ibi sunt eminentes & natantes, & quasi superiores, sicut & ipsa membra in corpore humano, quorum statum connaturalem indicant, videntur esse in primo & superiori loco præ reliquis.

Iterum in secundo loco seu medio *quan* manus dextræ, qui hepatis infrà siti, & fellis vias indicat, pulsus est profundus, intensus atque longus. Oritur ab humido radicali, in cujus medio est calor primigenius.

Similiter in manus sinistræ tertio loco *chĕ*, quia viam vesicæ seu renum & ureterum inferiùs sitorum indicat, pulsus est profundus, mollis, debilis, oritur ab humido puro & non mixto, ideo dicitur esse ab humido intra humidum. Talem pulsum habet in manu dextrâ tertius locus, qui indicat statum vitæ portæ & tertiæ regionis corporis; Et cùm pulsus profundi ab *in̄* humido radicali deorsùm ferantur, ideo *hiĕ* introspiratio, quæ consequitur humidum radicale, ingreditur hepar, vesicam seu renes & portam vitæ, in quibus humidum residet radicale.

Hinc tam secundus locus in manu dextrâ, quàm tertius locus in

cus in dextrâ & siniſtrâ, pulſus habet profundos, quia etiam membra & inteſtina, quorum indicant ſtatum connaturalem ſunt in inferioris vel infimo corporis humani ſituata loco, hoc eſt: ſecundo & tertio.

Porrò inter *hú* & *hie* exſpirationem & introſpirationem (puta: inter *yâm* & *iñ* humidum & calorem, ſeu inter pulſus natantes & profundos, cùm ſint extremè contrarii) medium neceſſe fuit poni, ideo pulſus medius temperatus remiſſus videlicet eſt. In medio loco manûs dextræ ſeu ſecundo qui *quan* dicitur. Hic pulſus remiſſus ſi ſit & parvus, indicat ſtomachi ſtatum connaturalem; Si verò ſit ſolidus, indicat lienis ſtatum item connaturalem. Oritur ex æqualitate *yâm* & *iñ* mutua, ſeu humidi radic. & caloris primig.; Nam cùm lien & ſtomachus neque ſint ſupra nec infra alia membra, ſed in medio, pulſus quoque, qui amborum ſtatum indicant, medios ſeu mediocres; hoc eſt: neque natantes neque profundos eſſe oportuit, & locum etiam eorum, ubi reperiuntur, medium, hoc eſt: ſecundum in manu dextrâ *quan* dictum, ubi percipiuntur eorum pulſus. Planè in menſurâ temporis ſeu ſpirationis mediâ morâ, quæ intercedat inter *hu ke* exſpirationem & introſpirationem, ſi ſint quinque pulſus, vel in ipſis ictibus pulſuum, ſi ſint quatuor, nam in intervallo unius ſpirationis in ſano homine non plures quinque, nec pauciores quatuor pulſus inveniri, diximus ſuprà.

Colligitur, primum locum utriusque manus ſubjici calori primigenio, ſimiliter tertium ſubjici humido radicali, medium verò æqualiter humido radic: & calori primigenio. Proinde & pulſus, qui reperiuntur, connaturales alios eſſe à calore, quales ſunt natans, creber, longus, alios ab humido, quales ſunt profundus, rarus, brevis, ac præterea in dextræ primo loco pulſus natans, brevis & obtuſo-rarus eſt à calore; In quo eſt humidum, hoc eſt, ab unâ origine caloris & duabus originibus humidi, indicant congenitum ſtatum pulmonum &

magno-

magnorum Inteſtinorum, quibus metallorum frigus dominatur; Et cùm ignis frigori contrarietur, ideo cor pulmonibus, & pulſus cordis exundans magnus pulſui viæ pulmonum natanti & raro. Ideo repertus in primo loco dextræ indicat, à corde igneo deſtrui metallicam pulmonum naturam.

In primo loco manus ſiniſtræ pulſus exundans, magnus, qui mox diſpergitur, eſt à calore primig:, qui eſt in medio caloris primigenii, hoc eſt: ſolummodo ab originibus caloris primig: indicat connaturalem cordis & parvorum inteſtinorum ſtatum, ſed igni ſicco contrariatur aqua, ideo cordi veſica ſeu renes, ac proinde illius pulſus profundus, debilis & creber pulſui cordis magno natanti. Quare repertus in loco ſiniſtræ manus indicat, ab aquâ, hoc eſt: veſicâ extingui ignem, hoc eſt, cor. In tertio loco ſiniſtræ manus pulſus profundi & crebro-acuti ac debiles ſunt ab humido radicali, in cujus medio eſt calor primig: ſeu à duabus originibus humidi radic: (quatenus profundi ſunt & debiles) & ab unâ origine caloris primig: (quatenus ſunt crebri) indicant congenitum ſtatum veſicæ ſeu renum & ureterum, nec non in tertio loco dextræ ſtatum portæ vitæ & tertiæ regionis corporis, quorum natura eſt aquea, licèt qualitates item igneas habeant; Atqui humidæ aquæ ſicca terra contrariatur, & veſicæ & portæ vitæ lien & ſtomachus, ac proinde pulſus viæ ſtomachi remiſſus & languidus repertus in tertio loco (ſeu dextræ ſeu ſiniſtræ) indicat, à terrâ deſtrui aquam, hoc eſt: à ſtomacho veſicam ſeu portam vitæ. In medio ſeu ſecundo loco ſiniſtræ pulſus profundi, longi & intenſi, ſeu ſimiles chordæ tenſæ, ſunt ab humido radic: in cujus medio eſt calor primig: (quatenus profundi & intenſi) indicant connaturalem ſtatum hepatis, cui dominatur Sinarũ Elementum arboreum ſeu aêreum; Verùm arboribus ſeu aëri humido metalla per ſuam ſiccitatem contrariantur, ac proinde hepati pulmones, & horum pulſus utrique natans, brevis & rarus ſimul contrariatur pulſui hepatis profundo, longo & in-

tenſo ; Quare repertus in ſecundo loco ſiniſtræ, ſignificat, à Metallis arbores ſeu aêrem frigidum deſtrui, & à pulmonibus hepar.

In ſecundo loco ſeu medio dextræ pulſus remiſſi & ſimul languidi, ſunt à caloris & humidi temperie, & medii ſunt inter natantes & profundos, breves & longos, crebros & tardos ac languidos, indicant lienis & ſtomachi ſtatum connaturalem. Porrò lieni & ſtomacho dominatur terra, ſed ſiccæ terræ contrariatur arborum ſeu aêris humiditas & ſubtilitas, ideo ſtomacho contrarium eſt hepar, & pulſus viæ hepatis profundi, longi & crebri pulſibus ſtomachi remiſſis, languidis & tardis : Unde reperti in dextræ ſecundo loco terram deſtrui ab arboribus ſeu aëre, & ſtomachum ab hepate, indicant. Quòd ſi bene percepiſti pulſus connaturales à calore primig: & humido radic: exortos, qui mediantibus viis originum in punctis ſex manuum apparent, facilè contrarios pulſus & præternaturales, qui irrepere ſolent, advertes : Item, in quo peccant, (aut deficiant aut excedant) à connaturalibus, & conſequenter, quomodo origines connaturalium pulſuum afficiantur, diminuantur aut dejiciantur à ſuo connaturali ſtatu ac temperamento ; Nec te fugiat notitia morborum, qui deſtruunt ſanitatem, & inducunt Mortem : nam ſanitas in temperie caloris primig: & humidi radic:, quam pulſus explicant, conſiſtit, morbi in mutatione & horum alteratione, mors verò in diſſolutione, aut victoriâ, aut exceſſu alterutrius, vel deſtructione utriusque.

Colligitur ſecundò : Cùm loca pulſuum aliquos natantes, aliquos profundos habeant, bene animadverſum eſſe à Medicis Sinicis, natantes pulſus, qui ſurſum feruntur, levitatem habere, & profundos gravitatem, quæ etiam bene ſunt notanda, & locus cujuslibet pulſus perſcrutandus, prout majorem gravitatem in illo aut minorem habent : Si videlicet aut ad pellem & carnem, aut ad nervos, aut ad oſſa illorum demoratio

moratio sit connaturalis, vel adventitia, ac irrepens per modum advenæ & hospitis, quemadmodũ Sinenses loqui solent, Ex hoc enim percipi poterit clarè, ubi in illo loco resideat morbus, videlicet, an in ossibus, an in nervis tantùm, vel etiam in sanguine vel superficie carnis.

Colligitur tertiò: Non solùm in locis assignatis pulsuum necesse est obiter pulsum explorare per mensuram unius spirationis, si nimirum ad intervallum unius spirationis quatuor vel quinque ictus connaturales ille pulsus excitet, ut indicetur illa via & origo (membrorum, inquam, & intestinorum) bonam habere constitutionem; Verùm necesse est octo vel decem spirationum intervallo quadraginta quinque aut quinquaginta ictus ejusdem loci pulsuum explorare. Nam si intervallo prædicto constanter iidem immutati reperiantur, intelligetur via illa & origo (membrorum, inquam, & intestinorum) non solùm ipsa bene habere, sed alias quoque vias & origines, à quibus sunt, cum illâ viâ & origine.

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

An pulsus connaturales assignatis viis duodecim & originibus spiritus iidem persistant in locis sinistræ & dextræ manus hominis sani, an suas etiam vicissitudines temporis annui patiantur, & quis vicissitudinum sit motus & causa.

ADverte primò: Sinenses uti anno lunari, qui constat 360. diebus, Continet verò hic numerus sexies sexaginta dies, (qui cyclus apud illos horariarum literarum duodecim, & annuarum decem conversiones obtinet.) Porrò, cùm sint quatuor anni tempestates (quarum quælibet ex duodecim Mensibus tres menses, seu ferè nonaginta dies occupat) Sinenses quintam anni tempestatem seu mutationem

tationem invenerunt, & quidem tam veri & æstati quàm autumno & hyemi singulis septuaginta duos dies ex nonaginta diebus seu ternis mensibus assignârunt ; Quintæ verò tempestati octodecim dies, (qui à 72. diebus ad nonaginta dies excurrunt) decerptos de quâlibet ex quatuor tempestatibus tribuerunt. Unde fit, ut quater octodecim faciant 72. & quinquies 72. efficiant trecentos sexaginta dies, qui complent annum Sinicum lunarem, constantem quinque tempestatibus seu mutationibus annuis secundùm illos.

Adverte secundò quòd non solùm membra & intestina adhærentia subjecta sint quinque Elementis, verùm etiam singulas anni tempestates, quare dominium, quod quinque anni tempestates supra membra & intestina habent, rectè dicitur dominium Elementorum, & dominium, quod Elementa habent, rectè vocatur dominium quinq; tempestatum. Sic ver dominari aëri & arboribus, hoc est : hepati, quod naturam earum habet, dicitur. Æstas igni, h. e. cordi, Autumnus metallis, h. e. pulmonibus, hyems aquæ, h. e. vesicæ seu renibus, denique annua tempestas, (quæ est tempus extremum octodecim dierum cujuslibet ex quatuor præcipuis tempestatibus) terræ dominatur, hoc est, lieni & stomacho.

Neque solummodo tempus annuum in quinque tempestates, quæ quinque mutationes notabiles indicant, divisêrunt, verùm in reliquo tempore alias etiam varietates & immutationes minores seu minùs notabiles repererunt, distinxeruntq;, quas 24. esse volunt, & quidem in primis duodecim mutationibus *yâm* calorem primig: crescere & augeri, *in̄* verò diminui duodecim viis corporis humani, ac proinde & pulsus in illis exortos variari, in aliis verò duodecim mutationibus crescere *in̄* humidum radicale, & *yâm* calorem diminui, & similiter pulsus variari, notârunt. Verùm maximè notabilis variatio & distinctio pulsuum fit per quinque tempestates annuas, quam & præcipuo cum studio observari jubent.

Textus:

Textus: Codex ficait: Diminuti caloris primig: via & origo tertiæ partis corporis pulſum interdum producit magnum, interdum parvum, interdum longum.

Puri caloris via & origo magnorum inteſtinorum pulſum producit *feu ta ch ton* natantem magnum & brevem.

Magni caloris primig: via & origo parvorum inteſtinorum producit pulſum exundantem, magnum & longum.

Magni humidi radicalis via & origo pulmonum pulſum producit intenſum, magnum & longum.

Diminuti humidi radicalis via & origo cordis producit pulſum intenſum, ſubtilem & parvum.

Defectuoſi humidi via & origo hepatis producit profundum, brevem & celerem.

Ex iſtis ſex pulſibus alii ſunt connaturales & ſani hominis, aliqui apparent, cùm morbus advenit. Quælibet viæ dictorum pulſuum habent pulſus prædominantes, eò, quòd Spiritus illorum in determinatis menſibus dominari ſoleant pluribus diebus. Sic in ſolſtitii hyberni tempore in cyclo ſexaginta dierum prædominatur diminuti caloris via, in ſequenti verò cyclo ſexaginta dierum caloris puri via dicitur, poſtea diminuti humidi radic. in alio item cyclo ſexaginta dierum dominatur ſpatio.

Unde, cùm cujuslibet originis & viæ dominium duret ſexaginta diebus, & ſexies ſexaginta conficiant 360. dies, ſequitur per annum in ſex viis diverſarum qualitatum dominia apparere. Iſta autem dominia trium viarum & originum humidi radic. & ſimiliter trium viarum & originum caloris primig. atque tempus dierum, quo illa exercent, maximi ſunt momenti.

Comment: Humidi radic. & caloris primig. diverſi ſpiritus in annuis tempeſtatibus maximè apparent; Solſtitium hyemale habet perfectiſſimum *in̄ kiĕ* humidum radic. quòd producit calorem primig. ſolſtitium æſtivum habet *yâm kiĕ*

perfectiſſimum calorem primig. quòd producit humidum radicale.

Sequuntur cycli primi ſexaginta dies, in quo tempore diminuti caloris via producere incipit ſpiritus prædominantes, qui adhuc parvi ſunt, quia tempus frigidum; Ideo pulſus potiùs ingrediuntur, quàm egrediuntur: Unde modò magni, modò parvi, modò longi vel breves promiſcuè ſunt. Sic primus Cyclus ſexagenarius incipiens à tempore ſolſtitii hyemalis incidit in undecimam vel duodecimam lunam, & pulſus illi indicant ſtatum magnæ tertiæ partis corporis & portæ vitæ. Secundus cyclus item ſexaginta dierum (qui incidit in primam, vel ſecundam, vel tertiam lunam) in hoc tempore dominatur via puri & lucidi caloris in ſecundo ordine; Spiritus, qui tunc vigent, veniunt ſolidi, & tempus anni incipit eſſe clarius ac lucidius. Pulſus ſunt natantes, magni & breves: Indicant vias hepatis & fellis.

Succedit tertius cyclus ſexaginta dierum (qui incidit vel in tertiam, vel quartam, vel quintam lunam) magni caloris via dominatur illo tempore & in ordine tertio. Spiritus hujus temporis ſunt multi & magni, ipſum tempus valde calidum, ideo pulſus adveniunt exundantes magni & longi indicantes ſtatum parvorum inteſtinorum & cordis.

Poſtea tempore ſolſtitii æſtivi in cyclo quarto ſexaginta dierum dominatur magni caloris primig. via. (Incidit cyclus in quintam, ſextam vel ſeptimam lunam) in quarto ordine. Spiritus perfecti ſunt, & calor primig. eſt perfectiſſimus, incipitque producere humidum radicale & ejus ſpiritus, tempus eſt calidum & humidum, ideoque pulſus vehementes, magni & longi; Indicant pulmones & magna inteſtina.

Quintus cyclus ſexaginta dierum (incidit in ſeptimam, octavam vel nonam lunam) in hoc humidi radic. diminuti via dominatur in quinto ordine, ſpiritus caloris primigenii diminuuntur, & ſe recolligunt; At verò ſpiritus humidi radicalis augen-

augentur. Ipsum tempus anni tepidum est & subfrigidum, adeoq; pulsus vehementes, subtiles & parvi, indicant ureteres.

Sextus cyclus dierum sexaginta (incidit in nonam vel decimam lunam) dominatur in hoc tempore humidi radicalis via. Spiritus illo tempore humidi radicalis sunt intensi & perfecti: Tempus ipsum est frigidum seu glaciale & pluvium, ideoque sunt pulsus profundi, breves, graves, vel ponderosi, & indicant vesicam seu renes.

Recensiti hi pulsus non possunt vocari æquales, & absolutè sano homini connaturales, sed nec posse dici contranaturales aut infirmi hominis; Illos tamen hîc retulimus, ut vel inde intelligas, quomodo tres viæ & origines caloris primig. dominia sua exerceant in circulo anni, ac pulsus causent in corpore humano.

Colligitur, spiritus pro varietate caloris & humidi variari &c.

Atque hæc sunt, quæ desiderabantur ad complementum clavis Medicæ, nam quæ sequuntur jam dudum in Europam missa sunt, & fortè præpropero prælo excusa, quibus adeo iterum describendis supersedemus, quæque procul dubio correctioni repetito prælo subjicienda. Quandoquidem autem in hâc clavi Medicâ toties fiat mentio membrorum & intestinorum, uti & viarum ab illis dimanantium, placuit hîc apponere, quæ in libris ipsorum continentur, singulorum imagines seu figuras. Anatomiam nullam habent, nisi hîc appositam figuram Anatomiam vocare volueris. Hinc quæ referuntur, ex traditione magis habere omnia credibile est; Adde, quòd dicant, etiam in hominis demortui corpore multa dissolvi & diffluere, quæ in vivente sunt, adeoque in Anatomiâ multa adhuc posse latere perspicacissimos Anatomicos. Cæterùm obiter indaganti singularum viarum principia & terminos, quibus ajunt correspondere pulsus, multa sanè occurrunt, in quibus sibi contradicere videntur; Quo pacto enim, v. gr. hepatis,

quod ad dextram collocant, pulsus in sinistrâ manu explorari debet, & lienis cum stomacho in dextrâ, cùm ad sinistram collocetur: Adhæc, per quas venas ureterum via ad pedes terminari dicitur, quo item pacto tertiæ regionis corporis via à manibus ad caput tendit, cùm hæc via spectare potiùs videatur ad supremam corporis regionem. Atque hinc dubitare licet, an terni pulsus utriusque manus eatenus duntaxat & eo ordine inter se distinguantur, quatenus correspondent ordini trium corporis humani regionum, earumque rectam aut pravam constitutionem indicant. Meritò item quæri potest, quidnam ipsi intelligi velint per vesicam, quam renum figurâ videntur exprimere, an succenturiatorum, an aliarum glandularum? nescio; Nam hoc membrum (quod Author clavis medicæ vocat vesicam) comparant duabus rubeis fabis majoribus, *lumteu* dictis, annecti dicunt immediatè post decimam quartam vertebram spinæ dorsi utrinque ad latera, singuli distant à vertebrâ duabus mensuris digitalibus, & tribus partibus, immediatè utrinque sunt infra stomachum, & umbilico directè correspondent. In medio collocatur porta vitæ seu calor primigenius, constitutus inter humidum radicale velut inter duas portas, à cordis venâ dimanant dicti renes, & inferior via seu vena descendit ad magnum os, dein ascendit ad medullam spinæ dorsi, donec tandem perveniat ad medium capitis seu locum *sui hai*, medullarum (seu cerebri potiùs) mare dictum. Item alia hujusmodi multa, quæ hîc prætereo, quæque incredibilia & ridicula potiùs videbuntur Europæis, nisi fortè credamus, Priscorum mentem Medicos tot nondum assequi potuisse, qui tamen mordicus per tot seculorum seriem juxta illos Artem suam exercere se jactitant, suâ scientiâ illâ Empiricâ seu experimentali duntaxat contenti; Nam revera rationem philosophicam rerum suarum dare nequeunt, & si quid lucis ab Europæo accipere queant, utique gaudebunt doceri, & lubenter fatebuntur, in multis se errâsse, uti fatentur de Mathematicâ & Astrologiâ suâ

licèt

licèt vetustissimâ, quam reformârunt Patres è Societate nostrâ Europæi, cum tanto plausu & fructu Christianæ legis hinc consecuto.

Ad figuras infra positas quod attinet, notandum, quòd vias illas seu loca cavitatum, (quas suis nominibus indigitant, & inter se distinguunt) duntaxat notent in ordine ad ustiones seu cauteria, & acuum punctionibus inter musculos, quæ ars priscis illis temporibus (quibus passionum adeoque interiorum morborum expertes erant, adeoque si quod malum paterentur, ab exteriori promanare credebant) maximè vigebat, & quam usque hodie nondum se assecutos, utpote per tot sæculorum vicissitudines dilapsam, ac veluti sepultam, ingenuè fatentur. Figuras autem viarum singularum per tot flexus & mæandros intra membra & intestina hactenus consequi non licuit, neque ullibi exstare intra Chinam putandum est. Quare solùm duntaxat cujusque viæ principium & finem in his figuris descripsére, omissis interioribus flexibus, uti & semitis seu rivulis venularum, per quos unaquæque membri & intestini via plerumque terminat, & ab alterius membri viâ excipitur, uti in descriptione & paradigmate circulationis videre est, de quâ quidem circulatione omnes omnino libri idem ajunt. Et si Europæo fortè videbitur phantastica, præsertim, ubi mensuram 810 *chañ* (quæ continet octo mille & centum cubitos minores) in totâ circumvolutione 24. horarum assignant, nisi dicamus, singulis horæ quadrantibus singulas fieri revolutiones, aut certè singulis mediis horis unicam, seu universim 50. revolutiones intra 24. horas juxta cœlorum per 50. domos circuitum, quod ipsum asserunt etiam Sinenses libri. Cæterùm expertissimorum judicio & censuræ ego ignarus rerum hujusmodi Medicam Sinarum per 40. secula conservatam facultatem lubens relinquo & subjicio.

Cum reliquæ Tabellæ, quæ modò recensitas quinque sequuntur, omnes in Nobilis. Dn. Andreæ Cleyeri Specimine Medicinæ Sinicæ, A. M. DC. LXXXII. Francofurti in lucem producto, jam prostent, easdem hîc repetere nolumus, sed potiùs curiosum Lectorem ad librum illum remittimus, indicaturi tantùm varietatem in inscriptionibus observatam, meliorem interim pulsuum sub carpo explorandorum rationem tabula quinta exhibet.

Tabella V. quæ in Cleyeriano tractatu Tabulâ 1. comparet, hanc habet inscriptionem : Monstri Sinarum anatomizati vera effigies.

Tabella VI. cum Cleyeriana Tabula numero, ut & sequentes reliquæ, coincidunt : & huic 6tæ sequens addita est inscriptio : Pulmonis imago. Pulmo pondus habet trium librarum & totidem unciarum : sex folia, duas auriculas : adjacet spinæ dorsi tertio articulo : continet 24. vacuitates, per quas spiritus per cætera membra derivatur : trachea habet novem articulos seu annulos. Introspiratione dilatatur, exspiratione contrahitur. Hujus & cæterorum membrorum & intestinorum viam vide, ubi de circulatione agitur. Pulmo nascitur ordine quartus, perficitur ordine nonus.

Tabella VII. est cum hac adscriptione : Pulmonum via magnum humidum vehens terminatur ad manus, initium sumens à media regione corporis, seu potiùs ab ipsis pulmonibus. Notandum in his & sequentibus figuris mediam tantùm partem cavitatum notari, nam eo ordine de alia quoque parte, quæ eidem correspondet, judicandum esse. Continet ad lævam & ad dextram universim 22. cavitatum loca.

Tabella VIII. cum hac inscriptione. Intestinorum majorum figura. Majus intestinum pondus habet duarum librarum & 12. unciarum, longum est duas orgyas Sinic. & unum cubitum, seu cubitos undecim, latum quatuor mensuris digitalibus ; sed cùm gyros habet, capit mensuram unius *teu* alimento-

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

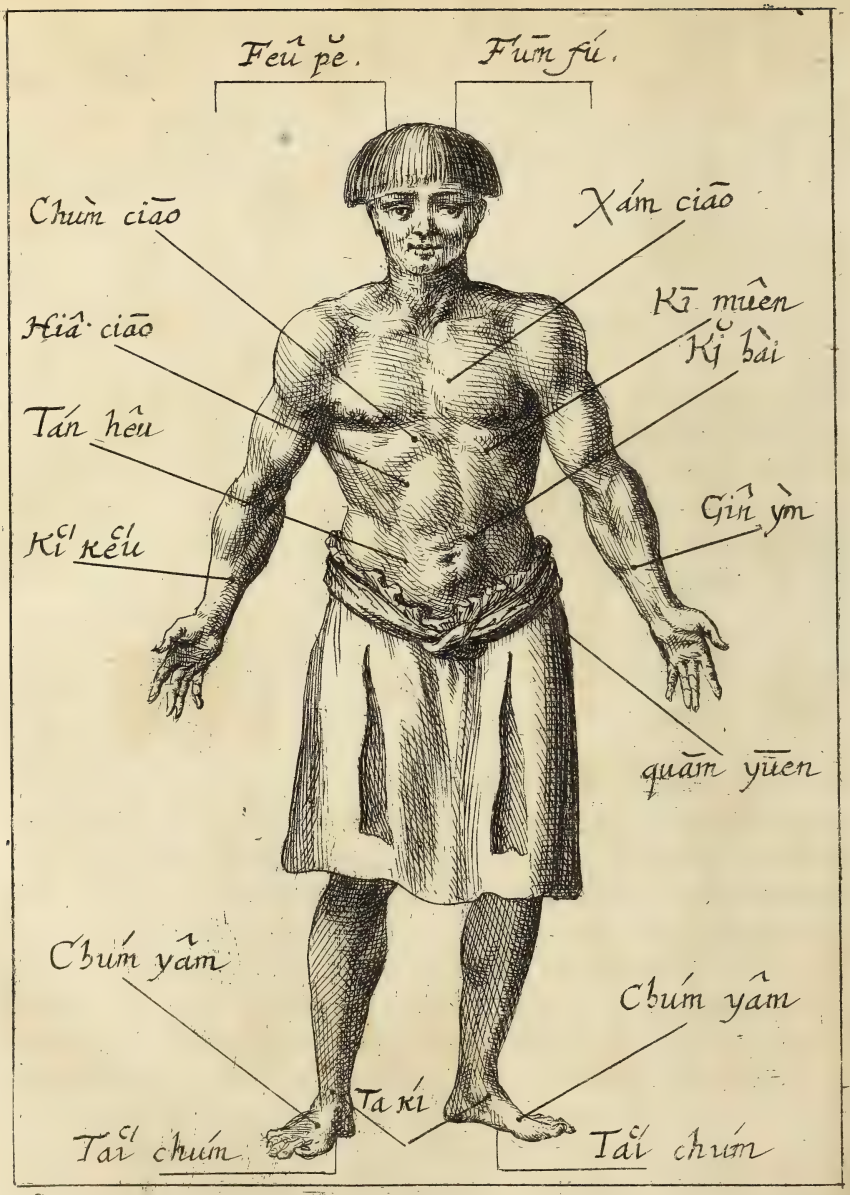
Feû pĕ.
Fūm fú.
Chùm ciāo
Xám ciāo
Kī mûen
Hiâ ciāo
Kĭ bài
Tán hêu
Gin ỳm
Kí kéu
quām yūen
Chúm yâm
Chúm yâm
Ta kí
Taí chúm
Taí chúm

Ad Append. A

Octo aggregationum seu scaturigenum Paradigma.

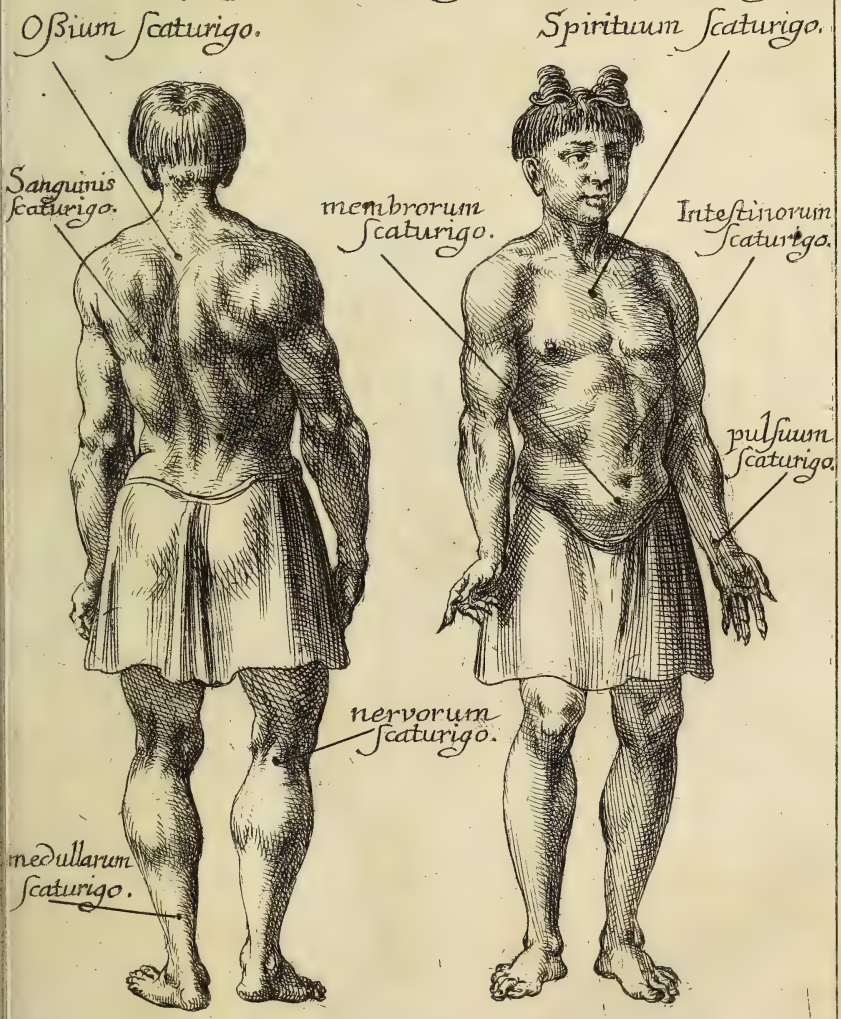

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

Vetus codex primo loco assignat pulsum cordis et pericardii.
Secundo loco pulsum epatis et diaphragmatis.
Tertio loco pulsum renum ad sinistram et gracilium intestinorum et ureterum.

Vetus codex dextræ primo loco assignat pulsum pulmonum et meditullii pectoris.
Secundo loco pulsum stomachi seu ventriculi et lienis.
Tertio loco pulsum renum ad dextrum et magnorum intestinorum.

Utriusq; manûs primus locus spectat ad calorem primigenium et respondet supremæ regioni corporis.
Secundus locus æqualiter participat de calido et humido, et respondet mediæ corporis regioni.
Tertius locus spectat ad humidum, et respondet infimæ regioni corporis.

Ordo pulsuum in sinistra et dextra manu juxta veterem codicem et juxta modernos, qui auctore Vân, Xŏ hŏ (floruit hic mille abhinc circiter annis) cùm ex ordine circulationis in veteri codice contentæ didicissent, intestina gracilia cum corde, et crassa cum pulmone relationem magnam habere, ordinem pulsuum nonnihil immutandum censuerunt, quos item refutant hujus seculi Scriptores medici. Notandum hic quoq; bifariam dividi renes, sicut horum sinister ad sinistram, dexter ad dextram pertinent, et prout ad dextram et portam vitæ inter renum utrumq; collocant.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

Regula pulsûs sui ipsius explorandi, circumducendo dextram ad pulsus sinistræ, sic ut index exploret primum locum pulsuum, uti infra.

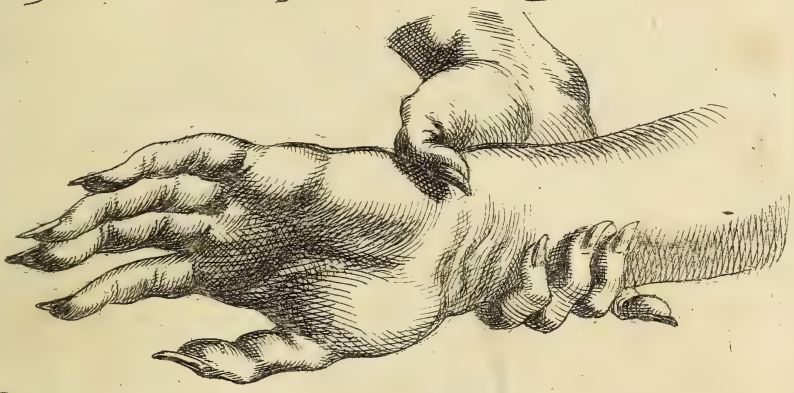

Regula pulsus alterius hominis explorandi, sic ut index respondeat primo pulsuum loco, medius digitus secundo, annularis tertio loco.

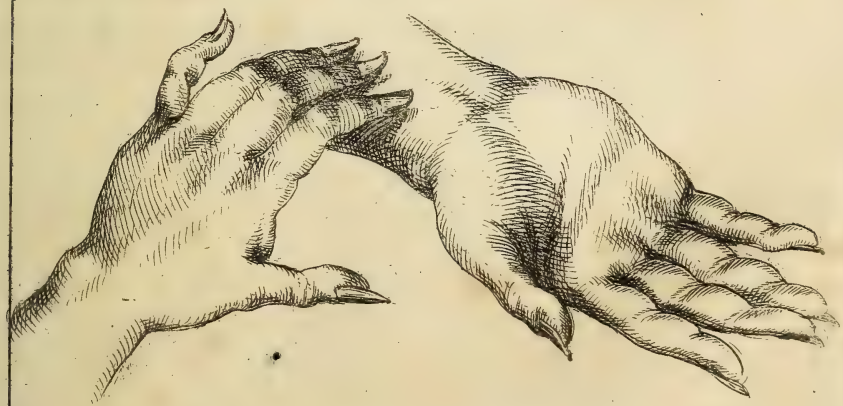

BRITISH MUSEUM
RAL HISTORY.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

Delineatio cavitatum vel locorum pulsuum et trium partium corporis.

Fūm fú .i.e. ventarum urbs: locus in occipitis parte ima, ubi extremi capilli statum pulmonis indicant.

Xám ciāo .i.e. suprema pars corporis à vertice usq; ad os supremum stomachi infra cor et pectus.

Feû pĕ .i.e. natans albedo. locus in occipite infra aures.

Chūm ciāo .i.e. media pars corporis à stomacho ad ventris medium: continet fel, hepar, stomachum et ventrem.

Kí mûen .i.e. extremorum: locus infra mammillam, prodit originem intestini magni.

Hiá ciāo .i.e. infima pars corporis, à ventris inferiore ore ad plantas pedum.

Kí Keû .i.e. spirituum os in dextra ante locum Quān.

Gîn ym .i.e. hominis obviantis seu viarum humidi radicalis et caloris primigenii occursus in sinistra: prodit originem epatis et fellis.

Kí hái .i.e. spirituum mare, uno et dimidio infra umbilicum digito distans locus.

Quān yûen .i.e. limes originum infra umbilicum tribus et dimidio digiti articulo: perfectorum spirituum receptaculum. Prodit originem ad vesicam.

Tàn hên .i.e. rúbeus ager, locus tribus infra umbilicum digitis.

Chùm yām .i.e. penetratio viarum caloris primigenii in pedum superiore parte, ab imo et extremo ossĕ tribus digiti articulis distans. Prodit originem ad ventriculum.

Tái chùm .i.e. magna penetratio in ipso plantæ pedis medio. Dicitur et porta vitæ, quia cessante illic pulsu, moritur æger.

Tá Kì .i.e. magna lacuna, ad latera pedum supra talum sunt illi pulsus. Mares in pede sinistro, fœminæ in dextro habent.

mentorum & aquæ ſeptem menſuras cum dimidia. Hujus os ſuperius eſt gracilium inteſtinorum os inferius.

Tabella IX. hanc habet inſcriptionem : Majorum inteſtinorum via lucidi caloris à manibus ad caput, continet loca cavitatum utrinque quadringenta.

Tab. X. hac cum adſcriptione: Stomachi figura. Stomachus pondus habet duarum librarum & quatuordecim unciarum, longitudinem duorum cubitorum & ſex menſurarum digitalium, capit duas menſuras alimenti & unam & dimidiam aquæ. Inferius os eſt gracilium inteſtinorum os ſuperius.

Tab. XI. hujus eſt inſcriptionis: Stomachi via ludici caloris à capite ad pedes. Continet utrinque cavitatum loca nonaginta.

Tab. XII. cum hac inſcriptione: Lienis figura. Lien pondus habet 2. librarum & 3. unciarum: altus quinque menſuris digitalibus, latus tribus: pinguedo illi adhærens mediam libram continet. Eſt infra undecimam vertebram ſpinæ dorſi.

Tab. XIII. c. h. i. Lienis via magni humidi à pedibus terminatur ad cor: continet cavitatũ loca utrinq; quadraginta duo.

Tab. XIV. c. h. i. Cordis figura. Cor habet pondus 12. unciarum : continet 7. cavitates, 3. pilos: capit liquoris puriſſimi 3. pugillos: adhæret quintæ vertebræ dorſi. Quatuor membra pendent à corde, cui ſubjacent. Cor naſcitur ordine ſecundum, perficitur ordine ſeptimum.

Tab. XV. c. h. i. Cordis via diminuti humidi ab ipſo corde ad manus. Continet cavitatum loca octodecim utrinq;.

Tab. XVI. c. h. i. Inteſtinorum minorum ſive gracilium figura. Horum os ſuperius eſt ſtomachi os inferius, & hoc eſt magni inteſtini os ſuperius. Habent pondus 2. librarum & 4. unciarum, longitudinem 12. cubitorum : ſedecim gyros habent, capiunt alimenti menſuras duas & ferè mediam, aquæ mediam menſuram & amplius aliquid.

Tab. XVII. Eadem inſcriptio huic eſt, quæ Tabulæ Cleyerianæ.

Tab. XVIII.

Tab. XVIII. c. h. i. Ureterum figura. Os ſuperius adjacet gracilibus inteſtinis: Ureterum pondus eſt novem unciarum & duorum ſcrupulorum.

Tab. XIX. Inſcriptio cum Cleyeriana coincidit.

Tab. XX. c. h. i. Renum figura. Renes pondus habent unius libræ & duarum unciarum, & ſunt aquæ ſeu ſpirituum ſeminalium adeoq; vitæ & duodecim viarum fontes: intra ſecundinam (ut ajunt) & intra umbilici nodum minimum quid, quod ibi naſcitur eſt principium vitæ, dein in duos veluti ramulos ſeu (uti videtur) renes utrinque dividitur.

Tab. XXI. Inſcriptio Cleyerianæ reſpondet.

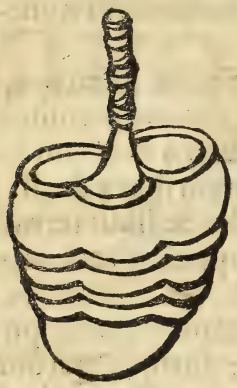

Tab. XXII. In Cleyeriano tractatu non eſt, & hanc habet inſcriptionem: Pericardii ſive cordis involucri via, devehens defectuoſum humidum à pectore ad manus. Figura ejus eſt hæc præſens, infra cor nonnihil, & ſupra diaphragma.

Tab. XXIII. Similis eſt Cleyerianæ inſcriptioni.

Tab. XXIV. c. h. i. Folliculi fellis imago. Fel pondus habet trium unciarum & totidem ſcrupulorum; longitudinem trium menſurarum digitalium; tres pugillos liquoris capit.

Tab. XXV. Eadem inſcriptio cum Cleyeri.

Tab. XXVI. c. h. i. Hepatis figura. Hepar ſitum eſt infra nonam vertebram ſpinæ dorſi, pondus habet duarum librarum & 4. unciarum. Ad dextrum continet 4. folia, ad lævam verò tria. Naſcitur ordine tertium, perficitur ordine octavum.

Tab. XXVII. Tab. XXVIII. & XXIX. cum Cleyerianis conveniunt.

EPISTOLA III.
JOH. CHRISTOPH. STURMII,
Math. & Phyſ. P. P.

Ad

JOH. GEORGIUM
VOLCKAMERUM, M.D.

Quarta Borelli Indago, à Joh. Chriſtoph. Sturmio ocularitèr & paucis ope machinulæ ſuæ exhibenda.

ANNO M DC LXXXVI.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

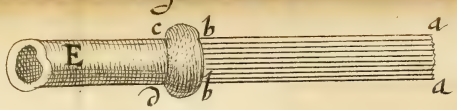

Fig. 3.

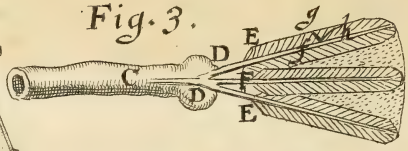

Fig. 5

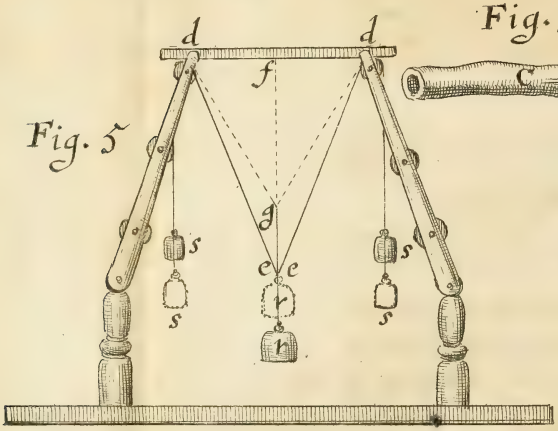

Fig. 4.

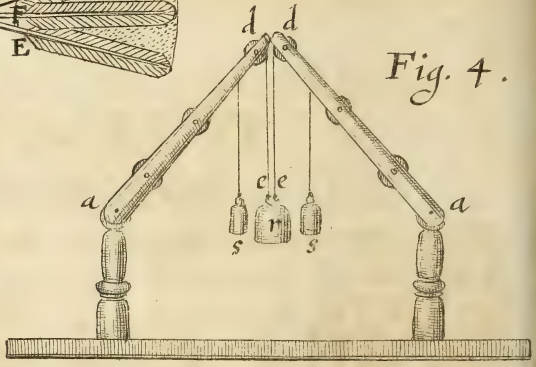

Fig. 6.

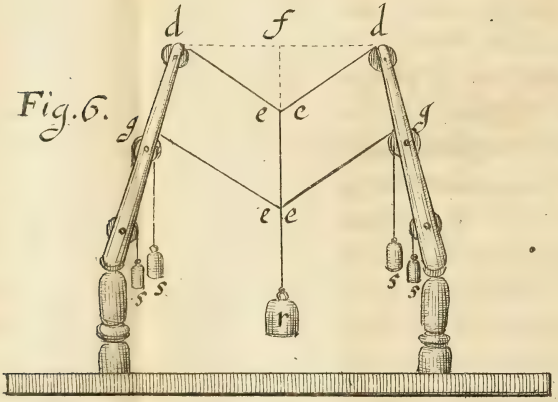

Fig. 7.

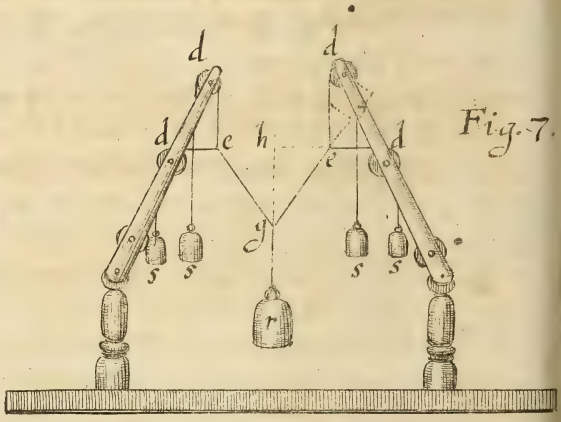

Fig. 8

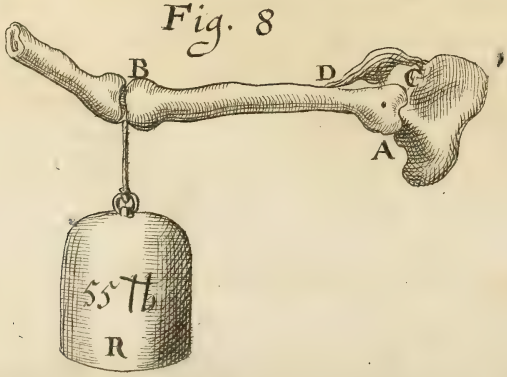

VIR
NOBILISSIME, EXCELLENTISSIME ET EXPERIENTISSIME

Fautor Obſervande.

MOnes per Filium Tui ſimilem æmulumque, uti cœptam ſemel telam pertexere pergam; & ego monenti pareo, ſi nihil aliud, obſequii ſaltem laudem à Te reportaturus. Oſtendi binis antehac ad Te datis epiſtoliis, quo pacto ALPHONSI BORELLI tres indagines priores, ex fundamentis Mathematicis ab ipſo ſolicitè ac ſubtiliter, ideoque prolixiùs aliquantò, deductas, ope machinulæ cujusdam in hunc finem excogitatæ ad oculum demonſtrare ſoleam tyronibus, viâ breviore multò ac faciliore, tametſi non adeò accuratâ & præcisâ, ad veritatem tamen prope inſpiciendam ita deducente, ut in hoc rerum genere major ſubtilitas & ἀνείβεια non aſpernanda quidem aliis, qui eam aſſequi poſſunt, nec expoſcenda tamen aliis plerisque videatur. Cùm itaque huc unicè collineent omnes hæ BORELLI Indagines, ut oſtendant, Naturam in motibus articulorum animalis corporis ea compendia movendi, quibus ars & ingenium humanum debilitatem virium compenſare, non tamen ſine temporis diſpendio, ſolet, prorſus negligere, &, quò velocius exſequi ſua munia commodiusque poſſet, ingentes ubique vires molibus exiguis emovendis impendere; id quidem ex triplici capite hactenus ab ipſo rectiſſimè demonſtratum eſſe ocularibus machinulæ noſtræ experimentis evicimus: ex eo nempe 1. quòd, cùm oſſibus utatur tanquam vectibus, vires fibrarum muſcularium

ossa trahentium breviori semper parti vectium illorum applicet, ponderibus contrà ex longiore suspensis; quo casu necessum est vires moventes superare pondus movendum eadem proportione, quâ pars vectis longior breviorem: 2. ex eo, quòd vectes illos adhibeat, non rigidos & continuos, velut ars utiliter facere solet, (nec enim animalibus functionibus apti erant aut brachium, aut pes, ex uno continuo osse formati) sed pluribus in locis fractos quasi & flexiles; Unde necessum est ut e. g. cùm ab extremitate digitorum suspensum pondus ope totius brachii venit elevandum, non agat solus Deltois musculus (uti quidem solus hîc sufficeret, si humerus, cubitus, carpus &c. Unicum os continuum essent) os humeri circa centrum suum sursum adtrahendo, sed opus sit alios musculos plurimos unà agere, quò reliquas brachii flexuras omnes, effectui præsenti aliàs obfuturas, eâ rigiditate extendant, quæ brachium totum adinstar unius ossis rigidi exporrigat: 3. denique ex eo, quòd funiculi illi musculares non solùm tendinibus suis alligati vectibus osseis attollendis, sed etiam ex parte opposita principiis sive capitibus suis alicubi affixi sunt (nec enim animalis fabrica patiebatur illos solutos pendere, aut ab externa quadam vi trahi, sicuti funes machinarum ab hominibus ex altera parte soluti liberiq́ue trahuntur;) quo casu necessum est vires trahentes, ob resistentiam gemini alligationis termini, statim duplicari. Ex hoc triplici capite ostendimus cum BORELLO, in dirigendo suspendendoq́ue brachio toto unà cum pondere 9½ ℔. ab extremis digitis pendente, naturæ animali eas esse insumendas vires in contrahendis omnium musculorum hîc concurrentium fibris, quæ, si ad libram sive vectem æqualium brachiorum applicarentur, in oppositâ lance aut ex oppositâ brachii alterius extremitate, sustentare valerent pondus minimùm 1990 librarum.

Et hæ quidem ingentes vires tam parvulo effectui, sed mirâ commoditate, præstando suffecissent, siquidem fibræ muscula-

sculares ubique rectà ad os vel articulum movendum exporrigi potuissent, prout e. g. in (Fig. 1.) fibræ musculares *a b* rectà in tendinem latum *b c d b* exporrectæ articulum E directè traherent.

Verùm enim verò cùm aliqui musculi, ut Glutéus, Deltois, &c. ingentem vim exserere debeant, virium autem muscularium magnitudo ex fibrarum multitudine pendeat (ut in seqq. magis patebit ac interim ex eo per analogiam colligi potest, quòd, quò plures funes uni ponderi, funibusque respondentes motores, adhibiti fuerint, eò major etiam moles loco moveri queat) si fibræ tam copiosæ parallelo illo situ conjungerentur, non haberent tendines tam lati satis spatii in lateribus ossium, nisi hæc ingentia essent, præsertim cùm ob necessariam motuum varietatem, alii plures musculi tendinesque eidem articulo essent affigendi. Quamobrem Natura, & decoram animalis formam servatura, & multiplicitatem motuum commodè præstitura, coacta fuit aliam fibrarum muscularium dispositionem meditari, & commoditates istas novo impendendarum virium augmento redimere. Tendinem ergo in plerisque musculis gracilem instar funiculi directè ad articulum movendum (qui hoc pacto plures horum ambitu suo excipere facilè poterat) exporrexit, e. g. C D (Fig. 2. per totum autem circuitum hujus funiculi tendinosi copiosissimas applicavit fibras, *a b* tendinem cum annexo osse obliquâ tractione, adeoque majori cum difficultate, adducentes; quod equidem musculorum genus *Penniformium* nomine insignire solet BORELLUS: in quibusdam autem (e.g. in *Deltoide*) compositionem ex pluribus penniformibus molita est, quorum tendines E D (Fig. 3.) in unum communem D C desinentes, hunc obliquè trahunt, ipsi quoque à suis fibris *f g* obliquè tracti, ut sic ex obliquitate gemina in hujus generis musculis (quos *Radiosos* Borellus vocat) geminata quoque dif-

ficultas oboriatur, novâ virium impendendarum acceſſione ſuperanda. Et in hac demonſtranda occupatur

Quarta BORELLI Indago, à nobis ocularitèr & paucis ope machinulæ noſtræ exhibenda,

prout ab ipſo μαθηματικοτέρως & prolixiùs à Prop. LXIII. ad XC. incluſivè deducitur per paginas triginta integras. Tota nimirum hujus indaginis ratio duobus hiſce fundamentis nititur: 1. In penniformibus muſculis, quia fibræ muſculares tendinem medium cùm annexo pondere obliquè trahunt omnes, & eadem ſenſibiliter inclinatione, harum contractioni plus virium adhibendum eſſe ad eundem affectum præſtandum, quàm ſi directè traherent ac tendini ſuo parallelæ, & quidem tantò plus, quantò fibra quælibet obliqua *b a* longior eſt ſuâ ſublimitate *b c*: 2. In radioſis, qui ex pluribus penniformibus ſimilibus componuntur, augmentum illud virium ex obliquitate geminata, tendinum ſc. ipſorum, & fibrarum, tendines trahentium, efflagitatum æſtimari per rationem compoſitam, ex ratione fibræ unius *f g* ad ſuam ſublimitatem *f h*, (Fig. 3.) & ex ratione tendinis unius E D ad ſuam ſublimitatem D F; ſuppoſito nimirum, & fibrarum eandem eſſe quam proximè in muſculis partialibus obliquitatem, ac tendinum quoque pares ſenſibiliter inclinationes. Hæc duo fundamenta ſic illuſtrat & ad oculum demonſtrat noſtra machinula:

I. Inclinatis ad invicem eò viciniæ machinulæ noſtræ brachiis, ut ſupremæ rotulæ *d* & *d* (Fig. 4.) ſe proximè contingant, & utraque fila *e d* directè ſurſum trahant, appendimus geminato filo medio pondus *r* 1. lib. protracto verò ſupra rotulas utrinque pondera inter ſe æqualia *s. s*, utrumq; ſc. $\frac{1}{2}$ ℔. ut ſimul æqualia ſint ſuſtinendo medio; videmusq; hoc ipſum medium *r*. ab illis extremis s. s. hac directa tractione in æquilibrium omnimodum reduci.

Mox II.

Mox II. diducimus brachia machinulæ *a d* & *a d* (Fig. 5.) videmusque ad oculum, pondus medium tantò magis prævalere ac descendere, alteris è contrà elevatis, quantò evadit obliquior tractio filorum *d e*, & consequenter utrique ponderi *s*. addendum quid esse, si prius obtinere momentum, & medium pondus ad pristinum situm reducere debeant. Quod equidem additamentum eam habere rationem, quam BORELLI Mathematicæ deductiones exposcunt, ut ad oculum mechanicè ostenderemus, levantes digito pondus r; donec cum lateralibus *s*, *s* situm æquilibrem haberet, his ipsis adjecimus unciam unam & mox alteram, eoque facto vidimus æquilibrium quàmproximè servari. Observato igitur decenter angulo quem fila *d e* cum directione perpendiculari *g f* faciebant, transversimque applicatâ regulâ *d d*, notavimus sublimitatem *g f* prope verùm ad longitudinem fili g d esse ut 8 ad 9: Eandem verò rationem cùm deprehenderemus inter pondera æquilibrata, r np. 1. ℔. sive 32. unc. & duo s s cum additamentis 1. ℔. 4. unc. ſ. 36. unc; in primo hoc casu Borelliani asserti veritatem ipsis oculis lustravimus.

III. Similiter ex 4. filis obliquis & parallelis *d e* & *g e* (Fig. 6.) totidem suspendimus ponduscula, s, s, s, s, singula ¼ ℔, quæ medium filum e h, & pondus ex ipso pendulum r 1. ℔. suspenderent: Vidimus hoc directè trahens illis quatuor obliquè trahentibus (quibus aliàs æquilibre foret, si & ipsa directè traherent) notabiliter prævalere. Ut igitur augmentum obliquis addendum ex BORELLI præscripto indagaremus, digito sustulimus pondus medium ad æquilibrium desideratum, & observavimus angulum d e f grad. circiter 40. qui ex Tabb. Sin. si *d e* ponatur 100, dat pro *e f*. circiter 76: ut *d e* esset ad *e f* sicut 100 ad 76. sive ut 50 ad 38. Postea æquilibrium, attollente digito hactenus obtentum, additamento ponderis procuravimus, quod requirebatur 10. circiter unciarum; ut potentiæ *s. s. s. s.* cum hoc suo augmento ad pondus *r* essent:

quàm-

quàmproximè ut 42 ad 32. ; quæ cum illa priore 50 ad 38 quàm proximè eadem est.

IV. Tandem ex binis filis *e g* (Fig.7.) in 4. alia *d e* rameſcentibus, & his annexis ponduſculis *s. s. s. s.* ſuſpendimus idem pondus *r* & hoc magis nunc quàm in caſibus prioribus deſcendere notavimus, facilè hinc judicantes, in hoc caſu majorem etiam acceſſionem ponduſculis s deberi, ut pondus r in ſitu æquilibri ſuſtinerent. Teſtabatur autem experientia, non potuiſſe obtineri hoc æquilibrium, niſi additis 18 unciis (ſive adderentur uni ſoli ex ponduſculis, ſive diſtributivè $4\frac{1}{2}$ unciæ ſingulis) ut potentiæ *s. s. s. s.* ſimul ſumptæ unà cùm his ſuis augmentis, ad pondus *r* ſe haberent ut 50 ad 32. Facturi igitur periculum, an hoc congruenter aſſerto Borelliano contingat, obſervavimus angulum *e g e* graduum circiter 60, & angulum *d e d* quàmproximè 90. Cùm igitur ſublimitas *h g* ſit ſinus complementi dimidii illius *e g h*, & *e f* ſinus complementi dimidii anguli hujus *d e f*, poſito *e g* vel *e d* pro radio, 100, *g h* ex Tabb. facilè habebatur 86, & *e f* 70. quamproximè; ut ratio *e g* ad *g h* eſſet, ut 100 ad 86, & ratio *e d* ad *e f* ut 100 ad 70, ſive ut 86 ad 60 & paulò amplius, adeoque ratio ex 100 ad 86 & 86 ad 60 &c. compoſita ſe haberet ut 100 ad 60, ſive 50 ad 30 & paulò ampliùs; quæ parum differebat à ſuperiore, 50 ad 32, & Borellianum aſſertum ſatis confirmabat pro inſtituto præſenti.

Neque verò diſſimulandum eſt, VIR AESTUMATISSIME, neque ſatis temporis hac vice nobis ſuppetiiſſe, neque ponduſculorum genera neceſſaria &c. ad manûs ita fuiſſe, ut plura hujus rei experimenta capere, aut enumerata, rigoroſiore curâ & examine inſtituere licuiſſet. Non deſperamus tamen, iis, quos hæc talia delectant viam nos commonſtrâſſe planam & facilem, quâ pervenire poſſint ad intellectum eorum fundamentorum, quibus hæc quarta Indago nititur

Cap. XIII & XIV. operosiùs expositis, quibusque intellectis, applicatio Cap. XV. facta nihil habere ampliùs obscuritatis potest. Hæc enim huc tendit unicè, ut vires musculorum Indagine superiore tertiâ determinatæ nunc limitentur porrò, & ex principio novo hactenus expositò tantillum augeantur.

Nimirum 1. cùm portio musculi KO (Fig. 4. Epist. II.) adhiberet vires extimo digiti articulo dirigendo plusquam 76 librarum, siquidem ejus fibræ rectæ essent ac tendini parallelæ; nunc, ubi obliquas illas ad tendinem, inclinatione 14 graduum ad summum, observatio testatur, (quo casu sublimitas b c (Fig. 2.) ad longitudinem fibræ ba est ut 97 ad 100) erunt, ut 97 ad 100 sic vires illæ 76 librarum tractionis rectæ ad vires obliquæ tractionis 78 ℔. Similiter 2. Musculus K N, si rectà traheret, adhiberet vires 152 ℔, prout in Epist. II. indago tertia docuit. Nunc autem, quia ejus fibræ trahunt obliquè sub angulo 14 gr. erunt ut 97 ad 100, sic 152 ad 157 quàmproximè. 3. Portio prioris musculi K M unà cum lumbricalibus rectà trahendo vires impenderet 190 libr. & sine lumbricalibus partem saltem dim. 95 (alterâ medietate lumbricalibus relictâ.) Nunc autem, propter fibrarum obliquitatem, erunt ut 97 ad 100, ita vires rectæ portionis K M 95 ad obliquas 98. Totus igitur musculus KO vires adhibet (ex duabus portionibus 78 & 98 compositas) libr. 176. 4. Musculi K L carpiflexoris inventæ sunt vires 240 ℔. Jam verò quia fibræ ejus obliquæ sunt (est enim & hic penniformis) sub angulo pariter 14 gr. circiter; ut 97 ad 100, sic erunt 240 ad 247 libr. vires accuratiùs determinatas. 5. Musculorum cubitum flectentium P K vires ex hypothesi fibrarum tendini parallelarum deprehensæ fuerunt ℔ 552. Nunc autem, ob exiguam fibrarum inclinationem, parum augenda est eorum vis motiva, ut minimùm adæquent 558 ℔. 6. Deniq; musculus Deltoides I P, si parallelas haberet tendini fibras, impenderet brachio toto exporrigendo, & u-

nâcum appenſo pondere ſuſtinendo, 780 ℔. vires. Jam verò hic radioſus eſt, ex pluribus penniformibus compoſitus, quorum fibræ vix ultra 8 gr. inclinatæ ſunt, cùm tendinum inclinationes gradûs 30 non ſuperent: Illa dat rationem ſublimitatis ad longitudinem fibræ, ut 99 ad 100; hæc rationem ſublimitatis ad longitudinem tendinis ut 87 ad 100, h. e. 86 ad 99. Ergo ratio compoſita ex his duabus, nempe 86 ad 100, dabit rationem virium antè inventarum 780 ad auctiores nunc & correctas 907.

Sic igitur limitatiùs correctiusq; computatæ vires omnium muſculorum, ad brachium dirigendum & pondus $9\frac{1}{2}$ ℔. ab extremitate digitorum ſuſpendendum, in ſummam ita colligendæ veniunt:

Portio muſculi KO una adhibet vires plusquam -	78 ℔.
Altera portio KM plusquam - - -	98
Lumbricales - - - - - -	95
Muſculus KN - - - - -	157
Carpi flexor KL - - - - -	247
Cubiti flexores PK - - - -	558
Deltois humerum flectens - - -	907
Summa virium æquivalentium libris - -	2140
Quam Indago tertia ſub finem Epiſt. II. dederat tantùm	1990.

Cæterùm, cùm facilè videret BORELLUS vaſtam illam Deltoidis muſculi molem in attollendo brachio cum parvo $9\frac{1}{2}$ librarũ pondere (debilioribus ſc. digitorum flexoribus proportionato) non omnes ſuas adhibuiſſe vires; ut haſce totales erueret, experimento novo, quantum ageret ſolitarius Deltois ingeniosè ſcrutatus eſt, ſuſpendendo ſc. ab extremitate humeri

B (Fig. 8.) pondus maximum, quod exporrecto humero A B sustineri à Deltoide poterat, idque majus 55 libris deprehendendo. Et cùm notâsset longitudinem vectis A B ad distantiam directionis musculi C D â centro A esse ut 14 ad 1, facilè erat concludere ex indagine prima, si tendo musculi C D traheretur liberè sub illa directione (h.e. non fixus altero termino C) requiri potentiam trahentem, quæ ad pondus 55 ℔. se haberet ut 14 ad 1, sive ad quam idem pondus reciprocè se haberet ut 1 ad 14. h.e. æquivalentem 770 libris. Enimverò cum musculus Deltois non in D solùm sed altero extremo in C quoque fixus trahat, ex indagine secunda inferre promptum erat, ipsum adhibere debere vires geminatas h.e. 1540 libris æquivalentes, & has fore vires ejus totales, si fibræ musculi hujus rectà secundùm directionem C D essent extensæ. Nunc autem, quando certum est ipsum esse radiosum, ex pluribus penniformibus compositum (uti STENONIUS curiosè investigavit) ita quidem ut fibrarum inclinatio in quovis penniformi sit 8, circiter graduum, & intermediæ tendinum inclinationes ad summum 30 gr. ex præsenti quarta indagine concludendum erat, rationem fibrarum ad suas sublimitates esse quamproximè ut 100 ad 99, & tendinum longitudinem ad suas sublimitates ut 100 ad 87 sive 99 ad 86, secundùm rationem ex utraque compositam 100 ad 86, concludendum esset, sic esse vires Deltoidis ex hypothesi tractionis directæ inventas 1540 ad vires totales veras & obliquè trahentes 1790 libraum.

Habes igitur, Fautor Honorande, BORELLI quartam etiam indaginem machinulæ nostræ tentaminibus ocularibus illustratam; neque supereſt hac vice quidquam, quàm ut hoc etiam, si possim, TIBI persuadeam: Uti muscularium fibrarum vires per has indagines gradatim auctiores majoresque eliciuntur, sic indies augescere meum inserviendi

TIBI ſtudium, ac tantò magis quò frequentior mihi obviat ejus demonſtrandi occaſio. Vale &, quod facis, amare me perge, futurum indefinenter

NOBILISSIMÆ TUÆ
EXCELLENTIÆ

Dabam Altorfi poſtridie Kal.
Febr. cIↃ DC XXCVI.

toto pectore deditiſſimum

Joh. Chriſtoph. Sturmium P.P.

DE

DE SPECIERUM ERECTIONE *in* CAMERA OPTICA

DISSERTATIO EPISTOLICA

LUDOVICI LAURENTII
PHILOSOPHI, ET MEDICI
BONONIENSIS.

Cui nonnulla obiter de Visione annectuntur.

Communicata à Clar.
D. ANTONIO MEGLIABECHIO.

Anno M DC LXXXVI.

CLARISSIMO P. JOSEPH FERRONIO

E SOCIETATE JESU

In Collegio Bononiensi Matheseos Professori.

LUDOVICUS LAURENTIUS. G.

VIsum, Reverende Pater, Nobilissimum esse inter alios Corporis sensus latissimè patet, si cum Galeno, aliisque Anatomicis totam Capitis Harmoniam in gratiam Oculorum constructam esse perpendamus: immo ipsum ἐγκέφαλον Animalium operationum Principem, & Viscus tam nobile, Oculorum causâ in Capite reponi fateamur, Porrò si præstantia, & nobilitas istius Sensus est tanta, ut tenear cum Seneca Tragico asserere. *Visu carenti magna pars Veri latet*; vel cum Plauto: *Qui audiunt audita dicunt, qui vident planè sciunt.* Quæcunque possunt aliquam huic sensui præstare utilitatem, non pauci sunt facienda. Et cum fuerim expertus inter alias labyrinthei Studii anatomici difficultates non infimum obtinere locum Quæstionem de Speciebus, quæ in Oculum introducuntur, quatenus nimirum, an ipsæ in fundo Retinæ pingantur inversæ, ac pinguntur in Camera Optica, an repræsententur sicut apparent. Hoc Theorema exagitatum in Philosophorum Scholis, discussum in Medicorum, Dioptricorumque Palæstris, & hinc inde rationes, & experimenta à Viris Præclarissimis adducta ancipitem me reddiderunt. Pro dirimenda hac lite te conveni, Vir Doctissime: Et tui Nominis Fama me non fefellit; siquidem Te non tantùm in hac Scientia, verumetiam, & in quacunque alia Facultate

cultate peritissimum deprehendi. Noster autem sermo duas potissimùm offendit difficultates. Alteram de modo, quo Species terminatæ in Camera Optica inversæ erigi possint. Alteram, an similiter operetur Natura intra bulbum ocularem. Hanc unanimiter enodavimus asserendo Objecta externa pingi inversa in Retina, adeoque à nobis erecta videri. Et quæ externè sunt inversa, erecta in eadem repræsentari, adeoque inversa nobis apparere: hocque esse Theorema commune, apud Opticos, Anatomicos, ac Philosophos nemini dubium est. Mihi tamen occurrit suspicio, an in omni distantia Objectorum, ipsa semper inversa in Retina pingantur, sed juxta varias distantias, nunc inversa, nunc erecta in Retina repræsententur. Et hujusce Rei conjectura deducitur ex unica convexa lente ab Oculo proportionabiliter distanti diversoq; in loco ostendente modò Objectum inversum, modò erectum. Cæterùm hoc cogitatum sit dubitativè prolatum, & tantùm verisimilem difficultatem contra communem Sententiam tetigisse mihi sufficiat; nam alii fortè in suis de Oculo observationibus rem hanc exponent. Primam postea difficultatem elucidavit Tua Paternitas, benignè communicando in Camera Optica Specierum per Prisma erectionem à nullo usque adhuc publici Juris factam, nullaque ratione excogitatam, sed, ut refers, à nonnullis tuis Amicis Eruditissimis fortuitò adinventam. Quamobrem lepidè admodum testatus est Cartesius Dioptricam non sine aliquo Scientiarum nostrarum opprobrio à vagis experimentis inopinatò fuisse repertam. Hinc opportunum duxi, ne in Oblivionem hoc caderet inventum, Typis ipsum mandare, & hac occasione, alios modos Species erigendi à me compertos omnibus hujus Scientiæ Amatoribus palam facere, nec non aliquid circa istos physico-mathematicè ratiocinari, quæ omnia complectens omni possibili brevitate, nunc tuo Examini, qui harum rerum meditullium tangis, castiganda submitto; ut, si quid in hac re scriptum sit, quod in Matheseos ja-

ſeos jacturam vergere queat, condemnes errorem, ſi autem non, Veritatis traditionem, ut tuearis inſtanter rogo, ne timeat judicium præſentis, nec poſterioris Ævi ſubire.

Vulgare, & tritum eſt poſſe per foramen factum in Valva alicujus Cameræ, & Vitro convexo objectivo armatum introduci in eandem Cameram obſcuram Objecta externa, ſeu Species Objectorum externorum, & terminari in diſtantia Foci, ſeu concurſus radiorum ipſius Lentis ab alba Papyro, vel quovis alio corpore albo, in quo Objecta externa apparent ita ad vivum propriis coloribus expreſſa, ut Sol Apollo, Paraſtaſis Pictor, vel ipſum Apellem ſuperet. Sed inverſa Pictura, minuit Paraſtaſis pulchritudinem, cum ſit Oculo ingratiſſimum Homines per Viam deambulantes, Domosque, ac alia Objecta inverſa videre. Ut autem huic rei aliqua poſſet afferri medela Dioptrici multi multa excogitarunt, & impreſſerunt, ſed tamen non ita felici exitu Praxis, ſicut forſan Theorematis.

Multos igitur extare modos apud eosdem Dioptricæ Profeſſores, quibus inverſarum Specierum fit erectio, eſt jam indubitatum: Unde ut meliùs inter iſtos, & recens inventum â tua Paternitate mihi communicatum, & inter alia à me reperta, innoteſcat diſcrimen, ſtudio, & arte illos laconicè priùs enarrare, præmittere, ac examinare decrevi.

1. Eriguntur Species duobus Vitris ambo convexis, & cum debita diſtantia in Tubo diſpoſitis, & foramini Valvæ applicitis. Sed iſte modus deficit in Claritate, & in Campo.

2. Directæ fiunt, quando inverturtuntur extra foramen, ſi fieri poteſt, ut ſi quis Statuam aliquam, vel aliquod aliud Objectum delineare vellet in Camera Optica ipſum extra invertat & erectum in Camera apparebit. Sed iſte modus reſpicit tantùm aliqua particularia Objecta, & ad univerſalia non extenditur.

3. Si accipiatur Speculum planum & ita diſponatur, ut maneat in Angulo ſemirecto Horizonti apud foramen Valvæ

absque Lente, tunc à Speculo sursum reverberatæ Species apparebunt erectæ in fornice vel tecto Cameræ obscuræ : sed reflexio à Speculo producta exuit propriis vivacibus coloribus Species, nec distinctæ apparent, & earundem Visio aspicienti est incommoda.

4. In Problemate quodam Typis edito à Patre Georgio Beem, talis modus erigendi Species reperitur. *Si per occlusarum fenestræ Valvarum foramen, vel liberum, vel convexo vitro munitum Species Objecti in obscurum Cubiculum intrantes in debita distantia Speculo plano excipiantur, & Speculum eo Loci ita moveatur, vel tuus Oculus ita collocetur, ut in Speculo foramen Valvæ, quod dicitur foramen Opticum, & post hoc Videns Objectum, apparet Objectum illud in speculo plano visum, situ recto non inverso, ut in Carta contingit.* Sed in Praxi modus iste non arridet, etenim, est perdifficile invenire illud determinatum punctum Oculi, à quo appareat in Speculo foramen illud Valvæ ab Authore vocatum foramen Opticum. Quapropter nec aliis, nec mihi licuit ipsum comperire.

5. Pater Ægidius Cottignies Societatis Jesu eximius Mathematicus extrahit à primo Tubo Telescopii quadrilentis, Tubum interiorem continentem duas Lentes convexas oculares, & hunc Tubulum aptans Oculo aspicit Species inversas erectas, etiam aliqua delectatione ipsas eminus ostendendi : sed hic modus propter parvitatem Lentium ocularium minimum detigit Campum, & obscurat Objectum.

6. Si extra Cubiculum paulò infrà foramen ponas Speculum, aut Pelvim aquâ plenam ; tunc si Species rerum in Speculum incidentes repercutiantur, & subintrent Foramen exhibebunt rerum Imagines erectas : sed cum Inventores istius modi non explicent, qualis debeat esse Speculi positio ; nam Speculum quolibet modo collocatum non potest rerum simulacra erigere. Si enim respectu foraminis Valvæ ex parte exteriori ejusdem collocetur horizontaliter, etiam si Speculum

repræ-

repræsentet Objecta inversa, nunquam possunt præberi in Camera. Si collocetur perpendiculariter demonstrabit Objecta erecta non externa, sed interna, nimirum illa quæ per foramen Valvæ, si repræsentari possunt, in Camera reperiuntur, quod non est nostrum intentum. Si ad Angulum semirectum, non tota moles extensio, ac magnitudo Objectorum externorum, quæ habent respicere partem anteriorem Speculi, sed tantùm cacumina, & Extremitates eorundem Objectorum, experientiâ docente, in Speculo inversa ostenduntur.

Igitur quum non sit ita facile prædicta parare, ac etiam benè disposita medietatem tantùm Objectorum demonstrent, & semper obscuritatem Specierum producant. Hinc est quod hic modus pro Specierum Erectione, sit cæteris minùs idoneus.

7. Alii utuntur Speculo Cavo-sphærico ex Metallo constructo, ipsum in tali distantia collocando, ut imago inversa cadat intra concavam Speculi superficiem, & ejus focum, qui erit ad quartam Diametri partem, & Species eriguntur longè à puncto, in quo fit radiorum Concursus à Speculo. Modus explicatu difficilis in figura, & difficilior in Praxi. Si verò aliquis in hac re uberius desideraret alimentum, consulat P. Franciscum Claudium Millies de Chales in sua Dioptrica.

8. Si daretur Vitrum lenticulare hyperboliforme habens scilicet figuram Sphæricam ex uno latere, & ex opposito hyperbolicam: Vitrum hoc ex se solo foramini fenestræ applicito, erigeret Species, ut constat in Apiariis Patris Marii Bettini. Sed cum hactenus non innotuerit modus dandi Vitro Structuram conicam, de qua, Deo dante, alibi: Etenim dum laborantur in Clypeis, vel Patinis conicis contrahunt figuram sphæricam; Proinde est, quòd iste modus nondum sit natus Praxi, sed solùm vagetur per Ideas Dioptricæ speculativas.

9. Alii revocant ad Praxim Capsulam Parastaticam, intra quam est Speculum planum, positum ad Angulum semire-

ctum, quare Species introductæ intra Capsulam per foramen lenticulari Crystallo armatum, reflectuntur à Speculo in Laminam vitream horizontaliter positam, & habentem superficiem exteriorem rudem; sicque ipsas terminando erigit. Et hic modus est pulchrior, jam assignatis. Et si istud Instrumentum esset magis in promptu, & parabile in erigendis Speciebus forsan nulli esset secundum. Collocatur Instrumentum hoc in Camera, seu alio loco obscuro, vel saltem ubi non adsit Sol, & optatum finem præstat.

Interim volo duos Cameræ Parastaticæ usus insinuare. Primus est, quòd Tubus, ubi detinetur Lens, sit satis crassus, longus, & trusatilis. Crassus, ne angustia Tubi debitam impediat Specierum propagationem. Longus, etenim dum cernitur aliquod Objectum, quod sit maximè proximum, ut F. G. si vellemus Objectum aliquod in Cubiculo aspicere, in hoc casu, debet multùm extrahi extra Lentis focum; Et hoc pacto lucidiora, ac multò plùs majora conspiciuntur Objecta. E contra verò quando volumus cernere Objecta longè sita, Tubus debet reponi ad proprium Lentis focum. Trusatilis propter beneficium extractionis, & intrusionis.

Alter istius Instrumenti est Usus, & cum utilitate à me excogitatus, & feliciter revocatus ad praxim. Apponitur Tubus Instrumenti foramini Valvæ Cameræ obscuræ, & sic meliùs apparent Species introductæ, & magis suis naturalibus coloribus donatæ cum maxima Intuentium admiratione. Quare in gratiam Pictorum, Opticorumque insinuo hoc Instrumentum ipsis esse aprimè utile, ac necessarium. Ut igitur ipsis inserviat debet taliter parari. Supra Laminam vitream non ampliùs ex una parte rudem, sed ex utraque parte diaphanam, ac pellucidam extenditur Papyrus alba subtilior, in qua apparebunt Objecta externa ita naturaliter, ut quisque etiam delineamenti prorsus ignarus, meliùs, ac faciliùs, quàm Parallelogrammo Patris Scheiner, quælibet externa Objecta delineare

possit.

possit exactiùs, ac citiùs, quàm faceret in Arte Picturæ Peritissimus Magister. Unde Icones Ædificiorum Romanorum, Fontium, Prospectuum, Arcium &c. ære incisarum, quæ tam miro artificio factæ, communiter venduntur in Officinis, faciliter tali Instrumento possumus imitari, & æmulari.

10. Eriguntur, ait Sanctorius in Comm. supra Fen primam Avicennæ. Quæst. 123. *Si inter Cartam, & Crystallum convexum ponatur vitrum excavatum, in quo Aqua sit inclusa, Imagines in Carta, erecto, & non inverso situ recipiuntur.* Sed modus iste ob multiplices refractiones valdè minuit splendorem, & claritatem Idolorum.

11. Sed verior, qui usque adhuc sit repertus modus Species erigendi est per Prisma, scilicet per Vitrum ex Crystallo artificiali, sive naturali constructum, obtinetque tria latera æqualia. Etenim non solùm, ut postea ego observavi, easdem erigit ostendendo totum Campum apparentem supra Papyrum, verum & notabiliter augendo. Itaque tam nobile inventum, & propter Specierum Erectionem, ac earundem Augmentum in iisdem erigendis inter cæteros modos primas obtinere debet.

In Praxi Modus talis est. Accipiatur Prisma N V P Q, quod taliter Oculis applicari debet, ut ejus superficies plana N P Q R, tota adæquetur supra Nasum; ita ut Acies Vitri P Q, secet principium, seu radicem Nasi. Oculi postea extollantur aspiciendo in superius Vitri planum V P Q S. Et hoc pacto cernentur Species erectæ unico obtutu super subjectum, quod ipsas recipit (nec coloratæ apparebunt colore Iridis, Phasma proprium istius Vitri; unde propterea vocatur Stultorum Paradisus) sed aspicientur propriis, ac nativis coloribus pictæ, & ut dixi, etiam auctæ, suppositâ tamen Lente objectivâ in foramine Valvæ. Nec hoc admirationem parere debet; etenim est proprietas Prismatis, ut supra appliciti, Objecta erecta ostendere inversa, consequenter rarum est Objecta in-

versa præbere erecta, & ita debet erigere Species parastaticas inversas.

Quod juxta Dioptricæ Regulas breviter sic explicari potest. Sit A B C, Imago parastatica inversa supra Cartam albam X Z, in Camera obscura. Extremitas A, Specie intentionalis fertur per rectam lineam A G, in Prisma, cui perpendiculariter incidit, & quoniam Triangulum E F D, est Æquilaterum, ideo Angulus D, est graduum 60. Et Angulus O, est rectus,

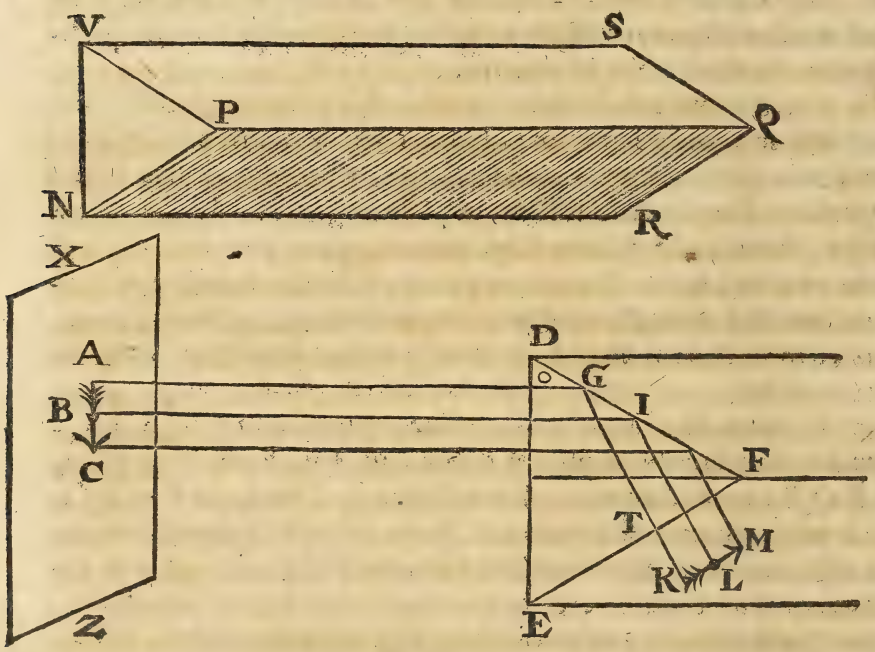

permanente D E, in situ perpendiculari Horizonti. Et quia radius perpendicularis non patitur refractionem; ideo radius A D, penetrabit Vitrum proveniendo in G, absque refractione. Et per 32. Libri primi Euclidis erit Angulus A G D, graduum 30. Et quia Angulo Incidentiæ A G D, est æqualis, ut sciunt

sciunt Catoptrici, Angulus Reflexionis KGF, idcirco & ipse erit graduum 30. Et quoniam Angulus Æquilateri D F E, est graduum 60. sequitur per 32. primi Euclidis, quod Angulus G T F, erit graduum 90. Angulus rectus, quare Radius reflexus G T, egreditur perpendiculariter à Vitro, Igitur non patitur refractionem nec coloratur, cum sint colores apparentes producti à sola Luminis modificatione, factâ à refractione. Igitur Punctum A, Parastasis transmittit suam Speciem intentionalem per radium rectum A G, reflexum G K, in punctum K, & ipsam ibi erigit existentibus in K, Sagittæ pinnulis in situ opposito Cuspidi A. Eadem demonstratione probabitur Cuspidem C, in Parastasi inversam, exhiberi in M, erectam.

Hic suppono ex Anatomicorum Experimentis (quicquid sit universaliter, ut supra dubitatum est) illa Objecta à nobis visa erecta pingi inversa in Retina; adeoque à nobis erecta videri. Producitur itaque in Vitro Imago K L M, similis illi, quæ producitur in Telescopiis bilentibus in concursu Focorum duarũ Lentium, idcirco à Dioptricis vocatur Vicaria Objecti. Hæc Imago Vicaria K L M, est illa, quæ (licet non videatur in Vitro depicta, quia à Prismate Diaphano non terminatur) transmittit suas Species intra Oculum. Et quoniam ipsa est erecta, pingitur in fundo Retinæ inversa. Et juxta suppositionem præmissam videmus Imaginem Vicariam K L M, erectam: & in ipsa, quæ est Vicaria sui Objecti, videmus Objectum A B C, non ampliùs inversum, sed erectum.

Duo in Praxi pro Speciebus cum Prismate erigendis, ut animadvertas, Benigne Lector, rogo. Primum, quod est genericum, & extenditur ad alios modos Specierum erigendarum debet præcipuè pro hoc observari, nimirum, ut in Cubiculo, ubi paratur Parastasis, debeat omnis intercludi aditus Luci, aliàs parum, aut nihil apparebit. Secundum, quod est proprium ipsius Prismatis, est magnitudo, & pelluciditas ejusdem.

dem. Etenim quò majus, & pellucidius, eò magis in talem conducet effectum.

Hæc sunt, quæ circa inventum à Paternitate tua mihi communicatum physico-mathematicè licuit speculari.

Hactenus secundum aliorum Sententiam, & Experimenta prosequutus sum Specierum Erectionem artificio aliquo: hinc oritur ansa quærendi, an tantùm unica Lente, vel etiam absque Lente in obscurò Cubiculo Simulacra Objectorum erigere possimus.

Ad primum respondeo secundum illa, quæ in hac re observavi me agnoscere Specierum erectionem accipiendo cartam albam, vel quodlibet aliud Objectum album, quod collocetur in debita distantia Foci Lentis foramini appositæ, ut Radiorum reflexorum Conus supra Cartam recipiatur. Papyrus, ut moris est, non teneatur perpendicularis Horizonti, sed flectatur quasi ad Angulum semirectum, & diametraliter opponatur illi Objecto, quod repræsentari debet supra ipsam, aliàs contortum apparebit, tunc Aspiciens post hanc videbit Imagines introductas erectas nec colore, nec claritate diminutas.

Et quamvis Repræsentatio Cameræ Parastaticæ sit pulchra, hæc verò est pulchrior, & nulli postponenda, eò quia Simulacra lucidiora atque distinctiora supra subjectum refulgent. Finis quàm maximè à Dioptricis optatus, sive ratione majoris luciditatis, sive ratione erectionis, sive ratione minoris numeri Instrumentorum ad hunc finem necessariorum; etenim ultra subjectum album, & Lentem convexam nil aliud requiritur. Ratio majoris luciditatis in promptu est; quia radii transeuntes solùm per Lentem patiuntur unicam refractionem, non verò multiplicem, ut in Capsula Parastatica, ac aliis modis contingit. Quò minus enim radii refranguntur, eò magis Obiecta lucidiora cernuntur: Et si Papyrus firmabitur aliquo in subjecto, ut supra ipsam delineari, ac pingi possint

Objecta,

Objecta, naturaliſſimè, ac vivaciſſimè ab Artis Pictoriæ Imperito, propriis etiam coloribus ad actum ſupra Cartam, Duce Naturâ, reducentur.

Secundo eriguntur ſi accipatur Speculum convexo-concavum ex metallo conſtructum, & in debita diſtantia à Lente collocatum, tunc ſi Speculum horizontaliter ad foramen Valvæ teneatur, ſive ex parte concava, ſive ex convexa, meliùs tamen ex concava, Species erectæ Aſpicienti apparebunt. Similiter Speculum collocari poteſt ad Angulum ſemirectum, & Imagines etiam erigentur.

Poſſunt itidem erigi Species, ſi caſu, vel arte aliqua, ſubter parietem, in quo ſit foramen Opticum, flumen, vel aqua reperiatur. Quod teſtatus eſt etiam Sanctorius Loc. al. dum ait. *Si Species viſibiles, antequam perveniant ad Lentem vitream, tranſeant per Aquam, in Lente eriguntur, & ad cartam veniunt erecto, & non everſo ſitu, ſicut obſervatur Domi noſtræ, cujus parieti Aqua fluminis adjacet, dum per Lentem vitream foramini appoſitam inſpicimus Objecta, quæ ſunt trans Aquam, illa erecto, & non inverſo ſitu apparent.*

Ad ſecundum Poſtulatum dico me interdum obſervaſſe in Camera Optica per foramen Valvæ Lente non munitum aliquorum Objectorum erectionem, & aliorum inverſionem. In pariete foramini oppoſitò inverſionem illorum Objectorum vidi, quæ è longinquo erant, & per rectam lineam aſpici poterant per foramen. In pariete verò laterali ſiniſtro, non multùm diſtanti à foramine; Erectionem illorum Objectorum aſpexi, quæ ſub pariete erant, nec per foramen videri poterant. Quare & ex præfata Sanctorii Obſervatione, & ex mea deduco Objecta erecta repræſentari, ſi refractionem prope parietem patiantur. Ex quibus colligo hoc Theorema univerſale. Si prope parietem, ubi eſt foramen Opticum, fiat Specierum Objectivarum refractio, debeat neceſſariò, & earundem fieri erectio.

An autem Objecta, quæ à me visa fuere in pariete laterali sinistro erecta absque Lente, possint erecto situ cum Lente observari, non mihi licuit addiscere. Siquidem hæc animadverti in Cubiculo cujusdam mei Amici, qui cum aliam duxisset Domum, non potui ampliùs procedere in observatione. Ex quibus omnibus relinquitur locus Cæteris alios modos Specierum erigendarum speculandi.

Ultimo addo, & sit Corollarium, ad extractionem duarum Lentium ocularium in Tubo quadrilenti, quæ est inventio, ut palam feci, P. Cottignies, non debere Lentes illas esse laboratas in eadem Patina, sed in diversis, quatenus nimirum ocularis sit satis minoris Diametri, quàm Objectiva. Unde suadeo, quòd arte, & studio fiat Telescopium prædictis Lentibus constructum ope cujus habebitur Specierum erectio, Augmentum, & Major Campus, quàm duabus Lentibus univocis, quæ, etiamsi erigant, non ita tamen augent, nec ita magnum, Campum faciunt.

Hæc sunt, quæ extra medicam facultatem otii tempore, & mihi facere periculum, & speculari licuit, quibus finem impono, ne id mihi, quod olim Protogeni, detur convicio.

Dabam Bononiæ VII. Kalendas Augusti Anno M DC LXXXV.

Illustriss. & Excellent. D. D. Jo. Hieronymus Sbaralea Medicus Phisicus S. Offic. videat pro eodem S. Off. & referat. *F. P. H. Inqu. Bonon.*

Pro Reverendiss. Patre Inquisitore Bononiæ Vidit Jo. Hieronymus Sbaralea, & admitti posse censuit.

Vid. D. Fulgentius Orighettus Clericus Regularis Pœnitentiarius pro Illustriss. & Reverendiss. D. D. Josepho Musotto Vic. Capitulari.

Imprimatur.

Fr. Angelus Gulielmus Molus Vicarius Generalis S. Officii Bononiæ.

PLANE-

PLANETOLABIUM

Diu desideratum, à plurimis tentatum, à nemine perfectum, nunc tandem inventum

A LOTHARIO ZUMBACH dicto KOESFELDT,

Familiæ Uranogeæ Euclide.

AD ASTROPHILUM.

ARtis mysteria doctus judicet. Quam operosa sit problematum primi mobilis per calculum resolutio artis istius gnari non modo testantur, sed & Astronomiæ plerique cultores hujusce molestiam prorsus abominantur; Quam verò facilis & jucunda sit istiusmodi mechanica per globum aut planisphærium inquisitio, usus ejus adeo frequens & tritus abundè probat, globus enim aut planisphærium meta passim esse solet eorum saltem Astronomorum qui Trigonometriæ & reliqui calculi tædium abhorrent, quorum si attentius perlustres ingens est numerus; At si operationis hujus acriphiam inquiras aut nullam aut à calculo prorsus degenerem invenies, dicamné globi aut planisphærii usum nedum ad aliquot sæcula sine enormi errore extendi posse.

Protinus in Astronomiæ momenta & dignitates si inquiramus, offert sese motuum planetarium Calculus, sed quam pauci hujus nobilis & abditæ artis atrium: pertranseunt ne dicam penetralia penitus subeunt, dum hic obstant calculi molestiæ & tædia quamplurima illic multifaria in computatione reflexio, isthic moræ in calculo diuturnitas, & plurima alia quæ animum impatientem & difficultates hasce prorsus abhor-

rentem reddunt. Desiderandum igitur est & maximè optandum, ut quemadmodum primi Mobilis per compendiosum globi cœlestis & planisphærii usum tolluntur, ita quoque spinæ & tribuli Theoricæ planetarum evitentur substituta & præmonstrata placidiori per Mechanicam via. Mihi haud exiguo temporis spatio in hâc parte sollicito obtigit tandem hunc Labyrinthum evitare, inventâ quadam machina non minus accuratè quam compendiosè absque omni calculo motus Planetarum tam apparentes in Longum & Latum, quam reales, Distantias eorum à Sole & Terra phases ♂♀☿ æque ac ☾, Eclipses Solis & Lunæ, aliaque quamplurima inde derivata pro multis post & retro sæculis in Systemate Copernicèo unico excentrico pro singulis planetis simplicissima certe hypothesi representante, ita ut consimili acriphia cum calculo certet, quod ipsum in globis & planisphæriis adhuc desideratur, non dicam eorum valorem ne quidem uni sæculo satisfacere.

Machina motus ♄♃♂☉♀☿ representans figuram orbicularem refert duorum pedum in diametro, adest tamen & alterum partiale Systema orbitas ♂☉♀☿ tantum exhibens eo quod in universali systemate eorum orbes ob exilitatem nimiam Locis planetarum exactè representandis sint minus idoneæ: Cæterum multifaria ejus cum observationibus collatio acriphiam ejus sufficienter probat, compendiosum illius usum declarant problemata sequentia, præstantiam tu Astronomiæ peritus facilè colliges.

Quamvis me non lateat plerosque non inferioris notæ Astronomos in genuini planetolabii inventione multum desudasse, utpote Petrum Apianum, Franciscum Sarrosum, Joannem Schonerum, Joannem Fernelium, Rheinholdum, Bonaventuram Cavalerium, at impari successu ob hypotheseos genuinæ defectum & operosum adhuc satis eorum usum profunda facilè oblivione sepulta hucusque jacuerunt tantorum virorum conamina; habet enim planetolabium nostrum eximiam

eximiam sanè à prænominatorum planetolabiis differentiam, tum in inquisitionis compendio, cum in Locorum planetarum acripheia, maximè verò in rerum exhibendarum diversitate, quibus planetolabia reliqua carent. An verò compendiosius unquam Longitudo planetarum acquiri possit habitâ solâ (præter unius ex 6 planetis aphelii locum) Anomalia simplici heliocentrica (quæ non additione sed simplicissima, quadam numeratione obtinetur) nemo unquam nisi imperitus dubitabit, unum enim parallelogrammum debitè applicatum mox planetæ longitudinem designabit.

Sed expendantur sequentia problemata quorum quidem explicatio si ventorum tantummodo rationem habuissem multum contrahi potuisset, sed in tyronum gratiam paulo me in eorundem expositione prolixiorem esse necessum fuit.

PROBLEMA PRIMUM

Quâ arte Anomalia simplex per numerationem inveniatur, docet.

ASsignatis Sæculo, anno, mense, die & hora, proximè completis, quære in tabula competenti Epocham sæculi proximè antecedenter completi, & pone in circulo proprio perpendiculum ad competentem signi gradum hujus Epochæ (omissis vel notatis seorsim tantisper minutis) Dein in Tabula competenti quære motum pro annis à sæculi initio completis (si annus ille præcisè ibidem reperiatur, alias accipiantur motus pro anno proxime inferiori ibidem posito) Signa igitur & gradus pro annis completis, prioribus (id est ubi ultimo perpendiculum posuisti) juxta signorum & graduum ordinem adnumera incipiendo à signis, quod facile fiet si perpendiculum ad eundem gradum signi sequentis ponas & sic deinceps si plura signa numeranda sint, Signis igitur numeratis gradus quoquè supernumera idque primo per decades (si plures sint) ponendo scilicet perpendiculum ad

eundem gradum decadis sequentis & sic deinceps, hisce reliquos deinde gradus adnumera (minutis quoquè uti antea de Epochâ dictum tantisper omissis vel seorsim notatis) ponens perpendiculum ad numerationis terminum. Tertio si ob defectum anni propositi proximè minorem eligere debuisti, quære deinceps in tabula eadem motus pro annis residuis ab anno proximè minori accepto, & hos motus in circulo competenti prioribus signis & gradibus ubi ultimo perpendiculum posuisti adnumera modo prorsus eodem quo ante dixi ponendo ad ultimum numeratis gradum perpendiculum. Quarto, simili modo excerpe pro mensibus, diebus, horis &c. proximè completis, motus competentes, atquè (omissis vel seorsim notatis interea minutis) horum signa & gradus prioribus ubi perpendiculum ultimo posuisti adnumera ponens perpendiculum ad ultimum numerationis gradum. Demum minuta antea omissa collige & in gradus redige tribuendo unicuique gradui 60. minuta (quod, arithmetices imperiti per decadum numerationem seu per Arithmeticam rusticam facilè absolvent) hosce tandem gradus & ultimo ipsa residua minuta prioribus appone ponendo ad terminum perpendiculum quod ostendet quotum signum, gradus, & minuta, acsi Logisticè omnes prædictos motus in unam summam collegisses.

PROBLEMA SECUNDUM
Loca Apheliorum, nodorum, & stellarum reperire ostendit.

PRo sæculo, annis, mensibus &c. completis, erue ordinè ex tabula motus aphelii & stellarum competentes motus, atque ab Epocha exordiendo, sumptoque perpendiculo centri numera rite in extimo circulo qui Ecliptican refert juxta signorum & graduum ordinem motus prædictos, quemadmodum præcedenti problemate ostendi, & ad numerationis terminum ponatur perpendiculum centri, juxta quod deinde aphelium exactè dirigatur & obtinebis Locum aphelii & stellarum pro assignato anno.

PRO-

PROBLEMA TERTIUM

Verum solis Locum reperire docet.

PRo assignato tempore, primo inveniatur Locus Aphelii per problema 2. Tunc assumpto perpendiculo ex centro æquantis Terræ propenso, Excerpe ex Tabula Anomaliæ simplicis solis Motus competentes & juxta problema 1. numera ritè motus illos in æquante Terræ, & posito perpendiculo ad terminum numerationis designabit in Orbita terræ Locum Terræ, ad hunc Terræ locum per intersectionem perpendiculi in orbita sua designatum ponatur perpendiculum centri & ostendet ipsum in Ecliptica verum locum Solis in gradibus & minutis.

PROBLEMA QUARTUM

Verum Locum ♄♃♂♀☿ in prporia orbita investigare.

AD assignatum tempus inveniatur primo per probl. 2. & 3. Locus aphelii & solis; Deinde assumpto perpendiculo ex centro æquantis propositi planetæ propenso, quære & numera ritè per probl. 1, motus omnes competentes planetæ propositio, ad numerationis terminũ perpendiculum positum designabit intersecando Orbitam planetæ locum. Tunc pone unum parallelogrammi latus ad Locum Terræ & planetæ in orbitis suis, immoto interea hoc parallelogrammi latere, alterum latus parallelogrammi dirigatur ad centrum planetolabii seu solis, ita tamen ut qua parte planeta à Sole vergit Latus parallelogrammi ad centrum solis applicati simul ad extimum Circulum seu Eclipticam pertingat; ibidem enim verum Locum planetæ in propria orbita designabit, simul & quibus cum stellis conjunctus appareat.

PROBLEMA QUINTUM

Verum locum ♄♃♂♀☿ ab Orbita ad Eclipticam reducere.

PRoblema hoc in ♄♃♂ non est necessariũ sed in ♀ & ☿ plus requiritur. Cognito igitur prævie Loco planetæ in orbita

bita propria per probl. 4, Applica gnomonem exactè ad lineam inclinationis & simul ad Locum planetæ in sua orbita, & designabit gnomon Locum planetæ in Linea reductionis, tunc ad hunc Locum planetæ in Linea reductionis & ad terræ locum applicetur unum Latus parallelogrammi, alterum autem ad centrum planetolabii, quod ostendet in Ecliptica Locum planetæ ad Eclipticam reductum.

PROBLEMA SEXTUM.

Veram Latitudinem planetæ reperire.

NOtus sit primo verus Locus Terræ & planetæ tum in propriâ Orbita tum in Reductionis Linea. Sic cape circino bene acuminato distantiam Terræ à loco planetæ in linea reductionis, hanc distantiam transfer ex angulo inclinationis in Basin (cujus figura in altero parallelogrammi Latere expressa) ad cujus distantiæ terminum promoveatur filum transversum parallelogrammi lateri perpendiculariter circumligatum. 2. Cape distantiam planetæ in sua orbita positi à linea inclinationis, hanc transfer ex angulo inclinationis in hypothenusam proprio planetæ charactere notatam & manente altero circini pede in hypothenusa fixo, reflecte pedem alterum ad basin & cape distantiam ejus perpendicularem à base, hanc distantiam (quæ vocatur sinus Latitudinis) transfer in filum transversum ex puncto quo basim perpendiculariter intersecat, & terminũ in filo transverso nota, protenso enim ex centro inclinationis filo per terminum istum ad arcum latitudinum usquè, ostendet in eo latitudinem planetæ geocentricam.

Hæc 6 problemata sufficiant pro nostri planetolabii fide, horum plurima quidem alia supersunt, sed cum in his prioribus tanquam basi fundentur in eorum descriptione supersedere consultum magis fore duxi quo usquè ipsumet planetolabium Lucem videat & à luce sive ab Astronomorum hujus temporis luminibus videatur.

ISIBOR-

ISIBORDI AB AMELUNXEN,

ET

ALEXANDRI DE INSULA MONACHORUM CORBEIÆ SAXONICÆ,

BREVIARIUM RERUM MEMORABILIUM,

complectens

Varias historias curiosas, non minùs jucundas quàm utiles, nunc primùm è MSS. erutas, & Scholiis illustratas

à

D. CHRISTIANO FRANCISCO PAULLINI,

Curiosorum ARIONE.

ANNO M DC LXXXVI.

REVERENDISSIMO ET CELSISSIMO
PRINCIPI ET DOMINO,

DOMINO

CHRISTOPHORO,

Imperialis ſemperque Liberæ Eccleſiæ Corbeienſis Abbati Religioſiſſimo, S.R.I. Principi, Virtutis, Doctrinæ, omniumq; Bonorum

Patrono ſingulari,

Domino meo Clementiſſimo,

Breviarium hoc humilimè inſcrib:

ARION.

LECTORI MEO BENEVOLO ET CURIOSO.

Salutem & gaudium in JESU crucifixo!

SIsto Tibi, A. L., duos antiquioris *Corbeiæ* alumnos, & vel ideò commendandos, quòd ultrà vulgus surrexerint, fœdumque somnolentiæ crimen, abs ipso Celeberrimo *Trithemio* Ordinis Sui hominibus passim objectum, industriâ suâ absterserint, Antiquitates patriæ, utiles ac jucundas, fidâ manû annotantes. Hem! rogas, quinam illi? alter ISIBORDUS, ex antiqua & Equestri AMELUNXIORUM familia, quam *Karolus M.* expugnatâ *Brunsbergâ*, ob res præclarè gestas, in *amœno* isto, quô adhuc germinant, *locô*, qui & nomen eis, asperfit, satam natamque, *Corbeiæ* tamen, quam tunc Glorioſissimus Imperator, ex voto Deo piè facto, parturiebat, devotè subjectam esse voluit. Nobilis hic & venustioris ingenii *Asceta* è membranis fastisque monasticis (qui omnes abiêre in fumum) selectiora, & ea tantùm decerpere, inque unum fasciculum colligere voluit, quæ futuræ ætatis memoriâ digna censebat. Catè igitur vocat *Breviarium rerum memorabilium.* Intrâsse videtur Monasterium sub *Fridrico*, Abbate XXI., quem Comitem *Hojensem* alii faciunt, circa A C. MLXXXII. vixisse sub *Erkenberto*, seu, ut ipse scribit, *Erkenoto*, decessisse autem sub *Henrico* I, circa annum, si calculum

benè posui, 1144. Næ, haud fuit sellularius aliquis homuncio, aut gurgulio monasticus, cum qua colluvie *Corbeia* tunc ultrà semiseculum pro aris focisque colluctabatur, testibus literis, à tota Universitate ad *Eugenium* III. lachrymas inter & Suspiria scriptis; sed nobilis sanguis, qui, pietatis doctrinæque elegantioris fundamento ad *Visurgim* præcociùs jactô, benè multos consumsit Soles in vetustissimis Celeberrimisque Academiis *Parisiensi*, *Oxoniensi*, *Colonensi*, *Lovaniensi*, discendi cupidus. Mirè mihi placet discretio Viri, non nescientis, quid distent æra lupinis. Alter ALEXANDER est, ex illustri Comitum de INSULA stirpe, quorum castrum quondam in Vicinia Urbis *Hildesiæ* stetit. Ex hisce Insulanis ad 1188. maximè floruit *Theodoricus*, Nobilis Advocatus Illustris Collegii *Gandersheimensis*. Meminit etiam *Letznerus* in hist. *Ludov. Pii* (quam sive *Chronicon Corbeiense contractum* vocites, perinde est) *edit. Secund. cap. 31. p. 65.* a. *Alexandri* de *Insulâ*, Monachi *Corbeiensis*, quem sub Pio *Adelgario* Anno 859. vixisse retur, factum postea ibi Priorem. Non equidem inficior, Juniorem *Insulanum* tunc commoratum fuisse in cœnobio *Corbeiensi*, non tamen *Priorem*. Hæc enim vox *Letzneriana* est & præterea nihil. Scilicet hoc munus tunc bajulabat *Raginharius* de *Herivortio*, ut in vetusto codice legi, antiquæ & Illustris Comitum *Herifordensium* familiæ generosa propago. Hic ALEXANDER, industriâ *Isibordi* accensus, Memorabilia quædam, suæ potissimùm ætatis, compilavit, bonæ certè monetæ, & curiosô scrutiniô digna. A *Guicboldo*, Comite *Northeimensi*, & Domino *Bömeneburgico*, Professo, ut loquuntur, *Corbeiensi*, (licèt *Bucellin.* P. II. *Germ. Sacr. & Profan. p. 281.* a. eum filium Monasterii *Vazorensis* in Diœces. *Leodiens.* falsò asserat,) ex Abbate *Stabulensi*, demum, speciali *Conradi III.* mandatô, (siquidem maluit *bubulcus* esse, quàm *Antistes Corbeiæ*, adeò sorduit tunc, ob collapsam disciplinam, &, quæ inde nascitur,

Iliada

Iliada malorum, bonum *Sacrosanctæ* olim, *Arnulfi* Imp. encomiô, (*orbeiæ* nomen) Abbate & Restauratore Monasterii XXVIII. ut religiosissimô, sic fortunatissimô; Sub hoc, inquam, *Guicboldo* sacram induit togam, extinctus verò sub *Wittekindo*, Nobile *Spigelio*, pedo & ense insigni, quicquid etiam *Frideric. Formarus*, S. Theol. D., Episcopus *Herbronnensis* & Suffraganeus *Bambergens. L. II. de Temulent. & ebriet. c. 13. p. m. 172. è Cæsarii* (quem â cœnobio suo Ordin. Cistertiens. Archi-Diœcesi. Colonien. *Heisterbaccensem* vulgò nominant) *L. XII.* de *miracul. c. 40.* de eo, præter veritatem, scripserit. At, heus tu, mussitas, ubi impetrâsti hæc antiqua *Corbeiæ* spolia? dic, si Vir es. Vix enim aliquis *Corbeiensium* vel fando quid accepit aut de *Isibordo* vel *Alexandro* isto. Obtinui codicillos abs Eruditissimo Viro, inque dignitate constituto, qui ex quisquiliis reformati Monasterii protraxerat, nescio quem in usum. Excussô autem, quô squallebant, pulvere, visisque in fronte *Isibordi* & *Alexandri* nominibus, mutatâ fortè sententiâ, operæ pretium duxit sacculo includere bonos Cœnobitas, donec origines eorum (quarum curiosissimus erat) sagaciùs indagâsset. Quas cùm Ipsi dextrè explicuissem, meque singulari desiderio hujusmodi *Sorditiei* (liceat sic appellâsse) teneri, & tantùm non angi, animadverteret, ultrò dedit, ut in stercore, si quirem, piscarer uniones. Perlegi subitò, & insanùm mihi placuit Vetus curiositas Monastica. Tandem, Bonorum suasû, queis vetusta videntur venusta, è sordidis codicibus cuncta fideliter meâ manu descripsi, scholiisque, ut vides, illustravi, utinam feliciter! Memorabilia sunt, & potissimùm è *secretiori* Physica, tanquàm è tripode, hausta, (quæ inprimis ego seligere volui, amputatis reliquis, suo tamen loco reservatis,) cujus licèt uterque, præter morem seculi, amantissimus fuerit, ob infelicitatem tamen ejus, haud adeò gnarus. Interim plausum

dabunt Emunctioris naris Viri : & ſolis hiſce placuiſſe ſat eſt. Ego enim nunquam *laudari* volui ab his, quorum laus eſt *criminatio* : nec *culpari* veritus ſum ab illis, quorum *reprehenſio* laus eſt. Vides hîc, mi Lector, in quàm honeſtis occupationibus, præter ſacra, queis ex voto devincti erant, ſtudia, præterque diurnos nocturnosque hymnos, ſi quæ ſuffurari poterant temporis momenta, ea contriverint antiquioris *Corbeiæ* inquilini. Vale, mihique, ſi mereor, fave.

Guelferbyti, d. X. Nov. 1685.

INDEX

INDEX BREVIARII.

I. Sal verminoſum.
II. Caro ſplendidè lucens.
III. Cattus ex fœmina, & vitulus ex equa.
IV. Variolæ verminoſæ.
V. Canis religioſus.
VI. Hæmorrhagia mirè curata.
VII. Sanguis lacteus.
VIII. Coqui aſtuta malitia.
IX. Epilepſia valdè memorabilis.
X. Mulier peperit catulos.
XI. Mendicus bruticida.
XII. Epilepſia è ſiniſtro latere.
XIII. Inſolitæ ſtrumæ.
XIV. Sputum verminoſum.
XV. Cata furti deluſio.
XVI. Infans flavâ cute natus.
XVII. Tumor à pediculis curatus.
XVIII. Ranunculi virides in tumore.
XIX. Vites aureæ.
XX. Infans in utero prægnans.
XXI. Felis excludit ova.
XXII. Cancer verminans.
XXIII. Mirabilis ſympathia.
XXIV. Numerus octonarius ſacer.
XXV. Gallus ſine corde.
XXVI. Purgatio ex in ſomnio.
XXVII. Puellæ aures mobiles.
XXVIII. Corvus viviparus.
XXIX. Secretum in vertigine.
XXX. Odontalgia à tonſura barbæ.
XXXI. Mammæ in tergo.
XXXII. Puellus barbatus.
XXXIII. Crines & barba Cœrulea.

XXXIV. Lac Luteum.
XXXV. Lac verè oleoſum.
XXXVI. Pulli gallinacei pulcrè monſtroſi.
XXXVII. Anates in quercu natæ.
XXXVIII. Homunculus in ventriculo lucii.
XXXIX. Corvus excommunicatus.
XL. Podagra à formicis curata.
XLI. Milvi ex ovis gallinæ à terrore.
XLII. Chamomilla è capite cervi nata.
XLIII. Lac planè nigrum.
XLIV. Quatuor mirabilia in puello.
XLV. Epilepſia ex inſomnio.
XLVI. Monſtrum caprinum.
XLVII. Imago crucifixi pectori impreſſa.
XLVIII. Picæ avis menſtrua.
XLIX. Carpio ulceroſus.
L. Hepar anſeris ſiliceum.
LI. Febris à Venæſectione ſemper.
LII. Mira lactis diverſitas in fœmina.
LIII. Cattus cum pedibus anſerinis.
LIV. Mus venatur mures.
LV. Grata ciconiæ pietas.
LVI. Mulier epileptica in paroxyſmo pariens.
LVII. Ceraſus in ſalice nata.
LVIII. Ominoſa Gvicboldi electio.
LIX. Monſtra marina in Viſurgi capta.
LX. Gallus quadrupes.
LXI. Motacilla ſine gutture inferiori.
LXII. Pſittaci aſtutia.
LXIII. Fœmina peperit cancrum.
LXIV. Ranæ cum menſibus excretæ.
LXV. Paſſer albus.
LXVI. Verbena in calvaria.

BREVIARIUM RERUM MEMORABILIUM.

I. SAL VERMINOSUM.

Sal verminosum.

AC. DCCCXLVIII. ob denegatas, à morosо Portarii famulo, quem subſtituerat ipſe ſacris intentus, indigentibus eleemoſynas, in *ſale* noſtro è Budinfeldio allato, copioſi reperti ſunt *vermes*, ut in Wiſarah projecerimus. *Iſib.*)

Budinfeld.

Non ibimus quidem inficias Nemeſin divinam, interim & naturaliter, ut omnibus rebus, ſic etiam *ſali* ineſſe poſſunt *vermes*. Vid. *Eph. noſtr. German. ann.* VIII. *Obſ. 52.* Budinfeld, nunc Bôhmfeld, eſt locus ad Viſurgim, in quo Ducatu Ludov. *Salinas* ſuas, cum omni jure contulit *Corbeiæ* Saxon., ut in literis pleniùs continetur, dat. VI. Id. Jun. ad Imperii Ludoviciani XX. indict. XI.

II. CARO SPLENDIDE LUCENS.

Caro lucens.

AC. DCCCLXVIII. ſub *Adelgario*, Pio Patre, in ipſa vigilia S. Viti, coquus noſter, mediâ ſurgens nocte, ut ſe ritè ſummoq; mane præpararet ad confeſſionem, intrat culinam, ex hac in cellam vicinam penariam, neſcio quid ibi facturus. Oſtiô apertô, omnia intus eleganter luce & qs. ſole irradiata. Coctâ autem comeſtâque in feſto Patroni *carne*, quam ubi ſuſpenderat Oeconomus, *ſplendor* iſte evanuit. *Iſib.*)

Cauſa.

Idem in itinere ſuo Montiſpeſſulano An. 1641. obſervavit Præceptor meus ὁ πάνυ, D. D. *Th. Bartholin. de luce brutor. c. VI. p. m.* 180. *ſeqq. & C. I. epiſt. 9. & 12.* & ante eum Summus Gymnaſii Patavini Anatomicus, *Hieron. Fabricius ab Aquapendente* L. *de oculo, c. VI.* An. 1592. Unde autem lux iſta? à *lampyridibus*, re-

mur, noctû per patentes feneſtras involitantibus, carniq; & pinguedini ejus densô agmine inſidentibus, vel, examinis inſtar apum, conglobatim adhærentibus, mutuatitiam fuiſſe. Sanè circa feſtum *S. Viti* (i. e. Menſ. Jun.) hujusmodi *lampyrides* circa Corbeiam copioſiſſimè reperi, ut conjecturam meam aliquid ponderis habere putem. Omnia inſecta, etiam minutiſſimos *vermiculos*, ſuâ nativâ radiare luce, Illuſtris *Bartholinus L. II. de luce anim. c. 12. & Cl. J. Theod. Schenk. in hiſt. general. de humorib. c. 5. p. 72.* luculenter probârunt. Hinc παράδοξον *Langianum*, de igne fatuo *verminoſo*, quo de in *cynograph.* mea *curioſa Sect. IV. c. 4. p. 172. ſeqq.* fuſiùs. Die Holländer/ ait *Levin. Hulſius* in ſeiner ſiebenden Schiffarth in Guineam c. 37. haben einmal bey Nacht auf dem Felde etwas ſehen leuchten und ſchimmern / derhalben ſie hingelauffen/ und daſſelbe in ein Wiſchtuch gebunden / da es denn durch das Tuch durchgeſchienen / und geleuchtet / als wann feurige Kohlen drinn geweſen. Sie haben es den Mohren gezeigt / die ſich zwar drüber verwundert/ aber nicht gewuſt/ was es geweſen. Als es aber Tag worden / hat man geſehen / daß es kleine ſchwartze Fliegen geweſen / den Spaniſchen nicht ungleich / ohne daß ſie gar ſchwartz geweſen/ wie ein Pech. Et in Inſula *Ceylon* in monte *Pico d'Adam*, *arbor* eſt noctû manifeſtè *lucens*. *Joh. Heinric. Seyfried. in medull. mirabil. Nat. L. II. c. 5. p. m. 684.*

Muſcæ lucentes.

III. CATTUS EX FOEMINA, ET VITULUS EX EQUA.

Cattus ex fœmina, & vitulus ex equa.

ANC. DCCCLXXIV. Vidit *Geroldus*, Regia proles, Commonachus noſter, in villa ſua *Gadelehom* fœminam, quæ ex dæmone peperit *nigrum cattum*, igne combuſtum. Idem retulit, *equam* peperiſſe *vitulum*. *Iſib.*)

Geroldus iſte fuit Karol. M. propinquus, illuſtre *Corbeiæ* Saxonicæ ſidus. Cur verò *cattum* iſtum, ſeu *ater* fuerit aut niveus, dæmonis prolem dixerit, non video. *Canis marinus* in ventriculo Viri repertus, teſte *Zephyro* noſtro D. D. *Tilingio de*

Plura exempla.

Tuba

Tuba Uteri Sect. II. p. m. 90. catuli albi, vivi, repentes, & nondum videntes per vomitum rejecti. *Meibom. in chron. Brunsv. Magdenb. P. III. p. m. 548.* Mulier quædam, cùm *felium* aliquot clamores audiret, ut suam sibi carissimam liberaret, accurrit, sed accedens ad locum, ubi ejulatus ejusmodi audiebatur, invenit *felem* in puteo, quam ut eriperet, urnam demisit, eâq; illam extraxit. Hôc labore lassata & sitiens, ex urna bibit aquam, à quo tempore malè habuit. Vomitoriô tandem sumtô, *cattum* ex ore projecit. *T. 1. Ephem. Curios. obs. 109.* An fœmina ista *Godelheimensis* fortè, ut hæc, unà cum aqua ex urna pota, *semen felium*, post coitum super puteo excretum, adhuc *calidum* simul hauserit, curiosiori disquisitioni relinquimus. *Causa.*

Sic alia *canem félemq;* peperit, teste *Jacob. Philipp. Bergomens.* Ord. Eremit. S. August. *in supplem. chron. impress. Venet.* Anno 1483. & quidem *L. XV. p. m. 175. c. p.* alia *glirem*, *Barthol. C. I. obs. 10.* quod & Isenaci factum esse refert *Weinrich. L. de monstris c. 17. p. m. 161.* alia *leonem*, *Abb. Urspergens. in chron. p. m. 351.* plusçula hujus rei exempla studiosè collegi in *cynograph. mea Sect. I. c. 3. & 54. seqq. & tract. de bufone Sect. I. c. 3 §. 15. seqq.* Equam verò peperisse *vitulum*, faciliùs credo, quàm quod Val. Max. *L. I. c. 6. ext. n. 1. ex Herod. L. VIII. de lepusculo* refert, equæ filio, quo de in *Lagographia* nostra *curiosa Sect. II. P. II. c. 1.* prolixiùs. *Insoliti partus.* *Lepus ex equa.*

Apud *Cæl. Rhodigin.* tamen *L XIII. L. a. c. 14. & Ælian. L. I. c. 29.* ovis enixa *leonem*; apud *Gobel. Person. Cosmodr. æt.* vi. *c. 4.* bos *agnum.* In Dania nuper *vacca*, unà cum vitulo XXX. *catulos caninos* peperit. *Vol. II. Act. Med. Hafn. obs. 2. & Vol. III. obs. 86.* *Catuli ex vacca.*

In *ovis*, in *seminiis* cuncta latent Naturæ secreta. Quàm facilè autem *taurus* conscendere potuit *equam?* Prudenti pauca! *Causa.*

IV. VARIOLÆ VERMINOSÆ.

A C. DCCCLXXVI. *Bobe* Abbas hoc consignavit. In *Bovezen* Ministerialis nostri filius, paucorum annorum, commu- *Variolæ verminosæ.*

communi puerorum morbo tunc grassante, correptus, unà cum contractura brachii; tactis B. *Viti* reliquiis, postea *pusillos* & *vix visibiles* per totam cutim exsudavit *vermiculos*, ferè *anguilli formes*. *Isibord.*)

Bovo I. *Bovo* iste, hujus nominis I., erat VI. novæ Corbeiæ Abbas, *& diligens sui seculi actuarius*, ut vetus membrana habet; scripsit historiam Saxonicam, cujus etiam meminit *Ad. Bremens. L. I. H. E. c. 35.* Per communem puerorum morbum, tunc grassantem, quid nisi *variolas* intelligam? Autor expulsionem *vermium*, quos curiosè annotavit, tactis *Viti* reliquiis assignat: At dubio sine nobiles parentes domestica adhibuêre remedia & facilè parabilia, cùm & illa, censurâ *Herophili*, *manus Dei* sint. Sumtô igitur sudoriferô è *card. ben. salv. junip.* cum tantillo *theriacæ*, quæ ut omnibus nota, sic familiaria, robustior adhuc pusionis natura unà cum sudore faustè exantlavit *vermiculos* istos. *Variolas* enim & *morbillos* nil aliud esse quàm *animatam, ac innumerorum minutissimorumq, vel atomorum ad instar insensibilium, Vermiculorum pullulaginem*, acutissimus *Langius*, explosô veterum deliriô, catè docuit in judiciosissima sua de *Morbilis disp.* habit. Lipsi anno 1660. Quam thesin tùm aliorum, tùm curiosâ nostrâ observatione apertè demonstravimus in *ann. VI. Ephem. Germ. obs. 3.* Add. his *cynograph. nostræ S. IV. c. 8. & 11.* Exc. *Bonett. Med. Septentr. L. III. Sect. XVI. c. 15.* Fidem huic postea fecit Cl. *D. Schmid.*, Phys. Dantisci primar. in *Eph. cit. T. VIII. obs. 85.* dicens: puellum biennem post febrem continuam, eamque malignam, *variolis* correptum, de colli pruritu, quod continuò vehementer fricabat, conquestum esse, ibique in plicis colli *vermes* plus quàm 50, tineas referentes, & articuli digiti magnitudinem æquantes, repertos. Quos ligno à cute in scatulam abrasos, vivos adhuc & salientes, ipsa monstrabat mater. Quàm tornatilia referant corpuscula, adeò, ut sint veluti *sceleta vagientia*, infantes *vermibus dorsi* infestati, tantùm non quotidie cernimus. Habui olim

Variolæ nil nisi vermes.

Probatur.

olim talem puellum quinquennem, ad summam maciem perductum, *morbillis* supervenientibus, meæ curæ commissum. Subitò orta suspicio de *vermibus*. Conjecturam auxit pruritus dorsi, narium, halitus fœtidus, & sententia, quam cum *Kirchero*, *Langio*, aliisque *animatæ Pathologiæ* modestis scrutatoribus, constanter defendo. Datô igitur pulv. bezoard. *Sennerti*, tergôque melle & farinâ frumentaceâ bene inunctô, ad sudorem composui pusionem. Qui ad nutum obsequens, unà cum *sudore*, copiosos rejecit *vermiculos*, in cute adhuc ejus & lectulo hinc inde reptantes, reliquos è tergo prospicientes capite pleximus novaculâ, turbamque residuam feliciter expulimus, servatô puerulô. Meminit quidem *Henr. ab Heer. obs. 23.* cujusdam nobilis, qui sanguinem, cumque eo *pedicillos* ruberrimos sudavit, cui minimè contradico. Et *Joh. Vigver.* vidit post morbum chronicum convalescentem vesicis per totum corpus scatuisse, qs. admotô vesicante remediô universali; quibus apertis, parvi *pediculi* innumeri exibant. Habebat Batavus quidam *strumam* in collo, ad ovi magnitudinem, quæ, ense fortuitò aperta, innumeros evomuit *pediculos*. *Forest. L. VIII. obs. 58. in schol.* *Sudorem* verò in *variolis* & *morbillis* verè *verminosum*, vix quisquam ante me divulgavit. De puero isto fortè rythmi Saxonici è membranis eruti:

Morbilli verminosi.

Sudor pedicularis.

Struma pediculis plena.

Rythmi Sax.

Do ist hie nah und kort geschehn/
Dat een Kind seßjarig kleen/
Welchs hadde een Arm sehr lahm/
Na dem et vor Sünte Vith Hilgdohm kam/
Und dat sülve am Avend Sünte Johann
Mit Demötigheit gerochen an/
Heft weder kregen sine Macht ꝛc.

Cùm dicant: *in vicinia* & *brevî*, i. e. eô saltem seculô, quô corpus *Viti* Corbeiam translatum, factum hoc esse in puero sexenni in hunc *Bæffsensem* remur digitum intendisse Poëtastrum nostrum. Quàm acutè, quàm curiosè autem *Isibord.* vermi-

culos istos vocat *anguilliformes*. Næ, tales in *aceto* natantes notârunt *Eph. nostr. Curios. ann. I. p.* 26. & *serpentiformes Borellus obs. microscop.* 1. Quàm verum *Jobi* oraculum! *Adam putredo:* (est enim prima *vermium* mortisque origo,) & *filius hominis* (seu Adami, vel putredinis,) *Vermiculus.* c. XXV. 6. Der Mensch die Made / und ein Menschenkind der Wurm. Ergò vive memor lethi!

V. CANIS RELIGIOSUS.

Canis religiosus.

AC. DCCCXCVII. *Theodulus*, (Gottschalck/) Pius Pater, habebat *canem* punicei coloris, staturæ mediocris, robustum tamen, valdeque religiosum & pene rationalem. Quoties signum dabatur ad sacra, quocunque diei tempore, velociter ad templum currens, *lentè* & *modestè* intrabat, considebatque ante summum altare, continuò fixis id oculis intuens. Ad lectionem Evangelii, quasi admonitus, promtè *stabat erectus;* recitatô eô, iterum considebat. Sub elevatione Sacramenti totus prostatus *immotusq;* jacebat, ore ad terram presso, *ductoq;* è præcordiis *gemitû*. Finitâ communione, more solitô, pedibus posterioribus insidebat, stans demum ad lectionem Evangelii. Benedictionem *humi prostratus*, oculis ad Presbyterum elevatis, accipiebat. Et sic suô more iterum lentè modestèque exibat templô. Si videret socios suos ad parietes Ecclesiæ mingentes, acriter mordebat: nunquam etiam permisit, ut alieni canes, aut nostri, sacris interessent. Imò si quos in area latrantes inter Missam audiret, tardè exiens compescebat petulantiam eorum. Quô factô redibat. Dies abstinentiæ tàm accuratè distinguebat, ut nullis blandimentis ad *esum carnis* iisdem eum perduxeris. Auditô nomine JESU, subitò in terram prostratus concidebat. *Isbord.*)

Aliud exemplum.

Mirabilius ferè exemplum de alio cane recensèt *Joh. Eusèb. Nierenberg.* Soc. JESU, Prof. Phys. Madrit. L. *IX. H. N. c. 94.* idque ex eo transcriptum repetit *Schott. L. VIII. Phys. curios. c. 19. §. 1. p. m. 827.*

VI. HÆ-

VI. HÆMORRHAGIA MIRE CURATA.

A C. DCCCXCIX. *Baddo de Pleſſe* patiebatur largam *narium hæmorrhagiam*, nullis ſuperandam remediis. Venit tandem paupercula, eleemoſynas petens, quæ, cùm ex rumore domeſtico caſum fratris audiret, medelam promittit. Admittitur cum conſenſu Superiorum. Inſufflatô prius *pulvere* in nares, quem parabat ex animalculo, & ſcriptis aliquot *in fronte* literis ſanguine *Baddonis*, mucciniô eam circumligavit. Et ſtatim fatalis deſiit affectus. *Iſibord.*) *Hæmorrhagia mirè curata.*

Pulvis iſte, meô equidem judiciô, fuit ex *bufone* incinerato, qui in tali caſu maximè commendatur. Literas *in fronte* ſcriptas divinare nequeo, rens tamen, fuiſſe ſecretum *Agricolæ*, etiam eô tempore cognitum, quod habet in *Chirurg. parv. Tract. II. p. m. 193. ſeq.* cujusq; felicem eventum vidit *Purmann. Chirurg. P. IV. c. 5. p. m. 211.* & eſt tale: *Pulv. è bufone.*

Calamô ſtramineô, patientis ſanguine imbutô, *fronti* ejus inſcribantur ſeqq. literæ: O. J. P. U. L. U. & fluxus, miraculi inſtar, ceſſabit.

VII. SANGVIS LACTEUS.

A C. DCCCC. in vigilia *S. Scholaſticæ* ruſticus Fürſtenauenſis furti accuſatus, factum negat, dicens coram Judice: Si *ego furatus ſum parocho vaccam*, faxit Deus *ut ne guttula ſani cruoris in corpore meo repeiratur.* Alterô die incidit in febrem. Jubet venam tundi. Effluit *merum lac.* Suſpenſus ergo de patibulo. *Iſibord.*) *Sanguis lacteus.*

Magna, nec declinanda, perjurii pœna. Interim an *ſanguis* iſte *albicans* certum ejus teſtimonium fuerit, ſuſpendio dignum, dubito. Sanguis ægro in *tertiana duplici* extractus & ſalvatella *planè albus* fuit, & *glutinoſus inſtar pituitæ. Rhod. C. I. obſ. 36.* Puellæ in *Synocho* ſanguis ter miſſus ſemper apparuit *albus.* Id. *C. III. obſ. 32.* Novi quendam, ait *Willis de febrib. c. 1.* vitioſô cor- *In febribus frequens.*

sô corporis habitû præditum (talis etiam dubio fine ruſticus iſte fuit,) *cruorem albicantem* & *lacti* ſimilem emittere ſolitum. *Borell.* vidit virum *febre malignâ* decumbentem, cujus ſanguis ſtatim à phlebotomia *lactis albedinem* retulit. Idem in ſcabioſo notavit *Iſaac. River.* Alius ex omnibus venis, vulgò ſecari ſolitis, ſemper *album* ſanguinem emiſit. Plura hujus rei exempla collegit *Phosphorus* (eheu!) Curioſorum olim, D. *Sachs.* Fautor meus, dum viveret, ſincerus in *Schol. ad obſ. 28. T. I. Ephem. Germ. Curioſ.* Malè igitur, ſi ex *ſolo* hoc indicio ſuſpenſus fuerit ruſticus.

IIX. COQVI ASTUTA MALITIA.

Coqui aſtuta malitia.

AC. DCCCCIII. Famulus coci Monaſtici in vicinia, juſſu Prælati, vapulat. Nebulo hoc vindicaturus, vetulam conſulit, cujus conſiliô *radices* quasdam, è *dumetis* & circa *corylos* evulſas, collectasque, macerat per noctem in aheno aquæ pleno, in quo alterô die cibos ordinarios coxit. Totus Conventus cum Prælato ſecurè comedit. Inter veſperas alter poſt alterum clanculùm ſe ſubducit, quos tandem ipſe Abbas ſequitur. Summa: enormiter *vomituriunt* omnes, & *purgantur* terribiliter. Interim furcifer ille aufugerat: captus tamen culpam ſuam deprecatus eſt. *Iſibord.)*

Radices quales fuerint.

Radices iſtæ in *dumetis*, & circa *corylos* repertæ, dubio ſine fuêre *rad. bryon.* & *aſari*, quæ ἄνω καὶ κάτω violenter purgant. Cùm verò nemo ex iſtis Monachis deceſſerit, robuſti utique fuêre & bonæ conſtitutionis. Sic cùm *Solon* radices *hellebori* quàmplurimas in Plictum amnem conjiciendas curâſſet, atque nunc ſatis infeſtam medicamento aquam intelligeret, quem prius in urbem fluentem averterat, in priſtinum alveum omnem repoſuit. *Cirrhæi* avidius eam bibentes, perpetuo *alvi profluvio* laborabant; ideò præſidio relictô Amphyctionibus urbs tradita, ut è *Pauſania* refert *Schenck. L. VII. obſ. 9.*

Stratagema Solonis.

IX. EPI-

IX. EPILEPSIA VALDE MEMORABILIS.

A C. DCCCCX. *Hoholdus* de *Hachenvverthera*, Athanasii & Catharinæ filius, Confrater noster, singulis annis in *die natali* parentum suorum *epilepticis* insultibus infestabatur, aliàs per totum annum optimè valens. *Isib.*) *Epilepsia valdè memorabilis.*

Singularia & valde memorabilia *die natali* plurimis accidisse in *Lagograph. nostra Curios. S.I.c.3.* selectis comprobavimus exemplis. *Antipater Sidonius*, Poëta, omnibus annis *unô die* tantùm *natali* corripiebatur febri, eôdemque consumtus est longâ satis senectâ. *Plin. L. VII. H. N. c. 51. Val. Max. L. I. c. 8. num. 16.* Verùm tale exemplum, quale noster hic recitat, nuspiam legi. Ceterùm dominium *Hachenvverd*, seu *Habenvverd*, erat olim ad *Ocrum* fluvium, *Brunsvigam* inter & *Wolffenbyttelum*, ubi, ante conditam illam urbem, sedem suam habebant Marchiones Saxoniæ. *Bruno* enim, Ottonis, Duc. Saxon. & Svev. Fil., qui ex Monacho *Corbeiensi* factus Episcopus *Verdæ* XVI., tandem *Pontifex Maximus*, dictusque *Gregor. V.* (vid. *Theatr. meum Illustr. Corb. Saxon. Viror.*) se scripsit *Marchionem Saxoniæ* & *Dominum in Hohenvverdâ* & *Mevelrode*. Vid. *Kranz. IV. Saxon. 27.*

X. MULIER PEPERIT CATULOS.

A C. M. *Ulhelricus*, frater noster in *Visbike*, novit feminam opilionis, quæ rem habuit cum *molosso*, exque eo suscepit *duos catulos*, ope Dæmonis. *Isib.*) *Catuli ex muliere.*

Quidnî absq; opera Dæmonis, *Isibor de?* ecce enim pluscula detestandi hujus coitus exempla. Refert *Helvvaderus in sylv. chronol. circul. Balth.* ad ann. 1600. ancillam *Schvvabstetensem* in Ducatu Slesvicensi à *cane anglico* imprægnatam, tres peperisse *catulos*. Et *Alexandro VI.* in cathedra sedente alia mulier ex *cane* peperit *catulum*. *Sim. Majol. T. I. colloq. dier. canicul. p. m. 42.* a.

XI. MENDICUS BRUTICIDA.

Mendicus bruticida.

AC. MXIII. venit ad nos è *Normannia* Juvenis, si habitum spectes, pauperculus, si vultum, satis modestus, si animum verò, *sceleſtiſſimus*. Is, stipem qui denegârat, pecora pulv. quodam diabolico enecabat, sic ut etiam comminuerentur bestiarum ossa. Tandem rotæ impositus est. *Isib.)*

Suspicio mea.

Suspicari posses, cùm è *Normannia* venisse dicatur, attulisse secum herbam, ab effectu *ossifragam* dictam, qua de Celeberrimus *D. Sim. Paulli*, trium Regum Borealium Archiater, & Prælatus Aarrhusanus, Fautor quondam meus singularis, in *Bot. quadrip. Cl. IV. p. m. 529.* Norwagi vocant Beengras. Hæc enim ossa adeò mollefacit & conterit, *ut baculô qs. circumvolvi queat animal;* quod tamen non moritur, modò ossa alterius bestiæ, esû hujus herbæ enecatæ contrita ei exhibeas. Malitiam, conjecturâ Paullianâ, cum nutrimento suo fortè è minera *Saturnina*, vel *Mercuriali*, magneticè è terra attrahit planta, ut metalli, supra quod crescit, particeps fiat.

XII. EPILEPSIA E SINISTRO LATERE.

Epilepsia è ſiniſtro atere.

AC. MXIX. *Werinboldus* de *Poppenburg*, Commonachus noster, dixit *Drutmaro* Abbati, se habere propinquum, qui, quoties noctû *ſiniſtro* lateri incubaret, toties sentiret insultus *epilepticos*, aliàs ab hoc malo immunis. *Isibord.)*

Sic Amplissimus *Tulp. I. obs. 9.* juvenem nobis sistit, cujus pressâ, vel solo digito, regione *lienis*, contrahebantur illicò omnes nervi, & sequebatur confestim miserabilis universi corporis distentio, lædens iteratis suis circuitibus usque adeò mentem, & cumprimis vim ejus imaginatricem, ut crederet, se nescio quem Regem: distribueretque, non minus largiter, qualiacunque munera, imò integras regiones, ac si revera rerum potitus foret. Erat verò *Werinboldus* iste ex antiquis

Comiti-

Comitibus *Poppenburgicis*, quorum dominium, sub nomine Præfecturæ, nunc pertinet ad Episcopatum *Hildesheimensem*.

XIII. INSOLITÆ STRUMÆ.

AC. MXLV. Venit ad *Drutmarum* Abbatem rusticus in collo, sub utraque *axilla* in *pectore* & circa ipsam *virilitatem strumæ* ingentes *strumas* ostendens. *Isib.*) *Insolitæ strumæ.*

Terribilius exemplum, quod habet *Nic. Fontanus L. I. respons. & curat. p. m. 66.* de juvene, cujus gulam, asperamque arteriam simul adeò compresserant *strumæ*, ut neque potus, vel ipse aër transire posset. Dissectô cadavere, reperiebantur similes in orificio stomachi, pulmonibus, omento, mesenterio, pancreate, ipsis intestinis, & circa vesicæ collum. Quæ de *Seminibus* strumarum, sub qualibet clanculum delitescentibus, curiosè observavit *Tulp. I, obs. 46.* aurea sunt, & sublimiori scrutinio digna. *Semen earum.*

XIV. SPUTUM VERMINOSUM.

AC. MXLVII. *Richburgis* de *veteri domo*, religiosa Soror nostra in *Herivortio*, de dolore lateris sinistri capitisque gravativo, cordis palpitatione, respiratione difficili, ructibus ventris, tumore pedum, lividis aliquando maculis, nummi magnitudine, qs. pictorum, &, quod molestissimum erat, habitû summè fœtido diu conquesta, multa incassùm adhibuerat remedia. Tandem in sputo ejus ore rejecto manifestè visi sunt *pusilli vermiculi albi*, ut in caseo. Hæc ex vita ejus, à *Frithario* de *Frencken* descripta excerpsi. *Isibord.*) *Sputum verminosum.*

Richburgis illa, Comitissa ab *Oldenhusen* è Marchia, summè erat scorbutica, ut ex tota relatione patet. Maximè igitur notabile *sputum* ejus *verminosum*, quale exemplum etiam notavit Excellentiss. *D. D. Dolaus*, Consil. & Archiat. Hasso-Cassellanus, Curios. ANDROMACHUS, Fautor & collega magni æstimandus, *Vid. L. II. Med. Sept. Bonett, Sect. III. c. 3.* *In scorbuto.*

XV. CATA FURTI DELUSIO.

Cata furti delusio. AC. MLVI. *Scholastica Bibermannia*, Prioriſſa in Abbatiola noſtra *Vsbeke*, in feſto annunciationis B. M. V., pro exornanda ſtatua ejus in templo, è cella ſua in culinam affert rubicundiſſima *corallia* in ſcatula, ut ea per filum trajiceret, & collo imaginis circumligaret. Sedit fortè ad focum vetula, eleemoſynas quæ petierat, & mentiebatur ſomnum. Signo interim ad veſperas datô, in cellam recurrit Prioriſſa, relictâ cum coralliis ſcatulâ, in angulo quodam culinæ, patinâ coopertâ. Finitis ſacris, reverſa deflet ea ablata. Suſpicio cadit in anum. Quæ, rumore à Vicinis in caſula ſua perceptô, ſubitò deglutiebat omnia corallia, & ſponte ſuâ regrediebatur, neſcio quid prætendens, ad cœnobium. Prioriſſa durioribus eam affatur verbis. Illa Sanctos omnes in teſtimonium advocans, aſtutè malitiam defendit. Sed ecce! ingenioſa quædam ſoror, *Beatrix* de *Dorringſen* ita ad eam: *Mi Rixa*, bono, quæſo, ſis animô: *non ſunt deperdita corallia, reperiemus, ſi non hodie, aliô tamen die, & perinde eſt.* Sede tu ad focum, habeas, cùm vigilia ſit, offam, quam ipſamet tibi parabo. Illa interim *purgans* præparat, quod, inſciâ vetulâ, in juſculo diluit. Comedit anus, nil ſiniſtri ſuſpicans. Interim *Beatrix* omnes ejus egreſſus obſervans, paulò poſt videt ad *vomitum* proclivem. Subitò pelvis ſupponitur, digitôque in fauces intrusô, conatus Naturæ promovetur. Tunc en! in putidis excrementis *rubentia corallia*, ceteris aliâ via excluſis. *Iſib.*)

Similem planè hiſtoriam de *margaritivoro* Pariſienſi habuimus in relationibus hebdomadariis publicis anni hujus 1685.

XVI. INFANS FLAVA CUTE NATUS.

Infans flavâ cute natus. AC. MLXII. Uxor *Viti Bretſthels*, Walburgis, anno ætatis ſuæ xxv. tertium gravida, neſcio quô inordinato appeti-

tu fe-

tu ferebatur in *crocum*, adeò ut omnes fastidiret cibos, si non *croco* essent conditi. Peperit tandem lepidum puellum, cujus tota cutis *crocei coloris* erat. An adultior factus retineat necne, dies docebit. *Isib.*)

Simile ferè exemplum affert *Amat. Lusit.* (*V. curat. med. p. 71.* quod etiam in *cane* felici cum successu tentavit ORPHEUS noster Curiosus, *D. Hertod. T. I. Ephem. Cur. Germ. obs. 60.*

XVII. TUMOR A PEDICULIS CURATUS.

Tumor à pediculis curatus.

AC. MLXV. Hermannus de *Welfenbyttel* habebat magnum tumorem in capite, qui pressus tenuem fœtidumque emisit humorem. Suasû Henrici de *Stoppelberg* matris, capiti suo innumeros *pediculos* immisit, idque linteo arctè beneque munivit, ut nullus elaberetur. Cruciârunt eum terribiliter; tumore autem istô penitus ab eis exsuctô, optimè valuit. *Isib.*)

Adde elegantem historiam *D. Jacozii*, Medici Costensis, & lucem afflâsti *Isibordianæ. River. in obs. commun. p. m. 346.*

XVIII. RANUNCULI VIRIDES IN TUMORE.

Ranunculi in tumore.

AC. MLXVII. *Godschalcus* de *Wittorp insigni* tumore sub læva papilla diu excruciatus, tandem jussû *Saracho* Prælati eum ferro aperiri curat, & ecce! cùm copiosa materia *duos* minutos *ranunculos prorsus viridis*, quorum alter post alterum in mensam, cui assedit patiens, desiliit. *Isibord.*)

De stupendis aliis tumoribus vide sis *Schenck.*, *Donat.*, *Paræum*, *Sennert. Ephem. nostr. Curios. &c.* Addo saltem memorabile exemplum *Kircheri*, Fautoris mei, dum viveret, singularis *L. de peste Sect. III. p. m. 309. seqq.* & *D. Sorbait*, Collegæ in *T. II. Eph. Germ. nostr. obs. 103.* de *bufone* in tumore dorsi & colli

Et bufones.

reperto. Unde ergò *ranunculi* isti? ex ovulis, è seminiis suis, quocunque etiam modò ingestis, , adque hunc locum à Natura devectis. Ceterùm nescio, an Hermannum istum à *Wittorpiis* istis in agro *Verdensi* deducam, seu, an rectiùs legam *Wittenborch?* Qui Comites inter reponuntur à *Kranzio L. IIX. Vandal. c. 3. & 11.*

XIX. VITES AUREÆ.

Vites aureæ. AC. M L XXIII. *Ekenriech* de *Badevvitha* è Hungaria reversus, attulit *botros aureos*, quos, nisi Fridricus Abbas toti Conventui aliisque ostendisset, pro fabula haberem. *Isib.)*

Causa. Vide quæ *Sachsius* noster collegit L.I. *Ampelogr. c. 5. p. m. 40. seqq.* Causam miraculi è vicinia *aurifodinarum* facilè erues, qui intimiora Naturæ mysteria scrutaris. Num *Ekenricus* iste è Comitibus de *Badevvide*, qui olim versùs Holsatiam habitârunt? Vid. *Helmold. L. I. c. 15. 55. & 57.*

XX. INFANS IN UTERO PRÆGNANS.

Infans in utero prægnans. CUm Anno M L XXXVIII. in monte S. Petri *Erfurti* degerem, incidi in vetustum & illegibilem codicem, è quo hoc tantùm decerpsi. An. 896. puella 19. annorum ob ingravidationem famosa, ideoque coram Judice accusata, negabat, omnia, dicens: *Si ego gravida sum*, faxit Deus, ut *& infans in utero meo talis sit!* Paulò post peperit puellam mortuam, ventre nimis prætumidò, ut jamjam rumpi videretur. Mulierculæ rem insolitam mirantes, Judici indicant ordinario. Apertò corpusculò, ecce alia *puella* in *puella modò nata*, etiam mortua omnibus tamen membrulis bene conformata. An fabula sit, nescio. *Isibord.*)

Et ego pro fabula haberem, nisi scirem, quæ de *embryone prægnante* ὁ θαυμάσιος *Bartholinus*, Præceptor meus desideratissimus, *C. VI. hist. anat. 100.* & novissimè D. D. *Gabriel Clauder.*, *Archiat.*

Archiat. Altenburg., Curiof. THESEUS, in *Decur. II. Miſcell. Cur. ann. 3. num. 72. p.m. 163. ſeq.* curioſiſſimè annotâſſent.

XXI. FELIS EXCLUDIT OVA.

Felis excludit ova.

AC. MXCI. *Anas* molitoris noſtri in remoto ſtabuli angulo novem poſuerat ova, ſolitô more ea excluſura, nî à petulantibus pueris, ob capturam piſciũ in dimola, ipſi operi intenta, ocyùs fuiſſet occiſa. Interim *felis* domeſtica, neſcio quô casũ, nidum anatis inveſtigat, obque commoditatem loci, & murium copiam, quos ibi poterat venari, habitaculum ibi ſeligit, diu noctuq; ovis incubans. Statô tempore prorumpunt pulli benè conformati, *felinæ* tamen indolis. Nam puſilli adhuc *muſculos* cupidè vorabant, adulti autem majoribus inſidias ſtruxêre, præſertim *aquaticis*. Felis, mater, ſummo mane eas ad paſtum educebat, gregem præeundo, & dum pulli in aqua hærerent, ipſa ad littus cubans, canes hominesque prætereuntes quaſi, in rabiem acta, invadebat aut arcebat. Serô demum veſpere in hoſpitium ſuum reducebat. *Iſibord.)*

Add. quæ de *cane* ova excludente inſperſimus *Cynograph. noſtr. Curioſ. S. II. Membr. 3. c. 2. §. 1.*

XXII. CANCER VERMINANS.

Cancer verminans.

AC. MXCII. *Eufemia*, pia Soror in Herivortio, contagio ſibi contraxerat *cancrum* lævæ mammæ, Qui, cùm à nullo curari poſſet, ferrô apertus & reſciſſus, multùm licèt reluctante *Eufemia*. Perreptabant carnem putidam abſciſſamq; *longi candidique vermiculi, nigris in capite notati punctulis. Iſib.)*

Eadem in ſectula eôdem in affectû vidit *D. D. Giſeler*, Amicus heu! quondam, Phyſ. Reip. Brunſvicenſ. Ord. & Curioſ. HIPPOCRATES I. *in Eph. noſtr. ann. I. obſ. 148.*

XXIII. MI-

XXIII. MIRABILIS SYMPATHIA.

Mirabilis sympathia. AC. MXCIV. *Lovanii* mihi dixit primarius quidam Vir, inque eminenti dignitate constitutus, se toties, quoties conjux ejus *fluxum menstruum* ordinariè haberet, & ipsum pati *fluxum hœmorrhoidum*, eâdem quasi horâ & die cum fluxu muliebri incipientem. *Isibord.*)

Lucem historiæ afflat curiosa observatio Summi *Bartholini C. V. hist. 79.* de marito pro uxore puerpera dolente & decumbente.

XXIV. NUMERUS OCTONARIUS SACER.

Numerus octonarius sacer. AC. MXCVI. Parisiis novi devotam virginem, quæ numerum *octonarium* sacrum habebat ideo, quòd quôvis *octennio*, singularia & memorabilia sibi suisque accidisse notârat. Etenim anno 1048 avus ejus maternus decesserat, ætatis suæ 68. Anno 1068. avus paternus d. 8. Januar., æt. suæ 38. An. 1058. pater ejus natus d. 18. Maji. Mater verò an. 1068. d. 28. Novem. An. 1088. d. 28. Maj. nuptiæ parentum habitæ. Anno ætat. *octavo*, d. 8. Novemb. in ipsa *octava* adhuc omnium Sanctorum, ipsa Monasterium ingressa, *octies* tunc in eo graviter decumbens. Annum itaque 1098. fatalem credebat, uti factum. *Isibord.*)

Ita memini, me adhuc puerulum sæpius à Celsissima Ducissa Saxoniæ CHRISTINA, nata Landgravia Hassiæ, Susceptrice & Benefactrice mea clementissima longâ serie narrantem audiisse, quæ tùm sibi, tùm Majoribus ejus, quolibet *octennio* evenerant. Ipsa demum (ut crebriùs prædixerat) annô ætat. 88. post Christi natalem 1658. d. 18. Aug. circa hor. *octav.* vespertin. obiit, sepulta Isenaci d. 18. *Octob.* ejusd. anni. Sic *octo* memorabilia iræ divinæ exempla in SS. reperiuntur, quæ studiosè collegit *J. Moller in Alvear. Sac. §. 188.*

XXV. GAL-

XXV. GALLUS SINE CORDE.

AC. MXCVIII. *Lugduni* in Gallia mactavimus *gallum* in cujus toto corpore *cor* non est inventum. *Isib.*) *Gallus sine corde.*

Dixerim ego potius cum *Arist. L. IV. G.A. c. 4. corde* carens nullum animal unquam ortum est. *Dubito.*

XXVI. PURGATIO EX INSOMNIO.

AC. MXCIX. Somniabat *Oxoniæ* Monachus Ord. nostri, qs. potiunculam purgantem, pridie confectam, exhausisset. Et ecce! surgens mane, ab eâdem phantasia adhuc delusus, vel *octies* cum levamine alvum deposuit. *Isib.*) *Purgatio ex insomnio.*

Simile exemplum vid. *Ann. III. Eph. Germ. Curios. obs. 234.* ab Excell. *D. D.* Waldschmied / Illustris Acad. *Marpurg.* P. P. & Archiatro Cassellano, Curios. PRIAMO, communicatum, quod hûc bellè quadrat.

XXVII. PUELLÆ AURES MOBILES.

AC. MC. Vidi apud *Britones* puellam septennem, *aures* suas pro lubitu *moventem.* Quô spectaculô multos alliciebat. *Isib.*) *Aures mobiles.*

Curiosam hac de materia disput. in Illustri Acad. *Heydelb.* an. 1676. habuit *D. D. Francus*, Curios. ARGUS, Fautor noster venerandus, quæ omninò legi meretur.

XXVIII. CORVUS VIVIPARUS.

AC. MCIV. Pro certo mihi narrârunt PP. nostri, *corvum*, quem alebant in refectorio, sine *ovis*, more prorsus inaudito, *duos* peperisse *pullos*, ipsum verò cum prole sua ocyùs mortuum. *Isibord.*) *Corvus viviparus.*

Fidem mereri videtur relatio, si addas & expendas, quæ de *gallina* vivipara *D. Mich. Lyserus*, Vir candidus, *obs. 6. D. Th. Bartholin.* transmiss. & *J. Euseb. Nierenberg de pisce viviparo* habet *L. VI. de mirac. Nat. in Europ. c. 41.*

XXIX. SECRETUM IN VERTIGINE.

Secretum in vertigine.

AC. MCV. Venator noſter, *Niger Caſparus* vulgò dictus, annum tunc agens 87. altiſſima adhuc arborum cacumina promtè conſcendebat, ſine ullo *vertiginis* metû. Rogatus à me, num ſolius Naturæ beneficium, ſeu Artis adminiculum foret? Utriusque reſpondit, ecce! hoc meum arcanum. Avus meus, cui inventum debeo, vegetam ſuam agilitatem in feſto S. Viti olim *Corbeiæ*, præſente multo populo, publicè conteſtaturus, *nonageſimo* ætat. ſuæ annô, altiſſimam abietem, ex Hercynia ad hoc ſpectaculum allatam, cum jubilo conſcendit, ſtansque in ſummo vertice longè lateque proſpexit, tunc, funiculô in terram demiſſô, lagenam, vini plenam, hilariter ad ſe pertraxit. Quâ hilariter evacuatâ ad terrena è ſublimi deſcendit. Sciſcitanti mihi, quale igitur arcanum eſſet? candidè dixit: pulverem *ſciuri*, *ſummè rubicundi*, & potius *fœmellæ*, quàm *maſculi*, ad pondus ſcutati, quôvis mane in vino, ſeu cerviſia, ſumtum. Maximè tamen hanc efficaciam ineſſe *capiti & cerebro* eâdem doſi. *Iſib.*)

Probatur ab. alio.

Memini, idem nobis commendâſſe ôlim in Regia Hafnienſi Virum incomparabilem *D. Chriſtian. Oſtenfeld.* Phil. U. Jur. & Med. D. P P. inque Summo tribunali Aſſeſſorem, Fautorem Doctoremque meum ſummè venerandum. Et Celeberrimum *D. Michaël.*, Prof. Lipſ., idem carô pretiô à *funambulone* quodam, ægrè licet, obtinuiſſe, multi Auditorum ſuorum conſtanter affirmârunt.

XXX. ODONTALGIA A TONSURA BARBÆ.

Odontalgia à barbæ tonſura. & cæcitas.

AC. MCVI. In Gallia vidi monachum, qui ſemper à *tonſura barbæ* magnum patiebatur *dolorem dentium. Iſib.*) *Cæcitatem* à barba raſâ vide sîs in *epiſt. Barthol. C. III. n. 67. p. 275.*

XXXI. MAM-

XXXI. MAMMÆ IN TERGO.

A C. MCLXIV. Ruſtica fæmina è comitatu *Winzenborch*, præter *duas* in loco ordinario, adhuc *duas* alias ejusdem quantitatis & qualitatis *mammas*, lacte fœcundas, habuit è regione in *tergo*. Jam tertiâ vice pepererat gemellos, qui antè retroque ſuxerunt. *Alex.*) *Mammæ in tergo.*

Vidit etiam *J. Faber Lynceus* quatuor in muliere Romana mammas, at non in *tergo*. *Borell. C. I. obſ. 49.*

XXXII. PUELLUS BARBATUS.

A C. MCLXV. *Guicboldus*, Abbas adhuc *Stabulenſis*, vidit puerum vix ſexennem, bene *barbatum*. Quem & circa pubem *crinitum* dixêre alii. *Alexand.*) *Puellus barbatus.*

De alius pueri *mentula hirſuta* etiam fidem nobis fecit *Exc. D. Th. Bartholi.* Conf. *Borell. C. I. obſ. 58.*

XXXIII. CRINES ET BARBA COERULEA.

A C. MCLXV. Vidit idem *Guicboldus* inaula *Conradi* Imp. Virum metalli foſſorem, ex ſylva *Hardgo*, annor. XLII. cujus *capilli & barba* erant *cærulei* coloris. Eruditi cauſam conjiciebant partim in *vapores metallicos*, partim in *ſingulare* Viri *temperamentum*, partim in *bilis* quandam ſpeciem, quam *æruginoſam* dicunt. Eundem Virum & pater meus & Comes de *Popenborch* viderunt. *Alex.*) *Crines & barba cærulea.*

De *ſudore* planè *cæruleo*, ex eadem *bile æruginoſa*, curioſiſſimam vid. sis ANDROMACHI noſtri *D. D. Dolæi obſerv. 67. T. VI. Eph. Germ. Curioſ.* Pilos *virides* vid. apud *Borell. C. II. obſ. 56. & Bartholin. I. hiſt. 40.* *Sudor cæruleus.*

XXXIV. LAC LUTEUM.

A C. M. CLXVI. Puerpera *Schlademenſis*, ut à Comitiſſa ibidem, agnata mea habeo, alvi conſtipatione miſerè excruciata, *Lac luteum.*

ciata, quod malum etiam in parvulum ſuum derivârat. Svasû mulierum, ut utriſque conſuleretur, nodulum è contuſo *rhabarbaro* cereviſiæ pro potu ordinario immergit. A quo alvus matris infantisque bene ſoluta, *lac* verò planè *luteum* factum in utraque mamma, quod tandem, ob amaritiem, puſio averſabatur. Remotô *rhabarbarô*, & lacti *niveus* rediit color. *Alex.*)

Sudor luteus.

Næ curioſa & elegans hæc obſervatio, aſteriſcô digna. Notum aliàs, quod de *luteo ſudore*, etiam ab aſſumto *rhabarbaro*, in ſeipſo notavit Excell. *D. D. Menzelius*, Conſil. & Archiat. Brandenb. Curioſ. APOLLO, Fautor & Collega magni ſemper æſtimandus. *T. V. Eph. Cur. obſ. 78.*

XXXV. LAC VERE OLEOSUM.

Lac oleoſum.

AC. MCLXVII. Sic recordor, me ab *Agnete*, Comitiſſa *Wunſtorpienſi*, audiviſſe, ſe, quoties filiolus, adhuc ab ubere pendens, durioris alvi eſſet, ſumere in calido jusculo tria, ſeu duo cochlearia *olei olivar.*, quod lac ſapore, odore & pingvedine manifeſtè tingeret: quôque acceptô melius eſſet parvulo. *Alex.*)

Lac ſuillum an tutò infantibus detur?

Mira muliercularum inventa! Noſtrates in tali caſu infantibus exhibent *lac ſuillum*, à quo alvus quidem fit lubrica; ſed vidimus copioſum phlegma relictum, à quo ventris tormina, vigiliæ, aſthma, & alia mala, ut noviſſimè obſervavimus ad Hercyniam.

XXXVI. PULLI GALLINACEI PULCHRE MONSTROSI.

Pulli gallinacei pulcrè monſtroſi.

AC. MC LXXI. Blankenauæ aluit villicus noſter *anatem* maſculum, gallinas crebriùs comprimentem. Hinc una ex iis peperit *pullos* verè *gallinaceos*, roſtris tamen pedibusque planè *anatinis*. Erant animalcula *amphibia* & pulcrè monſtroſa. *Alex.*)

XXXVII. ANA-

XXXVII. ANATES IN QUERCU NATÆ.

AC. MC LXXIV. Abstulerant pagani pueri *corvæ*, queîs incubabat, ova in monte *Köterberg*. Illa, prolis cupidè amans, iterum aufert, neſcio ubi, ova *anatum* ſuppoſita, eaque in nido ſuo, in vertice quercûs ſtructo, excludit. Pulcherrimas tandem *anaticulas*, numero quatuor, fortè repertas, omnes tamen ad *nigredinem* aliqualem vergentes, unà cum corva & nido, apportavit Venator noſter. *Alex.*) *Anates in quercu natæ.*

Dixit mihi Comes ab *Itteren*, ſe quondam, fractis ovis *corvinis*, ſuppoſuiſſe *columbina*, & inde veras quidem enatas eſſe *columbulas*, colore naturali, oculis verò roſtrisque *corvinis*. Eſt Scholion *Alex.* noſtri. *Columbæ ex corvo.*

XXXVIII. HOMUNCULUS IN VENTRICULO LUCII.

AC. MCLXXV. In culina Comitis de *Popenburch* exenteratus *lucius* piſcis in ventriculo habuit *homunculum* verum, ſed non planè perfectum. Habeo ex ipſius Comitis ore. *Alex.*) *Homunculus in lucio.*

Puto, *abortum*, fortè à muliere rejectum, inque aquam conjectum, denuò à lucio, paulò antequam caperetur, deglutitum fuiſſe.

XXXIX. CORVUS EXCOMMUNICATUS.

COnradus, Abbas noſter, manus olim loturus, *annulum* ſum, deponit. Advolat *corvus*, contubernalis ejus, & furatur illicò. Quæritur annulus in omnibus angulis, at reperitur nuſpiam. Rogat famulos omnesque inquilinos, utrum quis invenerit? negant univerſi. Sic iratus Archimandrita ignotum ſibi furem ſacrò ſtrinxit fulmine. Ab illa hora *corvus* antea hilaris & facetus, omnem ſubitò indolem exuit, nec nidò egreditur, nec eſcam cupit. Narratur Prælato. Hem, ait unus è famulis, diſpeream ego, ſi non ater iſte nebulo *annulum* furatus ſit. Viſitant nidum, repertò *annulo*. Abſolvitur *Corvus excommunicatus.*

ab excommunicatione. Ita antiquum suum obtinet hilaris sanusque. *Alex.)*

Hanc historiam fusiùs & venustius describit *Angelinus Gazæus* è Soc. Jesu, in *piis suis hilariis edit. Mussipont. p. m. 66. seqq.* ad quem curiosum lectorem ablego.

XL. PODAGRA A FORMICIS CURATA.

Podagra à formicis curata.

AC. MCLXXIX. Parocho in comitatu *Peynensi,* podagrâ & chiragrâ miserè afflicto, ex amore & officio quasi inserviebat custos templi. At morosus patiens, ut solent ejusmodi homines, quicquid etiam faciebat custos, siniſtrè interpretabatur. Die quodam dominico custos in horto, parochi ædibus vicino, nescio quem in usum, colligit cum myrmecio *formicas.* Quas dum domum portare vellet, revocatur à parocho. Accurrit subitò, reponens tamdiu saccum sub lecto, donec mandata Pastoris sui implêsset. Interea signum dandum erat rusticis ad preces vespertinas. Oblitus ergò sacci sub lecto positi, clausis ædibus, in templum properat. Bestiolæ turmatim conscendunt lectum, misellumque parochum terribiliter excruciant. Is sacrum inter & saxum constitutus membra elevat, surgit, inque vicinam cameram prorepit. Ibi, abjecto indusio, juxta fenestram nudus considens, tibialibus, ore & digitis fortè arreptis, bestiolas de cute sua abigit. Supervenit tandem custos, deprecans errorem suum. Delatus itaque parochus in alium lectum, incidit in somnum & largissimum sudorem. Ab hoc die athleticè valuit. *Alex.)*

Plurimos equidem *podagricos* ex insperato *terrore* perfectè fuisse curatos, passim testantur historiæ. Vid. sis saltem *Salmut. C. I. obs. 48.*

XLI. MILVI EX OVIS GALLINÆ A TERRORE.

Milvi ex ovis gallinæ à terrore.

AC. MCLXXIX. Gallina parochi nostri in *Lüchtringen* nidum sibi fecerat in angulo areæ, ova sua ibi excluſura. Sed quotidie

quotidie aliquoties terebatur à pervolitante *milvo*, adeò, ut ad levem auræ flatum *milvum* adesse crederet. Ex hoc terrore & errore phantasiæ tres demum excluſit *milvos* è propriis ovis, qui adultiores facti rapax ſuum ingenium manifestè oſtendebant. *Alex.*)

XLII. CHAMOMILLA E CERVI CAPITE NATA.

Chamomilla è capite Cervi nata.

AC. MCLXXX. *Sigebodo* de *Schnakenburg* vidit in Lotharingia *cervum* captum, cui inter cornua è capite elegans *chamomilla*, cum floribus ſvavem exhalans odorem, enata erat. *Alex.*)

Ipſemet ego Hamburgi vidi *lucium*, è cujus capite nata erat *anſerina*. Plura in hanc rem conſignata exempla dabunt *Ephem. à Cl. Nitſch. verſ. T. IV. p. 126. ſeqq. Eph. noſtr. Cur. ann. II. obſ. 53. Act. Med. Hafn. T. I. obſ. 3. Bartol. C. II. hiſt. 20, Borell. C. I. obſ. 10. Nierenb. L. I. H. N. c. 10. Bonett. L. III. Med. Sept. S. XII. c. 14. Sachs. Ampelograph. L. I. c. 7. p. 62. & in append. p. 17. Kerger. de ferment. S. I. c. 6. p. 51.*

XLIII. LAC PLANE NIGRUM.

Lac atrũ.

AC. MCLXXXI. Sororis meæ villica, multis ab hinc annis valetudinaria, peperit tandem puellam; quam verò, cùm ipſa lactare non poſſet, ſiquidem omne lac ejus *nigrum* & maximè *acidum*, nec etiam aliam ſubſtituere nutricem (ocyùs defunctam audivi. *Alex.*)

Unde?

Quis dubitet, puerperam hanc perfectè fuiſſe *hypochondriacam?* In his enim tale quid ſæpè notamus, ut *feces alvi nigerrimas* picis inſtar, imò *ſemen atramenti inſtar ſcriptorii* emiſſum. *Ann. I. Eph. noſtr. Cur. obſ 63.* Ante biennium in fœmina è Præfectura Schlademenſi XXVII. annor. fluxum menſtruum *nigerrimum* obſervavi ultrà ſex menſes. Et *ſputa* etiam talia erant, durante fluxû, ut hiſce vidi oculis. *Urina* ab aſſumtis crebriùs *nigra*, teſte *Actuar. L. I. de judic. urin. cap. 20. Barthol. C. V. hiſt. 90. D. Schmidio, Phyſ.* Gedani primar. in *Eph. noſtris*

Menſtrua atra.

& urina.

noſtris Curioſ. ann. VIII. obſ. 87. Schenk. L. III. obſ. 7. Non tamen ſemper *ſiniſtri* quid portendunt, ut *Barthol.* l. c. doctè probavit. *Hiſt. lepida.* Vidit *Iſibordus* noſter Lovanii Monachum, qui noctû immensùm fletiens, omnesque angulos perquirens, incidit tandem in *urceum atramenti* plenum, retrò fornacem poſitum, è quo avidè & largiter bibit. Reverſus in cellam ſvaviter quieſcit, usque ad matutinas. Tunc ſentiens tormina Ventris, pulverem ſumit, ex quo copiosè minxit *nigerrimam* urinam. Attonitus ipſe, & neſcius, quid hauſerit noctû, rem narrat aliis. Convaluit tamen bellè. Hæc *Iſibord.*)

XLIV. QUATUOR MIRABILIA IN PUELLO ÆTHIOPICO.

IV. Mirabilia in puero. ANC. MCLXXXIII. Cùm *Erfurtô* tenderem *Coloniam* in Ubiis vidi in oppidulo quodam lepidum puellum ex *æthiope*, & venuſta matre natum, in quo *quatuor* ſingularia notavi. (1.) *Naſum* ferè *cæruleum.* (2.) *Lunæ imaginem pectori manifeſtè impreſſam.* (3.) in *vertice pilos albos*, cùm ceteri eſſent atri & criſpuli. (4) addebant alii *virilitatem* ejus planè *albam.* Scilicet gravida mater linteamina lota *amylo cæruleo* (intelligit blaue Stärcke oder Stübels) magis magisque cùm expurgaret, & nitidiora redderet, frater ejus fortè ſuperveniens clanculum, immiſsô in patellam amyli plenam digitô, oblinit eô *naſum* ejus. Ex quo terrore nævum iſtum aſperſerat infanti. Somnians aliquando, ac ſi *Luna* magno cum fragore cœlo ſuper pectus ejus delapſa, valde perterrita, ſomniumq; iſtud ſemper ruminans & referens, & *alteram* inuſſerat notam. Ob terrorem igitur, ex hoc, aliisque turbulentis ſomniis, ſæpè conceptum, *capillos* ſubinde fricabat, interdum *candore* eorum quaſi delectata, coram ſpeculo crebriùs intuebatur, donec *tertium* infanti imprimeretur ſignum. De *quarto* judicent alii non ego. *Alex.)*

Quàm mirabilis phantaſiæ vis, quam omnes, quotquot ſumus & erimus, Curioſi nunquam dignè vel commendabimus, vel

mus, vel explicabimus. Scrutabimur interim & Dei & Naturæ codicem, NUNQUAM OTIOSI!

XLV. EPILEPSIA EX INSOMNIO.

Epilepsia ex insomnio.

AC. MCLXXXIV. Si forsan alicui hæc mirabilia phantasiæ ficta videantur, cùm tamen verissima sint, ecquid ad hoc respondebit insomnium? Erat soror mea Cæcilia in horto: in quo cùm rubicundissima conspiceret cerasa, accurrit, decerpens ea. Sed ecce! *lepusculus* è frutice surgens viam interturbat. Somnô discussô, tantô corripiebatur terrore, ut omnes artus tremerent. Hinc prolapsa in *febrim*. Peperit postea filiolum, qui, *viso* tantum *lepore*, *vivô* seu *mortuo*, etiam *pictô*, statim fit *epilepticus*. Quod oculatus contestari possum. *Alex.)*

Ab aranea visa.

Cùm adhuc in Illustri Gymnasio *Gothano*, studiorum causa, commorarer, vidi puellam toties, quoties *araneam* videret, gravi correptam Syncope. Causam rei indaganti dixit mater, se vidisse olim per quietem *araneum*, super ventrem ejus prorepentem, ex quo terrore filiæ hæc labes aspersa.

XLVI. MONSTRUM CAPRINUM.

Monstrum caprinum.

AC. MCLXXXV. Parentis mei molitor in uno stabulo alebat *asinos capraſq;* suas, è quibus una hædulum cum capella enixa. Hæc *nigerrima* erat, *auribus* planè *asininis*, quas robusta armabant cornua. Cauda prolixa & *asinina:* cetera matri suæ similia. *Alex.)*

Puer auribus asininis. & agnus leporinis.

Bonâ fide mihi dixit *M. Henr.* Himmel / Ecclesiastes Mihlanus, se nôsse puerum *auribus asininis* natum, & molitoris filium, quod vitium prægnans mater contraxerat. Et anno 1174. agnus in monte Jacobi natus est *auribus leporinis*.

XLVII. IMAGO CRUCIFIXI PECTORI IMPRESSA.

Imago crucifixi pectori impressa.

AC. MCLXXXVIII. Devotissima mulier, ubi stabat, ibat, sedebat, vel cubabat, ibi imaginem crucifixi habebat appictam, seu adfixam, aut positam. Diû noctûque inter ubera ejus pendebat, ceu fasciculus Myrrhæ, ut Canticum ait, ut nun-

quam non piis ſuſpiriis JESU crucifixi meminiſſet. Nunquam præteriit, aut adſpexit talem imagunculam, niſi ut ad os & pectus premeret. Pariebat demum filium primogenitum, ipſi DEO in utero ſacratum, qui elegantiſſimam *JESU crucifixi imaginem* pectori habebat impreſſam, ſanguineis lineolis, vel potius arteriolis, artificioſiſſimè diſtinctam. *Alex.*)

Fidem huic hiſtoriæ facit vetus membrana, quæ ita:

Cunigunda de *Doerſlad*, JESU crucifixi ſemper memor, adeò ut etiam imaginem ejus in utero adhuc concluſo impreſſerit infanti. O bonum factum!

XLVIII. PICÆ AVIS MENSTRUA.

Picæ avis menſtrua. AC. MCLXXXIX. Habuimus *picam* feminam, ſingulis menſibus in novilunio, ad duos vel tres dies, per inferiora ſanguinem, ſuò more, ſat copiosè excernentem, cæterà optimè ſanam. Cibis initiò adſcripſimus, at ab ipſa experientia meliora edocti vidimus, quàm mirabilis ſit Dominus in omni creatura ſua. *Alex.*)

& aliorum brutorum. Menſtruam purgationem in *equabus*, *ſcrofis & ovibus* aliquando notavimus. Vidit ὁ χαριέστατος *Cortnummius* meus, Prof. olim Reg. in Equeſtri Danorum *Sorana*, Doctor optimè meritus, *pavonem* fœminam, quôvis menſe Lunâ decreſcente, *globulum* quendam, lentâ pituitâ qs. incruſtatum, egerentem, qui apertus nil niſi *innumeras* continebat *arenulas* deglutitas, & à provida Natura certô tempore prudenter expulſas.

XLIX. CARPIO ULCEROSUS.

Carpio ulceroſus. AC. MCXC. In culina Comitis de *Wintzenborch*, propinqui mei, exenteratus *carpio* in ventre totus fuit *ulceroſus & puſtulis* plenus, quæ aciculâ apertæ fœdam ſpirabant mephitim. *Alex.*)

I nunc, *Nonni*, & jacta perpetuam piſcium ſanitatem *L. III. de re cibar. c. 8.* Conf. quæ de *gammaro leproſo* habet *D. Bernitz Ann. II. Eph. Curioſ. noſtr. obſerv. 99. p. m. 174.*

Gammarus leproſus.

L. HE-

L. HEPAR ANSERIS SILICEUM.

AC. MCXCI. Mactavit coquus noster *anserem* pro fratribus, & ecce totum ejus *epar*, præter omnium expectationem, planè fuit *siliceum*, (non lapideum,) ut etiam mallei percussiones elideret, colore subruffo. *Alex.*) *Hepar siliceum.*

De variis hepatis lapidibus varia collegit *Sachs. in epist. de miranda lapidum natura & Miscell. nostr. Curios. Ann. I. obs. 66.* tota verò ejus substantia in *silicem* conversa haud passim obveniet. Servo mihi adhuc *renem* perfectè *siliceum*, è cadavere Norwagi cujusdam excisum, aliquot uncias pendentem, & ab Excell. *D. D. Cortnummio*, Medico & Philosopho consummatissimo, liberaliter olim in Dania mihi datum. Hominem totum, mammas tenus, *siliceum* vide in *Musèo Wormiano L. I. sect. II. c. 13.* Conf. *Ann. I. Eph. Cur. obs. 27.* *Ren siliceus.* *Homo siliceus.*

LI. FEBRIS A VENÆSECTIONE SEMPER.

AC. MCXCII. Habemus quendam in familia nostra temperamenti maximè sanguinei, cui crebriorem Venæsectionem imperârunt Medici. At quoties obsequitur, inprimis vere & auctumno, toties alterô vel tertiô die postea certô certiùs incidit in *tertianam. Alex.*) *Febris à V. S.*

Utrum primâ alterâve statim vice subsecuta fuerit febris, reticet *Autor*. Ceterum ratio in promtu est, cur crebra V. S. homines *febri* aptiores reddat? Scilicet quia *sulphur* in massa sanguinea ita copiosiùs congeritur, *Sal* verò (quod ipsum frenare, & ab efferatione cohibere debet,) hâc ratione subducitur. Etenim sanguis, quò magis inveterascit, eò evadit *salsior*, Sale nimirum præ ceteris elementis minimè evaporante. Quò verò *Sale* magis abundat cruor, eò minus *sulphure*. Sal enim sulphur atterit, absumit & evaporare facit. Cùm itaque V. S. pristinus sanguis detrahitur, ejus vice alius opulentior, & *sulphure* imprægnatior substituitur, adeò ut evadat minùs *salsus*, & plus *sulphureus*. Vide subtilis. *Willis. L. de febrib. c. IX. p. m. 166.* *Ratio.*

LII. MIRA LACTIS DIVERSITAS IN FÆMINA.

Mira lactis diversitas in fœmina.

AC. MCXCIII. Novi fœminam rusticam, cujus mira constitutio *lactis* in mammis. Si enim è *dextra* sugat infans optimè valet: si è *sinistra* verò, statim patitur insultus *epilepticos*. Suasit igitur mater mea, ut *dextræ* solummodò apponeretur infans. Rei tamen veritatem porrò indagatura, ipsa lac è *sinistra* mamma emulctum alii dedit infanti, & statim in eundem incidebat morbum. *Alex.*)

Conf. si placet, quæ notavit *Cl. Lyser. obs. XI. ad Th. Barthol. missa.*

LIII. CATTUS CUM PEDIBUS ANSERINIS,

Cattus cũ pedibus anserinis.

AC.MCXCIV. In vicino Monasterio natus est *cattus* pedibus planè *anserinis*, quem adhuc raritatis causâ servat Abbas. *Isibord.*)

Sic *cattum* pedibus *humanis* in agro Patavino natum anno 1629. refert Licet. Et anno 1474. in Germenia natus est infans manibus pedibusque *anserinis*. In Gallia ovum *anserinum* fractum exhibuit *humanum* caput, quod, locô capillorum & barbæ, *colla* habuit *anserina*, cum rostris & oculis. Figuram dabit *Schott. in Phys. Curios. L. V.* & longè monstrosiora exempla, ut alios hîc taceam.

LIV. MUS VENATUR MURES.

Mus venatur mures.

AC. MCXCV. habuimus *murem* in conventu adeò cicurem, ut aliquando cum fratribus colluderet. Id singulare & valde memorabile in eo, omnes alios in toto refectorio, quos poterat, cupidè venabatur instar *catti*. Occidebat autem saltem, non vorabat. *Alex.*)

Vide quæ de *lupo*, caulæ custode, aliorumque luporum animoso invasore habet *Schott. L. VIII. Phys. curios. c. 48. p. m. 904.* Adeò consuetudo potentior Naturâ!

LV. GRA-

LV. GRATA CICONIÆ PIETAS.

Grata ciconiæ pietas.

AC. MCXCVI. *Ciconia* è vicinia, ob incendium, cum conjuge è laribus pulsa, domicilium sibi eligit Corbiæ. Conatum ejus fratres juniores ultrò promovent, lignumque pro structura nidi largiter suppeditant. Circa auctumnum discessuri, Missam inter templum intrant Seniores, subsequentibus, quos eô pepererant annô, quatuor junioribus. Ibi coram altari è latere singulæ unô eôdemque consistentes pede, omnium oculos in se convertunt. Finitô sacrô, cùm nemo tributum suum peteret, Seniores cum junioribus *natû minimum* alis rostrisque ad sellam Abbatis quasi protrudunt. Quâ retentâ, templô exeunt, eâdemque nocte discedunt. *Alex.)*

Conf. *Jonst. thaumat. nat. Class. VI. c. XV. p. m. 249. seqq. & C. Schott. Phys. Curios. L. IX. c. 26.*

LVI. MULIER EPILEPTICA IN PAROXYSMO PARIENS.

Mulier in paroxysmo epileptico pariens.

AC. MCXCVII. Sororis meæ villica in ipso paroxysmo *epileptico* peperit venustos *gemellos*. *Alex.)*

Simile exemplum vid. *apud Tulp. I. obs. 10.*

LVII. CERASUS IN SALICE NATA.

Cerasus in salice.

AC. MCXCVIII. Stabat in pomario nostro ad muros annosa *salix*, nunc excisa, in qua elegans *cerasus* enata, cujus fructus summa cum voluptate decerpsêre fratres. *Alex.)*

Sic *Theophrast. L. II. de caus. plant. c. 23.* memorat terebinthum in *olea* natam; *laurum* in platano & quercu *Licet. L. I. de monstr. c. 5.*

LVIII. OMINOSA GVICBOLDI ELECTIO.

Ominosa Guicboldi electio.

Eôdem annô, quô *Guicboldus*, Abbas, qui mihi sacrum dedit habitum, præesse cœpit, tria valdè memorabilia acciderunt, fausti regiminis omina. (I.) *Ovis* ad ostium templi peperit agnum. (II.) *Canis* in sacello S. *Gertrudis septem* peperit catulos. (III.) *Gallina* in ipso limine Ecclesiæ pullos exclusit XII. *Alex.)*

Explicatio. Aliâ manû hæc in margine erant scripta. *Ovis* denotat incrementum gregis religiosi. O utinam omnes essemus *oves* mancipatæ *agno!* Deus faxit! *Canis* peperit VII. catulos, numero sacro. Fiamus omnes *catuli* latrantes pro Deo & Ecclesia. Væ enim mutis! *Gallina* XII. excluſit pullos. *Tot* erant Apostoli. *Tot* fontes in Helim *Exod.* XV. 22. *tot* gemmæ pretiosæ in veste sacerdotali *Exod.* XXXIX. 14. *tot* Præfecti Salomonis *1. Reg. IV. 7. tot* portæ Hierosolymæ cœlestis. *Ap.* XXI. 12. O simus & nos tales, si non omnes, saltem XII. ut Saxonia habeat *ZODIACUM CHRISTIANUM*: Næ, divina providentia non minùs ethnicis, quàm Christianis, interdum memorabilia obtinendi, amittendi aut infeliciter & feliciter etiam administrandi imperii omina monstrat, quorum catalogum dabit Cl. *Bernegger. obs. hist. polit. 10.* Adde sîs *Phil. Carol. animadvers. in Q. Curt. n. 2. & Richter. axiom. polit. 18.*

LIX. MONSTRA MARINA IN VISURGI CAPTA.

Monstra marina in Visurgi capta. INtra *Corbiam* & *Hemelen* capta sunt monstra marina, quæ omni populo incusserunt terrorem; *cete* sc. & *canes marini*, unà cum insolito & grandi pisce. *Alex.)*

Equidem ex Oceano in *Visurgim* delabi potuisse *catulos marinos*, Junioresque *balænas*, aut alias ponti incolas, captis, fugatis seu occisis, parentibus, ecquis negabit? Sed quòd miraculum inde cudat *Just. ab Höxar*, U. J. L. & Cancellar. olim Corbeiens., magnum profectò puerilis ignorantiæ specimen est.

LX. GALLUS QUADRUPES.

Gallus quadrupes. AC. MCXCIX. Vidi Coloniæ in monasterio ordinis nostri nigerrimum *gallum*, quatuor pedibus animosè gradientem. *Alex.*)

Similia exempla pete ex *Licet. L. I. de monstr. c. 4. & Lycosthen. de prodig. ac ostent., ac Jul. obseq. de prodig. p. 80.*

LXI. MO-

LXI. MOTACILLA SINE GUTTURE INF:

AC. MCXCIX. Ceperunt Fratres noſtri juniores *motacillam*, quæ excrementa ſua quotidie per *os* rejecit, cùm via ordinaria à Natura penitus occluſa eſſet, optimè tamen valuit. *Alex.)* *Motacilla ſine gutture inferiori.*

Contrà *Lycoſthen. de prodig. & oſtent. p. 610.* depinxit *columbam quadrupedem*, cum *duplici* excrementorum exitu.

LXII. PSITTACI ASTUTIA.

AC. MCC. Alebat Abbas noſter aſtutiſſimum *pſittacum*, & ad mira quævis ingeniosè eruditum. Singulis matutinis, juſsû domini ſui, diſtinctè promtèque recitabat *Pater noſter &c.* cum annexo: *Gloria Patri &c.* Si quando fratres juniores, Muſices noſtræ, nondum ſatis gnari, in decantandis pſalmis fortè errarent, ſtatim animadvertebat iſte nequam, & inclinato capite, roſtroque ad pectus preſsô, altâ voce cantabat: *O mea culpa! mea maxima culpa!* Cùm verò, agnitô errore, rectà procederent, tunc iſte cum cachinno; *Deo gratias!* Prælatus invicinia aliquando in Conventu volebat, ut recitaret *Pater noſter.* Sed cùm non nôſſet bonum virum, parere noluit, aliàs domino ſuo obſequentiſſimus. Interim Abbas iſte ſemper præibat, dicens: *Pater noſter;* &, cùm adhuc repugnaret, repetens verba iſta, ſubdidit: ey bete du Schelm! Tunc avis clarâ voce: *Qui ES.* Proh! quantus inde cachinnus. Intererat Miſſæ nobilis, at faſtuoſa, mulier, quam cùm videret, capiti ejus inſedit, faciens opus Naturæ, & clamans: *PULVIS & UMBRA SUMUS! Alex.)* *Pſittaci aſtutia.*

De alio, *Symbolum* qui recitabat *Apoſtolicum*, & ad interrogata reſpondit, vid. *Drexel. P. II. Aurifod. c. 6. p. m. 173. Jonſton. Thaumat. nat. Cl. VI. c. 36. Londini* aliquis in Tamaſin lapſus, *cymbam, cymbam*, clamabat, *pro 20. libris.* Poſtea reſpondebat redemptori ſuo: *date nebuloni ſolidum. J. Henr. Seyfried. in medull. Memorabil. Nat. L. II. c. 4. p. 625.* *Et alii.*

LXIII. FOE-

LXIII. FOEMINA PEPERIT CANCRUM.

Cancer ex famina. AC. MCCII. Fœmina, partui vicina, ex horto suo domum reditura, ad rivulum fortè considet, nudis pedibus limpidæ aquæ immersis. Ita incidit in somnum. Interim *cancer* (non tamen adeò magnus) fortè arreptans, ipsâ planè insciâ, ad *uterum* usque pertingit. Excitata demum ad suos revertitur. Alterô die *acutos* uteri dolores sentit, quos mulierculæ à *partu* vicino, Medici verò ab *aquæ frigore* deducebant. Sequente septimanâ parit venustam sanamque filiam, tandem, maximis cum doloribus, verum *vivum & cancrum*, ut à testibus habeo oculatis. *Alex.)*

Conf. Scholion Eruditissimi *Sachs. ad obs. 109. T. I. Eph. Curios.*

LXIV. RANÆ CUM MENSIBUS EXCRETÆ.

Ranæ cum mensibus excretæ. AC. MCCIII. Puella XVI. annorum, de *doloribus uteri* diu questa, tandem, unà cum mensibus, XI. minutissimos *ranunculos* rejecit, omni dolore cessante. *Alex.*)

Menses verminosi. Sic *Panarol. Pent. IV. obs. 12.* narrat: fœminam quandam quolibet mense, sine ullô dolore, quàmplurimos *vermes*, locô mensium, excreviisse.

LXV. PASSER ALBUS.

Passer albus. AC. MCCIV. Vidi apud Comitem *Homburgicum*, summæ raritatis causâ, *passerem* verè *niveum*, qui eum ab Hebræo emerat tribus scutatis. *Alex.*)

Et corvi. Conf. de *corvis* verè *albis* in Wetteravia captis D. *Witzelii*, Reip. Francf. Phys. ord. *obs. 57. in T. III. Eph. Curios. p. m. 94.* & de *aquila alba T. IV. Eph. obs. 59.*

LXVI. VERBENA IN CALVARIA.

Verbena in calvaria. AC. MCCIV. Vidi elegantissimam *verbenam* cum flore in abjecta Calvaria natam. *Alex.*)

Conf. quæ D. *Bernitz* habet *Ann. II. Eph. Curios. Germ. nostr. obs. 53.*

DEO GRATIAS!

HISTO-

HISTORIÆ LITERARIÆ

S. R. I.

ACADEMIÆ NATURÆ CURIOSORUM

CONTINUATIO II.

AUTHORE

MICH. BERNHARDO VALENTINI,
Med. Licent. & Acad. Germ. Cur. Collegæ.

NORIMBERGÆ,
ANNO M DC LXXXVI.

JOH. LAURENTII BAUSCHII,
Med. Doct. & Reip. Swinf. Physic. Ordin.

SCHEDIASMA
de
Lapide Hæmatite & Schistô,

ad modum & mentem Acad. N. C. Lipsiæ 1665.

PRo continuandâ nuper cœptâ Historiâ Literariâ, addo jam ea, quæ primò omnium recensenda erant, curiosa sc. Beatissimi Dn. BAUSCHII, Primi Acad. Nostræ & Præsidis, Scripta, quæ inter agmen meritò ducit curatissima Lapidis Hæmatitæ Historia, in quâ mirare mecum indefessam atque variam Illustris Viri lectionem, quæ vel ex solô *Proœmiô* Tractatui huic præfixo colligi poterat : Bipartitum autem est: Primùm enim conquisitis ex optimæ notæ Scriptoribus exemplis, tragicos eorum casus enumerat, qui omnis generis *hæmorrhagiis* perierunt. Abhinc arduam omninò & perquam difficilem *de Lethalitate vulnerum* doctrinam expedivit, ut quas alii hunc in finem annotârunt Observationes, hîc in compendiô ferè conspici possint. Quod verò ipsam tractationem concernit, præmissâ *nominis* evolutione, *generationem* hæmatitæ docet & ex ramentis rubricæ per calorem in lapidis consistentiam induratis provenire credit. Quoad verò *locum natalem* notatu forte dignum est, quod ferrifodinas maximè amet & cum ♂ insignem affinitatem habeat; inde enim est, quòd instar magnetis ferrum sæpiusculè attrahere dicatur. *Differentia* ejus variæ sunt, ratione sc. *figuræ, coloris* & *consistentiæ*, sicut fusè ostendit. *Vires* autem *adstrictivas* & *exsiccativas* illi tribuit; hinc in omnis generis hæmorrhagiis, hæmoptysi, mictione

cruentâ &c. Sacra vulgò anchora est,, intus & extus adhibitus. *Traumaticum* pariter remedium constituit in phthisi, vulneribus ulceribusque extremis: Quin ubicunque adstrictione quâdam opus est, egregiè sese gerit. Multæ tamen *virtutes fabulosæ* huic pariter lapidi adscribuntur, quas fusè ridet Author. In *mechanicis* Aurifabris quoque inservire solet. Cùm verò à Matthiolô olim dubitatum fuerit, an vulgaris officinarum hæmatites idem sit cum hæmatite Dioscoridis, hinc eum *eligere* docet, qui frangibilis æquè ac friabilis sit, æqualis duritiei, coloris sanguinei & ab omnibus sordibus liberi. Variæ postmodùm hujus *præparationes* in officinis instituuntur, frequentissimè tamen in formâ *pulveris* præscribi solet.

Inter *succedanea* ejus *Schistum lapidem* extollit, qui hæmatitæ quædam species est & tantam invicem similitudinem habent, ut Schistum frequentius, quàm verum hæmatiten nobis offerri credat, utut formâ multùm, variet, ut adjectæ *tabulæ æneæ* demonstrant. Hinc hujus pariter *differentias* atque *vires* tradit, queîs cum hæmatite ferè colludit. Tandem & alios eosque *Spurios hæmatitas* addit, non tantùm *naturales*, sed & *artificiales*, quorum descriptiones tum ex Authore, tum *Ephemeridum Nostrar. Dec. I.* haurire poterunt.

De

Lapide Aëtite

SCHEDIASMA,

ad modum & mentem Acad. Nat. Cur. congestum

à

JOH. LAURENTIO BAUSCHIO,
Med. Doct. & Phys. Svvinf. Ordin.

Lipsiæ Anno 1665.

SCriptum hoc priori junctum est, & eadem fere methodô elaboratum, in cujus *Proœmiô* varia muliercularum infortunia

nia, aut ex abortu aut præternaturali vel difficili partu illis subnata recenſet; queis *Aëtites* aliâs mederi dicitur. Lapis hic aquilæ ferè *nomen* debet, quòd in ejusdem nido vulgò reperiri dicatur, quod tamen ut prorſus fabuloſum ridet Author Venerabilis, & in fluminibus, ripis, agris atque montibus colligi refert: Unde ſterilis eſt diſceptatio, an in aquilarum nidis vel corporibus generetur, an verò ab iis eò deportetur, utrumque enim falſum; hinc convenientius adhibentur alia ejus nomina ab Authore addita.

Species ejus pro varietate contentorum variant admodum: Vel enim calculis, terrâ, arenâ, vel aqua prægnans eſt, unde varias ſortitur denominationes, quatenus cruſta illa lapidoſa circa aliam vel aliam materiam concreſcit, id quod *modum generationis* abſolvit. Sunt tamen & aliæ *differentiæ à loco natali, colore, odore, magnitudine & figura* deſumtæ, ut ex adjectis *iconibus* videre eſt. Quod verò *vires* ejus attinet, multa illi tribuuntur, quæ & naturæ & Medicinæ limites ſuperare videntur. Præcipua ejus vis eſt, quòd pro diverſô applicandi modô & abortum præcaveat & partum promoveat, quod contra alios & authoritatibus & experimentis confirmat, cum hâc tamen diſtinctione, ut non cuivis partus difficultati præternaturali, ſed naturali (nec hujus tamen cauſis ſingulis) opitulari credat; ſicut abortum pariter à cauſâ violentâ neutiquam præcavere ſoleat. Alias ejusdem virtutes, ut & *vires fabuloſas* ſuis Authoribus relinquit, tandemque *coronidis & Appendicis* loco aliis lapidibus gravidis concludit, utut ſub cenſum aëtitarum nullibi cadant, quos inter & ſaxa illa calcaria refert, quorum ager Suinfurtenſis æque ac thermæ Malliacæ fertiles ſunt, quibus minores quidam lapilli ex una parte convexi ſunt incluſi; vulgò *bufonum lapides*, die Krötenſtein / audire ſolent, quos (neſcio in quem finem) auro circundare & de collo ſuſpendere ſolent. Quin & viva ſæpè animalcula, ranas, bufones, ſerpentes, &c. in lapidum meditullio reperiri plurimis experimentis oſtendit.

De

Unicornu Fossili

Ad normam & formam Acad. Nat. Cur.

SCHEDIASMA

JOH. LAURENTII BAUSCHII,
Med. Doct. & Phys. Svvinf.

TRactatus hic curiosæ Dn. D. FEHRII Scorzoneræ adjectus est, ubi præmissis variis *nominibus* hujus unicornu, *materiam* & *modum generationis* inquirit, quam margam quandam, bolum vel succum lapidescentem esse credit, qui intercedente motu in terræ visceribus, conceptô atque variâ matricis sive loci conditione, vel ipsius etiam naturæ lusu in cornuum, dentium &c. formas abeat & coaguletur. Unde jam patet, quid de eorum opinione sit sentiendum, qui cornua hæc, aut monocerotum cornua aut dentes elephantinos, diluvii tempore terrâ obrutos & qs. calcinatos esse statuunt. Illud verò haud impossibile esse credit, quòd lacteus hujusmodi liquor, ex margâ lignorum cornuum vel dentium porulis se insinuans, hæc in lapides succesSive indurare possit.

Abhinc *diversitatem* animale inter atque minerale unicornu occurrentem tradit, quæ à *colore*, *odore*, *sapore*, *consistentiâ* aliisque proprietatibus hauriri facilè potest. *Locum* verò *natalem* diversâ Germaniæ æque ac Italiæ loca esse variis exemplis & historiis comprobat. *Vires* quod concernit, pares illi ac terræ cuidam sigillatæ ascribit, præcipitantes scilicet, diaphoreticas & alexipharmacas. Quod verò à vulgo tot eæque stupendæ prorsus facultates illi tribuantur & auro contra pretiosius æstimetur, id ex præconceptâ ferè opinione de Unicornu verô provenire credit, quod ipsum tamen tantas adversus venena vires neutiquam habere ex Clariss. Medicorum testimoniis adstruit. Multi interea in epilepsiâ, febribus malignis,

gnis, variolis, diarrhœis &c. *usus* esse non inficiari potest. *Modum utendi* in *præparatô* potissimum esse subjungit, utut ex eôdem pariter ac terrâ quâdam sigillata *Spiritum* quoque per destill. elici posse nullus dubitet. Quin & variis illud *compositionibus* admisceri solet, quas inter elegantes imprimis sunt *globuli bezoardici* à Dn. Authore in febb. malignis & variolis expertissimi:

℞ Unicornu mineral.
Terr. Sigill. alb.
CC. Philos. calc. aa. ʒiij.
Antimon. diaph. ʒj. Terantur subtil. & cum mucilag. Tragac. alb. c. aq. Scord. vel Scorzon. fact. F. Globuli in form. Terræ Sigill. Turcicæ Dos. ℈j. ad ℈ij.

SCHEDIASMA POSTHUMUM
De
Cœruleô & Chrysocolla,
AUTHORE
D. JOH. LAURENTIO BAUSCHIO,
Physicô Svvinf. Ord. & Acad. Nat. Cur. PRÆSIDE
benè meritô.

Jenæ 1668.

DUobus hoc membris absolvitur: Prius eleganti *Proœmiô Melancholicô-Historiologicô* est instructum, in quô collectis undique exemplis varia Melancholicorum deliria recenset: Et cum in affectuum horum curatione cœruleum specificè conveniat, non potest non in ejus heîc naturam curatiùs inquirere:

Quandoquidem verò cœruleum nativum, lapis Armenus & Lazuli ab aliis prorsus confunduntur, hinc eorum *differentias* docet, à *Patriâ, colore, sapore* &c. petendas. Sic quod ex Armeniâ olim adferebatur cœruleum, *lapis Armenus* dicebatur, cum

cum terrâ tamen seu bolo Armenô neutiquam confundendus. Ubi verò cœruleum aureis quasi punctulis est distinctum, *lapis Lazuli* audire solet. Jam verò *modum generationis* quod concernit, lapides hosce tum generari putat, si quando humor quidam acidus sive salsus materiam fortè metallicam corroserit, auream v. g. vel argenteam, quæ à calore demum subterraneô, in lapidis duritiem excoquatur. Non negat interim eandem sive per sublimationem lapidibus, sive per præparationem sabulo & arenæ adhærendo lapides hosce producere posse. Instituto postmodum *delectu* varias ejus & *præparationes* & *compositiones* annectit, una cum *viribus*, ubi præter qualitates calido-siccas, *externè* vis potissimum *caustica* illi tribuitur, quæ tamen non tam lapidi crudo, quàm ustione prius calcinato attribui potest. *Internè* atram bilem purgare dicitur, in affectibus melancholicis, inde vulgò deductis, melanchol. maniâ, epilepsia. Quin & cordialibus annumerant, quô fine celebrem alkermes confectionem ingreditur. De *usu* tandem *mechanicô* res est in vadô; unde ad alterum

De Chrysocollâ

MEmbrum nos convertimus, quod cum pari ferè methodo absolvatur, parciùs heîc attingemus. Duplex verò est *Chrysocolla*, *nativa* & *factitia*. Illa propriè hoc venit nomine & *viribus* ferè cum superioribus cœrulei speciebus colludit: Hæc verò *borrax Officinarum* dicitur & ex Nitro, Sale Armon. & Urina Venetiis copiosè coquitur, eximii *usus* in rebus aphrodisiasticis & cosmeticis. Quin in ciendis menstruis, partu, lochiis &c. ferè ultimum est refugium. De *usu mechanicô* Pictores & Aurifabri loquantur. *De valore* Taxæ.

Anchora

Anchora Sacra vel Scorzonera

Ad normam & formam Acad. Nat. Curios. elaborata

à

JOH. MICH. FEHR D.

Jenæ 1665.

ABsolutis ita B. Dn. D. BAUSCHII pensis ea jam subjungimus, quæ ab *Illustri Nostro Argonauta* D. D. FEHRIO hactenus expedita sunt; qui & Dignitate & Eruditione Antecessoris sui vestigia legens, bina Nobis eaque Curiosissima scripta concredidit, *de Scorzonera* unum, alterum *de Absinthio*. Hoc cum jam ad manus non sit, alibi forte recensebimus. Illi verò eruditam *ad Lectorem Præfationem* præmisit, in quâ non tantùm miratur, quòd saluberrima *Scorzonera* tot retro seculis in obscurô latuerit, sed &, quòd à Dioscoridis ævô nemo ferè se obtulerit, qui pari vel fervore vel studiô Studium prosecutus sit Botanicum, adeò q. ut non sine causa Scholis objecerit olim HELMONTIUS, bis mille fere annos nequicquam luminis in rem herbariam allatum esse, dum maxima Botanicorum pars formam saltem admirantur & varia corradunt nomina, prætereaque nihil. Eorum ex adversô conatum summoperè dilaudat, qui cum ad TRAGI & Discipuli ejus TABERNÆMONTANI imitationem usum herbarum Practicum pariter indagare eundemque Materiæ Medicæ applicare student; quo fine & hanc Scorzoneræ historiam tradidit. Antequam autem ad pleniorem ejus evolutionem dilabatur, *prodromi* loco prolixum vegetabilium numerum addit, quorum Germania Nostra ac ager speciatim Swinfurtensis fertilis est, quæ inter & quædam tragopogi Species reperitur, *Scorzonera* à serpente Scorzo dicta, cujus morsui mederi dicitur. Addita ergò *descriptione*, diversas ejus *Species* recenset latifolias sc. & angustifolias, subnexis elegantissimis *figuris* adul-

tam æquè Scorzoneram ac in primâ adhuc herbâ pullulantem exprimentibus, cùm utriusque cognitionem Medico necessariam omninò esse peculiari *quæstione* doceat. Abhinc *locum natalem* considerat, qui certæ cuidam Regioni adscribi nequit, cùm non Italiam modò, Galliam aut Hispaniam, sed &, quod suprà dictum, Germaniam pariter pro Patriâ agnoscat: Quin & in utrâque India quædam ejus vestigia reperiuntur, ut ex Itinerariis constat. Quod verò *Vires* attinet, ex primis, ut audiunt, qualitatibus caliditatem, atque siccitatem ei quidem cum aliis non denegat, *facultatem* tamen *alexiteriam* ab altiori, eoque occulto ferè principiô derivare amat, quâ latifoliam Hispanicam s. Germanicam majorem excellere dicit, justô q. tempore collectam; Ita enim ratione Salis Volatilis omnis quoque generis *obstructionibus* mederi, quin & viscera nobiliora cor, cerebrum & alia singulariter *corroborare* solet.

Nec *externè* in fistulis & ulceribus putridis penitus rejicula est. Hunc in finem variæ formæ *præparationes* atque *compositiones* inde parandas addit earumque *usum* & *culinarem* & *Medicum*, in *affectibus* præprimis *malignis* tam *cum febre* affligentibus, ut feb. petech. Ung. Peste, variolis morbillis aliisque exanthematibus, quàm *sine febre*, ut: Convuls. Epil. Melancholia, Gangræna &c. Tandem occasione Serpentis Scorzo *parecbasi* quâdam de venenis eorumque antidotis, ut & aliis *quæstionibus* curiosis concludit.

HISTORIA

HISTORIA MOSCHI

Ad

Normam Acad. Nat. Curios. conscripta

à

LUCA SCHRÖCKIO LUC. F.

Med. D. & Phys. Aug. S. R J. Acad. N. C.

Adjuncto d. Celsô.

Augusti. Vindel. Anno 1682.

QUàm in Cathedrâ olim Academicâ Jenensi, tanquam in Synopsi dederat Moschi Historiam, hanc loco Pensi Curiosi jam locupletatam magis offert Celeberrimus Author & eleganti carmine Reverendissimo atque Eminentissimo Academiæ Nostræ Protectori consecrat. *In primô* verò *Tractationis limine* ea statim præoccupat, quæ Alii fortè circa Moschi nostri usum objicere poterant, quod aut Vetustissimis Artis Medicæ Scriptoribus sit incognitus, peregrinus, pretiosus nimis, adulteratus, aut alio quovis modo rejiculus. Quibus cum *Philologicâ nominis evolutione* expeditis, *originem* ejus & *materiam* inquirit, & recensitis variis variorum opinionibus tandem duplicem ejus ortum esse concludit, unum *naturalem*, alterum magis *artificialem:* Illic in peculiari folliculô, ad animalis moschiferi umbilicum locato generari, & ut ingeniosè suspicatur, per glandulas quasdam minutissimas sub humoris excrementitii formâ secerni putat, qui cum folliculo suo, non tam spontaneâ animalis affrictione, quàm manuali hominum encheiresi resecto, sub moschi nomine nobis innotescat. Negare interim prorsus non audet, & aliis eundem modis, adulterinis magis, artificio parari posse, ex sanguine nimirum, per crebras bruti fustigationes extravasato; testi-

bus item, renibus, imò tota animalis ſubſtantiâ minutiſſimè contuſa & verò Moſchô folliculario imprægnatâ, ut ab Indicarum Rerum Scriptoribus annotatæ encheireſes & hiſtoriæ referunt. Quoad *animal* illud *moſchiferum*, collatis invicem aliorum deſcriptionibus, ex propriâ autopſiâ illud ex capreolorum genere eſſe probat; hinc non ſine inſigni c. Zibethico animali confuſione catum moſchatum alii vocarunt die Bieſem-Katze. Utut non unum modò, ſed duplex animalis hujus moſchiferi genus eſſe credat. Verùm interim *Capreolum moſchiferum* cutè variegatâ, capite lupinô, duobus ex ore terram verſus protenſis dentibus & infra umbilicũ folliculô quodam inſtructum eſſe depingit. Sicut non minus accuratam *folliculi* iſtius *anatomiam* inſtituit, qui extus piloſus, magnitudine ſuâ ovum gallinaceum adæquat & in cavitate ſua nuciſtam facile continere valet, non tam carnoſæ quam membranaceæ ſubſtantiæ, ductu peculiari, orificio ſuo & muſculo ſphinctere munito gaudens, ne prodigè profundatur moſchus inibi contentus. In interiore verò ſuperficie adhuc ſpecialem habet pelliculam moſchum cingentem, in qua præter vaſa ſanguiferá circa meatus moſchiferi orificium complures glandulas, ad moſchi procul dubio ſecretionem facientes reperit, in quas pilorum, orificium illud cingentium, radices implantantur, quas cavitate ſatis pervias eſſe obſervavit, & unà cum elimatis folliculi figuris ob oculos ponit. *Patriam* autem animalis hujus Tartariam, Chinam atque Indiam eſſe probat. Quæ verò alii de moſcho Perſico, Syriaco & Americano referunt, ſubleſtæ ferè fidei ſunt. Multò minùs in Europæis regionibus illud reperiri credit, niſi fortè aliunde deportatum in Magnatum Aulis aleretur, ubi tamen aut de vita aut moſchi bonitate, periclitatur. Quandoquidem verò plurimis à Dn. Authore detectis fraudibus *adulterari* ſolet, de *electione* ejus etiam eſt ſollicitus; ubi primatum ſemper folliculario illi, humanâ ope exemto tribuit, non tamen rejectis penitus aliis, ex ſanguine, renibus

bus vel testibus paratis massis, modò fragrantiâ nativâ, cominus gravi, eminus verò suavi se commendent, cui magna hoc in passu fides ascribenda, eoque major, si reliqua quoque signa, integritas sc. folliculi, amaror &c. conspirent, quæ sensim sumta non sufficiunt, quicquid m. alii de hæmorrhagiâ narium, colore &c. proferant. Quo ad *qualitates* ejus, in eorum sententiâ acquiescit, qui calidum & siccum pronunciant, cum volatilis admodum & tenuium sit partium, unde vis attenuans & dissolvens. Adstrictiva nulla est. In *odore* moschi explicandô missis qualitatibus intentionalibus, Recentiorum DYGBÆI, BOYLEI, HELMONTII &c. sententiæ favet, qui per effluvia ejus & miasmata sálino-volatili-oleosa, quæ ad CARTESIANORUM mentem particulis suis & moleculis flexibilibus odoratûs, organon blandè titillare valeant, rem explicare amant, in quibus vis ejus & ἐνέργεια consistit; Unde ne hujus dispendium ferat, curatam ejus *asservationem* suadet, ut folliculo suo contectus pyxidi aut vitreæ aut metallicæ indatur. Antequam autem ipsas moschi virtutes explicandas suscipiat, de *incommodis* ejus primùm cavere jubet, dum ob summam, quâ fervet, caliditatem, tenerioris texturæ hominibus cephalalgiam, vertiginem epilepsiam, suffocationem & sexcenta alia creare potest. Curiosum est, quod in Pictore suo Augustano, cui folliculos moschiferos, aqua licet maceratos delineandos tradiderat, observavit Author, qui ad primam ejus perceptionem immani capitis dolore, mox lypothymia correptus, cœptum ferè opus derelinquere coactus fuit. Aliis hæmorrhagias excitat, ob summam sanguinis resolutionem & incalescentiam à moschô causatam. Hinc pro curandis hisce symptomatis, temperata, oleosa, fœtida & quæ narcosi quadam gaudent, adhibere jubet. Inter *virtutes* è contra *alexipharmacam* primò tradit, non quod omnibus in genere venenis adversetur, sed quod ea præprimis, quæ spiritus C. H. stupore quodam & narcosi afficere solent, validè retundat,

qualia sunt: Napellus, coriandrum, juglans arbor, felis cerebrum &c. Sed an & pestiferæ malignitati resistat, quæreres? Cautus hic omninò est Author Nobilissimus & ut pro naturarum & symptomatum ratione non planè rejicit, ita aliis experientia statuminatis alexipharmacis anteferre non sustinet: Quin verendum ferè est, ne M. S. nimis rarefaciendo malum augeat. Magis E. ob summam *confortandi vim* expetendus, quam à salis vol. animali, spiritibus nostris analogo haud ineptè dedunt. Quâ ratione & *Cephalicis* annumerandus, cùm tam in genere quibusvis affectibus nervinis, quàm in speciè cephalalgiæ, catarrhis, memoriæ deperditæ, fatuitati &c. opituletur. An & maniæ atque phreniditi conducat, dubitat Author, ob summam affectuum horum fervorem. Imprimis verò soporosos discutit affectus, lethargum sc. carum, comata &c. Apoplexiam it. paralysin & epilepsiam. Sic sensuum externorum organis pariter appropriatum est remedium, cum & in collyriis pro *oculorum affectibus* applicetur, & in *aurium* vitiis præter alia inde parata communissimum è bombace moschata petatur euporiston. In *narium* quoque *& oris affectibus*, fœtore præprimis, mirè juvat. Rarum est, quod ex relatione Celeb. Dn. WEDELII obtinuit Author Noster, quòd Gregorius quidam Belga odontalgiam per aquam moschatam auri lateris affecti infusam sæpissimè curaverit. Ratio ex Anatomicis non ignota. Sed nec inferiores C. H. regiones moscho defraudandæ sunt, cum & *vires* suas *pectorales* habeat, in asthmate præprimis atque tussi. Moscho verò quid *cordialius* est, inquit laudatus modò WEDELIUS. Unde in omnibus, qui cordi vulgò ascribuntur, morbis, lipothymiâ, syncope, palpitatione, asphyxia, divinum est remedium Imò *hepaticis* quoque & *splenecticis* sæpe non inconvenienter addendum suadet moschum.

Stomacho aliàs favere in modum, nullum ampliùs est dubium, in senibus præprimis atq; pueris, cardialgiâ, nauseâ & flatibus vexatis, magis verò in bulimo, lipothymiis crebris comitato, quas

to, quas validè retundit. Quantùm & in *colicis* valeat *cruciatibus*, etiam veteribus incognitũ non fuit, & quatenus balsamica sua fragrantiâ verminantem putredinem aufert, *anthelminticis* quoq; accenseri solet: Nec *utero* prosus inimicus est. Utut enim plures, odorem ejus ferre nequeant absq; summô passionis hystericæ cruciatu, sunt tamen aliæ, quæ moschi odore, juvari fœtidis è contra pessimè affligi solent, exempla prostant in Authore. Ut taceam *Sterilitati* specificè convenire, sicut & in Viris aphrodisiacum est. Hinc pro naturarum & subjectorum varietate internè pariter ac externè applicari posse, nihil impedit, cùm ut toto systemati nervoso, ita uteri pariter substantiæ sæpè sit solatio. Quò nomine & *arthriticis* in usum cedit, acidum furiosum sale suo volatili subvertendo.

Tandem & illi, qui Thaidis instar hircum olent, & *alarum, inguinum aut aliorum membrorum fœtore* laborant, certùm in moscho refugium habent, ut cum minori, tùm sui, tum aliorum tædiô vivere nec à conjugibus suis divortium pertimescere necessum habeant, sicut notabilem prorsus historiam enarrat AMMANN in Medicina Criticâ. *Dosin* interim ejus non granulis, sed granula dosibus dimetiri, h. e. parcè nec prodigè administrare jubet ut ægri tùm facultatibus, tùm sanitati magis consulatur. *Forma* remediorum inde desumptorum varia est. *E liquidis* aquæ seu liquores moschati excellunt, sive jam per destillationẽ sive macerationem? cum moscho parentur, perinde est. Huc spiritus vini moschatus pertinet, & quem in corroborantũ cordis magni æstimant, spir. rosarum ambratus. Olea autem aliorum moschata nullius ferè pretii sunt. Nec operosas ejus essentias, Q. E. tincturas &c. magni æstimat, quin aut in substantiâ, aut simplici solutione filtrationeque potiùs eundem exhibere suadet; nisi fortè elixir vitæ M. adhuc eligere velis. *In formâ siccâ* verò hodiè pulveres imprimis atq; species eô, condiuntur, ut spec. diambræ, diamosch. dulc. Porrò globulis, morsulis, rotulis quoq; additur. Sic & pulv. de Cypro,

sternu-

ſternutat. Trochiſc. Sapones & alia inde proſtant. In aviculis verò Cypriis, ſeu candelis fumalibus moſchum rectiùs omitti cenſet, cùm ſub aduſtione fœtorem potiùs quàm odorem ſpiret. *Mediæ conſiſtentiæ medicamina* moſcho inſignita duo adhuc decantatiſſima ſunt unum internum, confectio alkermes; alterum externum, balſ. puta apoplect. Ubi elegantem in ſpecie D. D. WEDELII deſcriptionem addit, quàm è Polychreſtis ſuis Authori Noſtro, communicaverat. Abſolutis ita Medicis, nunc *ſacrum moſchi uſum* inſimul addit, dum non Antiqui modo, ſed & noſtræ ætatis Chriſtiani devotionem ſuam incenſis ſæpè ſuffumigiis, moſchum redolentibus, demonſtrant, utut cordis infucati & contriti fragrantiam ferè præferat; In hoc enim Chriſto bonus odor ſumus. *In Politicis* æquè donarii loco ab Exterorum Legatis offerri Magnatibus non ignotum eſt. Sic & in Principum *Oeconomia* culinæ ſæpè moſchum ſapiunt, imprimis apud Exteros. Muhametanis certè prodigum ciborum condimentum eſt. Itali pariter non modò embammata ſua moſchô condiunt, ut in moſtarda Venetiana videre eſt; ſed & potum eò ſæpè inficiunt. Hinc tanti æſtimare ſolent illud aquæ vitæ genus, quod Roſſolino vocant, alibi verò Ros ſolis dicitur, quod vel extimis labris deguſtatum moſchum prodit. *Uſus* tandem *Coſmeticus* eſt notiſſimus, cui Vir Excell. *Emblematicum* & *res varias*, tam naturales ex triplici regno petitas, quàm artificiales *moſchum odore æmulantes* per coronide adjicit, quæ cum aliis à Curioso Lectore in ipſo Authore legi merentur.

SALA-

SALAMANDROLOGIA,

Hoc est:

Descriptio Historico-Philosophico-Medica SALAMANDRÆ, quæ vulgò in igne vivere creditur, S. R. I. Academiæ Nat. Cur. exhibita opera atque studio

JOH. PAULI WURFFBAINII, D. Med. Norimb. Ordin. & S. R. I. Acad. N. C. Colleg. HERMET. II. dicti. Norimbergæ Anno 1683.

AUthor Nobilissimus occasione Disputationis Altorphi, olim ab ipso de hoc argumentô habitæ, Academiæ Nostræ legibus satisfacturus, curiosam hanc Salamandræ anatomiam instituit, & in *proœmiô* non immeritò detestatur excessivam illam credendi facilitatem, quâ fictitia Antiquorum argumenta ad seram usque posteritatem propagantur, quam juxta ARNOBIUM tamen plenissimam sæpè errorum matrem esse constat, non in verbalibus modò Monachorum barbarismis, sed & realibus, historicis imprimis atque Physicis: Illîc Sibyllarum, heîc Salamandræ historiam in exemplum trahit, & promeritis encomiis evehit Eos, qui utrobique hoc Augiæ stabulum unquam expurgare sustinuerunt, subjuncto honorificô Eorum catalogo. Horum vestigia premens, in ea, quæ de *Salamandrâ* olim sive verè sive falsò dicta sunt, sedulò inquirit, & adstructâ primùm ejus *existentiâ*, præmissisque fusè *nominalibus* tandem accuratam ejus descriptionem annectit, & ad quadrupedum reptilium genus refert. Insectis verò neutiquam annumerari posse, ex ARISTOTELE, PLINIO, VOSSIO &c. insimul approbat. *Divisionem* ejus duplicem habet, partim ratione loci, in terrestrem & aquatilem: Utut neutiquam errare censeat Eos,

qui Salamandram ex amphibiorum numerô esse contendunt: Partim ratione sexus, in marem & fœminam, cum *differentiis* ab aliis lacertarum speciebus, additis elegantiss. *Iconibus* ex ALDROVANDO, MATTHIOLO, BESLERO & propriâ autopsiâ petitis, præmisso prius discursu curiosô, de artis cælatoriæ & præstantia & modernô ejus abusu. Ne verò circa corticem unicè hæreat, institutâ curatissimâ cùm JACOBÆO, BARTHOLINO, HOFFMANNO &c. *anatomia*, in partium internarum structuram est intentus, & quæ illîc unquam observârat, figuris æri incisis aliorum pariter oculis offert, addita simul *osteologia* atque *sceleto*. Hæ jam ad *Salamandræ naturam* atque *temperamentum* felicius eruenda quasi manu deducere poterant Virum Excellentissimum, ubi expeditis primò aliorũ problematibus, repetitô experimentô id ferè primus observavit, quòd & exuvias deponat Salamandra, idque in aqua potius, quam continenti, quod ultimum serpentibus aliàs haud, insolens est. Ubi verò *generationem* ejus absolvit, eorum meritò castra deserit, qui plurimis adhuc difficultatibus obrutam, generationem æquivocam defendunt; quin potius ex ovulis pariter Salamandræ ortum petendum esse concludit, ita tamen ut ad viviparorum potius, quàm oviparorum classem accedere videatur. Victum quod attinet, non tam aêrem, quàm insecta & in specie lumbricos esse docet, quorum frustula arenulis interspersa in stomacho ejus reperit. Quod verò caput rei & primaria Authoris est intentio, binos jam superstitiosæ antiquitatis errores in hoc argumento detegit, dum & summè *venenatam* Salamandram esse, & *in igne* sine quovis incommodô *vivere* credidit. *Quoad prius*, haud equidem omnem prorsus Salamandræ noxam ejurat, imprimis si viperarum instar ad morsum irritetur, quod tamen ægerrimè fieri experimentô constat; hinc & remedia quædã, ad morsus ejus curam addit: An verò adeò internecinum ejus venenum sit, ut Authores quidem perhibent, de eô meritò dubitat, ex plurimis cùm ratio-

tionibus, tùm experimentis. Quid quòd ipsi Veteres Salamandræ cineres intus propinarunt, quam venenatam adeo pronunciant. *Posterius* autem prorsus fabulosum & ex malè intellecto ARISTOTELE originem traxisse demonstrat. Sicut E. pleraque, quæ de corporibus quibusdam naturalibus ut incombustibilibus & ignis potentiam eludentibus dicuntur, gratis saltem & precariò efficta sunt, de adamante v. g. de asbestino, auro &c. sic & Salamandræ hoc falsò, attribui probat, tùm ratione, tùm experientiâ, quâ id tantùm evincitur, quòd per exiguum temporis intervallum igni reluctari & liquore suo è subcutaneis porulis exsudante carbones nonnihil suffocare, postmodùm verò concremari prorsus & in cineres fatiscere soleat. Quoad *usum Medicum* tandem pauca vel nulla exinde parari docet, nisi quod internè ad aphrodisiaca quoque à Veteribus relata legatur, quod tamen de Scinco potius intelligendum haud absurdè credit. Externè verò pro psilothro habuerunt olim, de quô tamen ipse dubitat. Magis verò superstitiosi dicam an ridiculi sunt, qui seu pro amuleto seu ad restinguenda incendia adhibent. Unde hæc in pretio suo relinquens, elegantia demum *Hieroglyphica*, *symbola* ac *Emblemata* à Salamandra petita pro coronide subnectit.

INDEX

Ephemeridum S. R. I. Acad. Nat. Curios.

Decur. II. Anni IV.

A.

Abortus bulliformis. 221
omni lochiorum fluxu destitutus. 334
Abscessus abdominis & per eum excrementa alvi excreta. 160
inguinis periculosus curatus. 219
lumbricos in se continens. 219
Absurdorum esus. 147
Acacia orientalis, verus fructus & basis Catechu. 6
Achores repressi, Epilepsiæ causa. 179
Acidulis curata Ischuria XV. dierum. 168
Acidum Scorbuticum vi pollet coagulandi Sanguinem. 226
Ægagropila Badzahardica. 339
ejus ortus & generatio. 340
Aeris regio suprema, ad eam Venti non ascendunt. 17
cur in ea homines non diu durent? 18
Regionum circa montes varietas. 14
Aeris siccitas dysenteriæ causa. 247
Æthiops, & in eo quatuor mirabilia. 208. in Appendice.
Ætita lapidis à Bauschio descripti Synopsis. 220. Append.
Aloës salutaris usus inpellendo fœtu. 225
Alpini muris anatome. 236
mures mortem hyemali tempore saltim simulant. 241
Alvi excrementa per abscessum abdominis excreta. 160
inguinum excreta. 220
penem excreta. 159
vulvam ejecta. 159
Aluminis vires antifebriles. 44
Ananas lithontripticum præbet excellens. 8
Anates in Quercu natæ. 205. App.
Anatome Cadaverum omnino licita est. 127
Canis, viperarum morsu extincti. 229

Foliorum

Foliorum Vitis. 285
Folliculi fructus Haliacacabi. 286
Hæmoptysi extincti. 175
Muris alpini. 237
Phthisici. 90
Puerperæ defunctæ notabilis. 187
Suspensi. 290. 337
Anatomicum experimentum circa naturam Vomitionis. 247
Animæ rationalis sedes, an in stomacho? 294
Animalia quædam toto hyeme latitantia & mortem simulantia, num respirent? 241
Animalis Lapis è sale Microcosmi f. Urinæ. 259
Animalium motus subtilius demonstratus. 147. seqq. App.
Animi deliquium ex Odore & præsentia Menthæ. 121
Annulus Mercurialis, sanitatis utriusque index 303
Anserculus Quadrupes. 100
Anseres præ reliquis avium generibus fiunt monstrosi. 101
Anserinis pedibus natus cattus. 212 App.
Anticolici Spiritus Michaëlis ingredientia. 282
Antipathia cum Gammaris. 61
cum Mentha. 121
Opiatorum hæreditaria. 108
Apoplecticorum sanguis frigidus. 271
Apoplectici terræ serius sunt mandandi. 51
Apoplexia in Juvene ob terrorem ex Sene Apoplexia tacto, causata. 81
Aqua quâ mortuus lavatus, nimium Spiritus vini sedat appetitum. 279
Aquæ stipticæ Processus. 315
Aranea deglutita & symptomata inde nata, curata. 144
Araneæ ictus lethalis. 176
à viro quodam pro delitiis habitæ sine ulla noxa. 147
Ararat mons conscenditur à Viro quodam Curioso. 17
Arborum insitionis artificium Japonenses egregiè callent. 7 186
Ardor Manuum & pedum à frigida suppressus, Gangrænæ causa. 203
ratio. ibid.
intolerabilis. 201
Ventriculi à croco externè adhibito. 145
Argentum ex Cinnabari nativa. 303
Arsenici Antidotum. 36
Venenum consistit in acrimonia corrosiva. 38
Artemisia Japonico Vocabulo dicitur Moxa. 1
ejus præparatio. 1. 2.
Arteriæ spermaticæ propago rarior. 337

Arthritis Vaga curatur ex certa quadam Olei Cinnamomi ſpecie. 9
Arthriticis Salivationes non conducunt. 228
Arthritis vaga an ortum trahat ex flatibus? 183
Artuum dolores ſopiens Evporiſton externum. 180
Aſcite laborantes cur difficulter reſpirent? 196
Aſpera arteria in brutis ſæpius alimentis repleta, inventa ab Anatomicis. 156
Aſthma ſiccum Raphani eſu curatum. 345
Atrophiæ remedium ex muribus. 199
Aves viviparæ. 201
Aurea Vitis. 198. ſeqq. App.
Aurem ingreſſa formica variorum ſymptomatum cauſa. 278
Aures Aſinini in puero. 209. App.
Leporini in agno. 209. App.
Auri particulæ à rore Indico præcipitatæ. 130
Aurium dolor acutiſſimus poſt mictionem in eas petulanter factam. 277
Avtocaſtratus. 10
Avtocelotomus. 10

B.

Badzahardica Ægagropila. 339
Barba cœrulea. 203. App.
Barbatus puer. 318. 348. 203. App.
Barbæ tonſione leve inflictum vulnus, gangrænæ mortisque cauſa. 327
Bezoardicum Cornu Cervi. 265
Bezoardici lapidis ſpecies è Vaccis. 162
Bilis deliramenta. 223
Bos articulis tophaceis laborans. 162
Botriformia Ceraſa. 83
fraga. 83
Boves calculo laborantes. 162
Brachii utriusque oſſe humorali deſtitutus Chirurgus. 157
Bructerus mons, & circa eum varia aëris & tempeſtatis diverſitas. 15
Brutorum monſtra unde? 169. 171
Bubo Vide Noctua.
Bufo in tumore deliteſcens. 197. App.
Bufonum Pulvis, ejusque uſus in Hæmorrhagiis. 191. App.
Bulithis, Bezoardico lapidi apud Sinenſes præfertur. 162
Bulliformis abortus. 221
Butyri inunctio in ſquammoſam verticis infantum cruſtam, Epilepſiæ cauſa. 178

C.

Cachectica, Coralliorum in ſano corpore deperditum colorem, reſtituit. 301
Cadaver ad quartum diem calidum. 49
cauſa & ratio. 50
Calculi ducenti, à Vidua quâdam excreti. 42
inter duplicaturam peritonæi inventi. 251
renum glabri. 139

Calculosis caute sunt propinanda cathartica. 168
Calculus renum passerculum colore & figura referens. 139
Calor in Cadavere ad quartum diem permanens. 49
sæpius in corpore humano oritur à putrefactione. 50
post mortem durans. 49. 56
Caloris agitatio, experimento repræsentata. 204
Calvariæ brutorũ & ex iis enatæ plantæ. 207. App. 216. App.
Calx albissima è saliva guttatim inter loquendum exstillante, concreta. 311
Camphora ex Radice Cinnamomi. 9
Cancer ex fœmina. 216. App.
leprosus. 210. App.
verminans. 199. App.
Canis religiosus. 190. App.
viperarum morsu extincti anatome. 229
Canities à metu. 134
Capellæ nec à viperarum morsu, nec Cicutæ esu læduntur. 230. 232
Capitis & aurium dolor violentus, post mictionem in aurem. 277
Capra Sylvestris Africana. 131
liquorem oleosum flavum inter oculos & nares exsudat. 131
Capreæ Anatome & in ea varia notatu digna. 152
Caprinum monstrum. 209. App
Capo Podagricus ossium excrescentia laborans. 341
ratio & causa. 343
Caponum caro an podagricis salutaris? 341
Carnoso-sanguineus Vomitus lethalis. 318
causa ejus sectione Anatomica detecta. 320. seqq.
Caro lucens. 185. App.
Carpio ulcerosus. 210. App.
Carpathi montis altitudo. 17
descriptio. 16
Cassiæ ligneæ & Cinnamomi differentiæ. 8. 9
diversæ species. 9
Catarrhi suffocativi, melius quàm hactenus, sunt distinguendi. 136
Catarrhos tenues & serosos imprimis sistunt Opiata. 108
Catechu ejus basis & verus fructus. 6
optimum ubi colligatur. ibid.
est succus ex variis adstringentibus expressus. 6
ejus vires non adeo sunt extollendæ. 6
Cattus anserinis pedibus. 212. App.
ex fœmina. 186. App.
Catulus ex fœmina. 186. App.
Cephalalgia contumax futurarum cranii discessionem perceptibilem causans. 275
Cerasa botryformia. 83
Cerasus ex salice. 213. App.
Ceraunia spatula metallica. 212.
Cerebri ventriculi in suspenso copioso sero repleti. 291

Cerebri vulnera non ſtatim ſunt lethalia. 252
Cerebrum vulneratum ex halecum crudorum eſu in liquamen ſolutum. 254
Cervi ex Capite chamomilla enata. 207. App.
Chalybs optimum Melancholiæ digeſtivum. 32
Chamomilla è Capite Cervi nata. 207 App.
Cherefolium Cicutæ antidotus. 121
Chiragra flatulenta. 182
Chryſocollæ à Bauſchio deſcriptæ Synopſis. 224
Chyli & excrementorum ex inguinis abſceſſu, effluxus. 220
Cicuta ſine noxa comeſta. 120.
Ciconiæ pietas. 213. App.
Cinabarina in Cephalalgiâ continua omnibus aliis medicamentis palmam præripiunt. 275
Cinnabrium nativum, & ex eo extractum argentum. 303
Cinnamomi arbores maximam partè differunt oleo. 9
& Caſſiæ ligneæ differentia. 8. & 9
Cinnamomi radix, ex ea producitur Camphoræ ſpecies. 9
Coagulatio ſanguinis ab acido Scorbutico. 226
Cæcitas à barbæ tonſura. 202. App.
Cæcum inteſtinum in fœtu humano fecibus non ſemper eſt repletum. 292
Cærulea Barba. 203. App.
Cærulei à Bauſchio deſcripti Synopſis. 223
Colicam demulcens Spiritus Michaëlis, ex quibus ſpecificis paratus. 282
Colores Iridis non oriuntur à Sole. 111 ſeqq.
Columbæ ex Ovo. 205. App.
Conſervæ roſarum multifaria experientia comprobatus uſus in Phthiſi. 25. ſeqq.
Contagioſa ex terrore hæmoptyſis. 106
Convulſio diaphragmatis & Ventriculi dolorifica. 134
poſt paroxyſmum febrilem in puero decenni dentiente. 70
Cor in gallo deficiens. 201. App.
Corallia quæ colorem perdiderant, in corpore ad ſenſum ſano, eundem in Cachectico recuperant. 301
ratio. 302
malitiosè deglutita, & rurſus vomitu rejecta. 196. App.
Coralliorum Tincturæ per acida coroſiva nullitas. 302
Cordis motus per XXIV. horas poſt abſciſſos omnes nervos, ſpiritus ipſi communicantes, continuatus. 85
Corium Vegetabile à ligno quercino, hæmorrhagias ſiſtens. 284
Cornu Cervi Bezoardicum. 265
Corvus excommunicatus. 205. App.

Cranii futurarum divaricatio perceptibilis à Cephalalgia contumaci. 275
à partu difficili. 276
Crines & barba cœrulea. 203. App.
Crocus externè adhibitus, ardoris ventriculi causa. 145
Cruentus vomitus lethalis. 174
Crusta infantum squammosa, butyro inuncta, Epilepsiæ causa. 178
Crystalli fossiles subitanea Arsenici Antidotus. 36
magnum præbent usum in Epilepsia & Dysenteria. 37
Sacchari Saturni vi fulminante præditi sunt. 19

D.

Dæmones humana specie obvios percutientes. 66. 67
Dæmones meridiei. 66
Deliramenta bilis. 223
Dentes conspicui in quibusdam recens natis. 73
Dentibus recens nati non carent. 73
Dentitio in puero decenni, febrim, convulsiones & Syncopen causans. 70
Dentitionis difficilis causæ. 74
Curatio. 77
Signa & Prognosis. 76
Dentium dolor raphano rusticano mitigatus. 181
tumoris Sielodis causa. 308
Diaphragmatis & ventriculi convulsio dolorifica. 134
ruptio ab immodica ventris extensione. 195
Distantia nubium à terra est inæqualis. 17
terræ proxima, minor est, quàm vulgò creditur. 17
Dolor intensissimus Urethræ, ad effluxum genitalis liquoris in amplexu conjugali post Quartanam. 221
Dolores artuum sopiens Evporiston externum. 180
Dysenteria ex immensa aëris siccitate. 246

E.

Eclipseos Lunæ totalis Observatio. 254. 256
Epilepsia infantilis ob crustam squammosam butyro inunctam causata. 178
Epilepsia ex insomnio. 209. App.
valde memorabilis. 193 App.
sinistri lateris. 194. App.
Epilepsiæ causa Achores suppressi. 179
Epithemata refrigerantia in febb. malignis summè sunt periculosa. 297
Equa pariens vitulum. 186. App.
Erectio specierum in Camera Optica. 159. seqq. App.
Erysipelatis faciei exulceratio. 122
causa. 123
Curatio. 122. seqq.

Esus absurdorum. 147
quorundam animalium prohibitus, duplicem agnoscit causam. 89
Europeæ plantæ multæ crescunt etiã in Japania. 2
Exanthemata Scorbutica nigerrima totum corpus defœdantia. 225
eorum generationis ratio. 226
Excrementa alvi per abdominis abscessum excreta. 160. 220
per penem ejecta. 159
vulvam ejecta. 159
Exenteratio Cadaverum omninò est licita. 127
Exoticorum quorundam ex India transmissorum Catalogus. 214
Extensio immodica ventris, ruptionis Diaphragmatis causa. 195
Extractio fœtus vivi, matre viva unco Stateræ. 205
Exulceratio Erysipelatis faciei. 122
ejus causa. 123
curatio. 122. seqq.

F.

Febris acuta sudore croceo particulari finita. 329.
maligna singultuosa non lethalis. 292
ejus curatio. 293
terrore curata. 185
à Venæ Sectione. 211
Febrifugum ex Alumine. 44
intermittentium. 201
plebeum. 43
Felis excludit ova. 199. App.
Fibrarum reticularium textura foliorum vitis. 285
Fixatio Mercurii extemporanea. 303
Flatulenta Chiragra. 182
Flatus unde generentur? 183
per quas vias ad manus & brachia perveniant? 184
Flava cute natus infans. 196. App.
Florum insitionis artificium egregiè callent Japanenses. 7. 186
Fluentes pueri hæmorrhoides. 190
Fœcunditas senilis. 333
Fœmina cattum pariens. 186. App.
fœcunda nunquam menses passa. 249
limpidam aquam copiosè ex ore rejiciens. 207
ratio & causa. 207
Fœtus post mortem matris excluſus. t. t. num vivus fuerit an mortuus incertum est. 103
Fœtus mortui putrefacti post obitum matris spontanea exclusio. 206
vivi, matre viva, unco stateræ, extractio. 205
Fontis Freienwaldensis vires. 48
Formica aurem ingressa, miserandorum dolorum causa. 278
Fragaria botryformis uno petiolo novem fraga gerens. 83
Freienwvaldensis fontis virtutes. 48
Fringilla albicans. 187

Frugalitatem, Venti maximè promovent. 245
Fulmen an detur frigidum? 118
mirabile. 116. 133
Fulminantes pulveres. 20 21
Fulminaris lapis metallicus. 212
Fulminares lapides ex sepulchris effossi, tragici eventus omen. 125
Fulminis generationis materia. 19

G.

Galli Gallinacei ovum monstrosum. 105
testiculus albido humore turgidus. 119
Gallus sine corde. 201. App.
& Gallina Quadrupes. 101 214. App.
Gammarorum esus in fœmina quadam vehementissimas causat sternutationes. 61
ratio & causa. 62
Gangræna ob manuum summo ardore incalescentium in frigidam immissioné. 203
ratio & causa. 203
& mors ex levi vulnere sub barbæ tonsura exorto, 322
præputii ex ejus cum filo forti facta constrictione. 160
Gemelli monstrosi eorumque anatome. 288
Gensigh radix. 3
confortat calidum nativum. 3. 5
ejus descriptio. 4. 5
facile concipit cariem. 4. 5
apud Sinas magno est in pretio. 3. 5
ejus Synonymia. 4. 5
Virtutes. 3. 5
Usus nimius lethalis. ibid.
Gibbus pediculis scatens. 40
Gigantes an inter monstra referendi. 127
Gigantum sepulchra ominum plena. 124
Glandi virili applicati hirudines sine noxa. 51
Glandula pinealis an animæ sedes? 295
cur in brutis quibusdam major quàm in homine. 296
Gryllorum stridoris Organon. 84

H.

Hæmatitæ Lapidis à Bauschio descripti Synopsis. 219 App.
Hæmoptici Anatome. 175
Hæmoptysis à fluxu hæmorrh. suppresso, hirudinibus curata. 51
lethalis. 174
ex terrore contagiosa. 106
ratio & causa. 107
Hæmorrhagia narium frigida. 272
in puero variolis laborante innoxia. 93
uteri singularis. 291

Hæmorrhagiæ Cura. 52
per aquam frigidam periculosa. 53
pulverem Sympatheticum. 229
Hæmorrhagias sistens corium Vegetabile è ligno Quercino. 284
Hæmorrhoides pueri fluentes. 190
Hæmorrhoidum vocabulum nimis generaliter à quibusdam usurpatur. 191
Halecum crudorum ex esu, Cerebrum vulneratum Lapidicidæ cujusdam, in liquamen lethale solutum. 254
Haliacacabi folliculi Sceleton & anatome. 286
Hepar an flatus in se fovere queat? 182
siliceum. 211. App.
Hermetici Phosphori Processus. 312
Hernia ex tonitru. 119
Hirudines glandi virili malitiosè applicati sine noxa. 51
Hirudinum Osculum quale? 60
morsus noxius. 59
Motus convulsivi & irritatio ex salis aspersione. 59. 60
usus in variis morbis. 51
Homo siliceus. 211. App.
Homunculus in lucio. 205. App.
Hydatides animatæ. 152
Hydropica salivatione curata. 91
Hydropici sapius ad tertium usque diem post obitum calent. 50
ratio. ibid.
Hydropicorum Omentum plerumque laborat vitio. 156
Hydrops ex deligatis pedibus. 167
Hypochondriacus frigidam excernens urinam. 273
Hysterica passione defunctæ seriùs terræ sunt mandandæ. 51
passionis similimo affectu affici possunt & viri. 135

I.

Iaponenses arborum insitionis artificium egregiè callent. 7. 186
Japonica Terra malè sic dicta, est succus ex adstringentibus paratus. 6
Ictterus vagabundus, mox apparens, mox disparens. 224
Ictus araneæ lethalis. 176
Iliaca passio sanata. 283
Imago crucifixi pectori impressa. 209 App.
Imprægnationis in fœmina quadam indicium Menses fluentes. 250
Infans flava cute natus. 196. App.
in utero prægnans. 198. App.
Infantes dum nascuntur dentibus jam sunt præditi, qui tamen latitant. 73
Inguina perforantes lumbrici. 219. 250
Inguinis abscessus periculosus, curatus. 219
Insania per Venæ S. tricies celebratam, curata. 30

Instrumentum necessarium, ad elaborationem Cornu Cervi Bezoardici. 266
Intestinorum tenuium motus non deorsum saltim, sed etiam sursum vergit. 197
Intestinum cœcum fecibus non semper in fœtu humano est repletum. 292
Inunctionis Mercurialis noxa. 45. 228
Iridis causæ m. ante diluvium fuerunt in rerum natura. 113
colores non procedunt à Sole. 111
unde? 111. seqq.
singularis descriptio. 110
Iris Noacho in signum fœderis datus, num talis fuerit, qualis hodienum apparet. 113. 114
Ischiadicus dolor raphano rusticano placatus. 181
Ischuria XV. dierum, acidulis curata. 168

L.

Labia, an in formatione fœtûs ultimò perficiantur. 170
Labiis leporinis nati porcelli. 169
Lac atrum. 202. App.
luteum. 203. App.
oleosum. 204. App.
Lacteus & Chylosus sanguis. 229. 191. App.
ejus causa & ratio. 326
Lactis mira diversitas in fœmina. 212. App.
Lampas volans nocturna. 12
ejus generationis locus. 13.
materia. 19. 21
tempus. 18. 23
an prodigiosa? 23
Lapideum hepar. 211. App.
Lapideus homo. 211. App.
ren. 211. App.
Lapis animalis è Sale Microcosmi vel Urinæ. 259
in Ventriculo Vaccæ inventus. 161
Vide Bulithis
Lien an flatus in se fovere possit? 182
Linguæ tumor hirudinibus curatus. 51
Liquor limpidus ex ore copiosè rejectus. 207
ejus causa & origo. 207. 208
cur virium prostrationem inducat. 208
oleosus flavus inter oculos & nares Capræ sylv. Afric. effluentes. 131
Liquores Chymici Volatiles aliunde transportati notabiliter immutantur. 282
non nisi vitris penitus repletis sunt transportandi. 281
Lithontripticum excellens ex fructu Ananas. 8
Lochiorum fluxu destitutus abortus. 334

Lucem corporibus revera ineſſe, manifeſta demonſtratione probatur. 31
Lucens caro. 185. App.
Lucentes Muſcæ. 186. App.
Lucius homunculum in ſe continens. 205. App.
Lues Venerea ubi in ea vaſorum incipiat exulceratio. 87
Lumbrici ex abſceſſu inguinis prodeuntes. 219
inguina perforantes. 19. 250
Lumbricus ſanguineus in rene canis. 149
unde? 150
Luna Chymicorum mediante rore Indico ſoluta. 130
Lunæ Eclipſeos totalis obſervatio. 254. 256
imago pectori æthiopis impreſſa. 208. App.
Lupi rabidi morſus. 163
variis ſubjecti ſunt affectibus. 165
Lycantrhopia. 163
Melancholiæ eſt ſpecies. 164
ejus ſignificationes variæ. 165

M.

Malignis in morbis num Vini uſus concedendus? 330
Mammæ in tergo. 203 App.
Mania Tartaro Emetico curata. 327
Manuum pedumque ardor intolerabilis. 203
retro pulſus Gangrænæ cauſa. 203
Martis vitriolum dulce mediante rore Indico extractum. 130
Medicamenta faſcinationibus cum effectu contraria. 269. 270
obſeſſo infanti adhibita eorundemque effectus. 267
Melancholia hypochondriaca hirudinibus mitigata. 51
Melancholiæ cauſa ſpiritus tenebricoſi. 31
Cura ex V. S. tricies celebrata. 30
optimum digeſtivum. 32
Memoriæ imbecillitatis cura. 128
Menthæ odor & præſentia in fœmina quadam, animi cauſant deliquium. 121
Menſes fluentes in fœmina quadam certum imprægnationis indicium. 250
nunquam paſſa fœmina fœcunda. 249
& unà cum eis excretæ ranæ. 216. App.
Menſtrua atra. 207. App.
picæ avis, variorumq; brutorum. 210. App.
verminoſa. 216. App.
Menſtruorum natura. 336
retardatio pro lubitu innoxia. 216
Mentula alba in Æthiope. 208. App.
Mercurialis annulus Sanitatis utriusque Index. 303
inunctio-

inunctionis noxa. 45. 228
Mercurii excluſio ridicula 191. 194
fixatio extemporanea. 303
præſtantia medica. 132
Mercurius diu ſine noxa in corpore humano latens. 191
ratio & cauſa. 192. ſeqq.
mediante rore Indico in liquorem albidum redactus. 130
Metalli portio è globo tormenti bellici in oculum militis immiſſa, ſpontaneo naturæ conatu excluſa. 53. ſeq.
Metallum fulmineum. 212
Meteora cur ſemper deſcendant? 19
eorum generationis locus. 13. 18.
Materia. 19. 21
tempus. 18. 23
metallica dari certum eſt. 213
an prodigioſa? 23
Metus canitiei cauſa. 134
Miction in aurem, capitis & aurium doloris violenti cauſa. 277
Milvi ex ovis gallinæ à terrore. 206 App.
Monſtra brutorum unde? 169. 170
Monſtroſæ quædam aves. 100. 101
aures in puero. 209. App.
Monſtroſum ovum Gallinaceum. 105
Monſtrum caprinum. 209. App.
gemellum ejuſque anatome. 288
pulli. 204. App.
Montes in orbe excelſiſſimi. 14. 15
circa eas aëris obſervatur ſatis notabilis mutatio. 15
Montium altiſſimorum in cacuminibus cur homines diu durare non poſſint? 18
Morſus hirudinum ſale conſperſorum noxius. 59
ratio & cauſa. 60
lupi rabidi. 163
Viperarum periculoſus curatus. 143
Morſum viperarum concernentia Experimenta varia. 229. ſeqq.
eorum rationes & cauſæ. 231 ſeqq.
Mortem referentia quædam animalia per totam hyemem, num reſpirent? 241
Mortis præſagium. 171
variæ cauſæ. 86
Moſchi Hiſtoriæ à Schrôckio deſcriptæ Synopſis. 227. App.
Motacilla ſine gutture inferiore. 215. App.
Motus animalium ſubtilius demonſtratus. 147. ſeqq.
cordis per XLII. horas poſt omnes nervos, ſpiritus ei communicantes, abſciſſos, continuatus. 85
inteſtinorum tenuium non deorſum ſaltim, ſed & ſurſum vergit. 197
Moxa nihil aliud eſt quàm Artemiſia. 1. & 2

Mures alpini mortem ſaltim per hyemem ſimulant. 243
Mures atrophiæ remedium. 199
in variis morbis ſalutare ſunt evporiſton. 200
Muris alpini anatome. 237
Mus capiens mures. 212. App.
Muſcæ lucentes. 186. App.
Polonicæ exitioſæ. 98
earum deſcriptio accuratior. 99
adverſus læſiones earú remedium ſalutare. 100
Mydriaſis noctuis commodum affert. 89

N.

Naſus cœruleus in æthiope. 208. App.
Nauſea panis. 305
Nautili carina elegantiſſima. 210
quid mirabile ei contigerit. 214
Nigerrima exanthemata Scorbutica totum corpus defœdantia. 225
eorum generationis ratio. 226
Ninſingh. Vide *Genſingh.*
Nitrum propter ſulphur non eſt inflammabile. 21
Noctuæ anatome & mira ejus oculorum fabrica. 87
tetrum ſpirant odorem. 89
Nocturna Paralyſis 63
Noxa panis à furno calentis comeſti. 304
ratio, experimento comprobata. 306
Nubium diſtantia à terra, non eſt æqualis. 17
terræ proxima, minor eſt, quàm vulgò creditur. 17
Nuptorum faſcinum ſanatum. 270

O.

Obſeſſo infanti adhibita medicamenta eorundemq; effectus. 267
Octonarius numerus ſacer. 200. App.
Oculi vulnus grave non lethale. 53. 55
Oculorum Noctuæ mira fabrica. 87
Odontalgia & cœcitas à barbæ tonſura. 202. App.
Olei cinnamomi differentiæ. 9
Ollæ fictiles effoſſæ. 148
Omentum capreæ vermibus veſicularibus ſcatens. 152
hydropicorum ſæpius veſiculis eſt refertiſſimum. 155
penitus conſumtum. 156
Opiatorum Antipathia hæreditaria. 108
Optica camera ſpecies erectas exhibens. 159. ſeqq. App.
Oſſea excreſcentia in Capone arthritico. 341
ratio & cauſa. 343
Oſſe humerali utriuſque brachii deſtitutus Chirurgus. 157
Oſſis coccygis dolor oleo roriſmarini profligatus. 220
Oſſium comminutio. 194

Ovum gallinaceum monstrosum. 105
humanum è dextro fœminæ teste pendens. 187
ovo adnatum. 223

P.

Panis à furno calentis comesti noxa. 304
ratio experimento comprobata. 305
nausea. 305
Paralysis singularis. 63
ejus ratio & causa. 63. 64
Partus difficilis & in eo satis notabilis cranii futurarum discessio. 276
insoliti exempla. 186. App. 193. App.
post mortem matris exclusus. 102
ratio. 103
an vivus fuerit nec ne, incertum est. 103
numerosus. 146
Quinque filiorum. 286
Passer tripes. 101
Passio Iliaca curata. 283
Pedes deligati hydropis causa. 167
Pediculi curant tumorem. 197. App.
in Gibbo reperti. 40
inunctionibus Mercurialibus fatali successu profligati. 46
in Strumâ colli inventi. 40. 189. App.
cum Sudore rejecti. 189. App.
Tabaci pulvere infausto ferè omine propulsi. 46
in Tumore reperti. 40
in Vesiculis Ventriculo adnatis. 40
unde in illis nati? 41
Pedis ulcerati curatio lepida. 166
Penis cum scroto & testibus amputatio non lethalis. 11
mutilatio ob gangrænam non lethalis. 161
rejecta ex eo alvi excrementa. 159
Peritonæi inter duplicaturam inventi calculi. 251
Perpingues homines cur anhelent. 196
Phosphori Hermetici processus. 312
Phthisici anatome. 90
Phthisicis in morbi principio V. S. interdum est salutaris. 47
Phthisis desperatæ cura. 24. 47
Pinealis glandula an sit animæ sedes? 295
cur in brutis quibusdam major, quàm in homine. 296
Piperis albi usus rarior ad retardanda pro lubitu menstrua. 216
Planetolabium. 171. App.
Planta ferè quælibet, proprios alit vermes. 98
Plantæ Europeæ multæ etiam crescunt in Japonia. 2
Pleuræ adnata moles carnea suffocationis causa. 202
Plexus Choroides. 291
Plica Polonica sine noxa abscissa renascens. 204

Plumbum mediante rore Indico in liquorem albidum redactum. 130
Podagra à formicis curata. 206. App.
Podagra & ossium excrescentia in capone. 341
ratio & causa. 343
Pæonia arborescens flore pleno. 7
Polypi pisces aquilis marinis cedunt in escam. 214
Pomi in terram prolapsi esus lethalis. 176
Porcelli labiis leporinis nati. 169
ratio & causa. ibid.
Poterii Stomachici præparationis Methodus genuina. 263
ejus exaltatio. 264
Præputii gangræna ex filo constricto. 160
Præsagium mortis. 171
Processus Aquæ Stipticæ. 315
Phosphori Hermetici. 312
Psittaci astutia. 215. App.
Pudor intempestivus, mortis causa. 299
Puer tertio ætatis anno barbatus. 318. 348. 203. App.
Puerperæ defunctæ Anatome notabilis. 187
Pulli monstrosi. 204. App.
Pulmones capreæ furfuracea materia repleti. 152. 156
Pulmonum ulcera an insanabilia? 24
Pulsuum doctrina ad mentem Sinarum. 3. seqq. App.
Pulveres fulminantes. 19. 20
Purgantia calculosis cautè sunt propinanda. 168
Purgatio ex insomnio. 201. App.

Q.

Quadrupes anserculus. 100
Gallus & gallina. 101
Quartanæ remedium Plebeum. 43
Quercini ligni corium ad hæmorrhagias utile. 284
Quinq; filiorum partus. 286

R.

Radix Cinnamomi, ex ea producitur Camphoræ species. 9
Radix Gensingh. Vide Gensingh.
Ranunculus in tumore. 197. App.
Raphani rusticani folia ad articulorum dolores Evporiston. 180
dentium sedat dolores. 181
ischiadicos placat dolores. 181
Raphano, Asthma siccum & convulsivum curatum. 345
Religiosus canis. 190. App.
Ren canis lumbricum in se continens sanguineum. 149
generationis modus. 150
lapideus. 211. App.
Respirationis in Ascite difficilis causa. 196
Ros Indicus saporis salino-acidiuscu-li. 130
solvit omnia metalla. ibid.

Rorismarini Oleo dolor Ossis coccygis sanatus. 220
Rosæ centifoliæ in Japania ex altis nascuntur arboribus, odore tamen carent. 7
Rosea Vespa. 347
Rosarum conservæ multifaria experientia comprobatus usus in phthisi. 26. seqq.
Rosmarinus in manibus sepulti cujusdam excrescens. 103
ratio & causa. 104
Rugitus Ventris unde? 197
Rupicaprarum pila badzahardica. 339
ejus generatio & ortus. 340

S.

Saccharum ex quibus potissimum constet particulis. 27 28
ejus usus an propter acidum in Phthisi vitandus? 26
Sagittæ cuspis triginta annorum spatio pupillæ infixus, per sternutationem expulsus. 55
Salamandrologiæ à Wurffbainio descriptæ Synopsis. 233. App.
Sal verminosum. 185
Salia volatilia affatim non sunt exhibenda. 28. 29
Salini fontes Hallenses. 57
Saliva inter loquendum guttatim exstillans, & in albissimam calcem excrescens. 311
Salivalis tumor à dolore dentium causatus, scalpello feliciter apertus. 308. seqq.
Salivatio Mercurialis arthriticis omnibus conducit. 228
Salivatione curata Hydropica. 91
Salivationem nimiam virium, sequitur prostratio. 208
Salivationis lethalis exempla. 208
Saltus fortior suppressionis Urinæ causa. 138
Sanguis ab acido Scorbutico coagulatus. 226
apoplecticorum frigidus. 271
Chylosus & lacteus ad tertiam partem per V. S. & Hæmorrhagias excretus. 315. 191. App.
ratio & causa. 316
Sanguis Morbosus an per V. S. evacuari possit? 30. 32. 33
è naribus frigidè exstillans. 272
verbis recitatis malo exitu suppressus. 34
Schisti à Bauschio descripti Synopsis. 219. App.
Scopelismi Cymbrici. 124
Scorbutica exanthemata nigerrima totum corpus defœdantia. 225
eorum generationis ratio & causa. 226
Scorbuticum acidum vim habet coagulandi sanguinem. 226. 227

Scorzoneræ à Fehrio descriptæ Synopsis. 225. App.
Scroti cum testibus & pene amputatio non lethalis. 11
vulneratio non lethalis. 11. & 12
Secundinæ violenta ruptio, mortis causa. 145
Senilis fœcunditas. 333
Sepulchra Gigantum. 124
ex iis effossi lapides fulminares, tragici eventus fuére præsagium. 125
Sielodis tumoris excisio in gravida. 308
Singultuosa febris maligna non lethalis. 292
ejus curatio. 293
Singultus causa. 296
Specierum Diacretæ Mynsichti mira efficacia in sopiendo acido & singultu. 293. 298
Spermaticæ arteriæ sinistræ propagorarior. 337
Spina Ventosa ossium humeralium à Variolis causata. 157
Spiritus Anticolici Michaëlis ingredientia. 282
Sulphuris præstantia in tertiana. 140
tenebricosi Melancholiæ causa. 31
Vini appetitus nimius & excessivus astu sedatus. 279
Sputum Verminosum. 195. App.
Stannum mediante rore Indico in liquorem albidum redactum. 130
Sternutatio convulsionis species. 62
frequentissima & vehementissima. 274
ex esu gammarorum. 6
ratio. 62
Stipticæ aquæ processus. 315
Stomachi orificium an animæ sit sedes? 294
Stomachici Poterii exaltatio. 264
præparationis methodus genuina. 263
Stridoris Grillorum Organon. 84
Struma insolita. 195. App.
colli pediculis scatens. 40
Succinum an valetudinis index? 303
Sudor cœruleus. 203. App.
croceus particularis febrim acutam solvens. 329. 204. App.
pedicularis. 189. App.
Suffocationis causa rarior. 137. 202
Suffocativa tussis. 135
Sulcia Hallensis Tirolia. 57
Suppuratio testiculi muliebris, mortis causa. 95
Suturarum cranii discessio perceptibilis ex Cephalalgia contumaci. 275
in partu difficili. 189. App.
Sympathia mirabilis. 200. App.
Symptomata varia post mictionem in aures. 277
Symptomatico pulvere curata Hæmorrhagia. 129
Syncope ex Dentitione in puero decenni. 70.

T.

Tabaci usus ad scabiem & pediculos externus infelix. 46
Terra Japanica. Vide Catechu.
Terror ob Apoplexiâ tactum senem, in Juvene Apoplexiæ causa. 80
Terror convulsionum & Aphoniæ causa. 64
subitus ægris interdù est salutaris. 185
variolarum eruptionem binis vicibus causat. 80
Testiculi Galli gallinacei albido humore turgidi. 119
Testiculus muliebris suppuratus mortis causa. 95
Thee fruticum generi rectius, quàm herbarum, adscribitur. 7
potatores ex faciei colore facilè dignoscuntur ab aliis. 142
potus, pituitoso ventriculo laborantibus non conducit. 142
Thesauri fossoris, exemplum tragicum. 124. 125
Tincturæ corallorum per acida corrosiva paratæ nullitas. 303
Tonitru herniæ causa. 119
Tophi in articulis ossium boum reperti. 162
Trifolii fibrini usus in febb. 201
Triticum cum sale & aqua coctum, intemperantiùs commestum, mortis causa. 307
Tumor inveteratus malè curatus. 165
Tumor à pediculis curatus. 197. App.
cum pediculis. 40
ranunculum in se continens. 197. App.
volatilis. 227
Tumoris Sielodis in gravida excisio. 308
Tussis suffocativa. 135
Tzudzinsic arbuscula Japonensia. 186

U.

Vaccarum in Ventriculis lapides inventi. 161
Vide Bulithos.
Vaccis è corporibus Lapidis Bezoardici eximuntur species. 162
Variolæ spinæ ventosæ causa. 158
ex terrore bis in juvene prorumpentes. 80
Verminosæ. 187. App.
Variolis laborantibus sanguinolentæ excretiones ut plurimùm sunt funestæ. 93
Venæ sectæ, ex ea una cum sanguine in fœminâ quadam profluit urina. 138
Venæ sectio febris causa. 211. App.
phthisicis sæpius in principio morbi est proficua. 47
Venæ sectio quadragies cum emolumento instituta. 33
tricies in insano cum fructu celebrata. 30
Veneris evaporatio jucundo spectaculo mediante rore indico in effectum deducta. 130

Venenatæ araneæ deglutitio, & symptomatum exinde natorum curatio. 144
Venti frugalitatem rerum maximè promovent. 245
ad supremam aëris regionem non ascendunt. 17
Ventorum tempestuosiorum præsagium. 112
Ventriculus pediculosus. 40
Ventriculi ardor à croco exhibito. 145
cerebri lymphatico humore in suspenso repleti. 291
Vermes proprios quælibet alit planta. 98
Vesiculares in Capreæ omento. 152
eorum generatio. 156
Vomitu rejecti. 96
eorum delineatio & descriptio. 97
generatio unde? 97
Verminosa Menstrua. 216. App.
Verminosæ Variolæ. 187. App.
Verminosus Cancer. 199. App.
Verminosum Sal. 185. App.
Sputum. 195. App.
Vertigo ex applicatione pulv. Tabaci cum butyro adversus pediculos. 46
Vertiginem curans secretum. 202. App.
Vesiculæ aquosæ in hydropicis sæpius observantur. 155
Vesicularis Vermis in Omento Capreæ repertus. 152. seqq.
ejus generationis ratio. 156
Vespa rosea. 347
Vini potus an in malignis concedendus? 330
Viperarum morsus periculosus curatus. 143
morsum concernentia Experimenta varia. 229
eorum rationes & causæ. 231
Sal volatile quâ ratione veneno vulneratis solatio sit. 236
Vitis aurea. 198. App.
foliorum, anatomica fibrarum reticulariũ textura ut appareat, Experimentum. 285
Vitulus ex equa. 186. App.
Ulcerati pedis lepida curatio. 166
Unicornu fossilis à Bauschio descripti Synopsis. 222. App.
Volatilis tumor. 227
Vomitu rejecti Vermes. 96
Vomitus cruentus lethalis. 174
an fiat ex constrictione fibrarum Ventriculi dubium est. 247. 248
sanguineo-carnosus lethalis. 318
causa ejus per anatomiam detecta. 320
Urethræ dolor ad effluxum seminis genitalis post Quartanã. 221

Urina

Urina frigidè emissa. 273
supressa cum narium hæmorrhagia & sanguine misso effluens. 137
Urinæ inspectio incerta & vana. 189. seqq.
suppressio ex saltu fortiore. 138
Urnæ fossiles. 148
Uromantæ exemplum ridiculum. 189
Uteri hæmorrhagia singularis. 291
Vulnera cerebri non statim sunt lethalia. 252
Vulnus oculi grave non lethale. 53. 55
Vulnusculum sub barbæ tonsione inflictum, gangrænæ mortisq; causa. 327
Vulva & per eam excreta alvi excrementa. 159
Uvulæ ferè ex Lue Venereâ consumtæ curatio. 132

W.

Windgall portiuncula quædam Iridis. 112
tempestuosioris Ventûs præsagium. 112

Observationum Errata.

PAg. 2. lin. 9. transcendere. p. 19. l. 23. obſervamus. p. 39. l. 4. hebetant. l. 10. Ebn. p. 57. l. 26. imitari. p. 62. l. 8. àque. l. 9. dele ab. p. 70. l. ult. durationis. p. 123. l. 16. Iridem. p. 128. l. 3. exhibet. l. 11. Phil. Salm. p. 137. l. 17. tracheæ. p. 152. l. 16. hydatides. p. 154. l. 10. reni. p. 160. l. 27. evitaret. p. 181. l. 28. Grube. p. 184. l. 4. manuum. p. 204. l. ult. Dec. II. p. 213. l. 22. Aurichalci. p. 246. l. 2. pertingebant. p. 251. l. 11. perforando. p. 252. l. 25. recenſuerit. p. 263. ſeri ſalſi p. n. p. 281. l. 24. aliorum. p. 295. l. 27. nimium quantum inhæſiſſe. p. 305. l. 24. at. p. 318. l. 12. cœperit.

Appendicis.

Pag. 12. lin. 13. inveniſti. p. 19. l. 15. dicuntur. p. 61. l. 9. notitia. pag. 63. lin. 8. pulſuum. p. 116. proinde. p. 118. l. 17. introſpirationis. MAGLIABECHIO, p. 207. l. 1. terrebatur. p. 232. l. penultimâ, pro.

Ad Nobiliſſimos & Excellentiſſimos Dnn. Collegas, Amicos ſuaviſſimos.

OPtandum prorſus eſſet, ſi qui memores Symboli ſui frequentiores ad conferendum, ſi etiam ad communicandum promptiores apparerent, ut circa tempus Natalitiorum Chriſti ſuis cum Obſervationibus adeſſe poſſent, ne nimiâ ſuâ tarditate Typographo ad deproperandum Typum occaſionem darent, dum jam ad umbilicum opus feſtinat, & tot cœci parerentur catuli, in quibus removendis Lector Benevolus obviam haud gravatim ſuam accommodet operam.

Dem Buchbinder.

DJe Kupfertafel pag. 223. mag wol pag. 289. voran gebunden werden.
Die 6. Tafeln in Clavi ſollen ordentlich nach- und nicht gegeneinander zum folio 142. eingebunden werden.